AD THEOLOGIAM CHRISTIANAM DOGMATICO-MORALEM APPARATUS...

Daniele Concina

XXXIV

Cenacula

59

AD

THEOLOGIAM CHRISTIANAM DOGMATICO-MORALEM APPARATUS

AUCTORE

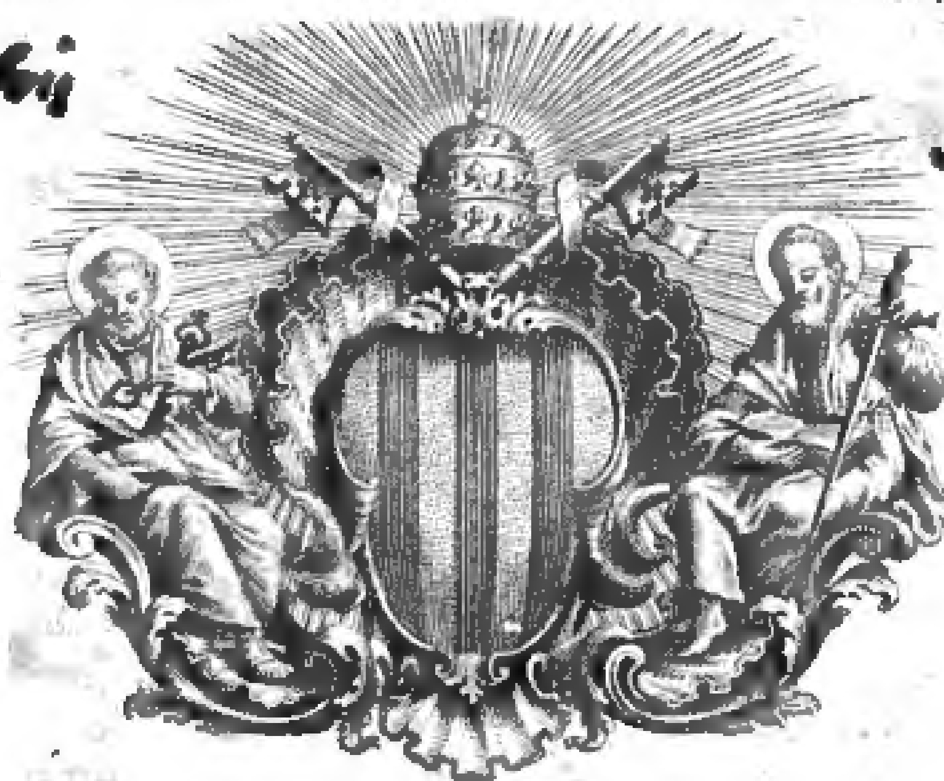
F. DANIELE CONCINA

ORDINIS PRAEDICATORUM.

TOMUS PRIMUS.

DE LOCIS THEOLOGICIS.

ACCEDUNT PLURES PONTIFICIAE CONSTITUTIONES
AD MORES FORMANDOS ATTINENTES.

ROMAE, MDCCLI.

SUPERIORUM PERMISSU.

PROSTANT VENALES VENETIIS
APUD SIMONEM OCCHI.

DECLARATIO,

ET SINCERA PROTESTATIO

F. DANIELIS CONCINAE

Super aliquibus oppositionibus factis contra Tomos suæ Theologiæ Christianæ dogmatico-moralis recens typis editos.

UM intellexerim magna cum molestia, nonneminem credidisse, & accusasse me, quasi in Christiana mea Theologia detraxerim multis piis, doctis, probatisque Scriptoribus, præsertim inclytæ Societatis Iesu, debeo omnino hac declaratione, & iustificatione lectores monere, & certos reddere, me numquam habuisse in animo ullam vel minimam iniuriam afferre adeo laudatæ Societati Iesu, de qua (ut priore volumine *pag.* 124. significavi) semper ea qua par est reverentia scripsi, & locutus sum : quare si quis verbum in ea reperiret, aut loquendi formulam, aut quidlibet aliud quod cum hac mea sententia pugnaret, id omne revoco, atque improbo. Equidem refutavi ut privatus Theologus aliquas opiniones nonnullorum Auctorum tam Societatis, quam aliorum Ordinum Regularium; verumtamen non aliud volui quam ipsas opiniones refellere, non autem infamare Auctores, quorum semper animum, atque intentionem excusavi. Et si quis agnoscit, me eas impugnando errasse, protestationem renovo quam feci in procemio primi, & noni Voluminis, nempe meum qualecumque iudicium alterius sapienti iudicio submissurum. His præmissis venio ad referenda, quoad scio, oppositionum capita.

I.

Primum caput est, me tribuere sine fundamento nonnullis Societatis Scriptoribus quasdam opiniones præter modum laxas: nempe sequentes, *Tomo I. pag.* 65. Patri Sanchez: *In praxi numquam, aut rarissime denegandam absolutionem ob doctrinæ christianæ ignorantiam, quia rustici ignorantes non habent commode doctorem, nec Confessor potest illos instruere*: cum tamen dixerit: *& Confessor potest illos instruere*. *Tomo II. pag.* 4. Patri Moyæ, neminem obligari *ex necessariis ad suum statum conservandum* eleemosynam dare pauperibus, etiamsi sint in extrema necessitate; cum tamen hæc opinio referatur dumtaxat, non sustineatur a Patre Moya. Ita etiam *Tomo III. pag.* 117. de voto non ludendi Patri la-Croix: *Si vovisti redimere iacturam temporis;* cum dixerit, *si voluisti*: qua verbi mutatione doctrinæ a me tamquam huius Auctoris eo loco relatæ sensus mutatur. Error in his tribus opinionibus ortus est, ut quisque iudicare potest, vel a vitio typographi, aut visus mei debilitate, a malitia voluntatis nullo modo.

Præterea cum tantum otii mihi non fuerit, ut semper singulos Casuistas consulerem, & postquam unum aliquem principem, puta *Leandrum*, aut *Salmanticenses* consului, hos in ceteris citandis sim secutus, hinc ortum est ut perperam, non tamen voluntate, Auctoribus quarumdam opinionum, quæ laxæ sunt, quosdam doctos Societatis Scriptores annumeraverim: nempe *Tom. II. pag.* 165. Patrem Sanchez pro opinione quæ dicit, licere duellum *ad evitandum periculum vitæ, honoris, aut fortunarum*: *Tom. IV. pag.* 408. eumdem pro opinione, grave non esse peccatum, *aspectum membrorum turpium*: *pag.* 444. Escobarium & Lessium pro parvitate materiæ *in genere luxuriæ*. Has omnes & quascumque alias laxas opiniones, quas quis reperiret in mea Theologia cuicumque Auctori non vere & immerito tributas, ut me nolente accidisset, ita protestor, publiceque declaro me revocare.

Equidem *Tom. III. pag.* 390. & 436. dixi, Patrem Tamburinum docuisse propositionem 25. de Iuramento a Ven. Innocentio XI. damnatam: ita enim ex eius verbis inferri

ri existimavi : nihilominus, si cui nullius ponderis meum videbitur argumentum, hanc quoque revoco assertionem. Habeat etiam pondus, quo dignum est, scriptum in Bibliotheca Angelica repertum, editumque *Tomo IX. pag.* 586., vi cuius ibidem assero, Patrem Suarez probabilem existimasse sententiam *de Confessione inter absentes per epistolam*, damnatam a Clemente VIII. in quo iustæ aliorum criticæ me subiicio.

I I.

Secundum caput expressiones respicit quibus utor post relatas laxas opiniones, & aliquas *notas*, quas adiungo, eas appellans exempli caussa *falsas*, *scandali plenas*, *erronea commenta*, *monstra*, *paradoxa immania*, *anti-evangelica* &c. contra decretum, ut mihi obiicitur, Innocentii XI.

Declamationes, & censuræ ad eas dumtaxat opiniones in quas, nisi fallor, cadere existimo, non item ad Auctores referendæ sunt. Quare si quis reperiret in mea Theologia censuram iniuste alicui opinioni tributam, aut invectivam orationem, declamationem, aut expressionem, quæ aliquem offenderet Auctorem catholicum, revocatam habere volo.

Credidi autem, decretum Innocentii XI. comprehendens illas propositiones *quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur*, intelligi de propositionibus quæ in *Scholis catholicis* libere disputantur; non autem de illis quas hic, vel alius privatus Doctor possit tueri. Quod si alia sit mens Ven. Pontificis, revocatum esse volo quidquid menti summi Pastoris contrarium iudicabitur. Atque huc spectare posse existimo quod ait Pater la-Croix Lib. I. num. 199. pag. 16. *Si quis tamen sententiam aliquam appellet improbabilem, vel levem, saltem in communiore sensu, non est censura . . . . . neque si appellet laxam in communiore sensu.*

I I I.

Tertium caput fundamentum habet in Indicibus verborum. Obiicitur mihi, artificiose esse compositos, eo quod Scriptores Societatis solum citantur tamquam auctores opinio-

nionum quas reiicio, non item earum quas probo; cum tamen pro his in corpore librorum eosdem Scriptores citaverim; e contra locus non est in Indicibus Scriptoribus Dominicanis, quos in corpore librorum quandoque citavi tamquam defensores laxarum opinionum.

Ingenue fateor, Indices a me non fuisse confectos: quare nihil mihi vitio dari potest. Video tamen in iis citatos esse summa cum laude Albertum de Albertis, Bellarminum, Cardenam, Columbier, Comitolum, Cornelium a Lapide, Elizaldam, Emericum de Bonis, Pallavicinum, Suarez, Terillum, Auctores Societatis; contra vero parum honorifice Candidum, & Lopez Dominicanos. Nolo nihilominus defectus Indicum defendere: quare confiteor & confirmo, Scriptores Societatis, inter quos Sanchez, Lessium, Tamburinum, Vivam &c. pios esse, & doctos, multasque defendere veras opiniones, ut retuli in corpore, & in Indicibus suis locis indicari debebat: in quibus, si cui videtur ullam laxam opinionem alicui Scriptori falso tribui, is sciat, id me delendum esse putare.

I V.

Quartum caput est, me initio cuiusque tractatus *Elenchum* propositionum præmittere, quas *damnabiles* pronuntio: in quo mihi iudicium Ecclesiæ antevertisse opponitur.

Numquam fuit in animo Censoris tribunal erigere; sed solum ceu privatus Theologus meum proferre qualecumque iudicium, cum ita vestigiis insisterem gravissimorum Doctorum. Ita Francolinus in opusculo cui titulus, *Francolinus Vindicatus*, cap. secundo conficit elenchum propositionum ex operibus Merbesii, Iuvenini, & Genetti, quas afficit nota *Rigorismi*. Quod si quis hanc methodum improbaret, aut propositiones in numerum illarum quas *damnabiles* appello, immerito adscriptas reperiret, eas revocare, atque expungere paratus sum.

V.

Quintum caput est, me in toto cursu, vel opere meæ Theo-

Theologiæ ſemper magno ſtudio conatum eſse ut Scriptores Societatis auctores apparerent damnatarum propoſitionum.

Puto tamen laudes quas merito tribui Ven. Cardinali Bellarmino, Toleto, Pallavicino &c. me ſatis defendere. Reieci equidem aliquas opiniones quorumdam Caſuiſtarum; ſed mens non fuit illos doctos, & pios Scriptores, quos valde veneror, quibuſque uſus ſum in ſententiis & doctrinis meæ Theologiæ, vituperare, ſed, uti Theologi ſolent, refellere: & ſi quis demonſtrabit me in iis impugnandis falſum eſse, libenter errorem meum confitebor.

V I.

Sextum graviſſimum caput eſt, contineri in mea Theologia res quæ probatis Scriptoribus gravi ſunt iniuriæ. Tria adducuntur exempla. Primum eſt, quod loquens *Tom. II. pag.* 139. de ſecreta correctione in Evangelio præcepta, ſubiiciam: *Qui contendunt, melius efficaciuſve incolumem diſciplinam evangelicam conſiſtere, ſi, neglecto fraternæ correctionis ordine, immediate ad Prælatum denuntiandum delictum afferatur, hi profecto Evangelium corrigere, regulaſque perfectiores, ac prudentiores præſcribere velle videntur.* quaſi hac doctrina Regulam Sancti Ignatii, quæ præſcribit voluntariam renuntiationem correctionis fraternæ, vellicare voluerim.

Sed tamen huic difficultati ita immediate reſpondeo: *Hoc mihi difficultatem ingerit, nec ob id tamen improbo, ſi quid ſapientes ſanctique viri oppoſitum ſtatuerunt; quin illis, utpote divino perfuſis lumine, faſces ſubmitto, & utroque pollice ſubſcribo.* Qua reſponſione renci credo factam accuſationem. Ceterum profiteor venerationem quam habeo pro illa ſancta Regula, quæ, ut nihil præſcribit contra ſanctum Evangelium, ita nequit aut in totum, aut ex parte, directe, vel indirecte oppugnari, ut iuſte ſummi Pontifices præceperunt.

Alterum exemplum eſt in *Tom. II. pag.* 104. ubi defendens, Beneficiatis prohibitum eſſe *iure divino* teſtamentum facere in favorem conſanguineorum, mihique obiiciens diſpenſationes quas interdum a ſummis Pontificibus obtinent, reſpondeo cum D. Bernardo: *Plura impertiuntur Pontifices ſummi*

mi aut mendacio decepti, aut importunitate victi. In qua responsione parva mihi obiicitur erga summos Pontifices reverentia.

Absit a me hæc impietas. Hoc responsum attuli, quia, posito quod Beneficiatis *iure divino, & non iure tantum ecclesiastico* prohibitum sit in favorem consanguineorum testamentum facere, nescivi responsionem meliorem invenire, quam si quis parum reverentiæ erga summos Pontifices convenire iudicabit, reiicio atque abominor.

Tertium exemplum est *Tom. VIII. pag.* 390. ubi assero, quandoque Moniales dotem & vitalitium earum quas recipiunt, exigentes committere peccatum simoniæ. Opponitur mihi, hac doctrina sacram etiam me condemnare Congregationem, quæ talem concedens facultatem, dotis solutionem imponit. Iustissima est praxis sacræ Congregationis: nam supponit Monasterium paupertate laborare, neque ferre omnia onera posse; quo titulo, ut præscribit Concilium Tridentinum, dotis imponit solutionem, quam, si contrarium evidenter constaret, non imponeret. Atque his limitibus intelligitur, quidquid ibi de simonia Monialium disserui; in quo si quis errorem reperiet, revocare sum paratus.

V I I.

In septimo capite obiicitur, me retulisse quidquid falso, & maledice contra illustrem Societatem scripsere Paschalis, Vendrochius, Henricus a Sancto Ignatio, & Vincentius Baronius, quorum omnium Scriptorum aliqua opera sunt damnata.

Certo tamen testari possum, me nullam ex his Auctoribus exscripsisse sententiam; & si quisquam reperiat, eam me revocare sciat. Illud animadvertere volo, neque Montaltium, neque Vendrochium conscientiæ casus resolvere; Henrici a Sancto Ignatio me quasdam opiniones oppugnasse; Vincentium Baronium vix ac ne vix quidem legisse.

Ceterum si quid peccavi, si quid convicii, imposturæ, contumeliæ, aut cuiusvis alterius generis iniuriæ calamo meo, sane præter animum, excidit, ingenue retracto omnia, deleo, improbo, detestor.

F. Daniel Concina Ord. Præd.

M O-

MONITUM,

Quo exponitur factum propositionum excerptarum ex libris P. Martini Torrecilla.

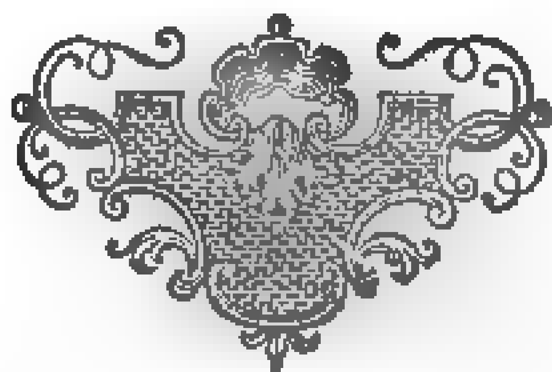
PLuries in hoc Opere sincero animo lectores monui, rogavique ut libros ex quibus laxas decerpsi opiniones, legerent, & si quid veritati contrarium offenderent, patefacere mihi vellent, quo errata corrigere possem. Non defuere amici viri qui meis annuere votis, ut ex aliis declarationibus factis constare cuique potest. Porro cum in elenchis propositionum laxarum varias recensuerim opiniones P. Martino Torrecilla attributas, manifestare omnibus debeo, me eiusmodi opiniones fide summa rescripsisse ex libello supplici a novem Archiepiscopis & Episcopis Hispanis subscripto, & Romæ bis typis edito, atque eorumdem nomine, curante Cardinali Belluga, Summis Pontificibus Clementi XI. Innocentio XIII. & Benedicto XIV. feliciter regnanti porrecto, ut opiniones in eodem contentæ damnarentur.

Laudati autem Archiepiscopi & Episcopi *animadversione* IV. hæc præmittunt. „ Licet omnes propositiones tamquam ex operibus P. F. Martini Torrecilla, ubi congestas invenimus, decerptas demus, non eo est, quia cunctas ei adscribere intendamus: mitius enim cum eo procedere concupimus, ne in ipsis exprimendis accusatione haud merita prosequi illum videamur. Licet enim vix sit inter exprimendas quæ præfato Auctori adscribi non posset, eius stando principiis; tamen quia de nonnullis in particulari, quas etsi ex professo promoveat, & fundet, eas tamen in praxi (licet parum consequenter procedens) non esse tenendas exprimit, hoc contenti, ipsas ei adscribere abstinemus. Non tamen ex eo ab hoc examine reiicimus, dummodò suos habere patronos, qui eas defendant, reperimus. Nam cum Auctorem non insectemur, nec aliud quam doctrinam non sanam expurgandam intendamus, nihil ad rem conducere, quod propugnator propositionum idem, vel alius sit, censemus. Itaque nonnullas exponimus, quamquam a præfato Auctore neque edoctas, neque edoctas videamus, ex eo quod ab aliis Doctoribus doceri conspicimus, & ita suis in locis notamus. “

Adiiciunt laudati Archiepiscopi & Episcopi *animadversione* XIV. *pag.* 11. sequentia. „ Ita procedere operæ pretium duximus, ut omnes propositiones latine conversas demus, ad litteram tamen verba Auctoris suo Hispano idiomate ad calcem uniuscuiusque exprimimus. Unam tamen vel alteram propositionem non ad litteram, sed ad mentem Auctoris exponimus, quando videlicet formalibus verbis non exprimit id ipsum quod satis innuit, & æquivalenter edocet. Namque cum non verba, sed doctrinam, & modum eam exponendi, & occasionem errandi proscribi desideremus, parum ad rem conducere quod his vel illis terminis illam exprimat, „ exi-

„ existimamus : Quandoquidem in doctrina totum animarum periculum, „ non in verbis consistere, pro comperto habemus. "

Itaque ex 333 propositionibus in præfato libello sub nomine P. Torrecilla rescriptis plures Operi meo data occasione inserui: neque enim vel levissima suspicio occurrere menti meæ umquam potuit, tantos viros in iis rescribendis minus fuisse sinceros; cum certo scirem, easdem sub Pontificibus summis, agente præfato Cardinali Belluga optimæ memoriæ, discussas fuisse. Verum cum a doctis probisque viris intellexerim, plurimas dictarum propositionum falso adscribi P. Torrecilla, alias ab eodem referri, secus propugnari; sciant lectores mei, non me pro re huiusmodi esse sponsorem. Cum enim Hispanum idioma non calleam, tales propositiones cum Operibus Auctoris conferre nequeo, ut definire certo possim, quas illi tribui, quas vero abiudicari oporteat. Quare penes Auctores citati libelli, ex quo religiosissime illas deprompsi, de earum sincera excerptione fides esto. Illud nunc spondeo, quascumque illi abiudicandas certo constiterit, ab iisdem in nova Operis editione, si Deus dederit, Torrecillæ nomen eliminari, me pro viribus curaturum: idipsum in hac editione præstare vellem, nisi Tomi in quibus istæ propositiones habentur, distracti iam fuissent: interim earum integram collectionem, quam huic Tomo inserendam paraveram, suppressam volui. Nec tantillum ergo per me detractum volo auctoritati, & existimationi debitæ P. Martino Torrecillæ, ob rescriptas sub eius nomine dictas opiniones. Hæc omnia ex animo testor.

PRAE-

PRAEFATIO GENERALIS,

IN QUA

Universi Operis specimen datur : de THEOLOGIA ACCOMMODATITIA dissseritur, & nonnulli libri in eiusdem præsidium novissime editi refelluntur.

CAPUT I.

Universi Operis, & præsertim huius APPARATUS *specimen.*

I. OPUS istud universum tributum est in Tomos duodecim. In quatuor primis decem mandata Decalogi, & in quinto quinque Ecclesiæ præcepta illustrantur. Sextus ius naturale, & Gentium, positivum divinum, & humanum, publicum, & privatum explanat. In septimo difficillimæ controversiæ de iustitia & iure, de contractibus universe, & sigillatim ad solida principia revocantur. Octavus tria prima sacramenta baptisma, confirmationem, & Eucharistiam illustrat. Nonus totus est in sacramento pœnitentiæ explicando, vindicandoque a plurium recentiorum commentis novis & peregrinis. Decimus tandem comprehendit tractatus de aliis tri-

bus sacramentis, extrema unctione, ordine, & matrimonio: item de beneficiis, de simonia, de censuris, de vitiis, & peccatis, de virtutibus oppositis, atque de septem beatitudinibus. Habes nunc adumbratum universæ Theologiæ Christianæ Dogmatico-moralis specimen.

II. Ad hanc Theologiam præmitto APPARATUM hunc divisum in Tomos duos. In hoc primo Tomo præcedit *Collectio* constitutionum, brevium, decretorum, quæ plures summi Pontifices ediderunt ad profligandos errores tum fidei, tum morum. Hæc erit prima huiusce Tomi pars. Altera complectitur Librum de locis Theologiæ Christianæ.

III. In secundo Tomo, præmissa conscientiæ notione, eiusque divisione, regula moralis honestatis exponitur. Hanc in sola veritate sitam, reiecta regula Lesbia recens inventa, ostendo. Via inveniendæ veritatis aperitur, ignorantiæ peccatis patefactis. Historiam Probabilismi, & Rigorismi paucis perstringo; & omni argumentorum genere Probabilismi commentum reiicere studeo. Hoc de argumento duos Tomos lingua italica edidi, iam iterato impressos. Verum quia opus illud provocatus, & coactus a P. *Monti*, qui libellum adversus ieiunii disciplinam evulgavit, meque iniuriis & contumeliis lacessivit, publici iuris feci; idcirco plura eidem operi inserere debui quæ aliena omnino sunt a Probabilismi controversia. Quamobrem operæ pretium existimavi, resecatis ad vivum parergis, & digressionibus adversus dictum male consarcinatum opusculum P. *Monti*, Probabilismum, & Rigorismum latino idiomate cum historice, tum theologice pro virium mearum tenuitate penitus labefactare.

IV. Narrat percelebris Iesuita P. Ignatius de CAMARGO in sua *præfat.* §. 1. *pag.* 3. sibi a docto suæ Societatis iuvene Theologo primum communi errore prævento, & statim expensa controversia veritatis luce perfuso, responsum esse: *Difficultatem istam nullum studium, & improbum simul exigere. Nullum, inquit, ut veritatem sibi comperiat: ad hoc enim sufficiet, si animo expedito, ac sincero oculos in quæstionem coniiciat: improbum vero, ut possit alios convincere artificiosis, & inextricabilibus Probabilismi laqueis innexos. Nihil profecto verius, nihil prudentius dictum.*

V.

V. Quo est veritas luculentior & apertior, eo densior sophismatum caligo, & obscuriores reflexionum atque cavillationum tenebræ, ut eadem implicetur, & abscondatur, requiruntur. Nihil sane evidentius vel simplici idiotæ, e duabus viis incertis & dubiis verisimiliorem & securiorem eligendam esse. Quamobrem mirandum haud est, si Probabilistæ ingentia reflexionum, distinctiuncularum, & subtilium sophismatum conflarunt volumina, ut splendidissimæ, & ultro in omnium oculos se se ingerenti veritati tenebras offunderent. Alterutrum proinde necessum est. Aut abstinendum ab hac caussa, aut toto virium conatu asserenda sana doctrina a captiosis commentis, ut affirmat laudatus P. Camargo *ibidem pag.* 4. inquiens. „ Nam controversiam istam de „ se quidem facillimam, immo nullam, ut supra indica„ tum est, subtilia nonnullorum recentiorum ingenia intri„ catissimam reddidere, totiusque Theologiæ difficillimam, ut „ ad eamdem expedite enodandam Dædalea ars necessaria vi„ deatur, ita ut pro statu quem hodie habet, expediat, „ mea quidem sententia, eam nullatenus delibare, nisi vera „ & sana doctrina nimis clare, ac perspicue demonstretur „ quia reflexionum Probabilismi tricæ semel extractæ, & qua„ si evolutæ, nisi penitus dissolvantur, densiores tenebras „ offundunt veritati, quibus lucem ipsius magis obnubunt, „ fitque tandem illud Poetæ nimis indecorum, ac noxium: „ *Ex luce fumum*. optimæ caussæ haud modico, ut existimo, „ detrimento. “

VI. Modus tamen in profligandis Probabilismi commentis servandus est, ut ea nempe sub examen inducantur quæ aliquam difficultatis speciem præferunt. Nam si omnes tricas, nugas, & quisquilias quas nonnulli otiosi homines agglomerarunt, persequi & insectari vellemus, nullus esset disputandi finis. Exemplum habeto. Prodiit non ita pridem liber, eleganter quidem scriptus, hac epigraphe ornatus *PROBABILISMUS methodo mathematica demonstratus Auctore Patre Pithanophilo*. Hæc autem *pag.* 220. habentur. *THOMISTÆ sub peccato mortali tenentur amplecti, defendere, ac docere Probabilismum*. Et hanc propositionem demonstratione mathematica evincendam assumit pluribus paginis. Si quis hæc dulcia somnia, & venusta deliria profliganda arriperet, non modo a caus-

caussa quam habet in manibus, penitus diverteret, verum etiam suaviter cum P. Pithanophilo insaniret. Similia paradoxa sibilis, non argumentis refellenda sunt. Nam omnes Probabilistæ qui ingenii sanitate non carent, adfirmant, perfectius atque securius saluti suæ consulere illum qui, reiecta minus probabili, probabiliorem amplectitur opinionem. Verum non pauci sunt isti Pithanophili, qui prima istius controversiæ ignorantes principia, sedere iudices eiusdem non erubescunt. Eam plurimi adoptant, & pro eadem belligerant magna Casuistarum turba circumdati, in sola multitudine præsidium reponentes, & vociferantes, inquit *loc. cit.* §. 2. P. Camargo. „ Sufficit nobis, inquiunt, pro morali do-„ ctrina non posse falli: falli vero non posse certo novimus „ absque aliquo studio, vel labore. Unde? Ex auctoritate pla-„ ne infallibili, qua benigna sententia munita est. Quis enim „ prudens audeat vel dubitare, aut leviter umquam timere „ de moralis doctrinæ veritate, in quam tradendam Docto-„ res omnes (uno excepto tantum vel altero quibusdam Ian-„ senistis adhærente) mirabili quodam consensu in Ecclesia „ catholica convenere per totum saltem integrum sæculum? „ Quid alioquin firmum, & infallibile erit in Theologia chri-„ stiana? An ne timere liceat, ne per integrum sæculum „ Deus Ecclesiam suam deseruerit, permittendo ut fallatur „ circa regulam ipsam moralis honestatis? Quis effutire au-„ deat? Profecto si quis erit, non is audiendus, sed incre-„ pandus est. neque rationes aut argumenta eius, quæ cer-„ to scimus esse sophismata, ullo modo curanda, sed con-„ temnenda sunt, ne umquam de dogmate nostro indigne du-„ bitare videamur cum scandalo etiam imperitorum. “

VII. Hac luculenta falsitate muniti, & veluti in editissima arce constituti triumphabundi non pauci Probabilistæ minus periti invincibiles se gloriantur. Confundunt cum Ecclesiæ Doctoribus manipulum Casuistarum, quorum maxima pars velut oves & aves, ut inquit cum ceteris Navarrus, alios sequuntur. Quam sit universæ Ecclesiæ catholicæ perniciosum atque invidiosum recensitum sophisma, nemo non videt: nam heinc hæretici tamquam infamiæ notam Ecclesiæ Catholicæ adscribunt Probabilismum. Illa enim doctrina, inquiunt illi, est doctrina alicuius Ecclesiæ quam communiter

omnes

omnes eiusdem Ecclesiæ Doctores propugnant. Probabilistæ testantur communiter; ut vidimus, omnes Ecclesiæ Romanæ Doctores, paucis exceptis, docere Probabilismum. Ergo Probabilismus est doctrina Ecclesiæ Romanæ. Sic argumentatur Iureù Calvinista. Sed hanc atrocissimam calumniam infra repellam.

VIII. Pauca hæc delibare volui, ut intelligat lector me integrum Tomum secundum, & quidem spissum, huius Apparatus Probabilismo profligando consecrasse, non disputandi libidine, sed asserendæ veritatis ab incredibili cavillationum involucro, necessitate coactus. Habes heic delineatam universi Operis imaginem. Ad alia nunc accedamus.

CAPUT II.

De THEOLOGIA ACCOMMODATITIA, *unde Christianorum plurium exitium, teste* P. THEOPHILO RAYNAUDO S. I. *proficiscitur*

I. PRincipio *Theologiæ accommodatitiæ* præmittenda notio est, quæ alioquin ex ipsa voce constat. Theologiam accommodatitiam illam vocat P. Raynaudus, quæ divina & humana iura delinit, temperat, accommodatque humanis appetitionibus, tempori, & personis: quæ aures hominum demulcet, sensus titillat, leges & præcepta Dei mirifica quadam reflexionum humanarum temperatura inflectit, & detorquet ad hominum desideria: iugum legum & præceptorum non excutit, non reiicit, non aspernatur; sed illud suave efficere exquisita arte, & subtilissimis lenociniis studet. Huius Theologiæ accommodatitiæ naturam a sæculo iam elapso delinearunt PP. Cleri Gallicani, ut refertur in epistola encyclica Comitiorum generalium ann. 1700. „ Nec tacuere Religiosissimi Patres memorabilem sententiam, qua maximus, & „ doctissimus Cœtus ann. 1655. & sequentibus Parisiis congregatus gravissimo iudicio suo damnavit perversam, ac falsi „ no-

„ nominis scientiam , qua instructi homines , *non tam accommo-*
„ *darent mores suos ad evangelicæ doctrinæ normam ; sed & ipsam po-*
„ *tius regulam , ac sancta mandata ad cupiditates suas inflecterent , &*
„ *detorquerent , novaque & inani Philosophia christianam disciplinam in*
„ *academicas quæstiones , ac dubias fluctuantesque sententias verterent .*
„ Hæc illi : qua sententia versatilem illam ac noxiam opinio-
„ num flexibilitatem , hoc est *mali caput* , conterebant . " Hanc Theologiæ accommodatitiæ notionem *Epist. II. ad Timoth.* paucis verbis perstringit S. Paulus . *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt , sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus .*

II. Percelebris Iesuita P. Theophilus RAYNAUDUS *Tom. XVI. punct.* VIII. *a pag.* 381. inter sua *Heteroclita spiritualia* , *& Anomala pietatis Terrestrium* longam instituit dissertationem de *Theologia accommodatitia* . In universo hoc Theologiæ Christianæ opere , & in aliis meis libris sæpe numero in patrocinium sanioris doctrinæ advocavi doctissimos , atque eruditione , & pietate clarissimos Iesuitas plures , præsertim Comitolum , Blanchum , Elizaldam , Gonzalezium , Muniessam , Bellarminum , Camargum , aliosque . Verum mollioris , & benignæ Ethices patroni hos sapientissimos laudatos Iesuitas Tutioristas fuisse intrepide reponunt . Quid heinc ? Nullius sunt auctoritatis , quia nimii rigoris studio præventi , a benignitate hodie summopere necessaria iis qui regendis animarum conscientiis destinati sunt , plus æquo recessere . Ut hoc effugium præcludam , in medium adduco P. Theophilum Raynaudum non Rigoristam , non Probabilioristam , sed Probabilistam , atque adeo omni exceptione superiorem penes ipsos Probabilistas . Hoc autem pacto suam dissertationem adversus Theologiam accommodatitiam orditur *loc. cit. pag.* 382.
„ Commode igitur , post Anomalias circa verbum scriptum ,
„ dicemus aliquid de gravissimis Anomaliis quas viri pietati
„ & conscientiarum bono servientes admittunt per THEO-
„ LOGIAM ACCOMMODATITIAM , de qua vere dicere
„ possumus , sicut *multitudo sapientum sanitas est Orbis* , cladem
„ & exitium CHRISTIANITATIS inde fere origi-
„ nem sumere , quod sapientum plerique Theologiam ha-
„ beant pro *regula Lesbia* , quaquaversum flexili , prout tem-
„ porum , & personarum ratio tulerit . Pauci quippe sunt

„ e

„ e vulgo fidelium, & præsertim *arietes gregum*, & capita po-
„ pulorum, qui absque duce labantur, nec exquirant pruden-
„ tum responsa, cum aliquid paullo gravius est aggredien-
„ dum. Si igitur prudentes eloquii mystici, Doctores, inquam,
„ sacri, quos consulunt, *non loquerentur placentia*, sed in oculis
„ Dei quod sanctum, quod iustum est, calcato humano ad
„ personas respectu, responderent, *incredibile est, quanta mala
„ præcluderentur*."

III. Hoc est exordium quod suæ dissertationi P. Raynaudus præmittit. Quisque in admirationem actus clamabit: Ecqui fieri possit ut P. Theophilus Raynaudus plurium alioquin laxarum opinionum auctor, & benigno Probabilismo addictus, talia, & amariora, quæ mox rescribam, typis publicis evulgare potuerit? Dicam. P. Raynaudus Theologus ingenio liberrimo, absque timore & pavore stilum armavit cum adversus extraneos, tum adversus domesticos, quoties opportunum ille existimavit. Mirum itaque haud esse debet, si contra Theologiam accommodatitiam vocis sonitum emiserit, licet benigni Probabilismi patronus: quia non assidue & semper Probabilismi lenociniis mens distenta & occupata est. Refulget frequenter sanioris doctrinæ lux, quæ dum oculos animi præiudiciis liberi perstringit, in sui obsequium saltem dato tempore submittit. Quis P. Antonio *Terillo* Probabilismi ferventior, acutior, atque valentior propugnator? Et tamen quis vel ex ipsis Probabilioristis adversus Theologiæ accommodatitiæ plures fautores tam præfervida oratione insurrexit, quis tam severe plures modernos Theologos vellicavit, exagitavitque? Lege illius testimonium prolixum quod in *Præf. ad Tom. IX.* rescripsi. Unde, inquis, hoc? Unde? Ex ineffabili Dei providentia, quæ mirifice disponit ut illi ipsi qui pro molliore Ethice, veluti pro aris & focis, decertant, testimonium perhibeant splendidissimæ veritati.

IV. P. Rynaudus autem suam dissertationem in plures tribuit paragraphos, quorum titulos ego transcribam, & rationum momenta delibabo ipsius P. Raynaudi verbis.

§. I.

Aulicos respicere personam hominum, & eis sensa sua accommodare, minus mirum. Raynaudus pag. 382.

I. AD hunc titulum quem proponit P. Raynaudus, hæc ibidem adiicit. „ Et lugendum quidem esset, si Gnatho„ nes aulici implanarent Magnates, quod faciunt strenue. Au„ di enim Sarisberiensem 67. *Polycr. cap.* xx. Cum sibi conci„ liaverint gratiam potestatum, de iure patere sibi asserunt u„ niversa, eo quod Princeps, ut dicunt, legibus non subici„ tur, & quod Principi placet, legis habet vigorem."

II. Plura alia Raynaudus transcribit ex præfato Sarisberiensi, quæ ego præterire in præsens volo. Illud certum est aulicos magno in discrimine versari aut occultandæ, aut obnubendæ, aut adulterandæ veritatis ad Magnatum, quibus inserviunt, genium, aut ad proprium, cuius illicio detinentur, commodum. Innumera propemodum sunt quæ mentem obsident aulicorum in præiudicium veritatis. Ambitio, invidia, simultates, vana gloria, superbia, & potentiores humani cordis appetitiones ultimas suas in aula exerunt vires. Sub prætextu promovendi boni publici, insitus a natura amor bonum proprium strenue per cuniculos operatur. Et eo est aulicorum periculum æternæ damnationis gravius, quo difficilius est æternæ salutis remedium. Vix quippe est qui patefacere ipsis veritatem audeat, ne in eorumdem dedignationem incurrat, ut optime advertit idem *Sarisberiensis* laudatus a Raynaudo ibidem, ubi hæc habentur. „ Qui vero pro veritate fidei, aut „ sinceritate morum de iure divino aliquid loquitur, aut su„ perstitiosus est, aut invidus, aut, quod capitale est, Prin„ cipis inimicus. Si dicas . . quia pestilentiæ, & fames, con„ cussiones gentium, collisiones regnorum, & quamplurima „ adversa terris proveniunt ex eo quod honores ecclesiastici „ ad pretium, vel humanam gratiam conferantur personis, „ non moribus . . . Si dixeris onera Tabernaculi humeris, & „ plaustris Levitarum dumtaxat imminere, & si qua sunt in „ lege similia, bene agitur tecum, si non mutilatus retruda-

„ ris

„ ris in carcerem, aut in exilium propellaris. Undique con-
„ clamaberis, & tam ambitiosi, quam fautores eorum, extre-
„ mæ damnationis vitæ non verebuntur ferre sententiam. "
Hactenus Sarisberiensis, unde infert Raynaudus: *Hac istos habere, & facere, minus mirum, tametsi lugendum est.* Advertendum tamen ex S. Augustino, quamlibet professionem suos habere fictos, & suos habere sinceros moratosque professores. In ipsis aulis refulgent viri sinceritate, honestate, & morum integritate ornati, sanctoque zelo boni publici æstuantes.

III. Illud est amarioribus lacrymis lugendum, quod *aulicismus* iste evangelicæ veritati hostis infensissimus, non in Magnatum dumtaxat amplis palatiis, sed in qualibet privata domo, in plateis, in nundinis, & in ipsis interdum sacratioribus domibus serpit, & grassatur. Verum de hoc ultimo mox dicendum est.

§. II.

Luctuosius idem præstare Theologos interdum adactos.
P. Raynaudus pag. 382.

I. HUnc paragraphi titulum, quem P. Raynaudus proponit, his rationibus evincit. „ At dum sacri conscientiarum
„ rum moderatores, qui vel ipsimet Theologi sunt, vel a Theo-
„ logis quos consulunt, informantur, non ad Theologiam ve-
„ ram & solidam dirigunt responsa, sed potius Theologiam
„ suam tempori, & loco, ac personarum consulentium gustui
„ accommodant, existit illa malorum ubertas, ex quo hodie
„ Theologiam esse consultis & consultoribus pessimam, eventa
„ denique monstrant; quæ tam tetra, & infelicia sunt, ut o-
„ mnem superent orationem. Deus ipse hanc ob causam,
„ nunc eos in quorum gratiam sic distorquetur veritas, nunc
„ ipsos magistros castigat."

II. Plura Scripturarum testimonia, quibus hanc veritatem confirmet, in medium adducit Raynaudus. Isaias *cap.* xxx. tum populum consulentem Theologos, tum Theologos consilia blanda præbentes his verbis increpat. *Populus ad iracundiam provocans est, & filii nolentes audire legem Dei: qui dicunt videntibus,*

Nolite videre ; & aspicientibus · Nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt, loquimini nobis placentia ; videte nobis errores ; auferte a me viam, declinate a me semitam, cesset a facie nostra Sanctus Israel. Leges, & præcepta, quæ in ordinem homines redigunt, & carnis desideria coercent, atque opera flagitiosa punienda decernunt, semper infesta carni, & sanguini fuere. Hinc renuentes populi ex una parte eam insistere viam quam leges & mandata præscribunt, & nolentes ex altera parte aperte leges violare, unde sibi æternam imminere ruinam prospectant, Theologos & Doctores adeunt, qui leges ipsas deliniant, in disputationem revocent, easque novo aliquo Probabilismi lenocinio emolliant, & tandem propriæ cupiditati & genio attemperent. Et hæc est via quæ videtur homini recta, & novissima eius deducunt ad mortem. Nemo hactenus in orcum corruit volens illuc descendere; sed damnati fere omnes suam habuerunt, habebuntque Theologiam accommodatitiam. Hinc concludit P. Raynaudus. *Merito itaque pereunt sequentes responsa vana, & commenta nundinatorum Doctorum.* Quandoquidem Deus per eumdem Isaiam Prophetam hæc adiicit. *Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requisita in muro excelso. quoniam subito, dum non speratur, veniet contritio eius : & comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione prævalida, & non invenietur de fragmentis eius, in quo portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.*

III. Propheta Ezechiel acriter invehitur adversus Theologiam accommodatitiam, & eiusmodi Doctores blandiloquos severius increpat, illisque æterna minatur supplicia *cap.* XIII. inquiens. *Et erit manus mea super Prophetas qui vident vana, & divinant mendacium . . . . Eo quod deceperint populum meum dicentes, Pax, & non est pax : & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit.* S.Gregorius Papa *Lib. XVIII. Moral.cap.* v. parietis nomine iniquitatem intelligit. Populus flagitiorum murum ædificat, & blandi Doctores cæmento laxarum opinionum illum incrustant. *Parietis nomine* (inquit Magnus Gregorius) *peccati duritia designatur. Ædificare ergo parietem est contra se quempiam obstacula peccati construere. Sed parietem liniunt qui peccata perpetrantibus adulantur; ut quod illi perverse agentes ædificant, ipsi adulantes quasi nitidum reddant.*

IV.

IV. P. Raynaudus animadvertit, frequenter pœnitentes qui consilia & resolutiones petunt, manifestare propriam inclinationem & desiderium. & tunc blandiloqui magistri iudicium inflectunt, & doctrinam suam voluntati interrogantium accommodant. Quare Propheta Ezechiel ibidem sic persequitur. *Et tu fili hominis pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo, & vaticinare super eas.* Contendunt aliqui, Ezechielem perstringere mulieres Prophetissas, quales inter Hebræos fuisse Deboram, Oldam, & Philippi filias quatuor compertum est. Raynaudus existimat verisimilius Prophetam hoc loco fugillare viros Doctores feminea mollitie præditos, & muliebrem animum in masculo corpore circumferentes, iuxta illud Eneidos IX.

O vos Phrygiæ · neque enim Phryges.

Hoc idem indicat Isaias cap. III. *Mulieres dominatæ sunt eis*, idest homines molles, & animo femineo. Hos effeminatos Doctores, & feminarum instar fucantes & adulterantes genuinum divinæ doctrinæ vultum iterum perstringit Ezechiel. *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas. & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.*

V. Lubet ipsius P. Raynaudi verba rescribere: hæc enim *ibidem pag.* 383. habet. „ Femineo opere distentos hodie, effeminatos Doctores describit (Propheta) consuendi nimirum pulvillos, quibus leniter, ac molliter incumbant cubiti; & substernendi capitibus cervicalia, tomento, & plumis referta, in quibus caput placide quiescat. Similiter enim molles hi conscientiarum arbitri securitatem conscientiæ, & placiditatem conciliant responsis lenibus, & ad questum interrogantium factis, quibus non compungantur consultores, sed foveantur in nequitia, vel ad eam prolicantur · quodque detestabilius est, sic evertendo consultorum conscientias, easque certæ morti dedendo, salutem illis ad vitam apud Deum spondent, iustificantes, ut Isaias *cap.* v. loquitur, idest pronuntiantes iustos qui se attriverint. Et cum Deus mortem, ac exitium sempiternum intentet hoc vel illud operantibus, illi e contrario violant Deum ad populum *propter pugillum hordei, & fragmen panis*, ut statim subdit Ezechiel. Vel enim divina oracula contrarium ferentia, vel lumen vultus Dei

,, signatum super nos habuere contemptui : & ludicris distor-
,, sionibus ad alia omnia pertinere docuere, *ut interficerent ani-*
,, *mas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt.*
,, Teterrimus, & omnino horrendus mendacis magisterii, &
,, *accommodatitiæ Theologiæ* exitus, perdere animas, & letho da-
,, re alioqui victuras. Et e contrario animas erroris sui, ac
,, peccatorum consequentium telis confossas decipere ostenta-
,, tione, falsa voce spiritualis, qua revera exciderunt. Itaque
,, nil mirum, si Deus reliquo capite gravia supplicia malis
,, hisce Doctoribus comminetur, & pulvillorum disruptionem,
,, evanidæ, inquam, & ementitæ doctrinæ abolitionem a se
,, præstandam, clade vero talium magistrorum, miseras ani-
,, mas (si quæ inter istas apud Deum ea beneficentia sint di-
,, gnandæ) eorum laqueis eripiendas confirmet.

,, Nec mitius Hieremias cap. v. vers. 30. *Pavor & horrenda*
,, *facta sunt in terra. Prophetæ prophetabant mendacium, & Sacerdo-*
,, *tes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia. Quid*
,, *igitur in novissimo ejus?* exclamat hoc loco adducto S. Augu-
,, stinus Lib. IV. Doctrinæ Christianæ cap. xiv. *O eloquentia*
,, *tanto terribilior, quanto purior; & quanto solidior, tanto vehemen-*
,, *tior! O vere securis concidens petras!* Certum tamen est sic fie-
,, ri per falsos Doctores. Non est prætereunda causa ob quam
,, Deus falsos hosce Doctores consultoribus exitiales fuisse af-
,, firmabat per Ezechielem : nempe *propter pugillum hordei, &*
,, *fragmen panis*. Qua proverbiali formula, vilitas escæ ea ani-
,, marum implanatione captatæ significatur, estque sensus,
,, propter res nihili sic se gessisse Doctores. Exempli caussa
,, ob captationem humanæ gratiæ, ob vanitatem, *& ut audi-*
,, *rent Magni & Mirabiliarii* ob lucellum, & culinæ lautitias, ob
,, corruptum studium *gratificandi nationi ac genti suæ*. Isti fere sunt
,, cœnosi fontes e quibus ACCOMMODATITIAE THEO-
,, LOGIAE putor dimanat. Attingamus sigillatim fontes præ-
,, dictos, & quanta ex eis virulentia profluat, consideremus
,, strictim, & obiter tantum, ut malignitas effectus prodatur
,, ex caussæ vitiositate."

§. III.

§ III.

Cœnosorum THEOLOGIAE ACCOMMODATITIAE *fontium primus, captatio gratiæ a divina diversæ.* P. Raynaudus pag. 384.

I. TRes præsertim Theologiæ accommodatitiæ cœnosos fontes aperit P. Theophilus Raynaudus: & dum hos primarios fontes patefacit, alios scaturientes inde rivulos indicat. Plura allegat Patrum, & graviorum Scriptorum testimonia in eorum confirmationem quæ ipse liberrimo calamo, & humanorum respectuum ac rei politicæ contempta ratione scribit. Pluribus omissis, præcipua ego ipsius P. Raynaudi verbis delibabo. Igitur ita farier infit.

II. „ Humanæ gratiæ captatione inflecti plerumque Theologorum iudicia in eam partem quæ consultoribus, præsertim „ potentibus, sint arrisura, testatissimum est. idque bene multis fuisse in ruinam, optime docet Guerricus *ser.* 111.... S. Paulinus epistola ad Cleantiam ait, hanc esse *multorum* viam. „ *Si vel adulamur ipsi* (inquit Paulinus) *vel adulantem libenter audimus; si verum dicere gratia impedimur, & magis offendere animos hominum timemus quam non ex animo loqui: de multorum item via sumus. Tot nostri sunt, quot extranei veritatis. At e contrario si ab his omnibus vitiis sumus extranei, si purum ac liberum animum præstamus, & omni cupiditate calcata, solis studemus divites esse virtutibus; per angustam viam nitimur.*" Hæc Raynaudus de hoc primo cœnoso fonte accommodatitiæ Theologiæ, missis Nazianzeni, & Guerrici testimoniis brevitatis studio. Alterum ille cœnosum fontem reserat hoc sequenti titulo.

Alter fons cœnosus, captatio commodi temporalis, ac primum gloriæ.

III. „ Aut perraro, aut numquam (pergit P. Raynaudus) „ contingit sisti in captatione alienæ gratiæ, absque retorsione „ eius ad captorem: quia scilicet sibi ab eo cuius gratiam captat, aut *munus a lingua*, dicere hic est, aut honores, aut „ lucrum, aliudve commodum spondet. Alioquin enim pauci „ es-

„ essent, vel etiam nulli qui, tantum ut velificarentur alienæ „ gratiæ, divina se gratia, *per veritatis contrucidationem*, & sug- „ gestionem mali consilii puros vellent. Igitur fere sibi quæ- „ runt commodum aliquod, qui sic *prostituunt Theologiam*. Inter „ eo porro commoda tenuissimum, & maxime inane ac eva- „ nidum est gloria, *vel celebritas nominis*. Quod enim est ma- „ gis stuporatum bonum? ut Tertullianus scite nominat *Lib.* „ *de cult. fem. cap.* III. Hinc quis vere efficitur servus homi- „ num, quod vetabat Apostolus: quem sic glossat Philippus „ Abbas *Lib. de Obedient. Cleric. cap.* xl. inquiens: Eos intelligi „ vult Apostolus hominum servos esse qui cum Magistros (*Gal-* „ *lismus est les Maitres*) viderint ad blanda & inania iusto am- „ plius pronos esse, iustæ severitatis virilem constantiam non „ opponunt, sed illorum laxis mentibus molli accubitu se sub- „ ponunt. Dumque aures eorum prurientes studeant sermoni- „ bus placitis delinire, & eorum, non spiritualibus, sed car- „ nalibus affectibus obedire: constat eos, non Deo, sed ho- „ mini, peccato, non iustitiæ, deservire. Unde & ad Roma- „ nos, *Nescitis*, inquit, *quoniam cum exhibetis vos servos ad obedien-* „ *dum, servi estis eius cui obeditis? Sive peccati ad mortem, sive o-* „ *beditionis ad iustitiam* . . . .

„ Hæreticos plerosque DD. hinc actos in errorem, docet „ Pelagianus Auctor Epistolæ de malis Doctoribus . . . Ha- „ bent etiam hoc, mundanam gloriam desiderantes, & huma- „ næ gloriæ perfrui cupientes voluptatibus, ut ante audito- „ rum suorum mores, vitamque explorent, & ita doctrinæ „ suæ modum temperent, ne cuiusquam eorum possint menti- „ bus displicere. scientes etiam, se tunc optimos magistros „ habendos, si per omnia discipulorum gestis Doctoris sermo „ concordet, & si eis inæstimabilis illius beatitudinis incorru- „ ptionem absque voluptatum suarum demolitione concedat. „ Necesse est enim ut qui omnium favorem expetunt, id pri- „ mum agant, quatenus ab omnibus diligantur. Diligi vero „ non poterunt, nisi eorum prius quorum amoris gratiam e- „ xigunt, moribus placeant. Placere autem difficile est, si „ non per omnia eorumdem actuum institutis doctrinæ suæ „ voluerint adhibere consensum. Et ita fit ut dum nimia hu- „ manæ cupiditate gloriæ diligi se etiam a vitiosis expetunt, vitia, „ & peccata defendant, & contra legalis, ac *evangelicæ doctrinæ*

„ ve-

„ *veritatem* iisdem perpetuitatis gloriam polliceantur quorum „ non salutem videntur efflagitare, sed laudem."

„ Naufragarunt ad hunc scopulum plerique etiam Catholi„ci, qui ut audirent solemnes Doctores, & a plurimis con„silii gratia frequentarentur, vel ut eorum libris *vendibilitas ac„cederet, eorumque recusione sæpius calerent præla* (quod totum ad „ vanitatem, & fumos ab Auctoribus captatos spectat) do„ctrinas improbatas adamarunt, vel obsoletas, & pridem se„pultas refoderunt."

IV. Quæ hic scribit Raynaudus, continua experientia comperta fiunt. Libri quippe morales, quo magis abundant Theologia accommodatitia, eo frequentius præla defatigant, & bibliopolæ ditiores evadunt.

Item captatio dignitatum sacrarum.

V. Hunc rivulum ex secundo fonte manantem his verbis exponit *ibidem pag.* 385. Raynaudus. „Non iam nudum linguæ „ munus, vel inane decus continent dignitates ecclesiasticæ, „ quæ etiam *bonorum* nomine passim donantur · pinguia, in„quam, beneficia, ad quæ frequenter aspirant *nundinatitii Theo„logi*, de quibus agimus, vel certe se in obtentis firmare sa„tagunt. Acer in illos, ac vehemens est Sarisberiensis *Lib.* „ *VIII. Polycr. cap.* XVII. Canis, inquit, mutus latrare non va„lens, ut vel clamore, & tumultu lupum absterreat venien„tem. Siquidem eum timet, qui temporalium diripit faculta„tem, & eum non attendit qui animum cruciaturus est in „ gehenna. Cæcus siquidem est ad grandia, & quæ nihili sunt, „ perhorrescit. De his inquit: *Væ Prophetis insipientibus, qui se„quuntur spiritum suum, & nihil vident. Quasi vulpes in desertis,* „ *Prophetæ tui, Israel, erant. Non ascendistis ex adverso, neque op„posuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domi„ni.* Nihil in eis libertatis est, ut mundi potestatibus oblo„quantur; nihil virtutis, ut veritatem in periculo tueantur: „ in omnibus lucrum; in multis (nullis) aut paucis quærunt „ salutem animarum . . . Dum ad ambitionis, aut avaritiæ „ succedit votum, eorum quæ Christi sunt, iactura contemni„tur. Fiat pax in diebus eorum: sint fetosæ oves, boves „ crassæ, promptuaria plena cibis, & vasis onusta; mensa in „ admirationem intuentium splendens, variæ & pretiosæ sup-

„ pellectilis operosus cultus abundet; honorentur & colantur
„ a turbis; ditentur, & visitentur a subditis in muneribus;
„ sit denique liberum, impune, & sine nota facere quidquid
„ libido dictaverit: ad singula dicent, Euge euge. Iuxta in-
„ crepationem propheticam, luto absque paleis livisse peccati-
„ parietem videntur, qui præcipiente Domino fuerat fodien-
„ dus, ut rueret; & abominationes pessimæ a domo Domini
„ disperirent. Hi sunt qui consuunt pulvillos sub capite uni-
„ versæ ætatis, cervicalia supponentes, ut capiant animas, &
„ lac comedant, lanis operiantur ovium; & quasi in somnum
„ negligentiæ, vel audaciæ induxerunt. “ Hactenus Sarisbe-
„ riensis.

VI. „ Nec minus fortiter (pergit Raynaudus) S. Gregorius
„ *hom.* XVII. *in Evang.* agens de comedentibus peccata populi,
„ & silentibus .... Hoc aliter dixit Petrus Cellensis *Lib. VI.*
„ *epis.* 6. Sic iam totius nostræ Christianitatis religio intepuit,
„ ut vix in toto grege christiani populi, aliqui inveniantur
„ qui malint sub ficu, & oliva terreni honoris, & delectatio-
„ nis delitescere, quam procul adoriri bellum & audacter oc-
„ currere in occursum cum filiis Beniamin, & dimidia tribu
„ Manasse expediti armatis inimicis Christi.... Luculentum
„ est Neronis Episcopi exemplum, de quo Prateolus V. *Nero*.
„ Si leves homines amore primarum cathedrarum in Ecclesiis
„ fidem Christi perdere utile duxerunt, quid mirum, reperiri
„ qui in dandis responsis moralibus ei se parti addicant a qua
„ affulgeat spes promotionis ad infulas? .... Apage promo-
„ tionis studium cum gloriæ divinæ, & salutis animarum de-
„ pressione, vel etiam clade tam sæpe coniunctum, ab omni-
„ bus solidam & veram Theologiam profitentibus detestan-
„ dum, ut factum a Patre suo Gregorius Nazianzenus *orat.*
„ XIX. invectus in aliquos sui temporis titulo tenus sapientes
„ (narrat.)

VII. Alterum rivulum ex lutulenta cisterna haurit P. Ray-
naudus, quem sub hoc titulo proponit his verbis.

Nec non lucelli captatio, aut metus deiectionis e partis ambonis. pag. 385.

„ Alii citra titulorum & dignitatum captationem, quia ad
„ eas se impares vident, aut labores iisdem nexos fastidiunt,
„ mer-

„ mercede ſicut Balaam effunduntur, & obturatum habentes
„ oculum, noſcentes doctrinam Altiſſimi, & viſiones Omnipo-
„ tentis videntes cadunt habentes apertos oculos, in omnem-
„ que partem ſe verſant, ut lucelli animo concepti, & expe-
„ ctatione devorati gratia pervertant iudicium theologicum re-
„ ctum *vere culinarii, & coquinarii Doctores.*

„ VIII. Petrus Cellenſis *epiſ.* cxv. ſortem ſui ſæculi in An-
„ glia deplorat ex hac parte .... *Vident & agnoſcunt homines*
„ *quod draco tertiam partem ſtellarum de cælo ſecum deiecerit, nec ex-*
„ *territi tam fœdo, & crudeli exemplo abhorrent ire poſt Satanam, &*
„ *detinere veritatem Dei in mendacium. Una hæc de plagis Ægypti,*
„ *quæ filios Iſrael non tangit, ſed filios huius ſæculi, qui quærunt quæ*
„ *videntur, & temporalia ſunt, non ea quæ non videntur, & æterna*
„ *ſunt*. Ventriloquos appellat huiuſmodi Doctores Origenes
„ *homil.* VII. *in Eſaiam.*"

IX. S. Gregorius *homil.* XVII. in Evang eiuſmodi Theologos accommodatitios ſalſe defricat. Pauca ex pluribus delibo. „Vix
„ pro culpa quempiam aperta voce reprehendimus: & adhuc,
„ quod eſt gravius, aliquando ſi perſona in hoc mundo po-
„ tens ſit, eius forſitan errata laudamus, ne ſi adverſemur,
„ per iracundiam ſubtrahat quod impendebat. Sed debemus
„ ſine ceſſatione meminiſſe quod de quibuſdam in Oſea ſcri-
„ ptum eſt: *Peccata populi mei comedent*. Cur autem peccata po-
„ puli comedere dicuntur, niſi quia peccata delinquentium fo-
„ vent, ne temporalia ſtipendia amittant?"

§. IV.

Fons tertius lutulentus Theologiæ accommodatitiæ, affectus in gentem, aut nationem.
Raynaudus pag. 386.

I. FOns iſte quo lutulentior, eo amplior eſt. Accidit in certamine litterario Theologorum, quod in bello militum inter duas nationes & gentes. Iuſtitiæ aut iniuſtitiæ eiuſmodi bellorum non ratio, ſed genius & affectus erga unam præ alia nationem iudex eſt. Genius decidit, & adiudicat provincias & regna uni genti, & ſurripit alteri. Similiter amor in pa-

patriam, in lares, genius erga talem Theologorum nationem, aut Religionem de regno æterno, de paradiso, de inferno resolvit definitque. Si difficile est genialem Gallicum, Germanicum, Hispanicum &c. a propria præconcepta sententia deducere, difficillimum est dedocere eos qui affectu feruntur erga unam litterariam palæstram præ alia. Nec advertunt hi miserrimi, & obcæcati geniales, æternum perire posse ex hoc solo capite quod, caussa incognita, ab his falsitatem, ab illis veritatem stare; illos victores, istos depressos pronuntiare non dubitant. Et quia veritas odium parit; evangelica doctrina bellum intentat carni, & sanguini, insectatur voluptates, illecebras, pompas, luxum, fastum, & omnia insanientis mundi oblectamenta, arctamque pœnitentiæ, humiliationis, crucis, & lacrymarum, precationum, & assiduæ abnegationis sui ipsius viam calcandam præscribit; paucos clientes habet. Contra, quia Theologia accommodatitia Evangelium Christi cum deliciis, illecebris, ludis, spectaculis mundi consociare, & ipsas voluptates subimpudicas delinire, & condire didicit, populosissimas turbas & cuiuscumque status gentes sibi conciliat & devincit. Verum ut accommodatitiæ Theologiæ patronorum ora obstruamus, non propria, sed voce ipsius P. Theophili Raynaudi loquamur.

II. „ In aliis hæc Theologiæ corruptio est lues pestilentissi„ ma, quæ *etiam pios, & a communibus morbis immunes* inficit: a „ nationis, inquam, aut gentis amore immoderato derivatur. „ Sunt enim ut affectus, ita *& opiniones quædam nationales*, qui„ bus eo tenacius fortiusque adhærescitur, quo est amor in„ carnatæ necessitudinis, & patriæ inflammatior & vehemen„ tior; vix ut eo se extricent qui perfectionem profitentur. „ . . . Ex hoc ergo amore adeo *conuisceratæ, & concarnato* facile „ refunditur in iudicium mollitudo, ut sic dicam, & flexibili„ tas, ita ut eæ sententiæ quæ aliis admodum duræ, ac into„ lerandæ videntur, distorquente intellectum voluntate, appa„ reant non ferendæ modo, sed etiam rationi consentaneæ, & „ quibus absque veritatis oblæsione possit assensus præberi. Ex„ empla suppetunt antiqua & recentiora; ut hodierna, quo„ rum est immensa legio, prætercam. Apud Germanos Do„ ctores, iam olim quidem occasione Henrici IV. sed præser„ tim ex quo Ochamus favori Ludovici Bavari aucupando,

„ ca-

„ calamum locavit, potestas pontificia circa pleraque obiecta „ restringi cœpit . . . .

„ Simile quid hac in parte accidit, ac eis familiis in quibus „ fetus certa nota gentilitia signatum cernitur, quales apud „ Plinium referuntur & quod ad prærogativam christianam „ pertinet in familia S. Rochi a Cruce (id enim sancto viro „ cognomen) cuius familiæ hodieque apud Montem Pesula- „ num supersunt propagines, infantes cruce signati a mater- „ norum viscerum latebris prodeunt. Sicut ergo eiusmodi in- „ fantes ab ortu præferunt notas natalium, ac stirpis suæ; ita „ fere omnes alicuius nationis, & gentis homines *errant ab u-* „ *tero* in iis quæ quoquomodo gentem suam & nationem con- „ tingunt. *Ea proportione servata idem cernitur in Religiosis Ordini-* „ *bus. Pro ea enim nativa propensione qua mortalium quisque in sei-* „ *psum fertur, erga eum quoque coetum cui adlegitur, tamquam mem-* „ *brum erga totum, ardentissime afficitur. Æstus autem ille amoris,* „ *nebulas ad iudicium subvehit, quibus præpeditur cernere verum: nec* „ *aliter dispicit quæ diiudicanda proponuntur, quam qui cubiculum sub-* „ *it multo fumo oppletum iuxta Clementis Alexandrini comparationem.* „ Sic quidam, cum de divinorum attributorum distinctione ab „ essentia agitur, ex præiudicata Ducis sui sententia, eam a- „ ctualem perfectionum attributalium, & essentiæ distinctio- „ nem pugnacissime invehunt, quæ iuxta alios ægerrime cum „ divina simplicitate cohæret. Sic alii in causa de solemnitate „ voti, in Angelorum numerica immultiplicabilitate, in pura „ materiæ potentia actus cuiuscumque etiam entitativi exper- „ te, aliisque nonnullis, ea docent quæ ipsis solis probantur. „ *Cuius singularitatis sententiarum origo in eum referenda est affe-* „ *ctum qui simul cum TUNICA RELIGIOSA INDUITUR*. Quod „ igitur apud istos in speculativis materiis cernitur, non dissi- „ mili ex causa apud alios accidit in PRACTICIS RESO- „ LUTIONIBUS, MORALIBUSQUE RESPONSIS in tota „ aliqua natione, aut gente ob peculiares causas vigentibus.“

§. V.

Tria puncta animadvertenda in hanc P. Raynaudi *doctrinam.*

I. PUNCTUM PRIMUM. Hæc lues pestifera amoris in propriam gentem, in proprium Ordinem *inficit vel ipsos viros pios, & a communibus morbis immunes.* Quis ad hanc veritatem æque compertam, ac formidandam non formidat, & totis artubus non contremiscit? Ecce quam fallaces sint sermones nostri. Sunt pii, sunt docti, dicere solemus. Quid inde? Ergo nec fallere, nec falli valent. Et quod altius meditandum est, quo solent homines esse magis pii, & proprii Instituti observantiores, eo ardentiori amore illud prosequuntur, & pro eiusdem gloria & splendore vehementius inflammantur. Religioni nobis vertimus, nisi doctrinam semel a proprio Instituto adoptatam totis viribus defendamus. Proprii instituti fulgorem decrescere arbitramur, si talis doctrina ab adversariis oppugnata succumbat, & obsolescat. Hinc pro eadem veluti pro aris & focis dimicamus. Hinc licitum interdum reputatur doctrinæ nostræ oppugnatores iniuriis lacessere, & calumniis etiam, si opus fuerit, proscindere, ut nostræ doctrinæ incremento consulamus. Quoniam proprii Instituti fama, dicimus, necessaria est ad proximorum salutem promovendam. Hac solidæ doctrinæ fama obscurata inutile prorsus est populis ministerium nostrum. Ergo ut Instituti fama consistat, pugnandum certandumque est. Hæc sunt ratiocinia nostra. Serio, quæso, meditemur. Si falsa sint, quæ futura erit sors nostra? Quid nobis profuerit quondam mundum, & omnia quæ eius sunt, reliquisse, & proculcasse, si pro imaginaria Instituti gloria arctam evangelicæ doctrinæ viam dilatemus? *Est via quæ videtur homini recta, novissima autem eius deducunt ad mortem. Omnis qui interficit vos, arbitratur se obsequium præstare Deo.* Facillime fallimur in unico æternæ salutis negotio. Et non paves? non reformidas? In tuto rem non ponis? Mature recogitemus, gloriam & splendorem Instituti reverberare in personas nostras. Sub zelo illo vehementissimo promovendi Instituti famam &

& existimationem, latitat subtilissimus ille præstigiator propriæ gloriolæ amor. *Superbia bonis operibus insidiatur. Initium omnis peccati superbia.* Eccl. x. *Quo primum vitio lapsa est anima, hoc ultimum vincit.* S. Augustinus.

II. PUNCTUM SECUNDUM. Ex quo Ochamus favori Ludovici Bavari aucupando calamum locavit, sanior doctrina magnum passa est detrimentum. Similia exempla, inquit Raynaudus, & antiqua, & recentia occurrunt. Ex vetustis sat est in memoriam revocare funestissimas clades evangelicæ doctrinæ illatas ab Eusebio Nicomædiensi Constantini Imperatoris familiari Aulico. Humili igitur intentoque animo reputandum, quæ extrema parere mala in Christi Ecclesiam queat affectus ille ferventissimus erga proprii Instituti doctrinam, si in Aula dominari contingat, & devinctos habeat dominorum animos? Quæ librorum proscriptiones, quæ personarum exilia, ut triumphet Theologia accommodatitia nostra, timeri heinc non possunt? Ad IESU Christi tribunal omnes illi qui in tam periculosa alea versantur, propriam investigare conscientiam, ultimosque sui cordis recessus subire tenentur, ne domesticæ gloriæ fumo circumfusi præiudicatas sententias cum sanæ doctrinæ detrimento promovere studeant. Si omnibus vigilandum adversus proprii amoris insidias est, & ruina timenda; quanto magis pavere & contremiscere illi debent qui in tanto periculorum reperiuntur discrimine? Ut ab his domesticis hostibus nobis caveamus, serio effatum Augustini meditandum est: *Simus Christiani, non Petriani, non Pauliani.*

III. PUNCTUM TERTIUM. Quam potens sit affectus ad pervertenda iudicia nostra, dissidia scholarum evincunt. Affectus religiosa tunica partus adeo vehemens est, ut in controversiis speculativis quas proprius Ordo adoptavit, parvi, & persæpe nullius momenti, perpetuas foveat, alatque contentiones & pugnas verborum. Porro si tantam vim habet affectus iste nobis omnibus *convisceratus* (inquit Raynaudus) & *concarnatus*, in controversiis nihili, quæ erit illius vis in morum quæstionibus, quæ gravissima negotia tractant, quæ mundi plausum, Magnatum favorem, templorum affluentiam nobis conciliant? Experientia quotidiana præventionis in speculationum inutilium certamine erudire nos debet, & experrectos efficere, ne in resolvendis morum controversiis seducamur,

ne-

neve iudicia nostra eo detorqueamus, ut faveamus hominum desideriis, & appetitionibus *Si hominibus placerem, servus Christi non essem. Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram Patre meo.* Hic figantur meditationes nostræ.

§. VI.

Damna Theologiæ accommodatitiæ, undecumque enascantur. P. Raynaudus pag. 387.

I. POst explicatas Theologiæ accommodatitiæ notiones, insidias, perversa iudicia, vagam, & astutam opinandi formam, post reseratos cœnosos fontes, & lutulentos rivulos inde scaturientes: pergit *P. Raynaudus* ad manifestanda damna, clades, & scandala quæ tum in privatas Christianorum conscientias, tum in universam Christi Ecclesiam ex Theologia hac accommodatitia manant. Verba ipsa Raynaudi de more transcribo.

II. „ Undecumque vero, & ex quocumque prædictorum „ capitum, aliove exiliat hæc *Theologia accommodatio, immo per-„ versio;* nemo satis explicet, quantis inde cladibus cum pri-„ vatim conscientiæ plurimorum, tum universe sancta Dei „ Ecclesia afficiatur. Nam in *universam* quoque Ecclesiam red-„ undat hoc damnum, bene multis erroribus, & crassis hæ-„ resibus inde enatis: quod *parvuli in nequitia hominum* (ut A-„ postolus *Ephes.* IV. loquitur) *fluctuent, & circumferantur omni* „ *vento doctrinæ*, nimirum per nequitiam Doctorum, qui do-„ ctrinam ad instar aleæ, & taxillorum .... transponunt, „ servientes scenæ, tempori, ac loco accommodantes. Non „ aliam sane potentiorem, ac veriorem caussam schismatis pri-„ mum, tum hæreseon, quibus Anglia fluctuavit, assignare li-„ ceat quam Theologorum *accommodatitiam Theologiam*. qui, ut „ Regi Henrico VIII. velificarentur, abiecta soliditate doctri-„ næ, quam Romana Cortyna inferebat, alio flexere senten-„ tias. Consulendus, qui id egregie demonstrat, Sanderus *Lib.* „ *I. de Schismat. Anglic.* Turbas a Iustiniano in Dei Ecclesia „ improvide excitatas Facundus *Lib. IV. pro tribus capit. cap.* IV. „ æque refert in Doctorum orientalium ad nutus Imperatoris

„ se

„ se fingentium *accommodatitiam Theologiam . Idem in plerosque po-*
„ *steriores intorquere liceat, quibus aliæ profecto conscientiæ leges, alia*
„ *Theologia, an etiam alius Deus ? esse videtur, cum de Magnatibus*
„ *agitur, quam cum de privatis Christianis, quos ad pleraque astringe-*
„ *rent, si apud eos peccata deponerent, de quibus alia formant iudicia,*
„ *cum agitur de magnis qui sunt in terra .* Quasi vero, ut cum
„ Bernardo dicam *epist.* lxii. non eodem utantur medici ferro
„ secandis Regibus, quo & popularibus hominibus. aut capi-
„ ti fiat iniuria, si ipsis forcipibus capilli excrescentes detòn-
„ deantur, quibus & unguium fuerint resecata superflua . *Te-*
„ *trius hic peccant Doctores accommodatitii quam qui ex eorum sensu*
„ *operantur mala.*

„ Gravitatem huius culpæ *accommodatitiorum Theologorum* pro-
„ bantium quæ fuerant improbanda, illustrare licet ea S. Chry-
„ sostomi disputatione in *Psal.* xlix. ad illud, *Si videbas furem*
„ &c. Hoc est, inquit, caussa omnium malorum, hoc est quod
„ virtutem maxime evertit, quod retardat, ac reprimit stu-
„ dium multorum ad ea quæ sunt honesta, quando non solum
„ non reprehendunt aliqui, sed etiam una cum iis qui pec-
„ cant, se oblectant, eisque gratulantur .... Multi enim ho-
„ mines ut plurimum non ex iis solum quæ animo concepe-
„ runt, ferunt de rebus agendis sententiam, sed & ab aliorum
„ instituto, & voluntate; & si quis peccavit quidem, viderit
„ autem omnes eum adversantes, existimabit se aliquod ma-
„ gnum, & indignum scelus admisisse. Quando autem viderit
„ non solum non indignantes, sed etiam facile, & placide fe-
„ rentes, atque adeo blandientes, & applaudentes; corrupto
„ deinceps conscientiæ iudicio, multorum sententia depravatæ
„ eius menti assentiente opemque ferente, quid non audebit?
„ Quando autem seipsum condemnabit, & secure peccare ces-
„ sabit ? .... *Si enim vel reprehensum vitium adeo viget, & lau-*
„ *data virtus vix suos ad sudores provocat; quid erit, si hoc non fa-*
„ *ctum fuerit?* "

III. Hactenus P. Theophilus Raynaudus adversus *Theologiam accommodatitiam* intrepide, & libero calamo declamavit. Excusationes deinde in eiusdem Theologiæ accommodatitiæ defensionem a Probabilismo arcessitas refellit tribus aliis §§. Hæc omnia nunc transmitto, quia longiorem postularent disputationem quam instituti mei ratio permittat.

C A P U T III.

Eo progressa est ætate nostra Theologia accommodatitia, ut adversarios, & oppositores non patiatur, sed sola dominari velit.

I. ACerrimas increpationes; & severissimas reprehensiones adversus veteris testamenti blandiloquos Doctores, qui populis velificabantur, & legem Dei exquisitis lenocinus delinire, atque carnis desideriis accommodare satagebant, divinæ Scripturæ nobis exhibent, & quidem frequenter, atque ut ab ejusmodi Magistris caveamus, altius inclamant. Hoc idem præstant novi fœderis divini Scriptores, monentque eo similium Magistrorum multitudinem futuram ampliorem, quo magis ad suum finem mundus properat. Cujuscumque sæculi Patres Prophetas Domini, & Apostolos Iesu Christi imitati, stilum strenue armarunt contra Doctores populi auribus prurientes, & dulcia atque suavia pollicentes. Istorum testimonia frequenter in hoc opere rescripsi, quin sit opus eadem repetere.

II. Sæculis nobis propinquioribus cum Theologia accommodatitia latius dominari, & ultra quam dici possit, progredi cœperit, plurimi viri Dei vocis sonitum altius extollere judicarunt, præsertim S. Thomas de Villanova, S. Carolus Borromæus, Bartholomæus de Martyribus, Avila, Granatensis, Franciscus Salesius, Ven. Bellarminus, & hac ultima nostra ætate Alexander Papa VII. Innocentius XI. Mercorus, Baronius, Contensonius, Gonetus, Fagnanus, Elizalde, Gonzalez, Camargo, De Albertis, & alii, qui apostolico zelo, & improbo studio Christianam Ethicen a nova perniciosaque benignitate asserere conati sunt. Sileo Gallicanos, & Hispanos Archiepiscopos, Episcopos, & Parochos, qui qua scriptis, qua concionibus, qua supplicationibus Apostolicæ Sedi delatis bellum accommodatitiæ Theologiæ intentarunt.

III. Quid plura? Tam ingens evasit Auctorum benignæ & accommodatitiæ Theologiæ numerus, & facilitas deliniendi, inflectendi, & extenuandi divinam legem, adeo prætergressa est limites & confinia omnia, ut vel ipsi primores benignioris

Ethi-

Ethices defensores, quales sunt inter ceteros Antonius Terillus, & Theophilus Raynaudus, perferre tam immoderatam opinandi libertatem, & tantum deformandæ evangelicæ doctrinæ ausum minime potuerint. Ita Deus ineffabili sua providentia ordinavit ut utriusque partis Theologi testimonium pro veritate perhiberent, & perniciosæ Theologiæ corruptelas vehementi stilo insectarentur.

IV. Sanctarum Scripturarum, & SS. Patrum cuiuscumque sæculi exemplis ego ipse fultus, & Theologorum postremæ ætatis vestigiis insistens paucis ab hinc annis adversus Theologiam æquo benigniorem pro modulo & tenuitate mea vocem exaltare paullulum cœpi. Quid heinc? Mollioris Ethices patroni non pauci turbas ciere, rumores serere, supremas potestates concitare, & qua scriptis, qua voce, qua denique libellis famosis lacessere, proscindere, & si datum fuisset, terra marique exterminare pro viribus sategerunt. Hæc omnia universæ Reipublicæ litterariæ compertissima evincunt, dominatum accommodatitiæ Theologiæ latius grassari, & nullos iam ætate nostra pati adversarios alicubi velle.

V. Vociferantur nonnulli, & ad sidera usque inclamant, me caritatem violare, Theologorum famam prosternere, Confessariorum contemptionem inducere, Casuistarum auctoritatem deridendam propinare, & eorumdem sacros Ordines infamare, scandala ingerere, communi & prævalenti consuetudini me opponere. Tandem ut Rigoristam, Tutioristam, fanaticum, & impotenti furore abreptum, maledicum, calumniatorem, Ario, Luthero, aliisque hæresiarchis peiorem depingere, religioni & gloriæ sibi benignissime vertunt. Hoc ipso tempore quo scribo, libellum famosum Ecclesiarum valvis appendere non dubitarunt atrocissimis calumniis plenum. Qui in litterario certamine his armis belligerant, an illi ipsi se veritate & honestate destitutos, & caussæ desperatæ & errorum patronos se prodant, ceteri iudicent. Ultimi libelli non typis editi, sed ms. evulgati Auctores alto premo silentio. Verum nisi desinant Ecclesiæ dogmata in discrimen erroneis commentis adducere, omnia in luce clarescent.

VI. Ad me quod attinet, omnibus ex corde remitto, parco, &, ut Evangelium Christi iubet, oro ut parcat & Deus, & ut expulsis errorum tenebris, in lumen veritatis intendere

tandem oculos velimus omnes. Paucis nunc, missa iniuriarum mentione, & ad tranquillitatem animis revocatis, alloqui mitissima oratione illos interest. Argumentum quod tractamus, unicum æternumque salutis nostræ negotium spectat. Error, undecumque sit, exitialis est. Videamus ergo num iustam habuerint, habeantve conquerendi, reclamandi, & vociferandi caussam vel apparentem.

VII. Divinæ Scripturæ adversus Doctores dulcia pollicentes acriter invehuntur. SS. Patres cuiusque sæculi adversus Theologiam accommodatitiam calamum acuerunt. Propterea ne Prophetæ sancti, Doctores Ecclesiæ caritatem violarunt, scandala ingessere? Theologi nobis propinquiores, Bernardinus Senensis, Antoninus, Thomas de Villanova, Cardinalis Borromæus, Bellarminus, &, quod decretorium est, Terillus, & Raynaudus a Theologia accommodatitia populorum scandala, animarum perniciem, Ecclesiæ universæ extrema mala proficisci, suso calamo, & stilo valido patefaciunt. An isti infamarunt sacros Ordines, Theologos, & Confessarios? Quinam hactenus adversus istos querimonias & lamentationes clamoresque ingeminarunt?

VIII. Pressius urgeo querulos adversarios. Theologia accommodatitia omni tempore latius dominata est, plurimosque asseclas habuit. Quæro, an ætate nostra hæc Theologia, an hi Theologi quos Raynaudus *nundinatinos*, & Terillus *Satanæ* fraudibus deceptos appellant, e mundo nostro exulent? Oro obtestorque adversarios omnes ut hoc sequens ratiocinium tranquillo animo, menteque serena expendere velint. Argumentatio mea non eo tendit ut adversariorum aliquem vel remote ullo modo carpam, sed ut absurda quæ novum systema consequuntur, patefaciam. Theologia accommodatitia, seu ars temperandi & liniendi legis rigorem, eamque accommodandi hominum corruptis moribus, semper invaluit: quoniam insitus a natura amor erga propriam libertatem, nihil intentatum omittit, ut legis servitutem aut penitus excutiat, aut saltem leviget & deliniat. Si autem omnium testimonio eiusmodi Theologia, & eiusmodi Doctores semper fuerunt in mundo, a nato novo opinandi modo, cuius meminit Alexander VII. confinia amplificavit. Cedo. Excogitari ne Theologia magis accommodatitia valet præ hac quæ docet, legem Dei in controversiam apud Theologos vocatam vim obligandi amittere, quia

quia possessio stat pro libertate. quæ docet, e duabus opinionibus oppositis de hac lege licitum esse amplecti minus probabilem, minus verisimilem, quæ magis favet libertati humanæ adversus legem? Quæ amabo accommodatior Theologia quam quæ duas directe contrarias vias perveniendi in cælum adinvenit? Dissertant illius novi systematis patroni sit nec ne fenebris contractus, deserenda hæc occasio, eroganda eleemosyna, impudica hæc oscula, frequentanda theatra, vetitus talis vestitus & luxus, diligendus intra annum Deus, exercendi fidei actus, & sexcentas alias aggerunt controversias super interpretatione divinæ legis excitatas. Alii adfirmant, negant alii & sive opinionem quæ legi divinæ favet, sive contrariam, quæ tuum commodum & utilitatem propugnat, amplexus fueris, æque securus eris sive viam arctam doctrinæ pro lege stantis, sive viam latam doctrinæ pro tua libertate pugnantis inambulaveris, nihilosecius cæli ianuas ingredieris. Hoc est novum systema a sæculo cum dimidio & amplius invectum.

IX. Sedeant nunc adversarii ipsi argumentationis meæ iudices. Regnavit ne umquam Theologia accommodatior, flexibilior, blandior, atque benignior? Si Prophetæ, si Patres, si Concilia tam vehementer declamarunt adversus Theologiam accommodatitiam, antequam in novum systema erecta fuisset; nobis ne silendum postquam thronum excitavit, & sedem fixit? Quid iudicii pronuntiatis? Patet heinc, quam crasse, turpiterque aberrent illi qui argutantur. Ante natum novum opinandi modum grassabatur Theologia accommodatitia, inundabat scelerum illuvies. Ergo falluntur, immeritoque invidiam novo opinandi modo conflant qui ex eodem foveri scelera, palpari vitia, incitari ad peccatum homines inferunt. Verum est antecedens, sed consequentia basilice falsa est. Si intellectus sola affectuum pravitate ad perversa formanda iudicia inflectitur; quam legem non eludet, si systemate accommodante, & blandiente fulciatur muniaturque?

X. Verum ut ad incitas adversarios redigam, hac alia via ipsos convenio. Nonne omnibus fatentibus novus opinandi modus natura sua innumeris patet abusibus, & corruptelis? Non ne opus fuit systema istud vallo & fossa, atque distinctionum, subdistinctionum, distinctiuncularum aggeribus circumdare, munire, & roborare? Hæc omnia tamen nihil impedierunt quo-

quominus planta hæc veneficos emiserit ramos. Duas, nempe 26. & 27. Alexander VII. tres, nempe 1. 2. & 3. Ven. Innocentius XI. damnavit propositiones hoc systemate partas. & ipsum systema tamquam exitiosum, & omnium malorum caput declaravit universa Ecclesia Gallicana. Propositiones istæ damnatæ, & aliæ omnino affines cubant in libris plurium Casuistarum, in Caramuele, in Diana, in Bonacina, in Escobario, in Tamburino, in Sanchezio, in Castropalao, in La-Cruz, in Zanardo, in Leandro, in Gobat, & in pluribus aliis, quorum libris utuntur Confessarii in animarum regimine. Quibus positis, quis dixerit, Theologiam accommodatitiam ætate nostra ad ultimam metam propius non accessisse? Rursus nunc adversarios meos oro obtestorque, ut rationem perhibeant cur tanto furore excandescant, tot turbas pecieant, tot clamores suscitent adversus nos, propterea quod hanc accommodatitiam Theologiam de medio auferri pertentamus, & eos refellimus Doctores quos P. Theophilus Raynaudus vocat *nundinatitios, culinarios, qui doctrinam adinstar aleæ & taxillorum transponunt, servientes scenæ, tempori, & loco accommodantes.* Quid si talia ego scripsissem, & tam acerbe excepissem Doctores? Absit porro a me ut eiusmodi titulos ego usurpem. Ne multa: aut negant blandiloquos reperiri Theologos, abusumque opinandi, seu theologizandi ætate nostra serpere; aut adfirmant. Si primum, Solem in meridie sereno cælo lucere inficiantur, & semetipsos universo Orbi deridendos exhibent. Si adfirmant, qua ergo ratione contra nos ad arma conclamant, & cælum terramque concitare satagunt? An propterea quod opiniones laxas, & falsas refellimus? Forsitan quod ubi sit, & ubi serpat Theologia accommodatitia pandimus? Verum, si ad hoc quod attinet, ego aberravi, ipsorum est designare qui sint hi Theologi blandiloqui, & in quibusnam libris cubet hæc Theologia accommodatitia, quæ ætate nostra & latius & perniciosius serpere illi ipsi fatentur. Morbum & quidem mortiferum in animas Christi sanguine redemptas sævire, easque perimere, ultro facti veritate coacti fatemur omnes. Si erratum a me est aut in qualitate morbi describenda, aut in designanda corporis parte in qua suam habet sedem, supplex exoro ut ipsi veluti peritiores medici hæc omnia felicius exponere velint. Patet ne ad evadendum latebra? Responsuri ne erunt morbum hunc in con-

concavo Lunæ residere? Aut declamandum contra morbum in *abstracto*, & aerem verberandum, nullis sive libris, sive Doctoribus manifestatis? Ita ne vero? Imprudenter ne medici, ubi sit morbi sedes patefaciunt? Edisserant. Cur avent nec blandiloquos Doctores designari, nec in quibus libris accommodatitia Theologia extet, manifestari? Quænam istius occultationis & alti silentii caussa? An forte quia dum ægrotus secari sibi, & perfricari vulnera sentit, dolet, patitur, verecundaturque, sua vulnera, occultosque tumores in medium traduci? At isti sanari recusarent. Dicturi ne tandem sunt, me neque medicum morborum, neque errorum censorem institutum legitima auctoritate esse? At numquid Deus unicuique non mandavit de proximo suo? Verum ut hoc telum in ipsos retorqueam, cur ipsi tribunalia erigunt, & criticen exercent in omnes qui prodeunt libros, & pro arbitrio, & ingenio in hæreticorum censum perscribunt vel celebriores inter catholicos Theologos? Cur tam severa critice ad iudicium vocant quorumcumque scientiarum libros, eorumque vel minutissimos nævos vellicant? Cur, amabo, solis libris casuisticis parcunt? Cur errores dumtaxat istorum tanta benignitate dissimulant? Cur tanta clementia obtegunt? Nonne a morali christiana doctrina æterna animarum salus pendet? Cur ergo in hoc unico & omnium gravissimo negotio illorum critice silet? Cur contra hanc solam criticen invehuntur? Latus hic discurrendi campus pateret. Verum ut huic capiti finem imponam, fateor, me neque aptum medicum, neque legitimum iudicem esse definiendi quænam sit vera, quænamve falsa doctrina; sed ea libertate qua Theologi, & eruditi critici omnes utuntur, pro imbecillitate mea opiniones quas & animabus, & Ecclesiæ perniciosas existimo, legitimis superioribus iudicandas defero. Si me vel huic officio minus idoneum reputant, ipsi exactius id præstent, ipsi efficacius ac validius malis extremis, quibus præsertim ob laxam morum doctrinam Ecclesia premitur, occurrant: & hac via omnes æmulabimur charismata meliora. An dicturi cum Tito Livio sunt, nos *ad hæc tempora, quibus nec vitia nostra, nec remedia pati possumus*, pervenisse?

CAPUT IV.

Specimen librorum quos PP. Iacobus Sanvitale, Gaspar Ioseph Gagna, Franciscus Zech, Nicolaus Ghezius, Franciscus Antonius Zaccaria *novissime evulgarunt contra historiam Probabilismi & Rigorismi, aliosque libros meos.*

I. NUmquam mihi in mentem venisset futurum fuisse ut historia Probabilismi & Rigorismi tot ex uno coetu Scriptores contra se, & in primis contra suum Auctorem provocaret. Id vero magis firmabat persuasionem meam, quod tum in hac historia, tum in ceteris libris meis obsequium & venerationem meam erga istorum Auctorum Institutum, opportunitate data, honorificentissime patefecerim. Si aliquorum eiusdem Instituti Casuistarum inferioris sane subsellii opinationes profligare studui, numquam eorumdem Institutum manifestavi. Contra celebratissimos Theologos Iesuitas, qui sunt suae Societatis splendor & ornamentum, continenter in doctrinae meae subsidium advocatos magnificis pro modulo meo laudibus una cum eorumdem praestantissimo Instituto celebravi, ut alias dixi, & dicendum saepius est. Verum haec omnia impedire minime potuerunt quominus plures stilum sane incautum contra non tam libros meos, quam memetipsum armarent, atque omni contumeliarum, & conviciorum genere lacessiverint. Eccur iratum tantum? Quod *Theologiam accommodatitiam* vestigiis non modo Evangelistarum, Patrum, Conciliorum, verum etiam celeberrimae Societatis IESU Theologorum insistens, initius quam praestiterunt Terillus, & Raynaudus, vellicaverim. Hoc est unicum crimen meum, quod contra me tot adversarios provocavit. Dum huic operi perficiendo improbo labore diu noctuque desudabam, in medium tum ex Italia, tum ex Germania P. Franciscus Zech, P. Iacobus Sanvitale, P. Franciscus Antonius Zaccaria novissime eruperunt, quibus praeiverant PP. Richelmius, Gagna, Ghezius, aliique. Ego negotio meo intentus surda aure omnes quos isti ediderunt libellos praeterivi. nunc quod e vadis emerserim, portumque attigerim, eos cur-

cursim revolvens, quandoque risu recreabar, interdum gemitus, & lacrymas fundebam. Exultavi, quod viderem doctrinam christianam a me propugnatam, nullam excipere potuisse a tot adversariis solidam oppugnationem. Gemebam recogitans, quo abripere homines *affectus ille qui* (ut inquit P. Raynaudus) *cum tunica religiosa induitur*, soleat. Ne vero gratis hæc a me dici lector suspicetur, specimen aliquod eiusmodi libellorum propriis Auctorum verbis adumbrabo. Intelligent heinc lectores, nullos umquam produsse libros magis insignis Instituti, quod illorum profitentur Auctores, splendori oppositos, quam sint isti quos adversus me citati Theologi evulgarunt. Tanta sunt iudicio meo commiseratione digni libri isti, ut numquam ego ausus fuissem Reipublicæ litterariæ patefacere eorum Auctorum Institutum, nisi illi ipsi partim in librorum fronte, partim in *Historia litteraria* hoc ipso anno 1750. edita se prodidissent. Auctorem huiusce litterariæ Historiæ esse P. Franciscum Antonium Zaccaria, Ephemerides Florentinæ declarant *Nov.* 30. 24. *Iul.* 1750. *pag.* 472.

§. I.

P. Iacobus Sanvitale sequentem librum edidit: Raccolta di molte proposizioni estratte dall' Istoria del Probabilismo e Rigorismo, impugnate come opposte al vero. Aquileja 1748.

I. DE hoc libro hæc scribit P. Franciscus Antonius Zaccaria in sua citata Historia pag. 53. *Scendiamo ora a' libri di particolari materie morali. Eccone uno, che se al frontispizio* (Raccolta di molte proposizioni ec.) *si prestasse fede, sarebbe in Aquileja stampato; ma sappiam di certo, che è uscito in Lucca.* Hoc testimonium verum est. Quoniam sapientes viri Lucenses qui imprimendis libris præsunt, luce publica indignum iudicantes librum istum, facultatem dare noluerunt ut propriæ civitatis nomine insignitus prodiret. Quapropter nimia ingenuitate *P. Zaccaria* pergit ibidem scribere. *Vi manca il nome dell' Autore, il quale però è il* P. Jacopo Sanvitale *Gesuita, celebre per la Storia delle guerre per la Monarchia di Spagna, e per altri utilissimi libri.*

II. Primum omnium admonere lectorem interest me nullam instituere disputationem velle cum P. Sanvitali. Absit ut vel in mei ipsius, vel in caussæ meæ defensionem rationem aliquam opponam. Historice dumtaxat elogia referam quæ mihi celebris iste Theologus panxit in duobus libellis contra me editis. In præfato libro inscripto *Raccolta* &c. sequentia scribit.

III. Pag. 8. Il P. Concina è *Autore di falsità, per sempre decaduto da ogni merito d'esser creduto, e reso per sempre incapace di conseguir fede di veritiero*. Pag. 10. *Strascinato dallo spirito furibondo della maldicenza . . . calunnia i Probabilisti, quai ciechi, quai maledetti*. Pag. 12. *Qual branco di malandrini, che spinge all'inferno tutto il Cristianesimo, ingannatori maestri che hanno alzata cattedra di pestilenza, quasi Anticristi* &c. Pag. 65. *Testa infiammata degli ardori di passioni smoderate*. Pag. 68. *Risposte, che sono addentature furiose di cane arrabbiato, e morsicature viperine, che tentano con isforzo perpetui la strage universale della buona fama, e dell'onore di tutti gli Scrittori più acclamati*. Pag 76. *Lettore d'infimo grado, che solo vanta la primazia nelle maldicenze*. Pag. 76.* *Mostra la sua ignoranza, e vomita la sua bile*. Pag. 100. *Scrittore convinto di aver ricopiato moltissime imposture dai libri dei Settarj, e sospetti d'eresia*. Pag. 137. *Non solo ha riempiuti i libri suoi di falsità ingiuriose; ma nell'istoria del Probabilismo ha giurato che non mentisce, quando è evidente che ha mentito*. Pag. 181. *Si potrebbe porre in questione, se il P. Concina abbia messa in dubbio l'obbligazione di non giurar il falso, di non calunniar gl'innocenti, di non strappazzare persone meritevoli di venerazione, e di rispetto*. Pag. 209. *E' un fabbricatore di maldicenze nerissime con l'arte famigliare, ed inveterata in lui di mutilare, di adulterare, d'interpretare al rovescio, alla peggio i fatti, i detti degli altri*. Pag. 205. *Posseduto da tre spiriti rei, d'odio, di rabbia, d'invidia, che confederati tra loro ne' più violenti colori, non solo in parte, ma perpetuamente hanno dettato alla di lui penna le centinaja di maldicenze ingiuste*.

IV. Vires instaura, & patientiam, christiane lector, ut peiora & horrendiora audire forti animo valeas. Siquidem postquam animum meum a tribus malis spiritibus exagitatum suo blando penicillo delineavit, pergit postea describere, quæ animus ille meus furens & bacchans evomuit contra Inclytam Societatem IESU, & Iesuitas, & celebriores cuiusque status viros.

ros. Scribit igitur pag. 62. Il P. Concina *non bada a verità, ma solo a lacerare i Gesuiti con centinaia di falsità evidenti.* Pag. 63. *Da quelle ree passioni sedotto il P. Concina ha stampato le centinaja d'imposture falsissime contra de' Gesuiti.* Pag. 110, *Un Discepolo di CALVINO, di un ARNALDO, del CAPO DE TREMOLANTI non poteva avanzar di peggio, ed anche di pessimo contro de' Gesuiti.* Pag. 129. *Sostenta l'impegno assunto di screditare a tutta forza i Soggetti della Compagnia, che risplendono nel mondo con maggior decoro.* Pag. 136. *Il P. Concina è uno de' peggiori, e più inferociti nemici che abbia avuto la Compagnia, da lui infamata all'estremo, e contro cui ha tentato i peggiori sforzi per ottenerne, e vederne la destruzione . . . . L'interesse della Compagnia versa nel dimostrare, come i libri del P. Concina, ne' quali si favella de' Gesuiti, sono un conglobato di falsità manifeste, d'imposture ingiustissime, d'invettive iniquissime contro di essa. E perciò il P. Concina deve considerarsi come uno de peggiori e più inferociti avversarj di essa: ingratissimo a' servigi ricevuti da' figli di essa Religione . . . A quali beneficj altra corrispondenza non ne ha riportata la Compagnia se non l'essere stata calunniata di peggio che non hanno fatto i medesimi ERETICI . . . . L'interesse della Compagnia è, che rimangano scoperte e desvelate le arti insidiose, direbbe altri traditrici, che usa il P. Concina col fingersi di frequente amico della Compagnia.* Pag. 192. *La sua ignoranza probabilioristica, e il suo rigido Probabiliorismo gli hanno accordato lecito il denunziare per tutto il Mondo cattolico la massima parte dei Regolari per INFAMI violatori del loro voto, per figli di perdizione, e simili. Sapeva la buona fama, che appresso l'universale de' Cristiani godono i Gesuiti. E pure la sua ignoranza probabilioristica, e il suo rigido Probabiliorismo gli hanno concesso di coprirli di tali infamie, che PEGGIO NON SI POTEVA SCRIVERE DI UN ARIO, DI UN LUTERO, DI UN MELANTONE . . . . Apresi largo campo da sfogare il suo spirito maldicente a sfregio ingiusto di migliaja di persone vive, e defunte di quasi tutti gli stati e condizioni di persone, Prelati, Parrochi, Regolari, Teologi &c. Il precetto ottavo della legge divina è pur chiaro . . . . L'ignoranza probabilioristica del P. Concina gli ha insegnato, che questo precetto non si estenda a vietare quelle tante falsità obbrobriose, delle quali ha fatto testimonio, e con cui ha lacerata la buona fama de' sopranominati Soggetti a migliaja . . . Oh possanza formidabile dell'ignoranza probabilioristica di esso P. Concina!* Pag. 209. *L'affollamento di falsità, di maldicenze, d'invettive ingiuste è così denso ne' due Tomi*

del Probabilismo, sicchè appena varj Volumi in foglio sarebbono sufficienti ad impugnarli come si conviene. Pag. 210. *Preme al sommo che rimangano giustificati, e mantenuti nel loro inveterato possesso di virtù, e di sana dottrina que' tanti illustri Dottori che dall' Autore della Storia vengono ingiustamente ed iniquamente infamati; ma specialmente quelli che esso ha macchinato di far credere altrettanti ATEISTI.*

V. *Certamente daccchè la COMPAGNIA è comparsa al mondo, non è stata bersagliata da libri peggiori, quanto dai Tomi della Storia suddetta, e da altri di tai libri. Poichè in essi non solo ha radunato quanto di peggio è stato scritto contro di essa Compagnia con aggiungervi assai del suo. Ma alcune circostanze vi sono concorse, che hanno costituiti detti libri di sfregio il maggiore che possa considerarsi. Tali sono il nome dell' Autore* (il P. Concina) *stampato in fronte a dette opere, il quale si professa Religioso di stretta osservanza, Lettore di sagra Teologia, Predicatore per venti anni della severa Morale, il quale non abbia avuta altra mira se non difendere la verità a comune profitto, nè ha dato luogo a spirito di fazione, o d' impegno. Chiama per fino Iddio in testimonio con S. Paolo, che non mentisce.*

Quelli che in avanti hanno insultata la Compagnia con altri libri, o si sono fatti conoscere per Settarj, o non osarono piantarvi il suo nome in fronte. E però non hanno pregiudicato tanto. L' Autore della Storia (il P. Concina) *è disceso in battaglia, e si è presentato a visiera scoperta, e di più coll' invocare il Signor nostro Gesù Cristo nell' atto stesso di combattere.* Hoc ne horrendum scelus?

VI. *Altro vantaggio ha goduto il medesimo* (P. Concina) *di potersi maneggiar tanto, sicchè per più anni ha reso inaccessibili a' difenditori della Compagnia le stamperie di quelle contrade per le quali a di lui partigiani con la maggior sollecitudine vendevano, o davano a leggere le di lui maldicenze contra a' Gesuiti.*

Guai, guai a' Gesuiti, se l' Autor della Storia (il P. Concina) *non si fosse svergognato, e screditato in avanti con que' due libri, co' quali disseminò maldicenze ingiuste contra la massima parte de' Monaci, de' Regolari dell' uno e dell' altro sesso, come anche de' suoi confratelli, figli del comun Padre S. Domenico. Anche le altre falsità inique da lui disseminate nella Quaresima Appellante contra i Parrochi, ed Amministratori di Sagramenti, come anche a sfregio di celebri Teologi, hanno somministrate nuove pruove della di lui INSAZIABILE MALDICENZA: per la quale si è reso indegno di ottenere fede da' saggi leggitori delle di lui opere seminate d' imposture perpetue. Quei di lui E-*

NOR-

NORMI SPROPOSITI sono stati l'arma più forte con la quale i Gesuiti da' di lui colpi furibondi si sono riparati.

EPIPHONEMA MEDITANDUM.

VII. Refugit calamus ultra pergere. Quare *epiphonema* rescribo, quo P. Iacobus Sanvitali narrationem suam concludit, quodque attentiorem postulat meditationem. Hæc itaque scribit pag. 114. *Ringrazii la propizia fortuna, che SIN ORA gli ha fatto godere una immunità, da cui NIUN ALTRO fuorchè esso di simile loquacità è ito esente SIN AD ORA.*

VIII. Audistin'? Nemo hucusque eorum qui Theologiam accommodatitiam vellicarunt, immunis evasit. Omnes isti ne passi sunt exilia, proscriptiones, carceres &c.? Solum me *fortuna propitia hactenus* incolumem servavit. *Imposterum* quid futurum erit, mi Pater? Fortunæ ne vitam meam fidam? Absit. Audias R. Pater, & tecum auscultent omnes. Et hucusque semper ego dixi, & imposterum semper canam. *Dominus illuminatio mea, & salus mea quem timebo? Dominus protector vitæ meæ. a quo trepidabo?* Psal. xxvi.

IX. Ab hoc libro inscripto *Raccolta* &c. ad alium eiusdem P. Iacobi Sanvitale librum, cuius est titulus *Paradossi veri contrapposti* &c. transeo. In hoc libello benignissimus Auctor eadem singulis paginis repetit elogia quæ mihi in præcedenti libro cecinit. Unum & alterum tantum brevitatis gratia rescribo. Pag. 24. hæc habet. *Strilla furiosamente* il P. Concina *con dire Sembrami specie di soperchieria il veder combattere tanti contro un solo. Come? Soperchieria? Non è forse stata arditezza portentosa che un solo abbia osato di bersagliare il primo centinaja di migliaja di quasi tutti gli Ordini di persone, Monaci, Regolari, Parrochi, Teologi, Confessori con colpi orribili di peccati mortali? E poi sarà soperchieria, se una ventina di essi si metta in parada per ribattere le numerose palle avversarie? Un solo contra tanti Letterati. e pochi Letterati contra un solo insidiatore alla buona fama di tanti? Pensava forse il P.* Concina *d'essere un altro Goliad?* &c.

Pag. 29. *E quanto all'onore della Compagnia, si supplì, che i libri* del P. Concina *sono i peggiori sopra gli altri usciti in DUGENTO ANNI dopo il di lei Instituto approvato dalla S. Sede: sì perchè in*

essi

essi si compendia quanto di pessimo si trova distribuito in altri, sì perchè esso vi aggiunge del suo imputazioni mostruosissime contra i più moderni Teologi di essa.

Pag. 30. *Quello poi che il* P. Concina *ha scritto contro de' Gesuiti nella pag.* 583. *del primo Tomo, e nel secondo Tomo pagine* 403. *e* 492. *contiene accuse così orribili, che di peggio non può dirsi del più perverso, e maligno ERESIARCA, il quale abbia combattuta la Chiesa . . . . Si vuole che gl'immensi volumi de' Gesuiti, e que' tanti loro studj mirino unicamente a combattere il Vangelo, e far prevalere una Morale Epicurea, oppure combinare un impasto dell'Evangelio coll' ALCORANO. I SOLI, SOLI ATEISTI sarebbono capaci di operare mostruosità così enormi. Contuttociò infamità così detestabili si oppongono a tanti dottissimi, e giustissimi Teologi della Compagnia.*

Pag. 206. & 207. *Questa tempesta di maldicenza, che sempre più aumentava, fece perdere la pazienza ad alcuni pochi Gesuiti, e gli fece trascorrere ad un fallo grave, il quale fu di tentare la stampa di ALCUNI LIBRICCIOLI senza la dovuta facoltà de' Superiori ecclesiastici.*

X. Tam sinceram & spontaneam confessionem numquam expectassem. Et libri P. Sanvitale sunt ne cum facultate potestatis ecclesiasticæ impressi? Historici munus gessi, & ut datam sponsionem impleam, nec verbulum repono, quo maledicta in me contorta repellam.

XI. Elogium dumtaxat quod in hunc librum composuit P. Zaccaria, rescribo. Inquit enim in sua *Historia litteraria* pag. 53. & 54. *Il metodo che tiene questo Raccoglitore di falsità, è quello stesso che fu usato dall'Autore delle Osservazioni sopra i primi cinque capi dell'Esame Teologico. Si citano alcune parole dello Storico, e poi si dimostra la falsità che in esse contiensi. Questa è una maniera di scrivere, che in tutte le Apologie dovrebbe seguirsi.*

XII. Omnes ergo Apologiæ ad normam Apologiæ P. Sanvitale scribendæ sunt? Sic definit supremus Eruditorum Italiæ Censor. Quam rectum, & prudens sit judicium, venustissimæ argumentationes a me rescriptæ ostendunt. Pergit ibidem Censor. *Forse lo Storico del Probabilismo e del Rigorismo non ha avuto contraddittore più molesto.* Adversarium majori dignum commiseratione me non habuisse, sincere testor. Ducentas & sexaginta falsitates collegit ex Historia Probabilismi hic perinolestus adversarius. Quænam pejores? Quænam infestiores Societati?

Te-

Testimonium perhibeat ipse Censor Litteraturæ Italicæ, qui hæc ibidem scribere persequitur. *Diamo due saggi di queste falsità. Primo saggio.* Quodnam istud primum libamentum? Ecce. Auctoritate Merendæ, & Fagnani scripsi, PP. Theatinos decretum edidisse adversus Probabilismum. Falsum reponit P. Sanvitali probante P. Zaccaria. Eccur? Quia *Diana*, *Novarinus*, *Pasqualigus*, & alii plures defendunt Probabilismum? Næ ista argumentatio digna tantis censoribus! Tamburinus, Escobarius, Busembaum propugnant opiniones minus securas. Ergo constitutiones Societatis non præcipiunt: *Sequantur SECURIOREM, & magis approbatam doctrinam?* Leges non observantur. Ergo non extant? Hæc est norma in scribendis Apologiis servanda? Subdit P. Zaccaria. *Secondo saggio.* Quodnam istud? Scripsi, *P. Petitdidier* Auctorem esse Apologiæ Epistolarum Provincialium. Non ne monstrosa est falsitas ista? Eruditis compertum est dictum *Petitdidier* esse præfatæ Apologiæ Auctorem, & nota rationum momenta, cur postea negaverit talem fetum suum esse. Ceterum falsum sit decretum Theatinorum, falsum quod P. Petitdidier sit indicatæ Apologiæ Auctor; illud tamen verum est P. Zaccaria inter ducentas & sexaginta falsitates has duas delegisse tamquam omnium enormiores, & horrendiores ex historia Probabilismi collectas, quibus evincere conatur P. Sanvitali me esse Inclytæ Societati *hostem omnibus hæresiarchis ferociorem*. Quod si istæ duæ falsitates, quas tamquam omnium horrendissimas opponit Italicæ Litteraturæ Censor, sunt duæ nugæ, duæ manifestæ ineptiæ; duo colligant Lectores. Primum, cuius valoris sint ceteræ omnes falsitates. Alterum, quam sit solida critice Censoris Litteraturæ Italicæ, & quam densa præiudiciorum caligine circumfusa sit eius mens, & quanta affectuum perturbatione circumventa.

§. II.

§. II.

Specimen libri P. Gaspari Iosephi Gagna.

I. PRæcedenti methodo insistens, historice refcribo laudes quas mihi canit P. Gagna in suo opere inscripto *Lettere d'Eugenio* &c. His verbis orditur suam præfationem pag. 1. *La morale dottrina de' Gesuiti, ed il loro costume eziandio nella Storia del Probabilismo sono dipinti dal* P. F. Daniello Concina *a colori sì tetri, che finchè in credito di sincera quella mantengasi, forza è che dall' Italiano popolo, per le cui mani girano i famosi volumi che la comprendono, riputati sieno que' Religiosi quai maestri principali delle lasse opinioni, ed i principali corromputori della Morale di Gesù Cristo. Essi sopra d'ogni altro si fanno colà passare per quelle cieche guide, che al cieco popolo la mano porgendo, seco lo traggono in perdizione . . . . . Fin tanto adunque che all' apocrifa Storia nome rimanga e fama di veritiera, facile sarà ad avvenire che gli Operai della Compagnia venuti in abbominio, ed in orrore presso di chi tra il semplice popolo ama salvarsi, sieno da ognuno a tutta possa sfuggiti, anzi esecrati quali ASSASSINI delle anime.*

Pag. 15. *Quest' Opera Conciniana* (historia Probabilismi) *è in sostanza un palazzo incantato posto in aria, e di mera apparenza. un accozzamento, ed un intreccio continuo di fole, di aggravi, d'importuni entusiasmi, di declamazioni gittate fuor di proposito, d'invettive che battono l'aria* (ergo non Iesuitas) *e tramandate sono state alla penna da bollore di fantasia agitata, da bile contro certo rango di persone.*

Pag. 119. e 120. *A qual parte di zelo, o di tal altra virtù riducete voi l'adoperarsi ch'ei fa con ogni sforzo a formare di pressochè tutt'i Morali Teologi quel difforme Ritratto, e sconcio, che pur miriamo gittato di qua, di là in ogni angolo delle sue carte . . . . E come dunque il P. Lettore* (Concina) *gli ha sì mal conci, che a voler stare a ciò che ne fa credere il suo gentil pennello, per difformare il costume e per guastarlo, nulla di più corrotto o pernicioso in genere di Morale caduto è dalle penne de' LUTERI, de' CALVINI, e direi quasi di MACOMETTO . . . . Detto ho che egli* (il P. Concina) *fa tale pittura di pressochè tutti i Morali Teologi. ed ho detto vero . . . . Ella è però notoria cosa che essi (e dicolo con modestia) scritto non hanno*

no con cautela punto maggiore di que' che da lui (P. Conciha) *dati sono per ASSASSINI della dottrina evangelica.*

Pag. 424. La Storia del Probabilismo *è un impasto ben addensato di sole. uno SCOLATOJO nominar lo potete, in cui derivata si vede non piccola parte di tanto che a discredito de nominati Religiosi in materia di morale dottrina sparso si trova in più libelli di certi famosi Scrittori &c.*

Neque ad hæc omnia quidquam repono, cum satis mihi fuerit illa sincere rescripsisse.

§. III.

Specimen Libri P. Nicolai Ghezzii.

I P. Nicolaus Ghezzius adversus meam *hist. Probabil. & Rigoris.* nonnullos *Dialogos* evulgavit, quibus ego opposui librum inscriptum *Esame Teologico*. De more non siluit P. Nicolaus, qui artem silendi in causis afflictis adhuc non didicit, sed alterum opusculum inscriptum *Riflessioni sull' Esame Teologico* edidit, ut ultimus in scribendo esset; quam gloriam nihil ei invideo, immo plenam illi relinquo. Neque cum isto ullam prorsus instituam de Probabilismo disputationem. Unam dumtaxat imposturam, quam mihi impingit, & quæ omnem superat fidem, historice narrabo. Nonnulla ego testimonia P. ALBERTI DE ALBERTIS celeberrimi Iesuitæ adversus quorumdam Casuistarum, & Confessariorum Theologiam accommodatitiam e latino in italicum idioma fide summa verti. Incredibile gravamen, quod impingere mihi adversarii solent, eo semper recidit, ut me hostem infensum, & diffamatorem expingant celeberrimæ, & de Ecclesia Dei optime meritæ Soc. IESU. Provocavi sæpe, & semper provocabo ut vel unum verbum, non dico contumeliosum, sed minus officiosum erga tam perinsignem Communitatem a me dictum obiciant. Et hoc præstare numquam potuerunt, nec, Deo dante, poterunt.

II. Audi, & obstupesce lector. P. Nicolaus Ghezzius opponit mihi verba quæ ego in italicam linguam ex recitatis testimoniis latinis P. Alberti de Albertis clarissimi Iesuitæ verti. Alto silentio obvolvit textum latinum P. De Albertis, & meam

meam italicam germanam versionem Reipublicæ litterariæ repræsentat tamquam satyram, & calumniam præfatæ Societati a me impactam. Et quia factum incredibile videtur, lubet illud paucis demonstrare. P. Nicolaus Ghezzius igitur hæc mihi opponit *epis.* VIII. *pag.* 205.

III. „ Ma ella non è più in caso neppur di giustificarsi per „ questa via. poiche sì a lungo, e con tanta energia, e in „ tanti luoghi va predicando, che gli enormi abusi da' Proba- „ bilisti introdotti nella Morale, e nella prassi, non sono frut- „ to della loro ignoranza, ma della loro espressa malvagità.“ Pag. 206. „ Basti trascriverne qualche tratto, perche vegga se „ io punto esagero.“ Continuo transcribit mea verba italice scripta, quæ sunt sequentia.

P. Concina Tom. I. hist. Probabilis. &c. pag. 588.	*P. Albertus de Albertis Soc. IESU in Prælud. ad Paradox. mor.*
Questa politica carnale è quella che impega gli ultimi sforzi dell' erudizione, dell' industria, della accortezza, per far prevalere nel mondo le opinioni favorevoli alla carne, e al sangue.	„ Hæc illa prudentia carnis, „ quæ vires omnes solertiæ, „ eruditionis, industriæ, ac „ studii ad opiniones carni & „ sanguini favorabiles invehendas, muniendasque, ad „ oppositas vero animæ, ac „ spiritui salutares convellendas, & labefactandas ex- „ promit.

Est ne quidquam in mea versione vulgari quod non sit in textu latino P. Iesuitæ De Albertis?

IV. Pergit P. Nicolaus Ghezzius continuo ibidem mihi improperare, quod scripserim adversus Probabilistas.

	P. Albertus de Albertis Iesuita.
Molti decidono le morali controversie di foggia tale, che pajono più tosto servi venali del favore, e del patrocinio delle persone, che since-	„ Multi morales controversias „ ita subinde definiunt, ut „ non tam veritati quam per- „ sonarum gratiæ VENALI- „ TER

ri amatori della verità . . . Questi, sedotti da una smodata e cieca brama delle terrene cose, non istudiano per rinvenire la verità, ma con astuzia più volpina tentano di seppellire la verità stessa più splendida dentro l'abisso caliginoso delle tenebre.

„ TER ancillari videantur....
„ Nam qui rationis non defæcatæ præscripto ducuntur, sed cæcæ appetitionis impetu abducuntur, non solum veritatem ipsam e tenebris minime eruunt, sed in meridie quoque licet clare micantem, multa *politicorum fucorum, vulpinorumque respectuum caligine* obvolvere, ac de terrarum orbe in cimmeria antra detrudere mire satagunt."

V. Quot crimina in uno facinore? Mihi sceleri vertit P. Nicolaus Ghezzius, quod diffamaverim Probabilistas. Ut id evincat, recitat aliquas periodos fide summa versas ex textu latino *P. De Albertis* Iesuitæ. Et hoc latinum testimonium occultat, silet, præterit? Næ ista genuina sinceritas? Næ ista fides bona? Textus quippe latinus & versio italica coniuncta in eadem pagina sunt, nec unum sine altero legi a P. Ghezzio potuit. Sed hoc parum est. Quid heinc homo sincerissimus infert? Quid? Infert me eo omnia collineare, ut talem Probabilistarum COETUM carpam, vellicem, infamem. Sic enim scribit pag. 210. *Ben veggo, che ella mira a screditare soltanto UN TAL CETO di Probabilisti, cui soli vorrebbe eliminati dal mondo*. En alterum scelus. Numquid P. ALBERTUS DE ALBERTIS S. I. infamavit *talem cœtum*? Si non ille, cur ego, qui illius verba latina verti fide summa? Numquid in solo tali cœtu Probabilistæ? Numquid in solo tali cœtu Confessarii? Numquid in solo tali cœtu Theologi? Numquid in solo tali cœtu Consiliarii? Cur ad talem cœtum restringis quæ ego ex doctissimo Iesuita *De Albertis* indefinite sola versione scripsi? Quid ad hæc REVERENDUS P. NICOLAUS? Si tu in me deprehendisses (non dicam, obsequii erga te mei caussa, similem imposturam, & calumniam) sed tale PARADOXON, cælum terræ misceres, & clamoribus mundum universum repleres. Ego autem hæc & cetera omnia ad Christi crucem appendo, oroque enixe ut

 in-

infinita sua misericordia omnia tibi, sicut & mihi dimittere dignetur. Hæc enim unice rescribo, ut intelligant lectores, quæ sit adversariorum meorum sinceritas, modestia, & maturitas.

§. IV.

Specimen Libri P. Francisci ZECH *inscripti* Rigor moderatus doctrinæ pontificiæ *&c.* Dissertatio II. inauguralis specimina exhibens moderationis pontificiæ a *P. Daniele Concina* violatæ *&c.* Præside P. Francisco Zech S. I. SS. Theologiæ, & SS. Canonum Doctore, horumque Professore publico, & Iuris Primario *&c.* *Ingolstadii* 1749.

I. AB Italis Scriptoribus ad excipiendum Germanum Theologum, & Canonistam in alio disputationis, & argumenti genere me converto. Is est *P. Franciscus Zech*, quem mihi succensum delinire mitissima oratione, & humili obsequio studui in mea ad *I. Tom. in Decal. præfat. cap.* XI. Verum ille elatis cothurnis, iterato e Germania irrumpens, me altera sua *dissert. inaugurali* elapso anno 1749. edita impotenti impetu aggreditur. Suorum commilitonum stilum imitatus omnia convicia, improperia, & contumelias mihi ab aliis impactas, paucis ille perstringit. Ut vero sibi quoquomodo caveret, inventum excogitavit venustissimum, una & lepidissimum. Semetipsum partitur in personas duas, unam discipuli *P. Pichleri*, alteram Professoris Primarii Ingolstadiensis. Personam primam gerens, me lacessere, & profligare conatur, & Pichlerianam doctrinam propugnat. Contra, ut Magister primarius eamdem doctrinam mecum improbat, refellitque. Hac figura, quæ nobis Italis nimium, sit venia verbo, puerilis & ridicula apparet, quæque Theologi, & præsertim primarii Almæ Universitatis gravitatem, & sinceritatem plurimum dedecere videtur, in tuto collocare omnia sibi blanditur *P. Zech*. Epistolam, qua ex instituto *dissertationem inauguralem* istius Doctoris primarii sub examen induco, atque laxas in ea contentas opiniones pro meritis labefacto, prælo licet paratam, opportunam tamen nondum iudico. In præsentia amicabilem vellicationem, tamquam,

quam libamentum eorum quæ in tempore dicturus sum, præmitto, & nonnulla dumtaxat puncta in transcursu attingam.

II. More meo primum omnium verba *P. Zech* sinceritate exacta transcribo. Sic itaque scribit pag. 89. & 90. „ Hanc *so-*
„ *phismatum, & cavillationum farraginem* silentio præterire nefas
„ est. *Nolo tamen respondere meis verbis*, cum opinionibus R. P.
„ Pichler in hac materia *non adhaeream*. Optabam ut alius exa-
„ men institueret, an rationes Concinianæ tantum habeant
„ lanæ, quantum clamoris. Exhibui viro P. Pichler studiosis-
„ simo, *utpote eius quondam discipulo*. Ne autem iste verborum,
„ quibus *liber Concinianus horret, acerbitate* commotus, præ indi-
„ gnatione mox librum proiiceret, præmonui, *P. Danielem*
„ quandoque zelo late sumpto prout involvit discretum, &
„ indiscretum . . . . calamum paullulum acuisse. *Negabat ille,*
„ *hunc esse spiritum Dei bonum*, sed P. Danielem NON MINUS
„ AC SAULEM AB ALIO SPIRITU exagitatum suspica-
„ batur. Monui igitur ut bilem Concinianam . . . leniter se-
„ daret, EAMQUE TANGERET CHORDAM CUM
„ DAVIDE, qua refocillaretur P. Daniel."

III. Hæc eadem repetit *pag.* 96. ut altius lectorum animis impressum sit, me cacodæmone Saulis exagitatum, errorem P. Pichler labefactasse. *Frustra surdo psallimus . . . . nititurque confi-gere Pichlerum in pariete. Declinavit David a facie SAUL. Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem. An declinare ictum similiter poterit P. Pichlerus? Declinare non posse credit P. DANIEL.*

IV. Pag. 119. *Perge MI BONE, non obstante sententia P. Pichler, perge decantare in CHORO Psalmorum textus contra usuram.*

V. Dignum Doctore Theologo, & Professore primario scomma! Siccine *P. Francisce* Religiosos viros sacrum chorum frequentantes derides, sibilas, despicaris? Quod me, *P. Zech*, malo spiritu Saulis correptum diffamaveris, libentissime fero, tibi gratias rependo summas. Verum enimvero quod sacrum psalmodiæ cantum solemni ritu in choro peragi solitum deridendum propines cum hæreticis, tum Catholicis, non feram, non patiar, sed suo tempore dissertationem emittam, & quid S. Pius V. pro Patribus *Quintinis* statuerit declarabo. Interim pergam ego bonus homo, ut tu iubes, humili capucio, iuxta ritum ab Ecclesia probatum, tectus canere in choro divinos Psalmos. & P. *Franciscum Zech* galero quadrato redimitum e

Ca

Cathedra primaria Ingolstadiensi detonantem humili obsequio suspiciam colamque, cum colere Deum nequeam, nisi colam & fratrem meum iniuriantem & irridentem.

VI. Pag. 92. *Pruriebat inquieti zeli homo ad impugnandos aliquos Germanos, cum pugna cum Italis non prorsus feliciter cessissent.*

VII. Eccur, *P. Francisce*, pugnæ cum Italis feliciter mihi non cesserunt? Forsitan quod laxam contra sacrum quadragesimale ieiunium doctrinam profligaverim, eamque Ecclesiæ disciplinam propugnaverim, quam Romana Sedes non uno, sed duplici decreto probavit? Forsitan quod subimpudicam tactuum mamillarium sententiam penitus contriverim, quamque Romana Sedes anathemate percussit? Forsitan quod Probabilissimum exagitaverim, eiusque consectaria perniciosa patefecerim? Quid ergo non mihi in Italia feliciter cessit? Forsitan quod adversarii mei, quorum supra meminit P. Iacobus Sanvitali, rationum pondere pressi, cum quid reponerent, non haberent, eo se receperint ut libellis famosis, & quidem execrandis, & a Romana Sede proscriptis lacessiverint? Forsitan quod eiusmodi libellis, etiam post proscriptionem recusis nullum præbuerim responsum, sed christiana patientia, & religioso silentio obmutuerim? *Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur.*

VIII. Hactenus P. *Zech* sub persona discipuli primum scenæ actum recitavit, missis plurimis suo tempore excutiendis. Nunc posita discipuli veste, insignia Professoris primarii explicans in theatrum prodit, plausum sibi ut discipulo canens, quod P. Danielem acriter verberaverit, eique recordatur vulnera hæc *basia esse rosarum*. Hæc sunt P. Francisci verba pag. 138. & 139 *Hucusque discipulus P. Pichler famam, & doctrinam sui Magistri propugnavit*. (N. B. Alibi negas & pernegas doctrinam Magistri tui propugnare) *Quibus visis mox incusavit prolixitatem . . . Ille laudem potius a brevitate se meritum ratus digitum intendit in Commentarium Concinianum. Quærenti mihi an lenitatis semper memor fuerit, respondit. Si P. DANIEL SE TANGI SENTIAT, ROSARUM BASIA videri delere præ spinarum aculeis, quibus ille confixerat Pichlerum.* Basiant ne P. Francisce rosæ Ingolstadienses, an basiantur? Forsitan ego lepores, & veneres P. *Zech* non percipio, quia linguam teutonicam non calleo. Et tamen hominem hunc latinissimum haud puduit unum mendum

dum typographicum mihi exprobrare, cum vix una suarum Dissertationum pagella lepidulis barbarismis careat. At non ne feritatis speciem redolet, sauciato insultare? Sciat tamen Reverentia sua, nec tantillum me his *rosarum basiis* tactum sensisse. Quin non parum risi, eruditisque amicis vocatis una omnes spectabamus *P. Zech* nunc teutonicos iocos, & valde crassas facetias fundentem, nunc angustiis argumentorum Fr. Danielis pressum, modo sub larva discipuli, modo sub persona Magistri moras nectentem, & fugere eluctantem.

IX. Hactenus paucas ex plurimis contumelias, quas in me intorsit P. Zech, perstrinxi: nunc artem, qua refellit, & simul defendit doctrinam P. Pichler brevissime adumbrabo. In ipsa præfat. P. Zech hæc scribit pag. 8. *Quid opus erat tantopere debacchari contra Ingolstadienses ob sententiam P. Pichler, quam NULLUS ex modernis Professoribus, quantum mihi constat, umquam propugnavit?*

X. *Nullus* Professorum Ingolstadiensium propugnat doctrinam P. Pichler? Sic scribit P. Zech in præfatione: deinde ille ipse P. Zech sub larva discipuli hæc fatur pag. 97. *Si igitur non vocem, sed sensum P. Pichler considero, SOLIDAM, FIRMAM, VERE CATHOLICAM DOCTRINAM, ET RATIONEM doctrinæ traditam REPERIO.* Solida, firma, & vere catholica est doctrina P. Pichler; & similiter ratio doctrinæ traditæ robusta, & valida est? Et *nullus* Doctorum Ingolstadiensium audet alterius emeriti & percelebris eiusdem Universitatis Professoris doctrinam solidam, firmam, & vere catholicam propugnare? Ubi grati animi testimonium erga præclarum Socium? Ubi decoris Universitatis studium? Sed fallor ipse. Eam defendit *P. Zech* ut Pichleri discipulus. Illam vero oppugnat ut Professor primarius. Oh dignum Professore primario Ingolstadiensi stratagema!

XI. Audiat *P. Zech* iudicium quod in doctrinam P. Pichler pronuntiavit doctissimus Theologus Germanus. *Is est* Cl. vir D. EUSEBIUS AMORT de Republica litteraria optime meritus, multiplici scientiarum genere excultus, & sanioris doctrinæ strenuus vindex, qui in opere inscripto *Disquisitiones dogmaticæ* &c. Venetiis edito *pag.* 314. hæc scribit. „ Ut autem in-„ telligatur hæc adversariorum sententia, eam do ipsius P. „ Viti Pichler verbis *in Sum. Iurisprud. Lib. V. tit.* 19." Descripta in-

integra P. Pichler sententia, sic decernit. *Dico. Hæc propositio &c. . . . . est PROPOSITIO AUT IMPERITA, AUT HAERETICA.* Deinde tum imperitam, tum hæreticam esse inconcussis argumentis evincit. Quid quod ipse P. Pichler *loc. cit.* ingenue testatur suam doctrinam esse *CONTRA COMMUNEM, maxime THEOLOGORUM* catholicorum. Quare in ejusdem suæ doctrinæ præsidium citat *Molinæum, Donellum, Hotomanum, Matthæum Colerum*, a Romana Sede proscriptos.

XII. Quid ad hæc P. Franciscus *Zech?* Respondet, se ut discipulum defendere Magistri sui P. Pichleri doctrinam tamquam *solidam, firmam, & vere catholicam*. Ceterum ut Professor Primarius hæc scribit pag. 139. *Fœdus inibo cum P. Daniele, & impugnabo doctrinam P. Pichler*. Rursus hoc confirmat pag. 149. *Ex his omnibus deducitur neminem indignaturum P. Danieli, quod rejiciat TITULUM a P. Pichler assignatum, nempe statutum PRINCIPIS, aut consuetudinem: quem titulum nec EGO, nec PLERIQUE alii Professores Universitatis Ingolstadiensis agnoscimus. Omnes tamen indignabuntur, quod id* præstetur *sophisticis illationibus, hyperbolicis exaggerationibus, falsis imputationibus, aliisque Theologo parum dignis argumentis.*

XIII. Rogo nunc ut Reverentia Vestra audire dignetur argumentationem, quam hoc pacto instituo. Juxta omnes ad unum Catholicos, doctrina quæ defendit, licitum esse exigere aliquid supra sortem ex contractu mutui, secluso omni prorsus titulo, est doctrina hæretica. Hæc *prima propositio* nulli subjacet tergiversationi penes Catholicos. *Secunda propositio*. P. Pichler docet, licitum esse exigere aliquid, puta quinque in centum, supra sortem ex mutuo, absque omni titulo, præter statutum Principis, aut consuetudinem, quem titulum improbat ipse P. *Zech*, & rejicit cum plerisque aliis Professoribus Ingolstadiensibus. Hæc *secunda facti propositio* evidentissima est ex verbis ipsius P. Pichleri, & P. Zech. *Tertia propositio*. Ergo secundum ipsum P. *Franciscum Zech*, & plerosque Professores Ingolstadienses doctrina P. Pichler est hæretica.

XIV. Quoniam vero P. *Franciscus* demonstrationes meas, vel evidentissimas, quoad materia fert, ut ineptias, & sophisticas cavillationes depingere partiario suo popello urbanissime dignatur, lubet ejusdem aures rursus paullulum defricare. Quæro igitur quamnam propositionem in discrimen adducat? Primam?

mam? Absit. Negaret enim catholicum dogma. Secundam? Non sane. Est enim suis verbis compacta. *Ex his deducitur* (inquit) *NEMINEM indignaturum P. Danieli, quod reiiciat titulum a P. Pichler assignatum, nempe statutum Principis, aut consuetudinem: quem titulum nec EGO, nec plerique alii Professores Universitatis Ingolstadiensis agnoscimus*. Atqui P. Pichler, ut iam dixi, sed bis dicendum est, ut percipiatur a Doctore primario, licitum iustumque asserit lucrum ex mutuo, omni titulo sublato, præter statutum Principis, & consuetudinem. Hunc titulum P. *Franciscus* reiicit ut falsum & commentitium cum plerisque Professoribus Ingolstadiensibus. Ergo iuxta P. *Franciscum* & plerosque Professores Ingolstadienses doctrina P. Pichler est hæretica. Rogo, & provoco cum P. *Zech*, tum omnes Ingolstadienses ut præcisum nitidumque responsum huic argumentationi præbeant. Præterea P. Zech defendit, doctrinam P. Pichler esse *solidam, firmam, vere catholicam*. Alterutrum ergo. Aut fateri Professor primarius cogitur, lucrum ex mutuo absque omni prorsus titulo esse licitum & iustum; & hæc iuxta omnes Catholicos est manifesta hæresis aut confiteri astringigitur doctrinam P. Pichler esse hæreticam. Nulla hic P. *Francisce* ad effugium via patet. Vereor dumtaxat ne argumentationem meam contra errorem, more consueto detorqueant contra personas: me scilicet scribere P. Pichlerum, P. Zech, aliosque Professores Ingolstadienses esse hæreticos. Verum si tantum scelus mihi quispiam imponeret, non Theologum modo, sed neque tyrunculum Theologiæ se proderet, ipsamque hæresis notionem, quæ cum pertinacia semper coniuncta est, ignoraret. Evangelico zelo, & catholico animo æque P. *Zech* cum aliis suis Professoribus defendit ut solidam firmamque doctrinam Pichleri, ac ego propugno esse vi evidentis, ni fallor, ratiocinii hæreticam, usquedum expresse Ecclesia sententiam dixerit. Idcirco autem hanc consuetam imposturam prævenio, quia P. *Zechius* non dubitavit evulgare in altera sua dissertatione, me appellasse almam Universitatem Ingolstadiensem veluti *pestilentiæ cathedram*. Quam atrocissimam calumniam *in præf. Tom. I. in Decal. cap.* XI. penitus profligavi. Sed audiat P. *Zech* doctissimum Iesuitam Socium suum P. Ignatium Camargo, qui in *præf. ad Reg. Mor.* §. 12. scribit. „ Nemo iure re„ prehendat, quod disputans in sententiam benignam deduxe„ rit

„ rit ex ea ſequelas plurimas, quas affirmet, aut probet eſſe „ *longe horrendiſſimas, vel hæreticas, aut blaſphemas . . . . Alioquin* „ *argumentum ab abſurdo*, quod aiunt, ſeu ab impoſſibili , *quo* „ *nullum in Theologia frequentius eſt, oportebit de medio tollere*. "
Hæc recogitent tum adverſarii, tum illorum partiarii homunculi nonnulli ſane leviculi, qui non verecundantur contra ſanam doctrinam calumnias ſpargere; qui non erubeſcunt diſſertationem Zechianam erroribus & impoſturis ſcatentem in ſanæ doctrinæ detrimentum extollere.

XV. A neceſſario diverticulo in ſemitam redeo. Mecum ergo fœdus init P. *Zech* ut Profeſſor primarius, improbatque doctrinam P. Pichleri. Indignatur dumtaxat mihi, quod eamdem doctrinam refellerim *ſophiſticis illationibus, hyperbolicis exaggerationibus, aliiſque Theologo parum dignis argumentis*. Eſto. Ego opinionem Pichleri adverſam communi Catholicorum doctrinæ oppugnavi argumentis ex Scripturis divinis, Patribus, Conciliis hauſtis , quibus communiter utuntur Theologi contra Molinæum, Donellum, Hotomanum, Colerum, alioſque iſtius generis, quos pro ſua opinione citat P. Pichler . At tanta fuit imbecillitas mea, ut valida Catholicorum arma adverſus evidentem falſitatem tractare neſcierim pro aſſerenda manifeſta veritate. Tuum ergo erat, P. *Franciſce Zech*, veluti Profeſſor, & Doctor primarius Pichlerianam doctrinam luculentiſſimis argumentis penitus labefactare . Quænam amabo in medium produxiſti argumenta? Curſim illa indicabo.

XVI. P. Zech *pag*. 140. incipit oppugnare doctrinam Pichlerianam his verbis. *Putat P. Pichler de facto exiſtere in Imperio Germanico ſtatutum permittens uſuras quicunces . . . . Mihi huc uſque ſors BONA non obtigit reperiendi ejuſmodi ſtatutum*. Papæ! Sors *bona* non obtigit reperiendi ſtatutum *permittens uſuras quicunces* . Et ſi ſors bona tuliſſet ut reperiretur tale ſtatutum, dogma catholicum contra uſuras qualcumque occidiſſet in fumum nonne? Næ iſta ineluctabilis demonſtratio contra doctrinam Pichleri, Molinæi, Donelli, Hotomani, & aliorum ſimilium?

XVII. *Iubet rem altius* (pergit ibidem P. Zech) *ſcrutari*. Scrutatur a pag. 140. uſque ad pag. 148. *chartas vetuſtiſſimas*, & archiva, atque plurima facta quæ hoc de argumento in Germania variis temporibus contigerunt. Nullibi vero reperit ſtatutum allegatum a P. Pichler. Varia infarcit, quæ prætereo,

ne

ne nimio afficiam tædio lectorem. In tot vero paginis nec species solidi argumenti contra doctrinam Pichleri, Molinæi, Hotomani mihi apparuit : adeo sunt hominum ingenia diversa.

XVIII. Tandem P. Zech *pag.* 149. transit ad consuetudinem allegatam a P. Pichler, ubi sic argumentatur . *Eadem est ratio de consuetudine. Hæc enim sicut habet vires legis, ita etiam habere debet bonæ, & rationabilis legis qualitates. DURUM igitur dictu est auctarium ultra sortem exigi mere ex consuetudine , nisi ostendatur medium acquirendo huic iuri aptum, quod approbetur usu & consensu populi.*

XIX. En alterum inconcussæ demonstrationis arietem contra doctrinam Pichleri. *Durum dictu est* auctarium exigi ultra sortem *mere* ex consuetudine, excluso omni alio titulo? Non est ergo iste error manifestus, dogmati catholico oppositus? Durum dictu est? Hæc robusta ratio? *Durus est hic sermo*, inquiebant Christi auditores. An propterea non verus? Familiare est pluribus Probabilistis dirimere quæstiones per *durum & blandum*, per *rigorem moderatum* , & *immoderatum*,, quo dissertatio inauguralis inscripta est. At durum, & blandum sunt panis & lecti proprietates, secus doctrinæ, cuius proprietates sunt veritas , & falsitas. Audiat P. Franciscus Zech sapientissimum Iesuitam P. Michaelem ELIZALDE, qui *Part. II. Lib. VI. quæst.* IX. §. 7. opportune in rem nostram hæc scribit. *Miramur plane, & miramur iterum , & gemimus morem illum de doctrina morum per DURUM & BLANDUM diiudicandi. Durum & blandum non doctrinæ, sed lecti, & panis boni, vel mali proprietates sunt* . Si ad hæc animum intendisset R. P. Franciscus, haud impressisset libro suo hanc epigraphen : *Rigor moderatus doctrinæ pontificiæ* &c. *specimina exhibens moderationis pontificiæ* &c. Quid est moderatio pontificia ? Quid rigor moderatus doctrinæ pontificiæ? Quid ista produnt? Ex eiusmodi titulis veluti ex ungue leonem colligi librorum merita solent.

XX. Hæc pauca per transennam delibare placuit , sperans fore ut P. *Franciscus Zech*, exuta illa ridicularia figura Discipuli, & Magistri, velit candide & sincere, ut Theologum decet, erroneam P. Pichleri, Molinæi, Hotomani, Donelli , & Coleri doctrinam improbare, tamquam dogmati catholico hostiliter adversam. Retractet ergo necessum est omni tergiversatione sublata, propositionem illam, videlicet doctrinam P.

Pichleri, *Molinaei* &c. *esse firmam*, *solidam*, & *vere catholicam*. Recogitet, non decere Theologum, & quidem primarium Universitatis, eodem ore calidum & frigidum, durum & blandum, verum & falsum emittere, & sub larva Discipuli adprobare, & sub persona Professoris & Doctoris Universitatis damnare doctrinam aliquam. Si se argumentationibus Fr. Danielis pressum senserit P. Franciscus, non confugiat ad Magnates, & Mecaenatem clamitans: *Cogita insuper sapientissime Princeps dilectia Conciniana . . . . Ecce quos amas, fude lacerantur*. Sic scribit P. Zech in *praefat. pag. penult.* Lacerantur, Rev. Pater, errores, sed coluntur atque amantur personae. Eiusmodi vestrae praesidii Magnatum implorationes, o P. *Zech*, afflictae, & desperatae caussae luculentissima sunt argumenta. Quae P. Zech scribit *sec.* VII. in defensionem Tamburini, Lessii, Lugo &c. vel sub examen inducere dedignor. adeo sunt inepta & vana. Consulat Professor primarius meum *Tom. VII. de iust. & iur.* & ibi offendet plura alia laxitatis paradoxa a praefatis Auctoribus invecta. Quod vero me tamquam violatorem *pontificiae moderationis*, impostorem, fraudulentum, sophistam diffamet, nihil moror; sed christiana patientia, haec & alia indigna convicia quae passim in me detorquet urbanissimus iste Doctor, sustineo; hominisque misereor, qui rationum momentis destitutus contumeliis certamen peragit; & nihilosecius nimiam in scribendo modestiam se servasse iactare non dubitat haec enim in praefat. habet. *Porro vir summus, cuius monita pro oraculis habeo, dici mihi iussit, se in priore dissertatione omnia probare, praeter modestiam qua erga TALEM adversarium videretur nimia*. Papae! Quod me spiritu diabolico exagitatum, calumniatorem, fraudulentum, argutatorem, rabulamque passim appellet, nimia est in Professore Ingolstadiensi modestia. Cedo. *Vir iste summus*, qui tibi haec *dici iussit*, quisnam est? Germanus ne an Gallus? Ridebit, crede mihi, P. Francisce, Vir iste summus, simplicitatem tuam, qua ironicam facetiam pro adhortatione ad rustica convicia iaculanda suscepisti. Plura alia dicenda forent, sed ad latera instat alter Iesuita Italus, qui novissime provocat, urgetque ad defensionem.

§. V.

§. V.

Specimen nonnullorum quæ P. Franciscus Antonius Zaccaria *in duobus suis libris, quorum prior inscribitur:* Ad R. P. Claudii La Croix &c. Supplementum &c. Venetiis 1749. *posterior:* Storia Letteraria &c. Venezia 1750. *adversus historiam Probabilismi & Rigorismi evulgavit.*

I. ERuditus P. Zaccaria in *supplemento*, quod adiecit ad *P. La-Croix* Theologiam moralem, me passim carpit, & vellicat, mitius tamen, ut veritatem fatear, quod illius humanitati verto, quam egerint illius Socii qui contra me scripsere. Quare, antequam refero quæ pro Casuistis extollendis in medium promit, pauca quibus mea opera impetit, cursim indicabo, occasione data. Flocci quippe facio ea omnia quæ personam, non caussam spectant. In *præf.* ad Lectorem se parcere velle nomini meo ait. De hoc nullas ei habeo gratias: nam in fronte historiæ Probabilismi & Rigorismi impressum est nomen meum. Me fraudis accusat, quod in *indice verborum*, adiecto ad *Tom. I. hist. Probabilismi* &c. imposuerim P. La-Croixio. Hæc sunt illius verba pag. 82. „ Hunc Auctoris nostri „ locum citat Historicus Probabilismi pag 72. Tom. I. tum in „ indice pag. 690. ipsa hæc verba indicans ait. *La Croix P.* „ *Claudio falsamente ascrive a TUTTI QUANTI I Gesuiti il Probabilismo.* Qua fide, Deus immortalis! *Auctores fere omnes*, inquit La-Croix: hæc redduntur ab Historico, *Tutti quanti.* „ Bonus hic tamen irascitur, si quis aliorum Scriptorum verba ab ipso male vexata fuisse affirmet, Deosque, & si quid „ maius esse possit, sanctiusque, testatur, se malæ fidei per „ summam iniuriam incusari.“

II. Ita sane res habet, me quam sæpissime clamasse, per summam iniuriam ab adversariis meis de vexandis Casuistarum dictis incusari? At quid rei esset, si post tam repetitas protestationes meas, P. *Zaccaria* ipse me ceteris turpius, iniuriosius, atque falsius incusaret? Si id verum esset, magno sane pudore suf-

ſuffundi deberet. Ad rem itaque. Et principio ſummopere mihi gaudendum eſt, quod eruditus Cenſor, cum in opere meo nihil ſuis exclamationibus dignum invenerit, coactus fuerit *verborum indicem*, quem ab aliis fieri curo, luſtrare, ut ibi verbulum unum carpendum reperiret. Deinde ab eodem facultatem peto ipſum interrogandi illa familiari phraſi, qua utuntur communiter etiam Germani, & præſertim P. Zech: *Mi bone*, quid eſt *index verborum*? Quod interrogationis genus iſtud eſt? An ipſum indicis nomen rem non prodit? Index indicat paginam in qua expoſitum clare & fuſe eſt quod indicatur. Recte & bene. Index ergo meus verborum *pag.* 690. te mittit ad *paginam* 72. quam tute citas. Quæro, an ego *pag.* 72. integra verba eiuſdem La-Croix, *Auctores FERE OMNES* e Societate IESU, fide ſumma non tranſcribo? Cur ergo hoc ſiles? Citas *pag.* 72. ipſius Tomi, ubi verba *La-Croix* ſincere referuntur, & veritatem ibi expoſitam occultas? Hæc ne fides bona? Si indices verborum, qui voluminibus adiiciuntur, inducere ſub examen liceret, non conſultis voluminum locis, ubi controverſiæ explicantur, vix Auctor eſſet immunis ab hæreſum monſtris. Indices enim, ut ipſe fateris, unice inſerviunt, ut lector facile invenire queat quod legere cupit. Summa ergo iniuria me fraudis in *Lacroixium* incuſas, cum *pag.* 72. ad quam legendam te remitto, verba integra fide narrentur. Verum enimvero, quod omnem fidem ſuperat, eſt quod in ipſo verborum indice, & quidem eadem citata a te pag. 690. paucas poſt lineas verba *La-Croixii* integre citantur. Lege, quæſo, ibi *col.* 2. *l.* 6. ubi hæc habentur. La-Croix *falſamente cita quaſi tutti i Geſuiti a favore del Probabiliſmo*. Quid ad hæc, erudite Cenſor? Fatearis ergo oportet, te turpius & iniurioſius ceteris adverſariis meis, ad hoc quod attinet, fraudis notam in referendis Caſuiſtarum opinionibus mihi affingere. I nunc, & exclama: *Qua fide, Deus immortalis*! Exclamo & ego Deus immortalis! ad has nugas refellendas hoc adverſariorum genus me cogit?

III. Plura alia adverſus eamdem hiſtoriam meam congerit, decerpta, inquit, ex libro inedito, cuius titulus eſt: *Sei quiſtioni di fatto ſulla Storia del Probabiliſmo, e del Rigoriſmo*. Poſt plura, contra dictam hiſtoriam contorta, hæc ſubdit pag. 83. *Hæc ex autographo libro, qui apud me diligentiſſime ſervatur, uſui aliquando futurus, ſi controverſia iſthæc minime deferveat*. Ad me quod

quod attinet, numquam defervebit oppugnatio Probabilismi, quem Alexander VII. alienum a simplicitate evangelica, a doctrina Patrum; quem Clerus Gallicanus omnium malorum fontem declarat; quem in præsentia Theologi doctiores, & a partium studio vacui, communiter improbant; quem vel ipsi Lutherani & Calvinistæ, tamquam laxitatum scaturiginem, detestantur, & catholicæ Ecclesiæ iniuria summa improperant; semper pro virili profligare curabo. In lucem, per me licet, emittat Anonymus suum *autographum MS. diligentissime custoditum*. Tantum ab ipso peto, ut & ego publicis typis cudere valeam *autographa MSS.* quæ penes me habeo, & quidem prælo paratissima. Flagito ut ne polica, quando se viderit argumentorum vi ad incitas redactum, & summopere pressum, turbas commoveat, ad Protectores recurrat, & cum suo *P. Zacch* Magnatum patrocinium imploret, ut vincat per personam quod nequit per calamum, & veritatem, exclamando: *Ecce, quos amatis, fœde lacerantur*.

IV. In præsidium Probabilismi hæc scribit eruditus P. Zaccaria *pag.* 55. „ Nihil omnino a Probabilistarum doctrina timendum. Profecto, quidquid garriant *loquaces aliqui* Antiprobabilistæ, Probabilismum iis saltem finibus conclusum quos ipsi statuere Iesuitarum *primores*, numquam improbarunt Pontifices. “ Prohibuerunt ne saltem Probabilismum, quem non primores, sed posteriores defensitant? Quid abrumpis orationis filum? Sed cur non improbarunt? Audi pulchram venustamque rationem. Quandonam dixere hi (Pontifices:) „ *Visum est Spiritui sancto, & Nobis in occursu duarum opinionum vere probabilium, probabiliorem sententiam sequendam esse, uti Merenda, & Fagnanus docuere, atque adeo semper eam amplectendam quæ adversus libertatem legi favet, ac tutior est, ut Paschalis, VVendrochius, Natalis Alexander censuit*. Nisi ita DISERTIS verbis statuant Pontifices, inanibus declamationibus aera verberabunt Antiprobabilistæ. “

V. Papæ! Probabilismus nunc triumphabundus usque ad finem mundi excurrere secure, & tutissime valet. Hactenus numquam Pontifices summi prohibuerunt Probabilismum. Eccur? En rationem. „ Quandonam dixere hi: Visum est Spiritui sancto, & Nobis &c. *probabiliorem sententiam sequendam esse, uti Merenda, & Fagnanus docuere?* “ Et quia sic numquam

quam dixere Pontifices, ideo numquam prohibuerunt. Verum hoc parum est. Nisi imposterum Pontifices summi adhibeant formulam ipsam, aut prorsus similem, quam ipsis præscribit P. Zaccaria, vana erit illorum prohibitio. Formulam Probabilismi damnandi ingredi debent *Paschalis*, *VVendrochius*, *Natalis Alexander*. Fallor: debent prius nominari *Merenda*, & *Fagnanus*. Debent inseri particulæ *semper*, *tutior*. Ne multa. In damnando Probabilismo servanda adamussim est formula præscripta a P. Zaccaria. Si deesset aut τὸ *Paschalis*, aut τὸ *VVendrochius* &c. aut quæcumque alia particula, vana & nulla foret pontificia damnatio. Audi iterum peremptoriam definitionem. *Nisi ita DISERTIS VERBIS statuant PONTIFICES, inanibus declamationibus aera verberabunt Antiprobabilistæ*. Dum hæc & similia inaudita paradoxa simplici oratione in apricum traducimus, lamentantur, se satyrico stilo pungi, quando paradoxa ipsa omnem satyram superant. Desinant talia scribere, si sibi non opponi illa cupiunt. Quo verbo minus officioso usus hic, vel alibi ego sum? Commenta quæ adversarii mei scribunt pro novo opinandi modo, contra illos fortius clamant, eosque magis pungunt quam quæcumque scriptiones nostræ. Propterea repeto. Desinant venusta paradoxa scribere, nisi velint eadem pleno in lumine collocata videre.

VI. Mitto plura scommata & contumelias quibus me onerat benignus Probabilista in hoc suo Supplemento Lacroixiano. Passim me *declamatorem*, *cavillatorem*, *mi bone* vocitat: me horrenda scribere ait pag. 83. *Horret animus ea recolens, quæ hinc ducis Historicus Probabilismi. Nescio utrum cavillandi occasionem arripueris*. Quænam sunt horrenda hæc? Nec verbum, aliorum more, profert. Qui verborum indicem linceis oculis lustravit, ut vocem arrodendam reperiret, dissimulasset ne horrenda quæ me in ipsa historia scripsisse fingit? Sed hæc & plura alia quæ in me iaculatur, leviora sunt quam ut refelli mereantur. Quæ in falsæ doctrinæ patrocinium propugnat, ad examen veniant.

VII. Pag. 56. eiusdem Supplementi hæc scribit. „ Cœpere „ GALLI *Probabilismum* eo habere loco, ac tandem eo deventum est ut anno 1700. proscriptus fuerit in generalibus Comitiis, quæ Concilium Galliarum nationale a quodam nupero Scriptore satis inepte dicuntur, ut apud rerum harum „ im-

„ imperitos auctoritatem adderet eorum constitutionibus, quas „ pontificiæ potestatis propugnatores non multi faciunt; de „ quo PP. Ghezzius, & Richelmius. *Quamobrem GALLIS omni-„ no gratulandum videretur, atque ab his dignis apostolico ævo mores „ expectandi forent: quidquid enim nefariæ licentiæ florentissimi regni „ provincias corrumpebat, sublata caussa, destruisse necesse est. At con-„ sulamus Concionatores, qui ab anno 1700. apostolico munere apud „ Gallos functi sunt. Eadem plane vitia comperiemus ab illis expro-„ brari auditoribus suis quæ olim VIGENTE PROBABILISMO nota-„ bant antiquiores divini verbi præcones. At non id paradoxo simile „ videri posset? Ita sane, si Probabilismus is sit quem eius osores præ-„ dicant, omnium criminum pater. At vel hinc discant VANILOQUI „ homines os suum comprimere, neque a Probabilismo, sed a lapsæ „ naturæ nostræ infirmitate, & affectuum nostrorum vi, atque intem-„ perantia, vitiorum originem intelligant esse ducendam.* “

VIII. Ut mirificæ doctrinæ vis, & quæ inde proficiscantur, consectaria, luculentius pateant, animadvertendum est, Comitia Gallicana Probabilismum proscribere tamquam *malorum, & corruptelarum caput*. In hanc ergo Cleri Gallicani declarationem hoc pacto invehitur Censor noster. Concionatores Ecclesiæ Gallicanæ ab anno 1700. eadem vitia, eadem scelera, easdem corruptelas suis auditoribus exprobrare apostolico zelo pergunt, ac improperabant antiquiores divini verbi præcones, Probabilismo vigente. Quid? Si Probabilismus is sit quem eius osores prædicant, omnium vitiorum caput, & pater, nonne paradoxon foret, & quidem monstrosum, eadem grassari flagitia, sublato Probabilismo, quæ serpebant Probabilismo dominante? Ita sane. Hinc igitur tandem *discant vaniloqui homines os suum comprimere*, intelligantque *non a Probabilismo, sed a lapsa natura nostra infirmitate vitiorum originem esse ducendam.*

IX. Veniam nunc mihi ab erudito Censore postulo, ut qua libertate ipse in omnium Italorum libros criticen exercet, eadem, immo longe moderatiore ego hæc illius ratiocinia ad disquisitionem revocem, salva erga illius personam reverentia, officioque. Aio itaque, imbecillitati meæ præfatam doctrinam videri falsam, perniciosam, &, ut mitissime loquar, scandali plenissimam, iniuriosam non Patribus Gallicanis modo, verum etiam Conciliis omnibus, universæ Ecclesiæ, viamque erroribus omnibus aperire latissimam. Evinco. Concilia tum diœ-

cesana, tum provincialia, tum nationalia, tum œcumenica ab Ecclesia condita innumeras proscripsere opiniones morum corruptrices. Nihilosecius Patres, & verbi divini præcones cuiuscumque ætatis in eadem detonarunt vitia quæ ante proscriptos errores insectabantur alii. Et ut vetusta Concilia mittam, quot erroneas doctrinas tamquam scelerum scaturigines diris non devovit Tridentinum? An propterea Episcopi, & apostolici ministri posteriores non exprobrarunt illa ipsa scelera in quæ anteriores Patres, & Concionatores declamabant? An propterea *vaniloqui* Patres Tridentini? Quid quod post promulgatum sacrosanctum Evangelium a Christo Iesu, & Apostoli, & eorum successores omnes improperarunt pluribus Christianis easdem præter propter, excepta idololatria, morum corruptelas, quas ipsi ethnici Philosophi execrati antea erant? Si consisteret ratiocinium Censoris nostri, neque idololatria, neque monstrosæ hæreticorum opinationes moribus exitiales fuissent proscribendæ, quod Concionatores posteriores eadem flagitia, ac antecessores auditoribus suis exprobrant. Discant ergo, ut verbis laudati Censoris utar, sanioris doctrinæ osores os comprimere, intelligantque corruptionem utique naturæ humanæ principem esse malorum omnium caussam, (nec aliquis umquam ingenii sanitate præditus, & originalis culpæ gnarus id in controversiam traduxit) laxæ vero opiniones sunt veluti flabella appetitionibus humanis succendendis opportunissima. Theologia accommodatitia illa est quæ sauciatæ humanæ naturæ vulnera palpat, luxui, ambitioni, avaritiæ, superstitioni, & omnium malorum appetitionibus habenas relaxat. Quid? Post prædicatam ab Apostolis doctrinam evangelicam; post damnatas plurium Casuistarum opiniones falsas, erroneas, laxas, non cessant scelera. Ergo inutilis Evangelii prædicatio, vana falsarum opinionum proscriptio, *vaniloqui* Patres Tridentini, & Gallicani; *vaniloqui* omnes Pontifices summi laxarum thesium proscriptores? Hæc sunt legitima æque ac horrenda Censoris nostri consectaria.

X. Clarius, & liberius hanc suam doctrinam exponit, & confirmat P. Zaccaria in altero suo libro inscripto *La Storia Letteraria d' Italia*, ubi pag. 53. de Probabilismo hæc docet. *Ora il Mondo è omai nojato di UNA QUESTIONE CHE NELLA PRATICA A NULLA SERVE, essendo tutti in pratica o realmente Proba-*

babilisti, conciossiachè i Probabilioristi medesimi più probabile giudichino ciò che gli altri chiamano solamente probabile; o Probabilioriste, mentre gli stessi Probabilisti intanto seguono il Probabilismo, perchè lo credono più probabil sentenza.

XI. Controversia amplectendi minus aut magis probabilem sententiam in argumento in quo inferni vel paradisi caussa agitur, ad praxim nihil est? *Non serve a nulla?* Ergo Ven. Innocentius XI. futile damnavit hanc propositionem: *Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore* &c. Quæstio Probabilismi, ad praxim quod attinet, vana est? *A nulla serve?* Ergo vane, & inepte Ven. Innocentius XI. damnavit hanc alteram thesim: *Probabiliter existimo iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.* Alterutrum ergo. Aut Romana Sedes imprudenter & vane damnavit præfatas theses; aut P. Zaccaria turpiter errat. Nulla hic, P. Francisce Antoni, ad evadendum latebra. Aut retractandus error est, aut denegandum pontificiis decretis obsequium. Aut fasces subiiciendæ & Patribus Gallicanis, & Romanis Pontificibus; aut fatendum quæstionem Probabilismi esse gravissimam, & momentosissimam. Quid? Ab integro & amplius sæculo celebriores Ecclesiæ catholicæ Theologi perpetuas habuerunt disputationes controversiæ huiusce decisionem vocant BASIM, FUNDAMENTUM THEOLOGIAE CHRISTIANAE: ingentia & innumera volumina de eadem elaborarunt universa Ecclesia Gallicana ab integro sæculo acerrimum bellum Probabilismo indixit, & a medio sæculo illum terra marique exterminavit. Romana Sedes tria præcipua istius hydræ capita detruncavit: vix ulla in universa morum Theologia disputatur quæstio in utramque partem, quæ *per magis & minus probabile* non definiatur. Et Italicæ Litteraturæ Censor novus adversus & communem Theologorum contensum, & Episcoporum, atque Pontificum thronum, tribunal erigit, & arbiter veluti supremus sedens pronuntiat: Probabilismi controversia est quæstio de voce · ad praxim futilis est. *A NULLA SERVE.* Etiam Ariani de voce quæstionem asserebant *Arianismum*. Etiam Ianseniani phantasma (*phantome*) aiunt *Iansenismum*, non secus ac Censor noster chimæram pro praxi appellat *Probabilismum*. An de more rancidam cantilenam repetent? Cum hæreticis ergo nos comparas? Sicci-

ne infamas Institutum nostrum? Nugæ istæ sunt & ineptiæ millies contritæ. Errores cum erroribus comparo, officio & obsequio erga personas salvo. Desinat talia scribere, si displicet talia audire. Ex iis quæ supra recitavi, basilice patet, quinam illi sint qui non errores, sed personam insectantur. Pleno in lumine idcirco exponere curavi recensitum errorem, quia non modo & in citato *Supplemento Lacroixiano*, & in *Historia Litteraria* cubat, sed quaquaversum disseminatur. Pluries ipse ab ipso hominum vulgo has voces audivi. *Probabilismus est controversia de voce. Ad praxim futilis est. Quid ergo caritas Christi laceratur quid dissidia, iurgia, tragœdia ob controversiam de nomine foventur?* His larvis induta Theologia accommodatitia, triumphabunda discurrit, & animas plurimas depopulatur. Doctrina P. Zaccaria *Academicismum* in Christianam Theologiam invehit, in quem *Lib. II. contr. Academ.* & *Lib. III. cap.* 1. hæc scribit S. Augustinus. *Non ego istam disputationem disputandi gratia susceptam volo . . . De vita nostra, de moribus, de animo res agitur . . . Nescio enim quomodo fecerunt in animo quamdam probabilitatem, quod homo verum invenire non possit . . . Itaque discutiamus utrumnam possit verum inveniri . . . Negotium nostrum, non leve, aut* (N. B.) *superfluum, sed necessarium & summum esse arbitror, magnopere quærere veritatem*. Sic definit Augustinus. Contra resolvit *P. Zaccaria*, disputationem hanc superfluam esse: A NULLA SERVE.

XII. Alia levioris momenti, sed valde festiva eiusdem *Historia Litteraria* puncta ad iustæ criticez regulas revocanda. Et antequam id præsto, obiter recordor, Auctorem nostrum testari, se hanc historiam edere, ut deserviat etiam aliorum Eruditorum nimiæ libertati in diiudicandis librorum meritis coercendæ inquit enim pag. 10. in prœmio. „ Varrà forse anche ciò a cauti render certuni, i quali a sfogo della passione sembrano l'utilissimo uso delle Novelle sconciamente rivogliere, ed a trattenerli dal portare de' libri, e degli Autori loro iniqua sentenza; e molto più dall'usar contro onorate, e rispettevoli persone con inaudita franchezza villanie, ed altri disdicevoli modi; *sapendo, che alla fine dell'anno potrà esser censurata la lor censura, e che inappellabil non è il molesto e fiero lor tribunale.*"

XIII. Eo itaque tendit hæc *historia*, ut sub anni finem aliorum

rum tribunalium iudicia ad censuram inducat? Numquid tribunal huiusce historiæ supremum erit? Oro obtestorque eruditos omnes, ut meditari factum ante omnium oculos positum velint. P. Franciscus Antonius Zaccaria in Italia, alii Socii in Gallia, alii in Belgio virgam censoriam in omnes fere Europæ catholicæ libros extendunt. partiariis suis, & a quibus favorem expectant, elogia pangunt, ceterorum autem opera vellicant, carpunt, Auctoresque provocant, instigant, urgentque ad necessariam defensionem. & cum censuras suas iniustas, & plurium Casuistarum laxas, & perniciosas sententias cum evangelica sanctitate pugnantes demonstrari sentiunt, tum consuetos clamores ingeminant, tum Magnatum præsidium implorant, tum & se, & Institutum infamari criminantur? Factum istud omnibus pervium in omnibus eorum libris resonat. Magna hic tentatio esset exclamandi: Et quousque tandem patientia nostra abutebimini? Quousque . . . .

XIV. Ad Italicæ Litteraturæ Censorem oratio revertatur. Extollit *pag* 73. suos Trivoltianos ob censuras latas in paupertatem evangelicam a me in *Disciplina Apostolico-monastica* propugnatam, subdens: *In vano si è cercato dal contradittore di conciliare odiosità*. Perridiculas, falsas, errori faventes patefeci illorum censuras, & scandalum gravissimum passus sum, cum viderim Sanvitalios, Ghezzios, Lecchios, aliosque peculiari voto obstrictos numquam relaxandi severissimam quam professi sunt paupertatem evangelicam, se patronos & fautores declarare in suis libris illarum opinionum quæ hanc paupertatem perniciosissime relaxant. Plurima & gravissima hic dicenda occurrerent, quæ nunc prætereo; at dicentur in tempore, nisi ab oppugnanda veritate desistant.

XV. Audiamus censuras, quas in nonnullos Casuistas fert Historicus rei litterariæ. *Pag.* 48. inquit: *La Teologia morale del P. Antoine Gesuita. Se tutti quelli che approvano il rigore di questo Teologo, il quale solo potrebbe a sufficienza mostrare, quanto vada errato chi vuole per forza, che il PROBABILISMO sia la sentenza adottata, e come sposata universalmente da' Teologi della Compagnia di Gesù &c.*

XVI. Ecquinam hi sunt qui vi summa universæ Societati Probabilismum adscribunt? Sunt P. Bartholomæus Fibo Iesuita, qui in *Apol. pro consc. cap.* 11. §. 1. *num.* 3. scribit: *Viri gravissimi, præter TOTIUS SOCIETATIS DOCTORES, tuentur doctrinam* pro-

probabilistikam. P. Claudius La-Croix Iesuita *Lib. I. cap. 11. num. 269. Auctores fere OMNES e' Societate IESU* docent Probabilismum. Amice & candide, quæso, loquamur. Cur ex una parte notam ignominiæ inferri Inclytæ Societati existimatis, cum eidem *Probabilismus* tribuitur? Cur ex altera parte pro Probabilismo veluti pro aris & focis belligeratis? Si Probabilismus est illa benigna doctrina quæ iugum evangelicum levigat, quæ paradisi ianuas facilius aperit; cur illis irascimini qui possideri a Societate hanc felicissimam clavim asserunt? Luculentius. Aut Probabilismus est doctrina vera, aut falsa. Si vera, cur illam erubescitis? Si falsa, cur pro illa dimicatis? Cur in illius oppugnatores turmatim irruitis? Cur pede uno mare, altero terram calcatis? Hæc indicavi, ut evincerem quam sit lepida & venusta Historici nostri ars critica. Ceterum ego & in historia Probabilismi *Tom. I. pag.* 391. *Edit.* 1. & infra *Tom. II.* evidenter ostendo, Inclytam Societatem, vi suarum Constitutionum Probabilismum improbare, eumque sapientiores Iesuitas penitus conterere.

XVII. Pergit ibidem Historicus: *Se tutti quelli che si dichiaravano per le rigide sentenze di questo Teologo, le seguiranno in pratica, GRAN miglioramento vedremo ne' costumi*. Ita ne vero? Eccur ergo contra communem omnium sapientum sensum *pag.* 53. ex tripode pronuntiavit, nihil referre, sive magis sive minus probabilem, sive rigidam sive laxam opinionem sequamur? *A NULLA SERVE*. Tam manifestis antilogiis semetipsum iugulat Italicæ Litteraturæ Censor? Sed venustiora audiamus.

XVIII. *Pag.* 48. & 49. persequitur Historicus. „ E' da avvertire però, che il P. *Filippo da Carbognano de Frati Min. Oss.* „ nuovo editore di questa Teologia, nell'avviso al Lettore più „ oratoriamente (N. B.) che storicamente dice, che *celebriores* „ *Antistites Galliæ, ac præsertim Italiæ reliquis Theologiæ moralis In*„*stitutionibus anteponendam, ac pro Clericis instituendis aptiorem esse* „ *existimaverint*. Io so per cosa certa che molti Vescovi della „ Francia (e non sono nè i meno zelanti per la costituzione „ *Unigenitus*, nè i meno ragguardevoli ec.) *ne pensano assai di*„*versamente*. De' Vescovi d'Italia, se ne facessimo il confron„to, quali abbiano questa Teologia scelta pe' loro seminarj, e „ *quali nò*, forse parrebbe quel detto anche più esagerato, che „ ad Orator non si conviene. *Non dee però negarsi che tra le Teo*-

„ *lo*-

„ *logie de' Probabilisti, questa è a mio credere la migliore che sia u-*
„ *scita.*"

XIX. Lepidula & acriter pugnantia hic occurrunt paradoxa quorum unum a duobus sæculis inauditum est. Quid? Eruditus, & perdoctus, mihique necessitudine coniunctus *R. P. Philippus de Carboneano Franciscanus* debitis laudibus effert *P. Antoine Iesuitæ* Theologiam, testaturque, celebriores Antistites Galliæ, ac præsertim Italiæ reliquis Theologiæ moralis Institutionibus anteponendam, ac pro Clericis instituendis aptiorem existimasse: & *unus Iesuita* his Socii laudibus invidet, eas arrodit, atque extenuare adnititur? An non inauditum paradoxon? Quænam tanti arcani ratio? Probabilismus. Quæso te, erudite Censor, ut mihi in aurem candido pectore dicere velis. Si *P. Philippus de Carboneano* præfatum elogium scripsisset in laudem Theologiæ Mazzotta, La-Croix, Tamburini, Stoz, Burgaber, Busembaum cedo, an illi elogio invidisses, an illud detruncare, imminuere, extenuare conatus fuisses? Cur ergo illud applicatum Theologiæ P. Antoine Iesuitæ illud mordes? Quia P. Antoine non est *Probabilista*. Assignetur alia, si potest, ratio. Alterum paradoxon oppositum. Theologia hæc est omnium *Probabilioristarum* optima. Si Censor dixisset, opus istud esse optimum compendium sanioris doctrinæ Clericis iuvenibus imbuendis aptissimum, a vero non aberrasset. Quamobrem ego primus omnium edi in Italia istud Theologiæ compendium curavi, cum viderem alios toto nisu promovere editiones Gobat, Busembaum, Tamburini, Escobarii. Tertium paradoxon. Theologia hæc est omnium Probabilioristarum præstantissima. & celebriores Galliæ Episcopi Probabilioristæ, & infensissimi Probabilismo eam non adoptant, & præsertim, inquis, Episcopi constitutionis *Unigenitus* strenui defensores? Quorsum huc constitutio *Unigenitus*? Profecto non minus intempestive, quam si introducerentur constitutiones *Omnium sollicitudinum*, &c, *Ex quo singulari*. An Episcopi isti Gallicani saniorem morum, quemadmodum fidei, doctrinam non amplectuntur?

XX. Gradum facit Historicus ad extollendos Probabilistarum libros, scribens ibidem pag. 49. *Un'altra moral Teologia, MA MOLTO PIU' PROFITTEVOLE, che la precedente* (Antoine) *han data i Gesuiti di Napoli. L'Autore è il P. Niccolò Mazzotta*. En quartum bellulum paradoxon. Ex Theologia *P. Antoine* magnam mo-

morum reformationem (*gran miglioramento*) spondet Censor eamdem amplexuris. Contra post paucas lineas, VALDE MAIOREM profectum adpromittit sequentibus Theologiam probabilisticam omnino contrariam P. Mazzotta. Theologia P. Antoine ducit Christianos per viam arctam, &, ut loquitur Censor, *rigidam*. E contrario Theologia probabilistica P. Mazzotta eos dirigit per latam, seu laxam oppositam rigidæ Duæ ne, erudite Censor, viæ prorsus contrariæ, altera arcta, altera lata, ducunt ad paradisum? Et hanc Theologiam probabilisticam non P. Mazzotta, ut privato Auctori, sed Iesuitis Neapolitanis indefinite Historicus adscribit. *Han data i Gesuiti di Napoli*. En illos qui per vim (*per forza*) Iesuitis tribuunt Probabilismum.

XXI. *Pag*. 50. 51. 52. ad sidera usque extollit Theologiam vere probabilisticam *P. Claudii La-Croix*, & Supplementum eiusdem eleganti stilo a semetipso compositum. Plura in hoc Supplementum, inquo ego passim carpor, dicenda forent. Verum ne præfatio ista nimium longa evadat, omnia prætereo, præsertim quod invidere laudibus nolim quas sibi passim canit Supplementi istius Auctor. Quod vero ad duos Theologos *Mazzotta*, & *La-Croix* attinet, si meum proferre iudicium Censor permittat, dico, Theologiam probabilisticam P. *Mazzotta* esse compendium aliorum Casuistarum, & præsertim La-Croix. Opus vero P. *La-Croix* dici iure valet, ut ego quidem sentio, *Dictionarium* opinionum contrariarum magis & minus probabilium, quæ lectorum arbitrio subiiciuntur. Mazzotta, La-Croix, & plurimi alii Casuistæ inter collectores & compilatores locum habent, qui, ut doctissimus Iesuita Cardenas sanioris doctrinæ strenuus vindex adversus Caramuelem, inquit *disp*. 11. *cap*. 11. *art*. 4. ex Bonacina, & etiam Navarro, & aliis, instar ovium & avium, alios sequuntur. Quod mihi maxime displicet in morali Theologia *P. La-Croix*, est quædam Pyrrhonismi species, passim proponendi de eodem æternæ salutis puncto, in quo de peccato mortali in utramque partem dissertatur, oppositas opiniones, quin aliquid decidat, sed lectorum genio permittit, ut quisque quod magis propriæ libertati adlubescit, seligat quæ methodus Theologiam accommodatitiam summopere perficit. Quamobrem mirum esset, nisi plures editiones variis in locis peractæ fuissent. Nam laudatus Raynaudus *loc.*

cit. pag. 385. de pluribus Catholicorum libris inquit: *Naufragarunt ad hunc scopulum plerique etiam Catholici, qui, ut audirent solemnes Doctores, & a plurimis consilii gratia frequentarentur, vel ut eorum libris vendibilitas accederet, eorumque recusione sæpius calerent prela .... improbatas adamarunt doctrinas, vel obsoletas, & pridem sepultas refoderunt.*

XXII. Iudicium tamen meum de operibus Mazzotta, & La-Croix, aliorum censuræ subiicio. Si otium faveret, Casuistas illos qui communiter manibus teruntur, ad criticen vocarem, præsertim Thomæ Sanchez, cuius opera & aliquibus damnatis opinionibus, & pluribus laxis scatent: Thomæ Tamburini, qui & stilo nitido ac eleganti, quoad materia fert, & methodo perspicua ceteris Moralistis præstat; sed eius opera frequenter laxitate inquinata sunt, & pluribus proscriptis opinionibus sordent: & Busembau, Gobati, Dianæ, Leandri, Sporerii, La-Cruz, Zanardi Candidi, & aliorum plurium opera expenderem. Sed, ut dixi, otium tantum non suppetit.

§. VI.

Nonnullæ animadversiones in cap. III. Lib. I. *Historiæ litterariæ Italicæ* Volum. II.

I. NOn gravem honestamque censuram, sed puerilem & ineptam satyram, nugis, gerris, & scurrilitatibus plenissimam, edidit P. Franciscus Antonius Zaccaria in sex prima *Christianæ Theologiæ Dogmatico-Moralis* volumina. His verbis suum auspicatur caput tertium. *E fin a quando ci vorranno i viventi Teologi inquietare con le loro Morali Teologie?* Recte & bene. Inquietat sane Christiana morum Theologia homines huic sæculo addictos, eosdem turbat, exacerbat, & refulgendi ambitionem in hoc mundi theatro deprimit, conteritque. Persequitur ibidem Censor historicus: *Non disapproviamo per tutto ciò lo studio della Morale Teologia. Ma dovrebbono certamente bastare que' libri che abbiamo.* Debuissent quoque sufficere Ephemerides litterariæ, quas tot Italiæ civitates in hebdomadas singulas emittunt: & nihilominus multiplicare illas, & hoc librorum genere in-

quietare, & turbare Italiam Historicus iste ausus est. Ceterum quinam ii sunt qui *Supplementa*, *Compendia*, *Summas*, *Alphabetaria moralia*, *morales Medullas vetustas*, & *recentes* multiplicant, & agglomerant? At libri isti non inquietant, non turbant, non pungunt, cum sint suavissimo Probabilismi pharmaco delibuti. Theologia Christiana illa est quæ lacerat conscientias, laniatque dulces appetitiones.

II. *Pag.* 49. Titulum Christianæ Theologiæ criminatur Historicus. *Il Frontispizio vuol esser primamente considerato* Theologia Cristiana. *Niuno se ne formalizzi. Non vuole già il P. Concina dinotarci, che la sua Teologia sia* Cristiana, „*e che le altre sieno anticristiane*. Omnes poterant hanc obtrudere censuram præter unum P. Franciscum Antonium. Eccur? Quia ille profitetur celeberrimum Ordinem qui appellatur SOCIETAS IESU. Et non propterea alii sacri Ordines sunt Societates *antichristianæ*. Hæc Theologia Christiana caput ferit Historici nostri.

III. *Pag.* 50. „ Il P. Concina prega sua Santità a voler da „ tante lasse opinioni de' Casisti purgare le scuole cattoliche. „ Desideriamo, che adempiuti sieno i suoi santi voti. Aggiun„ geremo solo una notizia, che forse quando al P. Concina „ fosse pervenuta, sarebbe valuta a fargli qualche maggiore „ stima concepire del P. Moya. “ Opera P. Moya damnata sunt a S. Romana Sede. & illa magno habebo in pretio? Si opera P. Moya damnata a Romana Sede essent, quia luem Iansenianam continerent, plausu ne illa exciperet Historicus? Et mihi illa existimanda & suspicienda proponit, quod ob alios errores sint proscripta? Statera & statera: pondus & pondus. Persequitur Historicus. „ Anche questo Gesuita stampò „ un memoriale a Innocenzo XI. nel quale lo supplicava con „ grande istanza a condannare CXIII. proposizioni di lassa Mo„ rale. La sola differenza che tra il P. Concina e il P. Moya „ osserviamo, è, che questi per degni riguardi tace gli Auto„ ri, da quali avea tratte le rilassate opinioni, il P. Concina „ li nomina. “

IV. Non modo P. Moya Auctores nominat, verum etiam Ordinem quem professi sunt, patefacit, quod ego numquam feci, nisi cum de Dominicanis Casuistis sermo fuit. Legantur omnia opera moralia P. Moya, & *QQ. Selectæ*, & *Expostulationes* &c. & *Singularia universæ* &c. vix unica pagina occurret in qua non

non resonent eiusmodi Auctores. *Michael Zanardus* Ord. Prædicatorum. *Acatius de Velasco* ex Ordine Prædicatorum Lector Jubilatus. *Petrus Ledesma* Ord. Præd. *Joannes La Cruz* Ord. Præd. Aut legit P. Zaccaria Opera Moyæ, aut secus? Si primum, ubi veritas? Si alterum, ubi pudor?

V. *Pag.* 51. difficultatem theologicam opponit Historicus. „ Pianta nel secondo capo il nostro *Teologo Cristiano* questo „ formidabile principio, che siccome tra tutte le Religioni u„ na sola è quella in che possiam salvarci, così *in tanta opinio-„ num multitudine una est vera doctrina morum, quæ ducit ad vi-„ tam*. Terribil cosa, e più anche terribile, perche (dice il P. „ Concina pag. xviii.) *sola veritas, non probabile, non probabi-„ lius, si falsum sit, ianuas cæli patefacit*. O profondi giudizj di „ Dio! . . . . Non basta a salvarci neppure il Probabilioris„ mo? E l'opinion probabilissima basterà? Ma se fosse falsa? „ Oime! *Sola veritas . . . ianuas cæli patefacit*. Eh diventiamo „ dunque alla buon'ora Tuzioristi."

VI. Christus clamat *Ego sum veritas, & via*. Quid? clamat Historicus noster. Sola ne veritas via cæli est? An non falsitas, an non error paradisum ingreditur, dummodo sit Probabilismi veste indutus? Parcendum est Historico nostro, qui cum omnium scientiarum libros cribrandos susceperit, forsitan non omnes scientias callet; aut non omnes controversias theologicas ita expendit, ut rectum proferre iudicium valeat; aut tandem benignæ probabilitatis illiciis fucatus, pro dogmate habet sequentem doctrinam P. Caroli Antonii Casnedi *Tom. II. quæst. 1. §. 4.* inquientis: *Cum Magister veritatis sis, adeo humana condescendis inscitia, ut in tuo veritatis tribunali ERROR inculpatus ipsam COÆQUET VERITATEM. Eum enim non accusas, sed excusas; non plectis, sed PRÆMIARIS: ipsam tuam legem habendo pro non lege: & tuam non legem habendo pro lege; si lex ut non lex, & non lex ut lex invincibiliter proponatur*. Aut hanc absurdam, monstrosamque doctrinam deglutire historicus Censor astringitur, & quoscumque Sectarios in paradisum evehere aut plaudendum doctrinæ nostræ revera christianæ. Nulla hic ad evadendum rima patet. Discat igitur Historicus opinionem probabiliorem, vel probabilissimam, si falsa sit, seu ignorantiam invincibilem excusare utique a culpa, minime vero efficere ut actio reipsa prava, bona & præmio digna evadat. quia bo-

num ex integra caussa. Sola ergo veritas, sola vera, non ficta honestas ianuas caeli patefacit. Audiat acutus Censor non Elizalda, non Camargo, non Muniessa, non alios doctissimos Iesuitas, sed ipsum Cardinalem Pallavicinum, qui *epist. ad P. Elizalde pag.* 89. *&* 90. *edit. Rom.* haec scribit. „ Il che si verifica „ maggiormente *in ignorantia iuris*, non trovandosi giammai nel- „ la Scrittura, o ne' Padri, che l'operar con sì fatta ignoran- „ za abbia ricevuto premio, e lode da Dio, e che però pos- „ sa esser opera meritoria, come insegnano tanti Moderni: „ onde al più tale ignoranza, quando sia invincibile, potrà „ scusare, ma non render l'opera onesta, ove l'oggetto for- „ male non è onesto. " Hos sapientissimos Iesuitas diurna nocturnaque manu revolvat Historicus litterarius, & vale dicat Terillo, Tamburino, Escobario, Busembao, Lacroixio eiusque Supplemento.

VII. *Pag. eadem* superbiae me arguit Historicus. „ Ma dapper- „ tutto traluce l'insigne umiltà, l'incomparabile carità, lo ze- „ lo accesissimo del Teologo nostro. L'umiltà veramente nell' „ undecimo capo patisce qualche pericolo, quando a proposito „ di certo P. Zech Gesuita Tedesco, il quale dice d'aver pro- „ vata inesplicabil noja *in perlegendis tractatibus Concinianis*, *in* „ *quibus ordo nullus, sed mera confusio, miscet omnia, eademque sin-* „ *gulis fere paginis repetita redeunt*, *dolenda temporis & chartarum* „ *pernicie* .... *Quorum libri similes videntur turbido, & ex intimis* „ *recessibus agitato vortici, ubi quae semel arrepta sunt, eadem semper* „ *magno impetu revolvuntur, novis solummodo convitiorum spumis CON-* „ *SPURCATA*. Aggiunge il P. Concina in un tono fastosetto. „ *Respublica litteraria mirabitur quod opera mea indigesta, confusa*, „ *bruta ad arma provocent tot Collegas suos & Trivultianos in Gallia*, „ *& Bollandistas in Belgio, & Bavaros in Germania, & Longobardos* „ *in Italia*. Ma poi quasi rientrato in sè, e considerando, che „ anche contra un INCENDIARIO, il quale da una all'al- „ tra città andasse appiccando fuoco, da tutte le parti si gride- „ rebbe contro di lui, nè questi potrebbe già ciò recarsi se non „ pazzamente a vanto, ritorna a' primi sentimenti di umiltà „ nel cap. XIII. e si chiama *humilem*, *imbecillem*, *& solum ho-* „ *muncionem*. Non trascorriamo però &c."

VIII. Sincere fateor me vitio laborare superbiae, quae est primum hydrae originalis culpae caput. Ut adversus hoc monstrum pu-

pugnem, me ipsum recognoscere adnitor, videoque me esse *vilissimum terræ filium, humilem, imbecillem, & merum homuncionem*. Quanto in interiori animo meo superbia ardeat, solus Deus iudex est. An vero recitata verba adversus P. *Zech* superbia tumeant, an sit iusta & tempestiva redargutio, iudicent æqui rerum æstimatores. At nonne contra *Incendiarium* qui ex una in alteram civitatem ignem deportat, omnes clamant? inquit Historicus. Non ergo ignis fatuus, & chimæricus, alioquin fatui essent qui clamarent. Et sane nisi ignis ureret, nequaquam tam furenter salitarent amici. Sed quid urit ignis iste? Laxitatis casuisticæ stuppam. Istius autem stuppæ incendio gaudere omnes christianæ doctrinæ cultores debent. Sed quid ineptias refellens ineptio ipse? Unum addam, haud bene sibi consuluisse Historicum nostrum, dum humilitatis vacuum, & superbia tumidum me depingit. Nam Eruditi Itali, qui legunt illa repetita elogia & plausus quos sibi suavissime Historicus canit, dum opuscula sua ad sidera usque extollit, præsertim *Supplementum Casuisticum* ad Busembaum & Lacroixium, quod est revera dignum patella operculum, cuius trinas iactat editiones. qui, inquam, eiusmodi, & alia plura similia legunt, nativam & modestiæ, & prudentiæ, & humilitatis imaginem Litterati Historici sibi formant.

IX. Satyram in præfationem concludit Historicus *pag.* 53. his verbis. *Termina questa prefazione con un divotissimo colloquio a Gesù Cristo, che non disdirebbe a suor Maria d'Agreda: tanto è ripieno di sacra unzione*. Neque percelebris virgo Agrida declinare satyræ tuæ aculeos potuit? Extrema adeo remota, & pugnantia coniungis! Quænam comparatio meorum cum Agredianis libris? Sed his delectatur paradoxis Censor egregius.

X. Hactenus in præfationem solam, nunc in sex Tomos satyricam censuram suam Historicus exercet. Brevissimo calamo dissertationes cuiusque Tomi indicat. Nullam in tot Tomis sententiam, nullam ex tot Casuistarum laxis opinionibus truncatam, Rigorismum nullum, nihil denique ad doctrinam quod attinet, ostendit in quod extendere suam censoriam virgam queat: idcirco spectra quædam sibi effingit quibuscum belligerare paullulum valeat. Miratur pag. 56. *di vedere il P. Concina più largo del Gesuita Antoine .... e di non vedere nella quistione della* bugia *certa lettera di S. Francesco di Sales, che una*

vol-

volta (e non son secoli) fece gran rumore. In qua controversia laxior sim Iesuita Antoine, non indicat. Mendaciorum patroni allegare epistolam S. Francisci de Sales consuescunt. Non memini ego Salesianæ epistolæ in quæstione de *mendacio*: idcirco notam mihi appingit Censor historicus? Grandem concitavit rumorem non ita pridem epistola isthæc? Non epistola sanctissimi Francisci, sed mendaciorum defensores turbas excitavere. Hæc, ut extra viam more suo aberrantem Historicum insequerer, scripsi.

XI. Alias imposturas, & manifestas falsitates infarcit Historicus *pag.* 56. inquiens: „ Il P. Concina non contento d'attac„ care varj privilegj di Benedittini, ed altri Regolari (Tom. „ III. pag. 325.) sembra pigliare anche di mira l'Istituto del„ la Compagnia di Gesù (Tom. II. pag. 139)

XII. Omnium Regularium invidiam concitare adversus me benignissimus Probabilista studet. Neque Benedictinorum, neque aliorum Regularium privilegia vera, & authentica *loc. cit.* a me vellicantur; sed Casuistas Sanchez, Lopez, Castropalaum, Machadum, Lessium, Candidum, Tamburinum, La-Croix, aliosque redarguo, qui privilegia commentitia tribuunt Regularibus Confessariis, quibus valeant dispensare in omnibus votis Papæ non reservatis. Diligentia summa expiscari hæc privilegia studui, & nullibi eadem reperi: & aliqua non dispensandi, sed commutandi dumtaxat facultatem impertiunt. Scit ne P. Zaccaria eiusmodi privilegia esse authentica & germana? Expendit ne illa? Quo ergo ausu mihi de more imponit, quod Regularium privilegia carpam? Casuistæ laudati amplificant Regularium iurisdictionem & in votorum dispensatione, & in absolutione sacramentali, inquientes, posse Confessarios cum *iurisdictione probabili* absolvere pœnitentes. Dum eiusmodi commenta refello, in odium Regularium me adducere Historicus vafre conatur. Sed frustra. Docti enim pique Regulares veritatem, secus casuisticas laxitates adamant.

XIII. Ut vero Inclytæ Societati me infensum traducat, in medium promit eadem *pag.* 56. textum ex meo *Tom. II. pag.* 139. incredibili versutia truncatum. Hæc sunt illius verba. „ Cerca egli (il P. Concina) *Licitum ne est renuntiare iuri fra„ ternæ correctionis?* e dopo aver riportate le sentenze de' Dot„ tori, e tra queste quella de' Gesuiti, i quali per regola „ da

,, da Gregorio XIII. approvata nella Bolla *Ascendente Domino*
,, hanno di rinunziare a questo diritto, perche i lor difetti
,, sieno immediatamente al Superior deferiti, conchiude co-
,, sì. *Quod in hac controversia mihi negotium facessit, illud est,*
,, *quod nulla Religio disciplinam profiteatur perfectiorem illa quam*
,, *Christus ipse in Apostolico Collegio instituit. Hanc perfectionem o-*
,, *mnes sacri Ordines sequendam amplectuntur. Porro Christus Domi-*
,, *nus ea omnia præscripsit quæ ad hunc finem obtinendum conducunt.*
,, *Inter alia autem praecipit secreto corrigendum esse delinquentem fra-*
,, *trem. Qui contendunt melius efficaciusque incolumem disciplinam e-*
,, *vangelicam consistere, si, neglecto fraternæ correctionis ordine, im-*
,, *mediate ad Prælatum denuntiandum delictum afferatur; hi profecto*
,, *Evangelium* CORRIGERE ,, *regulasque perfectiores ac prudentiores*
,, *præscribere velle videntur*. Lo scrupolo mio e questo. Viemmi
,, in capo (heu! Quæ non veniunt in caput istud?) che
,, questo squarcio del P. Concina pizzichi d'impugnazione dell'
,, Istituto della Compagnia di Gesù."

XIV. Ut omnes eruditi Itali admirentur sinceritatem Historici nostri, sciant, me post laudata verba nullo medio interposito continuo subdere: *Utcumque tamen res hæc se se habeat, non est quod diutius in eadem immorari debeam. Nec enim litem hanc decidere mihi in animo est . . . Nec improbo si quid sapientes, sanctique viri oppositum statuerunt. Quin illis, utpote divino perfusis lumine, fasces submitto, & utroque pollice subscribo.* Si ego opinionem alicuius Casuistæ tam manifeste truncatam exhibuissem, continenter clamarent: En insignem fraudem en calumniam manifestam. At ita clamare mihi non licet. Immo illi sic vociferantur, cum sinceritate summa laxissimas Casuistarum quorumdam opiniones transcribo. Nihil tamen illorum clamores moror. Sat mihi est veritatem pro me stare. Testor itaque me numquam voluisse vel tantillum derogare sanctissimi Patriarchæ Ignatii Regulæ sive directe, sive indirecte, sive quocumque excogitabili modo.

XV. P. Franciscus Antonius Zaccaria, PP. Gagna, Ghezzi, Lecchi, Zech, Sanvitale, aliique nullum non movent lapidem, ut me tamquam hostem præstantissimæ Societatis IESU diffament, eiusdemque contra me potentiam concitent. At velint, nolint, semper fui, semperque ero obsequentissimus tantæ Societatis servus, semper eiusdem merita, & la-

bo-

bores in vinea Domini, & optimas disciplinæ, & regiminis regulas magni faciam, laudabo, & hæc omnia aliis imitanda prædicabo, quemadmodum semper feci, ut omnes amici testes sunt. Nec enim scribere in publicum hæc auderem, nisi vera essent. Illud ex corde doleo, quod citati Iesuitæ *Zaccaria*, *Gagna*, *Ghezzus*, aliique similes Societati suæ maximum afferant detrimentum libris suis, quos non dicam laxis opinionibus, sed dicteriis, imposturis, iocis frigidissimis, næniis, gerrisque vanissimis plenissimos evulgant, & communem Societatis suæ caussam cuiuscumque Casuistæ aberrationes constituunt. Isti profecto, vel nolentes, Societati suæ infensi & detrimentosi sunt. Isti in Italia, illi in Gallia, alii in Belgio, alii in Germania adversus totius Europæ cuiuscumque facultatis Scriptores tribunal erigunt, censuras inurunt, benevolos & partiarios laudant, palpant, & mirificis elogiis extollunt, ceteros omnes satyris vellicant, plautino sale defricant, ulcerant, & non raro imposturis diffamant, deprimuntque. En Societatis hostes, quos inter emicat in Italia P. Franciscus Antonius Zaccaria, qui plurimos cordatos, prudentesque Italiæ eruditos viros hac sua *litteraria Historia* commovit, punxit, & ad iustam defensionem provocavit, & veluti coegit. Dum hæc scribo ad manus pervenit epistola typis edita 15. Aprile 1751. quæ hunc præfert titulum: *Lettera di N. N. concernente alla censura, che nel Lib. I. del vol. 2. della Storia letteraria d'Italia si legge nel cap.* 11. §. 10. *e* 11. In hac epistola hæc *pag.* 3. leguntur. „ Io non voglio porre in disputa, se l'oggetto di chi ha introdotta la compilazione di quella *Storia letteraria* sia quale a voi viene supposto; cioè di fare, che anche in Italia siavi una Scimia di Gazzettieri di Trivoux, che oltre al lucro, che a spese de' Gonzi suol fruttare, serva ancora a moltiplicare Proseliti a forza di favole, d'adulazioni, di panegirici, d'encomj per tutto ciò ch'esce da suoi Confratelli e partegiani. ed all'opposito col vilipendere, e procurare di screditare tutto ciò che non s'accorda colle false loro prevenzioni. *Pag.* 5. *num.* 4. Ognuno sa, che il raccoglitore della *Storia letteraria* ciecamente rapporta senza veruno discernimento tutte le frottole che gli vengono somministrate, qualora s'accordino con que' falsi pregiudizj da quali è preoccupato. *Pag.* 6. Cento altre consimili frot-

„ tole ed invenzioni, che racchiudonsi in quella raccolta di „ vere *zaccare* del P. Zaccaria sono quelle che già presso gli „ uomini savj hanno posto in discredito quella Storia, non „ meno che lo Storico. " Hæc paucissima delibavi ex præfata epistola, missis aliis, quæ longe acerbiora sunt adversus hanc *Historiam litterariam*, ut luculentius confirmarem, P. Zaccaria, aliosque similes, illos esse qui detrimentum inferunt Inclytæ Societati. Hi enim, ut alias dixi, & dicendum sæpius est, sunt qui tribunal censorium erigunt adversus fere totius Europæ Scriptores, sententias dicunt, notas inurunt, vulnerant, lacerant, profligant. Cum vero responsa opportuna audiunt, tum apud Magnates, & cujuscumque status viros voce modo submissa, modo elata lamentantur, non solum semetipsos lædi, sed ipsam lacessiri Societatem, & diffamari. In quos sane illud Iuvenalis dictum *Sat.* II. quadrat:

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

XVI. Sed rursus audiamus P. Zaccaria, qui *pag.* 57. hæc subdit. „ Prima di terminare questo estratto, vogliamo muo- „ vere una questione. Domandiamo adunque, se i Gesuiti „ scriveran nulla contro questa Teologia? Se abbiamo a dire „ ciò che crediamo, ne parrebbe, che nol dovesser fare, „ per due ragioni. E primieramente abbiamo osservato, che „ il P. Concina, come se i Gesuiti non avessero mai scritto „ nulla contro d'alcune sue particolari proposizioni, torna a „ dire con franchezza, e che il Probabilismo e il *novel modo* „ *d'opinare* dannato da Alesf. VII., e che i trattenimenti del „ P. Daniel contro le Provinciali sono proibiti anche nell'ori- „ ginal loro lingua Francese, e che il negare, che tale o „ tal altra vietata proposizione sia in questo, o in quell'al- „ tro Casista, sia un favorire il fatto di Giansenio inventato „ con tanto scandalo della Chiesa da' Giansenisti, e che il P. „ Benci ha insegnato *licitas esse blasphemias ex consuetudine*, e „ cento e mille altre cose simiglianti."

XVII. Appello ipsos sapientes prudentesque Iesuitas, ut iudicent super prudentia P. Zaccaria in refricandis recensitis punctis. Et ut ab ultimo incipiam, recoctam crambem P. Benci ad mensam reducit? Mica ne prudentiæ hic relucet? Recogitet lector, quæ argumenta canendi mihi præberent & li-

bellus famosus Retractationis bis editæ, & subobscœna doctrina &c. & blasphemiæ ex consuetudine? Sed, ut novum moderationis meæ argumentum perhibeam, omnia silentio obvolvo, & ad duas meas epistolas his de argumentis lectores remitto. Ad factum quod attinet Iansenianum, gravissimum sane, & perniciosissimum scandalum invexerunt Iansenistæ. Sed cur? Quia & hæreticam doctrinam in libro Iansenii manifeste extantem protegebant & promovebant, & Ecclesiam accusabant, quod commentitiam hæresim in libro Iansenii damnasset. Quare iure Ecclesia definivit, reipsa in opere Iansenii, & in sensu Iansenii reperiri damnatam doctrinam. Utique Ecclesia non definivit laxas morum propositiones reperiri in hoc vel illo Casuistarum libro. At nihilominus qui damnatas laxas morum propositiones, quæ evidenter sunt & in hoc & in illo libro Casuistarum, negant reipsa reperiri, nonne & isti promovent laxam morum doctrinam? Nonne & isti imitantur Iansenistas, qui factum negabant? Nunc Iansenistæ duplicis culpæ rei sunt: & quod definitioni Ecclesiæ, & quod manifestæ evidentiæ refragentur. Qui negant propositiones damnatas ab Alex. VII. Innoc. XI. Alex. VIII. reperiri in hoc aut in illo libro Casuistico, non contradicunt alicui Ecclesiæ decreto; sed resistunt manifestæ evidentiæ, cum certum exploratumque sit vetitas opiniones reperiri in libris casuisticis. Reperiuntur, inquiunt, in libris casuisticis, sed non in hoc aut in illo Casuista. Ille negat aliquam damnatam propositionem reperiri in Sanchez, in Escobario, in Tamburino; alter negat reperiri in La-Cruz, in Zanardo, & sic de singulis. Et hac via imitantur Iansenistas, qui excogitarunt factum Iansenianum, antequam Ecclesia illud definiret. Plura hic dicenda essent, quæ nunc prætereo. Colloquia *P. Daniel* vetita esse etiam in lingua gallica dixi, in hypothesi quod nihil omnino differant a versione latina. Ostendat P. Zaccaria discrimen aliquod, & cessat omnis quæstio.

XVIII. Novum modum opinandi improbatum ab Alexandro VII. tamquam contrarium evangelicæ simplicitati, & Patrum doctrinæ dixi, & iterum adfirmo esse Probabilismum. Assignet P. Zaccaria alium opinandi modum qui *irrepserit* in Christianam morum Theologiam, præter Probabilismum. Nemo hactenus id præstitit, nec profecto præstabit.

XIX.

XIX. Finem suo excerpto imponit P. Zaccaria *pag.* 57. his verbis . „ In secondo luogo considero , che contro i due To„ mi della *Storia del Probabilismo*, che tratta un particolar pun„ to , sono usciti da' Gesuiti sei libri . " (Et hi sunt , P. Franciscse Antoni , qui Probabilismum Societati adscribunt .) „ Sicche contro dieci Tomi di Morale ce ne vorrebbono al„ meno sessanta , tanto piu che infiniti punti vi si trattano . „ E dove troveran pero i Gesuiti da stampare sessanta To„ mi ? Ma se mai scrivessero , sappiano che il P. Concina „ non farà altro che quell' ha finora fatto , cioe ringraziare „ il Sig. Dio . . . . O animo generoso , e veramente cristia„ no ! "

XX. Hac ironica admiratione concludit satyram suam Historicus in Theologiam Christianam . Gratias plurimas illi habeo , quod universæ Reipublicæ litterariæ declaraverit idemetipse , nihil iusta censura dignum occurrere in sex meæ Theologiæ Christianæ Tomis , tametsi linceis oculis ab ipso lustratis . Quapropter , cum nihil solidi carpendum offenderit , coactus est , ut suo ingenio faceret satis , obtrudere pueriles ineptias , gerras siculas , cavillationes & vitilitigationes supraquam dici potest ridiculas . Fallitur , dum ait Iesuitas sex tantum Tomos edidisse contra *Historiam Probabilismi* . Solus P. Sanvitale quinque vel sex Tomos , duos P. Ghezzi , unum P. Lecchi , unum P. Bovi , unum valde magnum P. Gagna , unum P. Richelmi in lucem misère . Hi sunt strenui commilitones , qui pro sarto tecto custodiendo Probabilismo belligerant : & isti sunt qui lamentantur dum iisdem Probabilismus adscribitur , veluti litterariæ militiæ tessera .

XXI. Hoc eodem capite *num* 7. *pag* 59. satyram suam exercet non in aliquem privatum Scriptorem , sed altius assurgit , & in ipsam episcopalem Cathedram tela sua magno impetu iaculatur P. Franciscus Antonius , & rursus in memetipsum eadem detorquet , ut suum *Probabilismum* vindicet . Illius verba transcribam . „ A particolari quistioni vegnendo , il primo „ libro e di Monsignor SPINOLA Vescovo di Savona . Que„ sto zelante Prelato avea già stampata una *Italiana sua Declamazione contro il Probabilismo* . Hi giudicato di ristamparla , „ e vi ha aggiunta un'altra latina Pastorale *contro lo stesso Probabilismo* , ed altre sue Istruzioni e lettere . Par che questo

„ Prelato abbia soltanto letta *certa Storia del Probabilismo*, poi-
„ chè n' ha preso tutto il fuoco dell' invettive, e molto più
„ perchè ne trascrive gli abbagli. Così (*pag. 56. della Pastoral
„ latina*, e *pag. 161. dell' Istruzione*) chiama col P. Concina *Con-
„ cilio Nazionale* l' Assemblea del Clero di Francia del 1700....
„ Tratti del P. Concina sono il dirsi pag. 18. che *Ecclesiastico-
„ rum adhuc nulla tum sacularium tum Regularium Schola, nullus Or-
„ do, Academia nulla, nemo Cardinalium, & Episcoporum qui hacte-
„ nus scripserunt, nullus sapientum virorum cuius adoptaverit Proba-
„ bilismi sententiam*: e similmente il rimbeccare a' Gesuiti, che
„ violatori sono delle loro Regole, seguendo il Probabilismo,
„ come pure che il Cardinale Pallavicini abbia abiurato il Pro-
„ babilismo, e che Alessandro VII. abbia dannato come opi-
„ nare contrario al Vangelo quello de' Probabilisti. E' da do-
„ lersi, che questo Vescovo non abbia letto nè il *Quæstio facti*
„ del P. de Camps, nè le lettere del P. Daniel al P. Nata-
„ le Alessandro, nè alcuno de tanti libri, che sono usciti di
„ quest' anni sulla controversia del Probabile. Forse però (con
„ tutta riverenza il diremo al suo grado) più spediente era
„ ch' ei s' attenesse al prudentissimo consiglio che nell' aureo
„ libro *De Synodo* dà il Regnante Pontefice a Vescovi, di non
„ entrare a *decidere* controversie, nelle quali divise sono le
„ SCUOLE CATTOLICHE. Ma è da lodarsi sempre
„ la buona intenzione di Monsignore. " Hactenus P. Zac-
caria.

XXII. Ad singula capita brevissima responsa. Ad 1. *Declamationem* Reverentia sua urbanissime appellat *Instructionem episcopalem* sana doctrina, & pastorali gravitate, atque cælesti unctione refertam? Ad 2. Episcopus Savonensis solam legisse videtur historiam quamdam Probabilismi? Sola hæc *Probabilismi* historia pungit P. Franciscum Antonium, ac si non essent centeni & milleni libri contra Probabilismum, quem *omnium malorum caput & fontem* appellat Clerus Gallicanus. Ignis ne hic ardet? Ad 3 Ab hac historia suas traxit aberrationes doctissimus Episcopus? Scilicet. Appellat enim congregationem Prælatorum Galliæ *Concilium nationale*. Gravissimus hic error iam a plurimis annis profligatus fuit in *Examine Theologico* adversus venusta colloquia *P. Ghezzi*. Contritam neniam iterum obtrudit gravissimus Censor. Legat Calepinum, & vocabula latini ita-

talique ſermonis, invenietque hanc vocem *Concilium* ſignificare *Concilio*, *Aſſemblea*, *Radunanza*, *Sinodo*, *adunamento* &c. Quæſtio ne, ſive in *hiſtoria Probabiliſmi*, ſive in *Inſtructione paſtorali* verſatur, num hoc vocabulum *Concilium* in rigido theologico ſenſu accipiendum ſit? Narratur ibi univerſam Eccleſiam Gallicanam Probabiliſmum ceu malorum caput & fontem proſcripſiſſe. Quod autem Prælatorum Gallorum multitudinem coniunctam exprimamus hac aut illa voce; ſive appellemus Comitia, ſive Conventum, ſive Concilium, perinde eſt, ac ſi multitudinem Regularium eligentium ſuum Generalem vocemus *Congregationem generalem*, ſeu *Capitulum generale*. Vox quippe *Concilium* in hac cauſſa nihil ponderis addit, cum certum ſit univerſam Nationem, ſeu Eccleſiam Gallicanam damnaſſe Probabiliſmum. Hæc eſt facti veritas luculenta & inconcuſſa. Sed leviculi, & garruli cavillatores omni veritate deſtituti, voces venantur, quarum varium ſignificatum obiiciant, & tenebras veritati offundant. Sed Hiſtoricus rei litterariæ nec ipſarum vocum, nedum quæſtionum theologicarum, varios ſignificatus tenet. Quemadmodum enim nunc litem intentat, quod Concilium pro Conventu uſurpatum ſit, ſic Oppidum pro Civitate accipi poſſe, non ita pridem negavit.

XXIII. Ad 4. Reperiuntur ergo ſacri Ordines, Academiæ, Scholæ quæ profitentur *Probabiliſmum?* Quinam ſunt hi Ordines? An Prædicatorum, an Minorum, an Carmelitarum, an Servorum B. V. an Auguſtinianorum, an Benedictinorum, an denique Societatis Ieſu? Deſignet P. Franciſcus Antonius aliquem ſacrum Ordinem, unam Academiam quæ ſibi gloriæ & honori vertat dulciſſimam & benigniſſimam Probabiliſmi doctrinam in utramque partem flexibilem propugnare? Mirifica & inaudita paradoxa. Si Epiſcopus Savonenſis tribueret Societati Ieſu Probabiliſmum, calumniatoris notam non effugeret. Quod nunc neget aliquem ſacrum Ordinem, Cœtum, Academiam amplecti Probabiliſmum, improperatur, accuſatur, quod hanc impoſturam tranſcripſerit a P. Concina. Oh lepidum capitulum!

XXIV. Ad 5. Celeberrima Societas Ieſu vi ſuarum Conſtitutionum tenetur ſequi *ſecuriorem doctrinam*. An opinio minus probabilis, puta, non confitendi peccata *poſitive dubia*, ſit doctrina ſecurior, iudicium remittitur pio lectori.

XXV. Ad 6. Cardinalis Pallavicinus hæc *epis.* v. ad P. Michaelem Elizalda strenuum Probabilismi profligatorem *pag.* 91. *&* 92. *edit. Rom.* scribit. *Il pensiero di V. R. intorno al portar qualche lume a questo TENEBROSO CAOS delle opinioni probabili è degno del suo zelo, e del suo valore. Riputerò altamente onorato il mio nome, se lo vedrò scolpito sopra un edificio di marmi sì preziosi, sì saldi, e sì durabili; anzi spererò di aver qualche merito con Dio: mentre col darvi l'assenso, io diverga partecipe d'opera sì fruttuosa per la osservanza della sua santa legge, e per la salvezza delle anime ricomprate col sangue del suo Figliuolo &c. Il di 8. di Febbrajo 1664.*

XXVI. Videamus nunc utrum P. Michael Elizalde suo splendidissimo ædificio pretiosis sane marmoribus, & margaritis distincto insculpserit nomen celebratissimum Cardinalis Pallavicini. Hæc autem contra Logicam Moya scribit P. Elizalde §. 4. pag. 4 „ *Tertium quod* (Moya) *Cellem Dei voces pedissequum Cardin. PALLAVICINI, cum Cardinalis doceat, ac tradat in suis operibus usum vulgarem probabilium &c. Hoc est offendere velle, sed nescire. Itaque Eminentissimus Dominus, quamdiu solum egit Theologum, docuit usum vulgarem probabilium. Deinde vero in Sacris Congregationibus acutissimum ingenium . . . . advertit, vel quæcumque in Sacris Congregationibus agebantur, esse iniqua, vel falsam esse opinionem de usu probabilium, & ideo opinionem MUTAVIT.* Quid ad hæc P. Francisce Antoni? Occasione data audiat etiam sequentia, quæ scribit idem P. Elizalde de *Rect. Doctr. Mor. Part. II. Lib. VI. quæst.* VIII. §. 10. *pag.* 216. ubi hæc habet. *Certe vir ille magnus Mutius Vitelleschi Societatis Iesu Præpositus generalis vidit olim mala hæc etiam morum liberiorum opinionum, morisque docendi probabilia, & gravissime inquit. Nonnullorum sententia in rebus præsertim ad mores spectantibus plus nimio libera, non modo periculum est, ne Societatem evertant; sed ne Ecclesiæ etiam Dei universæ insignia afferant detrimenta. Omni itaque studio perficiant (scilicet Superiores) ut qui docent, scribuntve, minime hac regula & norma in delectu opinionum utantur: Tueri quis potest. Probabilis est. Auctore non caret. Hæc inter alia vir ille tantus. Ergo . . . maxima mala ea sunt quæ ex probabilium docendi licentia consequuntur & periculum est ne non modo Societatem ipsam evertant, quia mores nostri doctrinas NOSTRAS plerumque sequuntur, & vires appetitivæ apprehensivas, sed periculum etiam est ne universæ Ecclesiæ Dei insignia detrimenta inferant.* Documentum profundius meditandum.

XXVII. Ad 7. De Alexandro VII. responsum supra est. Semper recoquunt eamdem crambem, & postea lamentantur quod eædem repetantur veritates. Ad 8. Si Episcopus Savonensis legisset *Quæstionem Facti P. De Champs*, reperisset, hunc celebrem Iesuitam non audere propugnare Probabilismum, sed hunc manasse ex Dominicanorum Schola. Huc recidit tota illa *Quæstio Facti*, quemadmodum & Epistolæ *P. Danieı* ad P. Alexandrum. Pluries responsum est. Si nonnulli Iesuitæ iactant se Dominicanos aliquos errantes secutos esse in Probabilismo amplectendo, cur gloriæ sibi non vertunt Dominicanis Probabilismum detestantibus adhærescere? Pluries iisdem hoc inculcavi consilium. Et Historicus litterarius mihi vitio vertit, quod animi firmitudine (*con fermezza d'animo*) eadem vera & saluberrima consilia repetam?

XXVIII. Ad ultimum. In postrema suæ censuræ parte P. Zaccaria & Sapientissimo Pontifici BENEDICTO XIV. & perdocto Episcopo Savonensi ausu sane nimio imponit. Ubinam Episcopus Savonensis *decidit*, *definit* Probabilismi controversiam? Historicus noster sub initium censuræ traducit Episcopum Savonensem tamquam *inflammatum Declamatorem* sub finem censuræ eamdem repræsentat veluti iudicem definientem Probabilismi controversiam. Episcopus autem in sua instructione, ut titulus ipse (qui est eiusmodi *Augustinus Spinula &c. ad dilectissimos Alumnos &c. & RR. Sacerdotes &c. MONITUM PASTORALE*) ostendit, nullo modo quæstionem hanc definit, deciditve. Patentissimam itaque calumniam affingit Historicus tanto Episcopo, dum ait *Più spezialmente era di non entrare a DECIDERE controversie nelle quali divise sono le Scuole cattoliche*. Quænam est illa *Schola catholica*, quæ Probabilismum propugnat? Sed de hoc alias. Imponit quoque historicus Censor doctissimo Pontifici BENEDICTO XIV. quasi is vetuerit ne Episcopi in suis diœcesibus docere greges suos doctrinam quam iudicant saniorem, & veritati proximiorem, valeant. En quam verum sit nonnullos minus prudentes Scriptores constitutiones & saluberrima documenta pontificia in commune Ecclesiæ bonum contra Romanæ Sedis hostes edita ad domestica systemata amplificanda incredibili, & non ferendo abusu detorquere, & vi summa inflectere.

XXIX. Sub huiusce iustissimæ defensionis finem iterum atque

que iterum oro obtestorque probos sapientesque Iesuitas ut serio expendere velint, num prudenter P. Zaccaria modesteque in Illustrissimum atque Reverendissimum *Spinulam* Episcopum Savonensem, tot titulis præstantem, satyræ suæ tela intorserit. Eccur? Quia & Seminarii sui Alumnos, & suæ diœcesis Sacerdotes salubriori doctrinæ pabulo alere & nutrire studuit: quia lingua & italica, & latina, quæ docuit, publici iuris fecit. Eo malorum res nostræ devenere, ut nequeant vel ipsi Episcopi doctrinam quæ, omnibus & Catholicis, & hæreticis, & paganis ipsis fatentibus, sanior & securior est, promovere, suadere, inculcare, quin unius P. Francisci Antonii Zaccaria ferula vapulent. Num inauditus a sæculis ausus tantus ferendus sit, sententiam dicant laudati sapientes prudentesque viri: iudicent, quinam sint qui celeberrimæ Societati & adversarios concilient, irritentque, atque detrimentum inferant.

CAPUT V.

Refellitur erronea opinio P. Iacobi Sanvitali *qui sæculum nostrum cum vetustis collatum appellandum esse* AUREUM *docet.*

I. QUæ adversus personam meam miserrimam scripsit P. Iacobus Sanvitali, christiana patientia dissimulavi; sed quæ scripta ab eo sunt contra veritatem, præterire Christi caritas non permittit. *Sæculum* nostrum cum antiquis comparatum aureum esse contendit ille, in quo, hæresibus pulsis, amplificata catholica religione, instaurata disciplina tum ecclesiastica, tum monastica, devotione aucta, succenso apostolico zelo, resplendet morum sanctitas, & tranquilla vigente pace, Iesu Christi Ecclesia circumquaque coruscat. Et adversum me, quod in historia Probabilismi & Rigorismi oppositum scripserim, hoc impetu in suo libro inscripto *Veri paradossi* irruit.

II. Pag. 211. & 212. *Dia una mentita solenne al P. Concina l'eruditissimo, e diligentissimo indagatore delle antichità il Sig. Preposito Ludovico Antonio Muratori, il quale dopo aver esaminati i secoli del dominante Probabiliorismo, e in quale stato allora si vivesse, ci esorta a rin-*

ringraziare Iddio, perchè ci abbia riservati a vivere ne' tempi presenti, non già liberi da vizj, ed abusi; ma TEMPI AUREI in paragone di quegli antichi pieni d'iniquità per la smoderata corruzione de' costumi.

Spieghiamo che additi quei secoli AUREI IN PARAGONE. Primo per la pace aurea, che ne' secoli del Regnante PROBABILISMO ha goduta S. Chiesa rimasta immune dagli Scismi ec.

Tempi aurei in paragone, per la SCARSEZZA delle nuove eresie ben tosto represse ed annichilate ec.

Secoli aurei in paragone, per l'aurea esemplarità di tanti Cattolici in ogni condizion di persone ec.

Secoli aurei al paragone, per l'aurea eloquenza di numerosi zelanti Predicatori ec.

Secoli aurei al paragone, nella prodigiosa moltitudine di libri spirituali ec.

Secoli aurei al paragone, per la universale profusion di limosine ec.

Secoli aurei al paragone, perchè la Chiesa cattolica risplende a' tempi nostri magnifica nelle Chiese, frequente nella participazione de Sacramenti ec.

Secoli aurei, per il fervore di zelantissimi Missionarii ec.

Secoli aurei per la erezione di numerose case di ritiramento ec.

Secoli aurei, per l'emulazione santa, con cui il Clero secolare, e tutti gli Ordini Regolari gareggiano tra loro nel tenere le Chiese più polite ec.

Secoli aurei, per l'applicazione indefessa di più Ordini Religiosi alla cultura sì spirituale, come delle scienze e delle buone arti nella gioventù ec.

Secoli aurei per le doti eccellenti de' Prelati che vengono eletti al reggimento delle diocesi ec.

Il bel detto TEMPI AUREI.... porta una solenne mentita alle più centinaja di maldicenze affollate ne libri, Quaresima Appellante, Istoria del Probabilismo ec.

III. Hæc sunt lætitiæ, exultationis, gaudii, & solatii argumenta, quæ populo christiano proponit P. Iacobus Sanvitali. Verum hi sunt lacrymarum, planctuum, & ululatuum fontes, quos aperit sapientissimus Iesuita Ven. Cardinalis Bellarminus de *Gemitu Columbæ*. Manu tremula, confusa mente, & animo incredibiliter commoto præfata axiomata referibens, atque formidabilia & tremendissima Dei iudicia serio meditans, talia mecum ipse colloquebar. Tam portentosa paradoxa in huiusce sæculi fæce produntur in lucem? Et a quo? A viro sæculi amatore? Illecebrarum, aut deliciarum mundi cupido? Nequaquam; sed a viro, qui splendidiora mundi decora, fulgidos titulos, ingentes divitias invicto spiritu calcavit: qui in virtu-

tum cultura, in apostolico ministerio, magno fidelium exemplo, canescens, pietatis & sanctitatis splendorem præfert. Vera igitur sunt quæ scribit, inquiebam ex una parte. Clamabant intro ex altera parte quæ Scripturæ divinæ, quæ Patres omnis ætatis, quæ evidentissima experientia produnt. Hac meditationum contrarietate me ad ultimas angustias redactum frequentissime (& Deus scit quod non mentior) expertus sum. Et quo tentatio hæc vehementissima me impulisset, ipse ignoro, nisi Paulus Apostolus mentem illuminasset, animumque erexisset ad *Galat.* I. inclamans. *Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico, si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit.*

IV. Quo enim tendunt recensita paradoxa, nisi ut natura sua animos ad peccandum adiciant, corruptelas foveant, laxandi carnalibus desideriis habenas libertatem augeant, & in voluptuariis mundi oblectamentis magis firment? Christiani quippe, & Confessarii non pauci talia legentes non secus sermocinantur ac illi quos S. Augustinus *Lib. de Pastor. cap.* III. & IV. describit. *Vivite ut vultis, securi estote. Deus neminem perdit, tantummodo fidem christianam tenete: non perdet ille quos redemit: non perdet pro quibus sanguinem fudit & si spectaculis volueritis oblectare animos vestros, ite: quid mali est? Et festa ista quæ celebrantur per universas civitates in lætitia convivantium, & publicis mensis.... ite, celebrate. Magna est Dei misericordia, quæ totum ignoscat. Coronate vos rosis antequam marcescant.... Hæc si dixerimus, forte congregabimus turbas ampliores, & si sint quidam qui nos sentiant, hoc dicentes, non recta sapere, paucos offendimus, sed multitudinem conciliamus. Quod si fecerimus, non verba Christi dicentes, sed nostra, erimus pastores nosmetipsos pascentes, non oves.... Vitia enim ovium late patent sanæ, atque crassæ PERPAUCÆ sunt, idest solido in cibo veritatis utentes pascuis bene de munere Dei.* Perpaucæ sunt animæ cibo veritatis saginatæ, & innumeræ sunt illæ turbæ quæ Pastorum suavibus illiciis, & benignis alloquiis, & opinionum mollitie inquinatæ sordescunt. Hæc sunt tetra & funesta Rigoristarum spectra, hæc illorum consueta crepitacula, quibus animas perterrefaciunt, easque horrore & pavore, atque desperationis laqueo iugulant: reponunt magistri blandiloqui.

V. Quemadmodum privati homines quo magis ad senectutem vergunt, eo debiliores, & valetudinariores corpore evadunt; ita mun-

mundus ipse ex hominibus coalescens, quo magis senescit, eo ad deteriora tendit. Vel ipsi ethnici Scriptores proprium sæculum cum priscis comparatum ferreum, tenebrosum, luctuosumque appellant. In medium prodeat unus Livius, qui in *proœmio* ad suam historiam hæc ait. *Ad illa mihi pro se quisque acriter intendat animum . quæ vita, qui mores fuerint per quos viros, quibusque artibus, domi militiaque & partum, & auctum imperium sit . Labente deinde paullatim disciplina velut desidentes primo mores sequatur animo; deinde ut magis magisque lapsi sint . tum ire cœperint præcipites, donec ad hæc tempora* (N B.) *quibus nec vitia nostra, nec remedia pati possumus, perventum est.... Ceterum aut me amor suscepti negotii fallit, aut nulla umquam Respublica nec maior, nec sanctior, nec bonis exemplis ditior fuit : nec in quam tam sero avaritia luxuriaque immigraverint . nec ubi tantus, ac tam diu PAUPERTATI ac parsimoniæ honos fuerit : adeo quanto rerum minus, tanto minus cupiditatis erat. Nuper divitiæ avaritiam, & abundantes voluptates desiderium per luxum atque libidinem pereundi perdendique omnia invexere.*

VI. Quid si cuiusque sæculi Patrum testimonia adferre huc vellem? Patres qui proxime Apostolis successere, Polycarpus, Irenæus, Cyprianus, luteum, & tenebrosum suum sæculum cum primo comparatum appellabant. An Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Bernardus propria sæcula in conspectu (*al paragone*) antecedentium fæcem non appellant? An idem non præstant Bernardinus, Thomas de Villanova, Borromæus, Salesius, Bellarminus? Quo enim rivulus a suo fonte recedit, eo lutulentior semper fit. An una voce viri Dei cum S.Thoma de Villanova, Salesio, Avila, Bellarmino, aliique non clamant. *Quid Ecclesiam Dei hodie perdit, nisi Confessariorum blandiens adulatio, deliniens demulcensque assentatio? Heu miseri animarum non curatores, sed interfectores; non consultores, sed deceptores : quid respondebitis Domino pro grege quem vestris consiliis decepistis, vestris consiliis iugulastis?* fer. 6. post Dom. 3. Quadr.

VII. *Aureum* est sæculum nostrum? Aureum plane est quia *aurum* quaquaversum refulget, non modo in Regum palatiis, in Magnatum domibus, in Imperatorum paludamentis, sed in ipsius vilissimæ plebis tuguriis. *Aureum* est sæculum nostrum, quia publicas vias aurum perambulat tum in pileis, & indumentis virorum, tum in vestibus & calceis vilium mulierculartum & satellitum. *Aureum* est sæculum nostrum . quia & parietes, & marmora, & scamna, & equorum frena, & currus auro micant . Hac sola

ratione *aureum* appellari sæculum nostrum valet. Sed capita præcipua percurramus, cur iste Theologus appellandum *aureum sæculum* nostrum, & impingenda sit *una solenne mentita al P. Concina*, docet.

VIII. *Aureum* primo est, inquit, ob *pacem auream* qua regnante *Probabilismo* Ecclesia fruitur. *Per la pace aurea che ne' secoli del regnante Probabilismo ha goduto S. Chiesa*. At clamat Regius Propheta. *Flevi pacem peccatorum videns*. Luget Bernardus serm. XXXIII. in Cant. *Facta est in pace amaritudo mea amarissima*. Invehitur & minatur funesta supplicia falsæ pacis pseudoprophetis Deus per Ezechielem cap. XIII. *Et erit manus mea super Prophetas... eo quod deceperint populum meum, dicentes, Pax, & non est pax... Prophetæ Israel qui prophetant ad Ierusalem, & vident visionem pacis, & non est pax*. Pseudoprophetæ semper dulcia pollicentur, inquit Hieronymus: quia non rigor, & severitas, sed blandiloquentia, & blanditiæ conciliant, subdit Augustinus, *turbas ampliores*, & multitudinis frequentiam.

IX. *Aureum* secundo est, pergit Auctor noster, sæculum nostrum, ob hæresum penuriam, & destructionem. *Per la scarsezza dell' eresie ben tosto represse, ed annichilate*. Ad nihilum redactæ sunt septuaginta & amplius hæreses, quæ infelicem septentrionem in tenebrarum caligine sepultum tenent? Illo ipso tempore quo scribimus, confinia amplificant, sævius grassantur, Catholicos depopulantur. Num perfidi, impii, & increduli impudentius umquam religionis iugo excusso professi sunt Atheismum?

X. *Aureum* est sæculum nostrum, subdit, in conspectu antiquorum ob aurea tot Catholicorum exempla. *Per l'aurea esemplarità di tanti Cattolici*. Ad hæc non meis, sed Ven. Bellarmini verbis *Lib. II. de gemitu columbæ cap.* VII. respondeo. *Sed quid opus est argumenta conquirere, ut probemus vitam multorum sæcularium hoc tempore* (regnantis Probabilismi) *lacrymarum fontibus esse plangendam? An non cernimus quotidie homicidia, furta, sacrilegia, adulteria, perjuria, detractiones, dolos, fraudes? Quid dicam de luxu, de pompis, de operibus diaboli, quibus renunciavimus in baptismo? Quid de multitudine scortorum, sive meretricum, quibus plenus est mundus?* Impinget ne *una solenne mentita* sapientissimo piissimoque Bellarmino?

XI. *Aureum* est in conspectu vetustiorum sæculum nostrum, persequitur Auctor, ob auream eloquentiam plurimorum Concionatorum zelo ardentium. *Per l'aurea eloquenza di numerosi zelanti Predicatori*. Aurea sane, & non evangelica, non apostolica, si sit vel propter plausum, vel propter quæstum, vel persuasibilibus huma-

ma-

manæ sapientiæ verbis conflata. Aliqua in hanc rem dicat celebris Iesuita P. Theophilus Raynaudus, qui *Tom. XVI. pag.* 283. §. *Concionator mercenarius* plura scribit. *Iniustitia*, inquit, *violatio in plerisque Concionatoribus locum habet, ideirco quod stipendium accipiant, ut concionentur*. Rursus fusius invehitur ibidem *pag.* 294. §. contra *loquentes placentia, & Concionantes ad gratiam*, ubi inter plura hæc habet. *Ad alterum extremum declinant alii, eoque turpius contra fortitudinem delinquunt, qui consuunt pulvillos sub omni cubito nec tantum abstinent duris, & fortibus, sed mollia quoque, & placentia, ne enervem, & effeminatum auditorem avertant, studiose ingerunt. Sunt qui eam ob causam perpetui sunt in sola divina benignitate explicanda, quasi non sit Deus æque iustus ac misericors. S. Basilius in cap. 1. Isaiæ hoc esse dicit quod ibi ait Propheta* Caupones tui miscent aquam vino.... *Plerique adulterant, ut cauponantur. Scripturam ipsam in aquam convertunt, permiscentes quæ suo ipsorum intellectu excogitarunt, in extremam perniciem auditorum. Dum enim studio admituntur, ut indulgendo eorum voluptatibus, demereantur ipsorum gratiam per blandiloquia, & suaves sermones, assentando alunt illorum vitia in perditionem, per hæc enervantes austeritatem, & vigorem Scripturarum vitiosos utiliter perstringentem, ad auditorum subversionem enarrantes multimodam erga homines benignitatem plane inauditam, condonationes item peccatorum nullo discretionis sale conditas, & talia quædam ad captandam multorum gratiam: quibus maximopere effeminant animas studio consectantium voluptates*. Legatur ibidem sequens paragraphus inscriptus *Infame quorumdam in concione lenocinium;* & alius paragraphus *pag.* 295. inscriptus. *Malignitas utriusque propositæ locutionis ad gratiam ex Concionatoris munere declarata. Alterutro modo proposito si quis concionetur ad gratiam, consuatque peccatoribus pulvillos, enormi scelere se inquinat, & iudice S. Chrysostomo est peior homicida*. Legantur, inquam, hæc in Raynaudo, qui scripsit regnante Probabilismo: quoniam ego, ne longior sim, omnia prætereo.

XII. *Aureum* sæculum in conspectu priscorum (*al paragone*) nostrum vocat, ob sacramentorum participationem, Ecclesiarum frequentiam, ob ministrorum multitudinem.

XIII. Hæc argumenta ipsa sunt, unde S. Thomas de Villanova, S. Carolus Borromæus, Ven. Bellarminus, aliique docti servi Iesu Christi inferunt luculentum, & omni sæculorum infelicius sæculum nostrum. Quid? Numquam confessionis & communionis usus frequentior; & mores numquam corruptiores, numquam fœdiores. Tribunalia Presbyterorum confitentium

tium turbis, altaria communicantium multitudine obsidentur: at ubi profectus, ubi virtutum officia, ubi morum reformatio? An umquam in matrimonio fœditas, in familiis corruptela, in adolescentibus libido, in feminis impudentia, in puellis procacitas, in contractibus perfidia, in negotiis simulatio, in opificibus fraudulentia, in plebe nequitia effrenatius irrupere? Quis communi sensu præditus inficiari ausit, ætate nostra adulterium, quod semper gravissimorum criminum loco habitum fuit, familiare evasisse, simulationem & versutiam, virtutem aulicam; pestiferam illam virorum & mulierum familiarem conversationem, insanam perpetui lusus consuetudinem, honestam recreationem; periuriorum, & blasphemiarum impietatem, sermonis quasi venustatem æstimari? Maritorum contemptio rei familiaris, liberorumque incuria, fenerandi, furandique impunitas, luxus, pompæ, fastus latius ne umquam manarunt? Quæ cum ita sint, ad omnium malorum cumulum illud accedit quod ipsi Doctores, & medici morbis curandis destinati peccatoribus in animæ suæ desideriis blandiantur quod ægritudinum vim, & gravitatem fallaci verborum lenocinio elevent, pacemque denuntient, *perniciosam dantibus*, inquit Cyprianus, *& nihil profuturam accipientibus*. Hinc flagitia, quæ salubri austeritate compescere poterant, lenitate crudeli altius confirmant. Huc plurium ministrorum studia conspirare videntur, ut Eucharistiæ & absolutionis mysteria frequenter dispensent, tametsi videant non minus hodie quam olim avaritiam, ambitionem, superbiam, libidinem fervere; tametsi videant non minus voluptatibus, vinolentiæ, fallaciæ, mendaciis, maledicentiæ, murmurationi operam navari. Quid, quæso, refert quod plantæ copiosis foliis vestitæ sint, si venenata poma gignant, Gomorrhæorum plane similes, quæ cum specioso cortice arrideant, intus cineres dumtaxat, & divinæ vindictæ reliquias tegunt? Etiam Hebræi & Sacerdotum multitudinem, & templi maiestatem ostentabant, ut *cap.* VII. apud Ieremiam habetur. *Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes Templum Domini, templum Domini est . . . . Faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam . . . . sicut feci Silo: Et proiiciam vos a facie mea.*

XIV. Evidentius lutulentissimi sæculi nostri tetricos characteres explicemus. Ab Adami lapsu cuiuscumque generis crimina plus & minus semper humanum genus perpetravit. una ætate hoc, ætate alia illud scelus dominatum fere sibi usurpavit. At non

non minus verum est vetustis sæculis incognitam fuisse artem sanandi a criminibus animas absque gravi, & diuturna carnis & sensuum conflictatione. Numquam per XIII. & amplius sæcula scientia viguit solvendi a delictorum vinculis peccatores, eosque ad altaria admittendi, quin præiret pœnitentia scelerum gravitati congrua. Numquam ars viguit una consociandi altaria & theatra, tribunalia confessionum cum scamnis feneratorum, cum mensis ludorum & comessationum, professionem baptismalem cum omnibus mundi pompis & vanitatibus. Aetate dumtaxat nostra lux & tenebræ, Dagon & Arca fœdus inierunt. Amasii cum amasiis vana & dulcia mundi oblectamenta profitentes, semel vel bis in mensem sua flagitia Presbyteris narrant, & paucis precatiunculis recitatis, & pagina alicuius pii libelli lecta ad communionem accedunt, & post ad conversationem, ad ludum, ad procandum sicut antea.

XV. Hos falsos Christianos, qui nihil animo mutati, nihil de evangelica pœnitentia solliciti, qui ab illecebris sæculi, & carnis flagitiis numquam emendantur, amoremque sui numquam aut exuunt, aut comprimunt, sed toti dumtaxat sunt in multiplicandis communionibus & colloquiis cum Patre spirituali, Evangelium Christi miris atque horrendis lineamentis nobis adumbravit. Christus Dominus, ut *Matth.* IV. habetur, in urbe Capharnaitarum pœnitentiam prædicavit. *Pœnitentiam agite appropinquavit enim regnum cælorum*. Et Capharnaitæ in admirationem rapti, inquit Lucas cap. IV. *stupebant in doctrina eius, quia in potestate erat sermo ipsius*. Multa miraculorum signa ibidem edidit Christus. Tantus Christi amor Capharnaitas incesserat, ut illum in deserta loca recedentem comitarentur, & retinere apud se vellent, neque ab urbe sua discedere illum paterentur. Gloriabantur Capharnaitæ, quod sæculum *aureum* advenisset, quod Christum prædicantem & docentem audirent, quod cum illo ederent, & biberent, ut *cap.* XIII. apud Lucam habetur. *Manducavimus coram te, & bibimus: & in plateis nostris docuisti*. Verum enimvero quia pœnitentiam veram carni & sanguini permolestam agere noluerunt Capharnaitæ, civitatem illam execratus est Christus Dominus, & terribilius in hanc quam in civitates Corozain & Bethsaidam, quæ similiter visis miraculis, & audita Christi doctrina, pœnitentiam recusarunt, iudicium detonuit, ut cap. X. Lucas narrat. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sydone facta fuissent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in-*

cili-

cilicio, & cinere sedentes pœniterent . . . Et tu Capharnaum usque ad cælum exaltata, usque ad infernum demergeris.

XVI. Hæc est vera imago illorum qui animis flagitiorum reliquiis inquinatis divina frequentant sacramenta. Christum quotidie conveniunt, cum sacrificio Missæ intersunt, eiusdem vocem in sacris concionibus audiunt eiusdem mensæ non cinere & cilicio operti, non pœnitentiæ, modestiæ, & humiliationis veste induti, sed phalerati & phaleratæ, cincinnati & cincinnatæ, & mundi pompis, quibus in baptismo renuntiarunt, ornati & ornatæ accumbunt. Christum a se discedere, non secus ac Capharnaitæ, recusant. Christus Dominus in istis, ut in Capharnaitarum civitate, moratur, corpore suo illorum pectora tangit, sed spiritu illorum corda non complectitur. Cur? Quia veram agere pœnitentiam, emendare vitam mollem, coercere concupiscentiam, vale dicere luxui, pompis, ludis, oblectamentis, & baptismatis professionem executioni demandare refugiunt; sed sui ipsorum amore turgentes, & mundo devincti, Capharnaitarum exemplum imitati, iram Dei, & æterna supplicia sibi accersunt. Communiones multiplicare, Dei domos frequentare, opera quædam misericordiæ exercere, sacris functionibus quæ solemni præsertim apparatu celebrantur, interesse, multis Sacrificiis die festo assistere, nullumque fere diem transigere quin unum saltem audiant, eleemosynas etiam quasdam elargiri in more libenter habent quia tam facili negotio mundo, & Christo servire posse sibi blandiuntur. Verum usquedum veram pœnitentiam non egerint, & sincero corde mundo, & pompis eius renuntiaverint, numquam in Dei amicitiam redibunt, ut Tridentinum Concilium *sess.* XIV. *cap.* VIII. declarat. *Nulla securior via in Ecclesia Dei umquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Domino pœnam, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent.* Audistin'? Pœnitentia primum peragenda est, post sacrosancta Communio frequentanda, quia ad cordis munditiem, & vitæ integritatem *per sacramentum pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus, & laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus* subdit ibidem *cap.* XI. Tridentinum. & *sess.* IV. *cap.* XIII. luculentius hoc intonat, inquiens *Cum timore & tremore salutem suam operentur, in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiuniis, & castitate, scientes quod in spem gloriæ, & nondum in gloriam renati sunt* &c. Sed sæculi *huius* moderni pœnitentes communiter has lacrymas, hæc ieiunia, hos labores,

vi-

vigilias, oblationes, cilicia, disciplinas, cineres, hunc timorem & tremorem deprimentem superbiam, coercentem fastum, libidinemque, & excludentem dulces mundi illecebras & illicia, penitus recusant & reiiciunt. Omnes prærogativas istius *aurei* sæculi paucis complectamur.

XVII. *Aureum* est sæculum nostrum in conspectu antiquorum, inquit Auctor, 1. ob pacem auream. 2. ob hæresium plenam destructionem. 3. ob tot Catholicorum exempla. 4. ob auream eloquentiam Prædicatorum. 5. ob librorum spiritualium multitudinem. 6. ob eleemosynarum profusionem. 7. ob Sacramentorum frequentiam. 8. ob zelum aureum Missionariorum. 9. ob erectas spiritualium exercitiorum domos. 10. ob æmulationem Cleri sæcularis & regularis in ornandis templis. 11. ob iuventutis eruditionem tum in pietate, tum in scientiis. 12. ob excellentes dotes Prælatorum qui Ecclesias moderantur. Hæc sunt duodecim sæculi aurei nostri insignia. Nulla hic mentio eorum quæ Tridentinum, quæ Scripturæ, quæ Patres inculcant ad sæculum *aureum* constituendum.

XVIII. Ceterum hæc omnia quæ recensuit, tamquam idonea & opportuna instrumenta ad constituendum sæculum aureum, probo & commendo, tametsi evidenter falsum sit aliqua eorum quæ commemorat, relucere. Sed illud amarissimis lacrymis lugendum, quod corticem dumtaxat, & folia christianæ professionis exaggeret, quæ, si cetera desint, pharisaicæ hypocrisi fovendæ, & populo hallucinando inserviunt, & sæculum non *aureum*, sed ferreum, luteum, & lugubre efficiunt. Quid, amabo, referret omnia præfata refulgere instrumenta & præsidia, si interim aut nullum, aut parvum ederent fructum? Si interim inimicus homo vineam Domini depopularetur, & scelerum grandine devastaret? Quapropter illud amarissime deploro, quod veram christiani sæculi *aurei* imaginem alto silentio premat, more illorum qui dulcia pollicentur. Audiat ille, audiant omnes, quæ sint christiani sæculi *aurei* insignia, & dotes, quas Christus ipse suis Apostolis exposuit. Paulus sic alloquitur Romanos cap. I. *Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis* &c. idest vocatis ad sanctitatem. Hic est scopus in quem omnia sua studia collineare Christiani debent, ut clarius *Ephes.* I. & V. explicat. *Elegit nos in ipso ante mundi con-*

stitutionem, ut essemus Sancti. Quamobrem subdit *Fornicatio, & omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos; aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet*. Similia Princeps Apostolorum cap. III. docet. *Secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum, & vos in omni conversatione sancti sitis; sicut scriptum est Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum*. S. Iacobus *cap.* IV. inquit *Nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur*. Christus Dominus *Luc.* XIV. hæc intonat. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. & qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus*. S. Ioannes *Epist. I. cap.* II. hæc scribit. *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo*. Rursus Apostolus *I. Cor.* VII. Christianorum vitam & mores his verbis delineat. *Tempus breve est. Reliquum est ut & qui habent uxores tamquam non habentes sint, & qui flent tamquam non flentes, & qui gaudent tamquam non gaudentes, & qui emunt tamquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur præterit enim figura hujus mundi*. Item Evangelista Matthæus *cap.* VII. viam a Christianis calcandam patefacit. *Intrate per angustam portam quia lata & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam! & pauci sunt qui inveniunt eam*. Continuo autem subdit *Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*.

XIX. Hæc sunt insignia, hi characteres, hæ prærogativæ christianæ professionis. Ad has evangelicas & vere *aureas* præceptiones, ad hæc divina mandata, non ad lesbiam Probabilismi regulam, non ad quorumdam Probabilistarum laxas opinationes expendenda est vitæ christianæ integritas. Quando evangelicæ illius sanctissimæ professionis dotes, & pretiosissimæ margaritæ in magna Christianorum parte refulgent, tum *aureum* appellari *sæculum nostrum* potest. Si vero pauci Christiani sunt qui toto corde huic evangelicæ sanctitati inhient, & in quibus hæc morum suavitas & integritas refulgeat; tum *non aureum*, sed terreum, seu lutulentum, sed deplorabile sæculum est. Quot sunt ætatis nostræ Christiani qui præfatam evangelicam doctrinam in suis operibus exprimant? Pauci, ne dicam paucissimi. Ergo sæ-

culum nostrum *aureum* esse in conspectu priscorum, (*al paragone*) citati Auctoris commentum est, divinis Scripturis, Patribus, Conciliis, & luculentissimæ experientiæ summopere oppositum commentum quod illudit populo christiano, quod fucum facit amatoribus mundi, quod conciliat turbas ampliores, sed eas minime facit meliores. Christianorum plures ex chimærico *sæculo aureo* ansam arripiunt liberius laxandi vitiis, corruptelis, pravisque consuetudinibus habenas. alii obstinatius persistunt in pestifera illa hypocrisi consociandi frequentiam Sacramentorum cum depravatis modernis corruptelis.

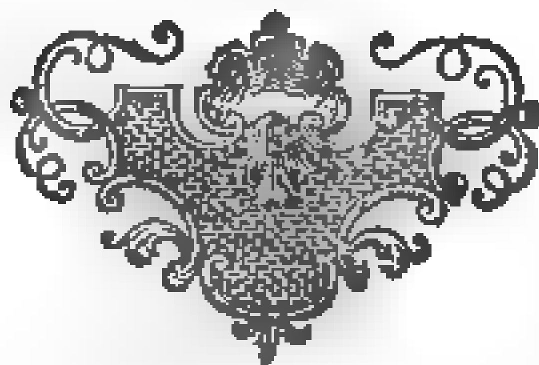
XX. Finem impono huic capiti verbis Bernardi, & Cypriani. Bernardus *ser.* XXXIII. *in Cant.* hæc habet. *Væ generationi huic a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis; si tamen hypocrisis dici debet quæ iam præ abundantia latere non valet. Serpit hodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ; & quo latius, eo desperatius, eoque periculosius, quo interius. Nam si insurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & aresceret. nunc vero quem ejiciet, aut quo abscondet se? Omnes amici, & omnes inimici; omnes necessarii, & omnes adversarii, omnes domestici, & nulli pacifici; omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt. Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus inde aurum in frenis, in sellis, in calcaribus, & plus calcaria quam altaria fulgent. Inde splendidæ mensæ & cibis & scyphis inde comessationes, & ebrietates inde cythara, & lyra, & torcularia, & promptuaria plena eructantia ex hoc in illud inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro huiusmodi esse volunt Ecclesiarum Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, & Archiepiscopi. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis advenit* Ecce in pace amaritudo mea amarissima: *amara prius in nece martyrum, amarior in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum.*

XXI. Impinget ne Auctor noster *una solenne mentita* divo Bernardo? Clamabit ne, S. Bernardum infamasse Ecclesiam Christianam? Sed audiamus etiam Cyprianum apostolico sæculo propinquum in Lib. de lapsis. *Non in Sacerdotibus religio devota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. corrupta barba in viris, in feminis forma fucata: adulterati post Dei manus oculi, capilli mendacio colorati, ad decipienda corda simplicium, callidæ fraudes, circumveniendis fratribus subdolæ voluntates non*

 iura-

iurare tantum temere, sed adbuc etiam peierare: Præpositos superbo tumore contemnere, venenato sibi ore maledicere, odiis pertinacibus invicem dissidere &c.

XXII. Scelera itaque & sæculo apostolico, & sæculis posterioribus plus & minus semper grassata sunt. At semper libertas simul viguit in Iesu Christi servis eadem detestandi, in eadem invehendi. Verum ætate nostra eo malorum res devenit, ut si contra relaxatam disciplinam vocem extollimus; si pro eiusdem instauratione libros edimus; continuo accommodatitiæ Theologiæ fautores nonnulli turbas cient, maledicta intorquent, nosque peiores ipsis hæresiarchis diffamant. Hoccine *sæculum aureum?* Sed ultra pergere non lubet, & cum Ven. Bellarmino *Lib. II. de gemitu columbæ cap.* IV. concludimus. *Perpendant igitur nostræ ætatis homines, an ea quæ deplorant sanctissimi isti viri in moribus suorum temporum, non sint omnino similia peccatis temporum nostrorum, ob quæ nos quoque lugere assidue, & gemere debeamus.*

IN-

INDEX

Eorum quæ Præfationem præcedunt, vel in ipsa continentur.

P R AE F A T I O N I S

C A P U T I.

C A P U T II.

§. I.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

§. VI.

C A P U T III.

C A P U T IV.

INDEX

Constitutionum & Decretorum Pontificum Romanorum pro reformanda fidei, & morum Theologia, quæ in hoc Tomo collecta exhibentur.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

CAPUT IX.

CAPUT X.

CAPUT XI.

CAPUT XII.

CAPUT XIII.

CAPUT XIV.

CAPUT XV.

CAPUT XVI.

CAPUT XVII.

CAPUT XVIII.

Eiuſ-

INDEX

Dissertationum, Capitum, & Paragraphorum, quæ in Libro de locis theologicis *continentur.*

DISSERTATIO PRIMA.

De natura humana peccato originali vulnerata, eiusque viribus ad verum, & bonum; atque de necessitate doctrinæ divinitus revelatæ.

CAPUT V.

§. I.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

§. VI.

§. VII.

CAPUT VI.

§. I.

§. II.

CAPUT VII.

§. I.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

§. VI.

§. VII.

§. VIII.

§. IX.

CAPUT V.

§. I.

§. II.

§. III.

§. IV.

§. V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

§. I.

CA-

FINIS.

Ad Tomum I. Apparatus.

			Errata	*corrige sic.*
Præf.	pag. xvi.	lin. 3.	Inter eo	Inter ea
	xliv.	ult.	vellicationem	velitationem
	xlix.	37.	Isuita	Iesuita
	lvi	27.	*Nescio*	*Nescio*
	lxi.	16.	abutebimini	abutemini
	lxiii.	1.	*de' Probabilisti*	*de' Probabilioristi*
	lxxxiv.	38.	*di numerosi*	*di numerosi*
	lxxxv.	28.	*selere*	*scelere*
De loc. th.	pag. 7	lin. 13.	*naturis bonis*	*naturalibus bonis*
	14.	11	ntrinsecus	intrinsecus
	21.	34.	adulti, educati	alti, educati
	25.	38.	mora facera e	mora a facere
	50.	6.	aliaque	ob aliaque
	51	21.	Probabilistæ & Casuistæ plures	Casuistæ plures
	56.	12.	Altera *furtas*	Altera *furtas*
		14.	*Opuscula hæc*	*Opuscula quatuor*
		16.	tactus subimpudicos	tactus impudicos
	65.	2.	necessarium est	necessarium esse
	91.	13.	Scripturis Dei	Scripturis Dei neglectis
	98.	12.	do o'æ	fallaces
	106.	9.	Quacumque fide	Quacumque ignorantia
	160.	18.	immundi	mundi
	220.	10.	Moretur	Morietur
	234.	33.	Pontifices collaterales	Pontificis collaterales
	265.	38.	præfatos Doctores	præfati Doctores
	276.	32.	Quæ mentis confinia non transiliunt	Quæ mentis inter confinia consistunt
	293.	22.	ublimiori	sublimiori.

In Collectione autem Constitutionum &c. pag. 2. in titulo pro *anno* 1718. lege *anno* 1418.

Ad Tomum II. Apparatus.

			Errata	*corrige sic.*
Pag.	32. lin.	4.	repetere minime debeant	retegere minime debeant
	105	25	xeequendæ	exequendæ
	128.	10.	opinionine	opinionem
	137.	22.	delicii	deliciis
	186.	8.	uæ dicta sunt	quæ dicta sunt
	207.	9.	auctoritatis	auctoritatis
	251.	33	volentve	vellentve
	372.	11.	u	ut
	379.	22.	fferit	afferit
	595.	31.	Quo posito infofe	Quo posito infero
	611.	29.	non esse vero sapientes	certo non esse veros sapientes
	633.	15	Probabilistæ itaque illi qui defendunt, in doctis suis junioribus minime reperiri propositiones damnatas ab Alexandro VII. & Innocentio XI. imitantur Jansenistas, qui negant quinque propositiones extare in Jansenii libro &c.	Factum, quod quinque propositiones reperiantur in libro Jansenii definitum ab Ecclesia est, secus factum, quod opiniones casuisticæ damnatæ extent in isto aut in illo Casuista. Quare latum discrimen est inter defensores facti Janseniani, & facti Casuistici: illi Ecclesiæ definitioni, isti artis criticæ dumtaxat judicio adversantur.
	673.		in titulo *Antiprobabilistarum*	*Probabilistarum*.

Libellus supplex Reverendissimi P. Tyrsi Gonzalez, qui refertur pag. 330. extat in Bibliotheca Pistoriensi Eminentissimi Cardinalis Fabronii, & alibi.

Scriptum P. Ioseph de Alfaro, quod pag. 712. adducitur, extat in Bibliotheca Cardinalis Ferrarii Sanctæ Sabinæ de Urbe, & in pluribus aliis Bibliothecis.

Hæc autem illud tantummodo pondus habeant quod codices citati merentur, ut supra in *Declaratione* dictum est de scripto in Bibliotheca Angelica reperto circa sententiam P. Suarez de *confessione inter absentes* &c.

Ad Tomum III. Theologiæ.

			Erratum	*corrige sic.*
Pag.	103. lin.	32.	Blasphemias ex inveterata consuetudine prolatas tamquam licitas.	Blasphemias ex inveterata consuetudine prolatas absque nova gravi malitia.

COL-

COLLECTIO PLURIUM CONSTITUTIONUM ET DECRETORUM PONTIFICUM ROMANORUM,

Pro reformanda fidei, & morum Theologia.

PRAELOQUIUM.

R. P. *Claudius La-Croix* Theologiam moralem P. *Busembaum* longis commentariis illustratam, & amplificatam edidit, cui præmissa est BIBLIOTHECA ERRONEA, continens constitutiones, & decreta plurium summorum Pontificum contra varias propositiones damnatas. Cl. Auctor *Supplementi* adiecti ad eamdem Theologiam Busembaum, & La-Croix alias constitutiones BENEDICTI XIV feliciter regnantis attexuit. Auctorum eiusmodi vestigiis insistens, eadem pontificia diplomata huic meæ Theologiæ præmittere deliberavi & quoniam facile est inventis addere, nonnullas alias constitutiones ab iisdem omissas, quæ ad formandos mores, & divini cultus puritatem intaminatam a superstitione servandam attinent, huic collectioni inseram Bibliotheca erronea La-Croixii continet præter constitutiones contra Baii, Iansenii, & Quesnelii errores, epistolas Clementis XI ad Card. de Rohan, Benedicti XIII. concionem quamdam ad Card. de Noailles, & huius litteras duas. Verum monumenta hæc nihil, inquit Auctor citati *Supplementi* in *præfat.* conferunt *ad errores dignoscendos, quod unum spectat Bibliotheca Erronea*. Quare hæc utpote intempestiva & extranea prætermittam, & alia dabo quæ ad errores dignoscendos valde conducunt. Huic præloquio finem imponat percelebris Iesuita P Michael Elizalde qui *Lib. VIII quæst.* VIII. §. VIII pag 150. hæc habet. *Si qui vera erunt qui oracula pontificia pro se lata maximi faciant, contra se vero nihil pendant, hoc sane bonum non est.*

CAPUT I.

ARTICULI XLV.

JOANNIS VVICLEFF ANGLI,

Damnati anno 1718. in Concilio Constantiensi, sess. xlv.

1. SUbstantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanet in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.

3. Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Consilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13. Illi, qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15. Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, id est, ex habitu, non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales, ceteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam Mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum Consecratio reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ sicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia est censura Anti-Christi.

31. Peccant fundantes Claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.

32. Ditare Clerum est contra regulam Christi.

33 Sylvester Papa, & Constantinus Imperator errarunt Ecclesiam ditando.

34. Omnes de ordine Mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynas sunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad regnum cælorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quod possessiones habent: & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & ceteri laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi, & Apostolorum.

38. Decretales Ecclesiæ sunt apocryphæ, & seducunt a fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eis.

39. Imperator, & Domini sæculares sunt seducti a diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a Cardinalibus, a diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere Indulgentiis Papæ, & Episcoporum.

43. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones: & sic a Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a diabolo.

CAPUT II.

ARTICULI XXX.

IOANNIS HUS BOHEMI

Damnati anno 1418. in Concilio Constantiensi, sess. xlv.

1. Unica est sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas.

2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus Ecclesiæ malignantium consimiles.

3. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum nulla pars ejus finaliter excidet ab ea, eo quod prædestinationis caritas, quæ ipsam ligat, non excidet.

4. Duæ naturæ, divinitas, & humanitas, sunt unus Christus.

5. Præscitus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem justitiam, tamen numquam est pars S. Ecclesiæ, & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non secundum præsentem justitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ S. Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes Sacerdotii polluunt potestatem, & sic ut filii infideles sentiunt infideliter de 7 Sacramentis Ecclesiæ, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cæremoniis, & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cujuscumque particularis Ecclesiæ sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium Vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro, & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Judæ Scarioth. Et pari evidentia Cardinales non sunt veri, & manifesti Successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes mandata, & consilia Domini nostri JESU Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, sæculari judicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, & Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *Nobis non licet interficere quemquam*, ipsum sæculari judicio tradiderunt, & quod tales sunt homicidæ graviores quam Pilatus.

15. Obedientia Ecclesiastica est obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatem Scripturæ.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quicquam, tunc agit vitiose, & si est virtuosus, & agit quicquam, tunc agit virtuose, quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem ejus, & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare non obstante prætensa excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti ad sui exaltationem Clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Christo. Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus prope palpabiliter procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Judas Apostolus, & diabolus est fur & filius perditionis, & non est caput S. militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum ejus.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus, & præscitus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus, etiam secundum officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum-

dum officium; & tortores & præcones dicerentur sancti, immo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam, & legitimam electionem secundum Constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet quam per Christum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Judas Scariotes rite, & legitime est electus a Deo Christo Iesu ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile ovium.

25. Condemnatio 45 art. Ioannis VVicleff per Doctores facta, est irrationabilis, & iniqua, & male facta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo quod nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso quo Electores, vel major pars eorum consenserint viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Successor, vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: unde sive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere, nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum caput in Spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum, sic facerent deficiente per summe possibile Papa usque ad diem judicii.

30. Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

CAPUT III.

BULLA APOSTOLICA LEONIS PAPAE X.

Contra Errores

MARTINI LUTHERI.

LEo Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Exurge, Domine, & judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cujus tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, ejus curam, regimen, & administrationem Petro tamquam capiti, & tuo vicario, ejusque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de silva, & singularis ferus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastorali cura præfata, tibi, ut præfertur, divinitus demandata, intende in causam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Matris omnium Ecclesiarum, ac fidei Magistræ, quam tu, jubente Deo, tuo sanguine consecrasti, contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes, quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero, qui zelum amarum habentes, & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt adversus veritatem. Exurge tu quoque, quæsumus, Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Jam enim surgit novus Porphyrius: quia sicut ille olim Sanctos Apostolos injuste momordit, ita hic Sanctos Pontifices prædecessores nostros contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, ac ubi causæ suæ diffidit, ad convicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum, ut inquit Hieronymus, ultimum præsidium est, cum conspiciant causas da-

minorum sui, ut incipiant virus serpentis linguae diffundere, & cum se subloqui non sperant, ad contumelias prosiliunt. Nam licet haereses esse ad exercitationem fidelium tu divinis oportere, eas tamen, ne incrementum accipiant, neve vulpeculae coalescant in ipso ortu, te intercedente & adjuvante, extingui necesse est. Exurgat denique omnis Sanctorum ac reliqua universalis Ecclesia, cujus vera Sacrarum litterarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacii excaecavit, ex veteri haereticorum instituto apud se metipsos sapientes, Scripturas easdem aliter quam Spiritus Sanctus flagitat proprio dumtaxat sensu, ambitionis, auraeque popularis causa, teste Apostolo, interpretantur, immo vero torquent, & adulterant; ita ut juxta Hieronymum, jam non sit Evangelium Christi, sed hominis, aut, quod pejus est, diaboli. Exurgat, inquam, praefata Ecclesia Sancta Dei, & una cum beatissimis Apostolis praefatis apud Deum omnipotentem intercedat, ut purgatis ovium suarum erroribus, eliminatisque a fidelium finibus haeresibus universis, Ecclesiae suae Sanctae pacem & unitatem conservare dignetur. Dudum siquidem, quod prae animi angustia & moerore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu, ac fama publica referente ad nostrum pervenit auditum; immo vero, proh dolor, oculis nostris vidimus, ac legimus multos & varios errores, quosdam videlicet jam per Concilia ac praedecessorum nostrorum Constitutiones damnatos, haeresim etiam Graecorum & Bohemicam expresse continentes; alios vero respective vel haereticos, vel falsos vel scandalosos vel piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, a falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quam oporteat; quorum garrulitas, ut inquit Hieronymus, sine Scripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur perversam doctrinam etiam divinis testimoniis, male tamen interpretatis, roborare, a quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, noviter suscitatos, & nuper apud quosdam leviores in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi evenisse, quod eandem nationem & nos & praedecessores nostri in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Graecis a Romana Ecclesia in eosdem Germanos Imperium, iidem praedecessores nostri & nos, ejusdem Ecclesiae advocatos defensoresque ex eis semper accepimus; quos quidem Germanos Catholicae veritatis vere Germanos, constat haeresum acerrimos oppugnatores semper fuisse: cujus rei testes sunt laudabiles illae Constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiae, proque expellendis exterminandisque ex omni Germania haereticis, sub gravissimis poenis, etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores, vel non expellentes olim editae, & a nostris praedecessoribus confirmatae, quae si hodie servarentur, & nos & ipsi utique hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantiensi Hussitarum ac Wiclefistarum, nec non Hieronymi Pragensis damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est praedictorum errorum seu multorum ex eis per Coloniensem & Lovaniensem Universitates, utpote agri dominici piissimas religiosasque cultrices, non minus docta quam vera ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quae, ne historiam texere videamur, praetermittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officii divina gratia nobis injuncti cura quam gerimus, praedictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare sine Christianae Religionis nota atque Orthodoxae fidei injuria nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos praesentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur & est talis.

1. Haeretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novae legis justificantem gratiam illis dare qui non ponunt obicem.

2. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu cæli.

4. Imperfecta caritas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes pœnitentiæ, contritionem, confessionem & satisfactionem, non est fundatum in Sacra Scriptura, nec in antiquis Sanctis Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de contritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa pœnitentia, optima pœnitentia, nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est ut omnia mortalia cognoscas. Unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti; immo peccatum maneret, nisi remissum crederet. Non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, *Quodcumque solveris &c.* (*Matth.* 16) Hic, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed ioco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13. In Sacramento Pœnitentiæ, ac remissione culpæ non plus facit Papa, aut Episcopus quam infimus Sacerdos; immo ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicuius peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria: omnes illi iudicium sibi manducant & bibunt: sed si credant & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

16. Consultum videtur quod Ecclesia in communi Concilio statueret Laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie sunt hæretici, sed schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias non sunt merita Christi, & Sanctorum.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum, & sunt de numero eorum quæ licent, & de numero eorum quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam iustitiam.

20. Seducuntur credentes Indulgentias esse salutares, & ad fructus spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commi-

ferunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri successor non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in beato Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum, *Quodcumque solveris super terram*, &c. (*Matth.* 16.) extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, immo nec leges morum seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Joannis Hus condemnati in Concilio Constantiensi, sunt Christianissimi, verissimi & Evangelici, quos nec Universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono justus peccat.

32. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus.

34. Præliari adversus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter, propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in Canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes: nec probatum est ullis aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ caritatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium, minus beantur quam si per se satisfecissent.

41. Prælati Ecclesiastici & Principes sæculares non malefacerent, si omnes saccos Mendicitatis delerent.

Qui quidem errores respective quam sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum & simplicium mentium seductivi, quam denique sint contra omnem caritatem, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris omnium fidelium, & Magistræ fidei reverentiam, atque nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet, quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facile unusquisque infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, utpote gravissimis, propensius, ut decet, procedere, nec non hujusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico tamquam vepris nociva ulterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis, diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaque deliberatione, omnibusque rite pensatis, ac sæpius ventilatis, cum venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac Regularium Ordinum Prioribus seu Ministris generalibus, pluribusque aliis Sacræ Theologiæ nec non utriusque Juris Professoribus sive Magistris, & quidem peritissimis, reperimus eosdem errores, respective, ut præfertur, aut articulos non esse Catholicos, nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam sive traditionem, atque ab

ab ea veram Divinarum Scripturarum receptam [illegible] interpretationem [illegible] auctoritatem [illegible] Augustinus [illegible] Evangelio [illegible] Ecclesiæ Catholicæ [illegible] auctoritas. Nato [illegible] evidenter [illegible] aliquo [illegible] aliquibus [illegible] eandem Ecclesiam quæ Spiritu Sancto [illegible] errare & semper [illegible]. Quod [illegible] Christus D [illegible] ascensionem suam, ut [illegible] Evangelio Matthæi legitur, promisit, dicens: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*, Matth. 28. [illegible] contra Sacrorum [illegible] determinationes [illegible] Conciliorum [illegible] Summorum Pontificum [illegible] Ordinationes [illegible] Canones [illegible] pœnas [illegible] & [illegible] teste Cypriano [illegible] & [illegible].

[illegible] & [illegible] omnium [illegible] prædictorum matura deliberatione prædicta, auctoritate O[illegible] & [illegible] Apostolorum Petri & Pauli [illegible] & [illegible] Catholicæ [illegible] reprobatam [illegible] ab o[illegible] utriusque sexus Christi fidelibus [illegible] debentes [illegible] excommunicationis [illegible] nec non [illegible] & [illegible] personas [illegible] etiam Patriarchalium, Metropolitanarum & aliarum [illegible] Mona[illegible] Conventualium [illegible] Ecclesiarum, [illegible] Ordinum [illegible] & [illegible] obtinenda [illegible] Capitula seu Domos aut [illegible]

vel Regularium etiam Mendicantium, nec non Universitatem [illegible] generalium [illegible] Regnorum [illegible] Apostolica vel ejus Legatis, aut [illegible] vel obtentis [illegible] que tenores [illegible] testatis Studium generalis [illegible] geret [illegible] & facultates & [illegible] in posterum obtinenda [illegible] generalis & [illegible] privilegiorum [illegible] ad [illegible] excommunicationis [illegible] nec non [illegible] quocumque [illegible] quam [illegible] Clientorum [illegible] etiam [illegible] & [illegible] Nec [illegible] ad omnes & [illegible] Anathematis [illegible] & [illegible] Manichæorum & Hæreticorum, & [illegible] capitalis pœnis, [illegible] & [illegible] declaratione per [illegible] & [illegible] si quid [illegible] contra [illegible] & [illegible] etiam [illegible] bus [illegible] verborum [illegible] a Romano Pontifice, vel alio ab eo ad id specialem [illegible] habente, præterquam in mortis articulo constituti [illegible] nequeant. Omnibus & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, tam Laicis quam Clericis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum Regularibus, & aliis quibuscumque personis [illegible] status, gradus [illegible] & cujuscumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum & aliarum Cathedralium [illegible] ac inferiorum [illegible] Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis Sæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium Regularibus, Abbatibus, Prioribus,

ribus vel Ministris generalibus vel particularibus Fratribus, seu Religiosis exemptis & non exemptis, Studiorum quoque Universitatibus sæcularibus & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium regularibus, nec non Regibus, Imperatoris Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibusque Officialibus, Iudicibus, Notariis Ecclesiasticis & Sæcularibus, Communitatibus, Universitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Castris, Terris & Locis, seu eorum vel earum Civibus, Habitatoribus & Incolis, ac quibusvis aliis personis Ecclesiasticis vel Regularibus, ut præfertur, per universum Orbem, ubicumque, præsertim in Alemania existentibus vel pro tempore futuris, ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perversamque doctrinam huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publice vel occulte, seu quovis quæsito ingenio vel colore, tacite vel expresse favere præsumant. Insuper, quia errores præfati & plures alii continentur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Luther, dictos libellos & omnia dicti Martini scripta seu prædicationes, in Latino vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliqui continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reiicimus, & pro omnino damnatis, reprobatis ac reiectis, ut præfertur, haberi volumus. Mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub prædictis pœnis eo ipso incurrendis, omnibus & singulis utriusque sexus Christifidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes, seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, sive aliis publicis vel privatis locis tenere quoquomodo præsumant: quinimo illa statim post harum publicationem, ubicumque fuerint, per Ordinarios & alios supradictos diligenter quæsita, publice, & solemniter in præsentia Cleri & Populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis comburant.

Quod vero ad ipsum Martinum attinet, bone Deus! quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ caritatis omisimus, ut eum ab huiusmodi erroribus revocaremus? Postquam enim ipsum citavimus, mitius cum eo procedere volentes, illum invitavimus, atque tam per diversos tractatus cum Legato nostro habitos, quam per literas nostras hortati fuimus, ut a prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam salvo conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta caritas foras mittere debuit, veniret, & Salvatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palam & in facie loqueretur. Quod si fecisset, pro certo, ut arbitramur, ad cor reversus, errores suos cognovisset, nec in Romana Curia, quam tantopere, vanis malevolorum rumoribus plusquam oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata, docuissemusque eum luce clarius, Sanctos Romanos Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriose lacerat, in suis canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, numquam errasse; quia iuxta Prophetam nec in *Galaad resina*, nec *Medicus deest ibi*.

Sed obaudivit semper, & prædicta citatione, omnibusque & singulis supradictis spretis, venire contempsit, ac usque in præsentem diem contumax atque animo indurato censuras ultra annum sustinuit, &, quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit ad futurum Concilium, contra Constitutionem Pii II. ac Iulii II. prædecessorum nostrorum, qua cavetur taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos. Frustra etiam Concilii auxilium imploravit, qui illi se non credere palam profitetur. Ita ut contra ipsum, tamquam de fide notorie suspectum, imo vere hæreticum, absque ulteriori citatione vel mora ad condemnationem & damnationem eius tamquam

quam hæretici, ac ad omnium & singularum subscriptarum pœnarum, & censurarum severitatem procedere possemus.

Nihilominus de eorundem Fratrum nostrorum consilio, Omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, omnium injuriarum hactenus nobis & Apostolicæ Sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate uti decrevimus, &, quantum in nobis est, agere, ut proposita mansuetudinis via, ad cor revertatur, & a prædictis recedat erroribus, ut ipsum tanquam filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ revertentem benigne recipiamus. Ipsum igitur Martinum & quoscunque ei adhærentes, ejusque receptatores, & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, quo & per quem humani generis Redemptio, & Sanctæ Matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur & obsecramus, ut ipsius Ecclesiæ pacem, unitatem & veritatem, pro qua ipse Salvator tam instanter oravit ad Patrem, turbare desistant, & a prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant, inventuri apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificaverint, paternæ caritatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiæ fontem.

Inhibentes nihilominus eidem Martino ex nunc, ut interim ab omni prædicatione, seu prædicationis officio omnino desistat.

Alioquin ut ipsum Martinum, si forte justitiæ & virtutis amor a peccato non retrahat, indulgentiæque spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, ejusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub prædictis omnibus & singulis pœnis eo ipso incurrendis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediate sequentes numerandos, ipse Martinus, complices, fautores, adhærentes & receptatores prædicti a præfatis erroribus, eorumque prædicatione, ac publicatione & assertione, defensione quoque & librorum seu scripturarum editione super eisdem, sive eorum aliquo omnino desistant, librosque ac scripturas omnes & singulas præfatos errores, seu eorum aliquos quomodolibet continentes, comburant, vel comburi faciant.

Ipse etiam Martinus errores & assertiones hujusmodi omnino revocet, ac de revocatione hujusmodi per publica documenta in forma juris valida, in manibus duorum Prælatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo salvo conductu, quem ex nunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, ut de ejus vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere.

Alias si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum cum effectu non adimpleverint, Apostoli imitantes doctrinam, qui hæreticum hominem, post primam & secundam correptionem vitandum docuit, ex nunc prout ex tunc, & e converso, eundem Martinum, complices, adhærentes, fautores & receptatores præfatos, & eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam Catholicæ fidei inimicam, sive scandalosam seu damnatam, in non modicam offensam divinæ majestatis, ac universalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum dogmatizantes & prædicantes, clavesque ejusdem Ecclesiæ vilipendentes, notorios & pertinaces hæreticos eadem auctoritate fuisse & esse declarantes, eosdem ut tales harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus supradictis volumus & mandamus, eisque omnes

omnes & singulos omnibus supradictis, & aliis contra tales a jure inflictis poenis, & praesentium tenore subjicimus & eisdem irretitos fuisse & esse decernimus & declaramus.

Inhibemus praeterea sub omnibus & singulis praemissis poenis eo ipso incurrendis omnibus & singulis Christi fidelibus superius nominatis, ne scripta etiam praefatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda vel edenda, seu eorum aliqua, tanquam ab homine Orthodoxae fidei inimico, atque ideo vehementer suspecta, & ut ejus memoria omnino deleatur de Christi fidelium consortio, legere, asserere, praedicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, seu in domibus suis, sive aliis locis publicis vel privatis tenere quoquomodo praesumant, quinimo illa comburant, ut praefertur.

Monemus insuper omnes & singulos Christi fideles supradictos sub eadem excommunicationis latae sententiae poena, ut haereticos praedictos declaratos & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti evitent, & quantum in eis est evitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo commercium, aut aliquam conversationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent.

Ad majorem praeterea dicti Martini, suorumque complicum, fautorum & adhaerentium ac receptatorum praedictorum sic post lapsum termini praedicti declaratorum haereticorum, & condemnatorum confusionem, universis & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum & aliarum Cathedralium, Collegiatarum ac inferiorum Ecclesiarum Praelatis, Capitulis aliisque personis Ecclesiasticis, Secularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium (praesertim ejus Congregationis, cujus dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) Regularibus, exemptis, & non exemptis, nec non universis, & singulis Principibus quacumque Ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoris Electoribus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, Communitatibus, Universitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Terris, Castris, & Locis, seu eorum Habitatoribus, Civibus, & Incolis, omnibusque aliis & singulis supradictis per universum Orbem, praesertim in eadem Alemania constitutis mandamus, quatenus sub praedictis omnibus & singulis poenis, ipsi vel eorum quilibet praefatum Martinum, Complices, Adhaerentes, Receptatores & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant, reportaturi pro tam bono opere, a nobis & Sede Apostolica remunerationem praemiumque condignum, vel saltem eos & eorum quemlibet de Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & aliis Ecclesiis, Domibus, Monasteriis, Conventibus, Civitatibus, Dominiis, Universitatibus, Communitatibus, Castris, Terris ac Locis, respective tam Clerici & Regulares, quam Laici omnes & singuli supradicti omnino expellant.

Civitates vero, Dominia, Terras, Castra, Villas, Comitatus, Fortalitia, Oppida, & Loca quaecumque, ubilibet consistentia, earum [illegible] sive Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas, & alias Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus, Conventus & Loca Religiosa vel pia cujuscumque Ordinis, ut praefertur, ad quae praefatum Martinum, vel aliquem ex praedictis declinare contigerit, quamdiu ibi permanserint, & triduo post recessum, Ecclesiastico subjicimus interdicto.

Et ut praemissa omnibus innotescant, mandamus insuper universis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, ac Collegiatarum Ecclesiarum Praelatis, Capitulis, aliisque personis Ecclesiasticis, Secularibus, & quorumvis Ordinum supradictorum Regularibus, Fratribus, Religiosis, Monachis, exemptis, & non exemptis supradictis, ubilibet,

bet præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis eo ipso incurrendis Martinum omnesque & singulos supradictos, qui elapso termino hujusmodi Mandatis seu Monitis nostris non paruerint in eorum Ecclesiis Dominicis & aliis festivis diebus, dum inibi major populi multitudo ad divina convenerit, declaratos hæreticos, & condemnatos publice nuntient, faciantque & mandent ab aliis nuntiari, & ab omnibus arctius evitari.

Nec non omnibus Christifidelibus, ut eos evitent pari modo sub prædictis censuris, & pœnis, & præsentes litteras vel earum transumptum sub forma infrascripta factum, in eorum Ecclesiis, Monasteriis, Domibus, Conventibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos cujuscumque status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis, aut excellentiæ fuerint, qui quominus præsentes literæ, vel earum transumpta, copiæ, seu exemplaria, in suis terris, & dominiis legi, affigi, & publicari possint, fecerint, vel quoquo modo procuraverint, per se vel per alium, seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse.

Postremo quia difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret, volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quod earum transumptis manu publici Notarii confectis & subscriptis, vel in alma Urbe impressis, & sigillo alicujus Ecclesiastici Prælati munitis, ubique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus staretur, & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Et ne præfatus Martinus, omnesque alii supradicti, quos præsentes litteræ quomodolibet concernunt, ignorantiam earumdem litterarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, litteras ipsas in Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgensis, Misnensis & Merspurgensis valvis affigi & publicari debere volumus, decernentes, quod earumdem litterarum publicatione sic facta supradictum Martinum, omnesque alios & singulos prænominatos, quos litteræ hujusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent, ac si litteræ ipsæ die affixionis & publicationis hujusmodi eis personaliter lectæ & intimatæ forent, cum non sit verisimile, quod ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere.

Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusvis aliis a Sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quavis forma, etiam Confessionali, cum quibusvis etiam fortissimis clausulis, aut ex quavis causa seu gradu consideratione, indultum vel concessum existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto hujusmodi mentionem, ejusdem indulti tenores, causas, & formas perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita ut omnino tollantur, præsentibus pro expressis habentes.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, rejectionis, decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, assignationis, concessionis, condemnationis, subjectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri ac Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MDXX. xvii. Kalendas Julii, Pontificatus nostri anno octavo.

Visa R. Milanensis.

Albergatus.

C. A.

CAPUT IV.

BULLA COENAE DOMINI.

PAstoralis Romani Pontificis vigilantia & sollicitudo, cum in omni Christianæ Reipublicæ pace & tranquillitate procuranda pro sui muneris officio assidue versatur, tum præcipue in Catholicæ fidei, sine qua impossibile est placere Deo, unitate atque integritate retinenda maxime elucet: nimirum, ut fideles Christi non sint parvuli fluctuantes, neque circumferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, ad circumventionem erroris, sed omnes occurrant in unitatem fidei & agnitionis Filii Dei in virum perfectum; neque se in hujus vitæ societate & communione lædant, aut inter se alter alteri offensionem præbeat, sed potius in vinculo caritatis conjuncti, tamquam unius corporis membra sub CHRISTO capite, ejusque in terris Vicario Romano Pontifice Beatissimi Petri Successore, a quo totius Ecclesiæ unitas dimanat, augeantur in ædificationem, atque ita divina gratia adjutrice, sic præsentis vitæ quiete gaudeant, ut futura quoque beatitudine perfruantur. Ob quas sane causas Romani Pontifices prædecessores nostri, hodierna die, quæ anniversaria Dominicæ Cœnæ commemoratione solemnis est, spiritualem Ecclesiasticæ disciplinæ gladium, & salutaria justitiæ arma per ministerium summi Apostolatus ad Dei gloriam & animarum salutem solemniter exercere consueverunt. Nos igitur, quibus nihil optabilius est, quam fidei inviolatam integritatem, publicam pacem & justitiam, Deo auctore, tueri, vetustum & solemnem hunc morem sequentes.

§ 1 Excommunicamus & anathematizamus ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac Nostra quoscumque Hussitas, Vviclefistas, Lutheranos, Zvvinglianos, Calvinistas, Ugonottos, Anabaptistas, Trinitarios, & a Christiana fide apostatas, ac omnes, & singulos alios hæreticos quocumque nomine censeantur, & cujuscumque sectæ existant, ac eis credentes, eorumque receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorumdem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes sine auctoritate nostra & Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quavis causa publice, vel occulte, quovis ingenio, vel colore; necnon schismaticos, & eos, qui se a nostra, & Rom. Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

§ 2 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos cujuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint, Universitates vero, Collegia, & Capitula, quocumque nomine nuncupentur, [illegible] ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, consilio, vel favore appellatum fuerit.

§ 3 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Cursarios, ac Latrunculos maritimos, discurrentes Mare nostrum, præcipue a Monte Argentario usque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, & defensores.

§ 4 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcumque navibus, tempestate, seu in transversum (ut dici solet) jactatis, vel quoquomodo naufragium passis, sive in ipsis navibus, sive ex eisdem ejecta in Mari, vel in littore inventa, cujuscumque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quam in ceteris cujusque Maris regionibus & littoribus, surripuerint: ita ut nec ob quodcumque privilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcumque prætextum excusari possint.

§ 5 Item excommunicamus, & anathe-

thematizamus omnes, qui in terris suis nova pedagia, seu gabellas, praeterquam in casibus sibi a iure, seu ex speciali Sedis Apostolicae licentia permissis, imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

§ 6. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma Brevis, ac Supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pontificis signatarum: nec non falso fabricantes litteras Apostolicas, etiam in forma Brevis, & etiam falso signantes Supplicationes huiusmodi sub nomine Rom. Pontificis, seu Vicecancellarii, aut gerentium vices praedictorum.

§ 7. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes & inimicos, vel haereticos per nostras, sive huius sanctae Sedis sententias expresse, & nominatim declaratos, deferunt, seu transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, calybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, cannabem, funes, tam ex ipsa cannabe, quam alia quacumque materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant, nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statum Christianae Reip. concernentibus, in Christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christianae Religionis inimicos, nec non haereticos in damnum Catholicae Religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestant: Non obstantibus quibuscumque privilegiis, quibusvis personis, Principibus, Rebuspublicis per Nos, & Sedem praedictam hactenus concessis de huiusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.

§ 8. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, seu invadentes eos, qui victualia, seu alia ad usum Rom. Curiae necessaria adducunt, ac etiam eos, qui, ne ad Rom. Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant, seu haec facientes defendunt, per se, vel alios cuiuscumque fuerint ordinis, praeeminentiae, conditionis, & status, etiamsi Pontificali, seu Regali, aut alia quavis Ecclesiastica, vel mundana praefulgeant dignitate.

§ 9. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent: nec non illos omnes, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, a Nobis, vel nostris Iudicibus non habentes, illam sibi temere vendicantes, similia contra morantes in eadem Curia, audent perpetrare.

§ 10. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu depraedantes Romipetas, seu Peregrinos ad Urbem causa devotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel favorem.

§ 11. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae Legatos, vel Nuncios, aut eos a suis Dioecesibus, Territoriis, Terris, seu Dominiis eiicientes: nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu praestantes in eis auxilium, consilium, vel favorem.

§ 12. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel per alios, personas Ecclesiasticas quascumque, vel saeculares ad Romanam Curiam super eorum causis, & negotiis recurrentes, ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, advocatos, procuratores, & agentes, seu etiam Auditores, vel Iudices super dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel nego-

tio-

tiorum hujusmodi occidunt, seu quoquomodo percutiunt, bonis spoliant, seu qui per se, vel alios directe, vel indirecte, delicta hujusmodi committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur, cujuscumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.

§ 13. Item excommunicamus & anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quam seculares, cujuscumque dignitatis, qui prætextu frivolam quarumdam appellationum a gravamine, vel futura executione literarum Apostolicarum etiam in forma Brevis, tam gratiam, quam justitiam concernentium, necnon citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum, executorialium, & aliorum decretorum a nobis, & a Sede prædicta, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus Palatii nostri, & Cameræ Apostolicæ, Auditoribus, Commissariis, aliisque Judicibus, & delegatis Apostolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanaverint, aut alias ad Curias seculares, & laicam potestatem recurrunt, & ab ea instante etiam fisci Procuratore, vel Advocato, appellationes hujusmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt, quive illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarii, super hujusmodi literarum & processuum executione, instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cujus interest, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes seu earum agentes, consanguineos, affines, familiares, Notarios, Executores, & Subexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, & carcerant, detinent, ex Civitatibus, Locis, & Regnis ejiciunt, bonis spoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per se, vel alium, seu alios, publice, vel occulte, quive alias quibuscumque personis, in genere, vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel literas a dicta Sede impetrent, seu impetratis utantur, directe, vel indirecte prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarios, seu Tabelliones, vel alios quomodolibet retinere præsumunt.

§ 14. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui per se, vel alios auctoritate propria, ac de facto quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & literarum Apostolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque Judicibus Ecclesiasticis avocant, illarumve cursum, & audientiam, ac personas, Capitula, Conventus, Collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam Judices interponunt, quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad revocandum, & revocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum, contra quos tales inhibitiones emanarunt, a censuris, & pœnis in illis contentis absolvi, per statutum, vel alias, compellunt, vel executionem literarum Apostolicarum, seu executorialium processuum, ac decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id favorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum, seu etiam donec ipsi ad Nos informandos, ut dicunt, supplicaverint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes hujusmodi coram Nobis, & Sede Apostolica legitime prosequantur, etiamsi talia committentes fuerint Præsidentes Cancellariarum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarii, Vicecancellarii, Consiliarii ordinarii, vel extraordinarii quorumcumque Principum secularium, etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarii, seu Vicarii fuerint.

§. 15.

§. 15. Quive ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcumque personas Ecclesiasticas, Capitula, Conventus, Collegia Ecclesiarum quarumcumque coram se ad suum Tribunal, Audientiam, Cancellariam, Consilium, vel Parlamentum, præter Juris Canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe, vel indirecte, quovis quæsito colore: necnon qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere, vel in specie, ex quavis causa, & quovis quæsito colore, ac etiam prætextu cujusvis consuetudinis, aut privilegii, vel alias quomodolibet fecerint, ordinaverint, & publicaverint, vel factis & ordinatis usi fuerint, unde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut alias quovis modo restringitur, seu nostris & dictæ Sedis, ac quarumcumque Ecclesiarum juribus quomodolibet directe, vel indirecte, tacite, vel expresse præjudicatur.

§. 16. Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscumque Judices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet hac de causa directe, vel indirecte carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos & affines, aut alias impediunt, quominus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundum quod Canones, & Sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini, statuunt, ac etiam eos, qui post ipsorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque sententias, & decreta, aut alias fori Ecclesiastici judicium eludentes, ad Cancellarias, & alias Curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia Ordinariis, & delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi, procurant, eos quoque, qui hæc decernunt & exequuntur, seu dant auxilium, consilium, patrocinium, & favorem in eisdem.

§. 17. Quive jurisdictiones, seu fructus, reditus, & proventus ad Nos, & Sedem Apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes usurpant, vel etiam quavis occasione, vel causa, sine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium expressa licentia sequestrant.

§. 18. Quive collectas, decimas, talleas, præstantias, & alia onera Clericis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis illorumque fructibus, reditibus & proventibus hujusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia imponunt, & diversis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita, etiam a sponte dantibus, & concedentibus, recipiunt: necnon qui per se, vel alios directe, vel indirecte prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel favorem præstare non verentur, cujuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones & alii Potentatus quicumque etiam Regnis, Provinciis, Civitatibus, & Terris quoquomodo Præsidentes, Consiliarii, & Senatores, aut quavis etiam Pontificali dignitate insigniti. Innovantes decreta super his per sacros Canones, tam in Lateranensi novissime celebrato, quam in Conciliis generalibus edita, etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

§. 19. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscumque Magistratus, & Judices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores, quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, bannendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, specifica, & expressa hujus sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, quique hujusmodi licentiam ad personas,

& casus non expressos extendunt, vel alias illa perperam abutuntur, etiamsi talia committentes fuerint Consiliarii, Senatores, Praesidentes, Cancellarii, Vicecancellarii, aut quovis alio nomine nuncupati.

§ 20. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directe, vel indirecte sub quocumque titulo, vel colore invadere, destruere, occupare, ac detinere praesumpserint, in totum, vel in partem, Almam Urbem, Regnum Siciliae, Insulas Sardiniae, & Corsicae, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Thuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venaysinum, Sabinensem, Marchiae Anconitanae, Massae Trebariae, Romandiolae, Campaniae, & maritimas Provincias, illarumque Terras, & loca, ac Terras specialis commissionis Arnulphorum, Civitatesque nostras Bononiam, Caesenam, Ariminum, Beneventum, Perusium, Avenionem, Civitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Comaclum, & alias Civitates, Terras, & loca, vel jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictaeque Romanae Ecclesiae mediate, vel immediate subjecta, necnon supremam jurisdictionem in illis Nobis, & eidem Romanae Ecclesiae competentem de facto usurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis praesumunt, necnon adhaerentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel favorem quomodolibet praestantes.

§ 21. Volentes praesentes nostros processus, ac omnia, & quaecumque his litteris contenta, quousque alii hujusmodi processus a nobis, aut Romano Pontifice pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suosque effectus omnino sortiri.

§ 22. Ceterum a praedictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiae mandatis, & satisfaciendo cautione praestita, absolvi possit, etiam praetextu quarumvis facultatum, & indultorum quibuscumque Ecclesiasticis saecularibus, & quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ac Militarium Regularibus, etiam Episcopali, vel alia majori dignitate praeditis, ipsisque Ordinibus, & eorum Monasteriis, Conventibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus & aliis piis locis, necnon laicis etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos & Sedem praedictam, ac quaevis Concilia, de verbo ad verbum, aut alias quacumque scriptura in genere, & in specie concessorum, & concessarum, ac concedendorum, & concedendarum.

§ 23. Quod si forsan aliqui contra tenorem praesentium talem excommunicationis, & anathematis sententiam, vel eorum aliquam, sub quocumque praetextu impendere de facto praesumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, gravius contra eos, spiritualiter & temporaliter, prout expedire noverimus, processuri.

§ 24. Declarantes, ac protestantes quamcumque absolutionem, etiam solemniter per Nos faciendam, praedictos excommunicatos sub praesentibus comprehensos, nisi prius a praemissis, cum vero proposito ulterius similia non committendi, destiterint, ac quoad eos qui contra Ecclesiasticam libertatem, ut praemittitur, statuta fecerint, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta hujusmodi publice revocaverint, & ex Archivis seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari, ac Nos de revocatione hujusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per hujusmodi absolutionem, aut quoscumque alios actus contrarios, tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel Successorum nostrorum quantocumque tempore continuatam, in praemissis omnibus & singulis, ac quibuscumque juribus Sedis Apostolicae ac S. R. E. undecumque, & quandocumque quaesitis, vel quaerendis, nullatenus praejudicari posse aut debere.

§. 25

§. 25. Non obſtantibus privilegiis, indulgentiis, indultis, & litteris Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus aliis cujuſcumque ordinis, ſtatus, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi, ut præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quavis Eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Provinciis, Civitatibus, ſeu locis a prædicta Sede, ex quavis cauſa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quavis alia forma, & tenore, ac cum quibuſvis clauſulis, etiam derogatoriarum derogatoriis conceſſis, etiam continentibus, quod excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſſint, per litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de privilegiis, indulgentiis, & indultis hujuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum, mentionem; necnon conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcumque longiſſimis, & aliis quibuſlibet obſervantiis, ſcriptis, vel non ſcriptis, per quæ contra hos noſtros proceſſus, ac ſententias, quominus includantur in eis, ſe tueri valeant, vel tueri.

Quæ omnia quoad hoc, eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum, nihil penitus omiſſo, insererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, penitus tollimus, & omnino revocamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 26. Ut vero præſentes noſtri proceſſus ad publicam omnium notitiam facilius deducantur, chartas, ſeu membranas proceſſus ipſos continentes, valvis Eccleſiæ S. Ioannis Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſt. de Urbe appendi faciemus, ut ii, quos proceſſus hujuſmodi concernunt, quod ad ipſos non pervenerint, aut quod ipſos ignoraverint, nullam poſſint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cum non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur.

§. 27. Inſuper, ut proceſſus ipſi, & præſentes litteræ, ac omnia, & ſingula in eis contenta eo fiant notoria, quo in pleriſque Civitatibus, & locis fuerint publicata universis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinariis, & Prælatis ubilibet conſtitutis, per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, ut per ſe, vel per alium, ſeu alios præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam plures in Eccleſiis ſuis, cum in eis maior populi multitudo ad divina convenerit, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

§. 28. Cæterum Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, atque locorum Ordinarii, & Eccleſiarum Prælati, necnon Rectores, cæterique curam animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumvis Ordinum Regulares, ad audiendas peccatorum confeſſiones, quavis auctoritate deputati, tranſumptum præſentium Litterarum penes ſe habeant, eaſque diligenter legere, & percipere ſtudeant.

§. 29. Volentes earumdem præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, Notarii publici manu ſcriptis, & ſigillo Iudicis ordinarii Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eamdem prorſus fidem in judicio, & extra illud ubique locorum adhibendam fore, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

§. 30. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innovationis, innodationis, declarationis, proteſtationis, ſublationis, revocationis, commiſſionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe noverit incurſurum.

CAPUT V.

BULLA GREGORII PAPAE XIII.

contra propositiones

MICHAELIS BAII.

GREGORIUS Episcopus, Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Provisionis nostræ debet provenire subsidio, ut ea quæ a prædecessoribus nostris emanarunt, suadente maxime fidei Catholicæ conservatione, ubicumque ipsis opus est, producantur. Quare nos tenorem litterarum fel. rec. Pii Papæ V prædecessoris nostri in ejus registro repertum describi, & præsentibus annotari fecimus, qui talis est.

„ Pius Episcopus, Servus Servorum „ Dei, ad futuram rei memoriam.

„ Ex omnibus afflictionibus, quas in „ hoc loco a Domino constituti, tam „ luctuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum præcipue excruciat dolor, quod Religio Christiana, tantis jampridem turbinibus agitata, novis quotidie prodeuntibus opinionibus conflictetur, Christianusque populus antiqui hostis suggestione distractus, in alios atque alios errores passim, & promiscue deferatur. Quantum vero ad nos attinet, totis viribus conamur, ut illi simul atque prosiliunt, penitus opprimantur. Magno etenim mœrore afficimur, quod plerique spectatæ alioquin probitatis & doctrinæ, in varias sententias offensionis & periculi plenas, cum verbo, tum scriptis prorumpunt, deque eis etiam in scholis invicem controvertuntur; cujusmodi sunt sequentes.

„ 1. Nec Angeli, nec primi hominis „ adhuc integri merita recte vocantur „ gratia.

„ 2. Sicut opus malum ex natura sua „ est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

„ 3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset „ merces, & non gratia.

„ 4. Vita æterna homini integro, & „ Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege „ naturæ ad illam consequendam per „ se sufficiunt.

„ 5. In promissione facta Angelo, & „ primo homini continetur naturalis justitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna „ justis promittitur.

„ 6. Naturali lege constitutum fuit „ homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in „ qua mori non posset.

„ 7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera, sed „ juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia, quo „ fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

„ 8. In redemptis per gratiam Christi, „ nullum inveniri potest bonum meritum, quod fit gratis indigno collatum.

„ 9. Dona concessa homini integro, „ & Angelo, forsitan non improbanda „ ratione, possunt dici gratia; sed quia „ secundum usum Sacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per IESUM CHRISTUM male merentibus & indignis „ conferuntur, ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet.

„ 10. Solutio pœnæ temporalis, quæ, „ peccato dimisso, sæpe remanet, & corporis resurrectio, proprie nonnisi meritis Christi adscribenda est.

„ 11. Quod pie, & juste in hac vita „ mortali usque in finem conversati, „ vitam consequimur æternam, id non „ proprie gratiæ Dei, sed ordinationi „ naturali statim initio creationis constitutæ, justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione „ bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege „ naturali constitutum est, ut justo Dei „ judicio obedientiæ mandatorum vita „ æterna reddatur.

„ 12.

„ 12. Pelagii ſententia eſt: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt regni cœleſtis meritorium.

„ 13. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantum ex eo quod ſunt conformia legi, quodque per ea præſtatur obedientia legi.

„ 14. Opera bona Juſtorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam juſto Dei judicio mereantur accipere.

„ 15. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum ſanctum, ſed in eo ſolum, quod obedit Divinæ legi.

„ 16. Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine caritate.

„ 17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, eſſe neceſſarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.

„ 18. Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita: quam vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

„ 19. Opera Juſtitiæ & Temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis, non traxerunt majorem valorem.

„ 20. Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

„ 21. Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium Divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.

„ 22. Cum Pelagio ſentiunt qui textum Apoſtoli ad Romanos II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis ſunt, faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

„ 23. Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum ſupernaturaliter coleret.

„ 24. A vanis & otioſis hominibus, ſecundum inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum rejicienda eſt, Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate Conditoris ſublimatus, & in Dei filium adoptatus.

„ 25. Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.

„ 26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.

„ 27. Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet.

„ 28. Pelagianus eſt error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

„ 29. Non ſoli fures ii ſunt latrones, qui Chriſtum, viam & oſtium veritatis, & vitæ negant, ſed etiam quicumque aliunde, quam per ipſum in via juſtitiæ (hoc eſt aliquam juſtitiam) conſcendi poſſe docent.

„ 30. Aut tentationi ulli ſine gratiæ ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, aut ab ea non ſuperetur.

„ 31. Caritas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.

„ 32. Caritas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.

„ 33. Catechumenus juſte, recte, & ſancte vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per caritatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.

„ 34. Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, va-

„ na est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis, excogitata.

„ 35. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

„ 36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia per elationem præsumptionis humanæ, cum injuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

„ 37. Cum Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

„ 38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas qua mundus diligitur quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa Deus amatur.

„ 39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.

„ 40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

„ 41. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.

„ 42. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum quæ est operum justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

„ 43. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio, separata tamen a remissione peccatorum.

„ 44. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

„ 45. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

„ 46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium, nec definitionis quæstio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

„ 47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

„ 48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

„ 49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

„ 50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, *Non concupisces.*

„ 51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

„ 52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum auctorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

„ 53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus.

„ 54. Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

„ 55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur.

„ 56. In peccato duo sunt, actus, & reatus, transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

„ 57.

„ 57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.

„ 58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui pœnitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

„ 59. Quando per eleemosynas aliaque Pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus, saltem aliqua ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur

„ 60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem caritatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

„ 61. Illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda

„ 62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt,) vel quia est meritorium regni æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per Spiritum caritatis, rejicienda est.

„ 63. Sed & illa distinctio duplicis justitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad Pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis, qua divinæ Legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

„ 64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius qua vivificatur peccator, dum ei Pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius qua vivificatur, qui vere justificatur, & palmes vivus in Vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens

„ 65. Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus: & gratiæ Christi injuriam facit qui ita sentit, & docet.

„ 66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

„ 67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.

„ 68. Infidelitas pure negativa, in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est

„ 69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

„ 70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram caritatem; & caritas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

„ 71. Per contritionem etiam cum caritate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

„ 72. Omnes omnino justorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum: unde & Job, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

„ 73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali, hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Justorum fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

„ 74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

„ 75. Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*. Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum, *Non concupisces*, quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

„ 76. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*.

„ 77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

„ 78. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

„ 79. Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, & institui sine justitia naturali.

„ Quas quidem Sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore tamen & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respective, ac quæcumque super iis verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, & abolemus, deque eisdem & similibus posthac quoquo pacto, loquendi, scribendi, & disputandi facultatem quibuscumque interdicimus.

„ Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuo privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, a quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipsos excepto mortis articulo liberare. Ceterum ut jam commoti hisce de rebus tumultus, & contracta odia facilius comprimi possint, simulque animarum saluti plenius consulatur, dilecto filio nostro Antonio, tituli Sancti Bartholomæi in insula Presbytero Cardinali Granvellano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse quod ad perpetuam dictarum sententiarum, & scripturarum abolitionem, quod ad arcenda hujusmodi prælectiones, & disputationes, quod denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiæ Catholicæ satisfactione comparandam facto opus sit, in primis diligenter expendat, deinde in iis ut ... bus, quæ pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium seu alios, fide, doctrina, & religione præstantes, curet exequatur, faciatque quidquid decreverit, inviolate ab omnibus observari, contradictores quoslibet per censuras, & pœnas prædictas, ceteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstante, si aliquibus ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, indulgentiis, & literis Apostolicis, specialibus, vel generalibus quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus harum præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, mandati, privationis, & innodationis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

„ Da-

„ Datum Romæ, apud Sanctum Pe-
„ trum, anno Incarnationis Dominicæ
„ 1567 Kalendis Octobris, Pontificatus
„ nostri anno secundo. "

Ceterum volumus, ut earumdem litterarum tenori hic inserto, illa ipsa omnino fides adhibeatur, ubicumque & quandocumque, sive in judicio, sive alibi fuerit exhibitus, vel ostensus, sicut illius originalibus litteris prædictis adhiberetur, si ipsæ exhiberentur, vel ostenderentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1579. quarto Kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno octavo.

CAPUT VI.

INNOCENTII PAPAE X. CONSTITUTIO

contra

Quinque Propositiones ex Libro JANSENII excerptas.

INnocentius Episcopus, Servus Servorum Dei, universis Christi fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem.

Cum occasione impressionis Libri, cui titulus, *Augustinus Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis*, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis, complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam & perspicuam ferremus sententiam. Tenor vero præfatarum propositionum est prout sequitur.

I. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

II. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur.

III. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

IV. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

V. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, & tamquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus ac procellis, secure navigare, & ad optatum salutis portum pervenire possit.

Pro rei gravitate, coram aliquibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, ac pluribus in Sacra Theologia Magistris, easdem quinque propositiones ut supra nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari: eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata, mature considaravimus: eosdemque Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus, prolixe super eisdem, ac super earum qualibet disserentes audivimus.

Cum autem ab initio hujusce modi discussionis ad divinum implorandum auxilium, multorum Christifidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implorata Sancti Spiritus assistentia, tandem divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem & definitionem.

Primam prædictarum propositionum: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præ-*

fen-

stantes quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant: temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnandam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur*, hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*: hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare*. falsam, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*: falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christifidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant quam in hac præsenti nostra declaratione, & definitione continetur, sub censuris & pœnis contra hæreticos & eorum fautores in jure expressis.

Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores & rebelles quoscumque per censuras & pœnas prædictas, ceteraque juris & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, omnino coerceant & compescant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem & definitionem super prædictis quinque propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto Libro Cornelii Jansenii.

Datum Romæ, apud Sanctam Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ 1653. pridie Kal. Junii, Pontificatus nostri anno nono.

Hi. Datarius.

P. Gualterius.

P. Ciampinus.

CAPUT VII.

DECRETUM INNOCENTII PAPAE X.

Adversus libros continentes propositionem, qua asseritur æqualitas SS. Petri & Pauli.

Feria v. die 29. Januarii 1647. In Congregatione Generali S. Rom. & universalis Inquisitionis, &c.

Editus est anno 1645. Liber Gallico idiomate impressus, cui titulus: *De l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul, qui reside dans le Pape Successeur de ces deux Apôtres*, absque nomine Auctoris, & impressionis loco. Hujus Libri evulgationem subsecuta editio est alterius Libri Anonymi eodem idiomate impressi, cui titulus, *La Grandeur de l'Eglise Romaine etablie sur l'autorité de S. Pierre, & de S. Paul*: nec non Epistolæ ejusdem argumenti Latino idiomate conscriptæ, ac typis excusæ, plurimis adductis, atque congestis Sanctorum Patrum, Summorum Pontificum, Sacrorum Conciliorum, & Doctorum locis.

Quocirca, ne in re tanti ponderis error aliquis mentibus Christifidelium irreperet, libris prædictis de mandato Sanctissimi mature examinatis, locisque adductis diligenter inspectis, ac ponderatis:

Sanctissimus relata unanimi Theologorum ad hoc specialiter deputatorum cen-

censura, & auditis votis Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, propositionem hanc: S. Petrus, & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt: vel: sunt duo Ecclesiæ Catholicæ Coryphæi, ac supremi Duces summa inter se unitate conjuncti: vel: sunt geminus Universalis Ecclesiæ vertex, qui in unum divinissime coaluerunt: vel: sunt duo Ecclesiæ Summi Pastores, ac Præsides, qui unicum caput constituunt, ita explicatam, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, & S. Paulum, sine subordinatione, & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema, & regimine Universalis Ecclesiæ, hæreticam censuit, & declaravit.

Epistolam vero ac libros prædictos, aliosque, in quibus propositio, ut supra explicata, & damnata asseritur & defenditur, tam impressos, quam imprimendos, quocumque idiomate, aut quomodolibet, etiam in scriptis evulgatos, vel imposterum evulgandos, Sanctitas Sua omnino damnatos, & prohibitos esse voluit, prout præsenti Decreto damnat, & prohibet.

Mandans ut nemo cujuscumque gradus, & conditionis existat, etiam speciali seu specialissima nota dignus, libros prædictos, aut aliquem ex illis apud se retineat, aut legat, nec imprimere, aut imprimi curare audeat, sub censuris, & pœnis contra hujusmodi delinquentes statutis, sed etiam a præsentis Decreti notitia, quicumque illos habuerit, locorum Ordinariis, seu Inquisitoribus consignare teneatur.

CAPUT VIII.

DECRETUM SS. D. N. ALEXANDRI PAPAE VII.

Die 7. Septembr. 1665

SAnctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui mœrore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire & summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens irruptura esset vitæ Christianæ corruptela. Quare ne ullo umquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit, qui tantum negotium strenue aggressi, eique sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis Propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ singillatim exposuerunt.

PROPOSITIONES.

1. HOmo nullo umquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissi-

tissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Prælati regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam iuramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis qui confitetur Regulari, Episcopo præsentato, sed ab eo iniuste reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius Pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel eius Religioni, publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam iudicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a S. Pio V imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eo quod sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra iustitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens ieiunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subiicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Index pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio

27. Si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet reiectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similium Propositionum examini cura, & studium impenditur, interea idem Sanctissimus re mature considerata statuit, & decrevit, prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tamquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet ita ut quicumque illas, aut coniunctim, aut divisim, docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quocumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi

Insuper districte in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione divini iudicii prohibet omnibus Christifidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

DECRETUM ALTERUM

SS. D. N. ALEXANDRI PAPAE VII. Die 18. Martii 1666.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. Sept proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem infrascriptis aliis quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia sigillatim super unaquaque ipsarum audivit.

PROPOSITIONES.

29. In die ieiunii qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit ieiunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio

31. Excusantur absolute a præcepto ieiunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici præcepto pro die præsenti & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum

39. Illa particula, *quamprimum*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale, osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad

ad eiiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo, *Regalo*, dum deficiente illo nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plus quam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, eiusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit ac decrevit prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum, tamquam scandalosas esse damnandas & prohibendas, sicut eas damnat ac prohibet. Ita ut quicumque illas *&c. ut in primo Decreto*.

Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, *&c. ut in primo etiam Decreto*.

CAPUT IX.

DECRETUM

SS. D. N. INNOCENTII PAPAE XI. Die 2. Martii 1679.

SAnctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis a fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones, partim ex diversis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis, idem Sanctissimus D. N. re postea mature considerata statuit & decrevit pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut iacent, ut minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas vel exhibendas, ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi, hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum caritatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini: quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus coniugii ob solam voluptatem

actu exercitum omni penitus caret culpa ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Precepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem uti malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub preceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidei gloriosum consulo: tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum similive motivo ad iustificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est periurus.

27. Causa iusta utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam heredi, quam legatario contra iniuste impedientem, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvan-

ventur, se taliter defendere, sicut & ius habenti cathedram, vel præbendam contra eorum possessionem iniuste impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fetus, ne puella deprehensa gravida, occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile omnem fetum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

43. Quidni nonnisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam, & honorem defendat & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, immo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur quam res spiritualis.

47 Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo, locutione minus propria ponit *digniores*, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohibita non est unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium, ideoque sufficit in Confessione dicere se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adiuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes, im-

mo

mo quatuor, simul a diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam corporis Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57 Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v.g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit

63. Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali, nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri JESU CHRISTI.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis, illam vel illarum aliquam, conjunctim, vel divisim, defenderit, vel ediderit, vel de eis disputative, publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alii quicumque imposterum se abstineant, & ut paci, & caritati consulatur, idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas Propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitæ super iisdem Propositionibus judicium proferatur.

CAPUT X.

CONDEMNATIO DUARUM THESIUM

De Omnipotentia donata, & subiecta Creaturæ.

23. Novembris 1679.

IN Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostol. Montis Quirinalis, coram SS. D. N. Innoc Div. Prov. PP. XI. ac Emin. & Rev. Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Rep. Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum supradictis Eminentiss. ac Reve-

verendiss. DD. delatæ fuerint hæ duæ propositiones

1. *Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.*

2. *Deus subiicit nobis suam Omnipotentiam*

Earumdem iussu per Theologos ad id specialiter deputatos SS. D. N. relatæ, & coram sua Sanctitate propositæ, una cum votis Em. & Rev. S. R. E. Cardinalium, Sanctitas sua decrevit, & mandavit, ut ambæ Propositiones prohiberentur, sicut eas præsenti Decreto damnat & prohibet, ut temerarias ad minimum, & novas, mandatque ne quis deinceps cuiuscumque sit gradus, ordinis aut conditionis, illas vel illarum alterutram audeat imprimere, vel imprimi facere, sive scriptis, sive etiam oretenus docere vel asserere, sub pœnis & censuris in Indice Librorum prohibitorum contentis, aliisque Sanctitati suæ bene visis.

PROHIBITIO THESIS

De Usu Scientiæ ex Confessione acquisitæ.

18. *Novembris* 1682.

IN generali Congregatione S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Conventu S. Mariæ super Minervam, coram Eminentiss. DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republ. Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis,

Prævia matura consultatione Dominorum Consultorum, facta fuit discussio sequentis Propositionis:

Scientia ex Confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multo maius ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu quo multo maius gravamen eiusdem pœnitentis ex non usu sequeretur: statuerunt dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, sive limitatione: & præsenti decreto prohibet, ne quis ultra audeat talem doctrinam publice aut privatim docere aut defendere, sub pœnis arbitrio Sacræ Congregationis infligendis. Mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ Ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus abstineant.

CAPUT XI.

CONSTITUTIO INNOCENTII XI.

Proscribentis octo & sexaginta Theses quæ prætextu Orationis quietis a Michaele de Molinos *docebantur.*

INnocentius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cœlestis Pastor Christus Dominus, ut iacentem in tenebris mundum, variisque gentium erroribus involutum a potestate Diaboli, sub qua misere post lapsum primi Parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, & in ligno Crucis Chirographo Redemptionis nostræ affixo in testimonium suæ in nos caritatis sese hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est, mox rediturus in cælum Ecclesiam Catholicam sponsam suam tamquam Civitatem sanctam Ierusalem descendentem de cælo, non habentem rugam neque maculam, unam sanctamque in terris relinquens, armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum Principi, & successoribus eius regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent: quod præcipue Beato Petro mandasse sacræ litte-

ræ

per doceant. Cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit: *Pasce oves meas?* & rursus: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos?* Quare Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili Dei omnipotentis consilio in eiusdem Petri Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ a Christo Dom. per Apostolos suos perpetua & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset, quemdam *Michaelem de Molinos* prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ prætextu orationis quietis contra doctrinam, & usum a Sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum, Fideles a vera Religione, & a Christianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant: Nos, cui semper cordi fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissæ, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum *Michaelem de Molinos* carceribus mancipari mandavimus. Deinde coram nobis, & venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Rep. Christiana generalibus Inquisitoribus Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, maturque perpensis, implorata etiam Sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum propositionum eiusdem *Michaelis de Molinos*, a quo fuerunt pro suis recognitæ, & de quibus propositionibus tamquam a se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis ipse convictus, & respective confessus fuerat, ut latius in processu & Decreto de Mandato nostro lato die 28. Augusti præsentis anni 1686. devenire, ut infra, decrevimus.

PROPOSITIONES.

1. Oportet hominem suas potentias annihilare, & hæc est via interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus agens, & ideo opus est se ipsum in Deo totum & totaliter derelinquere, & postea permanere, velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad suum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet, quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, necne, nec opus est ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cuiuscumque rei, & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi, & ad proprios defectus non posse reflectere gratia Dei est.

11. Ad dubia quæ occurrunt, an recte proceditur, necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo

donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, & electionis, & est velle quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii, *Petite & accipietis*, non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita, quia melius est divinæ justitiæ satisfacere, quam divinam misericordiam quærere, quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria, & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio, & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete, & oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illam se habuisse, & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia & resignatione tolerentur, non impediunt Orationem fidei, immo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio, & Contemplatio actualis, quia oratio & resignatio, resignatio & oratio idem sunt;

& dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, est absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27 Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est, siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur eos esse ex impulsu speciali Dei, alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33 Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum, quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis & lingua gratias agere Deo, non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis, & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam seu Pater noster recitare

35. Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. V. Sanctos, aut humanitatem Christi: quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36 Nulla creatura, nec B. V. nec Sancti sedere debent in nostro corde: quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore & resignatione permanere

38 Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, adeoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem

40. B. V. nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41 Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitis, dæmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione movendo physice illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos in quo casu non sunt peccata, quia his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris & feminæ, & ex parte utriusque sequatur actus.

43 Deus præteritis sæculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc vero

vero eos efficit Sanctos ministerio dæmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Iob blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus huiusmodi dæmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Huiusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem & unionem perducendam, nec alia superest via: & hæc est via facilior & tutior.

47. Cum huiusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo: & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscœni propriis manibus, & etiam peiora, non opus est seipsum inquietare, sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores: quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, & sanctissime fit, non confitendo: quia hoc pacto superatur dæmon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui huiusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur, unde ad eius vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Iob ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. xvi. Iob)

50. David, Hieremias, & multi ex sanctis Prophetis huiusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos: uti illud de Sampsone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philisthæis, coniugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, & peccata fuissent: de Iuditha, quæ Holopherni mentita fuit: de Eliseo, qui pueris maledixit: de Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel dæmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum huiusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violenta, regula quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut iurare non posse, quod iis consenserint, & videre quod sint animæ, quæ proficiunt in via interna, sed regulam sumerem a lumine quodam actuali cognitione humana, ac theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violenta, & certus sum quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me provenit coniunctum cum certitudine quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nihil, nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

56.

56. Duæ leges, duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tamdiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius: unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad hujusmodi statum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna sejuncta est a Confessione, a Confessariis, & a casibus conscientiæ, a Theologia, & Philosophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuæ, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia præservante, quantam in Sacramento reciperent, & ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id est in illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum, quinimmo signum quod quis in statu nihilitatis maneat, id est mortis mysticæ, est, si sensus exteriores non repræsentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet quam homo rudis ad statum contemplativi, primo quia non habet fidem adeo puram, secundo quia non est adeo humilis, tertio quia non adeo curat propriam salutem, quarto quia caput refertum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illud ingredi verum lumen.

65. Præpositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter se res habet, quo solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo Directore adeat. Novam dico Doctrinam, quia nec sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Auctores eam umquam tradiderunt, nec tradere possunt: quia Ecclesia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere quod internum manifestandum est exteriori Tribunali Præpositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio: quia Ecclesia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad præcipiendum, ut manifestentur Epistolæ Directoris quoad internum animæ, & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanæ &c.

Quas quidem propositiones tamquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianæ disciplinæ relaxativas, & eversivas, & seditiosas respective, ac quæcumque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter cum voto eorumdem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscripsimus, & abolevimus, deque iisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus, & contra facientes omnibus Di-

quibuscum Gradibus, Honoribus, Beneficiis & Officiis ipso facto perpetuo privavimus & inhabiles ad quaecumque decrevimus; & nihilominus etiam anathemate eo ipso innodavimus, a quo nisi a Nobis & a Romanis Pontificibus Successoribus nostris non valeant absolvi. Praeterea eodem nostro Decreto prohibuimus & damnavimus omnes Libros, omniaque Opera quocumque loco & idiomate impressa, nec non omnia Manuscripta eiusdem *Michaelis de Molinos*, vetuimusque ne quis cuiuscumque gradus, conditionis vel status, etiam speciali nota dignus, audeat sub quovis praetextu quicquam praedictorum de novo sub eisdem verbis, sub aequalibus, aut aequipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine ea imprimere facere, neque impressa seu manuscripta legere vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut haereticae pravitatis Inquisitoribus statim tradere & consignare teneantur, sub eisdem poenis superius inflictis; qui Ordinarii & Inquisitores statim ea igni comburi faciant.

Eundem vero praedictum *Michaelem de Molinos* ob haereses, errores & turpia facta praedicta debitis poenis in aliorum exemplum & ipsius emendationem puniri decrevimus, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu, & auditis dilectis filiis Consultoribus nostrae Sanctae Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia & Iure Pontificio Magistris, cum eorumdem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto, dictum *Michaelem de Molinos*, tamquam reum convictum & confessum respective, & ut haereticum formalem, licet poenitentem, in poenam carceris perpetui & perpetuae poenitentiae, & ad peragendas alias poenitentias salutares, praevia tamen abiuratione de formali per ipsum emittenda, servato iuris ordine damnavimus; mandantes ut die & hora praefigenda in Ecclesia Sanctae Mariae supra Minervam huius almae Urbis, praesentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus & Romanae Curiae nostrae Praelatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenore processus, statim in suggestu eiusdem *Michaelis de Molinos* una cum sententia inde secuta legeretur, & postquam idem de *Molinos* habitu poenitentiae indutus praedictos errores & haereses publice abiurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostro Sancti Officii Commissario, ut eum a censuris, quibus irretitus erat, in forma Ecclesiae consueta absolveret; quae omnia in executionem dictae nostrae ordinationis die 3. Septembris labentis anni solemniter adimpleta fuere.

Et licet supra narratum Decretum de Mandato nostro, atque ad maiorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum & divulgatum fuerit, ne tamen huius Apostolicae damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholica veritate ... per viam salutis incedere valeat, Praedecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inhaerentes, hac nostra perpetuo valitura Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitae executioni tradi mandamus; iterum supradictas propositiones definitive damnamus & reprobamus; Librosque & Manuscripta eiusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes & interdicentes sub eisdem poenis & censuris contra transgressores latis & inflictis.

Decernentes easdem praesentes litteras semper & perpetuo validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, sicque per quoscumque Iudices ordinarios & delegatos, quavis auctoritate fungentes, & existentes, ubique iudicari & definiri debere, & irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut praesentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quae ipsis originalibus litteris ad-

hi-

haberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, decreti, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1687. 12. Kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

CAPUT XII.

DECRETUM

SS. D. N. ALEXANDRI PAPAE VIII. 24. Augusti 1690.

SAnctissimus D. N. ALEXANDER PAPA VIII non sine magno animi sui mærore audivit duas Theses, seu Propositiones, unam denuo, & in majorem Fidelium perniciem suscitari, alteram de novo erumpere, & cum sui Pastoralis Officii munus sit, Oves sibi creditas a noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesium sive Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris & deinde Eminentiss. & Reverendiss. DD. Cardinalibus Inquisitoribus sedulo commisit, qui plenes re mature discussa infrascriptis Thesibus, seu Propositionibus super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ sigillatim exposuerunt.

I. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali, formalis vero in conformitate actus cum Regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative. HUNC HOMO NON TENETUR AMARE NEQUE IN PRINCIPIO, NEQUE IN DECURSU VITAE SUAE MORALIS.

II. Peccatum Philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero, & mortale est transgressio libera Divinæ Legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus, omnibus plene, & mature consideratis, primam Thesim, seu Propositionem declaravit hæreticam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet sub censuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Secundam Thesim seu Propositionem declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam & prohibendam esse, sicuti damnat, & prohibet, ita ut quicumque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit publice, seu privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi. Insuper districte in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii, prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictam Thesim, seu Propositionem ad praxim deducant.

DECRETUM ALTERUM

SS. D. N. ALEXANDRI PAPAE VIII. 7. Decembris 1690.

SAnctissimus D. N. ALEXANDER Divina Providentia Papa VIII. prædictus, pro Pastorali cura Ovium a Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, & periculosissimam perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta Propositionum examen pluribus in Sacra Theo-

Theologiæ Magistris, & deinde Eminentiss. ac Reverendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ sigillatim detulerunt.

Propositiones autem sunt infrascriptæ, videlicet.

1. IN statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis iuris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa, non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

5. Pagani, Iudæi, Hæretici, aliique huius generis nullum omnino accipiunt a IESU Christo influxum, adeoque hinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sicut proinde merito possimus petere: *A gratia sufficienti libera nos Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi, si Dei, charitas Patris est, si mundi, concupiscentia carnis, hoc est mala est.

8. Necesse est infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat qui odio habet peccatum mere ob eius turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si careat, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi Lex, & præscriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo Pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi & incongrua pœnitentia seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt iudicandi, qui ius ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat a B. M. V. die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba Legis.

25.

25 Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

26 Laus, quae defertur MARIAE, ut MARIAE, vana est.

27 Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris &c.* praetermissis illis: *Ego te baptizo.*

28 Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo quod facit Ecclesia.*

29 Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus decernendis infallibilitate.

30 Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31 Bulla Urbani VIII. *In eminenti*, est subreptitia.

Quibus maturo examine consideratis, idem Sanctissimus statuit & decrevit 31 suprà dictas Propositiones tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, haeresi proximas, haeresim sapientes, erroneas, schismaticas, & haereticas respective esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat & prohibet, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (praeterquam in articulo mortis) ab alio quocumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute S. Obedientiae, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christifidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne praedictas opiniones aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultra supra dictas 31 non exhibitas, & in hoc Decreto non expressas approbare.

CAPUT XIII.

BREVE INNOCENTII XII.

Proscribentis tres & viginti Theses, quae praetextu Amoris erga Deum purissimi in Gallias ducebantur.

INNOCENTIUS PAPA XII.

Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias ad Apostolatus Nostri notitiam pervenerit, in lucem prodiisse librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: *Explication des Maximes des Saints sur la vie interieure, par Messire François de Salignac Fenelon Archevesque Duc de Cambray, Precepteur de Messeigneurs les Ducs de Bourgogne, d'Anjou & de Berry. A Paris, chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Charles Clousier* 1697; ingenti vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitato in Gallia rumore, adeo percrebuerit, ut opportunam Pastoralis vigilantiae nostrae operam efflagitaverit; Nos eumdem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in Sacra Theologia Magistris, mature, uti rei gravitas postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi mandatis nostris obsequentes, postquam in quamplurimis Congregationibus varias Propositiones ex eodem libro excerptas diuturno accuratoque examine discussissent, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce quam scripto Nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram nobis deinde actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magistrorum sententiis, Dominici Gregis Nobis ab aeterno Pastore crediti periculis, quantum Nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, Librum praedictum ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quo-

quavis editione aut versione hac usque impressum aut imposterum imprimendum, quippe ex cujus lectione & usu fideles sensim in errores ab Ecclesia Catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tanquam continentem Propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam erroneas respective, tenore praesentium damnamus & reprobamus, ejusque Libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem & usum omnibus & singulis Christifidelibus etiam specifica & individua mentione & expressione dignis, sub poena excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus & prohibemus; volentes & Apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum Librum penes se habuerint, illum statim atque praesentes Litterae eis innotuerint, locorum Ordinariis vel haereticae pravitatis Inquisitoribus tradere ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque &c. Ceterum Propositiones in dicto Libro contentae, quas Apostolicae Censurae subjici, sicut praemittitur, confingendas duximus, ex Gallico idiomate in Latinum versae sunt tenoris, qui sequitur, videlicet.

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est Caritas pura, & sine ulla admixtione motivi proprii interesse. Neque timor poenarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in amando inveniendam.

2. In statu vitae contemplativae sive unitivae, amittitur omne motivum interessatum timoris & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione Animae, est, non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, praecautione & subtilitate. Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In statu sanctae indifferentiae anima non habet amplius desideria voluntaria & deliberata propter suum interesse, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suae gratiae fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctae indifferentiae nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suae gratiae.

6. In hoc sanctae indifferentiae statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem aeternam, ut mercedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, & quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio, non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renuntiatio, quam JESUS CHRISTUS a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium.
Extremae probationes, in quibus haec abnegatio seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus aemulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam aeternum.

8. Omnia Sacrificia, quae fieri solent ab animabus, quam maxime disinteressatis circa earum aeternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc Sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc Sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animae invincibiliter persuasum esse persua-

sio-

ctione reflexa, & quæ non est intimus conscientiæ fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

10. Tunc anima divisa a semetipsa exspirat cum Christo in Cruce, dicens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed numquam amittit in parte superiori, idest in suis actibus directis & intimis spem perfectam, quæ est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animæ permittere, ut simpliciter acquiescat jacturæ sui proprii interesse, & justæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quædam separatio partis superioris animæ ab inferiori . . . In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione; nam totum, quod est voluntarium & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur . . . Ista compositio actuum discursivorum & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis adeoque perfectæ, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili & reflexo JESU CHRISTI duobus temporibus diversis . . . Primo, in fervore nascente earum contemplationis . . . Secundo anima amittit intuitum JESU CHRISTI in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinctæ, non cogitando, quod sint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult; & amor zelotypus simul efficit, ne quis sibi virtutem velit, nec umquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem & liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti Mystici excluserunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (*de puro amore*) esset pura, & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum, nisi exercitia amoris interessati eorum gratiæ proportionata.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati & meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam Propositionum hujusmodi reprobationem alia in eodem Libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præsentes Litteræ omnibus facilius innotescant, nec quisquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum ac Cancellariæ Apostolicæ, necnon Curiæ Generalis in Monte Citorio & in Acie Campi Floræ de Urbe, per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur, ita ut sic publicatæ, omnes & singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notificatæ & intimatæ fuissent. Ut-

Usque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, sub annulo Piscatoris die 12. Martii 1699. Pontificatus nostri anno 8.

CAPUT XIV.

SS. D. N. CLEMENTIS PAPAE XI.

Damnatio quampluriurn Propositionum excerptarum ex Libro Gallico idiomate impresso, & in plures Tomos distributo, sub titulo: *Le Nouveau Testament en François, avec des reflexions morales sur chaque verset &c. A Paris 1699.* Ac alter: *Abregé de la Morale de l'Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres de S. Paul des Epistres Canoniques, & de l'Apocalypse, ou Pensées Chrétiennes sur le Texte de ces Livres Sacrez &c. A Paris 1693. & 1694.*

Cum prohibitione eiusdem Libri, & aliorum quorumcumque in eius defensionem tam hactenus editorum, quam in posterum edendorum.

CLEMENS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei universis Christifidelibus salutem, & Apostolicam benedictionem.

UNIGENITUS DEI FILIUS pro nostra, & totius Mundi salute filius hominis factus, dum Discipulos suos doctrina veritatis instrueret, universamque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret, præsentia disponens, & futura prospiciens, præclaro ac saluberrimo documento Nos admonuit, ut attenderemus a falsis Prophetis, qui veniunt ad Nos in vestimentis Ovium, quorum nomine potissimum demonstrantur Magistri illi mendaces, & in deceptione illusores, qui splendida pietatis specie prava dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine Sanctitatis, utque facilius incautis obrepant, quasi deponentes lupinam pellem, & se se Divinæ Legis sententiis, velut quibusdam Ovium velleribus obvolventes, Sanctarum Scripturarum, adeoque etiam ipsius Novi Testamenti verbis, quæ multipliciter in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur: antiqui scilicet, a quo progeniti sunt, mendacii Parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino esse ad fallendum expeditiorem viam, quam ut ubi nefarii erroris subintroducitur fraudulentia, ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.

His nos vere Divinis monitis instructi, ubi primum, non sine intima cordis nostri amaritudine, accepimus, Librum quemdam Gallico idiomate olim impressum, & in plures Tomos distributum, sub titulo: *Le Nouveau Testament en François, avec des reflexions morales sur chaque verset &c. A Paris 1699.* Aliter vero *Abregé de la Morale de l'Evangile, des Actes des Apostres, des Epistres de S. Paul, des Epistres Canoniques, & de l'Apocalypse, ou Pensées Chrétiennes sur le Texte de ces Livres Sacrez &c. A Paris 1693 & 1694.* tametsi alias a Nobis damnatum, ac revera Catholicis veritatibus pravarum doctrinarum mendacia multifariam permiscentem, adhuc tamen tamquam ab omni errore immunem, a pluribus haberi, Christifidelium manibus passim obtrudi, ac nonnullorum nova semper tentantium consilio, & opera studiose nimis quaquaversum disseminari, etiam latine redditum, ut perniciosæ institutionis contagium, si fieri possit, pertranseat de gente in gentem, & de Regno ad populum alterum: versutis huiusmodi seductionibus, atque fallaciis creditum Nobis Dominicum Gregem in viam perditionis sensim abduci summopere dolumus: adeoque Pastoralis non minus curæ nostræ stimulis,

quam

quam frequentibus Orthodoxæ Fidei Zelatorum querelis, maxime vero complurium Venerabilium Fratrum, præsertim Galliæ Episcoporum, litteris, ac precibus excitati, gliscenti morbo, qui etiam aliquando posset in deteriora quæque prorumpere, validiori aliquo remedio obviam ire decrevimus.

Et quidem ad ipsam ingruentis mali causam providæ nostræ considerationis lumina convertentes, perspicue novimus summam hujusmodi Libri perniciem ideo potissimum progredi, & invalescere, quod eadem intus lateat, & veluti improba sanies, nonnisi secto ulcere, foras erumpat, cum Liber ipse primo aspectu legentes specie quadam pietatis illiciat, molliti enim sunt sermones ejus super oleum, sed ipsi sunt jacula, & quidem intento arcu ad nocendum parata, ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil propterea opportunius, aut salubrius præstari a Nobis posse arbitrati sumus, quam si fallacem Libri doctrinam generatim solummodo a Nobis hactenus indicatam, pluribus sigillatim ex eo excerptis Propositionibus, distinctius, & apertius explicaremus, atque universis Christifidelibus noxia zizaniorum semina e medio tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponeremus. Ita nimirum denudatis, & quasi in propatulo positis, non uno quidem, aut altero, sed plurimis, gravissimisque tum pridem damnatis, tum etiam novæ adinventis erroribus, plane confidimus, benedicente Domino, fore ut omnes tandem apertæ jam, manifestæque veritati cedere compellantur.

Id ipsum maxime e re Catholica futurum, sedandis præsertim in florentissimo Galliæ Regno exortis ingeniorum varie opinantium, jamque in acerbiores scissuras procedentium dissidiis apprime proficuum, conscientiarum denique tranquillitati salutare, & propemodum necessarium non modo præfati Episcopi, sed & ipse in primis Carissimus in Christo Filius noster Ludovicus Francorum Rex Christianissimus, cujus eximium in tuenda Catholicæ Fidei puritate, extirpandisque erroribus Zelum satis laudare non possumus, sæpius Nobis est contestatus, repetitis propterea vere piis, & Christianissimo Rege dignis officiis, atque ardentibus votis a Nobis efflagitans, ut instanti animarum necessitati prolata quantocius Apostolicæ censuræ Judicio consuleremus.

Hinc aspirante Domino, ejusque cælesti ope confisi, salutare opus sedulo, diligenterque, ut rei magnitudo postulabat, aggressi sumus, ac plurimas ex prædicto Libro, juxta supra recensitas respective editiones, fideliter extractas, & tum Gallico, tum Latino idiomate expressas Propositiones a compluribus in Sacra Theologia Magistris, primo quidem coram duobus ex Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus accurate discuti, deinde vero coram Nobis adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quam maxima diligentia, ac maturitate singularum insuper Propositionum cum ipsomet Libri Textu exactissime facta collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi, & examinari mandavimus. Hujusmodi autem Propositiones sunt quæ sequuntur, videlicet.

1 QUid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, & peccati consecutiones, superba paupertas, & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?

2 Jesu Christi gratia, principium efficax boni cujuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum, absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

3 In vanum Domine præcipis, si tu ipse non das quod præcipis.

4 Ita Domine: Omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

5 Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

6 Discrimen inter Fœdus Judaicum, &

& Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus Peccatori dat quod iubet, illum sua gratia purificando.

7 Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit eius propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat quod petit a nobis!

8 Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id quod Deus nobis præcipit.

9 Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum numquam possumus, & cum qua numquam illum abnegamus.

10 Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11 Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei, iubentis, & facientis quod iubet.

12 Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13 Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14 Quantumcumque remotus a salute sit Peccator obstinatus, quando Iesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ gratiæ, oportet ut se dedat, accurrat, sese humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15 Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam, quam petit.

16 Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17 Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Iesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre.

18 Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19 Dei Gratia nihil aliud est, quam eius omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20 Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt, loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

21. Gratia Iesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis Omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22 Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ, & gratiæ: quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23 Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, qua creaturas e nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24 Iusta idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Iesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

25 Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate, iubet, & ipsi obtemperatur.

26 Nullæ dantur gratiæ, nisi per Fidem.

27 Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

28 Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est peccatorum remissio.

29 Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

30 Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31

31 Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32 Iesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33 Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimetipsi renuntiasse, ad hoc ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Iesum, eius amorem, mortem, & mysteria, ut facit sanctus Paulus dicens *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*.

34 Gratia Adami non producebat nisi merita humana.

35 Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ

36 Differentia essentialis inter gratiam Adami, & status innocentiæ, ac gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset, ista vero non recipitur, nisi in persona Iesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus.

37 Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata; Gratia Christiana nos sanctificando in Iesu Christo, est omnipotens, & digna Filio Dei.

38 Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris.

39 Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se præcipitandum, virium, nisi ad se vulnerandum, est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40 Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41 Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire, nisi a Deo, & sine gratia non producit, nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42 Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei sine hoc nihil, nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

43 Primus effectus gratiæ baptismalis est facere, ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44 Non sunt, nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur. Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & Amor, quo nos ipsos, ac Mundum diligimus, qui, quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45 Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones eius corrumpat.

46 Cupiditas, aut Caritas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47 Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est Caritas. Quando Dei Amor est illius principium interius, & Dei gloria eius finis, tunc purum est quod apparet exterius, alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa iustitia.

48 Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine Fidei lumine, sine Christo, & sine Caritate ?

49 Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50 Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus Caritatis non est ille qui clamat.

51 Fides iustificat, quando operatur; sed ipsa non operatur, nisi per Caritatem.

52 Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine, & semine, sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

53 Sola Caritas Christiano modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, & Iesum Christum.

54 Sola Caritas est quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit.

55 Deus non coronat, nisi Caritatem; qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56 Deus non remunerat nisi Caritatem,

tem, quoniam Caritas sola Deum honorat.

57 Totum deest Peccatori, quando ei deest spes; & non est spes in Deo, ubi non est amor Dei.

58 Nec Deus est, nec Religio, ubi non est Caritas.

59 Oratio Impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit, est novum in eos iudicium.

60 Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61 Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore iustitiæ non ducitur.

62 Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & iam est reus coram Deo.

63 Baptizatus adhuc est sub lege, sicut Iudæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64 Sub maledicto legis numquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

65 Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium, cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66 Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem, sicuti bestiæ, sed per fidem, & per amorem, sicuti filii.

67 Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, iniustum, intractabilem.

68 Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69 Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70 Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum Peccatorem.

71 Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter eius utilitatem.

72 Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica, comprehendens & omnes Angelos Cæli, & omnes Electos, & Iustos terræ, & omnium sæculorum.

73 Quid est Ecclesia, nisi cœtus Filiorum Dei manentium in eius sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in eius persona, redemptorum eius sanguine, viventium eius spiritu, agentium per eius gratiam, & expectantium gratiam futuri sæculi?

74 Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput, omnes vero Sanctos ut membra.

75 Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput, vita, subsistentia, & persona: unus solus Christus, compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76 Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Iusti omnium sæculorum illam componunt.

77 Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro Capite.

78 Separatur quis a Populo electo, cuius figura fuit Populus Iudaicus, & Caput est IESUS Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79 Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere spiritum, pietatem, & mysteria Sacræ Scripturæ.

80 Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81 Obscuritas sancta verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab eius lectione.

82 Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83 Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scien-

scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses.

84 Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85 Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

86 Eripere simplici Populo hoc solatium iungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87 Modus plenus sapientia, lumine, & Caritate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere iustitiæ Dei, antequam reconcilientur.

88 Ignoramus quid sit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89 Quartus decimus gradus conversionis Peccatoris est, quod, cum sit iam reconciliatus, habet ius assistendi Sacrificio Ecclesiæ.

90 Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91 Excommunicationis iniustæ metus numquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Numquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, IESU Christo, atque ipsi Ecclesiæ per Caritatem affixi sumus.

92 Pati potius in pace excommunicationem, & anathema iniustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum; tantum abest, ut sit erigere se contra Auctoritatem, aut scindere unitatem.

93 IESUS quandoque sanat vulnera, quæ præceps primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; IESUS restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94 Nihil peiorem de Ecclesia opinionem ingerit eius inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95 Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina quasi plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum, adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium. Neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos.

96 Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut eius victoria attribui non possit, nisi Divinæ gratiæ.

97 Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici, atque tractari tamquam indigna ut sint in Ecclesia, vel tamquam ab ea separata; sed iustus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98 Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat tamquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem IESU Christo.

99 Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, V. G. bonos libros, instructiones, sancta exempla &c.

100 Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, eiusque discipulos, tempus hoc advenit . . . Haberi, & tractari a Religionis Ministris tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corpo-

cis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excaecatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, & doctrinae JESU Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, & idiotis, & efficere, ut nomen, & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

Auditis itaque tum voce, tum scripto Nobis exhibitis praedictorum Cardinalium, aliorumque Theologorum suffragiis, divinique in primis luminis, privatis ad eum finem, publicis etiam indictis precibus, implorato praesidio, omnes, & singulas Propositiones praeinsertas, tamquam falsas, & captiosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, Ecclesiae, & ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solum, sed etiam in Potestates saeculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de haeresi, ac haeresim ipsam sapientes, necnon haereticis, & haeresibus, ac etiam schismati faventes, erroneas, haeresi proximas, pluries damnatas, ac demum etiam haereticas, variasque haereses, & potissimum illas, quae in famosis Jansenii Propositionibus, & quidem in eo sensu, in quo hae damnatae fuerunt, acceptis continentur, manifeste innovantes, respective, hac nostra perpetuo valitura Constitutione, declaramus, damnamus, & reprobamus;

Mandantes omnibus utriusque sexus Christifidelibus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, praedicare aliter praesumant, quam in hac eadem Nostra Constitutione continetur, ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, Ecclesiasticis censuris, aliisque contra similia perpetrantes a jure statutis poenis ipso facto, absque alia declaratione subjaceat.

Ceterum per expressam praefatarum Propositionum reprobationem alia in eodem Libro contenta nullatenus approbare intendimus, cum praesertim in decursu examinis complures alias in eo deprehenderimus Propositiones illis, quae, ut supra, damnatae fuerunt, consimiles, & affines, iisdemque erroribus imbutas, nec tam paucas sub imaginario quodam veluti grassantis hodie persecutionis obtentu, inobedientiam, & pervicaciam nutrientes, eamque falso Christianae patientiae nomine praedicantes, quas propterea singulatim recensere & nimis longum esse duximus, & minime necessarium; ac demum, quod intolerabilius est, Sacrum ipsum Novi Testamenti Textum damnabiliter vitiatum comperimus, & alteri dudum reprobatae versioni Gallicae Montensi in multis conformem, a Vulgata vero editione, quae tot saeculorum usu in Ecclesia probata est, atque ab Orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, multipliciter discrepantem, & aberrantem, pluriesque in alienos, exoticos, ac saepe noxios sensus, non sine maxima perversitate detortum.

Eumdem propterea Librum, utpote per dulces sermones, & benedictiones, ut Apostolus loquitur, hoc est sub falsa piae institutionis imagine seducendis Innocentium cordibus longe accommodatum, sive praemissis, sive alio quovis titulo inscriptum, ubicumque, & quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hactenus impressum, aut in posterum (quod absit) imprimendum, auctoritate Apostolica tenore praesentium vetamus, prohibemus, ac similiter damnamus, quemadmodum etiam alios omnes, & singulos in ejus defensionem tam scripto, quam typis editos, seu forsan (quod Deus avertat) edendos libros, seu libellos, eorumque lectionem, descriptionem, retentionem, & usum omnibus, & singulis Christifidelibus sub poena excommunicationis

per

per contrafacientes ipso facto incurrenda, prohibemus pariter, & interdicimus.

Præcipimus insuper Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, necnon hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & pœnas præfatas, aliaque Iuris, & facti remedia, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino coerceant, & compellant.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnationis, mandati, prohibitionis, & interdictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo decimo tertio, sexto Idus Septembris, Pontificatus nostri anno decimo tertio.

I. Card. Prodatarius.

F. Oliverius.

Vifa de Curia L. Sergardus.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

L. Martinetus.

Anno a Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimo septingentesimo decimo tertio, Indictione sexta, die vero decima Septembris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Clementis divina Providentia Papæ XI. Anno decimo tertio supradictæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Romulatium Apostolicum Cursorem.

Antonius Placentinus Magister Cursorum.

CAPUT XV.

ROMANI PHILALETHIS AD THEOLOGUM LOVANIENSEM EPISTOLA

De iusta Bibliothecæ Iansenianæ proscriptione.

Decretum Sacræ Congregationis Eminentissimorum, & Reverendissimorum DD. S. R. E. Cardinalium a Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO *Papa XIV. Sanctaque Sede Apostolica ad Indicem Librorum, eorumdemque prohibitionem, expurgationem, & permissionem, in universa Republica Christiana specialiter deputatorum, ubique promulgandum.*

S*Acræ Indicis Congregationis Decreto damnatus, & prohibitus fuit ubicumque, & quocumque idiomate impressus, imprimendusve, Liber, cui titulus:* Bibliotheque Ianseniste, ou Catalogue alphabetique des Livres Iansenistes, Quesnelistes, Baianistes, ou suspectes de ces erreur &c. *A Bruxelles* 1744. *& alibi, tamquam plura continens respective falsa, temeraria, Scholis, & Scriptoribus Catholicis, etiam Ecclesiastica dignitate eminentibus, iniuriosa, & Apostolicæ Sedis Decretis adversantia. Nemo itaque, cuiuscumque gradus, & conditionis, præ-*

tatum Librum vel imprimat, vel legat, vel retineat. Si quis interim habuerit, Inquisitoribus, seu locorum Ordinariis, a praesentis Decreti notitia, tradat sub poenis in Indice Librorum prohibitorum contentis. Quibus per me infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO Papae XIV. relatis, Sanctitas Sua Decretum Sacrae Congregationis approbavit, & publicari jussit. In quorum fidem &c.

Romae in Palatio Apostolico Quirinali, die XX. Septembris 1749.

Fr. I. A. Card. Guadagni.

Fr. Th. Augustinus Ricchinius Ord. Praed. S. C. Secret.

NOn unum illud, quod ad me misisti, apparuit in Urbe exemplum Epistolae Doctoris Sorbonici ad amicum suum, qua damnatae non ita pridem a Sacra Indicis Congregatione Bibliothecae Jansenisticae Decretum inique proscinditur: alia multa circumferuntur missa ad Cardinales, aliosque viros, qui quanto cum stomacho, quantaque cum indignatione scriptum legerint cum ineptum, & insulsum, tum temeritatis audaciaeque plenum, dici vix potest. Improbus ille qui confecit, cum parum ad eam, quam sumit, Doctoris Sorbonici personam accommodate loquatur, perfecit omnino ne sibi, & a quo credi vellet, cujum fuisse putaretur, & ipse diu latere non possit. Varias propterea in animis hominum suspiciones disseminavit, quas ego, quoniam mea, atque ut puto, tua parvi interest verum nosse auctorem, silentio praetereo. Caveat tamen is, quisquis fuerit, sibique prospiciat: nam si, quod fieri posse audio, certis prodatur indiciis,

Flebit, & insignis tota cantabitur Urbe.

Putavit fortasse vesanus Auctor scriptum Christiano homine indignum minus fore invidiosum, propterea quod unum illum, qui Congregationi est a secretis, Reverendiss. Ricchinium videri velit lacessere, atque insectari, sed eo visus est omnibus bonis deterius fecisse, quod viam sibi, & improbo cuique patefecit ad ipsam Cardinalium Congregationem, & Pontificem O. M. per latus Administri impune feriendum. Neque enim ignorare poterat ecquae sint in ea Congregatione Ricchinii partes. Quod si ille non consuli se, cum Libri damnantur, non ullum decernet ferre suffragium, sed Libros qui accusantur, duntaxat ad Censores transmittere, & postquam illi ad Congregationem retulerint, de rerum, quod uni Cardinales pronunciarunt, in tabulas referre, nonne in ipsam Congregationem, nonne in Pontificem ipsum manifestum esset omnia recidere maledicta? Itaque nihil Auctori Epistolae prodest in Ricchinium, quod ipsum tamen indignum, ac temerarium est, tam multa invehi, eidque fraudi, invidiae, & livori decretum, quod illi displicet, imputare. Nemo enim dubitat quin illud non Ricchinius, sed Sacra ejus generis Congregatio, & Pontifex ipse jusserit promulgari.

At qui Pontifex? Doctissimus ille quidem, ac solertissimus, ingenii acie omnia pervadens ac circumspiciens, & quo, ut ipsi fatentur Haeretici, (a) non alius multis ab hinc annis omni genere Doctrinarum ornatior Sedem Apostolicam occupavit. Ab hoc Pontifice Ricchinii artibus, ait Epistolae auctor, circumvento, atque insidiis irretito extorta est Bibliothecae Jansenisticae proscriptio. Possum ego putare virum esse catholicum, qui Romanum Pontificem, sive ille sit, sive non sit doctus, cum Fidei, & Reipublicae Christianae negotia tractat, Administri fraudibus dicere audeat circumveniri, decipi, circumduci? Quid speremus fore deinceps in Religione tutum hac via improbis hominibus ad maledicen-

(a) *Plessus Assert. Theolog. de Diss. Imag. Sanctissimae Trinitatis. Vide etiam Act. Erud. Lips. MDCCXL. & seqq.*

cendum, & Romae decreta commemoranda perfecta? Idem vero audacter in BENEDICTUM XIV quale tandem convicium est? quam iniuria? quam contemptus? Hic tantus Pontifex tam exiguo tempore visus est Scriptori maledicentissimo, ut quod contineretur sub litera Jansenistica ad doctissimorum Congregationis examen deducta ignoraret propter [illegible] neque posset quin [illegible] caperetur de eo iudicare. Hunc Pontificem, qui e manibus imperitorum Librum eripere curavit, necesse fuit [illegible] imponere, atque irridere. Quid potest e grege Lutheranorum Scriptor detestari in Pontificem Romanum iactare?

Et vero si Liber aliquis minor istis Pontificis iussu similes a Congregatione proscriptus, aequum erat, virum catholicum moderate ferre, atque ab iniuria, & contumelia sibi temperare: quanto vero magis cum [illegible] fuerit Bibliothecam Jansenisticam [illegible]? Dicam tibi de ea quod sentio, & opinionem quamque [illegible] video liberius quam illi [illegible] dixerim. Cum primum edita fuit, nemo Coloniae deprehendit in Libro notandas quae pravitate Jansenisticam doctrinam esset infecta non audebat, nemo non vituperavit licentiam, & temeritatem qua usus est in reponendis eodem numero plerosque virorum catholicorum Libros ob quasdam opiniones quae non modo damnatae non essent, sed liberae a Scholis catholicis, & quod maius est, Romae sub oculis Romanorum Pontificum publice defenderentur. Id enim agere, praeterquam quod iniuriosum erat catholicis viris, putabant non licere Coloniae per leges Romanorum Pontificum Innocentii XII, Clementis XI, utriusque XI, qui cum viderent esse qui temere [illegible] Jansenianos accusatione obruerent, & [illegible] Augustinianae, Thomisticaeque Scholae opiniones, quae suas [illegible] lucerent Jansenii. Quid [illegible] aliquibus erroribus affines esse praedicarent, [illegible] damnandas [illegible] Scholas [illegible] esse calumniae, & [illegible] corrigere debere accusationem. Quare prohibuerunt gravissima proposita poena ne quisquam disputando, aut scribendo audeat e certis Scholarum opinionibus [illegible] afficere censura. Digna profecto erat [illegible] Pontificis quibus Coloniae homo parebat, Scriptor itaque nominis obtemperaret. Obtemperavit autem? Nemo [illegible] eorum decreta, quae [illegible] erant, minoris fecit, & impudentius violavit. Multos ille Scriptores catholicos, in primis praecipuos Academiae Lovaniensis, Baii Janseniique discipulis adnumeravit, propter ea solum quod opiniones defenderent aut de [illegible] necessitate delectationis, aut de actionibus deliberatis in Deum cum aliquo amoris initio referendis, aut de eodem Caritatis amore cum attritione supernaturali in Sacramento Poenitentiae coniungendo: quas opiniones cum numquam Sedes Apostolica reprobavit, certumque sit absque [illegible] periculo, magna insolentia est [illegible] auctores notare, & Haereticis qui defendunt, accensere. Multo vero minus, quod Romani Pontifices, id ne fieret, vetarent. Potes ipse per te, si vacat ac libet, videre quam, qualesque viros, quasi eas tuerentur opiniones, retulerit Coloniensis in numerum Jansenistarum. Non debuit autem tandem aliquando [illegible] liber, in quo auctor [illegible] temeritate [illegible] catholicis errores, atque haereses [illegible]? Non debuit corrigi arrogantia, qua non tantum [illegible] Ecclesiae, sed contra etiam quam ipsa sanxit, in suspicionem vocare ausus est Scriptores innumerabiles, quorum neque doctrina ulla est umquam censura [illegible]?

Eos autem, qui aliquando accusati, supremo iudicio [illegible] quorum interest iudicare, absolvi [illegible] sunt a pravae doctrinae, audere in numerum Haereticorum referre, quae perversitas est? Loquor ego de Norisio, in quo uno [illegible] mihi videtur & [illegible] Coloniae [illegible]. Fatetur ipse ter eius libros ad Romanae Inquisitionis Tribunal fuisse delatos, ter item cognita causa dimissos [illegible] sine censura. Qui quidem vir non solum post accuratum operum suorum examen notatus non est,

sed etiam magno premio a Pontifice Romano cumulatus. Nam Cardinalis creatus est, comparuitque in [illegible] apud quod accusatus fuerat Cardinalium Inquisitorum Collegium. Ipse ad [illegible] tempus, ut cum ait BENEDICTUS XIV habitus est lumen Apostolicae Sedis [illegible] & quod minorem non facit commendationem, praeconium omnium [illegible]. Possetne, possemne ego, posset quisquam, si Jansenismi accusaretur, his, quibus absolutus est Norisius, [illegible] indiciis [illegible] capere absolvi? Ego certe non caperem. Nam video magnum Athanasium (b) non alia ratione sanctum Dionysium Alexandrinorum Episcopum vindicasse ab Arianorum calumnia, quam quod numquam ille vir impectatus [illegible] habitus ab Haereticis, cum in his [illegible] ab Episcopis [illegible] memoria [illegible] ac ceterorum orthodoxorum Patrum, celebris hactenus haberetur. *Hoc enim*, inquit Athanasius, *magnum est argumentum, nihil Arianum eum docere*, [illegible] *omnes praeiret* [illegible]. Num sic agere hodie non licet quod Dionysio profuit, videmus prodesse Norisio? Hic tantus vir, hic Scriptor egregius & Cardinalis celeberrimus inter Baianistas & Jansenistas agere [illegible] compareret, & quo Summus Pontifices qui Romana Inquisitionis Judicibus [illegible] qui utrumque eruditi Theologi atque [illegible] boni viri [illegible] est [illegible] Quisquam [illegible] est Colonia [illegible] Auctori [illegible] quem viderint Pontifices Cardinales Theologi Catholicique Romani. Siquis autem ferre hanc tantam audaciam potuerit, quae [illegible] sententia gravissimo Judicio [illegible] quidem virorum existimationi parcit ac famae. Contemni [illegible] Indicis Congregationi [illegible] Regulam (c) quae vetat tolerari Libros, *qui famae proximorum, praesertim Ecclesiasticorum, detrahunt*? Nihil est autem quod maiorem Catholici atque Ecclesiastici Scriptoris famam labem inurat, quam eum in suspicionem haereseos vocare, praeferre [illegible] malo, & non apud eos quorum interest judicare, legitime accusare. Postquam autem accusatus fuerit, & minime condemnatus, quis [illegible] quam iniquum est, optimo [illegible] judicio perseverare illum apud vulgus rerum imperitum traducere?

[illegible] autem [illegible] Norisium tam [illegible] Pontificesque Romanos & Cardinales [illegible] habitum fuisse apparet [illegible] Jansenisticam fuisse praetermissam, [illegible] docti [illegible] [illegible] oporteret. [illegible] speciminis [illegible] quod peccavit Cardinalis Bona, quod Episcopus [illegible] Cardinalis Bona [illegible] Colonia (d) [illegible] Romae [illegible] Epistola quaedam [illegible] Bonae Epistola [illegible], quam scripsit ad Philelphum [illegible] Bona revera scripsit, [illegible] dubitare [illegible]. At non erat [illegible] cur Colonia dubitaret? Hanc Bona vere scripsit Epistolam ad Philelphum [illegible] Theologum [illegible] Cardinalis [illegible] Sed cum in eam Epistolam Anonymus quidam [illegible] inseruisset [illegible] [illegible] non Epistolam Bonae, Romana damnavit Inquisitio, primoque [illegible] in Indice, *Liber cui titulus Epistola sub nomine Eminentissimi D. [illegible] Cardinalis Bona approbans doctrinam Theologi [illegible]*. Nunc [illegible]. Agitur de [illegible] de Cardinali Bona Haeretici [illegible], & hac [illegible] Bibliotheca Coloniensi Collector [illegible], cum [illegible] Theologus [illegible]

Dignus etiam [illegible] erat, qui inter Jansenistas non [illegible] Hunc ad [illegible]

(b) S. Athan. Epist. [illegible] de sententia Dionysii Tom. I. [illegible] (c) § I. de correctione Librorum Reg. [illegible] (d) Tom. I. pag. 172. [illegible]

bendum Moralem Theologiam impalere ut constat inter omnes, Camillus, & Grimaldus Cardinales. Ad id vero, quod coeperat persequendum hortatus vehementer est qui tum Indicis Congregationi erat a secretis. Eius Theologiam probavit Romæ Cardinalis Capisuccus cum esset Sacri Palatii Magister: editas vero contra primum, & alterum Volumen animadversiones reprobavit Sacra Inquisitionis Congregatio. Eamdem vero Theologiam doceri voluit in Seminario Montis Falisci celeberrimus, ac venerabilis Cardinalis Barbadicus. Hæc, quæ Typis vulgata neminem latere poterant, unus ignoravit Colonia. Generumque cum Iansenistis coniunxit. (e) Accipe causam. Abest ille quidem doctissimus Episcopus ab omni Ianseniana pravitate quam longissime, at quia Probabilismum reiecit, molioremque Casuistas intellectatur, par est ut in Iansenistis numeretur. Itane vero agendum cum Norisio, cum Bona, cum Genetto? Itane cum sanctissimis Episcopis, & Cardinalibus, ut aliorum ordinum Theologos, Scriptoresque prætermittam?

Quid ego tamen Episcopos, & Cardinales commemoro? Habeto, quoniam in hunc locum perveni, reverentiæ, egregiæque fidei Bibliothecæ apud Iansenistarum cum de Sanctis Ecclesiæ Doctoribus agetur exemplum unum, & alterum. Statuit (f) a damnata Richerii doctrina nihil differre Favertium. Nosti quamobrem? quod doceat *pertinere ad multitudinem leges condere, vel ad eum qui curam habet multitudinis*. Quid si conceptis verbis idem doceat Thomas Aquinas? (g) Quid si Aquinatem omnes sequantur Theologi, luisque pena? Vides aut summam inscitiam, si hæc ignoravit, quæ omnibus Theologis sunt in ore, aut, si ignoravit, summam improbitatem quod per eum qui expressam afferebat Sancti Thomæ sententiam, conatus est Angelicum Doctorem in numerum referre Iansenistarum. Horum utrum [illegible] pete a Colonia.

Item te doceri, quid sibi velit, cum relata Romanis litteris hac Episcopi Castoriensis propositione, (h) *Catholici colunt Sanctos in cælo commorantes eodem modo quo colunt Sanctos hic in terra exulantes* absurdam esse pronunciat, eique Calvinianos omnes non ægre subscripturos affeverat. Utinam vero tam parati, atque Colonia sibi fingit, aut credit, forent omnes Calviniana Secta homines ad subscribendum huic sententiæ. Et miror sane, virum catholicorum dogmatum tam imperitum, quique per summam inscitiam, quæ Ecclesiæ Romanæ propria sunt, putat esse Calvinianæ, autum esse se se ad scribendum conferre, docendumque, (i) ut ipse pollicetur, & iactat, populum Christianum, qui possit Evangelium Christi secernere ab Evangelio diaboli. At si erat ipse Evangelii Christi tam imperitus, ut plane confunderet cum Evangelio diaboli, debuerat prius Bellarminum legere Institutis. Theologum, quam in publicum prodiret ad dedocendos Christianos Doctrinam Catholicam. Ex eo didicisset (k), in eo errore fuisse Calvinum, ut omnem cultum civilem, ac religiosum Sanctis in cælo negaret adhibendum, neque tam

lacu

(e) *Tom. II. Biblioth. Iansen.* *pag.* 208. *num.* 79. (f) *Tom. II. Bibliothecæ Iansenist. pag.* 75. *num.* 71. (g) *I. Th.* [illegible] *quæst.* 90. *art.* 3. *in corp. hæc scribit.* Condere legem vel pertinet ad totam multitudinem, vel pertinet ad personam publicam, quæ totius multitudinis curam habet. (h) *Tom. II. Biblioth. Iansen.* *pag.* 83. (i) *Quem sibi scopum propositerit P. Colonia in scribenda Bibliotheca Iansenistica, ipse in operis Præfatione declarat his verbis* „ *Que peut on faire de mieux* „ *que de faciliter a toutes sortes de personnes le moyen de discerner la zizanie d'avec* „ *le bon grain, &* *l'Evangile du demon de celui de Iesus-Christ, selon l'expression* „ *de Saint Ierome?* De Evangelio Christi Evangelium est diaboli. *C'est ce qu'on a* „ *fait entrer fous dans cet ouvrage, & voici l'objet qu'on s'y propose.* " (k) *V. Bellarmin. de Sanct. Beatit. Lib. I. Cap.* 11. *&* 12.

facile, ut asseverare audet. Calvinistas subiicit puros propositioni Episcopi Castorienfis, quæ vera, quæ catholica est, quæque ab omnibus docetur Ecclesiæ Romanæ Theologis. Age vero quo nititur Episcopus Castoriensis auctore? cujus adhibet verba? nonne ipsam recitat Augustini sententiam? nonne hic illius propositionis est auctor gravissimus? Sic est (l) nihil horum non vidit, aut videre Colonia non debuit sed non putavit Evangelium Christi recte posse secerni ab Evangelio diaboli, nisi D. Thomam cum Richerio cum Calvino conjungeret Augustinum. Ecquæ non erunt, si hæc non sunt, errata, quæ absurda, ob quæ tandem debeat Liber aliquis malis annumerari, atque inter perniciosos referri? Horum tamen Coloniæ peccatorum, eiusque malæ fidei ... atque exemplorum videbis propediem mirificam copiam, si, quod magnopere suadeo, volet amicus meus, qui collegit, in vulgus edere. Quare mitto modo de ceteris eius multis & magnis erratis dicere, de quibus dicetur ab amico copiose, & accurate.

Ad hæc pauca tamen quæ commemoravi, nescio quid possit auctor Epistolæ reponere, nisi quod in ea facit eo confugiat Coloniæ fuisse consilium recensere in eo Libro non solum certos, & minime dubios Jansenistas, sed eos etiam, qui inimicati aut in suspicionem erroris vocati aliquando fuerunt, propterea Norisium, Genettum ceterosque horum similes non prætermisisse. Sed quid Colonia, quid auctor Epistolæ diceret, si quispiam, concinnata Bibliotheca Pelagiana, aut Semipelagiana in ea Molinam, qui apud Sanctam Sedem accusatus huius hæresis est, neque eum innocens a iudicio dimissus, reponeret? Quid si Vasquesium a Suaresio, (m) atque hunc vicissim a Vasquesio in eiusdem hæresis suspicionem adductum, deinde horum duorum, & Molinæ omnes discipulos Semipelagianis accenseret? Placeret ne consilium quod ille habuisse se diceret patefaciendi cum certos, tum dubios, & suspectos Semipelagianos? Ego vero quum expectem quid illo ingenio homines dicturi pro Molina sint, satis intelligo consilio Coloniæ improbaturam quæ una causam continet, cur nullus Bibliotheca Jansenistica proscribatur. Non enim hodie parum abest, quin accusetur, vel in suspicionem vocetur, sed accusatur reipsa, & in suspicionem Jansenismi vocatur quicumque repudiato, ut licet, ac decet, Molina, doctrinam tuetur sanioris Scholæ Augustinianæ vel eas quas supra indicavi, Lovaniensis Academiæ veteris opiniones defendit. Incredibilis est enim omnium imperitorum accusandi libido, qui jam pene in Symbolo Apostolorum videntur sibi Jansenismum videre, neque postea non mirari Cardinali Thomasio viro Sancto, atque eruditissimo, qui Laderchio in suspicionem venit Jansenismi, Coloniam pepercisse. Dignus scilicet erat qui cum Noriso, & cum Bona in eius Bibliotheca coniungeretur. Itaque si, ut quispiam locum habeat in Bibliotheca Jansenistica sufficit eum semel accusari aut in suspicionem adduci Jansenismi, illi uni locum non habebunt qui Molinam sectantur illi uni qui, quæ Molinianis non placent, oderunt opiniones. Fac enim, ut significantius, quod volo dicam, esse in aliqua Civitate Episcopum Molinianis devotum opinionibus, quot bone Deus, erunt in eadem

lan-

(l) Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti Dei homines, quorum cor ad talem pro evangelica veritate passionem paratum esse sentimus, sed illos tanto devotius quanto securius post certamina superata &c. *D. Aug. Lib. XX contra Faustum cap. xxi.* (m) *Suarez Lib. IV de Gratia cap. xiv. & xv. num. 19. per opinionem Vasquesii non satis vitari Semipelagianorum doctrinam neque recedi a sententia Cassiani & Fausti, aperte scribit. Vasquez vero in I. P. disp. xci cap. xii num. 96. opinionem Suaresii vocat afferrum, quo multi blasphemiis contenti essent.*

Sanctissimi? Erant omnes Augustiniani. Erant omnes Dominicani, ceterique Thomistae. Erant omnes qui Molinae sententiam asserunt. Quid ego tamen Mechliniensem Episcopum quaero, ut ubi quem facile Jansenismi convictum invidus demonstrem? Vide quod agant, cum pastores Augustinianae Scholae sunt Episcopi imbuti doctrina. Nonne hos ipsos audacissime oppugnant, & ea nomine traducunt? Non ignoratis quidem quae acta nuper [illegible] sunt adversus Turonensem Archiepiscopum virum doctissimum, [illegible] Sedis Apostolicae. Hunc quod edita de [illegible] Christiana Pastorali institutione quadam docere videretur Augustinianas opiniones, & [illegible] censores, editique Libello famosissimo appetiverunt, & Constitutionis Unigenitus violatorem, fautoremque Baii, & Quesnelli nominare non dubitarunt. Vir quidem [illegible] accusationes doctissimus [illegible] innocentiam [illegible] tamen duobus aut summum tribus ab hinc annis in Bibliotheca Jansenistica, si tum quidem edenda foret aucta, ut tertio jam vel quarto [illegible] est novus Jansenista, [illegible] comparebit. Quidni? [illegible] nunc, [illegible] periculo [illegible] quemquam alium privatorum hominum, maxime cum scribant hi [illegible] Jansenistarum censores horum partium Episcoporum.

Patet etiam quod cuiquam timendum [illegible] cognoscit, quod nuper accidit [illegible] Augustinianorum Theologo [illegible]. [illegible] quidem, qui Romae scribunt, quorumque scripta a Magistro Sacri Palatii, & ab iis, quibus [illegible] doctissimis Theologis, probata fuere [illegible]. Et tamen non facile educitur Romae Liber, qui possit haereseos merito accusari, & [illegible] cum accusantur, Romae tacere. Sed de [illegible] possem. Intelligo [illegible] pro [illegible]

Epistolae auctor, cum propositum Coloniae fuisse dicit non solum certus, sed etiam [illegible], & semel accusatos Jansenismi in sua Bibliotheca recensere; quod vero in tanta accusandi licentia quanta neque [illegible], quaeramque in dies videmus [illegible] ferri modo animo posset esse unus qui accusationes monumentis mandaret litterarum, atque ita mandaret ut accusationes [illegible] probando, nominatim refellendo accusatorum autem [illegible], [illegible], & [illegible] semper praeterrando [illegible] appareret quo tempore [illegible].

At non erat [illegible] Clerus [illegible] Sedis Apostolicae [illegible], ut quae Nostro Generali [illegible] convenerunt, narraret, quae nihil, [illegible] contra Sedem Apostolicam peccasse videtur. At [illegible] tantum volebat, & [illegible] litteras Helveticum agere, cui in Bibliotheca [illegible] denunciavit [illegible] prohibitorum, ut [illegible] partes Christianis [illegible] & veneno [illegible] qui tam multos [illegible], commonstret? [illegible], vide [illegible] omnes [illegible] genus [illegible] exhibere quae [illegible], & Evangelium Christi ab Evangelio diaboli secernant? & ut ne opera [illegible] hanc praestare [illegible] catholicam, & Scripturas [illegible] cum Haereticis [illegible]? Nonne [illegible] cum [illegible] Evangelium Christi cum Evangelio diaboli magis confunditur eo in Libro, in quo [illegible], quae [illegible]? [illegible], [illegible] Catholicae [illegible] quoque accusari [illegible], & propterea id quoque [illegible] narrandum. At regulam proferre qui vult omni generi [illegible] quae Evangelium Christi secernant ab Evangelio diaboli, non id attendere debet, utrum aliqui accusati Jansenismi fuerint, sed magis utrum revera Jansenistae sint: nam si revera non sunt, dum in eorum censum referuntur ea proposita regula, turpiter decipitur, cum vult doceri, populus Christianus, itaque cognoscit [illegible] tradere, & compositum horum scriptorum

rum ad [illegible] argumentum. Vidit Colonia, si Norisium, aliosque viros catholicos in Bibliotheca sua reponeret, futuros qui id vehementer reprehenderent, & violata esse decreta Romanorum Pontificum [illegible]: quare velle se dixit, non solum eos qui sunt, sed eos etiam qui esse Jansenistæ visi sunt, & in suspicionem saltem hæresis aliquando adducti, in Bibliotheca Jansenistica reponere. Quo facto duo consequebatur: unum erat, quod reprehendentibus respondere se [illegible], quod Romani Pontifices non prohibuissent, narrare, eos Scriptores fuisse aliquando Jansenismi suspectos; utque efficiebat, ut hæc in animis Lectorum perpetuo hæreret suspicio, cum, declarato regulam se velle præbere, quam indicavimus, & Scriptores hos Jansenistis adnumerando, significaret, quodpiam et regulæ quam constituerat, abfuturum, si eos prætermitteret, esseque in [illegible] aliqua tyrannia, & [illegible] nunquam Evangelicam [illegible]. Hoc enim efficere Bibliotheca Jansenistica volebat, ut qui semel accusatus Jansenismi fuerat, nunquam innocens videretur. Jam vero quis erit innocens, si semel accusasse sufficiat?

Vide porro in auctore Epistolæ improbitatem. Colonia, inquit, nihil aliud egit, quam quæ Norisio contigerunt referre. Idem paulo post: Sacræ Indicis Congregationis decreta consistere non posse & [illegible] impudentissime blaterat: *Nam si decreta, inquit, hæc stamus, ab omni Jansenismi suspicione vacat Norisius.* Sane [illegible] ad genus hominum. *Affirmabant olim P. de Colonia minime Jansenianis adnumerari Abbatem S. Cyrani, Arnaldum, Nicolium, Pascalium, Janseniumque, ceterosque ad unum omnes. Remanent hi quoque ab Jansenismi nota immunes? Dum Bibliothecam illam legi* [illegible] intelligo quomodo quæ pertineant [illegible], quæ Scriptoribus contigerunt, maximam narrationem. Non enim obscure loquitur. Velit nolit Norisius, velint nolint Romanæ Inquisitionis & Indicis Congregationes, non vacat a Jansenismi suspicione Norisius, neque magis eum potest Roma vindicare, quam Sancyranum, Arnaldum, ceterosque Jansenistas. Sic est: si Pontificum opponas Decreta, respondebit te, quod in causa Norisii nihil sunt referre. At si Romæ Bibliotheca damnatur, decretum nullum est? *Nam si hoc stamus, ab omni Jansenismi suspicione vacat Norisius.* Hæccine a Romanis Judicibus dissimulanda, ac ferenda?

Hanc autem incredibili arrogantiæ, hæc molimina non poterant Dominicanorum, non eorum [illegible] debuerat maledicum Scriptoris damnationem assignare Bibliothecæ Jansenisticæ. Neque enim tantus stupor, torpedo tanta superstitionum Cardinales occuparat, ut, cum ipsi habiti sint a Colonia contemptui, [illegible] potius Dominicanorum, si quis esset, [illegible] quam sui Ordinis dignitatem tueri. Nemo tamen non videt hæc ab homine profligatæ conscientiæ, proracisque animi jactata impudenter fuisse ad confundendam Dominicanorum [illegible]. Sed ego Dominicanos [illegible], qui, si probabunt [illegible] ad dignitatem suam esse [illegible], neglexisse Scriptorem, eumque [illegible] animum advertere, defendent ipsi se, defendent suos. Docebunt auctorem Epistolæ quamobrem non Gravesonius, non Concina, non alii damnentur, & decreta ab eo [illegible], non quisquam alterius Instituti, [illegible] qui damnaretur, accusatus propterea a suis fuerit. [illegible] Serrius ab Agnano Dominicano Bibliothecæ Casanatensis olim præfecto. Non enim latet illa sua Serrium [illegible] a Lutherano, & [illegible] Dominicanorum publice [illegible], sed visum est præterea hoc gloriosum sibi, si accusarent ipsi, & darent operam ut damnaretur. Abundant illi [illegible] erga veritatem, ergo hoc clamamus [illegible] pulcherrimo exemplo, quod non facile apud eos invenias qui [illegible] sapere videantur, errantes sodales suos etiam adversus Apostolicæ Sedis judicia magno [illegible] pertinaciter, impudenterque defendunt. Hæc considerando primi fuerunt Epistolæ [illegible], quam compilavit ex professo Theo-

philii Raynaudi Opusculo (a) conlaref sunt maledicta, convitiaque contumeliae, quae nemo Romanus [illegible] non leget, [illegible] [illegible] correctiores esse [illegible]. Si autem [illegible] eorum [illegible] po-tent et alia non afferr exempla, quae nonquam afferr, hoc certe damnare Biblio-theca [illegible] & hanc quidem quae [illegible] nunquam offecerit gloriae & [illegible] Dominicanorum, quorum opera [illegible] & [illegible] sem-per [illegible] Romanae Congregationes. Expectare autem a Dominicanis, ut [illegible] malos [illegible] Libros propterea [illegible] quod [illegible] & [illegible] [illegible] ipsi [illegible] quorum in [illegible] pa-tientur ab aliis accusari & prohiberi, [illegible] est ac plane ridiculum. Quan-[illegible] autem Concinae vehementer [illegible] quaeritur quod [illegible] Patr-dona [illegible] [illegible] tal-[illegible] [illegible] Concina, sed [illegible], qui [illegible] eum damnari [illegible] liber iste ad Romanam deferatur Inquisitio-nem [illegible] Congregatio [illegible] Judicem [illegible] contra [illegible] De [illegible].

Mirum etiam [illegible] [illegible] esse [illegible] Augustinianae Theologiam [illegible] de qua magis [illegible] Romanae [illegible] [illegible] Dominicani [illegible]. [illegible] apologia, Commentarios [illegible] ab o-mni [illegible] [illegible], [illegible] ab omni [illegible] errore [illegible] esse, [illegible] esse [illegible] Societatis [illegible] Theologorum & [illegible] Episcoporum doctrina. Hanc Apologiam [illegible] Rac-chiomi [illegible] [illegible] [illegible] arguet contra Archiepisco-pum [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible]. Id si verum [illegible] quam apud eum, qui latere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod ob [illegible] Sedis Apostolicae [illegible] & cum Christiana modestia, tum [illegible] amantissimo credit non [illegible] cum Schola Augustiniana [illegible] Theologis [illegible] Romanis Censori-bus [illegible]. Ro-mae certe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Liber auctor Epi-scopi [illegible] Theologus [illegible] [illegible] Racchiomi [illegible] contra quam omnibus [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] Archiepiscopi [illegible] esse [illegible]. [illegible] autem? Ne-mini quidem [illegible]. Nam qui [illegible] Anonymus [illegible] Decretorum [illegible] hoc. Hoc etiam ad cetera mala [illegible] [illegible] [illegible] omnes Anonymos, qui [illegible] [illegible] Episcopos aut Archie-piscopos [illegible] [illegible] & [illegible] campus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Episcopum [illegible] esse [illegible]. Quod [illegible] & quidem [illegible] Racchiomi quod [illegible] in sua Apologia [illegible]. Sed haec ad causam non attinent. Illud tamen [illegible] [illegible] [illegible] Anonymus [illegible] [illegible] Ordinem Episcopalem [illegible] Rac-chiomi [illegible] [illegible]. An non [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] erga Ordinem Episcopalem reverentiam, [illegible] [illegible] qui Cardinales, qui Romanas Con-gregationes [illegible] in [illegible] con-temptu [illegible] [illegible] [illegible] Ordinem Episcopalem [illegible]. Quod [illegible].

[illegible] tamen Racchiomi quae [illegible] [illegible] hunc Ordinem [illegible]. Atque multo magis Decreta Inno-centii XII. Clementis XI. [illegible] XII. [illegible] [illegible], [illegible] Liber [illegible], [illegible], neque contra [illegible] Au-gustinianam Scholam [illegible], [illegible] Theologos [illegible] [illegible] & Augustinum [illegible] [illegible] appellant. [illegible]

(a) *Diatriba de Immunitate Cœmeteriorum.*

videre licuiſſe Anonymo iuſſu Romanorum Pontificum [illegible] contemnere, non [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible].

Unum reſtat, ut qualem fructum ex hac [illegible] Sorbonicæ [illegible] præcipue Hæreſis Janſeniana diligenter attendas. Equidem [illegible] eſt hæc hæreſis, cum primum damnata fuit, plus multo à Catholicis [illegible]. Nam quæ [illegible] ut patent habita ab omnibus fuiſſet, [illegible] que [illegible] in quibus erat, oppugnata fuiſſet, [illegible] opera in viros catholicos, & egregios Scriptores [illegible] eam quodammodo deformatam corpore & [illegible], quam recepta eſt, [illegible] Vox Janſeniſta, non haberet illi quidem [illegible] itaque ingenio, quod valerent quanti ſua intereſſet hæreſim quam tuerentur non modo ab ſe, sed etiam à noſtris communem prædicari cum catholicis ſcholis, [illegible] non deſiſterent quin [illegible] eſſicerent, ut [illegible] malum [illegible] [illegible], quæ [illegible] commendaret à noſtris [illegible] [illegible] eam [illegible] cum Scholis Catholicis [illegible], [illegible] phantaſma eſſe Janſeniſmum, atque [illegible] hæreſim quæ [illegible], [illegible] quæ [illegible] videbantur. Nam quo [illegible] phantaſma eſſe Janſeniſmum, cum [illegible] quæ Janſenianos à Scriptoribus Catholicis [illegible], magnam [illegible] Eccleſia [illegible]. Quam vero Arnaldi, Queſnelliique ſectatorum [illegible] Janſeniſmum [illegible] Cardinales atque Epiſcopos plures [illegible] numero [illegible]? Quid quæris? Nec [illegible] Janſeniſtarum. Nam cum [illegible] hæreſis damnata, [illegible] quam plurimos [illegible] hæc Janſeniſtarum [illegible], laboratum eſt maxime quam plurimos in eam [illegible]. Hoc autem tantum malum, quod optimo conſilio [illegible] Annatus Decamput, [illegible] atque [illegible] Patres, & Theologi doctiſſimi, [illegible] Colonienſis & [illegible] in libro, in quo [illegible] multos, & [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible] cum præclaro Thomæ atque Auguſtini [illegible] habere ſeram, & [illegible] quæ [illegible] plurimum [illegible] damnata non [illegible] Congregatio [illegible] Decreto [illegible] haberet [illegible] cum Schola D. Thomæ D. atque Auguſtini, & [illegible] cum Janſenianis [illegible]. Hoc Romæ declarato [illegible] Janſeniani [illegible] quod haberent in [illegible] Theologorum, non [illegible] & [illegible] apud [illegible] cum catholicis ſcholis [illegible] Congregationis [illegible] Calumnia [illegible] vindicato, [illegible] non [illegible] [illegible] Janſeniſtas [illegible] [illegible] Nam [illegible] Janſenianum [illegible] hæreſim [illegible] in ea non eſſe [illegible], non eſſe [illegible], non eſſe [illegible], non [illegible] eſſe [illegible], quam eſſe volunt Calumnia [illegible] ad Hæreſim Janſenianam oppugnandam [illegible] Eccleſiæ Romanæ [illegible] Theologos. Nam quod ipſe, damnata Bibliotheca Janſeniſtica Norisiique, & aliis Catholicis viris à calumnia vindicatis [illegible] haud [illegible] Janſenianos [illegible] quam [illegible] ut demonſtravi [illegible] etiam [illegible], & [illegible]. Quid [illegible] Non defuturos, [illegible] Norisio vindicato, dicant Sancyranum errare.

lam, eorumque Portroyalensium inventa a Colonia fuisse in Bibliotheca reposita, & hos quoque a Iansenianorum censura vindicatos. Non puto quemquam inveniri tam pingui, stolidoque ingenio, ut ei cadere in cogitationem possit, utrum, vindicato Norisio, Arnaldus etiam, & Sancyranus vindicati censendi sint a Iansenianismi censura. Fac tamen esse, qui sic, ut somniat auctor Epistolae, velit desipere. Quale tandem peccatum erit respondere: Bibliothecam Iansenisticam non esse normam Catholicorum, non unum esse Colonium, cui neglectis veris Magistris auscultare debeat populus Christianus, atque ex eo quae vitanda sunt discere vitare? Quale, si addamus, Romanos esse Pontifices, esse Cardinalium Congregationes, quae, qui sint veri Iansenistae eorumque errores doceant, & commonstrent, Colonium denique privatum esse Scriptorem, nullius nominis Theologum, imperitum Catholicorum dogmatum, falsumque in recensendis Iansenistis esse? Ceterum cum tam sint a Sede Apostolica in veros Iansenistas lata decreta, ut illi tergiversari non possint, mutique omnes, damnato Colonio, mallent latere. Quid igitur? Desinent tandem aliquando de opere Ianseniani? Nihil minus. Contemnent magis, magisque Romae decreta, eaque quemadmodum contemnere possint, docuit omnium optime Epistolae auctor exemplo, dictoque, praeterea cum audeat asserere *Catholicorum cum Iansenistis controversiam eo demum recidere, utrum quaeque propositiones quae ab Ecclesia damnatae sunt sensu pressim, reperiantur in Iansenii Libro*. Negant quidem extare Ianseniani, non in eo tamen sita est omnis eorum cum Catholicis controversia. Quod ego dico, ut huius censoris agnoscas inscitiam. Arripient tamen quod sibi tribuit Ianseniani, & audito Romanum Pontificem idem saepe declarasse, audacius multo quam antea respondebunt, ignotum fraudibus, & insidiis fuisse Iansenii damnationis decretum, circumventum fuisse Pontificem, illiusque Cardinalium. Nonne haec, inquient illi, accidere Romae possunt, cum damnatur Colonius; non item possunt, cum damnatur Iansenius? Aut longe difficilius putatur esse, quod Colonius peccarit, atque utrum Pontificum decreta violarit agnoscere, quam Iansenii sensum in eius Libris investigare? En arma quae parata Iansenistis sunt ab auctore Epistolae quibus se tueantur, nescio plane quid a nostris reponi possit, nisi illud responderetur, esse cum haec scriptitaret, de iudicio, de mente Romanae Congregationis commentitorem. Neque vero potest quin plane videri, cum non animadverterit se se ita scribendo vicisse temeritatem omnium Iansenistarum, atque effecisse exemplo suo, ut deponerent omnem, si quem in eo superessent, aliquando pudorem.

Ut autem nihil deesset ad summam impudentiam, neque solum Iansenianos, sed etiam omnes improbos incitaret, impelleretque ad Indicis Congregationis contemptum, Librosque ab ea proscriptos impune legendos, insinuavit quoque illud Menagii *Mirabitur Romae, legetur ergo*. Non desunt, qui illud usurpent, prodigatae conscientiae homines, & non deerunt deinceps multo plures, cum videant esse Theologos, qui illud suggerere, atque probare non dubitent. Horum, horum opera vitae sunt deterrimorum in modum ipsius Romanae Congregationes, & non solum legi sed etiam iteratis typis iterum edi in Italia, vulgarique Libros quos illae damnarunt. Sed haec videant illi, quorum interest salvam esse, tuendique ex improbitate malorum de moventi capere Christianam Rempublicam.

Nos, quando tam multi sunt haeretici homines, qui hanc Apostolicam Sedem inique contemnunt, ac maledictis insectantur, Deum precemur O. M. ut ei saltem omnes obsequantur, & pareant, qui Catholicorum nomine ac religione censentur, eique sanctitatem, quae par est reverentiam, excipiant, cum primis, qui *caeca quadam obedientia se se amplecti* (o) *praedicant quidquid Romae decreverit*;

(o) *Apud Auctorem Epistolae pag. 1. col. 2.*

errre; unaque efficiat ut ad sanitatem redeant refragatores, sibique dictum accipiant a Spiritu Sancto (p) *Non iudices contra Iudicem, quoniam secundum quod iustum est iudicat*. Tum illud intelligant: (q) *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.*

Datum Romæ pridie Idus Martii MDCCL.

DECRETUM

S*Acræ Indicis Congregationis Decreto damnata, & prohibita fuere Folia nonnulla sine loco impressionis edita sub hoc titulo* - Epistola Doctoris Sorbonici ad Amicum Belgam - *latine, & gallice scripta, tamquam Libellus famosus, continens propositiones falsas, temerarias, scandalosas, seditiosas, atque Apostolicæ Sedi iniuriosas.*

Ea itaque Folia ubicumque, & quocumque idiomate impressa, seu (quod absit) imprimenda, Sacra eadem Congregatio vetat, ne quis cuiuscumque status, & conditionis apud se retinere, vel legere audeat, sed ipsa Ordinariis Locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim a præsentis Decreti notitia tradat sub pœnis in Indice Librorum contentis.

Quibus per me infrascriptum Secretarium Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO PAPÆ XIV. relatis, Sanctitas Sua Decretum approbavit, atque executioni mandari iussit. In quorum fidem &c.

Romæ in Palatio Apostolico Quirinali die vi. Maii 1750.

Io. Cardinalis Spinellus.

Loco ✠ Sigilli.

Fr. Th. Augustinus Ricchinius Ord. Præd. S. C. Secret.

Die, mense, & anno, quibus supra, prænotatum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Curiæ Innocentianæ, in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per Nicolaum Cappellum Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Magister Cursorum.

CAPUT XVI.

CONFIRMATIO, & INNOVATIO constitutionis incipientis, *Ex illa die*, a CLEMENTE PAPA XI.

In causa Rituum, seu Cæremoniarum Sinensium editæ,

necnon

Revocatio, rescissio, abolitio, cassatio, annullatio, ac damnatio Permissionum super iisdem Ritibus, seu Cæremoniis in quadam Pastorali Epistola Caroli Ambrosii Mediobarbi Patriarchæ Alexandrini olim Commissarii, & Visitatoris Apostolici in Sinarum Imperio contentarum,

Cum præscriptione novæ formulæ Iuramenti per Missionarios illarum partium præsentes, & futuros præstandi.

BENEDICTUS PAPA XIV. *Ad perpetuam rei memoriam.*

I. EX quo singulari Dei providentia factum est, ut Orientalium, & Occidentalium Indiarum Regiones Europæis innotescerent, Apostolica Sancta Sedes, quæ ab ipsis Ecclesiæ incunabulis Evangelicæ veritatis lumen ubique diffundere, & illud ab omni erroris umbra servare maximo studio curavit, in his quoque novissimis temporibus Evangelicos Operarios in antedictas Regiones sedulo misit, ut Idololatria ibi late dominante funditus eradicata Christianæ Fidei semen opportune spargerent, atque horrentes illos, & incultos campos in fertiles florentesque vineas uberrimos æternæ vitæ fructus daturas commutarent. Ex Regionibus autem illis, quas Sancta Sedes præ ceteris ante oculos habuit, sunt profecto amplissimum Sinarum Imperium, in quo quidem negari non potest, quin Christiana Fides progressus ingentes fecerit, longe etiam maiores factura, nisi coorta inter Operarios a Sancta Sede illuc missos dissidia cursum intercidissent.

II. Occasionem dissidiis eiusmodi dederunt Cæremoniæ quædam, & Ritus qui-

(p) *Eccles. viii. 17.* (q) *I Reg. xv. 23.*

quibus Sinenses ad Confucium Philosophum, & Majores suos honoribus prosequendos uti consueverant; cum nonnulli ex Missionariis contenderent, eas esse Caeremonias, & Ritus mere civiles, adeoque concedendos iis, qui [illegible] Sinarum cultu Christianam Religionem amplectebantur, contra vero alii eos usque superstitionem olere, sine gravi Religionis injuria permitti nullo modo posse asseverarent. Quae haec controversia multos annos Apostolicae Sedis curam & sollicitudinem ad se traxit, cum id maxime caveat, ne zizania in agro Dominico radices agant: aut, si forte egerint, ea, quam cito fieri potest, evellantur.

III. Primo itaque ad Sanctae Sedis Tribunal causam hanc detulerunt ii, qui Caeremonias illas, & Ritus Sinenses superstitione imbutos impugnabant. Super iis dubia nonnulla proposita fuerunt Congregationi de Propaganda Fide, quae anno 1645 comprobavit responsa ac decisiones Theologorum, qui Caeremonias & Ritus eosdem superstitione revera infectos judicarunt. Proinde Innocentius Papa X ad praefatae Congregationis preces, omnibus & singulis Missionariis sub poena excommunicationis latae sententiae ipso facto Sanctae Sedi reservatae mandavit, ut responsa ac decisiones praedictas omnino observarent, easque ad praxim deducerent, donec aliter, & Apostolica Sede aliquid statutum non esset.

IV. Verum paucis post ab aliis ejusdem Missionis Operariis alia dubia de iisdem Ritibus & Caeremoniis [illegible] Congregationi de Propaganda Fide fuerunt exhibita, ex quibus Caeremoniae ipsae, Ritusque nullam in se superstitionem habere videbantur. Negotium itaque hujusmodi ab Alexandro Papa VII Sacrae Inquisitionis Congregationi commissum fuit: quae prout varia diversaque tempore fuerat [illegible] de eisdem Caeremoniis [illegible] quidem tanquam mere civiles & politicas esse permittendas, alias vero minime tolerari posse judicavit; utrumque Alexander Pontifex suo tempore hanc sententiam probavit, & confirmavit.

V. Sed ecce iterum ad Sanctam Sedem haec eadem controversia. Cum plura dubia Sacrae Inquisitionis Congregationi proposita fuissent, illud quoque ab ea quaesitum fuit, utrum adhuc vigeret Innocentii Papae X praeceptum, quod sub poena excommunicationis latae sententiae mandabat observantiam responsionum, ac decisionum, quae a Congregatione de Propaganda anno 1645 ut supra dictum est emanaverant. Praeterea an Ritibus [illegible] dubiis eorum praxis permittenda foret, cum prohibitioni obstare videretur Decretum Sacrae Inquisitionis, quod ab ea emanaverat anno 1656, super quaestionibus diversa ratione, aliisque circumstantiis propositis ab Operariis Apostolicis in Sinarum Regno commorantibus. Respondit ad haec Sacrae Inquisitionis Congregatio anno 1669, praefatum Congregationis de Propaganda Fide Decretum adhuc vigere habita ratione eorum, quae fuerunt in dubiis exposita, neque illud fuisse circumscriptum a Decreto Sacrae Inquisitionis, quod anno 1656 emanavit, imo esse omnino observandum juxta quaesita, circumstantias, & omnia ea, quae in antedictis dubiis continentur. Declaravit pariter eodem modo esse observandum praedictum Sacrae Congregationis Decretum anni 1656 juxta quaesita, circumstantias, & reliqua in ipso expressa. Hoc autem Decretum Clemens Papa IX comprobavit.

VI. Cum autem omnia praefata Decreta pro varia rerum expositione rationem suam habuerint [illegible] ac promulgata, tamen [illegible] ut Ritibus Sinensibus [illegible] ut magis illa verus, & [illegible] Evangelicos Operarios in partes, adducta res fuit in [illegible], ac [illegible]. A quo hinc, non sine gravi scandalo, magnoque fidei damno [illegible] praedicatio non [illegible] & non [illegible] atque Christianorum [illegible] & [illegible]. His autem [illegible] Innocentius Papa XII Praedecessor noster, [illegible] esse potuerit, ut perpetuo [illegible] finis daretur, proinde causam [illegible]-

aliisque adjunctis totius huius controversiae discussionem Sacrae Inquisitionis Congregationi commisit. Cumque nihil intentatum reliquisset, quo bene tanto facti notitiam eliceret, hunc quoque laterent & aliud mandato fortasse cum diligentia Quaesita, quae per eamdem Sacram Congregationem resolverentur.

VII. Quaesitorum illorum examen Innocentii Papae XII. mors intercepit. Clemens autem XI, qui successit, Praedecessoris sui acta prosecutus, coram se quaesitorum eorumdem examen fieri voluit. Quamobrem post diuturnam, maturam, & accuratissimam eorum discussionem, post auditas ex utraque parte rationes, quibus liberè producendis unicuique laxum spatium datum fuit, idem Clemens Papa XI. anno 1704. confirmavit, & Apostolica auctoritate comprobavit praememoratae Sacrae Congregationis responsiones ad omnia & singula quaesita proposita, quibus Ritus Sinenses, utpote superstitione imbuti prohibebantur, easdemque praefatas responsiones ad Carolum Thomam de Tournon Antiochenum Patriarcham, Commissarium, & in Sinarum Regno Visitatorem Apostolicum transmisit, ut earumdem executionem earumdem observantiam omnibus & singulis Missionariis, poenis quoque Canonicis in refractarios indictis, praeciperet.

VIII. Promulgavit quidem Patriarcha Antiochenus decisionem Apostolicam, edito Decreto, quo ab universis eius observantiam exigebat. Cum autem illam tentassent eludere, variisque modis rationibus effugere ii, qui Sinenses Ritus tamquam politicos, ac mere civiles propugnaverant, praedictus Pontifex Clemens XI. Decreto, quod per Sacrae Inquisitionis Congregationem emanavit anno 1710. praecepit omnimodam, & inviolabilem earumdem responsionum plene Apostolica auctoritate confirmatarum observantiam, & alia quae Decreto ipso continentur, quod est tenoris sequentis.

DECRETUM

Super observando, ac inviolabili observantia Responsionum alias in Causa Rituum, seu Caeremoniarum Sinensium a Sacra Congregatione datarum, & a Sanctissimo approbatarum, cum aliis Ordinationibus.

Feria V. die XXV. Septembris MDCCX.

IX. *In Congregatione Generali Sanctae Romanae, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Sanctissimo Domino Nostro D. Clemente Divina Providentia Papa XI., ac Eminentissimis & Reverendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.*

Idem Sanctissimus Dominus Noster in Causa Rituum, seu Caeremoniarum Sinensium, auditis tam in Congregationibus coram praefato non semel, quam in aliis, mense & anno praesentibus pluries coram Sanctitate Sua habitis, praefatorum Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium, qui rem mature, ac diligentissime discusserunt, sententiis, decrevit, & declaravit, responsa alias in Causa huiusmodi ab eadem Congregatione data & a Sanctitate Sua die 20. Novembris 1704. confirmata & approbata, necnon Mandatum, seu Decretum ab Eminentissimo & Reverendissimo Domino D. Cardinali de Tournon, tunc Patriarcha Antiocheno, Commissario, & Visitatore Apostolico Generali in Imperio Sinarum die 25 Ianuarii 1707. hac de re editum, ab omnibus & singulis, ad quos spectat, inconcusse, & inviolabiliter sub censuris & poenis in Mandato, seu Decreto huiusmodi expressis, observanda esse, quovis contrafaciendi quaesito colore, seu praetextu penitus sublato, ac proinde non obstante quacumque appellatione a quibusvis Personis sive Saecularibus, sive Regularibus, etiam specifica & individua mentione, & expressione digna, ac quavis Eccle-

sia-

[illegible] dignitate fulgentibus, ad Sedem Apostolicam recurrisse, quam propterea Sanctitas Sua renunciandam esse decrevit, ac de ipsa renunciat. Porro cum idem D. Cardinalis de Tournon in suo Mandato, seu Decreto supradicto Apostolicae decisioni diei 20. Novembris 1704. late se expresse inhaerere professus fuerit, Sanctitas Sua idcirco declaravit, ipsum Mandatum seu Decretum una cum censuris in eo contentis ad eorumdem [illegible] responsionum accipiendum esse, ita ut nihil per illud responsis praefatis additum, seu detractum fuisse censendum sit, ac minime, quae in eo insunt, aliam in Mandato, seu Decreto praedicto intelligi [illegible]. Caeterum Sanctitas Sua, tametsi non sine magno animi sui moerore acceperit, quod [illegible] multiplicia in [illegible] in latissimis illis Regionibus [illegible] non cessat, non tamen propterea in iis Catholicae Religionis propagandae saluberrimum ac sanctissimum opus illarum deserere voluit; [illegible] quae [illegible] constantiam, ac studium [illegible] quibus [illegible] Christianae Fidei [illegible] sufficiat, [illegible] ordinarios semper, & [illegible] promovere [illegible] ad eo pertinentibus [illegible], illamque dicto D. Cardinali de Tournon [illegible] ad[illegible] in aliis partibus commorentur, [illegible] Episcopum, & Vicarius Apostolicus [illegible], qua [illegible] Apostolicarum Decretorum [illegible] Missionariorum [illegible] Evangelicae veritatis praedicatione, atque [illegible] opportune consolentur Deumque, ac [illegible] Patres [illegible] Sanctitas Sua [illegible] & [illegible] Ordinis, Congregationis, Instituti & Societatis etiam de necessitate exprimendae Regularibus, ac [illegible] quibuscumque saecularibus Personis tam Ecclesiasticis, quam Laicis, cujuscumque statûs, gradûs, conditionis, & dignitatis existant, ut in posterum non audeant sub quovis quaesito colore, vel praetextu imprimere, vel quoquo modo in lucem edere Libros, Libellos, Relationes, Theses, Folia, seu Scripta quaecumque, in quibus ex professo vel incidenter de Ritibus Sinicis [illegible], vel de controversiis desuper [illegible] occasione eorum quomodolibet tractetur, sine expressa & speciali licentia a Sanctitate Sua, seu pro tempore existente Romano Pontifice in Congregatione supradicta Sanctae & Universalis Inquisitionis obtinenda. Et antiquis [illegible] Sanctitas Sua voluit, & declaravit, contravenientes quoscumque [illegible] Regulares [illegible] ipso facto [illegible] Sanctitati Suae, & Successoribus suis Romanis Pontificibus [illegible] Libros [illegible], Libellos, Relationes, Theses, Folia, ac Scripta quaecumque, quae in futurum contra praefatam prohibitionem [illegible] contingerit ([illegible]) pro expresse prohibitis haberi voluit [illegible], sub poenis, & censuris in Regulis Indicis Librorum prohibitorum contentis. Impressores vero, praeter [illegible] incursionem, [illegible] poenis [illegible] mandavit. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque.

Infrascripti Notarius Sanctae Romanae & Universalis Inquisitionis Notarius.

X. At vero cum Decretum [illegible] ad [illegible] omnibus [illegible] Itaque Clemens idem Papa XI. [illegible] Constitutionem anno 1715 evulgavit, qua [illegible] Inquisitionis responsionum, [illegible] observari mandavit, praecipue omnibus in Sinis [illegible], quibus [illegible]

 dam

tiam contumaces homines aliquo pacto evadere potuissent, & est tenoris, qui sequitur.

CLEMENTIS PAPAE XI.

Praeceptum super omnimoda, absoluta, integra, & inviolabili observatione eorum, quae alias a Sanctitate Sua in Causa Rituum, seu Caeremoniarum Sinensium decreta fuerunt; cum rejectione quarumcumque rationum, seu excusationum ad eorumdem Decretorum executionem declinandam allatarum, ac praescriptione Formulae Juramenti per Missionarios illarum partium praesentes & futuros hac in re praestandi.

CLEMENS PAPA XI.

Ad futuram rei memoriam.

XI. *Ex illa die, qua, nullis licet meritorum nostrorum suffragiis, Catholicae Ecclesiae gubernacula, hoc est, munus sua amplitudine gravissimum, ac temporum iniquitate molestissimum, Deo sic disponente, suscepimus, nihil Nobis maximo clavo admonentibus antiquius fuit, quam acerrimas contentiones jampridem in Imperio Sinarum inter Apostolicos illarum partium Missionarios exortas, semperque in dies magis invalescentes tum circa quasdam voces Sinicas ad sanctum & ineffabile Dei nomen exprimendum inibi usurpatas, quam circa nonnullos earum gentium Ritus, veluti superstitiosos a quibusdam ex Missionariis praedictis reprobatos, ab aliis vero, utpote eos civiles tantum asserentibus, permissos, Apostolici Judicii censura opportune dirimere, ut, sublatis dissidiis, Christianae Religionis, Catholicaeque Fidei propagationem turbantibus, omnes tandem idipsum dicerent in eodem sensu & in eadem sententia, unoque ore glorificaretur Deus ab iis, qui sanctificati sunt in Christo Jesu.*

Huc conspiciunt responsa illa, quae ad nonnullas quaestiones super eisdem rebus excitatas praevio diuturno examine, dudum, videlicet tempore fel. record. Innocentii Papae XII. Praedecessoris nostri inchoato, ac deinde jussu nostro per plures annos continuato, auditisque utrisque Partis rationibus, accurato complurium Theologorum, & Qualificatorum sententiis a Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium in tota Republica Christiana Generalium Inquisitorum adversus haereticam pravitatem auctoritate Apostolica deputatorum data fuerunt, Nos die 20. Novembris 1704. eadem auctoritate confirmavimus, & approbavimus.

Ea autem, quae in responsis hujusmodi decreta fuerunt, sunt quae sequuntur. Cum Deus Optimus Maximus congrue apud Sinas vocabulis Europaeis exprimi nequeat, ad eumdem verum Deum significandum, vocabulum *Tien Chu*, hoc est, Coeli Dominus, quod a Sinensibus Missionariis, & Fidelibus longo ac probato usu receptum esse dignoscitur, admittendum esse, nomina vero *Tien* Coelum, & *Xang Ti* Supremus Imperator, penitus rejicienda.

Idcirco tabellas cum inscriptione Sinica *King Tien*, Coelum colito, in Ecclesiis Christianorum appendi, seu jam appensas in posterum inibi retineri permittendum non esse.

Ad haec nullatenus, nullaque de causa permittendum esse Christifidelibus, quod praesint, ministrent, aut intersint solemnibus Sacrificiis, seu Oblationibus, quae a Sinensibus in utroque aequinoctio cujuscumque anni Confucio & Progenitoribus defunctis fieri solent, tamquam superstitione imbutis. Similiter nec esse permittendum, quod in Aedibus Confucii, quae Sinico nomine *Miao* appellantur, iidem Christifideles exerceant, & peragant Caeremonias, Ritus, & Oblationes, quae in honorem ejusdem Confucii fiunt tum singulis mensibus in Novilunio & Plenilunio a Mandarinis, seu primariis Magistratibus, aliisque Officialibus, & Litteratis, tum ab eisdem Mandarinis, seu Gubernatoribus ac Magistratibus, antequam dignitatem adeant, seu saltem post ejus possessionem adeptam, tum denique a Litteratis, qui postquam ad gradus sunt admissi, e vestigio ad-

ad Templum, seu AEdem Confucii se conferunt.

Praeterea non esse permittendum Christianis in Templis, seu AEdibus Progenitoribus dicatis Oblationes minus solemnes eisdem facere, nec in illis ministrare, aut quomodolibet inservire, vel alios Ritus, & Caeremonias peragere.

Item nec esse permittendum praefatis Christianis Oblationes, Ritus, & Caeremonias hujusmodi coram Progenitorum Tabellis in privatis domibus, sive in eorumdem Progenitorum Sepulcris, sive antequam defuncti sepulturae tradantur, in eorum honorem fieri consuetas, una cum Gentilibus, vel seorsim ab illis peragere, eisque ministrare, aut interesse, immo praedicta omnia, utpote quae, perpensis hinc inde deductis, necnon diligenter, ac mature discussis omnibus, ita peragi comperta sunt, ut a superstitione separari nequeant, Christianae Legis cultoribus ne quidem permittenda esse, praemissa publica, vel secreta protestatione, se, non religioso, sed civili, ac politico tantum cultu erga defunctos illa praestare, nec ab eis quidquam petere, aut sperare.

Non tamen per haec censendam esse damnatam praesentiam illam, seu assistentiam mere materialem, quam cum Gentilibus superstitiosa peragentibus, citra ullam sive expressam, sive tacitam gestorum approbationem, ac quovis ministerio penitus secluso, eisdem superstitiosis actibus quandoque praestari contingat a Christianis, cum aliter odia & inimicitiae vitari non possunt, facta tamen prius, si commode fieri poterit, Fidei protestatione, ac cessante periculo subversionis.

Demum permittendum non esse Christifidelibus Tabellas defunctorum Progenitorum in suis privatis domibus retinere, juxta illarum partium morem, hoc est, cum inscriptione Sinica, qua Thronus, seu Sedes Spiritus, vel Animae N. significetur, immo nec cum alia, qua Sedes, seu Thronus, adeoque idem, ac prior, licet magis contracta inscriptione, designari videatur. Quo vero ad Tabellas solo defuncti nomine inscriptas, tolerari posse earum usum, dummodo in eis conficiendis omittantur omnia quae superstitionem redolent, & secluso scandalo, hoc est dummodo qui Christiani non sunt, arbitrari non possint, Tabellas hujusmodi a Christianis retineri ea mente, qua ipsi eas retinent, necnon adjecta insuper declaratione ad latus ipsarum Tabellarum appendenda, qua & quae sit Christianorum circa defunctos fides, & qualis Filiorum ac Nepotum in Progenitores pietas esse debeat, exprimatur.

Per praemissa nihilominus non vetari, quin alia erga defunctos peragi possint, si qua a Gentilibus peragi solent, quae vere superstitiosa non sint, nec superstitionis speciem praeseferant, sed intra limites civilium & politicorum Rituum contineantur. Porro quaenam haec sint, & quibus adhibitis cautionibus tolerari valeant, tum pro tempore existentis Commissarii & Visitatoris Generalis Apostolici, seu qui ejus vices exercentis in Imperio Sinarum, tum Episcoporum & Vicariorum Apostolicorum earum partium judicio relinquendum esse, qui tamen interea omni, quo poterunt, studio ac diligentia curare debebunt, ut Gentilium Caeremoniis penitus sublatis, [illegible] a Christianis, & pro Christianis [illegible] Ritus, quos Catholica Ecclesia pro defunctis pie praescripsit.

Post haec vero labente fere septennio, nempe die 25 Septembris 1710, auditis iterum aliorum Cardinalium [illegible] mature, ac diligenter [illegible] suffragiis, eadem responsa, necnon Mandatum, seu Decretum, quod illis expressè inserendum, a piae mem. Carolo Thoma, dum viveret, ejusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali de Tournon nuncupato, tunc Patriarcha Antiocheno, Commissario & Visitatore Generali in praefato Imperio Sinarum, die 25 Januarii 1707 editum fuit, ab omnibus & [illegible] ad quos spectabat, inconcusse & inviolabiliter [illegible], & poenis in Mandato, seu Decreto hujusmodi expressis servanda esse decrevimus & declaravimus, quovis contrarium

ciendi quaesito colore, sive praetextu prorsus sublato, ac per sententiam non obstante quacumque appellatione a quibusvis Personis ad Nos, & Sedem Apostolicam interposita, eum propterea prorsus retinendum esse penitus decrevimus, ac rem ipsam ex toto, prout in Decreto huiusmodi fusius continetur.

Haec omnia plene & abunde sufficere debuissent, ut ea, quae inimicus homo superseminaverat, e tanto ex agro illo radicitus evellerentur, Fidelesque omnes monitis & jussis Sanctae Sedis mandatis ea, qua par erat, humilitate & obedientia obsecundarent, praesertim cum in ipsis responsorum praedictorum a Nobis, ut praemittitur, confirmatorum & approbatorum, Causam tam finitam esse apertis, & perspicuis verbis enuntiatum fuerit.

Verum, cum, sicut ex iisdem partibus non sine intimo animi nostri dolore ad notitiam pervenit Apostolatus auditum, tam contra a Nobis praescripta responsorum huiusmodi executio a plerisque, sive variis fictisque obtentu, quod illa a Nobis suspensa fuerint, vel minus legitime promulgata, sive conditionum ut perperam afferuntur, in eis insertarum, & ante executionem ipsam verificandarum, fallaciter, super quibus ipsa emanarunt, non subsistentium ratione, sive ulteriorum a Nobis ea in re edendarum declarationum colore, sive gravium, quae tam Missionariis, quam Missionibus ipsis ex demandata executione oriri posse praetendunt, periculorum occasione, sive etiam Decreti dudum, nempe die 23. Martii 1656 super eiusmodi Ritibus seu Caeremoniis Sinicis a praefata Congregatione Cardinalium ed[ito] ac a recol. mem. Alexandro Papa VII Praedecessore nostro approbato praetextu, necnon sub gravi Dei, Sedis nostrae auctoritatis injuria, Christifidelium scandalo, ac salutis animarum detrimento, sive diu multumque eludatur, aut saltem nimium retardetur.

Hinc est, quod Nos, ex commissa Nobis divinitus Apostolicae servitutis munere, difficultates, tergiversationes, subterfugia, & praetextus huiusmodi penitus & omnino e medio tollere, ac removere, animarum Christifidelium quieti, omniumque saluti quantum Nobis ex alto conceditur, prospicere cupientes, de eorundem Cardinalium consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicae potestatis plenitudine, omnibus & singulis Archiepiscopis, & Episcopis in supradicto Sinarum Imperio, aliisque et conterminis, sive adjacentibus Regnis, ac Provinciis nunc & pro tempore quandocumque existentibus sub suspensionis ab exercitio Pontificalium, & interdicti ab ingressu Ecclesiae, eorum vero Officialibus, ac Vicariis in Spiritualibus Generalibus, aliisque illorum locorum Ordinariis, ac etiam Vicariis Apostolicis, qui Episcopi non sint, eorumve Provicariis, necnon Missionariis tam saecularibus, quam cuiusvis Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatis, etiam Jesu, Regularibus, sub excommunicationis latae sententiae, a qua nemo a quoquam, praeterquam a Nobis seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus, absolvi possit, & quoad Regulares etiam privationis vocis activae, & passivae poenis per contravenientes ipso facto absque alia declaratione incurrendis, tenore praesentium praecipimus, ac in virtute sanctae obedientiae mandamus, ut responsa praedicta, omniaque, & singula in eis contenta exacte, integre, absolute, inviolabiliter, & inconcusse observent, ac ab iis, quorum cura ad illos spectat, similiter observari, quantum in ipsis est, curent & faciant, neque illis, sive ulla ex superius expressis, sive alio quovis titulo, causa, occasione, colore, vel praetextu contravenire quoquo modo audeant, vel praesumant.

Praeterea motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine paribus, harum serie statuimus, & sub eisdem excommunicationis reservatae, ac privationis vocis activae, & passivae poenis ordinamus, ut omnes & singuli Ecclesiastici tam saeculares, quam praedictorum Ordinum, Congregationum, Institutorum, & Societatum, etiam Jesu, Regulares, ad Sinas, aliaque praefata Regna, & Pro-

Provinciis, sive ab hac Sancta Sede, sive etiam ab eorum Superioribus missi, & quandocumque in posterum mittendi, cuiusvis tandem status, aut facultatis vigore illic existant, vel in futurum existerint, missi scilicet statim ac praesentes Litterae eis innotuerint, mittendi vero, antequam ibidem aliquod Missionarii munus exercere incipiant, iuramentum de fideliter integre ac inviolabiliter observando huiusmodi Praecepto et Mandato nostro iuxta formulam in praesentium Litterarum calce annotandam, in manibus Commissarii & Visitatoris Apostolici in praefato Imperio Sinarum pro tempore existentis, vel alterius ab illo deputati, sive, eo deficiente, in manibus Episcoporum, vel Vicariorum Apostolicorum dictarum partium, in quorum respectiva iurisdictione commorantur, vel commorabuntur, aut alterius ab eis deputati. Regulares vero in manibus insuper Superiorum suae Religionis, vel ab illis deputatorum in eisdem partibus existentium, praestare omnino debeant, ac teneantur, ita ut ante praestationem iuramenti huiusmodi, & subinde praestiti sub eadem formula ab unoquoque qui iuramentum ipsum praestiterint, propria manu subscriptam, nullum Missionarii munus ibi obire aut exercere, neque tamquam deputati ab Episcopis, seu Ordinariis Locorum, aut tamquam simplices suae Religionis Presbyteri, sive alio quovis titulo, causa, seu privilegio, de quibus expressa specialis, & specialissima esset facienda mentio, Christi fidelium Confessiones audire, concionari, aut Sacramenta quaecumque administrare ullo modo valeant, nullisque omnino facultatibus, sive sibi specialiter, sive suis respective Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus etiam Iesu huiusmodi generaliter a Sede praefata concessis uti possint, sed quoad eos, praeter, & ultra superius expressas poenas, omnes & singulae facultates praedictae omnino cessent, nullasque vires sint, & esse censeantur.

Omnia autem iuramenta huiusmodi per quoscumque Missionarios tam Saeculares, quam Regulares, in memoratorum sive Commissarii & Visitatoris Apostolici pro tempore existentis, sive Episcoporum, aut Vicariorum Apostolicorum manibus, uti praemittitur, praestanda, postquam subscripta manu fuerint, vel saltem authentica eorum exempla per eumdem Commissarium & Visitatorem Apostolicum pro tempore existentem, Episcopos & Vicarios Apostolicos ad praefatam Congregationem Cardinalium quanto citius fieri poterit, transmittantur.

Superiores vero Regulares eiusdem Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatis etiam Iesu illic nunc & pro tempore existentes, sub eisdem poenis teneantur non solum idem iuramentum in praefatorum sive Commissarii & Visitatoris Apostolici pro tempore existentis, sive Episcoporum, aut Vicariorum Apostolicorum manibus iuxta modum supra praescriptum, praestare, eiusque formulam subscribere, sed etiam eiusdem praestationem a suis respective Subditis exigere, ac authentica eo super documenta quamprimum transmittere ad suos respective Superiores Generales, qui illa memoratae Congregationi Cardinalium statim tradere debebunt.

Decernentes, easdem praesentes Litteras, & in eis contenta quaecumque, etiam ex eo quod praedicti, & alii quicumque in praemissis interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, praeeminentiae, & dignitatis existant, seu alias speciali & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, causaeque, propter quas praesentes emanarint, sufficienter adductae, verificatae, & iustificatae non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis iuridica, & privilegiata causa, colore, praetextu, & capite, etiam in corpore Iuris clauso, etiam enormis, enormissimae & totalis laesionis, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostrae, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet etiam quantumvis magno & substantiali, ac inexcogitato, & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugna-

re, restringere, invalidare, retractare, in controversiam vocari aut ad terminos Iuris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque Iuris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia & potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato, quempiam in Iudicio, vel extra illud uti seu se iuvare ullo modo posse, sed ipsas praesentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, quibuscumque Iuris seu facti defectibus, qui adversus illas etiam quovismodo a Sede praefata concessorum privilegiorum praetextu ad effectum impediendi seu retardandi earum executionem quovis modo seu quavis ex causa opponi seu obiici possint, minime refragantibus, suos plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac propterea, omnibus & singulis quomodolibet allatis seu afferendis impedimentis penitus & omnino remotis, ac cuiquam quem concernit, ab illis ad quos spectat & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter & inconcusse observari, sicque & non aliter in praemissis per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de Latere Legatos & praefatae Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quacumque praeeminentia & potestate fungentes & functuros, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & auctoritate, iudicari & definiri debere, ac irritum & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, & quatenus opus sit, nostra & Cancellariae Apostolicae Regula de Iure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quorumcumque Ordinum, Congregationum, Institutorum, & Societatum, etiam Iesu, ac quarumvis Ecclesiarum, & aliis quibuslibet, etiam Iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis Statutis & consuetudinibus, ac praescriptionibus quantumcumque longissimis & immemorabilibus; Privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apostolicis Ordinibus Congregationibus Institutis & Societatibus, etiam Iesu ac Ecclesiis praedictis aliisque quibuslibet personis etiam quantumvis qualificatis, & specialissima mentione dignis a Sede praedicta ex quacumque causa etiam per viam contractus, & remunerationis sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque & aliis decretis etiam motu, scientia & potestatis plenitudine similibus seu ad quorumcumque personarum etiam Imperiali Regali aliave quavis mundana vel Ecclesiastica dignitate fulgentium instantiam, aut eorum contemplatione, seu alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, ac quantiscumque vicibus approbatis confirmatis & innovatis. Quibus omnibus & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur praesentibus pro plene & sufficienter expressis, & insertis habentes illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus & derogatum esse volumus caeterisque contrariis quibuscumque.

Formula autem Iuramenti ut praemittitur, praestandi est quae sequitur, videlicet. Ego N. Missionarius ad Sinas, vel ad Regnum N. vel ad Provinciam N. a Sede Apostolica, vel a Su-

Superioribus meis, iuxta facultates eis a Sede Apostolica concessas missus vel destinatus, Praecepto, ac Mandato Apostolico super Ritibus, & Caeremoniis Sinensibus in Constitutione Sanctissimi Domini Nostri Domini Clementis Divina Providentia Papae XI. hac de re edita, quae praesentis Iuramenti formula praescripta est, contento, ac mihi per integram eiusdem Constitutionis lecturam apprime noto, plene ac fideliter parebo, illudque exacte, absolute, ac inviolabiliter observabo, & absque ulla tergiversatione adimplebo. Si autem (quod Deus avertat) quoquo modo contravenerim, toties quoties id evenerit, poenas per praedictam Constitutionem impositas me subiectum agnosco & declaro. Ita tactis Sacrosanctis Evangeliis promitto, voveo, & iuro. Sic me Deus adiuvet, & haec Sancta Dei Evangelia.

Ego N. manu propria.

Caeterum volumus, & expresse mandamus, ut eaedem praesentes Litterae, seu earum exempla etiam impressa notificentur, & intimentur omnibus & singulis antedictorum Ordinum, Congregationum, Institutorum, & Societatum, etiam Iesu, Superioribus Generalibus, & Procuratoribus Generalibus, ad hoc ut tam ipsi, quam praedicti eorum respective Subditorum seu inferiorum nomine ipsas Litteras fideliter exequi & observare spondeant, aliamque sponsionis huiusmodi in scriptis reddant: earum vero exempla praedicta pluribus vicibus, quanto citius fieri poterit, transmittant ad eosdem suos Subditos seu inferiores in dictis aliisque Regnis & Provinciis supradictis degentes, cum arctissimo praecepto easdem Litteras, & in eis contenta quae semper plenarie & integre ac vere, realiter, & cum effectu in omnibus & per omnia fideliter exequendi, & observandi. Quia vero difficile foret Litteras huiusmodi originales ubique afferri & publicari, volumus pariter, & decernimus, ipsarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo Personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eandem prorsus fidem tam in Iudicio, quam extra illud, ubique locorum haberi, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae. Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, die 19. Martii 1715. Pontificatus Nostri Anno decimo quinto.

F. Oliverius.

XII. Per Constitutionem Apostolicam adeo solemnem, qua Clemens Papa XI. se huic controversiae finem dedisse testatur, rectum & aequum videbatur, eos qui Sanctae Sedis auctoritatem se quam maxime revereri profitentur, humili & obsequenti animo illius Iudicio tenere omnino subscribere, nec ulterius quicquam cavillari. Nihilominus inobedientes & captiosi homines praedictam eiusdem Constitutionis observantiam se effugere posse putarunt, ea ratione, quod illa Praecepti titulum praefert, quasi vero non indissolubilis Legis, sed Praecepti mere Ecclesiastici vim haberet, tum etiam quod etiam debilitatam existimarent ex Permissionibus quibusdam, quas super iisdem Sinensibus Ritibus publicavit Carolus Ambrosius Mediobarbus Patriarcha Alexandrinus, cum Commissarium & Visitatorem Generalem Apostolicum in iis Regionibus ageret.

XIII. Nos igitur animadvertentes, praedictam Constitutionem Christiani Cultus puritatem respicere, quam ita ab omni superstitionis labe immunem servare contendit, nullo modo ferre possumus, quemquam ex fidelibus, qui eidem repugnare temere audeat, aut contemnere, perinde ac ipsa supremam Apostolicae Sedis decisionem non contineret, & id quo de agitur non ad Religionem spectaret, sed quid per se indifferens foret, aut quaedam variabilis disciplinae ratio. Propterea auctoritate ab Omnipotenti Deo Nobis tradita, utpote volentes ad illam in suo robore omnino servandam, de auctoritatis eiusdem plenitudine non modo eam approbamus & confirmamus, sed etiam, quantum possumus, omnem vim & firmitatem ad illam magis, magisque roborandam ac stabiliendam, adiicimus,

com-

eamque in se plenam & omnimodam Apostolicæ Constitutionis auctoritatem habere dicimus & declaramus.

XIV. Permissiones autem, quarum obtentu aliqui prædictæ Constitutionis robur infringere conantur, originem duxerunt a responsionibus quibusdam, quas duo viri, qui jampridem in Sinarum Regno fuerant, ad quæsita nonnulla dederunt, quæ super ejusdem Constitutionis Apostolicæ executione ac praxi Missionarii quidam proposuerant. Responsiones itaque hujusmodi una cum dubiis illis, nullo tamen Romani Pontificis sive approbantis, sive aliquid de suo addentis judicio, transmissæ fuerunt ad præfatum Patriarcham Alexandrinum, ejus animi instruendi causa, utque illis uteretur, prout circumstantiæ rerum, ac tempora postularent, integro tamen remanente Apostolicæ Sedis jure eas comprobandi, vel etiam revocandi, si quando conformes, aut repugnantes Constitutionis præfatæ decretis ullo modo compertæ forent.

XV. Vix Sinarum Regnum Patriarcha Alexandrinus ingressus, in tas angustias se positum intellexit, ut coactus fuerit in publicum emittere, non quidem responsiones, quas præmemorati duo Viri ad proposita quæsita dederant, bene vero Permissiones octo, quæ ab illis fuerant deductæ; atque inde ab eodem Patriarcha in Pastorali sua Epistola inter-tæ, cujus tenor est, uti sequitur.

Carolus Ambrosius Mezzabarba Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Patriarcha Alexandrinus, necnon in Indiis Orientalibus, & Sinarum Imperio, finitimisque Regnis, & Insulis Commissarius, & Visitator Generalis Apostolicus cum facultate Legati de Latere &c.

Omnibus Episcopis, Vicariis Apostolicis, ac Missionariis, qui in prædictis partibus degunt, salutem in eo, qui est omnium vera salus.

XVI. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipsi a Deo. Nil etenim Nobis magis in animo fuit, ex quo in Sinarum Imperium, Deo favente, pervenimus, quam cum iis omnibus, qui in hac Evangelica Vinea laborant, ut ad eos loqui. Desideravimus enim videre vos, ut aliquid impertiremur vobis gratiæ spiritualis ad confirmandum vos, idest, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram, atque meam. Verum, quia non sapientiam hujus sæculi secuti fuimus, in timore & tremore multo fuimus apud vos, sat usque duximus, ad sedandam tempestatem adversus Evangelicos Operarios ingruentem. Nos in mare proicere, ut vos salvari possitis. Admirator noster nunc & erit ille Deus, qui dedit Nobis in mari viam, & in aquis torrentibus semitam. Veritatem dicimus in Christo, non mentimur, testimonium Nobis perhibente conscientia nostra in Spiritu Sancto, quoniam tristitia Nobis magna est, & continuus dolor adhæret cordi nostro, quod præsentes non potuerimus solari vos, ut fructum aliquem haberemus & in vobis, & in ceteris gentibus. At vero quod non licuit per præsentiam agere, saltem per epistolam non impedimur. Primum quidem gratias agimus Deo nostro per Jesum Christum pro omnibus vobis, qui Spiritu sancto ferventes & fortes sancte Sedis mandatis rationabile obsequium vestrum præstantes, cogitatum in eum, qui a Domino dictus est: Vigil, vocis meæ, cui tradita sunt claves Domus David, si aperit, non est qui claudat, si claudit, non est qui aperiat. Quotquot estis multi animis, vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini, quia merces vestra magna est in Cælis. Ministerium vestrum implete, attendite vobis & doctrinæ. Lucernæ estote, non minus lucentes exemplo, ac zelo prædicationis ardentes. Si qui vero adhuc spiritu hæsitantes & in opere non efficaces, obsecramus vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sitis perfecti in eodem sensu,*

&

& in eadem sententia. Non amplius moneremus [illegible]: Unusquisque vestrum pro humilitate ac obedientia S. Sedi mandata observabit, ut vestra obedientia in omnem locum divulgetur. Nec enim magnus est ut aliquid aliud faciamus, quam ut Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papae XI. mandata jam promulgata vobis innotescant, eaque habeant, ut absque ulla interpretatione ac tergiversatione mandentur. Nihil penitus innovamus, sed conspicuum vero, prout fuit, hoc est, indultum Constitutionem super Ritibus Sinicis a Sanctissimo Domino Nostro Clemente Papa XI. die 19. Martii 1715. emanatam suspendimus, aut quae in ea vetantur permittimus. Ob aliqua tamen quorundam Missionariorum circa quasdam Caeremonias praecipue consultas suborta dubia, ut quilibet in Vinea Domini fructuose ac quietius laborare queat, nonnulla adnotamus, quae permitti possunt, quae & separatim unicuique secundum quaesita declaramus, si compertum Nobis fuerit, quae cum ea nec [illegible] jam dicta praeceptorum, & Christianae bonae voluntatis non possent perturbasse. Omni igitur qua par est studio in Ecclesia & curare debetis, ut pro iis Caeremoniis praeter subintroductas superstitiones, & pro Christianis, non repugnantes Ritus, quos Catholica Ecclesia probat. Prima: Permittitur Christianis Sinensibus in domo privata tabellam defunctorum habere, cum inscriptione solummodo nominis defuncti, apposita ad latus declaratione debita, & omissis quibuscumque superstitiosis [illegible] ac veluti intelligi omnes superstitiosae. Secunda: Permittuntur omnes Caeremoniae Nationis Sinensis erga defunctos, quae non sint superstitiosae, aut suspectae, sed civiles. Tertia: Permittitur cultus Confucii, qui civilis est; & etiam ejusdem Tabella [illegible], & superstitiosa exceptione, & adjuncta declaratione debita, itemque permittuntur ante ejus Tabellam correctam accendi candelas, uri odores, apponi comestibilia, & [illegible]. Quarta: Permittitur pro [illegible] & exequiis [illegible] adhiberi candelas, odores, accensis, cum debita declaratione. Quinta: Permittuntur reverentiae genuflexionum, & prostrationum coram Tabella correcta, aut etiam coram feretro, aut defunctum. Sexta: Permittitur praeparari mensas cum dulciariis, fructibus, carne, & cibis aliis, coram feretro, vel Tabellis correctis, cum debita declaratione, & omissis superstitiosis, pro quadam benevolentia tantum & pietate erga defunctum. Septima: Permittitur coram Tabella correcta reverentia dicta Ko-teu tam in anno novo Sinensi, quam in aliis anni temporibus. Octava: Permittitur coram Tabellis reformatis accendi candelas, uri odores cum debitis cautelis, necnon etiam ante tumulum, ubi parare cibos possunt, ut supra dictum est, adhibitis cautelis ut in superioribus. Apostolico ergo vos Ecclesiam adhibentes non habentem maculam, neque rugam, ponant manum suam ad aratrum, nec respiciant retro. Videte fratres vocationem vestram, non enim auditores Legis justi sunt apud Deum, sed factores Legis justificabuntur. Observemus itaque vos, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, facientes fructum unitatem spiritus in vinculo pacis. Ut autem quam secundum praeceptum, possitis vos commonere, indulgeamus per epistolam. Amabilissimum Patrem familias, qui exiit primo mane conducere Operarios in Vineam suam audiat. Quid hic statis tota die otiosi? Ite & vos in Vineam meam. Patris perpendite, & illam Judaeis dictam: Ipsi vos probate, utrum Deum [illegible] [illegible], ut plenam mercedem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Ne quis vero [illegible] verbis obediens [illegible] [illegible], qui in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] animam suam, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro anima sua, & pro aliis. Deus est vitis vera, vos palmites. Qui non fecerit fructus, a vite avulsus tanquam palmites, & colligi, & alligati in fasciculos ad com-

[illegible]

[illegible] Refidente die 4. Novembris anni 17[illegible]

XVII. Cum autem Patriarcha Alexandrinus in [illegible] Pastorali [illegible] Patriarcha [illegible] Epistola [illegible] ad promovendam in [illegible] Pontificia [illegible] Constitutionem Pontificam [illegible] Tartarorum [illegible] Mahometanis [illegible] Pastoralis [illegible] Episcopum [illegible] Constitutiones [illegible] Patriarchae [illegible] Pastoralis [illegible] Mahometanis [illegible] Constitutionem [illegible] Constitutione Apostolica [illegible] quae a Patriarcha Alexandrino Pastorali [illegible]

X[illegible]

XVIII. Enimvero Clemens Papa XII. Prædecessor noster tum audax Episcopi Pekinensis factum æquo animo ferre haud potens, muneri suo maxime interesse judicavit binas illas Epistolas damnare, ac penitus reprobare Apostolico Brevi, quod anno 1735. promulgavit: in quo sibi, ac Sanctæ Sedi facultatem reservavit declarandi Sinensibus Christianis mentem suam, & ejusdem Sanctæ Sedis sententiam in iis, aliisque, quæ ad materiam hujusmodi spectarent. Præfatum autem Breve est tenoris sequentis.

CLEMENTIS PAPAE XII.

Revocatio, annullatio, & cassatio duarum Epistolarum Pastoralium bon. mem. Francisci Episcopi Pekin. nuper defuncti, die VI. Julii, & die XXIII. Decembris MDCCXXXIII. circa Ritus Sinenses editarum.

CLEMENS PAPA XII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicæ sollicitudinis Nobis divinitus commissæ ratio Nos admonet, ut ea, quæ Christianæ Religionis, Catholicæque Fidei propagationi, ac incrementis quacumque ratione obsistere posse dignoscuntur, quantum Nobis ex alto conceditur, recidere, ac e medio tollere studeamus. Cum itaque, sicut ad Apostolatus nostri notitiam pervenit, occasione binarum Epistolarum, quas Pastorales vocant, bon. mem. Francisci, dum viveret, Episcopi Pekinen. nuper defuncti, die 6. Julii, & 23. Decembris anni 1733. circa Ritus Sinenses editarum, graves in Imperio Sinarum inter Apostolicos illarum partium Missionarios exortæ fuerint dissensiones, quæ uberes fructus, quos Sancta Mater Ecclesia ex assiduo Operariorum in illam Agri Dominici partem missorum labore præstolatur, impedire, aut morari possent, Nos, ut pristina inter eosdem Missionarios pax, & animorum concordia, sublatis quibusvis dissidiis, restituatur, de opportuno in præmissis remedio providere volentes, ac Epistolarum prædictarum teno-res, & alia quæcumque etiam specificam, & individuam mentionem, & expressionem requirentia, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exacte specificatis habentes, de nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, qui jussu nostro Epistolas ipsas sedulo ac diligenter examinarunt, consilio, ac etiam motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine binas memorati Francisci Episcopi Pekinen. Epistolas Pastorales præfatas ac poenas, & alia quæcumque in eis contenta, tum omnino & singula inde secuta, & forsan quandocumque secutura, penitus, & omnino irrita, invalida, & nulla, nulliusque prorsus roboris, & momenti esse, & perpetuo fore, tenore præsentium declaramus, & nihilominus ad majorem cautelam, &, quatenus opus, illa omnia & singula motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine paribus harum serie itidem perpetuo revocamus, cassamus, irritamus, annullamus, & abolemus, viribusque, & effectu prorsus, & omnino vacuamus, ac pro revocatis, cassatis, irritatis, nullis, invalidis, & abolitis, viribusque, & effectu penitus, & omnino vacuis semper haberi volumus. Nobis insuper, & Apostolicæ Sedi reservantes facultatem Christifidelibus in eodem Regno degentibus aperiendi mentem, & dictæ Sedis mentem post maturam itidem habitam deliberationem super aliis rebus, quæ hujusmodi materiam respiciunt. Decernentes ipsas præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, ad quos quomodolibet spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, præsertim vero Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis, Provicariis, & Missionariis Apostolicis tam sæcularibus, quam cujusvis Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatis etiam Jesu, Regularibus in supradicto Sinarum Regno nunc, & pro tempore existentibus, inviolabiliter, & inconcusse observari, sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatii Apo-

sto-

[illegible]

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 26. Septembris 1715. Pontificatus Nostri Anno Sexto.

F. Card. Oliverius.

XIX. Id vero quod idem Praedecessor Clemens XI. [illegible]

[illegible]

XX. Nos igitur Praedecessoris nostri vestigiis insistentes, [illegible]

[illegible]

XXI. Praeterea cum Clemens Papa XI. in Constitutione *Ex illa die* [illegible]

superstitiosa non sint alia. Nos dicimus & declaramus ea verba, *Alia, si quæ sint*, intelligenda esse de usibus, & Cæremoniis diversis ab illis, quas idem Pontifex Apostolica Constitutione jam interdixerat, & quas Nos pariter eadem auctoritate confirmamus, atque interdicimus, nec antedictis Permissionibus, quas omnino damnatas volumus, ullus in posterum locus pateat.

XXII. Districte itaque prohibemus ne quis Archiepiscopus, aut Episcopus, aut Vicarius, aut Delegatus Apostolicus, aut Missionarius tam Sæcularis, quam Regularis, cujuscumque Ordinis, Congregationis, Instituti, etiam Societatis Jesu, aliorumque, de quibus expressa, & individua mentio fieri debeat, Permissionibus prædictis ullo pacto uti valeat sive publice, sive privatim, sive palam, sive clam, neque audeat, vel præsumat Constitutionis paulo ante citata verba aliter, ac Nos supra declaravimus, alicui explicare, aut interpretari. Quare ex prædictorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio, motu quoque proprio, ac certa scientia, maturaque deliberatione, tum etiam de plenitudine Apostolicæ potestatis, Constitutionis præsentis tenore, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & expresse mandamus omnibus & singulis Archiepiscopis, & Episcopis in Sinarum Imperio, aliisque Regnis, & Provinciis sive finitimis, sive adjacentibus, nunc existentibus, aut olim pro tempore futuris, sub pœnis suspensionis a Pontificalium exercitio, & ab Ecclesiæ ingressu interdicti, eorum vero Officialibus, & Vicariis in Spiritualibus Generalibus, aliisque eorumdem Locorum Ordinariis, Vicariis quoque, aut Delegatis Apostolicis, qui Episcopi non sunt, eum etiam eorum Provicariis, & insuper Missionariis universis tam Sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, Congregationis, Instituti, etiam Societatis Jesu, sub pœnis privationis quarumcumque, quibus gaudent, facultatum, & suspensionis ab exercitio curæ animarum, tum etiam suspensionis a Divinis ipso facto incurrendæ absque alia declaratione, demum excommunicationis latæ sententiæ, a qua non possint nisi a Nobis, & a Romano Pontifice pro tempore existente absolvi, præterquam in articulo mortis constituti, addita quoad Regulares etiam vocis activæ, & passivæ privationis pœna, præcipimus, & districte mandamus, ut omnia & singula, quæ in hac nostra Constitutione continentur, exacte, integre, absolute, inviolabiliter, atque immobiliter non modo ipsi observent, sed etiam omni conatu, ac studio ea ipsa observari curent a singulis, & universis, qui quoquo modo ad eorum curam, & regimen spectant, nec colore, causa, occasione, seu prætextu aliquo huic nostræ Constitutioni ulla in parte contraire, aut adversari audeant, vel præsumant. Præterea quoad Missionarios Regulares cujuscumque Ordinis, Congregationis, Instituti, ac Societatis quoque Jesu, si quis eorum (quod Deus avertat) exactam, integram, absolutam, inviolabilem, strictamque obedientiam denegaverit iis, quæ a Nobis præsentis hujus Constitutionis tenore statuuntur, ac præcipiuntur, eorum Superioribus tam Provincialibus, quam Generalibus in virtute sanctæ obedientiæ expresse mandamus, ut homines hujusmodi contumaces, perditos, ac refractarios a Missionibus absque ulla mora dimoveant, eosque in Europam statim revocent, ac de illis notitiam Nobis exhibeant, ut reos pro gravitate criminis punire valeamus. Quod si prædicti Superiores Provinciales, aut Generales huic nostro præcepto minus obtemperaverint, aut in eo desides fuerint, Nos contra ipsos quoque procedere non recusabimus, atque inter cetera mittendi aliquem ex ipsorum Ordine in earum Regionum Missiones privilegio, seu facultate eos perpetuo privabimus.

XXIII. Postremo, ut hæc nostra Constitutio in suo robore semper integra, ac firma maneat, volumus quoque, ut ad Formulam Juramenti a Clemente Papa XI in sua Constitutione præscriptam nonnulla adjiciantur, quæ maxime necessaria putavimus. Idcirco omnes, qui prælatæ Constitutionis vigore sub pœnis in ea contentis Juramentum præstare debebant,

bunt, in posterum sequenti Formula utentur, videlicet: *Ego N. Missionarius ad Sinas, vel ad Regnum N. vel ad Provinciam N. a Sede Apostolica, vel a Superioribus meis, juxta facultates eis a Sede Apostolica concessas, missus, vel destinatus, Praecepto, ac Mandato Apostolico super Ritibus, ac Caeremoniis Sinensibus in Constitutione Clementis Papae XI. hac de re edita, quae praesentis Juramenti formula praescripta est, contento, ac mihi per integram ejusdem Constitutionis lectionem apprime noto, plene, ac fideliter parebo, illudque exacte, absolute, ac inviolabiliter observabo, & absque ulla tergiversatione adimplebo, atque pro viribus efficiam, ut a Christianis Sinensibus, quorum spiritualem directionem quocumque modo me habere contigerit, similis obedientia eidem praestetur. Ac insuper quantum in me est, nunquam patiar, ut Ritus, & Caeremoniae Sinenses in Litteris Pastoralibus Patriarchae Alexandrini Macao datis die 4. Novembris 1721. permissae, et a Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO P.P. XIV. damnatae, ab eisdem Christianis ad praxim deducantur. Si autem (quod Deus avertat) quoquo modo contravenerim, toties quoties id evenerit, poenis per praedictas Constitutiones impositis me subjectum agnosco, & declaro. Ita tactis Sacrosanctis Evangeliis promitto, voveo, & juro. Sic me Deus adjuvet, & haec Sancta Dei Evangelia.*

Ego N. manu propria.

XXIV. Confidimus igitur hac in re, ut Princeps Pastorum Jesus Christus laboribus a Nobis, qui ejus vices in terris gerimus, in hoc gravissimo negotio diu impensis benedicat, et in amplissimis illis Regionibus Evangelica lux clare, nitideque effulgeat; ac propterea manu sua tempus nostra cohortatione moveat, ut Regionum earumdem Pastores, et Missionarii pleneque sibi persuadeant obligationem, qua ipsi tenentur vocem nostram audire, & sequi. Confidimus quoque, Deo favente, eo eorum conatibus, ut eam illam metum sublatum iri, ne videlicet per exactam Pontificiorum Decretorum observantiam infidelium conversio retardetur. Nam hanc a Divina Gratia sperari posse debet, quae quidem ab eorum ministerio longe non aberit, si Christianae Religionis veritatem impavide praedicaverint, atque ea praestare, quae ipsis ab Apostolica hac Sancta Sede tradita est, parati quoque ad eam propugnandam sanguinem effundere, exemplo Sanctorum Apostolorum, aliorumque Christianae Fidei Constantissimorum Propugnatorum, quorum sanguis tantum abfuit, ut Evangelii cursum vere expediret, aut retardaret, ut potius Vineam Domini uberiorem magis, & fidelium animarum copiosiorem efficeret. Nos quidem pro viribus nostris Deum obsecrabimus, ut ipse Famulis illis hanc animi constantiam, & Apostolicam virtutem concedat. Verum ad eorum memoriam deducimus, ut quando ad Sacras Missiones destinantur, se tamquam veros Jesu Christi discipulos cognoscant, & ab eodem se missos fuisse, non ad gaudia temporalia, sed ad magna certamina, non ad honores, sed ad despectiones, non ad otium, sed ad labores, non ad requiem, sed ad afferendum fructum multum in patientia.

Volumus autem, ut earumdem praesentium transumptis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in Dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quae ipsis originalibus Litteris adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, innovationis, revocationis, rescissionis, abolitionis, cassationis, annullationis, damnationis, ac ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem quinto Idus Julii Anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri Anno secundo.

P. Card. Pro-Datar. D. Card. Passioneus.

Visa de Curia N. Antonellus.

I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Indictione quinta, die vero nona Augusti, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia PAPAE XIV. Anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicae Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae, Curiae Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Florae, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Sebastianum Amadeum Apost. Curs.

Nicolaus Capelli Mag. Curs.

CAPUT XVII

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI DOMINI BENEDICTI PAPAE XIV. CONSTITUTIO

Super Ritibus, Cæremoniis, Usibus, & Consuetudinibus in Regnis Madurensi, Mayssurensi, & Carnatensi Indiarum Orientalium observandis, seu vitandis, permittendis, aut abolendis,

Cum opportunis Declarationibus, Ordinationibus, & Praeceptis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

1. Omnium sollicitudinum, quæ demandatum Nobis, Divino profecto consilio, nulloque merito nostro, supremi, universalisque Pastoris munus gravissimum præter modum, formidandumque constituunt, potissima sane, quæque magis animum nostrum exstimulat, Nosque perpetuo trepidantes, & anxios habet, ea est, ut concreditum Nobis Fidei depositum, integrum, illibatumque servemus, ideoque omne studium nostrum, operamque in id conferamus, ut late diffluentes super faciem Terræ cælestis doctrinæ latices nullo aut corruptelæ luto, aut erroris inficiantur veneno, dumque Evangelica lux undequaque diffunditur, nulla forte Gentilitatis superstitione obumbretur, atque ut ii, quos e potestate tenebrarum erutos, contractis terreis infidelitatis vestibus, in admirabile lumen suum vocavit misericors Deus, in spemque evexit æternæ salutis, & hereditatis, corde credentes ad iustitiam, operibusque quod credunt, comprobantes, & mystici Corporis Christi, quod est Ecclesia, digna se membra exhibentes, id ipsum dicant, ut Apostolus exoptabat ardenter, & sint perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Hinc cum primum Altissimo placuit humilitatem nostram ad summi Apostolatus apicem evehere, nulli umquam labori parcere decrevimus, quem non solum ad propagandam in omnem Terram Fidei, & salutis scientiam, sed etiam ad unitatem spiritus, & doctrinæ inter Fideles ubique fovendam, & confirmandam, vel, sicubi opus esset, reconciliandam, & stabiliendam, opitulante Deo, proficuum, & necessarium fore deprehenderemus.

II. Verum quum eam ob caussam ad extremas usque Orbis Terræ Plagas mentis nostræ obtutus dirigeremus, eosque peculiariter figeremus in novella illa germina Christianitatis, quæ, Divina irrorante gratia, in novis Ecclesiis Regnorum Madurensis, Mayssurensis, & Carnatensis dudum pullularunt, non parvam Nobis inde laborum, atque curarum materiem allatam in vertebamur, dum animo recenseremus quantum, & quam diu Apostolica Prædecessorum Nostrum desudasset industria, ut ex recens coalescentibus prædictorum Regnorum Ecclesiis, variarum observationum, rituumque a Christiana Religione abhorrentium zizania radicitus evellerent, atque importunas controversias inter sacros ipsos Regionum illarum Operarios in re tam gravi exortas, &, quod magis dolen-

dum erat, inimici hominis opera, nostris adhuc temporibus perstantes, componerent atque eradicarent. Attamen fiduciam nostram collocantes in Domino, qui humanos animos, ubi vult, fortiter suaviterque inclinat, postremum vero quorumdam delatis ad Nos argumentis filialis obedientiae, qua plerique illarum Partium Missionarii supremae hujus Apostolicae Sedis Decreta se excipere professi sunt, Nobis expedire visum fuit, ad omnes demum lites de rebus controversiis sedandas, ac praedictarum Ecclesiarum statum componendum, atque tranquillandum, nil aliud nunc reliquum esse, quam ut ad memoriam revocatis, quae ex parte aliquorum Operariorum hucusque ad Nobis proponebantur, congruae resolutiones, & responsiones Apostolica auctoritate prodirent, magnam in spem erecti fuimus, fore ut, sublatis per opportuna rescripta propositis dubiis omnibus, ac hujusce demum nostris & hujus Apostolicae Sedis mandatis atque praeceptis editis, ac promulgatis, optatus aliquando finis imponeretur crescentibus in dies dissensionibus, quae Praedicationi Evangelicae in praedictis Regnis non mediocre nocumentum inferentes, ipsasque nostrarum Ecclesiarum tabulas vehementi discordiarum turbine agitantes, eo rem adduxerant, ut tot Verbi Dei praecones omnino sine causa adhuc laborasse, largosque sudores & sanguinem ipsum irrita effudisse viderentur.

III. Ut enim nunc praetereamus, quae retroactis temporibus hac in re acciderunt, graviores quaestiones, controversiae hac ipso ineunte saeculo eruperunt, seu potius renovatae fuerunt, quum a fel. record. Praedecessore Nostro Clemente Papa XI. missus, ad Oram Coromandeli appulit bo. me. Carolus Thomas, tunc Patriarcha Antiochenus cum potestate Legati a Latere in Indiis Orientalibus Commissarius & Visitator Apostolicus, deinde hujus S. R. E. Cardinalis Turnonius nuncupatus. Is enim, eo cum appulisset, ad sententiam venerat nonnullis caeremoniis, quae ab aliquibus Missionariis observabantur, vel permittebantur, ab aliis vero tanquam Christianae pietatis spiritui minime conformes rejiciebantur, unde discordiarum & funestissimarum disputationum semina, explorans ea qua par erat diligentia factis, & circumstantiis, e re Christiana esse, suique Officii partes exigere judicavit plures hujusmodi caeremonias graves interdicto prohibere, atque damnare, suoque Edicto, seu Decreto certam Missionariis normam praescribere, quam in excolendo Dominico illo Agro constanter servarent, ut Divini Verbi semen, praecisis loliis & vepribus, altas agere radices, & feracissime posset propagari. Quod quidem a se editum Decretum a Missionum illarum Provincialibus & Superioribus sub poena Excommunicationis latae sententiae, a caeteris vero Subditis Missionariis sub poena suspensionis a Divinis ipso facto incurrenda, inviolabiliter observari, & executioni mandari praecepit, donec aliter Apostolica Sedes provideret. Exemplum autem Decreti ejusmodi est, videlicet.

IV. *Carolus Thomas Maillard de Tournon, Dei, & Apostolicae Sedis gratia Patriarcha Antiochenus, Sanctissimi D. N. Clementis Divina Providentia Papae XI. Praelatus Domesticus, ejus Pontificio Solio Assistens, in tota Sancta Romana, & Universali Inquisitione contra haereticam pravitatem Consultor, ac in Indiis Orientalibus, & Sinarum Imperio, finitimisque Insulis Commissarius, & Visitator Apostolicus cum facultate Legati de Latere &c.*

Inter graviores, quibus premimur, curas pro Apostolicae Visitationis munere nobis licet tanto sacri temporibus, nonnulla ea forte est praecipua, cum nos huc missi esse conspiceremus ad expurgandum Domini agrum a zizaniis novella Christi germina suffocantibus, & de aliorum peccatis rationem esse reddituros, qui aeternam Dei gloriam pro nostris nonnunquam fatis expendi ... formidamus. Quamobrem statim atque ad has Indiarum oras appulimus, mentis nostrae oculos per vastissimas illas Orientalis Regionis circumferentes, dum corpus pertinaci morbo pateret detentum, Missionum necessitates undique inquirere curavimus, ut ..., dum pro

Vi-

veritas de opportuno remedio prospiceremus. Et quidem mirum in modum primae nostrae sollicitudini occurrerunt vineae Domini tam in Regno Madurensi et Maissur, vicinisque Carnatensi iisdem finitimis, multo labore ab Evangelicis Societatis Iesu Operariis Lusitanis et Gallis plantatae, ubi inter Ethnicorum, atque Gentilium persecutiones ac inter tot vitae asperitates vineae germinant Evangelii palmites, assiduis Missionariorum sudoribus irrigati, illorum fructus tandem non minoris laboris, quam gaudii in Christo Iesu participes esse vehementer cupientes, adhuc nobis durantes infirmitates prohibuissent. Quod autem per nos ipsos immediate obtinere non licuit, exhibitum erga nos, et S. Sedem Apostolicam obsequium a Patribus Venantio Bouchet Carnatensis Missionis Superiore, et Carolo Michaele Bertoldo Madurensi Missionario, viris doctrina, et propagandae Fidei zelo praestantibus, opportune suppleverunt. Eorum vero cum ab illis in moribus, lingua et Religione istarum Regionum ex longa in his vineis conjunctis ab opprime versatis plura circumstantias cognoverimus, quae eosdem palmites virides viridant, et fructu vacuos, atque quae Gentilium vanitatibus magis adhaereant [illegible] quae [illegible], in multis [illegible] abundantia [illegible] maturo examine suppeditas [illegible] Patribus [illegible] atque Dei [illegible] plorata [illegible] Christiano [illegible] in Domino confidentes atque post maturo Gentilium accepta, et sanctificata in Spiritu Sancto, ad praesens Decretum auctoritate Apostolica, etiam cum facultate Legati de Latere devenimus.

In Sacramentorum administratione quorundam fraudes, districte prohibemus, ne in baptizandis tam pueris, quam adultis cujuscumque sexus, et conditionis, omittantur Sacramentalia, sed omnia palam adhibeantur, et signanter saliva, sal, et insufflatio, quae ex Apostolica traditione Catholica Ecclesia recepit, ac ob reverentiam in his sacris caeremoniis Divinae erga nos bonitatis mysteria, sancte, et inviolabiliter custodiantur, Decreto Sanctae Universalis Romanae Inquisitionis de anno 1656. pro Sinis facto, ob diversas rationes et circumstantias, minime obstante.

Item praecipimus, ut juxta laudabilem Ecclesiae consuetudinem semper imponatur Baptizando a Baptizante nomen alicuius Sancti in Martyrologio Romano descripti, omnino interdictis nominibus Idolorum, vel falsae Religionis Poenitentium, quibus Gentiles utuntur, et Neophyti hactenus appellari consueverant, antequam essent per Baptismum Divinae Gratiae renati. Nec Parochis seu Missionariis sub quovis praetextu liceat, Crucis, Sanctorum, et rerum Sacrarum nomina per translata immutare, aut in alio idiomate explicare, nisi Latino, vel alio Indico quatenus voces Indicae Religionis latinae significatum loquendo, et ad amussim respondeant.

Et quia audivimus, Baptismum Infantium ex Christianis Parentibus ortorum, eorumdem incuria saepe saepius diu protrahi, cum sint maximo difficili in aeternae salutis discrimine, monemus Evangelicos Operarios, ut Sacrorum Canonum monitis, tempore breviorem quam fieri possit, attentis circumstantiis Gentibus praefigant, graviter conficiant omnem curam adhibentes, ut filios intra praefixum tempus ad Ecclesiam deferant sacro fonte abluendos.

Praeterea cum inter hujus regionis fideles, ut infantes seu vel septennes, interdum etiam in teneriori aetate ex Genitorum consensu, matrimonium indissolubile de praesenti contrahant per impositionem Tali seu aureae tesserae nuptialis, quam ex collo pendet, Missionariis mandamus, ut hujusmodi irrita matrimonia inter Christianos fieri permittant, nec Sponsi ipsi conventu cohabitare possint, donec completa legitima aetate, et explorato eorum consensu in facie Ecclesiae, juxta formam a Sacro Concilio Tridentino praescriptam, iterum, et Canonice matrimonium contrahant. Et quoniam apud Gentiles impurae illius Religionis Sectatores Tali praeseferet imaginem, licet infamem Pulleyar seu Pyllaiaris Idoli nuptialibus ce-

tremendi proposuit, cumque deberent Christianae mulieres talem effigiem collo deferre in signum matrimonii, districte prohibemus, ne in posterum audeant Tally cum hac effigie collo appendere, & ne nuptiae irritae dicantur, permittimus ut aliud Tally vel Sanctissimae Crucis, vel Domini Nostri Jesu Christi, vel Beatissimae Virginis, vel alia quavis religiosa imagine ornato, & cum superstitione non careat funiculus centum & octo filis compositus, & croceo succo delinitus, quem plerique dictum Tally appendunt, prohibemus etiam dictorum filorum numerum, & [illegible].

Caeremonias etiam nuptiales contra bonum [illegible] morem [illegible] sunt, tantaque superstitione maculatas, ut vix remedium adhiberi non possit, quoniam eas omnino [illegible] cum multae non a Gentilitatis labe [illegible], & difficillimum sit eas a superstitionibus expurgare. At vero ut facilior conversio [illegible] & Neophytorum commodo, quantum fieri potest in Domino indulgeamus, Missionariis & praecipue Missionum Superioribus committimus, ut omni adhibita diligentia, severioremque cautelam superstitiosa omnia a dictis caeremoniis expungant, nec [illegible] quod Christianorum pietatem offendat, & Gentilium superstitionem redoleat. & signanter praeter eas, quae [illegible] in hac materia ab eisdem Missionariis [illegible], omnes [illegible] non minus ac [illegible] pro [illegible] super capita sponsorum ad [illegible], & quod de [illegible] de [illegible] adhibere solent, a nobis dictum & prohibitum intelligatur [illegible] vulgo dictus [illegible] in [illegible], vel [illegible] Gentiles tenere docuerunt, vel omnino a Christianorum nuptiis removeatur, vel saltem [illegible] non publice, sed secreto & extra [illegible] ab iis qui Evangelico [illegible] ob [illegible] delectamenta sunt [illegible].

Nullus vero, & sufficienter dispositus arceatur a Sacramentorum perceptione, ad peccatorum confessionem, cumque informatione divinae Misericordiae a Christo Domino relictae, & signanter mulieres menstruali morbo laborantes, non arceantur debitae purificationis juxta morem Gentilium, cum hoc Sacramentali vera animae purificatione, & non alia, se aliquando a Christifidelibus eorumque Pastoribus, quibus praecepto non tenentur, nec per se ipsas, nec per Catechistas, nec per alios quoscumque dictis mulieribus prohibeant accessum ad Ecclesiam, vel ad Confessionem durante dicta infirmitate, & dicto per Gentiles tempore. Dolentes etiam Christianae Virgines [illegible] primo vice dicto morbo laborantes, idem [illegible] & [illegible] fuisse, ac convocando publicare, easque [illegible] more & ritu in [illegible] super ea tam foeda [illegible]. Quamvis [illegible] celebrantes, & [illegible] prorsus [illegible] & abolemus, Missionariisque [illegible] ut non solum [illegible] Gentiles [illegible] quam [illegible] legibus [illegible] conjunctas, quae a Gentilium [illegible], ut [illegible] ad libidinem provocare valeant.

Ferre pariter non possumus, quod a Missionariis spiritualibus pro animarum salute ac caritatis officia denegentur, quae Medici Gentiles nobilis etiam generis, seu Castae pro corporis salute praestare non dedignantur infimis etiam abjectae & infimae conditionis vulgo dictis Pareas. Quapropter districte mandamus Missionariis, ut quantum in ipsis erit, omnem a Christianis aegrotis, quamvis Pareas, & [illegible], si adessent, gravius laborantibus, [illegible] relinquantur in [illegible] Confessione, & ne [illegible] morbis, cum gravissimo vitae temporalis periculo aeternae consulere cogantur, eisdem Missionariis praecipimus, ut infirmos [illegible] ad Ecclesiam deferendos [illegible] suis domibus, ubi aegrotant, [illegible] petant ad eos [illegible] sermonibus & precibus, Sacramentorumque pabulo reficiendos, atque demum eos in extremo vitae discrimine

ad

ne respuentes Sancti Infirmorum Olei delinitionem absque personarum aut sexus acceptione, expresse damnantes quamcumque prorsum hunc Christianae pietatis officio contrariam.

Non sine maxima animi nostri moerore accepimus etiam, Christianos tympanorum pulsatores, Tibicines, aut alterius cujuscumque musici instrumenti sonatores ad Idolorum solemnitates & festa accersiri ad ludendum, & interdum etiam cogi ob quamdam servitutis speciem erga publicum ab ipsis contractam per hujusmodi artis exercitium; ac tandem esse Missionarios qui ob hunc detestabilem abusum avertere quaerentes, quae graviorem exinde offensam Deo reddantur, si hujusmodi Christiani a daemonorum honore & cultu pro viribus non revocare, illis prohibeant, ne impediantur ad eam accedant, nec in Pagodis, nec extra eam occasione Sacrificiorum, cum quorumcumque solemnitatum superstitioso cultu imbutorum sonare, aut canere sub poena excommunicationis latae sententiae, cum nullo modo licere Christo famulis Belial inservire. Idcirco Missionarii non solum eos monere tenebuntur de praefata prohibitione, verum etiam illam omnino curare debent ut demandare & contravenientes ab Ecclesia expellere, donec in corde resipiscant & publicae poenitentiae signa patratum scandalum emendaverint.

Declaramus praeterea Pontificiam Constitutionem Gregorii Papae XV in ipsa tota Romana sede Apostolica ad petitionem Patrum Societatis Jesu editam, quae indulgens Christianis barbas tangere non alia occasione & non quam magis expeditum, nec sub conditionibus ferendi tantummodo, ab Apostolica Sede permittitur circa dictos tempore & modo, quo in ea ... singulas etc. Evangelicos Operarios, quibus propterea non liceat sub quacumque alia causa & fine, etiam ad efficacem ... seu Brachmanos pro eorum deducendis ... ablutionibus, illas nisi pro festum tantum ... vel immediate post quamcumque festum fundamento.

Cinerem vidimus in Vacca stercore confe-

Bus, & usu quam Gentilium permittentium a Nostris infectum videlicet benedicere easque frontis Sacro Chrismate delineata impingere, sive alia quacumque signa albo vel rubeo colore, quibus Indi superstitiosissime in fronte, vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur deferre prohibemus. Mandamus, ut Sanctae Ecclesiae consuetudo priusque etiam Cineres benedicendi, illisque Christianorum caput Cruce signandi ad humanae infirmitatis memoriam recolendam, vel ipso servetur tempore, ac modo ab Ecclesia praefixo pro feliciter feria quarta Cinerum, & non aliter.

Et demum quia ex librorum de falsa religione & de rebus obscoenis, superstitiosisque tractationum lectura venenum ad plurimorum perpere solet ad eos Fidelium, qui non minus Fidei puritatis officiunt, quam mores corrumpunt, ... etiam, ac sedulo Missionariorum qui libros sacram Ecclesiae Catholicae doctrinam, veramque Sacrorum monumenta continentes, pro Indorum Christifidelium eruditione in linguam Malabaricam seu Tamulicam transtulerunt, vel nova pro eorum commodo & edificatione composuerunt, iidem Christi fidelibus expresse interdicimus tales qui Gentilium libros eosque legere, & retinere prohibemus sub poena excommunicationis latae sententiae, nisi prius habita licentia a Tribunali, seu Missionariis earum animarum curam gerentibus, qui eam prudenti committimus facultatem, pro hujusmodi dispensandi, & libros (si qui forte sunt) nostra superstitiones & malos contra bonos mores tractantes pro Christianorum usu corrigendi communique Licentia permittendi.

Denique ... Apostolica & ... quo praesenti modo prohibemus ... Patres Provinciarum ... Trivinum ... Orientalium ut ... nostram Decretum ... regulis ... cujuscumque conditionis animarum curae ... subjecti ... subjecti ... sub poena ...

ecclesiastice, & Superiores & suspensionis a Divinis ipso facto incurrendae quoad Subditos contrafacientes, seu aliter permittentes, Auctoritate Apostolica decernimus, & mandamus in omnibus, donec aliud fuerit ab Apostolica Sede, vel a nobis eiusdem Auctoritate praeceptum, inviolabiliter servari, non obstantibus quibuscumque.

Et in iis, quae tum sic praecepta, vel prohibita a nobis fuere, veritatem quam docere valeant Religiosi praedicti in suis Missionibus, absque nostro assensu, seu approbatione, (cum plura forsan ex Brachmanum ritibus, quae digna essent extirpatione, effugerint, & alia mature examinanda supersint, quae nobis successive manifestari) humanae interpretationis eorum omnino interdicimus, & mentem nostram esse contrariam declaramus. Volumus autem insuper de causis, ut hoc nostrum Decretum affigatur, & pro publicato habeatur post illius traditionem a nostro Cancellario faciendam Patri Guidoni Tachard Vice-Provinciali Patrum Gallorum Societatis Iesu in Indiis, cui propterea in virtute Sanctae Obedientiae omnino iniungimus, quatenus similia exemplaria transmittendi ad Patrem Provincialem Provinciae Malabaricae, ac ad Patres Superiores Missionum Madurensis, & Maissur, & Carnatensis, quibus post transmissionem, & reliquis Missionariis post transmissionem a die consignationis faciendae dicto Patri Tachard, idem Decretum pro publicato, & intimato pariter habeatur. Datum Pudicherii in Sanctae Visitationis Apostolicae hac die 23 Junii 1704 & publicatum die 8. Julii eiusdem anni 1704 per traditionem factam coram Eminentissimo, & Reverendissimo Domino per me Cancellarium suprascriptum Rev. Patri Guidoni Tachard Patrum Gallorum Societatis Iesu in Indiis Orientalibus Superiori, praesentibus RR. Patribus Francisco Laines, Superiore Missionis Madurensis, ac Venantio Bouchet Superiore Missionis Carnatensis.

Carolus Thomas Patriarcha Antiochenus Visitator Apostolicus.

Andreas Candela S. Visitationis Apostolicae Cancellarius.

V. Quoniam autem de re maxima, eaque gravissima agebatur, idem Antiochenus Patriarcha Litteris suis tantum res gestas breviter Apostolicae Sedi exactissime renunciavit, Iisque ab se Decretum latum ex ordine subiecit. Quibus ad Urbem allatis Litteris, idem Praedecessor Noster Clemens Papa XI supradictum Visitatoris Apostolici Decretum tunc perpensum, atque etiam in Congregatione S. Officii diligenti examini subiectum, ab omnibus servandum, & exequendum esse statuit, ea tamen addita clausula: *Donec aliter a Sede Apostolica provisum fuerit, postquam eos audierit, si qui erunt, qui aliquid adversus contenta in huiusmodi Decreto afferendum habuerint.* Ea Pontificis in Congregatione Sancti Officii resolutio sequentis est tenoris, videlicet:

Feria V. Die VII. Ianuarii 1706.

VI. *In Congregatione Generali Sanctae Romanae, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. D. Clemente divina Providentia Papa XI., ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis.*

Idem Sanctissimus Dominus Noster visis tenore Decreti, editi Pudicherii die 23 Iunii 1704 a D. Carolo Thoma de Tournon Patriarcha Antiocheno Commissario, & Visitatore Apostolico in Imperio Sinarum, & aliis Indiarum Orientalium Regnis, necnon litterarum subscriptarum ab eodem D. Patriarcha, atque die 9. Iulii dicti anni 1704 ad praefatos Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales, ac die 10. eiusdem mensis ad R. P. D. Assessorem, directis super eisdem de more lectis, suis auditis desuper Votis praefatorum DD. Cardinalium, dixit rescribendum esse D. Patriarchae, commendando illius prudentiam, ac zelum, & quod tradita observari debeant ea omnia, quae in Decreto supradicto fuerunt ab ipso praescripta, donec aliter a Sede Apostolica provisum fuerit, postquam eos audierit, si qui erunt, qui aliquid adversus contenta in huiusmodi Decreto afferendum habuerint.

Ipse

Jussit quoque Sanctitas Sua, quod per Patrem Consultorem Joannem Damascenum Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium examinentur ea omnia, quæ circa memoratos ritus, ut asseritur superstitiosos Christianos Malabares in Indiis Orientalibus a quibusdam Missionariis ut practicarentur, permissos, tempore ad eandem Apostolicam Sedem delata fuerunt a Fratre Francisco Maria Turonensi Ordinis Minorum ejusdem Sancti Francisci Capuccinorum Missionario illarum partium, ad hoc ut idem P. Consultor decernat, quæ sive a fa. me. Gregorio XV. in suis litteris die 31. Januarii 1623. in forma Brevis desuper expeditis, sive ab eodem Domino Patriarcha in suo Decreto prædicto expresse damnata, vel prohibita non fuerint, compilet Summarium, super quo decisio ac decreto ... quod sit agendum.

Quo vero ad quæstionem de quibusdam ... ac vehementer suspectis ..., quæ in eisdem Regionibus vocantur Pa... , & a Nobilibus tamquam ..., & ..., Sanctitas Sua de... , quod separatim examinari debeat.

VII. Verum hanc providentiam uberrimque, quos inde spes erat proventuros, fructus frustratus est ... rumor, qui paucos post annos per Indias increbuit, ipsum nempe Clementem XI. Pontificem ... Patriarchæ Decretum revocavisse, & nonnullas ex iis caeremoniis adprobasse, quas ille tamquam superstitiosas ... tolerandas pro... Cui tali rumori ... intemperantius ... Pontifex Clemens XI., atque omnibus manifesta redderet animi sui sensa, ... Decretorum a Patriarcha ... editorum omnes ..., quæ a præstanda eis in Decretis debita obedientia se subtraherent quoquo modo possent, die ... Septembris anni MDCCXII. extrahi ex Tabulariis mandavit authenticum exemplum Decreti, quod prædicta die VII. Januarii anni MDCCXI. ... & ... transcriptum est, ... Episcopo Meliaporensi transmitti voluit, ut ex eo ... probe noscerent, & alii etiam Episcopi, & Missionarii earum Regionum ... facere, quod eo usque de Patriarchæ Antiocheni Decreto Apostolica Sede ... set. Ac ne uno modo Pontificium ejusdem Oraculum in dubium posset revocari, Decreto exemplo ... a quibusque ... Litteras Apostolicas ... Brevis ut sequitur.

VIII. *Venerabilis Frater &c. Non sine gravi animi nostri molestia ... in partibus vulgatum fuisse audivimus, quod præscripta in quodam Decreto die 23. Junii 1704. Pondicherii edito a bon. mem. Cardinale de Tournon tum ... ad Sin... Imperii ... accessit, a Nobis rescissa, & abrogata, ac simul Caeremoniæ & Ritus in eodem Decreto superstitiosi ... declarantur, ... vel aliqua ex parte approbatæ, ac permissi fuerint. Cum autem ... ut in re tanti momenti non modo Fraternitati tuæ, verum etiam ... Antistitibus, ac Missionariis aperte veritas innotescat, tibi ... Notarii Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis ... ac ejusdem Inquisitionis ..., in quibus ... in verbis ... fuerit & ... a Nobis, & Apostolica Sede ... Quod superest, Pastorum ... rogamus, ut ... Pastoralis Officii ... ope sua tibi ... Et Fraternitati tuæ Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 17. Septembris anno 1712. Pontificatus nostri anno duodecimo.*

IX. Quoniam autem omni, & altera ... necdum constitisset ... Decretum, Pontificias que Litteras ... Episcopo ... Congregatio S. R. E. Cardinalium negotiis de Propaganda Fide præpositorum ... Decreti Litterarumque exemplum Episcopo Claudiopolitano in ... Provincia Apostolico Vicario die ... Julii anno MDCCXIV. transmitti curavit, ...

Pontificio nomine mandavit, ut si forte priores Litteræ deperditæ [illegible] de causa Decreti promulgatio secuta non esset, caveret ipse diligenter, ut posteriores saltem Metapurensi Episcopo [illegible] redderentur, qui debitam Pontificiis mandatis obedientiam præstare aut renuente, aut differente, [illegible] Claudiopolitanus Episcopus Apostolicæ Sedis [illegible], nulla interposita mora, executioni mandaret.

X. Cum tamen Patriarchæ Antiocheni [illegible], & Commissarii Decretum contra [illegible], sed ea addita reservatione: *[illegible] a Sede Apostolica provisum fuerit, postquam res auditis [illegible] aliquid adversus contra [illegible] hujusmodi Decreto esse [illegible] habuerint*, haud difficilem se præbuit Clemens XI audiendis Missionariis, qui post Decreti confirmationem, aliisque temporibus, Romam venerant, eorumque preces benigne excepit, quibus enixe petebant, ut ceterarum quæ in eo Decreto [illegible], suspensionem, [illegible] moderationem, aut ipsius Decreti interpretationem concederet. [illegible] res [illegible] expediretur [illegible] auditis jam non semel Missionariis prædictis, Nobis [illegible] Sanctæque Universalis [illegible] Consultoris munus obeuntibus mandavit, [illegible] rem totam penitus cognoscerent, atque collectis, quæ ex utraque Parte afferebantur, rationum [illegible] ad S. Officii Congregationem plenissime referremus. Hinc [illegible] Parte a Decreti [illegible], iurisque non exiguæ [illegible], prodireque antiquis & [illegible] mentis, quibus [illegible] Decreto [illegible] superstitione vacare, omnique labe carere conabantur ostendere, [illegible] que ex alia, quæ Decreto favebant rationibus multiplicibus plenam [illegible] causæ totius cognitionem, eoque erat, quod ad Nos attinebat, adducta erat, ut possemus jam de ea exacte referre. Verum Clemente XI vita functo, ejus Successor fel. pariter record. Innocentius Papa XIII hanc causæ cognoscendæ peculiarem Congregationem ex lectissimis constatam Viris non minus integritate, quam prudentia, doctrinaque præstantibus, [illegible] inter Nos etiam [illegible] qualitatibus [illegible] prædicti adscripti fuimus) deputavit. Qui [illegible] Viri saepius per [illegible] & amplius [illegible] se convenientes communicatis consiliis, longa rerum indagine, & exquisita adhibita diligentia, articulatim rem totam discusserunt, Partibus tam voce, quam scripto iterum, ac sæpius auditis. Cum autem eo res pervenisset, Innocentio XIII e vivis sublato, ad Petri Cathedram evectus est [illegible] Benedictus Papa XIII, qui eorum omnium, quæ in hac causa gesta fuerant, certior [illegible] nec minori flagrans desiderio eam ad optatum finem perducendi, supradictam Congregationem pro ejusdem causæ recto, expeditoque cursu ab Innocentio Decessore institutam confirmavit, atque inceptum examen perfequi [illegible], eaque non multo post eamdem brevi [illegible].

XI. [illegible] peractis, idem prælaudatus Pontifex Benedictus XIII causa ad se avocata, Apostolicas Litteras in forma Brevis anno MDCCXXVII execute ad universos Episcopos, & Missionarios Regnorum Madurensis, Maysurensis, & Carnatensis dedit, quibus præfati Caroli Thomæ Cardinalis Turnoni Decretum confirmavit, observandumque præcepit. Litteræ sunt hujusmodi, videlicet:

Venerabilibus Fratribus, ac dilectis filiis, Episcopis, & Apostolicis Missionariis in Regnis Indiarum Orientalium Madurensi, Maysurensi, & Carnatensi

BENEDICTUS PAPA XIII.

Venerabiles Fratres, ac dilecti Filii, salutem, & Apostolicam benedictionem.

XII. *Ad aures nostras pervenit, vineam [illegible] Gentium, [illegible] incrementa, propter [illegible] inter Operarios Evangelica [illegible] contentiones, magnis etiam difficultatibus laborare. Quæ quidem [illegible]*

ga-

[illegible] nobis [illegible] que re-media [illegible] adhibita [illegible] expediens intelligimus, tamen [illegible] per [illegible] Carolum Thomam Tournon [illegible] cum potestate Legati de latere Apostolicum Visitatorem, deinde [illegible] S. R. E. Cardinalem plerque ad [illegible] componendas [illegible] [illegible] Apostolica [illegible] anno MDCCIV. [illegible] primo [illegible] autem [illegible] [illegible] idem [illegible] ad [illegible] fratrem Episcopum [illegible] Septembris anno [illegible] CXV. [illegible] [illegible] quoque [illegible] ad controversias [illegible], & salutem [illegible] procurandam [illegible], [illegible] [illegible] mandatis, & [illegible], laudato [illegible] nostri [illegible] Auctoritate nostra [illegible] confirmamus, [illegible] & observationem [illegible] mandamus, & [illegible] Decretum quoque de [illegible] quas Patres appellant [illegible], per [illegible], & impleri [illegible] autem [illegible] nostram & per [illegible] Apostolica [illegible], tenore [illegible], in omnibus [illegible] & [illegible] quod [illegible] [illegible], nobis [illegible] Apostolicam benedictionem peramanter imperti-mur.

Datum Romæ apud S. Petrum sub an-nulo Piscatoris die [illegible] Decembris MD-CCXXI[illegible]. Pontificatus nostri anno [illegible].

XIII. [illegible] pro [illegible] eo Decreto [illegible], hunc [illegible] Decreti confirmatio-ni [illegible] anno MD-CCXXXI[illegible] [illegible] Clementi Papæ XII. in [illegible] subrogatum [illegible] quod ad [illegible] Indicarum [illegible] tuatum, ideoque [illegible] precibus ab eo [illegible] non obstante Benedi-cti XIII. [illegible] hanc eamdem causam [illegible] S. [illegible] Con-gregationis examini & cognitioni subji-cere. Et quamquam, aliis earum Par-tium [illegible] eam [illegible] esse, & in rem [illegible] [illegible] decessor [illegible] haud [illegible] [illegible] adverterentur, attamen idem Pontifex Clemens XII. [illegible] tandem [illegible] ferens [illegible] [illegible] declarandi[illegible] [illegible] & per [illegible] & [illegible] ex utraque Parte [illegible] De-creti [illegible] facultate [illegible] quæcumque [illegible] [illegible], post plures Congregationes habitas in Con-ventu Sanctæ Mariæ [illegible] Minervam S. R. E. Cardinalium [illegible] Generalibus [illegible] per universam Christianam Rempublicam deputatis, In-tandem quod [illegible] in contro-versia [illegible], aut moderandum [illegible] aut aliqua ex parte [illegible] op-portune, [illegible] Clemens Papa XII. [illegible] Apostolicis [illegible] in forma Brevis qui-bus [illegible], & [illegible] Apostolica auctoritate [illegible] [illegible] ut [illegible] ab iis decreta [illegible] observarent [illegible] ab [illegible] omnibus [illegible] ac diligentius obser-vari curarent. Litteræ in forma Brevis [illegible] sequentis tenoris.

Pon

Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis, Episcopis, & Apostolicis Missionariis in Regnis Indiarum Orientalium, Madurensi, Maissurensi & Carnatensi.

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Compertum, exploratumque Vobis esse non ambigimus, Carolum Thomam bon. mem. tit. [illegible] Antiochenum [illegible] Legatum a latere Apostolicum Commissarium, & Visitatorem deinde factum S. R. E. Cardinalem de Tournon a Praedecessore nostro fel. record. Clemente XI. ad Indias anno 1703 missum, ubi primum ad Oram Pondicheri appulit, ex gravibus, & urgentibus Missionum in Regnis Madurensi, Maissurensi, & Carnatensi [illegible] [illegible] opportune [illegible] condidit die 23 mensis Junii anno 1704 [illegible] quod die 8 mensis [illegible] ejusdem anni promulgavit. [illegible] Venerabilibus Fratribus [illegible] Episcopis & [illegible] Indiarum Orientalium Operariis, quibusdam in idem Decretum [illegible] [illegible] [illegible] laudatus Praedecessor noster Clemens XI. Literis in forma Brevis ad Episcopum [illegible] datis die [illegible] mensis Septembris an. 1712 [illegible] eorumdem Decretorum [illegible], & observantiam [illegible] [illegible] Apostolica [illegible] Sedes [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] quae [illegible], [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Benedictus etiam XIII. fel. record. [illegible] Praedecessor noster provide Clementis XI. mandata [illegible], atque vestigiis inhaerens, Literis quoque in forma Brevis die [illegible] mensis Novembris anno 1727 [illegible] memorati Cardinalis Tournonii Decreta confirmavit [illegible] [illegible]. Nos vero qui [illegible] [illegible] [illegible] Summis Pontificibus in Apostolica dignitate successimus [illegible] [illegible] [illegible], quam ut Sacrosancta ipsa Christi Fides amplius in dies promoveatur, [illegible] [illegible] curavimus, ut si qua forte [illegible] [illegible] [illegible], & propagationi [illegible] impedimenta, Deo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auferantur [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] habuimus [illegible] Theologorum [illegible] [illegible] Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium per universam Christianam Rempublicam Generalium Inquisitorum suffragia requisivimus, quaeque iidem Venerabiles Fratres nostri Cardinales confirmanda, aut moderanda, vel declaranda atque in nonnullis [illegible] [illegible] Nobis consulendi [illegible] ex sequentibus Dubiis hic [illegible] [illegible] [illegible]

„ [illegible] pro Missionibus Madurensi, „ Maissurensi & Carnatensi contra [illegible] „ [illegible] Decreti clar. mem. R. P. D. Ca„ roli Thomae Maillard de Tournon Pa„ triarchae Antiocheni [illegible] S. R. E. „ Cardinalis [illegible] Pondicheri die [illegible] Ju„ nii 1704 [illegible] in Congregationi„ bus Generalibus S. Officii habitis in „ Conventu Sanctae Mariae super Miner„ vam coram Eminentissimis, & Reve„ rendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus „ Generalibus Inquisitoribus [illegible] „ DD. [illegible] [illegible]: „ super quibus Dubiis iidem Eminentis„ simi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „ [illegible] [illegible]

[illegible] die [illegible] Januarii 1733

Primum [illegible] „ An & quomodo „ Decretum clar. mem. Eminentissimi Car„ dinalis de Tournon sit [illegible] in „ ea parte, qua [illegible] Mis„ sionariis prohibemus, ne in Baptizandis „ tam Pueris quam Adultis omittant„ que [illegible] & [illegible] [illegible] „ Sacramentalia, sed omnia palam adhi„ beantur & [illegible] [illegible] [illegible] & „ [illegible] quae in Apostolica Tradi„ tione [illegible] Ecclesia [illegible] & [illegible] „ [illegible] [illegible] [illegible] Caeremonias Do„ minae [illegible] [illegible] Malabaria [illegible] „ lis & [illegible] [illegible] [illegible] Di„ [illegible] Sanctae & Universalis Inquisitio„ nis de anno 1656 pro Sinis facta, ob „ diversas rationes, & circumstantias, „ minime obstante.

Eminentissimi dixerunt. „ Confirmandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon, sed consulendum Sanctissimo quod Missionariis Regnorum Madurensis, Maysurensis & Carnatensis Dispensationem concedat ad Decennium duraturam, omittendi in collatione Baptismi Salivam, & occulte utendi insufflationibus, in casibus tamen particularibus, & in quibus gravis, & proportionata necessitas urgeat, super qua conscientia Missionariorum oneratur, dummodo non laborent errore habendi Salivam, & insufflationem, tamquam materiam ineptam, vel incapacem ad inserviendum pro Sacramentalibus Caeremoniis in Baptismo, utpote omnino incapaces Baptismi; eisque Missionariis injungendum, ut debitam instructionem adhibeant, omnes possibiles diligentias adhibeant, ut eruant Populorum a Saliva, & insufflatione aversionem, & de instructione, aliisque diligentiis adhibitis Sanctam Sedem intra tempus Decennii certiorent.

„ Insuper monendos esse Missionarios super gravi negligentia non recurrendi ad S. Sedem pro obtinenda facultate dispensandi, & male se gessisse Episcopos concedendo hujusmodi Dispensationem, inconsulta Apostolica Sede.

Secundum Dubium. „ An, & quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Item praecipimus, ut, juxta laudabilem Ecclesiae consuetudinem, semper imponatur Baptizando a Baptizante nomen alicujus Sancti in Martyrologio Romano descripti, omnino interdictis Nominibus Idolorum, vel falsae Religionis Poenitentium, quibus Gentiles utuntur, & Neophyti hactenus appellari consueverunt, antequam per Baptismum efficerentur Divinae Gratiae renati.

Eminentissimi dixerunt. „ Moderandum esse Decretum deletis verbis Praecipimus: cum clausula, Curent quantum fieri possit, firma remanente interdictione, quoad nomina Idolorum, & falsae Religionis Poenitentium.

Feria 4. die 22. Aprilis 1733.

Tertium Dubium: „ An, & quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Nec Parochis, seu Missionariis sub quovis praetextu liceat Sanctissimae Crucis, Sanctorum, & rerum sacrarum nomina per translata immutare, nec ea alio Idiomate explicare, nisi Latino, vel saltem Indico, quatenus voces Indicae Regionis Latinae significationi liquide, & adamussim respondeant.

Eminentissimi dixerunt. „ Quod servetur Decretum Eminentissimi de Tournon, & declaretur, non habere locum in vocibus & nominibus jam ab Institutione Missionis communiter receptis, quae tamen per hanc declarationem nec approbantur, neque reprobantur.

Quartum Dubium. „ An, & quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Et quia audivimus, Baptismum Infantium ex Christianis Parentibus ortorum, eorumdem incuria, saepe saepius diu protrahi, non sine maximo dictorum Infantium salutis discrimine, monemus Evangelicos Operarios, ut sacrorum Canonum memores, terminum breviorem, quam fieri possit, attentis circumstantiis, Genitoribus praefigant, graviter conscientiam eorum onerantes, nisi filios intra praefixum tempus ad Ecclesiam deferant Sacro Fonte abluendos.

Eminentissimi dixerunt. „ Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Quintum Dubium. „ An, & quomodo praedictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Tandem cum moris hujusmodi Regionis sit, ut infantes sex, vel septem annorum, interdum etiam in teneriori aetate, ex Genitorum consensu matrimonium indissolubile de praesenti contrahant per impositionem Taly, seu aureae Tesserae Nuptialis Uxoris collo pensilis, Missionariis mandamus, ut hujusmodi irrita matrimonia inter Christianos fieri permittant, nec Sponsos se contrahentes cohabitare sinant, donec completa legitima aetate, & explorato eorum consensu, in fa-

sanctam Ecclesiam, extra formam a Sac. Concilio Tridentino praescriptam, verum, et Canonicum Matrimonium contraxerint.

Eminentissimi dixerunt: Exequendum esse Decretum Eminentissimi de Tournon, cum declaratione tamen servandam esse formam pro Matrimoniis a Sacro Concilio Tridentino praescriptam in locis, in quibus Decretum dicti Concilii in cap. primo Sess. XXIV. de Reform. Matrim. publicatum est, et imposterum publicabitur, neque eius observantia sit impossibilis, et Missionarii curent, quantum fieri poterit, ut in omnibus locis Missionum illarum Partium dictum Decretum Concilii publicetur.

Sextum Dubium: An, et quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Et quoniam apud Ethnicos usus est illius signi, quod Tali appellatur, [illegible] imaginem, seu Pulleyaris, seu Pulleyaris Idoli nuptialibus Caeremoniis praepositi, cum a Neophytis Christianis Tali collo suspendi soleat in signum Matrimonii, districte prohibemus, ne imposterum aut Tali cum hac effigie collo appendant, et ne Uxores [illegible] videantur, poterunt uti alio Tali, vel Sanctissimae Crucis, vel Sanctissimi Domini nostri Iesu Christi, vel Beatae Virginis, [illegible] aut alia quavis Religiosa imagine ornato.

Eminentissimi dixerunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi de Tournon, quo interdictum est, [illegible] ne in posterum [illegible] dictis Tali.

Septimum Dubium: An, et quomodo praedictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Et cum superstitione non careat Funiculus [illegible] et [illegible] compositum, et croceo [illegible], quo praeter dictum Tali appendunt [illegible] illum [illegible] uti.

Eminentissimi dixerunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi de Tournon.

Octavum Dubium: An, et quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Caeremoniae etiam Nuptiales apud harum Regionum incolas tot sunt, tantaque superstitione maculatae, ut tutius eundem aperiri non possit, quam [illegible] introductio [illegible] contra Gentilitatis labe scateant, et difficillimum sit eas a superstitionibus expurgare. At vero ut facilius conversionem [illegible], et Neophytorum commodo, quantum fieri potest, in Domino indulgeamus, Missionariis, et praecipue Missionum Superioribus iniungimus, ut novis adhibitis diligentiis, [illegible] superstitiosa omnia a dictis Caeremoniis expungant, ita ut nihil remaneat vel agatur, quod Christianam pietatem offendat, et Gentilium superstitiones redoleat, et sapiat, praeter ea, quae audivimus iam statuta in hac materia ab iisdem Missionariis reformationes, [illegible] superstitiosus [illegible] numerus non minus, ac cibo praescripta qualitas [illegible]. Circulus super caput Sponsorum ad salutandum [illegible] et quod a ferculis [illegible] de lucro [illegible] ab iisdem [illegible] dictum, et prohibitum [illegible].

Eminentissimi dixerunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Feria 4. Die 23. Julii 1733.

Nonum Dubium: An, et quomodo dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Prohibemus etiam [illegible] Gentiles [illegible] ducant, vel omnino a Christianorum Nuptiis [illegible] vel saltem [illegible] non [illegible], sed [illegible], et extra solemnitatem [illegible] qui Evangelicae [illegible] ab [illegible] sunt [illegible].

Eminentissimi dixerunt: Dilata*.

Decimum Dubium: An, et quomodo

---

* Vide infra post Dub. XI.

de dictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Nullus vero, & sub eadem dispositione arceatur a Sacramento Poenitentiae: & frequenter Mulieres menstruali morbo laborantes, non attentis diebus purificationis juxta morem Gentilium, cum hac Sacramentalis vera Animae purificatio, & non alia, sit attendenda a Christifidelibus, iisdemque Pastoribus, quibus propterea non liceat nec per seipsos, nec per Catechistas, nec per alios quoscumque, dictis Mulieribus prohibere accessum ad Ecclesiam, vel ad Confessionem durante dicta infirmitate, & dicto purificationis tempore.

Eminentissimi decreverunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Undecimum Dubium: An & quomodo exequendum sit dictum Decretum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Deducunt etiam Christianae Virgines benefacti prima vice dicto morbo laborantes, id illum Cognatis, Vicinis & Amicis notum facere, & intervenientes publicare, iisque Ethnicorum more, & et invitatis domum collectis, super eo tam sordida festum instituere. Quae vero hujusmodi solemnitates, & ritus Ordinarii Pontificiis interdicimus, & abolemus: Missionariisque injungimus, ut non solummodo, verum etiam Genitores moneant, quam offensa sit virginei pudoris legibus cujusmodi obscaena conjectatio, quae a Gentilium impudentia videtur inducta, ut ita, labefactata Puellarum verecundia, eas effrenate ad libidinem provocare valeant.

Eminentissimi decreverunt: Quod curent Missionarii abolere festum sive ritum Menstrui, sed sub titulo Nuptiarum tantum permittant.

Feria 4. die 9. Septembris 1733.

Nonum Dubium superadicta die 22. Julii propositum, sed non resolutum: An, & quomodo praedictum Decretum sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Prohibetur etiam, vulgo dictas Curci, in eorum Processionem propter tales, vel infortunia auspicia Gentiles timore ducunt, vel omnino a Christianorum usu pitus vetentur, vel saltem, si aliquem remedium velint non publice sed secreto, & extra solemnitatem aperiatur ab iis, qui Evangelica luce edocti, ab hujusmodi auspiciorum deliramentis sunt immunes.

Eminentissimi decreverunt: Servandum esse Decretum praedicti Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Decimum secundum Dubium: An, & quomodo Decretum praedicti Em. Card. de Tournon sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Ferre pariter non possumus quod a Medicis Spiritualibus pro Animarum salute ea curatio Offa denegetur, quam Medici Gentiles Nobilis etiam generis seu Castae, pro Corporis salute praestare non dedignantur Infirmis, licet abjectae & infimae conditionis, vulgo dictis Parias. Quapropter districte mandamus Missionariis, ut quantum in ipsis erit, omnibus Christianis aegrotis quantumvis Parias, & vilioris status ac generis hominibus, desiderantibus vel egentibus in Infirmitate opem Confessarii, & ut in ingravescentibus morbis, cum gravissimo vitae corporalis periculo, accurate consulere eaque valeant; iisdem Missionariis praecipimus, ne Infirmos hujusmodi conditionis ad Ecclesiam deferendos expectent, sed confestim Domos ubi aegrotant pro viribus petant ad eos invisendos, ac post Sermonibus & precibus Sacramentorumque pabulo recreandos, atque demum eos in extremo vitae discrimine confortantes Sancto Infirmorum Oleo decorent, absque Praejudiciorum aut poenae acceptione, expresse damnantes quamcumque praxim huic Christianae pietati ipsi in contrarium.

Eminentissimi decreverunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi de Tournon; praeterea monendos Missionarios, quod neque ad Baptismum admittant Indos, qui in ea sunt opinione, Parias a Deo esse reprobatos, & ideo nullum posse sperare salutem, nisi eam opinionem deposuerint.

Decimum tertium Dubium: An, & quomodo dictum Decretum exequendum sit in ea parte, quae est tenoris sequen-

tis,

"... Nec sine maximo animi nostri moerore accepimus etiam Christianos Tympanorum pulsatores, Tibicines, vel alterius cujuscumque Musici Instrumenti Sonatores ad Idolorum Festivitates, & Sacrificia accersiri ad ludendum, & interdum etiam cogi ob quamdam servitutis speciem ergo Publicum ab ipsis contractam per hujusmodi artis exercitium, nec facile esse Missionariis, eos ab hoc detestabili abusu avertere. Quocirca considerantes, quam gravem calumniam ultimus Deo exhibitum, si hujusmodi Christifideles a daemoniorum honore, & cultu pro viribus non revocarentur, illis prohibemus, ne impositorum audeant nec in Pagodis nec extra, tum occasione Sacrificiorum, tum quarumcumque Solemnitatum superstitioso cultu imbutarum, sonare, aut canere, sub poena Excommunicationis latae Sententiae, cum nullo modo liceat Christi famulis Belial inservire, eumque Missionarii non solum eos monere tenebuntur de praedicta prohibitione, verum etiam illam omnino exacte demandare, & contrarium facientes ab Ecclesia expellere, donec ex corde resipiscant, & publicae poenitentiae signis patratum scandalum emendaverint.

Eminentissimi dixerunt: "Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Decimum quartum Dubium: "An, & quomodo dictum Decretum exequendum sit in ea parte, quae est tenoris sequentis: Dicimusque praeterea Pontificiam Constitutionem Gregorii Papae XV. incipientem Romanae Sedis Antistes, ad petitionem PP. Societatis Jesu editam, quae indigenis Christifidelibus lavacra, non alia occasione, & hac quam corporis reficiendi, & a naturalibus sordibus mundandi ab Apostolica Sede permittuntur, interdictis tempore, & modo, quibus a Gentilibus adhiberi solent, a nec afferre Evangelicis Operariis, quibus propterea non liceat sub quacumque alia causa, & sive etiam ad effectum, ut confirmentur Simias, seu prohibeantur, pro certis diebus hujusmodi ... praesertim statutis eorum horis, & ante, vel immediate post quamcumque Sacram functionem.

Eminentissimi dixerunt: "Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Feria 4. die 16. Septembris 1711.

Decimum quintum Dubium: "An, & quomodo dictum Decretum Cardinalis de Tournon sit exequendum in ea parte, quae est tenoris sequentis: Cumque itidem ex Vana Errore confestim, & impium Gentilium Pagorum a Rotten ... redolentes, benedicere, eisque frontem Sacro Chrismate delinire impingere, sive quacumque alia specie olei vel rubei coloris, quibus Indi superstitiosissime in fronte vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte utuntur, deferre prohibemus, mandantes ut Sancta Ecclesia conjunctio ... quae cinis Cineres benedicendi, utque Christianorum caput Cruce signando ad humanae reformationis memoriam revocandam religiose servetur tempore, ac modo ab Ecclesia praescripto, scilicet Feria 4. Cinerum, & non alias.

Eminentissimi dixerunt: "Confirmandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon, servata in omnibus Constitutione Gregorii XV. edita die 31. Januarii 1623. quae incipit Romanae Sedis Antistes.

Praeterea Eminentissimi dixerunt: "Quod hoc Decretum, quo imponatur Missionariis cujuscumque Ordinis etiam hoc statu lato in Partibus Indiarum degentibus, ne audeant permittere Ritus vel Consuetudines proprias Gentilium, nec sinere aut illas proprio arbitrio vertere in Ritus vel Consuetudines Christianae Religionis, intacta ... S. Sede, & Missionariis memoriter ... praeceptionis Alexandri VII. in sua Constitutione incipiente Sacrosancti ... §. 40. sequentibus verbis expressi: Ne ob instructionis defectum qui Sacro Baptismate initiantur communicationem Christi legem profanent, ac pendeant, ut veteri ea ignorantia jaceant, ac Idolatriam cum Orthodoxa Fide confundant, ut saepenumero evenire animadversum est, caveant ii, quibus ...

-dem

dum instruendis incumbunt, ut impuberum aliis ad Baptismum admittatur, qui periculum mortis prorsus non evaserit, & in fide non sit sufficienter instructus.

Decimum sextum, & ultimum Dubium ... &c. & quomodo dictum Decretum intelligendum sit in ea parte, quae est tenoris sequentis: Et demum quia ex librorum de falsa Religione, & de rebus obscœnis, & superstitiosis tractantium lectura, noxium, ut plurimum, serpere solet ad cor Fidelium, quo non minus Fidei puritas offenditur, quam mores corrumpuntur, magnopere commendantes zelum, ac studium Missionariorum, qui libros Sacram Ecclesiae Catholicae doctrinam, eorumque Sacrorum monumenta continentes pro Indorum Christifidelium eruditione in linguam Malabaricam, seu Tamulicam transtulerunt, vel novos pro eorum commodo, & utilitate composuerunt, iisdem Christifidelibus expresse interdicimus fabulosos Gentilium libros eosque legere, & retinere prohibemus sub poenis Excommunicationis latae sententiae, a qua praeter habita licentia a Parocho, seu Missionario curam animarum exercente, quorum prudentiae committimus facultatem super hoc dispensandi, & libros (si qui forte sunt) nulla superstitione refertos, & nihil contra bonos mores tractantes pro Christifidelium usu seligendi, eorumque lecturam permittendi.

Eminentissimi dixerunt: Servandum esse Decretum Eminentissimi Cardinalis de Tournon.

Quibus Dubiis, & eorum resolutionibus Nobis per Venerabilem Fratrem Archiepiscopum Damiatae Congregationis Sancti Officii Assessorem relatis, Resolutiones ipsas plene approbantes, cuncta ea, quae juxta earum tenorem confirmanda, aut moderanda, vel declaranda, ac in nonnullis remittenda visa sunt, respective confirmavimus, moderavimus, declaravimus, & in nonnullis remisimus. Quamobrem Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Vobis injungimus, & mandamus, ut pro singulari vestra in Nos, atque hanc Sanctam Sedem reverentia, quaecunque per has nostras Litteras de Apostolicae Auctoritatis plenitudine, vel confirmata, vel decreta, aut praescripta sunt, sanctissime custodiatis, atque ab omnibus servanda studiosissime curetis: obsecrantes Vos in Domino per Viscera Misericordiae Dei nostri, ut Controversias tam [illegible], & tam [illegible], [illegible], atque animis vestris sensibus concordes, studia, & labores vestros in Animarum salutem, quae praecipuus finis vestrae vocationis est, pro viribus conferatis. Atque Vobis, Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die XXIV. Augusti MDCCXXXIV. Pontificatus nostri anno quarto.

XIV. Post diuturnam, accuratamque factorum, atque rationum in utramque Partem disceptationem, post tam solemne denique causae judicium, in magnam spem venerat Apostolica Sedes, non secus ac Romae [illegible] erat [illegible], ita & in Indiis tandem aliquando a dissidiis, & altercationibus cessatum iri, cum praesertim ii, qui Decretum impugnaverant, sive illius aequitate cognita, seu moderationibus, declarationibus, & relaxationibus jam impetratis satis sibi factum existimantes, non solum aequo animo illud recepissent, sed fidem quoque suam obligassent, se omnino operam daturos, ut quaecunque in Litteris Apostolicis essent praescripta, integre executioni mandarentur. Huc accedebat, quod Apostolicae Sedi non fama solum, sed certis, gravissimisque testimoniis allatum erat, publicatas jam fuisse Pontificias Litteras, & subscriptas ab omnibus Missionariis, & mutuum inter Partes perfectae communionis, atque concordiae vinculum redintegratum, quod multis annis non sine ingenti Missionum damno inter illas fuerat interruptum.

XV. At tam felicibus initiis conceptum gaudium statim evanuit: tristissimus siquidem nuntius quam citissime Sedi Apostolicae allatus est, Missionarios scilicet, qui Cardinalis Turnonii Decretum impugnaverant, non obstantibus Clementis XII. Litteris Apostolicis solemni formula

multa ab iis acceptatis, publicatisque, damnatos tamen ritus, ac caeremonias juxta earumdem Litterarum praescriptum minime aboleri posse cavillantes, tantum sibi licentiae sumere, ut eos, eisque adhuc uti permittere & retinere non dubitarent. Cumque de tamdiu dilata ab iis obedientia in dies fama increbesceret, praefatus Clemens Papa XII. ut debitum Pontificiis mandatis obsequium, & observantiam vindicaret, certamque redderet in posterum eorum, quae in praedictis Pontificiis Litteris mandabantur, executionem, alteris in simili forma Brevis datis die XIII. Maii anni MDCCXXXIX. Apostolicis Litteris earumdem Regionum Episcopis, & Missionariis praeceptum iteravit, gravioribus etiam poenis impositis, ut ne dum exacte dicta servarent, quae in suis praecitatis Litteris mandabantur, sublata cuilibet eorum interpretandi facultate, verum ad id etiam se adstringerent solemni jurejurando interposito, juxta formulas respective eisdem praescriptas. Litterae in forma Brevis sequentis sunt tenoris.

XVI. *Venerabilibus Fratribus, ac Dilectis Filiis, Episcopis, & Apostolicis Missionariis in Regnis Indiarum Orientalium, Madurensi, Maissurensi, & Carnatensi.*

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, Dilecti Filii, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Concredita Nobis Dominici Gregis cura continuo Nos urget, id praecipue, & ista sollicitudine incumberes, ut ab iis maxime, qui sortiti sunt partem Ministerii hujus, & in lucem Gentium sunt missi, erga S. Sedem ac Apostolica mandata filiale obsequium exhibeatur, atque Fidei dogmata, sacrosque Ecclesiae ritus & ipsi inconcusse retineant, & aliis edoceant, ut quos locorum immensa spatia a Petri Sede longe disjungunt, eos tamen Fides eadem in unitate spiritus, & doctrina conjungat. Alias itaque per similes Litteras nostras sub datum 24. Augusti 1734. incipientes, Compertum, exploratumque, *Fraternitati Vestrae, omnibusque Missionariis ea mente, qua poteramus, paterno caritatis affectu requisivimus, & declaravimus, quam impense cuperemus, ut qui in Regnis istis Christi Fidei veritatem agnoscentes converterentur, superstitiosos Gentilium ritus omnino abjicerent, atque aversarentur, ne haberentur & ipsi ad instar eorum, qui* cum Dominum colerent, Diis quoque serviebant juxta consuetudinem Gentium: *atque ea re tanti momenti nulla esset offendiculi occasio, auditis Theologorum, ac praesertim Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium per universam Christianam Rempublicam Generalium Inquisitorum suffragiis, plura tunc nobis proposita, provide statuimus, & a Missionariis observanda praescripsimus. Quorum omnium in Nos observantia, et studium amplificandae Fidei in certam spem Nos erigunt, ut posthac consentanee praeceptis obtemperare satagant, nec ullus erit, qui detestabili indulgentia aliter fieri posse cogitet, & volens infideles filios peccare eos faciant* peccatum magnum. *Sane etsi hisce modis Nostro satisfecisse ac pro sollicitudine esse suaderent, attamen rei momentum, a qua Fidei puritas, atque integritas pendet, numquam hanc in nobis curam delebit, nisi ad magnitudinem negotii opportuniora semper comparemus remedia. Quare Fraternitatibus Vestris & Missionariis omnibus, quibus praedictas Nostras Litteras direximus, tum Saecularibus, tum Regularibus cujuscumque Religionis, Congregationis, Instituti, Societatis etiam Jesu, fuerint, demandamus, & praecipimus, ut omnia, & singula, quae in dictis nostris Litteris continentur, integre exacte, ac inviolabiliter observetis, atque ab eis, quorum cura ad vos spectat, exacta quavis alia interpretandi potestate, ad amussim observari faciatis, in virtute sanctae obedientiae, sub poena suspensionis ab exercitio Pontificalium, & interdicti ab ingressu Ecclesiae, & respective excommunicationis latae sententiae, a qua nemo Vestrum a quoquam, praeterquam a Nobis seu Romano Pontifice pro tempore existente, excepto tantum mortis articulo, absolvi possit, & quoad Regulares insuper privationis vocis activae, & passivae*

etiam

etiam ipso facto, & sine ulla alia declaratione incurrenda. Idem sub iisdem poenis & censuris pari auctoritate praecipimus & mandamus, ut omnes & singuli, qui ab hac Sancta Sede, vel ab eorum respectivis Superioribus ad ista Regna seu earundem Missionum loca mittentur, statim ac de hisce Litteris certiores facti fuerint, vel quam primum ad ea devenerint, [illegible] juramentum praestare, integre exacte, et omnimode implere, quae praecepta a Nobis in eisdem Litteris conscripta tenentur, neque illis ulla ex parte quovis sub praetextu contravenire. Illis etiam qui quocumque hoc nostrum supremum praeceptum [illegible] mandamus, ac praecipimus sub iisdem omnibus censuris, & poenis, ut nullo pacto audeant vel munerum aliquod recipere, [illegible] & ipsi juramentum praedictum praestiterint, quod nisi tamquam Presbyteri Saeculares ab Ordinariis Locorum approbati, [illegible] vel quovis alio titulo, & nomine Christifidelium Confessiones excipere, Conciones habere, aut Sacramenta ministrare [illegible] derogando quibusvis privilegiis sibi, aut eorum respectivis Religionibus, Ordinibus, Congregationibus, & Societatibus etiam Jesu, specialiter aut generaliter a Nobis, & a Praedecessoribus nostris quomodocumque concessis. [illegible] Juramentum praedicti saeculares Missionarii coram Locorum Ordinariis, Regulares coram suis Superioribus, vel Apostolicis Vicariis praestare [illegible] ipsos & Superiores in manibus Episcoporum. Nec eadem [illegible] verbis proferre, sed scripto juxta formam per Nos praescriptam & [illegible] sub iisdem Censuris & poenis. [illegible] juramentorum praestandum pariter mandamus, ut [illegible] ab illis, qui ad Episcopale munus ab hac Sancta Sede promoveri contigerit, vel assumi [illegible] in manibus Episcoporum [illegible] vel in alio eorum [illegible]. Quorum juramentorum subscripta exemplaria [illegible] ad Congregationem de Propaganda Fide, per Episcopos, &

Superiores Regulares respectivos transmitti volumus, [illegible] ad illam S. Officii [illegible] Nos [illegible] integritatisque [illegible] Litterarum nostrarum sub praedicta die 24 Augusti 1734 quam praesentibus [illegible] volumus [illegible] Fraternitates vestras [illegible] in Domino obsecramus, ut quam primum [illegible] atque [illegible] ad singulos Missionarios [illegible] sub vestra [illegible] Apostolicis [illegible] Superioribus [illegible] Regulares autem [illegible] Officium [illegible]

Juramenti autem [illegible] praemittitur, a Missionariis praestandi ista [illegible] quae sequitur, videlicet: Ego N. Ordinis N. seu Societatis N. Missionarius ad Regnum N. vel ad Provinciam N. in Indiis Orientalibus a Sede Apostolica, vel a meis Superioribus juxta facultates eis a Sede Apostolica concessas missus, vel destinatus, parendo praecepto Sanctissimi Domini Nostri Papae Clementis XII per Litteras Apostolicas in forma Brevis datas die 13 Maii anno 1739 [illegible] Missionariis [illegible] Litterarum Apostolicarum in forma Brevis ejusdem Sanctissimi Domini N. sub die 24 Augusti 1734 [illegible] promitto [illegible] plene & [illegible] & [illegible] Co-

„ *observanter, integre, inviolabiliter,*
„ *& nos promittimus observantiam dicti*
„ *Brevis ejusque dispositionem, & prohi-*
„ *bitionem ac ipsius non impediturum,*
„ *prout quoque curaturum omni studio,*
„ *quo potero ac omni diligentia, ut sub-*
„ *latis Gentium caeremoniis illi a Chri-*
„ *stianis suscipiantur & retineantur ri-*
„ *tus, quos Catholica Ecclesia per prae-*
„ *scripsit. Si autem (quod Deus avertat)*
„ *in toto vel in parte contravenerim,*
„ *toties poenis a Sanctissimo Domino No-*
„ *stro impositis in Decreto seu Litteris*
„ *Apostolicis ut supra super praemissis*
„ *in iis et juramentis, modo pariter per*
„ *me ipsum incurrendis, me subditum*
„ *agnosco & declaro. Ita tactis SS. E-*
„ *vangeliis promitto, voveo, & juro. Sic*
„ *me Deus adjuvet, & haec SS. Dei E-*
„ *vangelia.*

Ego N. manu propria.

Formula vero juramenti, ut supra, prae-
standi ab Episcopis est, quae sequitur,
videlicet: „*Ego N. Episcopus Civitatis N.*
„ *meum juramentum a me praestitum in actu*
„ *meae solemnis Consecrationis, quo Ro-*
„ *mano Pontifici fidem sub obtestatione, &*
„ *obedientiam promisi, iterum nunc in-*
„ *novo, quo promitto summi Clementis XII.*
„ *Pontificis Maximi circa ritus Malaba-*
„ *ricos in Litteris Apostolicis in forma*
„ *Brevis, Episcopis & Missionariis utique*
„ *sub die 24. Augusti 1734. transmissis,*
„ *parendo mandato S. Sedis Apostolicae per*
„ *alias similes Litteras die 13. Maii an-*
„ *no 1739. emanatas, ut in argumentum*
„ *meae erga Apostolicam Sedem obedien-*
„ *tiae & meo nomine, quam fidelis obsequii*
„ *ac veri sinceri Religionis obsequium,*
„ *juro & promitto me plene & fide-*
„ *liter easdem Litteras Apostolicas sub*
„ *dicta die 24. Augusti 1734. contento-*
„ *rum, atque ea, quae in illis praescripta*
„ *sunt, exacte, integre, absolute, ac in-*
„ *violabiliter observaturum, curaturum-*
„ *que pariter, quantum in me erit, ut ab o-*
„ *mnibus, qui tum in Dioecesi Missiona-*
„ *rii, & Sacerdotes sunt, vel fu-*
„ *turi erunt, illae eodem prorsus modo in*
„ *omnibus serventur, atque impleantur, &*
„ *contra inobedientes, si qui fuerint, ac*
„ *processuros ad formam Brevis sub die*
„ *13. Maii anno 1739. ut tandem subla-*
„ *tis Gentium caeremoniis, illi a Christia-*
„ *nis recipiantur ritus, quos Catholica*
„ *Ecclesia per praescripsit, ac vigere fa-*
„ *ciat. Itaque de hac mea voluntate, ac*
„ *promissione fideliumque obsequio erga Roma-*
„ *num Pontificem, ejusque mandata ge-*
„ *rendo in hac confirmationem, propria ma-*
„ *nu me subscribo.*

Ego N. Episcopus N.

Ceterum nihil magis Nobis suave sit, Fra-
ternitates Vestras, & Missionarios omnes
nostros hortari, & omnem curam diligen-
tiae, ac fidelis obsequii eorum ex-
sequi sollicitudinemque pluribus generis,
ut suam Orthodoxae Religionis puritatem, in-
tegritatemque, quam Gentium saltem attin-
gentes sint, omnisque in hanc curam in-
tentam, maximam utique, laboris sollicitudi-
que conferre, ut tandem qui Christi am-
plecterentur Fidem, superstitiosis omnino
ritus vitent, eosque tantum suscipiant, &
retineant, quos Catholica Ecclesia per prae-
scripsit ac vigere faciat, attamen pro
Pastoralis Officii debito, ac Paternae Ca-
ritatis studio, omnium, cunctorumque com-
munem esse desideramus, ac a Pastorum
Principe in ejusdem Corporis sui unitate re-
galiter donabimur. & Vobis interim ac
auspicium bonorum omnium Apostolicam
Benedictionem impertimur. Datum Romae
apud Sanctam Mariam Majorem sub an-
nulo Piscatoris die XIII. Maii MDCC-
XXXIX. Pontificatus nostri anno nono.

XVII. Hasce Clementis XII. Litteras alias subsecutae sunt praefatorum trium Regnorum Episcopis peculiariter inscriptae, quibus idem Pontifex & conceptum animo intimum dolorem ob nonnullorum fidei debitam certam evangelicamque notificationem de praefatis Apostolicis mandatis debitam observantiam gravibus verbis praeteriret, & eorumdem Episcoporum zelum, ac religionem excitare studuit, ut ipsi exemplo ac diligentia sua praeeuntes, ceterorum obedientiam feliciter promoverent. Harum Litterarum hujusmodi exemplum est.

XVIII. *Venerabilibus Fratribus Episcopis in Regno Indiarum Orientalium Madurensi, Mayssurensi & Carnatensi.*

CLE-

CLEMENS PAPA XII.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam benedictionem.

[illegible]

XIX. [illegible]

bus, e Provinciis decedere, atque in Europam reverti. Et ne in re adeo gravi Interpretationi aliquod remedium relinqueretur, terminum annorum trium constituimus, intra quem Superiores Generales praedicti tenerentur certis authenticisque documentis Sedi Apostolicae plenam atque integram Decretorum Litterarumque observantiam indubitate probare, atque praeterea exempla transmittere, ut praestiti praestandique propria uniuscujusque Missionarii manu, cujuscumque fuerit Instituti, subscripta exhiberent.

XX. His ita constitutis atque mandatis obtemperantes omnes Episcopi & Missionarii apud hos Regnorum Madurensis, Maysurensis, & Carnatensis nominatimque, qui pridem contra Cardinalis Turnonii Decretum steterant, fide data sacramentoque interposito, eandem plenam, integram, absolutam, inviolabilemque observantiam Litterarum, quarum superius exemplum insertum est, quaeque incipiunt *Compertum exploratumque*, promiserunt secundum formulam iisdem in Litteris Pontificiis expressam, quam pariter continere [illegible], quaeque incipiunt *Concredita Nobis Dominici Gregis*. Utque locum Nobis ad Pontificatum apicem evectis, Sanctaeque Sedi huic exhiberent, & uberiorem certo probarent, atque ea ad manus nostras exempla reddi curarunt Juramenti [illegible], quod singuli praestiterunt.

XXI. Hanc igitur tot tamque prudentia constantiaque, quae a Praedecessoribus Nostris [illegible] Nos colligere datum est, neque tam temere visamur hanc animo spem concepisse, ut quaecumque dubia super executione eorum, quae ab iisdem Praedecessoribus praescripta memoravimus, adhuc reliqua erant, remota esse, [illegible], peculiaribus quaestionibus, prorsus evanescerent, omnesque demum inter Sacros illarum Regionum Operarios dissensiones & contentiones [illegible] conticescant, atque Apostolica mandata & Decreta, quae gravi praemissa ponderatione, ac de consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum in tota Republica Christiana in negotio Fidei Generalium Inquisitorum specialiter deputatorum, aliorumque Virorum pietate ac doctrina praestantium, [illegible], pari obedientia sinceritate ab omnibus illarum Partium Missionariis exciperentur, ac debitae executioni demandarentur.

XXII. Nonnulli siquidem, postquam Litteris [illegible] sunt servatam esse fassi Apostolicas Litteras *Compertum exploratumque*, seque accusatos [illegible] fuisse tanquam refractarios, affirmantes nihilominus, in maximas, atque extremas rerum angustias se esse conjectos ob fovendam religionem, ob excommunicationis periculum, aliasque gravissimas poenas, quibus subjacerent, [illegible] repugnantes [illegible] sunt, atque obnoxii, [illegible] versantur ad tale [illegible] onerati trepidantesque conscientias atque ad plurimorum Christianorum [illegible] conditiones, in tuto collocandam, iis a Nobis deprecarunt.

XXIII. Primum illud est, ut onere sublevarentur (quod quidem onus gravissimum intolerandumque apparebat) tot juramentorum [illegible] quibus [illegible] ab illis [illegible] conscientiam [illegible] ut propter [illegible] periculo expositi [illegible] procurandi [illegible] cogantur.

XXIV. Alterum, ut dispensatio aliqua concessa super [illegible] atque saliva etc. in Sacramento Baptismatis ministrando prorogetur, eo vel maxime, quod non sine [illegible] indultum, in qua dispensatio locum habere non posset, imo, ut ea concedatur necessarium esse aiunt, ad conservandam propagandamque disseminatam jam ac diffusam Fidem in vastissimis [illegible] Regionibus, quarum Incolae ingenio [illegible], seu potius inveterato, & communi praejudicio ita [illegible] aversantur, ut de eo evellendo propemodum sit ab eis desperatum.

XXV.

XXV Tertium, ut aperte, atque plene tradatur interpretatio praecepti a Cardinali Tournonio Missionariis gravissime injuncti, atque ab Apostolica Sede confirmati, eisque inculcati, ut abjectissimum hominum genus, vulgo *Pareas*, minime deserant, sed cum domi aliquo morbo laborantes detinentur, eos invisant, eisque, cum opus fuerit, Sacramenta ministrent, omnibusque erga eos caritatis atque pietatis officiis defungantur. Nam, sine aliqua praefati Decreti declaratione, permotum iri, qui Christianae Religioni nomen dederunt, omnino prorsus arbitrentur, Gentiumque ad Fidem conversionem impossibilem penitus evasuram. Itaque eorumdem Parearum saluti providendum esse censent, non adigendo Sacros Operarios ad ingrediendum eorum domos, quod certe, ut asserunt, exitio Missionibus foret, sed alia ratione, atque ea potissimum, quam ipsi primo induxerunt, quaeque ab iis sunt post Apostolicas etiam Literas promulgatas, quarum initium *Compertum exploratumque*, obtentu verbalis cujusdam declarationis, quam ipsis suus Missionum Procurator significaverat.

XXVI Rumore itaque ad Nos allato de hujusmodi verbali declaratione, quae Clementi Papae XII. Praedecessori nostro tribuebatur, & cujus etiam exemplum monumentumque in Actis, & Tabulario Sanctae Inquisitionis relatum fuisse atque reconditum ferebatur, exemplum monumentumve hujusmodi diligentissime exquiri mandavimus. Cumque illud nusquam inventum sit, longa licet atque exactissima indagine investigatum, cum etiam Administri, quorum custodiae mandandum fuerat, ea de re per Nosmetipsos interrogati nihil hujusmodi a se visum, nihil auditum fuisse, & numquam ad se pervenisse praedictam declarationem, propterea que & in Actis, & in Archivo desiderari constanter & indubitate affirmaverint; cum denique ipsius Nostri Praedecessoris ea de re mentem, atque sententiam in Apostolicis ejus Literis supra recitatis luce ipsa clarius expressam, exploratamque haberemus, totum hoc gravissimum & inveteratum negotium, cum approbatione & consilio Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Generalium Inquisitorum, ut supra, deputatorum, tandem dirimere ac definire deliberavimus. Auditisque propterea tum eorumdem Venerabilium Fratrum Nostrorum, tum etiam Consultorum sententiis, ac rursus ad trutinam revocatis, & coram Nobis mature diuque perpensis atque discussis moderationibus illis, quas postularent a Nobis ii, qui duram atque difficilem Decretorum toties enunciatorum integram absolutamque observantiam existimarunt, in hunc, qui sequitur, modum, statuimus, atque decrevimus.

XXVII Ac primo quidem, animadvertentes impositam Jurisjurandi legem esse veluti laudatissimum antidotum extinguendo gliscentium animorum discordiarumque veneno, aptissimumque ad cohibendam licentiam libertatemque opinandi, interpretandi, agendi denique pro libito in re tam gravi & periculosa fraenum esse, Censuras quoque a praedicto Clemente XII. Praedecessore Nostro in enunciatis Literis, incipientibus *Concredita Nobis* constitutas, ad solos dumtaxat pertinere Apostolicae legis praeceptorum violatores, eosdemque in hujusmodi tantum refractarios, quorum animos neque Ecclesiasticae mansuetudinis officia, neque paternae admonitionis caritas vincere aut inflectere ullo modo possent, justissimam poenam esse & fore reputantes, non solum inopportunum censuimus lenire, dum aliqua in parte remittere aut moderari Censuras, quod primo fuit ab aliis propositum, verum etiam de praedicto consilio & assensu, ac de plenitudine Potestatis a Deo Nobis concreditae, illud, illasque probamus, confirmamus, & renovamus, illisque, & illas omne robur & firmamentum, omnemque vim & efficaciam in posterum semper habere, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter & inconcusse observari decernimus & jubemus.

XXVIII. Quod autem attinet ad secundam postulationem de prorogranda supradicta dispensatione, quam Praedecessor Noster in decennium concessit, ut scilicet per id temporis, in Sacramento Baptismatis conferendo, saliva usu abstinere, & sacras insufflationes in occulto adhibere liceret, non tamen hoc generatim, neque indistincte, sed ubi gravis aliqua, & certa necessitas postularet, ut luculenter in eisdem Litteris Apostolicis, quarum initium *Compertum exploratumque* expressum est, Nos declarare satis non possumus, quam aegre feramus, quod nullis adhuc certis indiciis, aut argumentis cognoscere potuerimus, utrum Missionarii per id decennii tempus, quod jam elapsum esse dignoscitur, ad Apostolicarum Litterarum praescriptum, in eo pro viribus elaboraverint, atque ea, qua par erat, fide, ac diligentia omne suum studium, operamque adhibuerint, ut vanus ille horror, & parum aequa aversatio praedictorum Sacramentalium, quae Gentium illarum animis insidere fertur, sensim emendata, demum ab eisdem penitus deponeretur. Nemo quippe ignorat, Sacramentalium, de quibus agitur, usum, sive institutionis antiquitas, ex qua Ritus illi in Ecclesiam derivati sunt, sive multiplex mysteriorum significatio, quae in illis continetur, sive demum Romanae Ecclesiae omnium Magistrae spectetur auctoritas, quae eosdem in suis Ritualibus receptos inviolabiliter observari praecepit, jure, ac merito venerandum esse, praecipuoque semper in honore habendum; & consequenter incapacem prorsus recipiendae Baptismatis Gratiae eum esse, qui sibi ita persuaserit, insufflationes, atque salivam aptam haud esse materiam sacramentalium caeremoniarum, gravissimique piaculi expertem non futurum, qui se operanti contrarium aliud auderet.

XXIX. Et quamquam exploratum esset, Gentes illas hoc pravo errore omnino detineri, sed ob id tantum a praedictorum Sacramentalium usu abhorrere, quod ingenita quadam, ut ferunt, aversione salivam, anhelitumque abominentur, non minori tamen industria Sacris Ministris admonendum est, ut ex eorum animis perperam conceptum horrorem, ineptamque aversionem eliminent, atque abjiciant: aliter timendum merito esset, ne illarum Regionum Neophyti, confirmata in ipsorum mentibus hujusmodi abominatione, eo usque desipiant, ut eamdem etiam transferant ad miracula, quae per salivam Christus Redemptor Noster edidit, ipsumque propterea miraculorum, & salutis nostrae Auctorem, quo nihil profecto magis impium excogitari potest, aversentur. Utque alia praetereamus, illud tandem non diutius est differendum, ut in Regnis Madurensi, Maysurensi, & Carnatensi Baptismi Sacramentum rite, sancteque ministretur, iisdem adhibitis Sacramentalibus & caeremoniis, quibus Romana utitur Ecclesia, ex qua ad Gentes illas Fides sua propagata est, dedisceantque tandem novelli Regionum illarum Fideles id horrere, quod Deus dignatus est facere.

X . Verumtamen, ut memorata Sacramentalium praedictorum abominatio leniatur, leviterque ex eorum animis divelli possit, neve hujusmodi lex, quae Sacramentalium usum praescribit, ad nimiam in speciem severitatem exacta, eas adducere calamitates videatur, quae ex illa, tamquam e fonte, in Ecclesias, atque Missiones dimanatura denunciantur, Nos enarratis de causis dispensationem, quam Praedecessor Noster in Litteris jam relatis concessit, iterum concedendam, prorogandamque decrevimus in aliud decennium, quod a die datae praesentis Nostrae Apostolicae Constitutionis est inchoandum.

XXXI. Ex quo fas est intelligere, non eam esse, aut fuisse nostram, & Apostolicae Sedis sententiam, quod scilicet nullus dispensationi locus esse possit in hujusmodi Sacrorum Rituum, & Sacramentalium materia, nec ulla dispensandi necessitas, aut sufficiens causa umquam valeat allegari. Verum, quum ex rationibus superius allatis, nullo pacto permitti valeat, venerabiles adeo Ritus, ac traditum a Patribus, sancte-

que

que ab Ecclesia servatum hujusmodi Sacramentalium usum, penitus aboleri, vel eorum contemptui, aut erroribus circa eadem inducendis, vel jam conceptis amplius confirmandis, occasionem præberi, idcirco omnibus dictorum Regnorum Missionariis districte præcipimus, ut hac dispensatione benigne a Nobis indulta, nonnisi certis in casibus, & cum gravis id necessitas postulabit, de quo eorum conscientiam oneramus, utantur, nec nisi in prædictis casibus salivæ usum in administratione Baptismatis possint omittere, & occultas adhibere insufflationes, modo ii, qui se baptizandos offerunt, in ea non sint opinione, ut credant salivam, atque insufflationes hujusmodi ineptam esse, atque indecentem Sacramentalis Ritus materiam; qui enim adeo falsa, atque distorta persuasione imbuti essent, tamquam indigni, & incapaces Sacramenti Baptismatis licite suscipiendi, ab eo repellendi essent. Volumus autem, atque omnibus, & singulis prædictorum Regnorum Episcopis, & Missionariis in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & expresse jubemus, ut & communibus studiis, atque consiliis, & singuli pro virili parte, intra præfinitum decennii tempus, omnibus viribus, nervisque contendant, & quemadmodum fuerat eisdem a fel. me. Prædecessore Nostro imperatum, non intermissis laboribus assidue curent, ut ex illarum Gentium animis errorum tenebræ, malesanæque opiniones, quibus obcæcantur, & miserrime detinentur, penitus discussæ, ac radicitus evulsæ eliminentur. Ut vero indultum, prorogatumque a Nobis tempus Sanctissimis Romanæ Ecclesiæ cæremoniis prædictis, quæ tamdiu a Sede Apostolica commendatæ, atque inculcatæ fuerant, facilius apud Nationes illas insinuandis vere conducat, utque ulterior hujusmodi Rituum prætermissio (quam tamen extra veræ necessitatis casus, ut supra, nullatenus concessam, aut licitam esse, iterum declaramus), alendis Populorum erroribus, atque difficultatibus augendis, confirmandisque ansam non præbeat, universis Gentium illarum Episcopis, & Missionariis prædictis notum esse volumus, hoc exacto decennio, nullis aut precibus, aut rationibus, quæ porrigi, proferrique umquam possent, aliam denuo prorogationem concessum iri.

XXXII. Ad tertium denique quod pertinet postulatum, ut nempe apertius, atque distinctius declaretur Decreti articulus, quo laudatus bo. me. Carolus Thomas Cardinalis Tournonius sancivit, ut Missionarii ad Pareas ægrotantes accedant, ut Sacramenta desiderantibus etiam domi administrent, ut denique illis omnia præstent spiritualia subsidia, quæ Caritas, Religio, & Officii ratio Evangelicis Operariis nullo discrimine, nulloque respectu, Fidelibus universis, adversa præsertim valetudine conflictatis, administranda præscribunt: nemo profecto non videt, quantumvis maximæ proponantur difficultates, in quas incurrere Missionarii se posse dicunt, si huic præcepto tam justo, tam sancto parere velint, ferendum tamen nullo modo esse, quod casas humiliorum hujusmodi hominum ex morbo decumbentium subire recusent, atque illos in summo etiam vitæ discrimine, aut Sacramentis omnino carere sinant, aut saltem eorumdem percipiendorum maximam illis ingerant difficultatem. Nulla etenim apud Deum est personarum acceptio, nec ullum despicere fas est eorum, quos Unigenitus Dei Filius per novam generationem sibi conjunctos, non confunditur Fratres vocare, quin immo *elegit Deus pauperes in hoc Mundo, divites in Fide, & heredes Regni, quod repromisit diligentibus se.* Quæ qui contemnunt, exhonorantes pauperem, & Fratrem humilem confundentes in humilitate sua, hi porro longe nimis discedant a doctrina, & exemplo Christi Domini Salvatoris Nostri, qui Nos non Divina tantum voce, sed magnis etiam, atque illustribus factis edocuit, quanti apud Nos esse debeant, qui pauperes, atque abjecti per Mundi infamiam vocantur. *Ecce enim*, aiebat S. Gregorius Pontifex Maximus, *ire non vult Filius Dei ad Filium Reguli, & tamen*

nem vestire paratus est ad salutem Servi. Cum si nos conspiciam Servum egeret, ut ad eum ire deberemus, pretium nobis nostra superbia in cogitatione tacita respondere deberet. Non rex, quia semet ipsum degeneras, bonum tuum despicitur. Amor vi ... Rex de Cœlo venit, qui Servo in Terram occurrere non despexit.

XXXIII. Quare ut gravissimo huic malo remedium afferrent Prædecessores nostri Romani Pontifices Gregorius XV, Alexander VII & Clemens IX in suis Apostolicis Literis die VIII Januarii anni MDCXXIII, die XVIII Januarii anni MDCLVIII, & die XIII Septembris anni MDCLXIX respective datis, omni amplissima contentione, atque studio obtinere curarunt, (quod & Nos eorum vestigiis inhærentes summopere optamus, & quantum in Domino possumus, districte præcipimus, & mandamus), ut Nobiles cum Plebeis in unam, eandemque Ecclesiam convenirent, una simul Divini verbi pabulo reficerentur, & Ecclesiæ Sacramenta reciperent, utque Missionarii Regnorum, provinciarumque Orientalium Indiarum, sui officii memores, ita animo essent comparati, atque dispositi, ut non secus ac Nobilibus, abjectis quoque, & infimæ sortis hominibus in iis, quæ ad spiritualem eorum profectum pertinent, præsto essent, iisque in proximo mortis discriminibus, etsi humillimi ac sordidi, Sacrum Viaticum deferre non dedignarentur. At, quod dolenter Nos agimus, sive ob nimium illum horrorem, quo claro genere nati tantum Nobiles homines ut terrentur, ita aversantur, ut vel illorum contactu se contaminari putent, timeantque, & gradu cadere sibi persuadeant (qui tamen horror cum sit Christi lege damnatus, e Christianorum animis omnino est eliminandus), sive ob pravas leges, imperiaque Regum idololatrarum, quibus Christiani in iis Regionibus subjecti sunt, sive alia tandem de causa id evenerit, frustra certe fuerunt Prædecessorum nostrorum consilia, paternæ exhortationes, præcepta denique, quæ iis sunt, ut infimi homines generis hominum conversioni, ac saluti procurandæ, quantum optaverant, plene consulerent, atque providerent.

XXXIV. Cum vero & Nos Christi Domini documentis, Prædecessorumque Nostrorum exemplis excitati animo cogitaremus, qua ratione illud tandem utpote consequi possemus, quod eisdem Prædecessoribus Nostris tantopere cordi fuit, opportune accidit, ut Societatis Jesu Missionarii, quorum vigilantiæ Regnorum Madurensis, Mayssurensis, & Carnatensis Missiones potissimum concreditæ sunt, postquam declarari a Nobis articulum de Pareas postularent, paratos se Nobis ostenderunt publiceque fore, modo id Nos ipsi probaremus, curatum a quadam delegatio Missionariorum, qui Pareis convertendis, dirigendisque præcipue dent operam. Quod quidem eorum consilium, quo Pareorum conversioni & saluti fore bene consultum sperare confidimus, paterno gaudio suscipientes, pro temporum circumstantiis probandum, commendandumque esse duximus, ubi Nobis tacito, ac religiosi præsertim exemplum ab eorum Præposito Generali subscriptum in hac Romana atque Universali Inquisitionis Tabularium referri, perpetuoque asservari mandavimus.

XXXV. Præmonemus neque in primis Partium illarum Missionarios universos, ut quia Apostolicæ eorum muneris erga Fideles omnes ex Divina institutione proficiscentia patet sunt, nonnumquam obliviscantur, ac serio perpendere quod inter eos, qui filii Dei sunt, per Fidem quæ est in Christo Jesu, juxta doctrinam Apostoli, jam non est servus neque liber, non est masculus, neque femina, sed omnes unum sunt in Christo Jesu, quod ipse quoque Salvator noster a Deo Patre sua postulavit pro omnibus qui credituri erant per verbum Discipulorum in ipsum, pregaret dicendo: *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in Nobis unum sint, ut credat Mundus, quia tu me misisti* —, novam credentes intrant oportere illos mutuæ caritatis vinculo inter se colliga-

dos

si, ex qua veluti missus, & Divini Filii ab æterno Patre missionem, & Christianæ Religionis veritatem facile Gentiles agnoscant.

XXXVI. Deinde vero tot saltem pro Pareis Missionarios deputari volumus, & præcipimus, quot necessarii, & etiam sufficientes reputabuntur, pro eorum debita cura singulis in locis exercenda, qui peculiari studio eorumdem domos, ubi ægrotant, pro viribus petant, ad eos invisendos, ac piis sermonibus ac precibus, Sacramentorumque pabulo reficiendos, eisque demum in extremo vitæ discrimine constitutis sancto infirmorum Oleo deliniendos, absque Personarum, aut locus exceptione. Ubi vero contigerit prælatos Missionarios ad Parearum curam præcipue deputatos, aut eorum aliquem, e vivis excedere, vel alio abire, alterum alterius loco continuo subrogari mandamus; & intra spatium quinquennii a die datæ præsentium certissima, atque authentica documenta de mandatorum nostrorum executione Apostolicæ Sedi reddi debere præcipimus. Quod si intra quinquennii spatium hujusmodi documenta reddita non fuerint, vel hic reddita minime constiterit alium Missionarium ad præcipuam illam Parearum curam exercendam subrogatum fuisse in eorum locum, quos vel obitu, vel alia de causa officio decedere contigerit; tum etiam si intra spatium annorum decem omnes non fuerint adhibitæ diligentiæ, quæ tam a Prædecessoribus nostris, quam a Nobis ipsis superius præscriptæ sunt, ad evincendum expellendumque horrorem, quo Gentiles eorum Regnorum retrahi atque salutem in Sacramenti Baptismatis ad conductione & susceptione, arcetur dicuntur, de quo tamen minime dubitare Nos facit bonum obedientiæ, quam a pro certo Missionarii in Apostolicam Sedem se profitentur, aut denique si omnes adhibitæ diligentiæ frustra cessissent quod locum fore credimus, dum mentis nostræ oculos ad Misericordiarum Patrem, totiusque consolationis Deum, cujus agitur causa, convertimus, in quemcumque eventum, ne Missiones illas tot Virorum laboribus, ac sanguine fundatas deseramus, a quo sane longissime absumus, decernimus, & mandamus ut alii Missionarii sive sæculares sive Regulares ex alio cœtu, vel instituto, in ea Regna mittantur, ut experiamur num Deus, cujus incomprehensibilia sunt judicia, in aliorum Operariorum ministerium divitias misericordiæ suæ effundere decreverit, eorumque labore atque industria tam stratos in præfatis Regionibus, & Gentibus producere, quam Missionariorum nunc ibi laborantium laboribus, nulla licet ipsorum culpa, vel eos dumtaxat consequi non potuerimus.

XXXVII. Et quamquam confidimus prædictos Missionarios nunc & pro tempore existentes pro suo erga Apostolicam Sedem obsequio, ab excitandis turbis alienos futuros, nec ullum resistendo Nostris obstaculum, aut impedimentum allaturos, si dum ipsi in iis Regionibus commorantur, eo novi Missionarii accederent, iisque sociarentur; tamen quoniam Apostolici muneris id a Nobis ratio exigit, ut caveamus pericula, quæ Christianæ caritati offendiculum esse possunt, hinc est quod Societatis Jesu Missionariis, qui in Madurensi, Maysurensi, & Carnatensi Regnis nunc erunt, in virtute sanctæ obedientiæ jubemus atque præcipimus, ut quocumque casu ex supradictis evenerit, quo vel omnia, vel aliqua ex his, quæ per præsentes Litteras Nostras circa præmissa decrevimus, & observari mandavimus, intra præmissum respective tempus integre exacteque, ut par est, impleta non fuerint, sive id ex eorum facto, sive ex aliorum, sive ex prava, & contra literalem earumdem præscriptionum deflexa mentis, & voluntatis nostræ interpretatione, sive denique ex quolibet alia causa, etiam ex necessitate expiranda id contigerit, sic in praedictis prædictarum Regionum Missionibus, quarum in iis Regnis concedendarum, & quocumque titulo, etiam deputatorum ab Episcopis, seu Ordinariis Locorum, aut Superioribus suæ Religionis

gio-

gionis Presbyterorum, sive qualibet alio colore praetexendarum, iure omni, officio, & facultate ex eo tempore in posterum iam nunc prout ex tunc a Nobis privatos, & inhabiles declaramus, atque ex nunc prout ex tunc, & e contra auctoritate Apostolica, & earumdem praesentium tenore privamus, & removemus illico, non expectata alia nostra, & Sedis Apostolicae declaratione, iussione, aut sententia, in Europam revertantur, ubi alteros, ut speramus, in his Partibus fructus ferant.

XXXVIII. Demum, etsi ii Missionarii, qui moderandas censuras, dispensandum super intestitionem, & Salivae Ritu in Sacramento Baptismatis administrando, atque articulum de Pueris declarandum postulaverunt, nil difficultatis praetermiserint circa alia capita Decreti praedicti Caroli Thomae Cardinalis Tournone, & Apostolicarum Litterarum Clementis Papae XII. quarum initium *Compertum exploratumque*, ex aliorum tamen missionariorum Litteris ingenti Nostro dolore accepimus, ex Missionariis aliquos esse, qui nulla habita interdicti a praefato Cardinali Tournonio lati, amplissimeque a Praedecessore nostro confirmati ratione, eo usque progrediuntur, ut Christianis Mulieribus gestare permittant unnexe collo suspensum contracti celebratum Matrimonii, quod Regionis illius lingua *Taly* denominatum effigiem quamdam habet infamem Idoli, quod proprium earum Gentium nuptiis praesidere creditur, ipsisque pariter Fidelibus, quo tempore ab illis nuptiae celebrantur, permittunt fructum, vulgo *Cocco* nuncupatum, frangere, ad hoc ut futurorum inde auspicia vel fausta, vel infausta desumant. Mulieribus demum, cum mensibus detinentur, Templi accessu, & salutari Poenitentiae Sacramento interdicunt. Quamobrem Nos animo reputantes, quam sit execrandum, Ministros eos, qui sub Crucis vexillo militant, ornatos incedere huiusmodi insignibus, quae aut idololatriam important, aut de Gentilium superstitione suspecta sint, prout dubio procul est memoratum *Taly*, necessario proinde damnandum, quemque Christifideles dedeceat, ritus, caeremoniasque sequi, vel imitari, ethnicam superstitionem redolentes, qua certe non vacat ista nuptiarum tempore in praedictis Regionibus usitata praxis Cocci diffractio: quae idcirco iure & merito pariter reprobanda dignoscitur, quam denique iniustum sit menstruo tempore mulieres arcere Templis, & salutari Poenitentiae Sacramento fideles Mulieres, quas laudabili praxi admittit Ecclesia, Redemptoris vestigiis insistens, qui sanguinis fluxu laborantem non abegit. *Itemque*, ut olim scripsit laudatus S. Gregorius Magnus, *in sanguinis fluxu posita laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere, cur quae menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini Ecclesiam intrare?*

Hinc, inquam, reputantes ac celerem & maxime serium abusibus pro Apostolici muneris ratione remedium adhibere quammaxime cupientes, mandamus, & virtute sanctae obedientiae tenore praesentis nostrae Constitutionis perpetuae legis vim habiturae iubemus atque districte praecipimus universis Episcopis, atque omnibus & singulis tam Saecularibus, quam Regularibus ex quocumque sint Ordine, Congregatione, Instituto, nominatimque ex Societate etiam Iesu in Orientalium Indiarum Regnis Madurensi, Maysurensi, & Carnatensi existentibus Apostolicis Missionariis, ut omnia & singula, quae in supra relatis Clementis Papae XII. Litteris, quarum initium *Compertum exploratumque*, quas etiam auctoritate nostra, quatenus opus sit, in omnibus & per omnia approbamus, confirmamus, & innovamus, contenta sunt, tam quae supradicta capita respiciunt, quam alia quaecumque per easdem Litteras praescripta, & definita, ad earum normam, quam idem Praedecessor Noster aliis pariter supra relatis Apostolicis Litteris, incipientibus *Concredita Nobis*, constituit & sanxit, non solum ipsi pro virili parte integre, exacte, absolute, inviolabiliter, perpetuoque observent, atque adimpleant, verum etiam, quantum in ipsis est, ut ab universis Fidelibus, qui eu-

eorum curæ sunt concrediti, exacte serventur, & impleantur, omni studio, ac viribus curent, atque contendant.

Denique eosdem Episcopos, & Missionarios omnes rogamus, & obtestamur per Dominum Jesum Christum, & per caritatem Sancti Spiritus, ut nihil aliud sapientes, præter id, quod a Nobis, & a Prædecessoribus Nostris constitutum fuit, salutare Dei, quod per eorum ministerium Regionum illarum Gentibus missum est, pari zelo ac potenti propagare non intermittant, omnique studio dent operam, ut non solum in novellis Christifidelibus veteris hominis vestigia penitus expungantur, deleanturque, verum etiam quæcumque vel symbola, vel imagines, aut figuræ, atque omnis demum species mala, ipsaque veluti umbra, & odor ethnicæ superstitionis ab ipsis eliminentur, illud cogitantes, quemadmodum cæremoniis, variisque observationibus quas Idololatriæ reliquiæ inter easdem Gentium animas inextricabilibus veluti laqueis nectunt, ac vexant, alii confirmantque errores, quibus antea detinebantur. Quod si aliquos Regionum illarum Fideles, veluti parvulos adhuc fluctuantes, Paganorum contemptus, contumelias, aut persecutiones, propter Ecclesiæ præceptorum, & Rituum observantiam, formidare contigerit, si ad ipsis illustre monitum, quod Sanctus Augustinus Ecclesiæ Doctor in pari argumento reliquit, commemorare, atque inculcare non desinant. *Si quæritis, unde irascantur Pagani, unde dissentiunt*, quoniamque ad ipsum Evangelii præcones præcipue dolorum esse arguuntur. *Si quæritis unde ad iram veniunt, deserunt solemnitates eorum, deserunt nugas ipsorum.*

Volumus autem, atque decernimus, easdem præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod præfati Missionarii, eorumque Procuratores, & alii quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias specifica, & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, causæque propter quas præsentes emanaverint sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, & substantiali, ac inexcogitato, & inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, invalidari, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, sed ipsas præsentes Litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, quibuscumque juris, seu facti decisionibus, quæ adversus illas, etiam quarumvis a Sede præfata concessorum Privilegiorum prætextu, ad effectum impediendi, seu retardandi earum executionem, quovis modo, seu quavis ex causa opponi seu obiici possent, minime refragantibus, suos plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, eisque propterea, omnibus & singulis quomodolibet illarum, seu afferendo interesse habentium, & omnino suffragari, ac inviolabiliter ab illis ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, & inconcusse observari, sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam eosdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & præfatæ Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quo-

quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus praemissis, & quatenus opus sit, nostra, & Cancellariae Apostolicae Regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quorumcumque Ordinum, Congregationum, Institutorum, & Societatum, etiam Jesu, & quarumvis Ecclesiarum, & aliis quibuslibet, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, ac praescriptionibus quantumcumque longissimis & immemorabilibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus, etiam Jesu, ac Ecclesiis praedictis, aliisve quibusvis personis, etiam quantumvis sublimibus & specialissima mentione dignis, a Sede praedicta ex quacumque causa, etiam per viam contractus & remunerationis, sub quibuscumque verborum tenoribus & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis Decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, seu ad quorumcumque Personarum, etiam Imperiali, Regali, aliave qualibet mundana, vel Ecclesiastica dignitate fulgentium, instantiam, aut earum contemplatione, seu alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut alia aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur, & insererentur, praesentibus pro plene & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, & derogatum esse volumus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Quia vero difficile foret, Litteras hujusmodi originales ubique afferri, & publicari, volumus pariter, & decernimus, illarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo Personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis, eamdem prorsus fidem, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum haberi, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

Insuper volumus, & expresse mandamus, ut eaedem praesentes Litterae, seu earum exempla, etiam impressa, notificentur, & intimentur omnibus & singulis memoratarum Missionariorum, cujuscumque Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatis, etiam Jesu, Superioribus Generalibus, & Procuratoribus Generalibus, ad hoc ut tam ipsi, quam praedictorum eis respective Subditorum, seu inferiorum nomine, ipsas Litteras fideliter exequi, & observare spondeant, actumque sponsionis hujusmodi in scriptis reddant, earum vero exempla praedicta, praeterea quae a Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis Propagandae Fidei praepositorum, ad Episcopos praedictorum Regnorum, seu eorum publicanda, et mandato pariter nostro transmittentur, iidem Superiores, aut Procuratores Generales pro tempore existentes, quamcito citius fieri poterit, transmittant ad eosdem suos Subditos seu Inferiores in Regnis supradictis degentes, cum adjuncto praecepto easdem Litteras, & in iis contenta quaecumque pievare & integre, ac vere, realiter, & cum effectu in omnibus, & per omnia fideliter exequendi, & observandi.

Et nihilominus, quaecumque modo earumdem praesentium exempla in praedi-

Qi

ctis Regnis legitime publicata fuerint, & promulgata, volumus, ut statim post hujusmodi publicationem, omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum approbationis, confirmationis, innovationis, declarationum, decretorum, præceptorum, mandati, statuti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, pridie Idus Septembris, Pontificatus Nostri Anno quinto.

D. Card. Passioneus.

J. Datarius.

VISA
De Curia I. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Loco ✠ Plumbi.

Anno a Nativitate Domini millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione septima, die vero 7. mensis Octobris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV anno quinto, supradictæ Litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicarum, Lateranensis, Principis Apostolorum, & S. Mariæ Majoris de Urbe, & in acie Campi Floræ, ac aliis in locis solitis, & consuetis per me Nicolaum Capelli Apostolicum Cursorem.

Bandinus Cheti Magister Cursorum.

CAPUT XVIII.

PLURES ALIAE CONSTITUTIONES BENEDICTI PAPAE XIV.

Ad morum Theologiam reformandam attinentes.

CONSTITUTIO

Contra Clericos Sæcularibus Negotiis se immiscentes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Apostolicæ servitutis commissum Nobis divinitus officium assidue vigilare Nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate suborientia mala, quantum in nobis est, provida sollicitudine coercentes, Dominici Ovilis gregem, superna opitulante gratia, ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura constringit de iis, qui Ecclesiastico Ordini ascripti, & ad sanctioris vitæ genus electi a nis in via salutis actuum suorum claritate prælucere debent. Vehementer enim timidi, ac sollicitii sumus, ne ceteros Christifideles, quos pro gradus sui Sanctitate verbis, & exemplo ædificare debent, morum suorum pravitate a cælestium rerum amore ad terrena desideria avertant.

Cum itaque, ut non sine gravi animi nostri mærore accepimus, vesana humanarum rerum cupiditas ita nonnullorum Clericorum invaserit animos, ut illicitam Ecclesiasticis negotiationem ad evitandas pœnas adversus illam exercentes a Sacris Canonibus, & Apostolicis Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus sancitas sub alieni nominis velamine, Dei timore, Ecclesiastici nominis decore, & æterno suarum animarum periculo posthabitis, temere, nulliterque exercere non dubitent; & quod palam temporalium pœnarum metu aggredi non audent, quæsitis deinde coloribus, & vanis inanium rationum prætextibus clam efficere non timeant, quasi vel Dei oculos, qui & illuminabit

[illegible]

[illegible], & potestate plenarius dicta perpetuo volumus, & decernimus.

Ac deinde eo, quod fel. rec. Praedecessor Noster Pius Papa IV. per suas literas, quarum initium est *Romanus Pontifex*, declaravit praefatas Constitutiones super spoliis Clericorum ab illis [illegible] Praelatos, Officiales, ac alios familiares, & continuos Ordinum Regularium Clericos, aliosque cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, & praeeminentiae in Urbe, & Curia [illegible] decedentium, [illegible] de bonis suis quibuscumque quomodolibet disponendi, [illegible] ad ipsorum [illegible] decedentium [illegible] facultatem ex [illegible] Sedis Apostolicae Indulto, vel [illegible] Officiorum privilegio, vel alio quovis modo [illegible] comprehendi, & quod Paulus Papa V. pariter Praedecessor Noster per suas literas, quae incipiunt, [illegible] Clericos Cives, & Cortegianos seu Incolas hujus nostrae Almae Urbis, tunc [illegible] quando [illegible] in eadem Urbe [illegible] intra decem [illegible] etiam ex [illegible] Ecclesiasticis [illegible] acquisita [illegible] tur quoque ad [illegible] Camerae Nostrae Apostolicae competens pro bonis [illegible] provenientibus, dictas Constitutiones Pii, & Pauli Praedecessorum nostrorum [illegible] quoad bona ex illorum [illegible] Civibus, & Cortegianis, seu Incolis Clericis cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis [illegible] & in Urbe [illegible] & [illegible] ad [illegible] suffragium [illegible] Camerae Nostrae Apostolicae [illegible] Constitutiones Pii, & Pauli Praedecessorum [illegible] ad [illegible], & singulorum effectum [illegible] declaravimus, & [illegible] quae Pii, & Pauli Praedecessorum Constitutiones quoad praemissorum effectum [illegible] plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes sic in praemissis omnibus, & singulis per quoscumque judices, & commissarios quavis auctoritate fungentes [illegible], & eorum quemlibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate [illegible] judicari [illegible] atque [illegible] attentari. Quo circa Venerabili Fratri nostro [illegible] S. R. E. Cardinali [illegible] Camerario nostro, & [illegible] Camerariatus Officio Successoribus per Apostolica [illegible] mandamus [illegible] ipsi [illegible] Constitutiones [illegible] ipsius [illegible] Camerae [illegible] & recuperari [illegible] praesentes nostras literas inviolabiliter observari faciant, nec permittant Cameram ipsam vel [illegible] desuper [illegible] aliquo modo molestari, perturbari, ac inquietari; contradictores quoslibet & rebelles per censuras, & poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Non obstantibus praedictis Pii, & Pauli praedecessorum, aliisque Apostolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, ac quibusvis facultatibus [illegible] aliisque privilegiis, Indultis, & literis Apostolicis quibusvis concessis, approbatis & innovatis, etiam si de illis [illegible] expressa [illegible] habenda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes [illegible] permansuris, caeterisque contrariis quibuscumque [illegible] ab Apostolica [illegible] Sede [illegible], quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam [illegible] mentionem. [illegible] praesentes nostras literas ad [illegible] deferri, volumus, & decernimus, quod earum transumptis etiam impressis manu notarii publici subscriptis, & sigillo Praelati [illegible] munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra adhibeatur, quae

præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendas Martii Pontificatus nostri anno primo.

D. Card. Passioneus,

X. Sub Datarius

Visa de Curia
N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi. I. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo, Indictione quarta, die vero octava Martii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradictæ Constitutiones affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Iosephum Massimilianum Apost. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

IX. DECRETUM
IUSSU SANCTISS. DOMINI NOSTRI
BENEDICTI XIV.
EDITUM

Circam Celebrationem Missæ in Oratoriis privatis.

Die septima Ianuarii MDCCXLI.

CUM duo nobiles coniuges Diœcesis Marsicen. obtinuissent a Sede Apostolica Indultum pro Celebratione Missæ in privato suæ Domo Oratorio sic conceptum: Dilecte fili, & dilecta in Christo filia Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Spirituali consolationi vestræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, vosque spiritualibus favoribus, & gratiis prosequi volentes, & vestrum singulares personas a quibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris, & pœnis a iure, vel ab homine quovis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendarum, harum serie absolventes, & absolutas fore censentes, supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vobis, qui (ut asseritis) locorum Gallichii, & Messanelli Marsicen. seu alterius Diœcesis iurisdictionem temporalem in illis, seu eorum altero exercentes, Baro, & Baronissa respective existitis, ut in privatis Domorum Vestræ habitationis in Civitate, & Diœcesi Marsicen. existentibus Oratoriis ad hoc decenter muro extructis, & ornatis, seu extruendis, & ornandis, ab omnibus domesticis usibus liberis per Ordinarium loci prius visitandis, & approbandis, ac de ipsius Ordinarii licentia eius arbitrio duratura, unam Missam pro uno quoque die, dummodo in eisdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem approbatum sæcula-

larem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumque iurium Parochialium praeiudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi, aliisque solemnioribus anni festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum, consanguineorum, & affinium in eadem Domo vobiscum in simul habitantium, familiaque, & quoad Oratoria rurì existentia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque praesentia celebrari facere libere, & licite possitis, & valeatis, ac vestrum quilibet possit, & valeat, auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, & indulgemus: non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod familiares servitiis vestris tempore dictae Missae actu non necessarii ibidem Missae huiusmodi interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de praecepto minime liberi censeantur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 12. Februarii 1739.

Cumque exorta esset dubitatio, an ex vi huiusmodi Indulti liceret Missam celebrari in privato Oratorio, etiam sine praesentia alterutrius ex dictis coniugibus, in quos Indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa respective sententia inter se certantium, Sacra Congregatio Concilii, ad quam huius quaestionis resolutio delata fuit die 3. Decembris 1740. censuit: Non licere: deinde vero Sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria Doctorum sententia, praedictam Sacrae Congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam praesenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis Indulti celebrari Missam in privatis Oratoriis, quando eidem Missae actu non interfuit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum concessum est: Indultum vero principaliter concessum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur nimirum personis illis, quae a tergo eiusdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine praesentia alicuius ex dictis personis minime liceat Missae Sacrificium peragi, etiamsi praesens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus, sive ex familiaribus, sive demum ex hospitibus nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per eiusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares iuxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens Missae, quae celebratur in Oratorio privato in praesentia alicuius ex personis a tergo brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi Missam diebus festis de praecepto. Sublata igitur, & proscripta quacumque minus germana interpretatione eiusmodi brevium, & indultorum in contrarium hactenus facta SANCTITAS SUA ita declaravit, & servari omnino mandavit, districte praecipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tamquam a Sede Apostolica delegati executioni, & observantiae huius Decreti diligenter incumbant per Canonicas poenas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A Card. Gentili Praefectus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secret.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicae habentibus.

BENEDICTUS

PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

NON ambigimus, Venerabiles fratres, quin universis Catholicae Reli-

ligionis cultoribus notum sit, a toto per Christianum Orbem Ecclesia inter praecipua ecclesiasticae disciplinae capita perpetuo annumeratum fuisse Quadragesimale jejunium, quod olim in lege, & Prophetis praemissa adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo velut consecratum, ab Apostolis traditum, a Sacris Canonibus ubique praescriptum, & ab universa Ecclesia ab ipsius primordiis retentum, & observatum est. Hoc nimirum, ut veteres iidem Patres, eadem quotidie incidentibus commissorum poenitentiae & commissorum remedio, per communionem Crucis Christi, nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos gessit, agimus, simulque ad recolenda sacratiora redemptionis nostrae mysteria, quae per Dominicam Passionem ac Resurrectionem memoramus, Quadragesimae opportunissimo tempore solemniter celebrantur, purificatis animis corporibus & animis dignius paramur. Hoc velut nostrae militiae tessera ab inimicis Crucis Christi secernimur; hinc divinae ultionis avertimus, & caelesti praesidio in dies adversus Principes tenebrarum munimur. Hoc despecto haud exiguum detrimentum divinae gloriae, non leve Catholicae Religionis dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum obvenire; nec aliunde populis calamitatem, rebusque publicis & privatis cladem, aerumnasque importatam esse constat. Ab hac vero tanta inhaerentque in omnium Catholicorum hominum animis de sacratissima Quadragesima, ubique debito jejunio contexta persuasione, & reverentia quam a tenera quam didicere quanti abstinentia sit habenda aetate non contentudo, quantum ab ipsa incunabulis insinuatum, & servata semper, ubique, & ab omnibus disciplina quam longissime deflexit, Vos Venerabiles Fratres qui populorum curae vestrae commissorum mores & vitae probe nostis pro singulari sapientia vestra prae caeteris clarius intelligitis. Nam istae quibus, in hac sublimi Apostolicae praesidentiae specula constituti undequaque prospicere possumus, lacrymas depromere non possumus, angustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam ob alienam nullis legitimis urgentibus causis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse, ita ut Orthodoxae quidem Religionis cultores merito gemiscant; haeretici vero insultent illudantque & calumnientur. Permoleste hanc corruptelam plurimorum semper accrescentem adeo tam alte dolemus, quae usque adeo invaluit, ut nonnulli Apostolicis Indultis sacrosanctique praecepti habita ratione, jejuniorum tempore palam, & impune ab omni agerentur, & epulae interdictis promiscue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur cum Fraternitatibus Vestris communicamus, ita facere non possumus, quin pro incumbenti nobis supremo commisso Apostolatus officio, & ardentissimum Fraternitatum Vestrarum zelum ad opportunum huic malo adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes humanis abusibus prorsus extirpandis leges praescribendas convertamus. Interea, Venerabiles Fratres, gaudium, & coronam nostram nihil in curis toleramus nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus curae nostrae commendatis utilius, quam ut verbo & exemplo praeeuntes, Christifideles ad tam salutarem Christianae poenitentiae & pietatis exercitationem ad id jam peraedam constantissime retinendam, & ea qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales perveniant, quales in ipso Paschali festo dignum est venire. Debitum igitur pastorale uniuscujusque vestrum sedulitatis, & caritatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio, multitudini vero, velut populo, aut civitati aut genti indiscriminatim nunquam, nisi gravissima, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum decreta praescriptum cum debita Apostolicae hujus Sanctae Sedis reverentia a Quadragesimalis jejunii dis-

dispensationem toties, quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, inclementerque usurpandam, nec superbe, & arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero, urgentemque necessitatem esse, non esse, cur velut explicemus nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate & servandam esse pontificiorum unicam comestionem, sicut alias hoc Romae ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expresse praescripsimus, & licitas, atque interdictas epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemadmodum de ejusmodi Indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam Supremo Divino Judici reddituros rationem, ita conscientiam animarumque vestrarum onerandam esse ducimus. In cujus Fraternitates Vestras rogamus, & in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christifidelium poenitentiam, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagatis, ut per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggesserit, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant, quemadmodum sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem, ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera orationum suffragia, & eleemosynas munera redimant. In cujus solatium, & levamen non leve muneri nostro a pastorali vigilantia, & caritate vestra praestolantes, ac certo nobis pollicentes, Apostolicam benedictionem cum uberi caelestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur. Volumus autem, ut praesentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quae praesentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 30. Mensis Maii 1741. Pontificatus Nostri Anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

CONSTITUTIO.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Ad Episcopos directa,

Qua suppletur Constitutio circa Jejunium declarata.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

IN supremo universalis Ecclesiae procuratione, muneris licet imparibus per ineffabilem divinae bonitatis abundantiam, ut Orthodoxae Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticae disciplinae Custodes, ac vindices constituti Quadragesimale praesertim Jejunium, quod inter praecipua Orthodoxae disciplinae capita semper, & ubique ab ipsis Ecclesiae exordiis numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras die 30 proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas earumdem Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut elaborare studeretis, ne hac in parte, & optatum Apostolicae nostrae sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abusui sacratissimi Jejunii corruptelae remedium deesset. Quoniam autem Paternae Pontificiae caritatis, quae novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a jejunio aliquando ex legitima causa, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cetera praescripsimus unicam co-

mestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint qui per humanas, & hominibus a Christiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes sibi aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, & interdictas minime apponi debere, cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non vero singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dummodo nulla certa, & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessario exigat, in Quadragesimæ aliisque anni temporibus, & diebus quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus, quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis litteras singulis utriusque sexus Christifidelibus ob corporis infirmitatem, quibus obnoxii reperiuntur, in sacratissima Quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longe gravissimam de observando, sustinendoque jejunio purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite cælestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, immo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in Cœlis. Ab omnibus se abstinent qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant, pudeat tam imbelles ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes a consortio Crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipue incorruptam, ad cujus auspicium, & pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem, eidem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 22. Mensis Augusti 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Epistola Encyclica ad Episcopos directa.

Qua duæ Superiores Constitutiones circa Jejunium declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

Libentissime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus Dignitas, ad quam Nos, la-

liceat immerentes, erecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium Nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ Institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur, sed potius alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ Historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ sess. xxv. de Reformat. præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum Curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præscribuntur, ut illis omnibus, & iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. ab Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod libro primo Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur.) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos a jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius auctoritate interposita, Quadragesimæ abstinentiam non observarent: minime, inquam, solvendos a jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere, ac suas denique opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem imponere constituimus, idque [illegible] posse rum [illegible] generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii [illegible] Quadragesimæ [illegible] conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque [illegible] additur, [illegible] re mensam eamdem carnes ac pisces instruere. Equidem declinatis hac ratione [illegible] implicatis quæstionibus existimavimus, [illegible] singulis diebus co[illegible] comestionem inducere [illegible] etiam qui car[illegible] cum jejunio [illegible] inducitur, nec [illegible] & pravam [illegible] consuetudinem, quæ apud multos nimis invaluerat, [illegible] evellere, afferendi nempe carnes in [illegible] cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto [illegible] fuerant, ob eam potissimum causam, [illegible] grave detrimentum [illegible] ab [illegible] acciperent.

Hæc apertissime constant ex nostris Apostolicis Litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt: Non ambigimus, alteræ vero, In suprema. [illegible] profecto nulli [illegible] casibus, cum tempus Quadragesimæ [illegible] ad jejunium præcipitur [illegible] consuetudinem, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra [illegible] Apostolicis omnino [illegible] quibus pro [illegible] parte [illegible] adducere Populos Vobis [illegible] in [illegible] fuerant.

Iterum promulgatis [illegible] Apostolicis Litteris, quas paulo ante nominavimus, plures [illegible] exortæ [illegible] Nos antea [illegible] conjectura [illegible] Plures etiam quæstiones [illegible] Nobis fuerunt [illegible] quidem pondere, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur, cum illæ, vel ipsius legis verba, vel [illegible] ac diff[illegible]

tamen Sacro Tribunali Nostro Poenitentiariae rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quaestiones expendendas committimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archiepiscopus Compostellae in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor nuperrime vita functus longam ad Nos dedit Epistolam, qua plures recensebat difficultates, quae Litteris Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quaestionibus, quibus Litterae Nostrae Apostolicae causam, & occasionem praebebant, ac proinde de illis Judicium Nostrum exquirebat. Equidem Archiepiscopi Litterae Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quaestiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est non quidem expers, ut iis quaestionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum sive obstaculum Nostris Litteris Apostolicis superesset, sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsae minime adducerentur. Accedit etiam quod Epistola Archiepiscopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat, quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res praecipuas ex ejus litteris delibantes, & quaestiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quaestionibus satisfacere non praetermisimus, illum tamen monentes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut quae constituta sunt, pertubent, ac evertant.

Vix redditis litteris Archiepiscopus paulo post vitae cursum absolvit. Itaque non immerito suspicamur, responsa nostra, quae litteris continebantur haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quaestiones excitaverant. Post haec alii pariter ex Hispaniis Episcopi nonnullas ex iisdem quaestionibus nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quae tradita prius Archiepiscopo Compostellae a nobis fuerant. Non defuerunt etiam praestantes inter Italos Theologi, qui litteras nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis Commentariis illustrarunt. Idem contigit responsio, quod fecimus Archiepiscopo Compostellae die 8. Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris praetingendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis, his Litteris Encyclicis adjungimus duas paginas, quas (uti dictum saepius est) ad Archiepiscopum Compostellae jampridem scripsimus, ut quae disciplina vestris in Dioecesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quae a captiosis hominibus concitentur.

VENERABILI FRATRI

ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLAE

BENEDICTUS PAPA XIV.

VEN. Frater salutem &c. Si Fraternitas tua secum reputabit quot gravissimis & maximis curis propemodum obruamur, quaecumque, hoc praesertim difficillimo tempore, prorsus Nos tenent implicitos teneritas Nostra sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sane mirabitur, tamdiu sibi procrastinatam fuisse responsionem ad eas Litteras, quibus Apostolica auctoritate dissolvendas rogasti obortas in Hispania disputationes aliquas e duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris Anni 1741. 30. Maii, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem

tem Ecclesiastici jejunii relaxationem. Potuit tibi in mentem venire cogitare de singulari nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram praesto habet. Quamquam igitur, dum praenunciatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrenare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec etiam, nec animus Nobis fuerit definire quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita a Nobis jejunandi regula, tamen eximia paterna caritate complectimur adeo observantissimos Romanae Sedis Hispanos, tantique facimus obsecrationes tuas, ut occurrere anxietati vestrae libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quaestiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent.

I. Utrum quae in antedictis Nostris Litteris in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis praescribuntur, sub gravi etiam praecepto prohibeantur?

Respondemus. Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare, quam geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicae in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos vero, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.

II. An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula ea quantitate carnis vesci, quae jejunantibus permittitur?

Respondemus. Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectae meticulosae conscientiae.

III. An qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unica comestione uti debent, horam jejunantibus praescriptam servare opus habeant?

Edicimus, observandam item esse.

IV. Quaenam sint epulae licitae, quae vetantur cum interdictis conjungi?

Respondemus. Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeoque utramque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, & lacticinia.

V. An praeceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur? Affirmatur complecti.

VI. Utrum haec lex ad eos quoque pertineat qui ex Bulla Cruciatae edere possunt ova, & lacticinia?

Rescribimus. Nihil in praenunciatis Nostris Apostolicis Litteris statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatae Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem stricte, & considerate perpendant, ex cujusque sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione se se solutos esse arbitrentur praescriptis illis legibus.

VII. Utrum memorata duo praecepta urgeant extra Quadragesimam?

Respondetur. Urgere extra Quadragesimam utrumque praeceptum: illud scilicet unicae comestionis cum reliquis legibus in secundo, & tertio ad haec postulata responso expressis: & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quicquid apud Vos ex nostris saepius nuncupatis Apostolicis Litteris dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandae supremae Romanae Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad Oves sana doctrina imbuendas incedere Pastores queant: in istoque tuo facto pro consilio agnovimus Hispanam religionem, nihil sibi tutum, nisi e Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem, qua splendidissima gloria tantum nomen, & incorruptae Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem vobis est (idque plurimum ad te per-

tiam, qui illustris Archiepiscopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut ejusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna umquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, aperte demonstrent, & illuc prompte dirigi potest quicquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil aliud Nobis in animo fuisse, quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium sacri jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud ad retinendum in officio corpus divinitus institutum, hosti huic spiritus infensissimo blandiebantur. Statim siquidem compertum habuissent quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, in posterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Ven. Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. Iulii 1744.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Confirmatio, & ampliatio Constitutionis Sanctæ Memoriæ

GREGORII PAPAE XV.

Contra Sacerdotes eorum Pœnitentes in Confessionibus Sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad Universi Dominici Gregis curam superna dispositione vocati, omne studium, & pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, ne quod post amissam Baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium, & quod in salutem, & curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem a fel. rec. Gregorio Papa XV Prædecessore Nostro per suas literas in forma Brevium sub datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque Sacerdotes audiendis confessionibus deputatos ad turpia, & inhonesta sollicitantes, & deinceps successivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a Congregatione Vener. Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem Inquisitorum sub die 11. Mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt Decreta, & a

rec.

piae mem. Alexandro Papa VII pariter Praedecessore Nostro in Congregatione Generali Sanctae Romanae Universalis Inquisitionis die 24. Septembr. 1665. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & dissonas propositiones, ſicuti videlicet, & ſeparatim hoc revocandae damnatae & prohibitae fuerunt. Nos itaque mature perpendentes quantum momenti ſit ad aeternam animarum ſalutem ea ubique exacte obſervari, & quantum ad infirmas Oves curandas, & decorem S. Eccleſiae Dei retinendum interſit, ne aliqui Sacerdotes Poenitentiae Sacramento nefarie abutentes poenitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro medicina venenum porrigant, ſed omnino ſecum reputantes ſe a Chriſto Domino poſitos, & judices animarum conſtitutos, ea ſanctitate, qua ſublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum adminiſtrent, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra praedictas litteras hujuſmodi, ac omnia, & ſingula decreta praemiſſa ad illarum interpretationem, & declarationem emanata, Apoſtolica auctoritate tenore praeſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inviolabilis Apoſtolicae firmitatis robur adjicimus, atque etiam, quatenus opus ſit, denuo committimus, & mandamus omnibus haereticae pravitatis Inquiſitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominiorum, univerſi Orbis Chriſtiani in ſuis reſpective Dioeceſibus, ut diligenter, omnique humano reſpectu poſtpoſito inquirant, & procedant contra omnes, & ſingulos Sacerdotes tam ſaeculares, quam regulares quomodolibet exemptos, ac Sedi Apoſtolicae immediate ſubjectos, quorumcumque Ordinum, Inſtitutorum, Societatum, Congregationum, & cujuſcumque dignitatis, & praeeminentiae, aut quovis privilegio, & indulto munitos, qui aliquam poenitentem, quaecumque perſona illa ſit, vel in actu Sacramentalis confeſſionis, vel ante, vel immediate poſt confeſſionem, vel occaſione, aut praetextu confeſſionis, vel etiam extra occaſionem confeſſionis in confeſſionario, ſive in alio loco ad confeſſiones audiendas deſtinato, aut electo cum ſimulatione audiendi ibidem confeſſionem ad inhoneſta, & turpia ſollicitare, vel provocare, ſive verbis, ſive ſignis, ſive nutibus, ſive tactu, ſive per ſcripturam, aut tunc, aut poſt legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, vel tractatus temerario auſu habuerint, & quos in aliquo ex hujuſmodi nefariis exceſſibus culpabiles reperierint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis ſevere animadvertant juxta condignas poenas in ante memoratam Gregorii Praedeceſſoris Noſtri Conſtitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inſerta haberi volumus, denuo etiam ſi opus ſit, & curſus convenientes acciderint, ne delictum tam enorme & Eccleſiae Dei injurioſum remaneat ob probationum defectum impunitum, tum alias in praefata Conſtitutione traditum procedendi cum teſtibus etiam ſingularibus, dummodo praeſumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint praeterea omnes, & ſinguli Sacerdotes ad confeſſiones audiendas conſtituti teneri ſe, ac obligari ſuos Poenitentes, quos noverint fuiſſe ab aliis, ut ſupra, ſollicitatos, ſedulo monere juxta occurrentium caſuum circumſtantias de obligatione denunciandi Inquiſitoribus, ſive locorum Ordinariis praedictis perſonam, quae ſollicitationem commiſerit, etiamſi Sacerdos ſit, qui juriſdictione ad abſolutionem valide impertiendam careat, aut ſollicitatio inter Confeſſarium, & Poenitentem mutua fuerit, ſive ſollicitationi Poenitens conſenſerit, ſive conſenſum minime praeſtiterit, vel longum tempus poſt ipſam ſollicitationem jam effluxerit, aut ſollicitatio a Confeſſario non pro ſe ipſo, ſed pro alia perſona peracta fuerit. Caveant inſuper diligenter Confeſſarii, ne poenitentibus, quos noverint jam ab alio ſollicitatos, Sacramentalem abſolutionem impertiant, niſi prius denuncia-

tio-

tionem praedictam ad effectum perducentes delinquentes indicaverint competenti Iudici, vel saltem se cum primum poterunt, delaturos spoponderint, ac promiserint.

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo inducti, tremendo Dei Iudicio posthabito, & Ecclesiae auctoritate contempta, innocentes Sacerdotes apud Ecclesiasticos Iudices falso sollicitationis insimulant: ut igitur tam nefaria audacia, & tam detestabile facinus metu magnitudinis poenae coerceatur, quaecumque persona, quae execrabili huiusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsam innocentes Confessarios impie calumniando, vel scelleste procurando, ut id ab aliis fiat, a quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate, & dignitate munito, praeterquam a Nobis, Nostrisque Successoribus, nisi in fine vitae, & excepto mortis articulo, spe absolutionis obtinendae, quam Nobis, & Successoribus praedictis reservamus, perpetuo careat.

Demum magnopere cupientes a Sacerdotalis Iudicii & Sac. Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum, & Ecclesiae iniuriam longe summovere, & tam enormia huiusmodi mala penitus eliminare; & quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam daemonis potius, quam Dei Ministri, loco eas per Sacramentum Creatori Suo, ac Nostro reconciliandi, maiori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum miserae submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hac Nostra in perpetuum valitura Sanctione, quemadmodum a pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones iam factum esse novimus, omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Saecularibus, quam Regularibus cuiuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, & quovis privilegio & indulto, etiam speciali expressione, & specialissima nota, & mentione digno suffultis, auctoritate Apostolica, & Nostrae Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Praeceptum commisso excipere audeat; sublata propterea illi ipso iure quacumque auctoritate, & iurisdictione ad quamcumque personam ab huiusmodi culpam absolvendam, adeo quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omnino sit, tamquam impertita a Sacerdote, qui iurisdictione, ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existat, quam ei per praesentes has Nostras adimere intendimus. Et nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, maioris quoque excommunicationis poenam, a qua absolvendi potestatem Nobis solis, Nostrisque Successoribus dumtaxat reservamus, ipso facto incurrat. Declarantes etiam, & decernentes, quod nec etiam in vim cuiuscumque Iubilaei, aut etiam Bullae, quae appellatur Cruciatae Sanctae, aut alterius cuiuslibet indulti confessionem dicti complicis huiusmodi quisquam valeat excipere, eique Sacramentalem absolutionem elargiri, cum ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in huiusmodi peccati, & Poenitentiae genere iurisdictione, ut praefertur, careat, & absolvendi facultate a Nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis praesertim, quae nuncupantur Cruciatae Sanctae, vel Iubilaei Universalis, & Plenarii, necnon quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet quo-

rum

rum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & Decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii tam præsentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quam præsentem hanc Nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attente legi, & accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, iudicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei, memores præterea sint se locum tenere, ac vices obire summi atque æterni Sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpa cælum claudatur, ne deperditæ oves ad ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii ad Cælestem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, affigi, & publicari sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: utque ipsarum præsentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicuius Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in Iudicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicæ 1741. Kalend. Iunii Pontificatus Nostri anno primo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius

Pro D. Card. Passioneo

Caietanus Amatus.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI 1741. Indictione 4., die vero 17. Iunii Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BE-

BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Petrum Righum Apostolicum Cursorem.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

DECLARATIO

SUPERIORIS CONSTITUTIONIS INCIPIENTIS

SACRAMENTUM POENITENTIAE

Anno 1741. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

APostolici muneris partes in procuranda præcipue rerum Sacrarum pura illibataque penitus administratione versari debere probe intelligentes, non modo & assiduis hortationibus, & iusta, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus providere studemus, verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extremam partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare pro earumdem tuendo vigore cum occasio popolcerit non prætermittimus. Sane cum Nos alias per quamdam nostram Constitutionem cuius initium est, Sacramentum Pœnitentiæ, anno Incarnationis Dominicæ 1741. 1 Kalendis Iunii Pontificatus Nostri anno primo editam omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Sæcularibus, quam Regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tamquam impertita a Sacerdote, qui iurisdictione, & facultate ad valide absolvendum necessaria ipsi per Nos vigore eiusdem Constitutionis adempta privatus existeret, & alias prout in memorata Constitutione, cuius tenorem præsentibus pro plene, & sufficienter expresso, & inserto haberi volumus, uberius dicitur contineri. Cum Nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse acceperimus, quarum resolutionem privato cuiuscumque iudicio relinquendam minime existimamus, ne lex incertis coniecturis & opinionibus iactata in sensus a mente Nostra alienos forsitan distrahatur, eiusque vigor paulatim langueat, atque enervetur. Hinc est, quod Nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, Motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem Nostram cum omnibus, & singulis in ea contentis, tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illamque integre, penitus, & omnino, atque ab illis ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter, & inconcusse observari præcipimus, & mandamus. Præterea habita super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Petra nuncupato Pœnitentiario Nostro maiori, ac dilectis Filiis officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem iussu Nostro mature perpenderent, deliberatione, Motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem Constitutione singulis, ut su-

supra. Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, ita interdici re ipsa, & prohiberi prædicto modo tunc audire, & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi forte ille alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad Confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere, ac absolutionem impertire. Porro si casus urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & serio animadvertat fore se re ipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam Nostram Constitutionem inobedientiæ, læsique in ea pœnæ obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt; immo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula, quantum in se erit, antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius Confessionis absque illius infamia vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri rigore memoratæ Nostræ Constitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus, & præcipimus. Quod si idem Sacerdos, qui quovis modo se se nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, & alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut prætertur, constitutæ Sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmittitur, necessaria causa cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat,) nihilominus Sacerdos ipse violatæ ausu ejusmodi temerario legis pœnas nequaquam effugiet, ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, & singulis illis, quæ in prælata nostra Constitutione voluimus non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium literarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo Personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in Judicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februarii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

CON-

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Qua cessiones commodi exigendi fructus beneficiorum prohibentur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

UNiversalis Ecclesiæ cura, quam inscrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque bonitatis altitudo humilitati nostræ committere dignata est, inter ceteras sollicitudines cogit etiam ac postulat, ut diligenter invigilemus, ne Clerici Ecclesiasticis Beneficiis, quæ e liberali Ecclesiæ manu acceperunt, abutentes, eorum reditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsulta prodigalitate dilapidant, sed tamquam boni dispensatores ita administrent, ut & vitæ suæ necessaria provideant, & pauperum inopiæ, & Ecclesiarum necessitatibus succurrant.

Relatum est ad aures Nostras, quosdam Clericos Ecclesiasticis Beneficiis cum onere, vel sine onere residendi provisos, turpibus ut plurimum ex causis impulsos, annuos eorumdem Beneficiorum reditus, quos, donec vixerint, percipere possent, unico actu alienare sub nomine cedendi commodum, seu utilitatem percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quoad alteri quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, & quantitatem, quam ipsi, habita ratione eorum ætatis, & corporis valetudinis, durante vita, vel minus consequi potuissent. Cum autem ita provisi Clerici instar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio scriptum est, cum substantiam suam a Patre recepisset, tamen statim consumpsisse luxuriose vivendo, & deinde facta fame valida, coactum esse vivere de siliquis immundorum animalium, pro Ecclesiæ subsidio, & Ecclesiasticos proventus in suas explendas cupiditates improbo hujusmodi contractu profundant; multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipsa compertum est, evenire solent. Nam primum non leve dedecus Ecclesiastico Ordini inuritur, & grave reliquis fidelibus scandalum generatur, dum vident, Ecclesiasticas pecunias, quæ sunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Christi, in pravos usus insumi, vel improvida profusione dissipari, quæ ab Ecclesiasticis tamquam probis dispensatoribus in solamen pauperum, & Ecclesiarum restaurationem impendi deberent. Præterea sæpe hujusmodi Clerici ad summam rediguntur egestatem, & ut se sustentare possint, vel indecore non sine infamia Clericalis gradus mendicant, vel indignis quæstibus, & negotiis operam præstent, Ecclesiam autem, & Ecclesiasticas res quodammodo aversantur quasi transacta mercede, vel stipendiis suis, quæ nullius culpa, sed solum vitio, & flagitiis suis amiserunt; ideo Ecclesiastica munera, vel numquam, vel negligenter obeunt, Divinam Psalmodiam, si ad eam in publica Ecclesiæ ratione suorum Beneficiorum tenentur, frequenter omittunt, vel oscitanter persolvunt, Ecclesiasticum cœtum non frequentant, animarum salutem non curant, divina fastidiunt, mundana sectantur.

Volentes igitur hanc improbam consuetudinem, & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis Ordinis fama minuitur, & honor conculcatur, Ecclesiæ autem debito servitio, pauperes opportunis subsidiis, & sacræ ædes necessariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, penitus abolere, Motu proprio, ac certa scientia, & matura deliberatione Nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio insignitis interdicimus, & prohibemus, ne in posterum audeant sub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac distrahere suorum respective Beneficiorum reditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum

pore tempus excepto ab emptore per unam, vel plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per eiusdem temporis vel vitae spatium probabiliter consequi potuissent, sub poena excommunicationis, & nullitatis actus seu contractus, & omnium inde sequutorum, aliisque poenis inflictis praetermissis, & statutis contra alienantes bona Ecclesiae, quas etiam hoc contra eosdem Clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus & volumus. Et insuper ad uberiorem cautelam & quatenus opus sit, omnes huiusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit motu, scientia, deliberatione & potestate similibus damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, & annullamus, eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, & declaramus, illisque suo auctoribus tanquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque & effectu ab initio vacuos neque in iudicio, neque extra ad ullum effectum suffragari debere, neminemque ad eorum observantiam obligari, et aliis plures contrahentes firmari, & vacari sint, sed nullum inde ius cuicumque aut actionem, vel titulum etiam coloratum possidendi aut praescribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri aliquando posse penitus praecipimus, & iubemus.

Decernentes easdem praesentes literas, & in eis contenta quaecumque nullo unquam tempore impugnari & retractari posse, sed semper firmas, validas & efficaces existere & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri & obtinere, ac ab omnibus & singulis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter observari debere: sicque & non aliter in praemissis omnibus & singulis per quoscumque Iudices Ordinarios & Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac praedictae Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales etiam de Latere Legatos, & Sedis Apostolicae praefatae Nuncios, aliosve quoslibet quacumque praeeminentia, & potestate fungentes & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. non obstantibus quibuscumque privilegiis, indultis, concessionibus & gratiis Apostolicis tam generalibus quam particularibus, quantumvis specialis mentione & nota dignis quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superioribus, & inferioribus Ecclesiarum Praelatis etiam Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, ac nostris, & nostrae familiaribus continuis Commensalibus necnon Litterarum Apostolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, caeterisque Romanae Curiae Officialibus concessis & confirmatis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem facilius praesentes Litterae omnibus innotescant, & nemo praetextu illarum ignorantiam excusare possit, iubemus easdem ad valvas Ecclesiae Lateranensis & Principis Apostolorum necnon Cancellariae Apostolicae, Curiaeque Generalis in Monte Citatorio ac in Acie Campi Florae de Urbe aliisque locis solitis, & consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi: volumusque eas sic publicatas omnes, & singulos perinde afficere, & obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimatae. Exemplis quoque praesentium etiam impressis manuque Notarii publici & sigillo Praelati Ecclesiastici, vel etiam Curiae eiusdem munitis eandem prorsus fidem adhiberi, quae ipsis praesentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri decreti, constitutionis, declarationis, annullationis, inhibitionis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo-

pri

primo, quarto Kalendas Septembris Pontificatus Nostri anno secundo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius.

D. Cardinalis Passioneus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo primo, Indictione quarta, die vero tertia Octobris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papae XIV. anno secundo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicae Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae, Curiae Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Florae, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Iosephum Olivetanum Apost. Curs.

Antonius Pellicia Mag. Curs.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Qua praescribitur ordo, & forma in iudiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate declaranda servandus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

DEI miseratione, cuius iudicia incomprehensibilia sunt, & viae investigabiles, in suprema Ecclesiae specula immerentes constituti, ut super universum Dominicum gregem excubias sedulo agamus, ad commissum Pastoralis Officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernalis hostis astutia, & hominum malitia abusus, quibus & animarum saluti pernicies, & Sacramentis Ecclesiae iniuria infertur, radicitus evellere, & potestatis Nobis desuper traditae operam interponere, ut & humana cohibeatur temeritas, & veneranda Divinae Legis servetur auctoritas.

Siquidem matrimonii foedus a Deo institutum, quod & quatenus naturae officium est pro educandae prolis studio, aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum, & indissolubile esse convenit; & quatenus est Ecclesiae Catholicae Sacramentum, humana praesumptione dissolvi non posse, Salvator ipse ore suo pronuntiavit dicens: „ Quod Deus coniunxit, homo „ non separet: " ad aures Apostolatus nostri pervenit in quibusdam Ecclesiasticis Curiis inconsulta nimis iudicum facilitate infringi, & temere, atque inconsiderate de eorumdem matrimoniorum nullitate latis sententiis potestatem coniugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sane improvidos Iudices humanae naturae conditione, & voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam praecipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum, atque indissolubilem primus humani generis parens praemonuit inquiens „ Hoc nunc os ex „ ossibus meis, & caro de carne mea. " Et illud additum est: „ Quamobrem relinquet „ homo Patrem suum, & Matrem, & „ adhaerebit uxori suae, & erunt duo in „ carne una. "

Huiusmodi autem abolendae pravitatis notitia diversis ex partibus Nobis delata est, atque etiam indicata sunt exempla nonnullorum Virorum, qui post primam, & secundam, ac tertiam, quam duxerant, uxorem ob nimiam Iudicum praecipitantiam in nullitate matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus superstitibus ad quartas contrahendas nuptias devenerant, & similiter feminarum, quae post primum, secundum, & tertium maritum, quarto etiam illis quoque viventibus, se iunxerant, non sine pu-

pusillorum scandalo, & bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni, & temere perfringi dolebant. Nos autem his intellectis gravi affecti dolore intimo animo ingemuimus, & non praetermisimus Apostolicae Nostrae sollicitudinis partes in Domino adimplere. Siquidem primo Pontificatus Nostri anno ad Episcopos illarum partium, in quibus praedicta acciderant, plenissimis datis litteris, graviter conquesti sumus de hujusmodi praxi, quae in Ecclesia Dei tolerabatur, & ad eam abolendam eorum animos erigere, & Pastoralem zelum accendere curavimus, quod etiam egimus cum aliis aliarum Regionum Episcopis, ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse cognovimus.

Verum etiam compertum est, id saepe contingere partim ex culpa illorum Judicum, quibus vel in prima instantia, cum causa coram Judice Ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda, cum in partibus nullus adest Judex, ad cujus Tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, vel si adest, justa de causa coram eo disceptari nequit, causae matrimoniales hujusmodi a Sede Apostolica committuntur, qui ob incuriam, vel ob malam conscientiam proclives sunt ad matrimonia dissolvenda, atque eadem matrimonia levi, vel etiam habito nullo examine, irrita, ac invalida declarant; partim etiam ex facto conjugum super nullitate eorum matrimonii litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat, in Judicio comparet, & sententia nemine contradicente secundum sua vota obtenta, ad alias Nuptias convolat; vel ambobus conjugibus in Judicium venientibus, altero qui pro matrimonio, altero vero qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est qui ad superiorem Judicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, re vera inter se concordes sunt, & invicem colludentes contractum matrimonium dissolvi cupiunt, vel quia pars, quae pro validitate matrimonii stabat, cujusque nullitatem acriter contra adversarium oppugnabat, lata a Judice sententia contra matrimonium, mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, destituta, inceptum opus, ac causam post primam sententiam deserit; quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

Quod autem ad Judices pertinet, quibus extra Romanam Curiam proxime litigantium causae matrimoniales committuntur, paterna Nostra vigilantia, qua de justitia unicuique integre, & inviolate administranda solliciti esse debemus, encyclicis Litteris ad Venerabiles Fratres Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos sub die vigesimaquarta Augusti anno secundo Pontificatus Nostri providere curavimus, in quibus ea praescripsimus, quae sacris Canonibus, & Concilio Tridentino consona, & diligenter observanda fore censuimus, ut nimirum Judicum personis congrua sint peritia, & necessariae probitatis specimina, quae fidei munditie praediti commendentur; super ad ea, quae in deputandis Judicibus constituta sunt, ad etiam prorsus adjunximus. Quod quamvis Concilii Tridentini decretum, quo causae matrimoniales tribunalibus Decanorum, Archidiaconorum, & aliorum inferiorum Judicum, & Episcoporum tantum examini, & jurisdictioni reservantur, dumtaxat procedat de Archidiaconis, Decanis, aliisque inferioribus, qui in eadem Dioecesi constituti, ex privilegio aliquo, vel praescriptione, talem in hujusmodi causarum matrimonialium cognitionem sibi arrogabant, idcirco minime obstet, quominus fuerit his, quae pro ratione causarum matrimonialium delegantur a Sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia deferri, nihilominus praecipimus, ac mandamus iis, ad quos hujusmodi commissionum, seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi Episcopis proxime vicinioribus, vel si nullus sit Episcopus, cui ex legitima causa commode com-

mum posset, cum communicatione, & delegatione dirigatur, non ex iis, qui secundum Ordinem, & modum a Nobis in præfatis encyclicis litteris præscriptum pro Iudice idoneo ab Episcopo cum consilio sui Capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad ordinem, & seriem iudiciorum in causis matrimonialibus pro debita, & congrua eorum formatione servandum spectat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris deque Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus, ac mandamus, ut ab omnibus, & singulis locorum Ordinariis in suis respective Diœcesibus persona aliqua idonea eligatur, & si fieri potest, ex Ecclesiastico cœtu, iuris scientia pariter, & vitæ probitate prædita, quæ matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi, vel removendi, si iusta causa adfuerit, & substituendi aliam æque idoneam, & iisdem qualitatibus ornatam, quod etiam fieri poterit, quoties electa persona ad matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum huiusmodi, ut supra electi, spectabit in iudicium venire quotiescumque contigerit matrimoniales causas super validitate, vel nullitate coram legitimo Iudice disceptari; eumque oportebit in quolibet actu iudiciali citari, adesse examini testium, voce, & scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

Et demum defensor huiusmodi persona, tamquam pars necessaria, ad iudicii validitatem, & integritatem censeatur, semperque adsit in iudicio, sive unus ex coniugibus, qui pro nullitate matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate iudicium sciant. Defensor autem cui munus huiusmodi committetur, iuramentum præstabit fideliter officium suum obeundi, & quotiescumque contigerit eum in Iudicio adesse debeat pro alicuius matrimonii validitate tuenda, rursus idem iuramentum præstabit; quæcumque vero, eo non legitime citato, aut intimato, in Iudicio peracta fuerint, nulla, irrita, cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perinde ac si citata, & intimata non esset ea pars, cuius citari interesset, & quam iuxta legum, & Canonum præcepta ad legitimam iudicii validitatem citari, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas huiusmodi cognoscere pertinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate disceptabitur, & existente sive in iudicio, vel uno ex coniugibus, qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intentat, defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a Iudice pro matrimonii validitate iudicabitur, & nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se abstineat. Idque etiam servetur, si a Iudice secundæ instantiæ pro validitate matrimonii fuerit iudicatum, postquam Iudex primæ instantiæ de eius nullitate sententiam pronuntiaverat; si autem contra matrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit adhærens parti, quæ pro validitate agebat; cum autem in Iudicio nemo unus sit, qui pro matrimonii validitate negotium sustineat, vel si adsit, lata contra eum sententia, Iudicium deseruerit, ipse ex officio ad superiorem Iudicem provocabit.

Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla commissam, vel obstantiam ac collusionem defensoris, & partium interposita, si ambo, vel unus ex coniugibus novas Nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus, ut non solum serventur, quæ adversus eos, qui matrimonium contra interdictum Ecclesiæ contrahunt, statuta sunt, præsertim ut invicem a cohabitatione separentur, quoadusque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita deserta deinde fuerit, sed ulterius ut con-

contrahens, vel contrahentes matrimonium hujusmodi omnibus pœnis contra polygamos a sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subjaceant, quas in eos, quatenus opus sit, motu, scientia, ac potestate similibus rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

Post appellationem vero a defensore interpositam, si causa in secunda instantia delata fuerit, omnia & singula quæcumque coram Judice in prima instantia servanda præscripta fuerunt, etiam coram altero in secunda exacte, ac diligenter custodiantur, citato in quolibet Judicii actu defensore matrimonii, qui voce, & scripto Matrimonii validitatem asserat, ac pro viribus tueatur; & si Judex in secunda instantia fuerit Metropolitanus, aut Sedis Apostolicæ Nuntius, aut Episcopus vicinior, matrimonii defensor sit, qui ab ipso fuerit deputatus, quemadmodum ipsi deputare mandamus, ut quæ a Nobis superius constituta sunt peragere possit. Si autem Judex in secunda instantia erit Judex commissarius, cui a Sede Apostolica causæ cognitio demandata sit, & qui Tribunal, & consequenter defensorem ordinarium non habeat, & propterea careat defensore matrimonii, volumus, ut illo defensore matrimonii utatur, qui constitutus fuerit ab Ordinario, in cujus Diœcesi causam cognoscet, etiamsi idem Ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronuntiaverit.

Instructo autem in hunc modum Judicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est, si in secunda æque ac in prima nullum ac irritum matrimonium judicatum fuerit, & ab ea pars, vel defensor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem prosequendam minime censuerit, in potestate, & arbitrio conjugum sit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum, vel legitimam causam id vetitum non sit, potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta intelligatur, & locum habeat, salvo semper, & firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quæ ob quamcumque temporis lapsum numquam transeunt in rem judicatam, sed si nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, retractari possunt, & iterum in judicialem controversiam revocari. Quod si a secunda sententia super nullitate vel altera pars appellaverit, vel hujusmodi sit, ut ei sana conscientia defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia tum videtur manifeste injusta vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, & sit revocatoria alterius præcedentis super validitate in secunda instantia emanatæ, volumus, ut firma remanente utrique conjugi prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint, pœnis ut præfertur a Nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ a Nobis in prima, & secunda instantia demandata fuerunt, nempe in quolibet judiciali actu citato, & audito defensore matrimonii, qui a Judice tertiæ instantiæ deputatus fuerit. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, & proximi utilitate, & Ecclesiæ reverentia in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede, aut salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causæ Judice ei constituatur, & ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur, sin minus a Judice primæ vel secundæ vel tertiæ instantiæ respective subministrabitur, qui pecuniam ex mulctis suorum Tribunalium redactas, vel redigendas, & in opera pia erogandas, in hujusmodi sumptus tribuere poterunt. Cum vero Judices causæ erunt Judices Commissarii, qui neque Tribunal habent, & consequenter neque pecuniam ex mulctis collectam, volumus ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia mulctarum ipsius Episcopi, in cujus Diœcesi Judex Commissarius ex Sedis Apostolicæ mandatum Judicium exercebit.

Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quæ extra Romanam Curiam

pertractantur. Quoad causas vero, quae Romae decipiendae sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. Cardinalem in praefata Urbe, ejusque suburbiis, & districtu Vicarium Nostrum in spiritualibus pro tempore spectet, mandamus ac jubemus, ut omnia, & singula, quae in aliis causis extra Romanam Curiam pertractandis praescripta fuerunt, nempe ut judicium prorogetur citato, & audito defensore matrimonii ab eodem Cardinali Vicario deputato, aliisque, ut supra, omnino serventur: tum etiam in aliis causis, quae in prima instantia ex consensu partium, vel in secunda per appellationem ad Sedem Apostolicam quomodolibet interpositam, vel in tertia Romam deferuntur, quas committi judicandas volumus vel in Congregatione S. R. E. Cardinalium super interpretatione, & executione Concilii Tridentini, vel in causarum Palatii Nostri Auditorio, seu Rota, quando Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti in causis non videatur particularem Congregationem S. R. E. Cardinalium, vel Romanae Curiae Praelatorum deputandam. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitabitur in dicta Congregatione S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, defensor matrimonii a Cardinali Praefecto ejusdem Congregationis, si vero in Palatii Nostri Auditorio, ab Auditore Decano ejusdem Tribunalis, si denique in Congregatione particulari, a personis eidem Congregationi deputatis deputetur. Cum a qualicunque resolutione pro nullitate matrimonii emanata, si causa in Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, vel in Congregatione particulari deputata cognoscatur, & similiter in Palatii Nostri Auditorio unica sententia super eadem nullitate pronunciata, minime sufficiat ad tribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi, sed si causa in praefata Congregatione Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum introducta fuerit, rursus in eadem ad defensoris matrimonii instantiam reproponatur, si vero Congregationi particulari commissa fuerit, ad petitionem ejusdem defensoris altera etiam particularis Congregatio deputabitur, si vero in Palatii Nostri Auditorio inducta sit, a praefato defensore appellatione interposita ab aliis Auditoribus juxta ordinem in gyrum, seu turnum definiatur: si autem causa universo Tribunali commissa fuerit, ab omnibus Auditoribus rursus examinabitur: volentes omnino, ut nullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo judicata, vel resolutiones, aut sententiae penitus similes, & conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint: quod si secus factum fuerit, & novum initum matrimonium, nostrae voluntatis hujusmodi transgressores poenis a nobis ut supra statutis subjiciantur.

Et quoniam saepe apud Sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, & non consummati, quae ut plurimum pro voto consultivo ad Congregationem S. R. E. Cardinalium Concilii Interpretum, vel nonnunquam ad aliquam Congregationem particularem deputatam a Romanis Pontificibus pro tempore remitti solent, ut hujusmodi dispensationes ordine, ac rite procedant, volumus, ac mandamus, ut supplicationes Nobis, vel Romano Pontifici pro tempore exhibeantur, in quo plene, & accurata forma facti species contineatur, causaeque omnes in eo exprimantur, quae ad obtinendam petitam dispensationem conducere posse a supplicante censeantur: ut Romanus Pontifex eo lecto, & mature considerato, secum deliberare possit, an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis Congregationibus committat, a qua postquam suum votum consultivum editum fuerit, a Secretario ejusdem Congregationis totius negotii series exacte Romano Pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudentia judicabit an Congregationis votum sit approbandum, vel potius totius causae examen alteri Congregationi, vel Tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

Demum volumus, ac decernimus easdem praesentes litteras semper firmas, va-

validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiter observari. Sicque & non aliter per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eosdem S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & Sedis Nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus verborum, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma in illis tradita observata eidem præsentibus pro expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentes litteræ in valvis Ecclesiæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ut moris est, publicentur, & affigantur, sicque publicatæ, & affixæ omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, & afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent, quodque earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, & Sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides tam in Iudicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri Decreti, Statuti, Constitutionis, prohibitionis, revocationis, annullationis, declarationis, mandati, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Card. Passioneus.

VISA DE CURIA

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Anno a Nativitate D. N. IESU CHRISTI, MDCCXLI. Indictione quarta, die vero 29. Novembris Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis lo-

solitis, & consuetis Urbis per me Joannem Truselli Apost. Curs.

Nicolaus Coppelli Mag. Curs.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa,

Circa occultorum Matrimoniorum contractionem.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

SAtis vobis compertum esse non dubitamus, Venerabiles Fratres, eam semper fuisse piæ Matris Ecclesiæ vigilem curam, ut Sacramentum matrimonii, magnum ab Apostolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, imposterum observaretur, Sancta Tridentina Synodus, Lateranensis Concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo, præcepit, ut imposterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuncietur, deindeque nullo legitimo concurrente impedimento ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Testibus præsentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem Sancta Synodus apud Parochum diligenter librum custodiri, in quo conjugum, & testium nomina, diesque, & locus matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges, tanta auctoritate saluberrime institutæ, prava horum temporum conditione prolabi visæ sunt, & enerves propemodum reddi, ob matrimonia usu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri potest, obliteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat consepulta. In more etenim positum est, illa celebrari nullis prævis factis denuntiationibus coram solo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præsentia tantum duorum Testium apposite a contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta, remque peragi sæpe extra Ecclesiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi matrimonii, præter Parochi, contrahentium, testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & ab Ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonia, conscientiæ vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc gravia ortum habent peccata, præsertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione posthabita, priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri matrimonii decepta, & in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum matrimonium audeant, post alterum secreto itidem contractum, & nondum prioris conjugis morte solutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque matrimonii suspicionem submovendam, Virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, & contemptum est verbum Domini „ Adhærebit homo Uxori suæ, „ & erunt duo in carne una. " Sin hæc vitæ consuetudo servetur, nemo est

qui

qui illam crimini non vertat, & utpote detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque aliter pro scandalo dispendio reponendum videtur celebratio occulti matrimonii, quod in tenebris delitescit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quae susceptae Proli irrogantur. Saepe enim contingit illam a Parentibus, & a Matre praesertim amotam, nec pie, nec liberaliter institui, sed incertis fortunae casibus obnoxiam relinqui, tum etiam Parentes ipsi contra naturae leges nulla misericordia illius vitae insidiantur. Ubi vero tam inhumano facinori Parentes deterreant, illamque ad [illegible] alendam, instituendamque humanitas ipsa compellat, alia imminent liberis susceptis ex occulto matrimonio lugenda avitarum facultatum & bonorum jactura, pro quorum possessione assequenda, quamvis clament vires sanguinis, illis tamen carere necesse est propter occulta Parentum matrimonia, & ademptam legitimitatis & filiationis probationem. Huc etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta matrimonia contracta a filiisfamilias contra Patris juste dissentientis voluntatem, ex quibus quam gravia incommoda emergere soleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malum, ut quandoque in minoribus Ordinibus constituti pensiones, & Beneficia, ad Divinum cultum, & Ecclesiastico muneri inservientia etiam post initum clam matrimonium retinuerint, ideoque de [illegible] compareverint.

Deflenda haec igitur potius uberibus lacrymis, quam atramento calamo explicanda ea erant congerere, cum ex hac Apostolicae Sedis specula omnes sibi vindicent nostrae vigilantiae curas, temperare non possumus quin vos ipsos, Ven. Fratres, in partem nostrae sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, & zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super Gregem vobis creditum, quem infausta horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occasio vos moneat difficultatis ad remittendum publicationes, a quibus contrahentes matrimonium saepe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute autem debeat quae oporteat ea in re Episcopum versari, non obscura vobis a Concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si praecesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus Testibus praesentibus matrimonium celebretur, & deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint impedimenta, facilius detegantur. Propterea licet Episcopo tributum sit in commune super denuntiationibus dispensare, tamen haec facultas, non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino committitur arctius prudentiae, discretionique arbitrio legibus, quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parum quoque animo fortasse majorem vigilantiam necesse est a vobis adhiberi, ne post remissas denuntiationes celebretur matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipso Parocho, vel a vobis deputato, praesentibus duobus vel tribus Testibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor emanet. Id enim ut ad praescriptum sacrorum Canonum licite fieri possit, non satis est obvia quaevis, & vulgaris causa, sed gravis, urgens, & urgentissima requiritur. A Sacro nostro Poenitentiariae tribunali eo potissimum casu facultas porrigitur celebrandi matrimonium, quo vir, & femina in figura matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent; facile enim quisque cognoscit quam absonum esset eos, a statu damnationis per gratiam Sacramenti revocandos, ad publice contrahendum matrimonium praeviis denuntiationibus compelli. Hanc vero praxim vobis duximus proponendam, non quasi dispensationis praesidio cuilibet casui congruat, cum alii similes, & fortasse urgentiores esse possint, in

quibus dispensari expetunt. Sed quia Vestri Pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima, & urgenti causa dispensationis, ne matrimonia occulte celebrata sinistros habeant exitus, quos intimo cordis moerore recensuimus.

Hunc porro in scopum vos hortamur, & impense admonemus, ut personarum matrimonium secreto contrahere petentium diligens fiat a Vobis inquisitio. An scilicet eius qualitatis, gradus, & conditionis sint, quae id probe expostulent; An sint sui, vel alieni iuris; An filiifamilias, quorum Nuptiae Patri esse displicentes sint invisae, ob Episcopi etenim, quod gentis more nimium esset eorum faciem prohibere suo inobedientiae occasionem. An res sit de personis Ecclesiasticis, licet in minoribus Ordinibus constitutis, praesertim & Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illarum retentio in statu uxorato congruis remediis postea compescatur. Parochorum vero erit vestra sollicitudo, antequam secreti matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara, & indubia, & a quavis fraude immunia exhibeant documenta Status liberi ad avertendum ab iis, quae crebro sunt ingens, polygamiae periculum.

Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii, volumus ad id munus deputari Parochum alterius ex contrahentibus, quem notitia personarum, experientia, & doctrina rerum usus quovis Sacerdote extraneo peritiorem efficere praesumuntur. Si quae tamen vobis occurrant circumstantiae, quae alium Sacerdotem loco Parochi expostulare videantur, gravi impellente causa is Sacerdos a vobis eligatur, qui probitate & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Ministro a vobis deputando districte praecipiatur, ne matrimonio intersit, nisi prius paterna caritate coniuges in Domino monuerit, sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere sacro Baptismatis lavacro, ac Christo Iudici districtam redditures esse rationem, nisi Filios ut legitimos agnoverint, eosque pietate, bonisque moribus imbuerint, & iure paterno bonis temporalibus, a maioribus in supremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem matrimonio exhibeatur a Parocho, vel alio Sacerdote coram quo initum est, exhibeatur Episcopo scriptum documentum cum nota loci, & temporis, testiumque, qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestae rei memoriam praefatum documentum fideliter transcribatur in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia publice contracta de more adnotantur. Huiusmodi liber pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus, & Sigillis obsignatus in Vestra Episcopali Cancellaria caute erit custodiendus, & eo tantum casu reserari, & aperiri vestra accedente licentia poterit, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet iustitiae administrandae necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo expostulent verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petendarum non suppetit copia: sedulo tamen animadvertentes, quod is absoluta denuo claudatur, & Sigillis ut antea obsignetur. Fides seu attestationes clam celebrati matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi gessit, enarrandae, vobisque exhibendae, transcribantur in dicto Libro prout iacent de verbo ad verbum a persona a vobis deputanda, quae apud omnes integritatis, probitatisque nomine luculentum habeat testimonium. Fides vero, & attestationes ipsae in secretiori loco tutae, tutoque a Vobis serventur.

Quod si ex occulto huiusmodi matrimonio prolem nasci contingat, eadem mandetur lavari aqua Baptismatis in Ecclesia, in qua aliis temporibus hoc Sacramentum indiscriminatim confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium, facile est in libro Baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum aliquem omnino reticeri, volumus,

mus, ac expresse mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illius Matre, suscepta Proles vobis denuntietur, dictaque denuntiatio fiat, vel immediate per Parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis Parentibus designatam, ut certo, & clare Vobis constet, quod proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falso expressis nominibus Parentum baptizata, est legitima, licet occulti matrimonii foedere procreata. Quae sane omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describentur ab eo, cui tacta a Vobis est potestas adnotandi matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriusque Parentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum, eadem tamen diligentia, iisdem cautelis in Cancellaria Episcopali clausus, & Sigillis obsignatus erit custodiendus, prout Librum matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriae conscientiae vocibus obsurdescant, & nostris hisce mandatis parere negligant, debita poenarum districtione pro modo culpae a vobis puniantur. Quinimmo cum satis nobis experientia compertum sit in hujusmodi negotiis homines in terram oculos declinantes ob humanos respectus tardiores effici, & a recte agendi semita revocari: mandamus idcirco, matrimonia occulta a vobis evulgari, & nota fieri, si certo vobis constiterit ex aliquo matrimonio occulto procreatam fuisse sobolem, & baptizatam suppressis Parentum nominibus, nulla praestita vobis notitia, ut par erat, ab illius Parentibus intra triginta dies a nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, & inobedientes violatae fidei, proditique secreti Pastores suos insimulent, sedulo a vobis curandum est, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro secreta celebratione matrimonii a vobis deputando, conjuges clare, & aperte moneantur, ea lege, & pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem ut soboles inde procreanda non solum regeneretur sacro Baptismate, sed post Baptisma denuntietur Episcopo cum nota loci, & temporis administrati Sacramenti, ac sincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra praemissum est, alioquin matrimonium, licet contractum data per Episcopum secreti Fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, & ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, fides, seu attestationes matrimonii clandestini, & sobolis ex eo procreatae, exceptas ex dictis libris, modo, quo dictum est, apud vos caute custodiendis tantam promereri fidem, quantam sibi alii libri Parochiales Baptismatis, & matrimonii vindicare consueverunt.

Haec a Vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate observari enixe praecipimus ad communem animarum salutem, & ad praesidium Ecclesiasticae disciplinae, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Ceterum nostris hisce litteris sublata nolumus ea validiora remedia, quae huic malo, in diem ingruenti, contona dignoscet prudentia vestra, ad Pastorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternae caritatis, & benevolentiae testem Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die 17. Novembris 1741. Pontificatus Nostri anno secundo.

CON-

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Super Clausura Monasteriorum quorumcumque Virorum Regularium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

REgularis disciplinae observantiam ante etiam, quam & Generalium ac Particularium alicujus Nationis aut Provinciae Conciliorum decretis confirmaretur, & Romanorum Pontificum Praedecessorum Nostrorum legibus sancitum hujusque praescriberetur, quoad vetitum mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis intra quorumcumque religiosorum virorum clausuram ingressum tam integerrime custoditam fuisse constat, ut nedum feminis quibuscumque, sed masculis quoque non tam ad Monasteriorum claustra, seu septa, quam ad ipsa etiam eorumdem Monasteriorum Oratoria & Ecclesias nullus pateret aditus, & accessus, quin immo sub gravissimis poenis fuerit interdictus, ne scilicet, ut inquit S. Gregorius PP. I. Praedecessor noster, in servorum Dei recessibus occasio praeberetur popularibus conventibus, & simpliciores ex hoc animas, plerumque, quod absit, in scandalum traheret. Hujusmodi autem regularis disciplinae observantia etsi pro temporum varietate, ac necessitate tot tantasque subierit vices, ut iidem Praedecessores Nostri aditum, & accessum ad publicas Monasteriorum Ecclesias cuivis tam masculis, sive feminis sacrosanctum Missae sacrificium audiendi, praedicationibus verbi Dei interessendi, & Sacramentum sanctissimae Eucharistiae sumendi, ac peccata sua confitendi causa, sine tamen Parochorum praejudicio, interdum concesserint, iidem tamen ipsi Praedecessores Nostri tam ante Concilii Tridentini decreta, quam post eorumdem decretorum promulgationem denunciationemque providis, saluberrimisque Constitutionibus, ordinationibusque sub poena etiam excommunicationis latae sententiae feminis quibuscumque aditum ingressumque hujusmodi intra Monasteriorum clausuram interdixerunt. Quoniam autem sicut dolentes accepimus, alii quidem Apostolicas leges, ac praecepta hujusmodi vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, feminis quibuscumque aditum ingressumque tam manifeste, ac tanta solemnitate vetitum permittunt; alii vero privilegia, indulta, praerogativas, facultates, licentias & alias quocumque pacto excogitatas concessiones sibi sive a jure sive ab homine factas, & impetratas seu facta & impetrata, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac praeeminentiarum ratione debitas seu debita arrogantes praetendentes, obtendentesque feminas quaslibet intra Monasteriorum claustra, septa, cenacula, cubicula, aliasque officinas, aut admitti ac recipi sinunt, mandantque, aut una secum ducunt, alii denique sub pietatis ac religionis praetextu, cum supplicationibus sive cum Sanctissimo Eucharistiae Sacramento, sive cum sacris Sanctorum Sanctarumque Reliquiis, Statuis, & Imaginibus per claustra, septa, & alia Monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos, & feminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi, & comitari licitum, quin immo & indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt; hinc est, quod Nos qui dum in minoribus essemus, quamplures ejusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi sacrosanctae Apostolatus specula constituti, non tam assiduis nonnullorum aliarum Ecclesiarum Antistitum documentis, quam istius etiam Superiorum aliorumque virorum ex religiosis Ordinibus Dei honorem, & institutae suae disciplinae zelantium expostulationibus de antedictis, similibusque abusibus in dies admonemur, ut opportunum ac salutare iisdem abusibus tollendis, quantum cum Domino possumus, remedium afferamus, auctoritate Apostolica, tenore praesentium primum quidem omnes, & singulas Constitutiones

su-

constitutionibusque a Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris contentae quam post Concilii Tridentini decreta super clausura Monasteriorum quorumcumque religiosorum virorum editas renovamus, & confirmamus necnon in posterum ab omnibus & singulis ad quos spectat, & in futurum spectabit sub iisdem poenis in Constitutionibus hujusmodique earundem Praedecessorum Nostrorum Romanorum Pontificum & decretis ejusdem Concilii Tridentini contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus praecipimus atque mandamus. Omnia motu proprio & ex certa scientia ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicae potestatis plenitudine earundem praesentium tenore omnia & singula indulta privilegia, praerogativas facultates licentias & quaecumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis quacumque auctoritate dignitate honore praeeminentia ac jurisdictione fulgentibus etiam Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus sive singulis sive eorum Cardinalium Congregationibus etiam de latere Legatis sive qui Provinciis & Legationibus Statu nostri Ecclesiastici pro tempore praesunt sive iis qui ad constituendum in Christo Filium Nostrum Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore eligendum, vel electum Reges & Reginas illustres, aliasque summas Potestates, prout eorum conditio postulaverit mitti & ablegari contigerit, sive qui, licet aliarum insignium Ecclesiarum Antistites tamen tanquam Apostolicae hujus S. Sedis Legati de latere alias nuncupati & habiti sunt & hactenus habentur, aut haberi & esse praetenduntur & in posterum habendi sunt, sive Ordinarii, sive Extraordinarii Nostri & ejusdem Apostolicae Sedis ubicumque etiam ad ipsos Imperatorem & Reges ac omnes Potestates Nuntii, sive Inter Nuntii residere, ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, & expressione nuncupatis personis, quocumque tempore, a quibusvis etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Praedecessoribus Nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore & praetextu per quoscumque Apostolicas, sive in forma brevis, sive sub plumbo expeditas litteras sub quibuscumque verborum formis facta, data concessa & impertita sive factas datas concessas & impertitas sub quovismodo accessu & ingressu revocamus abolemus, annullamus atque irritamus, necnon a datarum earundem praesentium die revocata abolita, annullata & irrita, ac nullius roboris vel momenti esse & fore neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus decernimus & declaramus quemlibet omnium quarumlibet etiam specialis mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi tenore seu auctoritate ipso facto absque ulla alia declaratione poenas, & Ecclesiasticas censuras a quibus praeterquam a Nobis & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi non posse incurrere & incursum esse, licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari atque nullius momenti perinde ac si minime concessa fuisset ipso facto fore & haberi, ac poenas & censuras ipso facto, ut praemittitur per contravenientem incurri, & incursas esse. Decernentes easdem praesentes litteras & in eis contenta quaecumque etiam eo quod quicumque in praemissis interesse habentes seu habere quomodolibet praetendentes cujusvis status gradus ordinis, praeeminentiae & dignitatis existant seu alias specifica, & individua mentione & expressione digni sint non consenserint nec ad ea vocati, citati, & auditi causaeque propter quas praesentes emanarunt sufficienter adductae verificatae & justificatae non fuerint aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica & privilegiata causa colore praetextu & capite etiam in corpore juris clauso ex quavis etiam, enormissima & enormi laesione nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis aut nullitatis vitio aut intentionis Nostrae vel interesse habentium consensus aliove quolibet etiam quantumvis magno, & substantiali, ac in-

incognitae, & inexcogitabiles, individuamque expressionem requirentes defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve, quodcumque juris, facti, vel gratiae remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu proprio, & potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse, sed ipsas praesentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter & inconcusse observari. Sicque & non aliter in praemissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & Sedis praedictae Nuntios, aliosve quoslibet quacumque praeeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus praemissis, ac quatenus opus sit, nostra, & Cancellariae Apostolicae regula de jure quaesito non tollendo, aliisque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac usibus, & stylis etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis praedictis, aliisque quibusvis personis etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & aliis quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, irritantibusque, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium praemissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur, & insererentur, praesentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis haberentur, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque. Ceterum per praesentes non intendimus derogatum esse in concessionibus, quae ad favorem quarumcumque Nobilium feminarum, eo quod sint earumdem monasteriorum, ac pro tempore existentes de familia [illegible], & habeantur fundatores, vel insignes benefactores [illegible] Monasteriorum intra eorum clausura, vel septa [illegible] de familia ingredi vel concessum vel [illegible] esse [illegible], & de concessione hujusmodi confirmationem ab Apostolica hac Sancta Sede [illegible], sive [illegible] hujusmodi [illegible] consanguineorum, & affinium eorum, qui sunt Domini temporales locorum, in quibus Monasteria ipsa reperiuntur, & quaecumque [illegible] vel consuetudines causa, & occasione ingressu hujusmodi de praesenti gaudent, salva & [illegible] fuerunt, dummodo concessiones hujusmodi per Apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas litteras doceantur, & non aliter, nisi [illegible], & impetratas fuisse prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Praelatis per legitima, & authentica documenta constare fecerint, & dummodo nec vagandi, nec standi, nec comedendi, pernoctandique, nec perambulandi cellulas [illegible] earumdem, aliasque [illegible] & [illegible] nisi ad Ecclesiam accedendi, sacrosanctum Missae Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum

Deum pietatis officia, & opera exercendi studio ingrediantur, & dummodo de eorum adventu, & ingressu, interdiu, & opportune faciendo Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant ad hoc, ut absque fratrum incommodo, & offensione recto tramite ad Ecclesiam pergatur, & alia de iure servanda serventur. Volumus autem, ut earumdem praesentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in Ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides in Iudicio, & extra illud ubique locorum habeatur, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die tertia Ianuarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Indictione quinta, die vero quarta Ianuarii Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papae XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicae Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae Curiae Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Florae, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Antonium Pelbcia Apostol. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Super Clausura Monialium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAlutare in Catholica Ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptum, ac tanta cum sollicitudine, & pastorali zelo custoditum, ut flos ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiae spiritualis, laeta indoles, laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, Sacrae Virgines, quarum, quo sublimior gloria est, maior, & cura est, intra Monasteriorum septa, & claustra, vigili, sollicitaque custodia servarentur, tam ante, quam post Tridentinae Synodi decreta Romani Pontifices Praedecessores Nostri tot sanctissimis legibus, & initis Apostolicae providentiae, caritatisque consiliis communire, & confirmare studuerunt, ut quae se Christo dicaverint, & a carnis concupiscentia recedentes, tam carne, quam mente se Deo voverint, consummarent opus suum magno praemio destinatum. Quoniam autem eis provida huiusmodi sanctiones, Constitutionesque, si ea, qua decet, regularis disciplinae observantia custodirentur, satis esse censemus, ut Virgines eae, quae caelestis earumdem sponsi Iesu Christi sunt, cogitantes sint Sanctae & corpore, & spiritu, longa tamen experientia edocti, & assiduis Venerabilium Fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supremae Apostolicae auctoritatis, providentiaeque partes requiri, ut abusibus quampluribus ex nimia quorumcumque, qui sibi quocumque pacto arrogantium, aut praetendentium, aut obtinendentium facultatem alias sibi quomodolibet sive a iure, sive ab homine concessam, vel demandatorum munerum rationem debi-

tam

tum esse, ut sive ipsi, sive alii ingredi clausuram Monialium, aut ipsæ Moniales e clausura ob quascumque etiam non legitimas causas egredi, & extra clausuram licentiose commorari possint: hujusmodi concedendi intemperantiæ, si eisdem investio opportune occurratur. Hinc est, quod Nos pro suprema omnium Christifidelium procuratione Nobis ... Itaque nostra in universalis Ecclesiæ regimine ... opportunum aliquod hujusmodi remedium, quantum cum Domino possumus, adhibere satagentes, auctoritate Apostolica tenore præsentium omnes & singulas Constitutiones a Romanis Pontificibus Prædecessoribus nostris tam ante, quam post Concilii Tridentini Decreta super clausura Monialium renovamus & confirmamus, necnon in posterum omnibus & singulis, ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub iisdem pœnis in Constitutionibus eorumdem Prædecessorum Romanorum Pontificum & Decretis Concilii Tridentini prælati contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Præterea motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, atque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia & singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates, licentias & quæcumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus & singulis quibuscumque Ecclesiasticis personis quacumque etiam dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus etiam singulis, sive eorumdem Cardinalium Congregationibus, etiam de latere Legatis, sive qui Provinciis & Legationibus Status nostri Ecclesiastici, qui pro tempore præsunt, sive quos ad carissimum in Christo Filium nostrum Romanorum Regem in Imperatorem pro tempore electum, vel electum Reges & Reginas illustres, aliosque summas Potestates prout tempore eorum pro tempore mitti & ablegari contigerit, sive qui, licet aliarum magnarum Ecclesiarum Antistites, tamen tamquam Apostolicæ hujus S. Sedis Legati de latere aliter nuncupati, & habiti sunt, & fuisse habentur, aut haberi, & esse prætendunt, & in posterum habendi sunt, sive Ordinarii sive Administratores nostri, & ejusdem Apostolicæ Sedis ubicumque etiam apud ipsos Imperatorem & Reges, ac summas Potestates Nuntii, sive Internuntii residentes (excepta dumtaxat locorum Ordinariis, atque omnibus superioribus, quibus tamquam Ordinariis & ordinaria jurisdictione utentibus Monialium Monasteria subjecta, & addicta sunt, in casibus tamen necessariis, & servatis alias de jure servandis, & non aliter omnino) ac demum quibuscumque aliis quacumque nomine, & expressione nuncupatis personis quandocumque tempore a quibusvis etiam ab ipsis Romanis Pontificibus Prædecessoribus Nostris quacumque de causa occasione, titulo, colore & prætextu per quascumque Apostolicas sive in forma Brevis, sive sub plumbo expeditas literas sub quibuscumque verborum formis factas, datas, concessas, & impertitas sub hoc modo ingressu, revocamus, abrogamus, annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, annullata, & irrita, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esse & fore, nemini que eorum quocumque tempore suffragari, ac quoscumque omnium antedictorum etiam specifica mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi sive pro se, sive pro aliis temere uti audentium, ipso facto, absque alia declaratione pœnas & Ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram Monialium inflictas, a quibus, præterquam a Nobis, & pro tempore existente Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit, incurrere, & incursum esse, ac etiam quæ hujusmodi concessio nullo modo suffragari, ac nullius momenti penitus, ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, & haberi, ac pœnas & censuras Ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur, per contravenientes incurri, & incursas esse statuimus, decernimus, ac declaramus. Decernentes easdem præsentes

lit-

tes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmissis interesse habentes seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias specifica & individua mentione & expressione digni illis non consenserint, nec ad ea citati, vocati, & auditi, causæque propter quas præsentes emanarint sufficienter adductæ, verificatæ, & justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis, enormissimæ, & totalis læsionis nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel interesse habentium consensus, aliove quomodolibet etiam quantumvis magno & substantiali, ac incogitato, & incogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse, sed ipsas præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari, sicque & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac quatenus opus sit, nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Constitutionibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus ac usibus, & stylis etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quacumque Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, & alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, & quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata exprimerentur, & insererentur, præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio, & extra illud ubique locorum ha-

habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die tertia Januarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, Indictione quinta, die vero quarta Januarii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divina Providentia Papæ XIV. anno secundo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Antonium Pelliccia Apost. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa,

De Doctrina Christiana præsertim pueris tradenda.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolica benedictionem.

ETsi minime nobis dubitandum sit, omnes, quibus animarum cura credita est, vosque præsertim Ven. Fratres ad Apostolatus officium evectos, atque in Prælationis fastigio a Deo constitutos, in id potissimum sollicitudinem intendere, ut Christianus Populus cælestis Doctrinæ pabulo enutritus, & rudimentis fidei saluberrime instructus in semitam mandatorum Domini, facem vobis præferentibus, feliciter dirigatur, temperare tamen non possumus, quin vos ipsos nostræ auctoritatis, ac paternæ dilectionis stimulis excitemus ad tam pium, tamque salutare opus Doctrinæ Christianæ impensiore cura provehendum, sublatis iis impedimentis, quæ animarum saluti adversantur.

Quia vero scientibus legem loquimur, & vigiles Ecclesiarum hortamur Antistites, quibus nec pietatis, nec alia sacrarum litterarum desunt præsidia, supervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis non satis esse ad Cælestem Beatitudinem assequendam in confusum, & involute a Deo revelata, & ab Ecclesia Catholica proposita Mysteria, sed hanc cælestem Doctrinam divinitus traditam, & quæ ex auditu concipitur, Doctoris legitimi, ac fidelis ministerio ita esse accipiendam, ut singillatim illius capita explicentur, & eorum aliqua necessitate medii, aliqua vero necessitate præcepti fidelibus ad credendum proponantur. Præterea licet per fidem justificari dicamur, cum ea sit humanæ salutis initium, & fundamentum, ad futuram tamen, quam inquirimus, Civitatem, ut pervenire aliquando mereamur, satis compertum est solam fidem non sufficere, sed viam nosse, constanterque tenere oportere, nempe præcepta Dei, & Ecclesiæ, tum virtutes, quas prosequi, tum vitia, quæ studiose declinare debemus. Quæ quidem omnia cum primis Catholicæ fidei rudimentis, sive Doctrina, ut aiunt, Christiana contineantur, Episcopalis muneris exigit ratio, ut illa in singulis Diœcesibus, & ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur, nec posse Episcopos sine tacito conscientiæ convicio illam negligere, sed in hoc opus maxime necessarium omnem curam, & diligentiam conferre debere.

Id tamen oneris non ita Episcopo impositum esse intelligimus, ut ipse per se Doctrinæ Christianæ semper intersit, pueros interroget, & Mysteria fidei, quam profitemur, aperiat. Nimium quippe novimus, in Pastoralis sollicitudinis munere

ne praetermisi Apostolicae servitutis sarcinam ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononiensem Ecclesiam regeremus, multis, variisque curarum veluti fluctibus iactari Praesulem suo satis muneri facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, si Episcopus, alieno etiam a visitatione Dioecesis tempore, quandoque adsit ubi Doctrina traditur Christiano homine digna, pueros puellasque de rebus antea auditis interroget, ac Mysteria nostrae Religionis evolvat & enuntiet. Pastoris operam in maximam credat ille Gregis utilitatem cessuram, eodemque exemplum alios excitaturum ad Vineam Domini Sabaoth pro viribus excolendam.

Hanc administrandae Ecclesiae quasi legem sibi dixerunt nedum veteres, sed recentiores etiam Praesules Beatorum Caelitum Albo adscripti, Carolus nempe Borromaeus, Franciscus Salesius, Turribius, Alexander Saulius; quorum aliqui (ut litteris consignatum est) cum gravioribus distenti, atque impediti curis, adesse coram non possent, opera ac diligentia sua Vicarium aliquem ex Canonicis aut ex Sacerdotibus designabant, qui susceptis Pastoris sui vicibus pueris adolescentibus ad omnia religionis officia haec elementa informarent.

Optimum ergo, & ad profectum animarum maxime accommodatum erit Antistitis exemplum, si quod antea dictum est, id omni tempore, praesertim vero dum obit Dioecesim, in singulis Paroeciis impleverit. Sed, ut quisque facile cognoscet, ad haec vires suas non suppetunt. Idcirco ut propositum assequatur, necesse est, diligentia quanta potest maxima, curet, ut in alios, quos tam laudabilis, tamque fructuosi operis Vicarios constituat, studium, ac industriam derivet.

Duo potissimum munera a Tridentina Synodo Curatoribus animarum sunt imposita: alterum ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant, alterum ut pueros & rudiores quosque divinae legis, fideique rudimentis informent. Statis diebus cum Parochi concionem habebunt, quae non persuasibilibus humanae sapientiae verbis obstrepant auribus, sed captui audientium accommodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur, si mysterium aliquod annuntiabunt, in primis vero, quod eo tempore Ecclesia recolit, ea differentes, quae ad virtutem incitamento sunt, & ad vitia fugienda, graviora praesertim, & quae frequentius grassantur in populo, si diebus ipsis (hoc enim pariter debent suo muneri) pueros tamquam infantes modo genitos nutriant doctrinae lacte, nunc hos nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando, si demum cum Apostolo attendant lectioni, exhortationi & doctrinae, ut perfectus sit homo Dei & ad omne opus bonum instructus; fas est credere, eorum operatis respondere posse & populum acceptabilem sectatorem bonorum operum fore efficiendum.

Verum satis experientia compertum est, imparem esse interdum Parochi laborem, cum nequeat unus omnes instruere, ubi Doctrinae discipulorum numerus vincat. Quare si tamen Episcopus toto animo ac studio in Ecclesiam sibi commissam incumbat, numquam necessariis, & opportunis destituetur auxiliis; semper enim inveniet qui tonsura initiari, qui per minores, qui per Sacrorum Ordinum gradus ad Sacerdotii fastigium promoveri, qui denique ad Ecclesiastica Beneficia cum sibi munere studeant. Gravissimis idcirco verbis (& verbis facta respondeant) affirmet Episcopus numquam se facturum, ut Tonsura insigniat grandiores aetate, aut minores praeterea, nec maiores Ordines iis conferat, qui in tradenda christiana doctrina operam suam Parochis commodare neglexerint. Hunc porro Clericorum numerum idem Episcopus in singulas suae Civitatis, & Dioecesis Paroecias apte distribuat, & eos in aliquos determinatae Ecclesiae adscribat. Denuntiet praeterea, ac palam profiteatur in conferendis Parochiarum, & aliorum Beneficiorum titulis plurimum apud se ponderis, & momenti habiturum studium, & diligentiam in hoc opus a Clericis collatam, atque ita ex ipsa consuetudine non Rectum tantum impositum esse duce ab

munus, sed plures illi praesto esse, ut omnes officii sui numeros cumulate implere possit.

His accedit Sacris Apostolicis Constitutionibus, & legitima praesertim felic. record. Leonis X. Praedecessoris Nostri edita in Concilio Lateranensi, sapientissime cautum fuisse, ut tam Ludimagistri discipulos suos, quam piae feminae puellas erudientes, sana, incorrupta doctrina (Episcopo id potissimum urgente) tamquam pabulo vitae nutriant, & confirment. Constat etiam, ipsum Episcopum posse, ac debere sacris Oratoribus quam diligentissime commendare, ut pro concione in parentum aures animosque ingerant, sua interesse Mysteriis nostrae religionis susceptam prolem imbuere, & si ad id minus idonei fuerint, filios in Ecclesiam adducere oportere, in qua divinae legis praecepta explicantur. Pluribus etiam in locis pia ac laudabilis, & ubi non sit recepta, inducenda consuetudo invaluit, ut Parocho idem munus prosequenti adsint tum seniores laici, tum viri, tum mulieres in Christiana institutione veluti adjutricem operam navantes, qui audiunt pueros, ac puellas Orationem Dominicam, Angelicam Salutationem, Symbolum Apostolorum, aliaque id genus ediscentes, & pronunciantes. Alibi quoque sodalitia erecta sunt, quorum cura ex praescripto christianae religionis disciplina traditur, & quorum institutum nedum meritis laudibus cumulat fel. rec. Pius V in sua Constitutione, quae incipit *Ex debito*, sed [illegible] expolitur. Haec quidem omnia in unum collecta, si sedulo perpendantur, certum omnibus, atque explicatum erit, ubi multa sit messis, paucos neququam esse operarios, nec eos deesse, qui parvulis panem petentibus frangant.

Sed quia compertum est, non solum adolescentulos, eosque, qui confirmata sunt jam aetate, in divinarum rerum ignoratione versari, sed etiam viros complures necessariae salutaris doctrinae esse omnino expertes, vel quia nunquam illam perceperunt, vel quia olim perceptam penitus delevit oblivio; huic etiam malo provida Episcoporum occurrat vigilantia, si opera sua, seu sui Vicarii curet, quae parata sunt, remedia sedulo adhibere.

Ut autem ab iis, qui in prima sunt aetate, sermo instituatur, ad Sacram Eucharistiam, & Confirmationem admitti plures postulant. Pueri enim eorum hanc voluntatem, ac fere impatiens studium prae se ferunt. Moneat igitur Episcopus Parochos, eisque districte praecipiat, ne quis eorum Sacrum Eucharistiae Sacramentum administret, & schedulam, ut aiunt, confirmationis iis tradat, qui praecipua fidei & doctrinae capita, & Sacramenti virtutem, & vim ignorent, vel quia parum in hoc Tyrocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quae ad hujusmodi Sacramenta percipienda statis temporibus tradita sunt. Hoc fere pacto primae aetati satis videri potest consultum.

Si vero loquamur de adolescentia, quoniam unusquisque proprium donum habet ex Deo, ut satis constat, alios Ecclesiasticae, alios vero saecularis vitae rationem inire. De primo hominum genere verba antea fecimus, cum de iis ageremus, qui Ordinibus initiari volunt. Id autem addi posse videtur, non fore magni commodi, multaeque utilitatis plenum, si qui se sistunt examini, eos Praelati potissimum interrogent de iis, quibus christiani hominis scientia continetur. Etenim magistra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, latini sermonis nitore & elegantia excultos, in scientiarum curriculo liberaliter institutos, & quae ad Ordines pertinent apprime callentes, de doctrina tamen christiana percontantes parum, aut nihil apposite respondere.

Si autem ad eos, qui in saeculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit, illos ut plurimum sacri conjugii foedera inire. Verum cum Matrimonio conjungendi non sint, si Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, seu feminam, quae ad salutem necessaria sunt, ignorare, vix tantae, ac tam luctuosae ignorantiae locum relinquet Episcopus, qui Pastores animarum ad-

admoniti effecti sint, & hæc si desint, negligentiæ reperiat pœnas.

Omnes denique omnium ætatum, atque ordinum homines solent eiusdem sordes animæ Pœnitentiæ Sacramento detergere. Curabit itaque Episcopus, ut Sacerdos excipiens confessiones sciat, animoque semper habeat, invalidam esse absolutionem Sacramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate medii impertiatur, nec posse homines Deo per huiusmodi Sacramentum reconciliari, nisi prius excussa horum ignorantiæ caligine, ad agnitionem fidei ducantur. Sedulo etiam animadvertet Confessarius in aliud tempus reiiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria necessitate præcepti suo vitio nescit, & eo quandoque casu Pœnitentem absolvi posse, quo is invincibilis huius ignorantiæ reum agnoscat, & accuset, ac intime dolens, cum a Deo veniam precetur, tum Confessario serio promittat operam se impensè daturum, quo diligenter ... discat etiam necessaria necessitate præcepti.

Hanc profecto christiani populi instituendi rationem si Pastores sibi proposuerint, si eorum continui labores, & studia ad propositam methodum fuerint referenda, sperare fas est fide, & opere Gregem ... in dies profecturum, ut coædificentur in habitaculum Dei in Spiritu Sancto.

At vero cum magni momenti ea res sit, nullaque alia ad Dei gloriam, & ad animarum salutem utilius instituta, mirari nemo debet, quod plurima passim obiiciantur impedimenta. Sunt quandoque sunt in agro parvæ humilesque Ecclesiæ, aliæ Parochiali proximæ, aliæ vero longo intervallo dissitæ, ad quas diebus festis porrectam unà cum liberis accedunt Sacerdotem Sacris operantem audituri, ex quo fit, ut sui Parochiæ numquam fere intersint, nec ullum de Mysteriis fidei, de præceptis de Sacramentis verbum accipiant. Episcopus huic malo occurret, suamque adhibebit auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas Ecclesias Parochiali proximas, expressa lege caveatur, ne quis antea Sacrificium faciat, quam Parochus Missam celebraverit, & sermonem habuerit, ceteraque sui muneris partes absolverit. Hoc enim pacto Ecclesia Parochialis conveniente Parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas Ecclesias a Parochiali longe repositas, cum difficile admodum sit, Parochianos ob locorum distantiam longum iter, atque asperum hyemali præsertim tempore, cum pluviæ inundant, Parochialem adire, ibique divinis officiis interesse, relicta Ecclesia proximiore, decernet Episcopus, gravibus etiam statutis pœnis, quod Sacerdotes ibi operantes christianæ doctrinæ summam populo tradant, diesque festos, vigiliasque annuntient. Monendus tamen est Parochus, ne alienæ operæ nimium fidat, sed videat ipse quo loco res sit, cum pueri Sacramentorum Eucharistiæ & Confirmationis, alii vero Matrimonii sibi administrari exposcant.

Præterea suæ etiam Urbes habent impedimenta. Sæpe enim contingit in aliis Ecclesiis, ac præsertim Regularium, solemni ritu, magnaque populi frequentia, festum aliquem diem celebrari; ideoque si in Ecclesia Parochiali summo mane, aut statim a prandio Catechismus habeatur, aut nemo, aut pauci admodum sunt, qui eidem Catechismo intersint, quoniam præscriptas horas non custodiunt. Sin vero capientur horæ Civitatis commodo magis appositæ, non compertum est, populum ad Ecclesiam confluere, in qua festus dies agitur, & celebritate pompæ illectum doctrinam christianam non sine gravi animæ detrimento deserere. In hoc articulo quia certa, & communis regula præscribi non potest, id totum relictum esse volumus prudentiæ vigilantiæ Ecclesiæ Antistitis, qui attenta loci, temporis, personarum qualitate, expensisque rerum omnium momentis, ita studeat festorum dierum celebritatem cum doctrina christiana componere, ne alterum alteri sit impedimento. Quod si Regulares, & exempti contradixerint, & sanctum hoc doctrinæ opus, licet ab Episcopis prius admoniti, suis functionibus perturbare præsumpse-

nos, nostram locorum Ordinariis enixam [illegible], qua ponimus in exemplum, polliceamur, nec alia Pontificiae vigilantiae deerunt remedia, ne Parochialis Ecclesiae debitis fraudentur obsequiis.

Plurimum quoque ad christianam populi institutionem conferre poterit, si Visitatores eligantur, qui modo Civitatem, modo Dioecesim lustrantes, omnia sedulo inquirant, ut certior factus Episcopus pro merito cuilibet Pastorum aut praemia decernat, aut poenas.

Clementis Papae VIII aliorumque Praedecessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes hortamur in Domino, & enixe commendamus, in doctrina christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato a Cardinali Bellarmino conscriptum, inde in deputata Congregatione diligenter examinatum, & approbatum, ac denique ab eodem Clemente in lucem eo [illegible] consilio editum, ut unus deinceps idemque modus in discendo, & docendo christianam doctrinam ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius, nihil ad praecavendum, quae in multiplicem Catechismorum varietatem irrepere possent errores, conducibilius, atque opportunius. Sicubi vero contingat ob peculiares regionum necessitates alium quempiam adhiberi debere libellum, tenendum semper erit, ne quid in eo contineatur, ne quid in eo [illegible] a catholica veritate alienum. Curandum insuper, ut in eo fidei dogmata clare & dilucide sint explicata, additis, si quae desint, necessariis, ac sublatis, quae redundant. Brevis enim & non vaga docendi methodus multum prodest, [illegible] ad [illegible] interrogationem, [illegible] progressus [illegible]. Compendiatur [illegible] fidei, spei & caritatis actus, quos [illegible] compositos esse, [illegible] dubitandum. Sed si [illegible] castigati emendatio [illegible] dementur. Actus praedicti paucis potius, quam multis verbis efferri gaudent, dum [illegible], & natura virtutis explicetur. Et quia christianorum religionem proficuum maxime necessaria est confirmando, & exercitatione saepius eliciendi dictos actus, idcirco ne [illegible] circumscribatur angustiis singulos [illegible] & congruo numero [illegible] singulis annis praebeatur, Episcopus [illegible] non minus quam [illegible] studiosus provide statuat, ut in Parochiis tum Urbis, tum Dioecesis Rectores animarum post Missam festo die celebratam, stantes ante Aram, providenti clara & intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, & prout tradiderint populo verba ab ipsis prolata devote redditurum. Hoc enim pacto fideles sensim memoriae mandabunt, & assuescent, nedum festis, sed aliis etiam diebus in hac pia exercitatione versari.

Saluberrimas has erudiendi Gregis rationes, quas Vobis, Ven. Fratres, per hanc Apostolicam Epistolam notas esse voluimus, quisque vestrum facile intelliget contineri esse Muneris Nostri Pastoralibus [illegible], cum Sanctam Nostram Romanam Ecclesiam paterna caritate complecteremur, illasque praeterea ex Pontificiis Constitutionibus haustas esse, & speciali tum Antistitum testimonio, & exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem provenire experimento cognovimus, quo majori possumus studio vos hortamur & admonemus, ac per viscera misericordiae Dei Nostri etiam obtestamur, ut pro injuncto Vobis Pastoralis Ministerii debito praescriptarum executioni strenuo, constantique animo incumbatis, sedulo recogitantes quidquid laboris, studii, ac vigilantiae in hunc scopum collatum fuerit, Deum omnium bonorum Datorem uberi mercede retributurum. Et Apostolicam benedictionem ex animo Vobis impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem die VII. Februarii MDCCXLII. Pontificatus nostri anno secundo.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa de Parochorum electione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUM illud semper plurimum formidaverit Ecclesia Catholica, ne indigni quibuscumque, & extra Sacerdotale meritum constitutis cura animarum, & Dominici Gregis custodia crederentur: quia totius familiæ status, & ordo nutat, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite: hinc Canonicis Sanctionibus, ac præsertim Sanctæ Tridentinæ Synodi Decretis provide consultum est, regimen Ecclesiarum Parochialium iis esse committendum, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia ita concurrisset, ut de eorum supra alios provectione, ac potiori doctrinæ, morum, ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare. Quia vero perniciosa apud plurimos opinio tandem invaluit, Tridentini Decretis non præcipi, quam esse digniorem electionem, sed cavere tantummodo, ne indignis Ecclesiæ Parochiales, aliaque Beneficia, quibus cura immineret animarum, conferrentur; fel. mem. Innocentius XI Prædecessor Noster erroneam doctrinam a vera, & sincera Patrum mente longius deflectentem damnavit, & edocuit quam prudens, & diligens esse debeat Pastoralis Officii dispensatio.

Ad tramites itaque ejusdem Sanctæ Synodi usu receptum est, occurrente Parochialis Ecclesiæ vacatione, quæ libere ab Ordinario conferenda sit, concursum institui, ut habita in eo de cujuslibet ætate, moribus, doctrina, & sufficientia solerti inquisitione, Episcopus eligat quem cæteris magis idoneum judicaverit.

At quia contingere quandoque possit, quod favore, vel gratia, vel minus æquo judicio minus digni dignioribus præponantur, fel. mem. Pius V Noster Prædecessor, ne quid in hujusmodi electione esset inordinatum, atque præposterum, edita saluberrima Constitutione voluit injuste in concursu rejectis, interposita ad Metropolitanum, vel Episcopum viciniorem, vel Sedem quandoque Apostolicam appellatione, prælectum ad novum examen provocare, & Ecclesiam alteri non rite collatam, novo facto meritorum periculo, si ita res esset, vindicare. Et ne frivolæ appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictam appellationem in devolutivo tantum deferri oportere, non suspensivo, aut quoquo modo retardari Prælectio ab Ordinario Parochialis Ecclesiæ possessionem.

Constitutionis hujusmodi leges cum in finem institutæ, ne in tanti momenti re imperitis, nugisque novi antiquis, rudes præferantur emeritis, violatæ sunt hominum fraude, & malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Sæpissime enim rejecti ab Ordinario dictæ Constitutionis obtentu, in vocem appellationis facile prorumpere, & omnes legitima concurrentes electos ab Episcopo ad novum examen provocare consueverant; illique præterea relicta Gregis, & Ecclesiæ custodia longum iter arripere, & diuturni laboris tempore, & pecuniis impensa exhausti, iterum in secunda, tertia, & ulteriori quandoque instantia litigare cogebantur. Quin etiam experientia compertum est magno justitiæ detrimento litem ipsam abiisse. Quandoquidem ii qui examini se subjecerant, atque in primævo concursu utpote legitimarum institutionum rudes rejecti fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam utilemque industriæ navantes operam, præferri aliis merebantur, & acerbe succensebant Episcopo, videri quidem adeptæ non autem ad quærendæ peritiæ, per injuriam se fuisse rejectos.

Hinc apud bene moratos homines, & justitiæ vindices, frequens querelarum occasio: quibus sedandis cum Congregatio Concilii Tridentini interpres omne studium diligentiamque conferret, No-

bis, qui Secretarii munere fungebantur, mandatum est, ut sermone, typis postea vulgato, rem sedulo expenderent, ingruentis mali originem, & apta eidem avertendo remedia investigare pro viribus niterentur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare comperimus praxim examinis occurrens habiti, nec scriptis consignati. Electi siquidem ad curam animarum ab Ordinario Collatore, & ad iteratum examen coram alio Judice provocati, suae legitimae electionis fieri non poterant certo, ac permanenti testimonio suam probare idoneitatem, sive a novo examine altero subeundo coram Judice appellationis gestarum rerum prorsus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi Justitiae detrimento receptum in foro erat, quemvis provocari posse ad alium Judicem, nullo salubrioris indebitae correctionis documento. Quod quidem cum a sacrorum Canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelae occurri posse censuimus, si certa primum, & apte disposita habendi examinis forma praescriberetur, si quaestiones examinatis propositae, & convenientes illorum responsiones, eorumque res gestae forent in scriptis redigerentur, & si acta demum totius concursus ad Judicem appellationis integra asportarentur.

Justa a Nobis consilii ratio non solum arrisit Congregationi illam die 10. Novembris 1720. ratam habenti, sed etiam Pontificii Judicis accessione roborata fuit a Clemente XI. Ecclesiasticae disciplinae vindice, & assertore eximio. Utque locorum Ordinarii ea omnia fideli, quo par erat obsequio, & diligentia exequerentur, sub datae sunt die 10. Januarii 1721. opportunae litterae nostro calamo exaratae, ejusdemque Pontificis jussu, & oraculo comprobatae, quarum tenorem, etsi alias praelo commissum, & insertum in Bullario dicti Clementis Praedecessoris Nostri, congruum hic ducimus referendum.

Reverendissime Domine uti Frater.

Quo Parochiales Ecclesiae dignioribus personis gubernandae traderentur, statuit, ut notum est, Sacrosancta Tridentina Synodus sess. xxiv. cap. xviii. ut vacante Ecclesia Parochiali, indiceretur, & fieret concursus, ac postquam concurrentes ab Episcopo, vel ejus Vicario Generali, atque ab Examinatoribus Synodalibus saltem tribus examinati, & approbati essent, Episcopus eum eligeret, quem aetate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam necessariis, & opportunis, caeteris magisque idoneum judicaret. Adeoque ad hanc Concilii Sanctionem validius confirmandam et & nomine Sanctissimus Pontifex Pius V. quod si unquam Episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possent ii, qui rejecti essent, a mala hujusmodi electione ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut Sedis Apostolicae Delegatum, vel alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac Praelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus Examinatoribus provocare: ea tamen conditione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet, quemadmodum in ejus Constitutione, quae interprimas tertia est, latius, concludendo quod, constito de prioris eligentis irrationabili judicio, illoque revocato, Parochialis Ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autem neque Concilii Decreto, neque Pontificia Bulla examinis in concursu peragendi forma, seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur, difficile dictu est, quanta examinum aliorum alibi diversitas extiterit, atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eadem omnibus quaestiones, nec iidem casus propositi fuissent, erant nonnulli qui vel in Judicio, vel extra conquererentur, se quidem postpositos doctiores, praelectos autem faciliores ad solvendum quaestiones obtigisse. Alibi vero eaedem quidem omnibus quaestiones propositae fuerunt, sed neque hae, neque dein a concurrentibus responsiones scriptae,

pto, seu litteris consignabantur. Cumque postmodum nec raro contingeret, ut e postpositis quispiam [illegible] novum ad examen coram Iudice Appellationis, eiusque Examinatoribus electum provocaret: Sacra Congregatio usque ab anno 1603 considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse, provocationem ad novum examen censuit admittendam, gravamine nec dum probato, & requiri tantummodo probationibus in subsequenti Iudicio, in quo, probato per novum examen appellantis gravamine quoad doctrinam, probanda superesset eiusdem prae iam electo in reliquis ad regendam Ecclesiam requisitis praestantia, ut de maiori aut minori ad Parochialis Ecclesiae Gubernium idoneitate sententia ferri posset, cum non continuo si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regiminis habeatur, vel etiam habendus sit. Quam Sacrae Congregationis Sententiam Scriptores & Tribunalia laudarunt. Alibi vero in Dioecesibus laudabilis invaluit consuetudo, ut eaedem omnibus quaestiones, iidemque textus proponantur, ac ne quid detur [illegible] Cancellario quidquam suo Marte addendi, minuendi, mutandi, ut ipsimet concurrentes, quae interrogati fuerint, quaeque responderint, sua manu perscribant. Atque Ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacrae deinde Congregationi etiam atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent atque postpositi, impostertum, ut solent, appellantibus, indulgenda necne statim esset novum ad examen provocatio, nulla gravaminis praerequisita probatione exigeretur, cum illi ex actis primi examinis gravamen doctrinae saltem aliquatenus probare possent, quod antea per numerum examinatorum probare, nisi secundo, seu novo examine non poterant: nec deerant viri probitate ac peritia in administrandis diu Ecclesiis laude praestantes, qui monerent, frenum aliquod huiusmodi appellantium licentiae tandem iniiciendum: utrumque enim [illegible] caeteras novum ad examen provocationes esse reprimendas, quippe quae vix umquam sine magno Ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram Iudice appellationis longe procul a Parochia peragendum sit, electus ab Episcopo, qui provocatur, Parochiam quam possidet, cogitur interea temporis deserere, eamque Oeconomo, vel Vicario cuipiam, veluti sponsam ignotis custodibus, relinquere; sponsam non parumper, sed diu hanc [illegible], dum nempe, simplicia, ut fit, lite terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis examina super praestantia primum doctrinae, tum deinde aliorum, quae ad integrandam idoneitatem opportuna sunt, contentiones multiplicantur, & commode, ne dicam omnia, transigantur, antequam decerni possit, cui concurrentium Parochia sit adiudicanda.

Ad tollendam tam multarum querelarum, quam incommodorum occasionem Sacra Congregatio Concilii Tridentini Interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in gemina sessione 6 Octobris & 16 Novembris 1742 summo studio recognovit, tandem, Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per praesentes litteras encyclicas exequimur) omnes & singulos Episcopos, aliosque Praelatos, penes quos sit ius, & auctoritas faciendi concursum, hortari, ut examen huiusmodi instituere non graventur, quale iam & nostra Dioecesis & Urbs ipsa observat, atque Apostolica etiam Dataria postulat, sive cum, Sede Vacante, vacat Ecclesia aliqua Parochialis, ut dictum, iuxta Decretum, sive demum, cum vacante in Collegiatis, aut Cathedralibus Ecclesiis dignitate aliqua maiori, animarum habente curam animarum, faciendus est concursus atque ad Apostolicam Datariam transmittendus, ut notum est, atque in litteris, quae de ordine Sanctissimi tunc a Dataria prodierunt, clare praescribitur.

Vacante itaque Ecclesia Parochiali, quae conferenda sit per concursum, atque hic iuxta formulam modo hac, quae sequuntur, ex Sacrae Congregationis sententia, consilio, suasione servanda proponimus.

Primum nempe, ut assignentur eedem omnibus concurrentibus quæstiones, iidem casus, idemque Textus Evangelii, super quo sermonis aliquid perscribant ad probandam dicendi pro concione facultatem.

Alterum, ut casus, & quæstiones resolvendæ dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore Textus Evangelii tradatur.

Tertium, ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod casus resolvant, quæstionibus respondeant, conciunculam componant.

Quartum, ut omnes concurrentes in conclavi claudantur, unde, quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi, nisi postquam scripta confecerint, & exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant, subscribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, & unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Cancellario concursus, verum etiam ab Examinatoribus, & ab Ordinario, vel eius Vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam concursu, collocataque ei, qui magis idoneus, ac dignior iudicatus fuerit, Ecclesia Parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione Examinatorum, aut irrationabili Iudicio Episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra spatium appellaverit, actaque concursus petat ad Iudicem appellationis transferenda mittantur vel acta ipsa originalia concursus clausa, & obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum a Cancellario concursus, atque altero Notario collatum, & auscultatum coram Vicario, vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, quem eligat Ordinarius, ad quem etiam Notarii Cancellario adiungendi electio pertinebit, necnon ab Examinatoribus Synodalibus, qui concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus dictis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen, quoad doctrinam probet is, qui sic, ut præmittitur, examenatus, aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili Iudicio Episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a Sacra Congregat. frustra postulabit.

Quemadmodum, & in iudicio appellationis persequi ius suum tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi, interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili Iudicio Episcopi, gravamen, quoad illa, ostenderit vel ex actis primi concursus, vel saltem ex attestationibus, & documentis extraiudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem censit Sacra Congregatio, & Sanctissimus assensit. At si quis tamen Ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, concurrentium examina instituere perrexit, perget & Sacra ipsa Congregatio more pristino appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis prævia probatione, indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem Sacra Congregatio, eas in uniuscuiusque Ordinarii Cancellaria perpetuo conservari. Cuius interea consilium, cum voluntatem dum ego omnibus significo, Amplitudini tuæ fausta omnia a Cælo precor.

Romæ hac die 10. Ianuarii 1721. Amplitudinis Tuæ.

Uti Frater

P. M. Card. Corradinus Præfectus.

P. Lambertinus Secretarius.

Quantum recta dispensandis Ecclesiasticis muneribus, administrandæ iustitiæ, componendis dissidiis, continendisque in Offi-

Officio Clericis praeficerent saluberrimas praemissarum legum institutiones saepe saepiusque experientia comperimus, cum Anconitanam primum Ecclesiam, ac deinde Bononiensem Sponsam Nostram paterna caritate complecteremur. Fieri siquidem illarum legum praesidio digniores Parochos, & curae animarum praeficeremus, iamque benedicente Domino, id accidit animarum contentione, ut nemo quaestum sit traditum munus digno celsiori loco praemium, vel minus iuste alteri credita vacantis Ecclesiae gubernacula. At quia certis admonemur indiciis non ita ad alios Episcopos contigisse, immo non deesse qui privatis abrepti studiis, saepe declinare, ac redarguere Iudicium Episcopale praesumant: Nos propterea solliciti de implendis, prout decet, muneris nostri partibus, nonnulla praesentibus litteris addenda, nonnulla vero tacite, breviterque olim tradita, clarius explicanda censuimus, ut recte omnia, atque ex ordine peragantur.

Moerentes igitur audivimus, quod in plerisque Dioecesibus, etsi recepta sit laudabilis, firmiterque custodienda consuetudo in scriptis redigendi examen concurrentium, nihilominus Examinatorum suffragia in sola litterarum peritia versentur, nec ii eorum exquiritur sententia de Clericorum aetate, institutione, gravitate & honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis, & an tales demum sint, qui verbis tum verbo & exemplo iuvare possint. Quam vero a se huiusmodi praeviis a Tridentina lemma, ut plane intelliget, qui expenderit verba relata cap. XVIII. sess. XXIV. de Reform. „Peracto deinde examine renuntientur „quotcumque ab iis idonei iudicati fuerint „moribus, doctrina, prudentia & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis." Atque probe noverat Congregatio eiusdem Concilii interpres pluries edixit, Examinatores suo deesse muneri, si doctrinae tantum Iudices esse sint, nec inquirerent qui prae aliis probitate morum, laboribus, praestito antea Ecclesiae obsequio, ceterisque dotibus ad Officium Parochi cumulate abundant necessariis, essent idonei, & commendabiles.

Absoluto examine, ut cuique satis compertum est, ac tantummodo potestas Examinatoribus renuntiandi quos quos regendae Ecclesiae idoneos iudicaverint, reservata uni Episcopo electio digniori, quemadmodum sancitum est a Tridentino iis verbis: „Ex hisque Episcopus eligat quem ceteris magis idoneum iudicaverit." At siquem Clericorum forte contigerit appellare a mala relatione Examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quae Pastoris congruant officio, ordo Iudicii secum fert, ut etiam Iudex, ad quem provocatum fuit, in sola doctrinae indagine immoretur; nec sine gravissimo animarum detrimento, & disciplinae iactura praeficiatur Ecclesiae qui litteris magis pollet, licet ad cetera minus aptus, & quandoque indignus, contra vero arceatur ille, qui licet semper doctrinae merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno Ecclesiae famulatu, ac multiplici virtutum laude praecellit.

Factum praeterea fuisse interpondis abusibus non videtur, si tam Episcopus, quam Examinatores commissis studiis, industriae nervos omnes intenderint in conferenda concursus Iudicio Ecclesia personae, quae licet scientia, & litteris alteri concedat, omnium tamen ceterarum qualitatum eminet ornamento, siquidem postpositus, tum etiam litteris doctrinae ab irrationabili iudicio Episcopi non raro appellat, causaque ad Iudicem Appellationis delata, idem totus est in perquirenda maiori doctrina, ac reparando gravamine litterato homini irrogato, nusquam librato aliarum virtutum pondere, quae in Appellante desiderantur. Longiorque ut plerumque vigiles Ecclesiarum Antistites extrema huiusmodi appellationis, utramque dolent, Parochias destitui, non aptis Pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

At si Iudex etiam appellationis (quod raro evenit) earum virtutum scientiae, quan-

quantum fieri maiori, & accuratiori examine inquirat, qui mores hominum sint, quae gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores, quae virtutum specimina, quae demum rerum antea actae vitae ratio pascendo Gregi consentanea, tot Iudici exhibentur attestationes ab Appellante ex industria collectae, ut, revocato Episcopali Iudicio tamquam irrationabili, non vereatur Iudex succurrere eidem Appellanti, quem tam copiosa, tamque conspicua probitatis adiuvant documenta.

Demum, cum praecipue Episcopis tamquam in specula constitutis pateant subditorum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia quam moribus sit idoneus ab Examinatoribus renuntietur, cui sorda aliqua vitii labes, ac criminis macula inusta sit, omnibus praeterquam Episcopo occulta. Si Episcopus iusta suadente causa, crimine non revelato, eumdem criminosum tacitus praeterierit, aliumque immunem a sorde praelegerit, illico postpositus, simulato gravamine provocat ad superiorem Iudicem criminis ignarum, & conducto diffugio appellationis vehitur ad Pastorale fastigium, qui non potest consulere populo sed nocere, nec praestare regimen, sed augere discrimen.

Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellationis ad Iustitiae praesidium institutum, callide traducant ad iniquitatem detentionem, optimum facta aliquibus fortasse videretur, si appellatione quavis sublata, cura praeficiendi Rectores animarum prorsus relinqueretur Episcopis, rationem villicationis suae Christo Iudici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti Concilii Tridentini, tacite permittentis appellationem in devolutivo a mala relatione Examinatorum, quemadmodum innuere videntur verba illa: „Nec praedictorum Examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, & appellatio etiam ad Sedem Apostolicam, sive eiusdem Sedis Legatos, aut Vice Legatos, aut Nuntios, seu Episcopos, aut Metropolitanos, Primates, vel Patriarchas interposita impediat, aut suspendat." Cui sanctioni respondet etiam Constitutio Piana, admittens appellationem in devolutivo ab irrationabili Iudicio Episcopi.

Qua de re, ut in huiusmodi negotio apte omnia, atque composite peragantur, Officii Nostri esse ducimus cum Vobis, Ven. Fratres, gerendarum rerum ordinem praescribere, quem longo usu utilem agnovimus instituendis animarum Rectoribus, qui credito sibi Gregi praeesse, & prodesse possint.

I. Episcopus habita notitia vacationis Ecclesiae statim, ad praescriptum Tridentini idoneum in eadem ponat Vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur.

II. Publico evulgetur edicto notitia concursus, congruo & ab Episcopo praefinito tempore celebrandi; eodemque edicto omnes clare, & aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram Cancellario Episcopali, vel alio ab Episcopo deputato, suarum quisque meritorum, & munerum probationes, attestationes, testimoniales, quae necessariae dicuntur, aliaque id genus documenta, quae fraude vacent, exhibeant. Alioquin dicto termino elapso, documenta huiusmodi, quaecumque, & qualiacumque ea sint, nullatenus recipiantur.

III. Eveniente die concursus, a Cancellario Episcopali singulorum merita, qualitates, & requisita (ut vocant) incorrupte inde deprompta a iisdem tempore habito exhibita, in compendium summatim redigantur. Porro copia epitomes tradatur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed singulatim omnibus Examinatoribus ad concursum adhibitis, ut cum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendae Ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium.

IV. Die praestituta ab Episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis litteris anno 1721 editis, totaque rerum in eo gestarum series scriptis diligenter con-

cleo-

eligatur. Porro Examinatores ad assequendam certam, & indubiam conjecturam scientiæ, postquam diligenter expenderint singulorum peritiam in evolvendo, explicandoque aliquo Ecclesiasticæ doctrinæ capite, vel a SS. Patribus, vel a Sacro Concilio Tridentino, vel e Cathechismo Romano excerpto, ac pari diligentia libraverint a quolibet scripto datas responsiones quæstionibus propositis, & postquam demum deprehenderint quâ quisque polleat gravitate sententiarum, & elegantia sermonis in concione a scripto pariter exarata, & textui Evangelico, vel altero dato themati accommodata, parem, si forte majorem solertiam Examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis, morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, præstita hactenus Ecclesiæ obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinæ arcto fœdere consocianda; hisque omnibus conjunctim expensis, inhabiles per sua suffragia rejiciant, & idoneos Episcopo renuncient.

V. Absoluto concursu ab Episcopo, vel, eo impedito, a Vicario Generali una cum Examinatoribus Synodalibus non paucioribus quam tribus, notula compendiaria requisitorum antea distributa tradatur Cancellario, qui illam [illegible], vel penes acta secreto custodiat, & nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi, vel ejus Vicarii Generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio ullo appellationis, vel inhibitionis obtentu retardetur.

VI. Si quem Clericorum appellare contigerit a mala relatione Examinatorum, vel ab irrationabili judicio Episcopi, coram Judice appellationis acta concursus integra omnino producat, & Judex nisi illis visis, & gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Præterea in ferenda sententia, ac reparando gravamine, Judex innitatur iis omnino probationibus ab actis examinis tam respectu scientiæ, quam aliorum meritorum. Quæ vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commode exhibendis necessariis testibus, attestationibus, requisitis, aliisque meritorum documentis, idcirco, ut quævis via fraudibus præcludatur, volumus, ac districte mandamus, ne dictas attestationes tam judiciales, quam extrajudiciales, & documenta quæcumque studiose conquisita, & post concursum, ut aiunt, expiscata ullo modo recipiantur, non obstantibus supra memoratis litteris a Congregatione Concilii Tridentini interprete anno 1721 editis, quibus ad præmissorum effectum in hac parte derogamus, illis tamen in reliquis una cum omnibus in eis contentis firmiter in suo robore permansuris.

VII. Ubi vero Episcopus, posthabito uno, vel altero ex approbatis, Ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi tantum notam causam, quam censeat significari oportere Judici appellationis ad detegendam injustæ fortasse prælectionis notam, familiaribus litteris Judicem certiorem efficiat, inviolabilis secreti lege adjecta. Nemo sit, qui hanc praxim nostræ tribuat solertiæ, cum illa profluat a Tridentinis Decretis. Sessione etenim XXIV. cap. XX. de Reform. ita è ponitur: Præterea si quis in casibus a jure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii, de quo supra, ad alium Judicem recurrerit, teneatur acta omnia coram Episcopo gesta ad Judicem appellationis expensis suis transferre. EODEM TAMEN EPISCOPO PRIUS ADMONITO, UT SI QUID EI PRO CAUSAE INSTRUCTIONE VIDEBITUR, POSSIT JUDICI APPELLATIONIS SIGNIFICARE.

Et quamvis jure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi Judicem, a quo appellatum est, in morem olim positam hac tempestate exoleverit, & a foro recesserit, attamen Episcopus (ut dictum est) si ex causa sibi tantum, & non aliis nota, quæ tamen approbari digna sit, Ecclesiam contulerit, illam Judici appellationis, datis secreto litteris, denunciet, & aperiat. Sciant porro Judices, delatam

tus ab Episcopo confici, & rationes, in voluminibus secretis fuisse esse custodiendas, nec parvi pendendum esse testimonium illius Pastoris, cui Divino mandatur eloquio oves suas agnoscere. Facile enim credi non potest, Episcopum tam non unius, quam alterius talenti adeo immemorem, ut non deterreat Divini incomminationis Iudicii, odio, vel favore moveantur, &c. in Sacrorum Canonum singularem incurrat, dicant malum bonum, bonum malum, ponentem tenebras lucem, & lucem tenebras.

Si vero Episcopus suae suspecta fidei Iudicio, ad quem appellatum est, nec eidem tuto possit committere hujusmodi ex culta rationum momenta, illa significet secretis literis S. R. E. Cardinali Praefecto pro tempore Congregationis Concilii, qui nec confusio nec sufficienter docet, quo minus a Iudice appellationis debitus usus fiat harum tribuatur.

Praeterea quia aequitati etiam convenit, causas appellationum, quae magno litigantium dispendio, & Ecclesiae pernicie immortales quandoque ducunt, quanto fieri potest brevius terminari, idcirco ubi a Iudice appellationis lata sententia, quae provisionem factam ab Episcopo omnino sit confirmatura, nullus pateat novae appellationi aditus, sed auctoritate rei judicatae controversiae finis imponatur. Sin vero Iudex appellationis aliter, quam Ordinarius pronuntiaverit, liceat provisio ab Episcopo, qui causa cecidit, ad alium Iudicem appellare, si provisio interim retenta Parochialis Ecclesiae possessione. Tandem postquam tertius quoque Iudex sententiam dixerit, ne partes ultra modum graventur sumptibus, & expensis, praesertim quia agitur de cura animarum, cui damnosum est, certo Pastore destitui diutius, in legitimum regendae Ecclesiae jus obtineat, cui duae conformes adstiterint sententiae, nec ullum novae appellationis remedium locum habere jussimus.

His sane regulis, quamvis appellatio sublata non sit, satis tamen provisum esse arbitramur Ecclesiasticae disciplinae a recto gerendarum rerum ordine. Unum superest, ut propositas hactenus media debitum executioni mandentur, eamque in tempus futurum Ordinarii vigilant, aut sane desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset ad Nostri Apostolatus auditum novas in dies deferri querelas, ac submovendis abusibus novas implorari leges ab iis, qui eam praestituras negligant, & contemnunt.

Demum cum non raro contingat Ecclesias Parochiales, Dignitates Canonicatus, aliaque Beneficia, curam animarum habentia, a Sede Apostolica esse conferenda, vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictae Sedi reservata sint: Nos Praedecessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes praecipimus & mandamus, ut uno, vel altero eveniente casu, concursus ab Episcopo sive a loci Ordinario indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vel licentia, quam Nostris hisce literis sibi tributam Episcopi intelligant. Absoluto concursu, si res sit de Beneficiis Curatis, quae tantum ratione mensium reservata sint, Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, & Datariae significet, nec acta concursus transmittat, nisi a Dataria, cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta Beneficia, quibus cura imminet animarum, ex alio quovis capite, quam ex ratione Apostolicorum S. Sedi reservata sint, eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat Episcopus a ferendo dignioris judicio, & acta concursus ultro Datariae exhibeat.

Licebit tamen Ordinariis pro suo arbitrio secretis literis Datario scribere, eidemque denuntiare personam, quam censent regendae Ecclesiae magis idoneam, eumdemque commonere, an occulta aliqua & in actis nullo reflexa subsit causa, quae eorum alteri ad Beneficium Curatum obtinendum. Nos ipsi postmodum ab hac Sede omnium Principe & Magistra excelsiori edocebimus exemplo, quanti faciendum sit Episcopale judicium, quaecumque vos hortamur prosequamur, Venerabiles Fratres, ac paternae nostrae benevolentiae evocantes, quibus interim Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Da-

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem die 14. Decembris 1742. Pontificatus Nostri anno tertio.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

CONSTITUTIO

Ad Locorum Ordinarios de Re de Missa a Parochis applicanda pro populo, atque recitatione Divini Officii in Choro recitatione.

BENEDICTUS PAPA XIV

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

CUM semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates Vestras libenter amplectimur, ut sincerae Nostrae erga Vos dilectionis argumenta frequenter eliceant, tum vero maiori animi alacritate id ipsum praestamus, quum ad excitandum Fraternitatum Vestrarum zelum pro conservatione rectae disciplinae in Clero regimini vestro commisso praesentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim pro nostra imbecillitate nostram omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam ut Divini Cultus augmentum, atque Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Dioecesibus custodiam religiosae vigilantiae Pastorum Curae, identidem inculcando commendemus.

Huius porro Epistolae ad vos scribendae occasionem nobis atque argumentum in primis praebet controversia, quae omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro populi ipsorum curae commissi, tum etiam applicandae Missae Conventualis, quae pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis, tum vero debitum psallendi, quo tenentur Canonici praedictarum Ecclesiarum Choro adsistentes. Cuius quidem argumenti minime nova, sed a Scriptoribus frequenter habita tractatio est, eaque ea res in hisce Almae Urbis Nostrae Congregationibus, & potissimum in Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cuius Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa, ac definita fuerit, quamvis earumdem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & sibi constantia prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Praedecessorum Nostrorum approbationem, & confirmationem meruerint, nihilominus tamen mirandum esset eorum notitiam ad singulos quosque vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam sublata dubiorum diversitate, in quam Scriptores abierunt opinionum varietate, constans huius Apostolicae Sedis Sententia praedictis de rebus cunctis innotescat, & Fraternitatibus Vestris quaedam veluti norma, ac regula suppetat, iuxta quam Synodales, aliasque vestras circa praedicta Constitutiones, Ordinationes seu Edicta quorum publicationes Vobis iniungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem dum iuxta ea, quae in praesentibus tenenda, atque servanda praescribimus, omni qua decet, sollicitudine, ac vigilantia urgere studebitis minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum Vestrorum complemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad huius Nostrae Curiae Tribunalia forsitan habendi, utpote quos omnino reiiciendos esse praecipimus ac iubemus: qua de re has ipsas litteras Nostras in singulorum Tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum praescriptum tam ipsorum Tribunalium rescriptiones, quam de Vestris Decretis, quae ipsis praesentibus inhaerentes edituri estis, iudicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enunciavimus sacrosanctum Missae Sacrificium a Pa-

storibus animarum applicari debere pro populo ipsorum curae commisso, ut videlicet ex divino praecepto descendens a Sacra Tridentina Synodo diserte exprimitur sess. 23 c. 1 de Reform. per haec immutabilia verba: *Cum praecepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre*; & quamvis nonnulli defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam, de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint, quum tamen relata Concilii verba satis clara, & perspicua sint, cumque praedicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privative praeposita constanter edixerit eos, quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missae celebrare, sed ejus etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse, quodque magis interest, cum haec intelligentia a Praedecessoribus Nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata, nihil jam amplius aliud Vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam executionem in Vestris respective Dioecesibus omni studio procurare debeatis.

Neque Nos tamen, qui, ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes muneris Secretarii praedictae Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitana Cathedrali, partim in Metropolitana Bononiensi Patriae Nostrae Ecclesiis, quarum adhuc retinemus gubernationem, assidue transegimus, non ignoramus. Nos latent multiplicia genera effugia, per quae nonnulli praedictae obligationis implementum declinare satagunt, quibus idcirco providere opportunum a Nobis est consideratum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne animarum cura negligatur, non uno in loco id caveri mandet, ut quibuscumque opus fuerit idoneum Vicarium cum certa fructuum portione assignent ad eamdem curam exercendam eligant, ac deputent, uti videre est in sess. 7 cap. 7 sess. 21 cap. 6 & 7 sess. 23 cap. 6 sess. 25 cap. 16; non raro autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad adimplenda hujus Ecclesiae onera usque ad novi Rectoris electionem ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino sic jubente sess. 24 cap. 18 de Reform. nonnulli ex hujusmodi Vicariis contendunt se ipsos a praedicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod habitualis cura penes alium, seu alios resideat, ipsi actualem dumtaxat exerceant, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curae sint adstricti. Ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a praedicta applicatione Missae pro populo immunes quam alienos se ostendunt. Itaque mens nostra, & sententia est, sicut etiam pluries a praelaudatis Congregationibus indicatum fuit, ac definitum, quod omnes, & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi, aut Vicarii saeculares, verum etiam Parochi, aut Vicarii Regulares, uno verbo omnes, & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifica, & individua mentione digni, atque teneantur Missam Parochialem applicare pro populo, ut praefertur, ipsorum curae commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent congruam sibi Parochiam suis redditibus non suppetere, alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, & affirmant se neque sibi, neque decessoribus suis per longum tempus, quod immemorabile affirmant, umquam in usu fuisse. Nos autem ad praecedentem praedictae Congregationis Concilii resolutionem nostram approbationem & confirmationem extendimus, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore praesentium decernimus, & declaramus, quod licet Parochi, seu alii, ut supra animarum curam habentes, congrua praebenda redditibus destituantur, & quamvis antiqua, seu etiam imme-

mo

immobili consuetudine in ipsorum Dioecesibus, seu Parochiis obtinuerint, ut Missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen dicimus, omnes animarum curam habentes Missae Sacrificium pro populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere volumus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint, ad praedictam applicationem pro populo teneri. Et quidem Sacrosancta Synodus sess. XXIII. cap. XIV. praecipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus Missarum sacra faciant; *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent*: in pluribus aut in Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus provide constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debent. At vero non id unum in praesenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare, & applicare teneantur. Et quamvis compertum habeamus, id quod alias a Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus redditibus dotatum quotidie pro populo celebrare, & applicare debere, cum vero qui uberioribus hujusmodi redditibus non gaudeat, festis tantum diebus id ipsum praestare teneri: cum tamen pariter Nobis perspectae sint tum controversiae super hoc ipso exortae, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiae Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint, quoniam pingues nomine habendi sunt reditus etiam copiosi, quibus tamen multiplicia, & gravia sint onera annexa, tum etiam multorum querelae adversus hujusmodi Decretum, tamquam plus aequo rigidum, excitatae, Nobis innotuerint, idcirco opportunum censuimus Fraternitatibus Vestris declarare, Nobis abunde satisfactum fore, Vobisque pariter satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missae pro populo celebrent, atque applicent in Dominicis, aliisque per annum diebus festis de praecepto, cum praedicti Dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus juxta praeceptum Conc. Trid. sess. 5. c. 2. & sess. 24. c. 4. quilibet animarum curae praepositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet docendo ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochiae suae interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum verbum Dei*, & quibus Parochi subinde saltem in doctrina christiana erudire debent, juxta id, quod a praedicto Concilio in eodem cap. 4. Episcopis praecipitur: ut nempe *saltem Dominicis, & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent*.

Et quia in nonnullis Dioecesibus numerus dierum festorum de praecepto, de Apostolica Nostra auctoritate, & consensu, imminutus est, ut nempe in aliquibus festis Christi fideles & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant, in aliis vero populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missae Sacrificium: Nos, ut omnes omnino dubitationes circa onus applicationis Missae Parochis in hujusmodi diebus festis penitus eliminentur, statuimus, & declaramus, quod etiam iisdem festis diebus, quibus populus Missae interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro populo celebrare, & applicare teneantur.

Quia vero propria nonnumquam experientia satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeo pauperes, ut fere ex eleemosynis, quas a fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur, nec non quod Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam sub Vicarii, seu Oeconomi nomine deputantur aliquibus in locis adeo illiberaliter tractati, ut exiguus reditus ipsis constitutus, & fructus incerti voluntarie eidem obvenientes aegre ad eorum

rum vitæ necessaria sufficiant, quod ut quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti, proindeque cum illis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione Missæ recipere: idcirco Nos tam illorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque, quantum Nobis integrum est, consulere volentes, quamvis, ut supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus festis Missam pro populo celebrare, & applicare, attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi ad hoc, ut etiam diebus festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pro offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite possint, & valeant, dummodo ad necessariam populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent, ea tamen adjecta conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus juxta præsentem intentionem [illegible] per Benefactores [illegible].

Quod autem spectat ad Vicarios sive Œconomos Ecclesiarum vacantium, quum a Sacro Tridentino Concilio citat. sess. 24 cap. 18 cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua etiam arbitrio ipsius fructuum portione assignanda*, vestrum erit, Venerab. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut ejusdem Vicario, quem ipsi constitueritis, certorum fructuum [illegible] proventus gaudeat, [illegible] quod augmentum præstent, [illegible] onere celebrandi & applicandi Missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad communem Cameræ Nostræ Apostolicæ exiguntur, opportuna Thesaurario Nostro Generali mandata dabimus, quæ ei demandare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ Nostræ Ditionis, ceterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, Ecclesiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officia sua partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum quoad illos, qui tamquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu *residet* ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis, ipsorum Ecclesiis seu Monasteriis, Collegiis, aut locis piis olim unitæ, quamvis a recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præscripta fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte habetur, nihilominus ubi percepta fructuum portio vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam *prædictæ* Congregationis eisdem fuerit attributa, minime sufficiens a vobis reputetur propter temporum circumstantias, & sequenter pro imposito onere celebrandi & applicandi Missam pro populo diebus festis de præcepto, utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina sess. xxv. cap. xiii. cum illorum arbitrio permiserit, ut a temporum atque circumstantiarum [illegible] rationem congruam partem iis Vicariis fructuum portionem assignare, [illegible] necessarias omnes & opportunas [illegible], [illegible] appellatione [illegible] ut ad eadem [illegible] adversa, [illegible] suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda & [illegible] Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam [illegible], nonnulla Vobis facere putamus Sacrorum Cano-

num

vera sanctiones, quibus praecipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horae Canonicae debito modo, & forma recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur: quod adeo clarum fuit, ut nulla super eo oriri possit dubitatio. Idque de re perspicuum patet, & per omnes uniuscujusque [illegible] resolutiones ab hac Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum, repetitis vicibus emanatas, quas omnes Apostolica auctoritate Nostra confirmamus, & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes, ut scilicet Missa Conventualis, quae singulis diebus canitur a Clero praedictarum Ecclesiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur, eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt, pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de praecepto applicari debere superius declaravimus. Porro dare operam, ut [illegible] quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Ecclesiis quandoque sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod tempore, dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiae Benefactore, vel pro [illegible] celebratur, & applicatur, satis [illegible] obligationem applicationis Missae Conventualis. Etenim [illegible] non quidem [illegible] Benefactores, sed Benefactores in genere [illegible] Ecclesiae [illegible] quicumque in eadem sive dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionarias, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem [illegible] ipsi vicibus celebrant.

Neque minus improbandam novimus aliorum sententiam, qui satis putant [illegible] praedictam obligationem impletam esse, dum in eorum [illegible] pro Benefactoribus in genere aliquae interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus [illegible] pro iis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositam obligationem alia ratione satisfacere possit, quam ea, quae a lege Ecclesiastica [illegible] praecipitur [illegible] Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrandam [illegible] pro iis in genere applicandam.

[illegible] non solum primis Ecclesiae saeculis, verum etiam temporibus haud longe a nostra aetate remotis (quod Vos ex Historia Ecclesiastica dubitare non debetis) servabatur olim in singulis Ecclesiis [illegible] omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquaeque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, adeo consignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam interiret, atque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missae Sacrificium offerretur: quam ob causam etiam praedictus Catalogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri celebrantis [illegible] Benefactores [illegible] nihil [illegible] pro se [illegible] sed tantummodo pro peccatorum [illegible] Deo offerre [illegible] Ecclesiarum [illegible] Praelatis preces pro [illegible] bona [illegible] Sacrorum [illegible] Diptychorum [illegible] defecit, [illegible] Benefactorum [illegible] At non idcirco [illegible] & [illegible] orandi pro iis, & Sacrificium Missae pro iis offerendi. Atque inde principium applicandae Missae Conventualis pro Benefactoribus in genere originem, atque rationem ducit.

Quae admodum vero loquendo de Missa Parochiali [illegible] dictum est [illegible] pro populo [illegible] diebus festis de praecepto, ita pariter [illegible] quoque applicationem quotidianam Missae Conventualis pro Benefactoribus in genere [illegible] superiori [illegible] hac [illegible] per opportunas Congregationis Concilii Tridentini Resolutiones, quas proinde [illegible] Nos etiam auctoritate Nostra approbamus, & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserant. Verum jam pluries responsum fuit hujusmodi consuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abusus, & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii a Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent eo quod alio quopiam Missarum onere obstricti inveniantur vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali præbenda obtinent, vel quia præter munera Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus festis de præcepto, debere pro populo sibi commisso eam applicare, ac proinde nequeunt eamdem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent, pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Missa Conventualis non semper a Canonicis, aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a Beneficiatis, aut Mansionariis, quos minus æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderant exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleemosynam quotidianam pro Missa Conventuali ad nihilum fere redactæ, via foret, ut ab aliquo curarentur cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus sess. XXIV. cap. XV. opportunas rationes ostendit, quibus Canonicarum præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut sæpe evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recursum habere, cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu, auctoritate Apostolica a Prædecessoribus Nostris eidem impartita, & a Nobis etiam præsentium tenore confirmata quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

Nec modo Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in illis canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus Vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque cum superius a Nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam, & applicandam esse, nunc expendendum superest, an earumdem Ecclesiarum Capitula jurisdictioni vestræ respective subjecta adigere debeamus, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vestris Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum Nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Itaque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam, & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum, & Beneficiorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, eamque haurire dubio so-

lu-

lationem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam censuerit, Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus: laudandos nempe, & confirmandos esse quotquot pro te sua secundam aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in [illegible] Ecclesia vigentis, iis imperamus, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non invenitur, liberam [illegible] tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in Commemoratione pro Defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ Nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras etiam hortamur, ut maximam curam, & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, indecenter, pausa nempe interposita, & maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus in aliquibus Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut ie munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, ut ipsi sibi fructum imperent, neque propterea Beneficiatis, aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum earum Privilegia. At quum Synodus Tridentina sess. xxiv. cap. xii. loquens de Dignitatibus, & Canonicis, qui Choro interesse debent, unum ex eorum officiis esse dicat, *in Choro ad psallendum instituto, Hymnis, & Canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare*, quamque pauca omnino sint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro non assistitur, itaque receptæ in universa Ecclesia disciplinæ paucorum sibi adversari dignoscatur, quum insuper opinio illa numquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præ-

posita examinata est, quin statim explosa fuerit, & improbata, quamvis præsumptis [illegible], [illegible] fundamentis, & [illegible] niteretur. Canonicis etiam [illegible] Patriarchalium Urbis Nostræ [illegible] super hoc insistentibus, quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apostolica Sede approbatis, & confirmatis, nihil jam reliquum esse videtur, quominus pastores universam legi se accommodent. Equidem minime Nobis compertum est, quod peculiari titulo, ut talem prælatum habeant unus, vel alterius Ecclesiæ Canonici suo muneri satisfacere per simplicem in Choro assistentiam, absque Divinæ Psalmodiæ cantu. Verum [illegible] præsidio Apostolicum non prætuleritur, vel antiquum sedis, firmumque, ac vigens Privilegium, ut Indultum: tute, ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciant, & consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque Nobis, neque Vobis apud Divinum Judicem fraudi sit, si in hac [illegible] quæ tanti est momenti, tempore quo adsignet Dei curam proximioni [illegible] & [illegible] quas arguendo, & increpando exercere debebamus, dissimulasse, ac silentio nostro lavisse, & confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus Vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Augusti 1744. Pontificatus Nostri anno quarto.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola encyclica ad Episcopos Italiæ directa,

Qua novella circa usuram declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam benedictionem.

VIX pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur, cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit: quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ scientia, & Canonicæ disciplinæ studio, ac peritia plurimum commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Præsulem quoque juris utriusque laurea præditum, & in Foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum, perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omnique cupiditate soluti, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones in scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur, sed, ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi: nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt, ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum, ideoque ultra sortem lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam ullum arcessiri subsidium poterit vel ex eo, quod id lucrum non excedens, & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit, vel ex eo, quod is, a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat, nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati, atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum, exigere adhuc non veretur; proinde si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione Justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est in humanis contractibus æqualitatem, cujusque propriam,

priore, & sancte servare, & non servatum exacte reparare.

III. Per haec autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut aiunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturae mutui minime innatos, & intrinsecos, forte concurrere, ex quibus justa omnino, legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam per alios diversae prorsus naturae a mutui natura contractus, recte collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejusmodi diversis contractuum generibus, si sua cuique non servatur aequalitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si rite omnia peragantur, & ad justitiae libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment, cum contra ex ipso oraculo divino discamus, quod *justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum*.

V. Sed illud diligenter advertendum est, falso sibi quemquam, & nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac praesto ubique esse, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel secluso etiam mutuo contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum praesidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum ultra sortem integram, salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis documentis, & Catholicae Ecclesiae de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quod multis in casibus tenetur homo, simplici, ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso praesertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari a te, ne avertaris*, & quod similiter multis in circumstantiis, praeter unum mutuum, alteri nullus vero, justusque contractus locus esse possit. Quisquis igitur suae conscientiae consultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo justus alius titulus, vere ne justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quaerit lucrum, omnis labis expers, & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant sententias suas Cardinales, ac Theologi, & viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulaveramus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eamdem causam non praetermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis: nam praestantium virorum suffragia, quae modo commemoravimus, diligentissime percurrimus. Cum haec ita sint, approbamus, & confirmamus quaecumque in sententiis superius expositis continentur: cum Scriptores plane omnes, Theologiae & Canonum Professores, plura sacrarum litterarum testimonia, Pontificum Decessorum Nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus auctores, quibus contrariae sententiae referri debent, & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem praebere videntur. Neque ignoramus, quanta sapientia, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiae ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras Encyclicas dedimus universis Italiae Ar-

Archiepiscopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc vos Venerabiles Fratres, & ceteri omnibus innotescerent, & quoties Synodos celebrare, ad populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer omnes eos, ut ne quis in vestris Diœcesibus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt sententias, attamen pietatis vestræ studium, ac religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Primum gravissimis verbis populis vestris ostendite, usuræ labem, ac vitium a divinis litteris vehementer improbari; illud quidem varias formas atque species induere, ut fideles Christi sanguine restitutos in libertatem, & gratiam rursus in extremam ruinam præcipites impellat; quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur; sed potius ab illis, qui doctrinæ, ac virtutis gloria supra ceteros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent, (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt,) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant; etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam, & cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodcumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimium adhæreant, sed priusquam responsum reddant, plures Scriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur, deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minime careat, siquidem convicia, atque injuriæ vinculum christianæ caritatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inserendas exponant, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi sollicitudinem, & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum. Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine continetur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, si perpendamus naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam, & sejunctam esse, & ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideoque potest in utroque fo-

ro re-

ro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has litteras a nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ conciteantur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem, & puritatem inducantur. Postremo vobis, & gregi curæ vestræ concredito Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 1. Novembris 1745. Pontificatus Nostri anno VI.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

De Episcoporum Residentia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD universæ Christianæ Reipublicæ Statum, ad Ecclesiasticarum legum custodiam, & fidelium populorum salutem, tam magni refert singulos Patriarchalibus, Primatialibus, Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis præpositos, in ipsis Ecclesiis, vel Diœcesibus sibi creditis assidue residere, ut difficile sit aliud ullum reperire Ecclesiasticæ disciplinæ caput, quod aut Conciliaribus Canonibus, atque Decretis, aut Apostolicæ Sedis Constitutionibus, & Sanctionibus tam sæpe, tamque impense inculcatum fuerit, & commendatum. Ut autem antiquiora Canonica statuta prætereamus, Nobis satis erit innuere, quid hac de re decreverit Sacrosancta Tridentina Synodus sess. VI. cap. 1. & sess. XXIII. cap. 1. de Reformatione, & ea, quæ recolendæ memoriæ Prædecessor Noster Urbanus Papa VIII. præcepit in sua Constitutione data apud S. Petrum die 12. Decembris anni 1634. quæ incipit, *Sancta Synodus*, & in qua præcedentes aliorum Romanorum Pontificum Pii IV. Gregorii XIII. & Clementis VIII. Leges, & Constitutiones retulit, confirmavit, & ampliavit. Neque opus est recensere omnes Encyclicas litteras, quæ ad Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos de implendo hujusmodi residentiæ onere identidem ad monendos ab hac Apostolica Sede mitti consueverunt, ut patet ex Epistola [illegible] Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. Prædecessoris quoque Nostri scripta die 5. Februarii anni 1678. item ex alia die 24. Decembris anni 1707. a fel. record. Clemente Papa XI. ad suum, & Apostolicæ Sedis Nuntium Neapoli commorantem concepta, ut illius Regni Præsules ad residendum in propriis Ecclesiis, & Diœcesibus adigerentur, necnon ex ejusdem Clementis litteris in forma Brevis, datis die 25 Maii anni 17[illegible], ad Archiepiscopos & Episcopos Poloniæ, qui obtentu turbarum, & dissensionum, quæ tunc in eo Regno versabantur, suas reliquerant Ecclesias atque Diœceses.

Neque porro Nos hac in re Apostolici Officii Nostri partes desiderari permisimus; vix enim inscrutabili divinæ providentiæ consilio in hac suprema Ecclesiæ universalis specula collocati fuimus, quum veterem Prædecessorum Nostrorum morem in usum revocantes, ad Ven. Fratres omnium per Orbem Ecclesiarum Antistites Apostolica scripta direximus, quibus inter cetera salubria monita, hoc etiam de residendo in propriis Ecclesiis peculiari studio iis inculcare, & tam gravissima damna, quæ ex eorum absentia proveniunt, quam magnas utilitates, quas eorum præsentia concreditis ipsis Diœcesibus affert, ante oculos proponere non prætermisimus, ut videre est in § 4. Epistolæ Encyclicæ diei 3 Decembris anni 1740. a nobis conceptæ, quæ

in Tomo I. Bullarii Nostri nuper vulgati num. 1 impressa est. Qui autem hominum corda scrutatur Deus, is sane novit quanto, & quam acerbo animi Nostri dolore nonnunquam acceperimus, Ecclesiasticas regulas ab aliquo ex Fratribus hac in parte violari: & quantopere studuerimus nunc admonendo, nunc obsecrando, nunc increpando, absentes quidem per literas, praesentes vero ipsa voce ad debitum *Residentiae* officium revocare. Quin etiam laudabilibus Praedecessorum Nostrorum vestigiis inhaerentes, in Nostra & Cancellariae Apostolicae Regula, qua Beneficia in octo anni mensibus vacatura nostrae dispositioni, & collationi reservavimus, semel etiam eisdem Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis residentibus gratiam alternativae mensium, certis modo, & forma ab iis acceptandam, libenter obtulimus, nimirum, ut quamdiu ipsi apud Ecclesias, aut Dioeceses suas vere, & personaliter residerent, de Beneficiis hujusmodi Ecclesiasticis, quae extra Romanam Curiam in Februario, reliquisque alternis anni mensibus vacare contingeret, dummodo aliter dispositioni Apostolicae reservata, vel affecta non essent, libere disponere valerent: facultatem tempore Pontificatus Nostri duraturam concedimus: quo scilicet iidem Episcopi, & majores Ecclesiarum Praelati ampliorem facultatem in Beneficiis praedictis conferendis sic obtinentes, hac etiam Apostolicae Nostrae liberalitatis gratificatione illecti, ad personalem residentiam praedictam libentius observandam adducerentur.

Quoniam vero & certo quodam tempore abesse possunt, & hujusmodi occasiones incidere, propter quas, praevio Romani Pontificis assensu, & approbatione, liceat Episcopo a propria Ecclesia, & Dioecesi per aliquod definitum tempus abesse; ea vero absentia, quae ad modicum tempus protrahitur, nomen defectus residentiae vix sustinet; ideo & in Canonibus, & in Apostolicis Constitutionibus ad praecavendum abusus tam circa hujusmodi causarum, & occasionum relevantiam, quam circa tolerabilia temporum spatia, provide statuuntur leges, & regulae reperiuntur. Et quidem justae, ac legitimae absentiae causae a praefata Tridentina Synodo cit. cap. 1. sess. 23. non aliae agnitae fuerunt, quam Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, & evidens Ecclesiae vel Reipublicae utilitas. Verum his etiam causis deficientibus, quum eadem Sacrosancta Synodus perpendisset ex veterum Canonum sententia, minime abesse videri eos, qui aliquantisper absunt, & statim sunt reversuri, omnibus Ecclesiarum Antistitibus indulsit, ut sibi licere non putarent singulis annis ultra duos, aut tres ad summum menses, sive continuos, sive interruptos extra propriam Dioecesim commorari, eosque simul admonuit, ne per illud temporis spatium, Dominicae *Adventus*, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, & Corporis Christi diebus ab Ecclesiis suis Cathedralibus abessent, nisi forte Episcopalia munera in ipsa Dioecesi eorum sacra eos detinerent, ea praeterea rationem ab iis haberi voluit, ut absque ullo Gregis detrimento concessa uterentur libertate, & ut id aequa ex causa fiat, quibus verbis animi levitas, oblectationum cupiditas, aliaeque similes causae procul excluduntur.

Praefatus autem Urbanus Praedecessor ad peculiares occurrentes casus dirigens, Episcopis in Curia promotis unum concessit mensem, (quem postea declaratum fuit, a die ipsorum propositionis in Consistorio computandum esse) quo mense elapso, singuli ad proprias Ecclesias se conferre deberent. Sed quum in Concilio Romano habito a fel. record. Benedicto Papa XIII. Praedecessore pariter Nostro, Episcopi exposuissent, tam exiguo temporis spatio non posse a recenti promotione sua in Urbe negotia expediri, idem Benedictus facultatem concessit Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali suo, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe, ejusque Districtu Vicario, ut praefatum unius mensis terminum, inspecta casuum contingentia, & causa cognita, ad alios quadraginta dies, & non ultra prorogare possit.

Prae-

Praeterea Episcopis ad sacra Apostolorum limina statutis temporibus visitanda personaliter accedentibus supradictus Urbanus Praedecessor indulsit, ut qui Ecclesias citra Montes & citra Mare positas possident, per quatuor, qui vero ultramarinas & ultramontanas Ecclesias possident, per septem menses continuum a residentia in suis respective Ecclesiis faciendâ [illegible] gratiâ, excusarentur.

Cum vero idem Urbanus declarasset, se per ea, quae in suis praefatis litteris constituerat, minime sublatam voluisse dictam trium mensium licentiam a Concilio indultam, hinc postea ortae quaestiones & varia tandem sunt Decreta ab eodem Urbano, ejusque Successoribus approbata, quibus statutum fuit, non licere trimestrem absentiam praedictam conjungere sive cum eo tempore, quo permoratur Episcopus post suam promotionem in Urbe commorans, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum Liminum visitationem eisdem concessum fuit; neque fas esse diversis temporibus ita disponere, ut tres postremi menses unius anni committantur cum tribus primis mensibus anni subsequentis. Sed etiam vetitum est praedictos menses conjungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem aliquis Episcopus permittitur extra Dioecesim degere, ne scilicet contra mentem [illegible] temporibus vernum simul & aestivum, sive aestivum una cum autumnalibus extra Dioecesim ducat conjungat. Denique ut qui indulgentia Sacri Concilii per triennium uti possit, declaratum fuit, praedictam trium mensium vacationem intra cujusque anni limites coerceri, ut qui non eo usus fuerit, non ideo [illegible] anno diutius ab Ecclesia sua abesse valeat.

Et quoniam Tridentina Synodus sub legibus de residendo hujusmodi ipsos etiam S. R. E. Cardinales nominatim comprehendit, praefatus Urbanus Pontifex, advertens nonnunquam evenire, quod aliquis ex Cardinalibus aliquam Patriarchalem seu Metropolitanam aut Episcopalem Ecclesiam propositam unam simul cum Episcopatibus suburbicariis obtineret, constituit, ut hujusmodi Cardinales ad praedictas Ecclesias, non autem apud Episcopatus suburbicarios residere tenerentur.

Denique tam in praedicto Concilio, quam in citata Urbani Constitutione, contra transgressores hujusmodi legum, quae ad residentiam pertinent, gravissimae poenae statutae fuerunt, quarum executionem idem Urbanus primo quidem demandaverat Auditori tantum Curiae Camerae Apostolicae, verum biennio post totam hanc materiam cognoscendam delegavit Congregationi particulari a se deputatae, quam compositam esse voluit ex tunc & pro tempore existentibus Cardinali Romani Pontificis in Urbe Vicario, necnon ejusdem Pontificis Datario, & Secretario Status, ac Secretario Brevium, duobus item Secretariis Congregationum negotiis & consultationibus Episcoporum & Regularium, ac interpretationi & executioni Decretorum praedicti Concilii Tridentini respective praepositarum. Et quidem praedicto Cardinali Vicario facultatem tribuit, ut ipse [illegible] in casibus & cum consilio praedictorum Praelatorum concedere posset Episcopis licentiam abessendi a propriis Ecclesiis & Dioecesibus ipsorum [illegible] dierum quadraginta, ut in ipsis Urbani litteris datis die [illegible] Januarii [illegible] diffusius praescribitur.

Hujus Congregationis Caput, seu Praefectus, ex quo eadem instituta est, semper fuit praedictus Cardinalis Vicarius pro tempore existens, quemadmodum ejusdem Secretarii munus is semper gessit, qui Congregationis Concilii Tridentini fuit a Secretis; unde etiam Nos ipsi, dum in minoribus constituti Officio Secretarii praedictae Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum fungeremur, per quinque annos Secretarii alterius Congregationis super residentia Episcoporum simul sustinuimus. Quae tamen Congregatio, ut ex ejus secretis regestis apparet, tam ipsius Urbani Praedecessoris temporibus, quam aliis subsequentibus, non semel singulis annis adunari consuevit, id, quod a san. mem. Praedecessore [illegible] Nostro Clemente Papa

XI.

XL. in usum revocatum fuit, & identidem productum. Nobis interea præfatum Secretarii munus obeuntibus, continuoque a Nobis & superioribus [illegible] methodo, quæ pro causis ad Congregationem Concilii pertinentibus observatur.

Ut autem Episcopi a suis Ecclesiis, vel Diœcesibus inde abesse possint, quæ a [illegible] causam Canonicam expressa quoque [illegible] Romani Pontificis [illegible] necessaria [illegible] prædicta [illegible] a Conciliis permissa pro qua [illegible] requiritur licentia, quam [illegible] Cardinalium Episcoporum [illegible] de [illegible] causæ [illegible] facere, hoc est quod quæcumque hujusmodi [illegible] olim indulgeretur per speciale Chirographum manu Pontificis [illegible] expediebatur. Postmodum vero [illegible] omnes hujusmodi licentias [illegible], quod Pontifici subscribendæ [illegible] quem hunc morem a prædecessoribus Secretariis [illegible] nos quoque servavimus.

Cum autem post elapsum duodecim annorum, quorum duos apud Anconitanam, & decem apud Beneventanam Ecclesias Regimini Nostro [illegible] commissas [illegible] in Urbem reversi, & ad Apostolicam Sedem [illegible] evecti fuerimus, Congregationis [illegible], [illegible] non amplius frequentari comperimus, neque porro Chirographo, aut folia signanda Nobis oblata fuerunt, sed [illegible] a Prælato dictarum Congregationum super executione & interpretatione Concilii, & super Residentia Episcoporum Secretario, tam petitionum Episcoporum, qui vacationem a residentia postulabant, quam causarum, quibus hujusmodi petitiones innitebantur, relatione, Nostroque deinde accepto responso, opportuna singulis decreta perscripta, eaque a Cardinali Vicario Nostro, tamquam supradictæ Congregationis super Residentia Episcoporum Præfecto signari contigerunt. Verum quum nos hanc agendi rationem pro rei gravitate minus compendiosam judicaverimus, visum est Nobis motu proprio, & ex certa scientia non solum pro debita, ut aiunt, actus solemnitate, sed etiam pro pleniori substantia & pro majori earumdem confirmatione quæ ad [illegible] obtinendas afferuntur [illegible] leges, & ordinationes [illegible] observandas Apostolica auctoritate [illegible] præsentium, edicere & constituere.

Primum itaque [illegible] Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi Decreta sess. VI. cap. I. & sess. XXIII. cap. I. de Reform. laudatorumque Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Pii IV. Gregorii XIII. Clementis VIII. & Urbani pariter VIII. Constitutiones & Ordinationes, necnon omnes, & singulas quas supra memoravimus resolutiones Apostolicæ Sedis auctoritate editas [illegible] innovantes, & tam Decretorum, quam Constitutionum ordinationum, & resolutionum hujusmodi tenores etiam veriores pro satis hic expressis, ac etiam de verbo ad verbum insertis habentes & haberi volentes, illisque & illas quatenus opus sit [illegible] plenissime approbantes & confirmantes omnia & singula in ipsis contenta, & ad [illegible] quem spectat & pro tempore [illegible] spectabit [illegible], & in omnibus quæ Nostris hisce litteris non adversentur exacte impleri, & observari volumus, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, atque præcipimus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, aut contrariis, etiam quantumvis inveteratis, usibus, & consuetudinibus, quæ penitus abolita & corruptelæ dici debent, quibus si forte adesse aut [illegible] contingat motu, ac scientia pari, ac de plenitudine Apostolicæ auctoritatis Nostræ plenitudine, derogamus & derogatum esse volumus, & decernimus.

Secundo loco, & consequenter ad præmissa adversus prædictarum legum, & Constitutionum transgressores omnes, & singulas pœnas in eisdem Decretis, & Constitutionibus latas, & comminatas, auctoritate quoque Nostra confirmamus, & innovamus, [illegible] quarta parte fructuum unius anni, ipso facto

ctio ab iis accurrendo, qui legitimo impedimento seu causa & rationabilibus causis cessantibus, & absque expressa ut praefertur Apostolicae Sedis licentia, sex mensibus continuis extra suam Dioecesim morando abfuerint, & similiter ulterius quartae partis fructuum eodem modo accrescendae ubi hujusmodi absentia ad alios sex menses protrahatur, ut in praedicto Concilio Tridentino sess. 6. cap. 1. de Reform. statutum fuit, sacrilegii quoque in peccato mortali eorum, & obligationis restituendi fructus in absentia perceptos, ut a etiam privati decernentur, eosque erogandi in Ecclesiarum fabricas, seu in subventionem pauperum ipsius loci, quacumque conventione seu compositione pro hujusmodi fructibus male perceptis prohibita, ut in eodem Concilio sess. 23. cap. 1. praescribitur. Similiter eminentiam a praedicto Pio IV. Praedecessore Nostro, ac nullitatis facultatum testandi & disponendi, si quas transgressoribus hujusmodi competere dignoscantur, necnon inhabilitatis ad majores dignitates & Ecclesias obtinendas, quam pridem quoque Praedecessor Clemens VIII. indixit, per omnia confirmamus & renovamus. Quibus omnibus hoc etiam superaddimus, ut iidem transgressores omnibus & singulis indultis & privilegiis, quae forsan ipsis tamquam Pontificio Solio assistentibus concessa fuerint, ipso facto privati esse censeantur. De cetero sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui praeter tres menses a Concilio toleratos absque legitima causa & expressa Romani Pontificis licentia extra propriam Dioecesim commorantur, sed eos etiam, qui hujusmodi licentiam falsis suggestisque causis dolose extorquere non dubitaverint, vel ea semel etc. tresque obtenta praescriptum in eadem tempus ac praefinito tempore protrahenda fuerint. Quod si nec habitationes atque non minus Canonica statuta, quam propositas hujusmodi poenas contemnentes in sua contumacia contumaciter perseverare praesumpserint, volumus adversus illos ad ulteriora cum effectu procedi, juxta mentem ejusdem Concilii Tridentini, quod in eodem cap. 1. sess. 23. Romanum Pontificem pro tempore existentem hortatur, ut sua supremae Sedis auctoritate in hujusmodi transgressores ad severiorem Sacrorum Canonum normam animadvertat, atque etiam Ecclesiis ipsis de utilioribus Pastoribus provideat, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

Tenore hujus volumus, & mandamus, ut praedicta Congregatio super residentia Episcoporum ab Urbano Papa VIII. indicta exercendo atque sedulitate retineantur, confirmantes ipsius praefecturae munus dilecto Filio Nostro Joanni Antonio Tituli Sancti Martini in Montibus Presbytero S. R. E. Cardinali Guadagni nuncupato, moderno nostro in Urbe, ejusque districtu in spiritualibus Vicario, ejusque in officio Vicariatus hujusmodi successoribus, sicut etiam officium Secretarii ejusdem Congregationis dilecto Filio Magistro Joseph Alexandro Fornerio, ejusque successoribus Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Secretariis, eorumque statuimus in hujusmodi Congregatione, nec non, & deinceps pro tempore locum habere, & suffragium ferre, quacumque ex officio & munera obtineant, sive alios bene compertos, qui in praecitatis Urbani Praedecessoris literis designantur. Praeterea cum omnino expediat hujusmodi Congregationem Promotore Fiscali carere, Nos eum, qui in Tribunali praedicti Cardinalis Vicarii Urbis officium gerit Promotoris Fiscalis, ejusque in officio successores pro tempore ad idem munus obeundum deputamus in praefata Congregatione, cum [illegible] plenam seu ipsum cum [illegible] suffragio volumus interesse. At vero perpendentes, quod si congregatio aliquoties habenda foret, quoties ab aliquo Episcopo licentia abs eundi a Dioecesi petere contingeret, eadem aut propter frequentiam nimis onerosa evaderet, aut propter negotiorum levitatem tracta temporis neglecta parte pendi posset, volumus atque statuimus eandem tunc tantum cogendam, habendamque esse, cum aut a Nobis, sive a Successoribus

No-

Nostris Romanis Pontificibus, alterius majorem cognitio ipsi remissa, & delegata fuerit, aut hujusmodi etiam remissione cessante quoties de poenis superius constitutis adversus aliquem transgressorem exequendis decernendis infligendisque deliberandum fuerit: siquidem hujusmodi poenarum modus prout cuique major, aut minor contumacia exegerit ab eadem Congregatione statuendus erit, ut facta per ipsius Secretarium Nobis, seu Successoribus Nostris relatione approbataque Congregationis resolutione, ad hujusmodi poenarum executionem procedatur, & si denique cum aliquis Episcopus instanter proponat abessendi a propria Dioecesi, rationem alicujus momenti sive ejus tales causae ea demum natura esse, ut Apostolicum indultum de non residendo ad longum tempus ipsi sit concedendum: Nos hujusmodi indulta nonnisi nunquam concedi debere decernimus, nisi & praevio causarum examine in eadem Congregatione peragendo, nostraque & Successorum Nostrorum scientia & approbatione, & mediante expeditione litterarum Apostolicarum in forma Brevis, atque mandamus nostro, & Romani Pontificis pro tempore existentis supplicum libellorum Secretario, nec non Secretariis quarumvis Congregationum, quibus ea de re preces oblatae fuerint, ut illas ad praedictam Congregationem super residentia Episcoporum omnino remittant: firmiterque prohibemus Nostro, & Successorum Nostrorum pro tempore Secretario Brevium, ne litterarum Apostolicarum super indultis hujusmodi exempla Nobis, aut Successoribus Nostris signanda ullatenus afferat, nisi authentica documenta tam de causarum examine in dicta Congregatione peracto, quam de Apostolica approbatione, & assensu consequenter exhibito, eidem fuerint exhibita.

Quarto loco statuimus, ut folia superius enunciata imposterum omnino conficiantur, in quibus nimirum describantur nomina Episcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra Dioecesim, una cum causis ob ipsa indulta, atque probatio, & spatio temporis, ad quod hujusmodi indulta conceduntur; quae quidem folia a Romano Pontifice subscripta, in Tabulario praedictae Congregationis, ut alias diximus, praecipimus: quod tamen intelligi volumus non de iis indultis quae per Apostolicas litteras in forma Brevis expedienda esse in paragrapho superiore praescripsimus, sed de alterius generis indultis, de quibus infra dicendum erit, quaeque post Pontificium assensum a Secretario requisitum, & obtentum, expediri debebunt per decreta a praedicto Cardinali Vicario Urbis tamquam praefatae Congregationis praefecto subscripta. Decet enim has quoque licentias non sine Pontificia subscriptione prodire, atque obtinebitur accurata signatura Pontificis super praedictis foliis, in quibus singulorum indultorum tenores, & causae a Secretario describentur: quemadmodum ex ipsis temporibus, ac etiam a Nobis ipsis dum hujusmodi Secretarii munere fungeremur, servatum fuisse novimus.

Quinto loco, quoniam experiendo cognovimus, quod ad obtinenda indulta commorandi extra Dioecesim, intra tempus plerumque causae ab Episcopis afferri solent, nimirum aut necessitas assistendi personaliter alicui liti, seu controversiae, in qua Ecclesiae, aut Cleri sui, vel etiam propriae familiae res agatur, quaeque in Romana Curia introducta sit, vel alia in Urbe in qua resideant majora Tribunalia, quorum ea de re judicium esse debeat, aut corporalis aegritudo qua correptus fuerit Episcopus, dum extra Dioecesim, Conciliaribus mensibus utens, moraretur, ita ut ad eamdem Dioecesim reverti nequeat, aut adversa valetudo in ipsa Dioecesi contracta, ad quam depellendam medici putent necessarium fore Episcopum aerem, & solum aliquantisper mutare, aut denique indigentias aeris in Dioecesi vigens, quam aliquibus anni mensibus devitare oporteat: & quoniam nec ulla ex praemissis causis absque expressa Romani Pontificis approbatione quemquam ab onere residendi eximere possit, & nisi certis expressis circumstantiis, atque verificatis, difficile est ad hujusmodi appro-

pro-

prohibitionem esse, recteque procedere, necessarium Nobis visum est interim paucas Regulas statuere, quae in singulis occurrentibus casibus ab iis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, observari mandamus, atque praecipimus.

Si quis igitur in posterum licentiam petierit abscedendi a Dioecesi sibi commissa, ut ad Curiam contendat, quae sub veritate per se ipsum interim exponere debebit in precibus tum causam, sive litem, in qua huiusmodi lis agitatur, tum etiam an ea pertineat ad ipsam Oratoris Ecclesiam, seu Clerum, vel potius ad ipsius Familiam. Et quidem si ad Familiam pertineat, absque eo quod Secretarius Congregationis Pontificem [illegible] Cardinalem Praefectum alloquatur, rescribendum ab ipso erit, ut Orator ad effectum de quo in precibus, utatur mensibus a Concilio indultis. Quod si eis iam usus fuerit, ulterior ipsi licentia non concedatur. Si vero de eius Ecclesiae vel Cleri rebus agatur, exponere debebunt tum status litis, tum causae, propter quas necessaria creditur in Curia [illegible] Oratoris praesentia, tum etiam declarandum, an mensibus Conciliaribus usus fuerit. Et quidem si nondum illis usus sit, rescribendum erit, ut eos in huiusmodi causam impendat. Si vero id amplius Episcopo integrum non sit, (quia in re nec dolus, nec fraus intercesserit) & nihilominus ipsius instantia iusta videatur, tantum illi temporis, & non amplius, ad commorationem extra Dioecesim tribuatur, quantum iudicatum fuerit necessarium esse, ad causae Defensores, Advocatos, & Iudices de omnibus, quae ad rem pertinent, sufficienter instruendos. Si enim licentia abscedendi a Dioecesi usque ad finem eiusdem causae extendi deberet, nemo non videt, quam diuturna plerumque foret in hisce casibus Episcoporum absentia, & quam facile evenire posset, ut pleraeque Dioeceses complurium annorum spatio suorum Pastorum praesentia careant.

Qui vero licentiam abscedendi petierint ratione infirmitatis extra Dioecesim contractae dum vacatione a Concilio indulta utuntur, admonendi erunt de causa regressum ad propriam Dioecesim sui [illegible], exponere debebunt contractae infirmitatis qualitatem, & super ea testimonium medici iuramento firmatum exhibere. Atque ubi per ea licentia ipsis indulgeatur, ea semper ad certum ac determinatum tempus concedi debebit, ad [illegible] clausula, si tamdiu infirmitas duraverit.

Aliis autem, qui huiusmodi licentiam postulaverint, eo quod aeris mutatione opus sibi esse ducant ad convalescendum ex morbis, quos in sua Ecclesia residendo contraxerint, & experimento [illegible] generis, & quibus graviter laborent, ac proferendum testimonium medici, qui iurato testetur utile ac necessarium Oratori esse, ut in aliam Regionem, atque aerem per aliquod tempus se transferat. Nec illud silentio praetereundum, an scilicet Orator, antequam morbo correptus fuerit, trimestri licentia a Concilio permissa usus fuerit. Si enim id nondum fecerit, & tempus a Concilio indultum sufficiens ipsi non reputetur, poterit ei concedi ut per quatuor menses, in quibus tamen Conciliares menses comprehendantur, a Residentia abesse permaneat. At si praedictos Conciliares menses remotis omnibus dolo & fraude iam extra Dioecesim transegerit, tantum temporis ipsi indulgeatur, quantum ad constituendam ipsius valetudinem vere necessarium esse prudenter iudicabitur.

Qui tamen licentiam commorandi extra Dioecesim postulabit propter malignitatem aeris, quem in sua Dioecesi aliquo anni tempore insalubrem esse affirmat, is videat etiam atque etiam quid agat. Et quidem pro veritate exponat, quibus anni mensibus perniciosus sit Regionis aer, tum an eadem aeris intemperies totam comprehendat Dioecesim, ita ut nullus intra eius tractum locus existat, in quo ipse saltem ad tempus aliquod sine salutis detrimento transigere valeat, postremo an Conciliaribus mensibus usus fuerit. Etenim si nondum eos sibi sumpserit, nisi aegre obtinebit indultum abscedendi per quatuor menses (quantum periculum ab aere tamdiu dura-

durare censeatur) in quibus tamen tres illi a Concilio perpetuò nominandi erunt. Si autem hujusmodi Concilio indulgentia non usus fuerit, frustra novum indultum prorogationem de causis ab Apostolica Sede postulabit, sibique imputare debebit, quod cum liceret certo anni tempore in sua Diœcesi, etiam intra eiusdem [illegible] concessum [illegible] tempus id ad non [illegible]. In omnibus autem [illegible] indultis, quæ [illegible] in posterum concedentur, hanc clausulam adjici volumus. *Dummodo vero Diœcesim aliquis [illegible] non adsit, in quo aer salubris sit, & in quo Episcopus commorari possit.*

Hanc prædictus Urbanus Prædecessor Noster [illegible] eorum Antistitum consilium considerare, qui Provincialibus Conciliis, vel Congregationibus, seu Assembliis generalibus, in quibus Ecclesiastici intervenire solent, personaliter interesse, sive in aliis muneribus, aut Reipublicæ officiis, quæ ipsorum Episcopatibus, Ecclesiisque adnexa sunt, aliquo tempore extra Diœcesim occupari solent, ac debent, & his quidem in prædicta Constitutione licentiam abstinendi concessit pro eo debito tempore, quo memorata Concilia, Congregationes, & Assembleæ peraguntur, exercitiumque muneris seu officii publici eorum Ecclesiis adnexi actu duraverit, dummodo, his finitis, [illegible] ad Ecclesias [illegible] [illegible]. Cujus concessionis æquitatem Nos quoque approbantes, eandem approbamus, & confirmamus. Sed cum idem Urbanus nihil statuerit de Episcopis, qui a residentia [illegible] discedunt pro procedendo in causis Beatificationum, aut Canonizationum compilatione Apostolica auctoritate ipsis delegata, necesse est aliquid a Nobis pro his etiam casibus opportune constitui.

Expediuntur a Congregatione Sacrorum Rituum litteræ, quas vocant remissoriales, & compulsoriales, quibus committitur, ut hujusmodi processus auctoritate Apostolica conficiantur, eoque designantur tribus Episcopis, aut superioribus Prælatis cum [illegible], ut [illegible] ad [illegible] procedant. Cumque in hujusmodi Episcoporum numero semper includatur Ordinarius [illegible], in quo processus conficiatur, seu contingat, e tribus, ad quem eiusmodi [illegible] directæ, unum dumtaxat a residentia avocari. Ubi itaque aliquis Episcopus Titularis Ecclesiæ in partibus infidelium constitutæ haberi possit, volumus eum [illegible] litteris pro uno ex tribus Episcopis comprehendi. Quod si tres omnino Antistites in propriis Ecclesiis residentes ad hujusmodi effectum designari oporteat, statuimus, atque præcipimus, ut [illegible] a prædicta Congregatione designetur Episcopus, qui [illegible] sua Diœcesi, in qua Apostolicus processus conficiendus erit. [illegible] vero non de re agitur, quæ [illegible] [illegible] perfici queat, sed quæ plurimis [illegible] indigeat, aut etiam [illegible] operam requirit, volumus, ut Episcopi, qui hujusmodi designationem acceptaverint, necessariam licentiam abscedendi a Diœcesi [illegible] [illegible], petere, & impetrare non omittant, sub pœnis adversus eos constitutis, qui aliqua causa extra Diœcesim commorantur. In hujusmodi autem licentiis concedendis statuimus, ut Cancellarii [illegible] semper comprehendantur, & præter eos [illegible] [illegible], si opus fuerit [illegible], nam & ad plura peragenda quadrimestre spatium sufficiens est, & si adhuc [illegible] imperfectum, quatuor alios menses sequentis anni in idem opus insumi poterunt.

Hæc sunt, quæ hactenus in Domino statuenda censuimus, quæque pro regula, & norma in posterum haberi volumus, ut a Venerab. Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, [illegible], quod ipsis incumbit, residentiæ officium exacte impleatur. Itaque [illegible] [illegible] prædictæ Congregationis super eadem residentia Sacrorum [illegible], eorumque Successoribus in perpetuum [illegible], & in [illegible] [illegible] [illegible] sub pœnis contra [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] atque [illegible], ut supplementum [illegible] pro parte quorumcumque Antistitum sibi [illegible], in quibus ea

quæ

quae supra adnotavimus, expressa non fuerint, quibusque necessaria authentica documenta, superius posita indicata, non sint adjuncta, nullo modo recipiant, nulloque modo ad Pontificem referant. In Decretis autem, quae post Pontificium assensum ab ipso Secretario in eadem audientia reportatum, a Cardinali ejusdem Congregationis Praefecto subscribenda erunt, supradictas clausulas respective apponere non praetermittant, illud etiam expresse cavendo, ut quae concedantur indulta, a die Datae ipsorum Decretorum decurrere intelligantur.

Denique Ven. Fratres, Patriarchas, Primates Metropolitanos, & Episcopos universos monemus, ut non solum ipsi Residentiae leges adamussim observent, sed semper memores sint Decreti a Sacra Tridentina Synodo editi sess. vi. cap. i. de reform. quo tenentur singuli pro virili parte in auctorem agendi canonum respective vigilare & non residentes Romano Pontifici intra certum tempus denuntiare. Nostris quoque, & Apostolicae Sedis Nuntiis hoc idem demandamus, & inculcamus, ubi intra ipsorum Nunciaturae districtum aliquis Episcopus, seu superior Praelatus existat, qui Canonicas leges in hac parte violare deprehendatur.

Et quia Nobis relatum est nullibi frequentius praedictas leges ab Episcopis violari, quam in proximo Neapolitano Regno (neque vero id mirum in tanto eorumdem numero) volumus, atque statuimus, ut in indultis abeundi, quae pro Episcopis praedicti Regni in posterum expediri contingat, ad ceteras clausulas superius praescriptas, haec etiam addatur, ut obtenta licentia exhiberi debeat Apostolico Nuntio Neapoli commoranti, alioquin nullius roboris, vel momenti habeatur. Nos siquidem praedicto Nuntio earumdem praesentium tenore committimus, ut hujusmodi licentias in acta sui Tribunalis referri faciat, sinemque de causis, propter quas concessae fuerint, inquirat, ac tempus in iis praefinitum observet, ad hoc scilicet, ut per eum rescire possit, si quid conceptum, aut subreptum fuerit in precibus, & ipsum latere nequeat, si quis praescriptum sibi limitem transgrediatur, sive absque necessario Apostolicae Sedis indulto, extra tempora a Concilio permissa, longe ab Ecclesia, & Dioecesi sua commoretur. Pro iis autem, qui, ut Nobis pariter relatum fuit, Dioeceses suas deserunt, & non quidem in Urbem Regni principem, ubi Apostolicus Nuntius moram trahit, sed in alias se conferunt ejusdem Regni Civitates, quin ipse Nuntius quidquam de illis audiat, injungimus Nuntio, ut per Officiales suos, atque Ministros, quos in omnibus Dioecesibus retinet, curet se certiorem fieri de Episcopis quicumque a propriis Dioecesibus recedunt, ut & ii, qui obtenta licentia abeuntur, & multo magis ii, qui proprio marte se gerere praesumunt (dum vel absque praevia licentia, praeter tempus a Concilio indultum, a suis Dioecesibus absunt, vel si ob aliquem inopinatum eventum ab ipsis discedere compulsi fuerint, hujusmodi licentiam statim ac ad destinatum locum pervenerint, petere, & impetrare non curant) severiori Sacrorum Canonum, & Apostolicarum sanctionum censurae subjiciantur.

Ceterum mandamus sub praesentium litterarum nostrarum ordinatione, & dispositione etiam ipsos Ven. Fratres nostros S. R. E. Cardinales, qui Patriarchalibus, Primatialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus Ecclesiis praefecti ex concessione, & dispensatione Apostolica nunc praesunt, & in futurum praeerunt, comprehendi, & comprehensos esse, & fore.

Praesentes quoque litteras, omniaque, & singula in eis contenta, de subreptionis, obreptionis, aut cujuscumque nullitatis, vel invaliditatis vitio, intentionisque Nostrae, aut quocumque alio defectu etiam ex eo, quod in praemissis quomodolibet interesse habentes, & habere praetendentes, & praesertim ejusdem S. R. E. Cardinales praemissis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, solemnitatesque, & alia servanda, & adimplenda nullatenus servata, & adimpleta fuerint,

ut

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 20. Septembris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Mag. Curs.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

CONSTITUTIO

Contra quamdam pravam praxim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

AD eradicandum pravum zizanii semen, quod ab adversario generis humani in agro Dominico sparsum per Lusitaniæ primum Regiones pullulare compertum fuerat; ubi nimirum apud nonnullos Confessarios in administrando Sacramento Pœnitentiæ perversa quædam, & absurda praxis, Ecclesiasticis Regulis contraria, eidemque Sacramento injuriosa, & ad avertendos Fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens introduci cœperat, pro imposito Nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis litteras direximus Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis per Portugalliæ, & Algarbiorum Regna, atque Ditiones constitutis, quas deinde per alias Nostras sub Plumbo expeditas litteras, nuper, quarto nimirum Nonas elapsi Mensis Junii, confirmavimus, & innovavimus adiectis nonnullis ordinationibus, & declarationibus, quas ad meritas pœnas, tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus irrogandas, & ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis Regnis, & ditionibus servandum opportune expedire in Domino iudicavimus.

Earum autem litterarum, quas ad huiusmodi erroris, & abusus reprobationem primum edidimus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

SUprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, & Divina Iesu Christi omnium Pastorum Principis, cuius vices plane immerentes gerimus, Caritas assidue urget Nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati Nostræ universi Dominici Gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint per omnes Christiani Orbis Populos, ac Nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præcipue Regnis, & locis peculiari quodam Apostolicæ Nostræ caritatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere fidelibus, dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurat, & ementita boni specie incautis illudens, qua ex arte non minora sæpe animarum detrimenta, quam ex aggressione manifesta esse proventura nequissimus veterator confidit. In harum autem fraudum numero computamus, quod in florentissimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Antistites summa Sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, & quibus pro singulari erga Catholicam Ecclesiam, atque Apostolicam hanc S. Sedem observantia meritæ debentur laudes,

hibeatur, quam praesentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitae, vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 7. Mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Quoniam vero nullam Pastoralis vigilantiae cautelam superfluam esse ducimus, ubi de fidelium animarum pernicie, deque subvertenda sanae doctrinae integritate, & ipsa Sacramentorum administratione perversa agi, subesse dubitetur, neque vero ignoramus a Nobis quoque auditas esse permultorum querelas de importunis nonnullorum Confessariorum perquisitionibus pro investigandis complicum nominibus, aliisque modis, contra praxim in praeinsertis Nostris Apostolicis litteris relatam, atque damnatam, erroneas vero quorumdam Doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum rectarum opinionum interpretationes, & applicationes in iisdem litteris enunciatas, a quibusdam atten- dere, nec satis eliminatas reputari per ipsas praedictas litteras, quae, utpote ad Lusitaniae Regnorum, atque Ditionum opportunitatem accommodatas, & pro iisdem solummodo emanatas, generalis definitionis & legis vim, auctoritatemque habere ab aliquibus temere negatum fuit. Idcirco Nos, motu proprio, atque ex certa scientia, nunc Nostrae generalis Sanctionis tenore, ac de Apostolicae potestatis Nostrae plenitudine easdem praeinsertas litteras iterum confirmantes, & roborantes, decernimus & declaramus memoratam praxim in se ipsa, & ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam atque damnatam esse, & censeri debere, nec ulli omnino esse contra doctrinam in praefatis Nostris litteris contentam docere, scribere, atque loqui, eamque impugnare, aut perverse interpretari, vel ipsi actu contraire sub poenis adversus temere asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, & uti tales a Sede Apostolica reprobatas, & condemnatas, & respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, & Ecclesiasticis Sanctionibus, statutis, atque praescriptis.

Decernentes easdem praeinsertas, necnon praesentes Nostras Apostolicas litteras nullo ex capite, colore, aut praetextu de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostrae, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse, sed semper firmas, validas, & efficaces existere, & perpetuo fore, atque omnes ubique terrarum cujusvis status, gradus, ordinis, praeeminentiae, & dignitatis, & tam saeculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicae immediate subjectorum Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, quacumque privilegii munitos, aliisque etiam speciali mentione dignos afficere, & arctare, ac suos ubique plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, & inviolabiliter observari debere.

Sicque, & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & contra haereticam pravitatem Generales Inquisitores, Legatos quoque de latere, & Apostolicae Sedis Nuncios, aliosque quoslibet quacumque auctoritate & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, & in Universalibus, sive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, sive specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis quocumque personis, sive Ordinibus, Institutorum Societatum, & Congregationum sub quibuscumque tenoribus & formis, & cum quibuslibet clausulis, atque Decretis, etiam motu, & Apostolicae potesta-

tis plenitudine similibus in contrarium forsan concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus specialis, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores praedictos pro sufficienter, & de verbo ad verbum expressis, & insertis, formasque huiusmodi pro plene, & exacte observatis habentes, ad praemissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus.

Ut autem eaedem praesentes, & in eis contenta quaecumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis illorum ignorantiam praetendere possit, volumus easdem per aliquem, seu aliquos ex Cursoribus Nostris ad Valvas Basilicae Principis Apostolorum, ac Cancellariae Apostolicae, & in Acie Campi Florae, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias affigi, & affixas relinqui: quae sic publicatae, & affixae, omnes, & singulos quos concernunt, arctent, & afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatae, & notificatae fuissent, quodque earumdem praesentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & Sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in Iudicio, & extra illud, ubique locorum, quae adhiberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, reprobationis, condemnationis, prohibitionis, sanctionis, & voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicae 1746. 4. Kalendas Octobris Pontificatus Nostri anno septimo.

I. Datarius

Pro D. Card. Passionei.

VISA DE CURIA

Io. Florius Substitutus

I. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI MDCCXLVI. Indictione 9. die vero 5 Octobris, Pontificatus autem SS. in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papae XIV anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicae Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariae Apostolicae, Curiae Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Florae, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Nicolaum Cappelli Apostolicum Cursorem.

Antonius Besani Mag. Curs.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

CONSTITUTIO

De Regularibus ab Episcopo Dioecesano ordinandis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

IMpositi Nobis licet immerentibus Apostolici Ministerii ratio postulat, ut adi

ad veterem Ecclesiæ disciplinam reparandam, non modo novas interdum leges providè constituamus, verum etiam veteres a Prædecessoribus Nostris sapienter statutas, siquidem salutarem earumdem præscripto debitus tribuendus effectus, novis, & inviolabilibus sanctionibus communiamus, si vero earum claritas pravis, & captiosis interpretationibus involvi, & obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis, apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

Sane quæ jam de ordinationibus Regularium controversia viguit, an scilicet Regulares a quocumque Catholico Antistite rite, & licite ordinari possent, an vero id juris privative pertineret ad Episcopum, in cujus Diœcesi sita, intra quam sita est Religiosa domus, quam Regulares ad Ordines promovendos inhabitant, providis Romanorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum Constitutionibus, & declarationibus cumulatim sublata fuit. In qua quidem controversia Episcopi locorum Ordinarii jura sua fundantes in generalibus Canonum sanctionibus, & in ipsis cumprimis privilegiis, quæ Regularibus indulta sunt, eorumque ipsorum ordinationes utpote Diœcesano Episcopo expresse reservatas, neque spectare posse ad Ordinarium eorum originis [illegible] sibi vindicant, dum [illegible] neque porro [illegible] quotannis ipsi ad [illegible] proveniant, pro[illegible] declarant [illegible] Episcopum Ordinarium [illegible], illius Diœcesis, in qua ipsi ordinandi commorantur. Contra vero Regulares Apostolicis privilegiis innixi, quæ certis Ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerunt, licitum sibi esse contendebant Sacros Ordines a quocumque Catholico Antistite, juxta eorum privilegiorum tenorem, pro arbitrio suscipere.

Verum cum felicis recordationis Prædecessor Noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam Constitutionem, quæ incipit *In tanta rerum*, datam apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1573. Kalendis Martii, sustulit, gravibusque de causis, alteram Constitutionem suæ Nostrique pariter Prædecessoris S. Pii Papæ V. cujus initium est *Ex Mendicantium*, ad juris communis, & Sacri Concilii Tridentini terminos reduxisset, eodem quoque anno in causa Monachorum Ordinis Carthusiani Decretum edidit, quo ipsos ab Episcopis Diœcesanis, in quibus eorum Monasteria respective sita sunt, vel nonnisi de illorum licentia ab aliis quibuscumque Episcopis ordinandos esse declaravit, quemadmodum legitur in *Lib. I.* Decretorum Congregationis Concilii *pag. 75. a terg. dub. vi. Nulli Ordinandi obligantur habere expressam licentiam Ordinarii in cujus Dioec. sunt, pro Ordinibus suscipiendis ab Episcopo alterius Dioecesis. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex sententia Sacræ Congregationis Concilii declaravit obligari.*

Cumque autem sub ejus Successore Sixto V. eamdem quæstionem retractari instante universo Ordine Fratrum Prædicatorum, Qua de re idem Prædecessor post maturum causæ totius examen in præfata Congregatione Concilii habitum constituit, posse Superioribus Regularibus litteras dimissoriales concedere suis respective subditis ad Ordines suscipiendos, sed eas tamen Diœcesano dumtaxat Episcopo directas, nec alteri umquam, nisi cum hic a Diœcesi abfuerit, aut quatenus in Diœcesi [illegible] Clericorum tamen ordinationem non sic haberent. Ita relatum habetur *Lib. II.* [illegible] Decretorum *pag. 108. Sanctissimus Dominus Noster Sixtus V. ex sententia Congregationis respondit, Regulares posse concedere dimissorias ad Episcopum Diœcesanum, itaque ab eo vel etiam* [illegible] *ordinari vero non possunt ad quemcumque, dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad sufficientiam.*

Decretum a sanctæ memoriæ Prædecessore quoque Nostro Clemente Papa VIII. ad hujusmodi controversias perpetuo extinguendas, sequentis Decretum editum fuit. *De mandato Sanctissimi Domini Nostri Clementis Divina Providentia Papæ*

VIII. tenore præsentium mandatur omnibus, & singulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero observent, & observari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilii Tridentini continentur, cujus tenor est talis. Congregatio Concilii censuit, Superiores Regulares posse suo subdito cuidam Regulari, qui prædictis qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis positus fuerit, & si Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad scientiam, & cum ipsi Regulares non differant de industria concessionem Dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Diœcesanus vel absuturus, vel nullas esset habiturus ordinationes. Item, cum a Superioribus Regularibus Episcopo Diœcesano absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriæ dabuntur, in iis utique hujusmodi causam absentiæ Diœcesani Episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officiis, & dignitatibus, seu administrationibus, ac voce activa, & passiva ipso facto privati, ac aliis arbitrio ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Papæ reservatis pœnis incurrant. In quorum fidem &c.

Datum Romæ die 15. Mensis Martii 1596.

Hoc emanato Pontificio Decreto, eoque tam claris verbis concepto, haud sperandum videbatur hujus generis lites non amplius auditum iri. Sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli Episcopi ultra Montes constituti contendere cœperunt, necessarias esse Regularibus dimissorias etiam Ordinariorum eorum originis, quo possent ab Episcopis aliorum locorum ad Sacros Ordines promoveri, ex altera vero Regulares, contendentes in præfato Clementis VIII. Decreto derogatum non fuisse Apostolicis privilegiis, quæ eorum Ordinibus, sive directe, sive per communicationem indulta fuerant, ut scilicet a quocumque Catholico Antistite ordinari possent, hujusmodi Decreti vim, & observantiam declinari se posse putarunt.

Verum quod attinet ad Episcopos, ipsa Congregatio Concilii die 28. Februarii anni 1614. ut notatum reperitur *Lib. XIX.* ipsius Decretorum *pag.* 110. ita rescripsit. *Regulares volentes se promoveri ad Ordines, non teneri ostendere dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficere, ut observent formam præscriptam in Decreto fel. rec. Clementis VIII.* Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio Decreto edito die 17. Martii anni 1674. Decretorum *Lib. XXVIII. pag.* 261. *& sequentibus.*

Quod vero spectat ad Regulares, cum eorum præsumpta jura una cum rationibus ab ipsis plenissime deductis in quadam Congregatione particulari nonnullorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium a felicis recordationis Prædecessore Nostro Innocentio Papa XIII. deputata, cui Nos in minoribus tunc existentes Nostram qualemcumque operam pro demandato Nobis Secretarii munere contulimus, diligenter expensum, & examinatum fuisset, cumque ad hujusmodi quæstionem dirimendam id potissimum visum esset ex jure statuendum, an ad effectum eximendi Regulares a præfati Decreti Clementini observantia sufficeret, quod privilegia suscipiendi Ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post Concilium Tridentinum, a quo hujusmodi antiqua privilegia abrogata fuisse satis constat, an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis Prædecessoris Decretum, ac præterea an hujusmodi privilegia æque suffragentur iis, ad quos per viam communicationis extensa dicerentur, ac iis, quibus directe, & expresse indulta fuerunt, idem Innocentius Prædecessor audito præfatæ Congregationis particularis consilio, decrevit, satis esse ad supradictum effectum, quod hujusmodi privilegia post Concilium Tridentinum concessa fuerint, quamvis præfato Clementino Decreto posteriora non sint, dum-

mo-

modo tamen directe concessa fuisse, constet? non vero in communicatione privilegiorum de uno in alium Ordinem derivata [illegible] quemadmodum ipse [illegible] in suis Apostolicis litteris, incipientibus, *Apostolici Ministerii*, [illegible] anno 1723. datis, ac deinde confirmatis a Sanctae memoriae Praedecessore pariter Nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes litteras datas die 23. Septembris anno 1724. quarum initium est *In supremo*, aperte declaravit his verbis: *Quoniam vero Regulares ad Ordines [illegible] promovendi [illegible] juxta [illegible] Decretum Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a piae memoriae Clemente VIII. Praedecessore [illegible] Nostro confirmatum die 15. Martii 1596. [illegible] ad Episcopum Dioecesanum litteras dimissorias pro suscipiendis Ordinibus a suis Superioribus [illegible] praeterquam in casu, quo Dioecesanus a Dioecesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus, quo etiam casu in litteris dimissoriis ad alium Episcopum dirigendis expressa fieri debeat causa vel de praedicta Episcopi Dioecesani absentia, vel de [illegible] alia causa, videlicet, quod ordinationes non sit habiturus, exceptis tamen quoad praedicta Regularibus illis, quibus per specialia privilegia a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet Antistite Ordines suscipere possint, super quo [illegible] nihil per praesentes innovare intendimus.*

Porro si aliqui regulares [illegible] fuerunt, non tam in [illegible] quam [illegible] vel [illegible] in rebus profanis [illegible] ab Ecclesiastica [illegible] quam in studio [illegible] Legum, quibus Ecclesiastica disciplina continetur, [illegible] collocarent, ac [illegible] arbitrium pro lege, [illegible] opinio pro [illegible], atque [illegible] etiam [illegible] interpretationem [illegible] pro [illegible] esse, nec [illegible] Nobis [illegible] Archiepiscopi [illegible] relationibus [illegible], ut Regularium quidam [illegible] Urbe [illegible] Superiores dimissorias ad Episcopum [illegible] deferrent, tamen nullo pacto [illegible] possent. Nam [illegible] habiturum [illegible] Presbyteratus Ordinem [illegible], nullaque [illegible] ad [illegible] non [illegible] quam [illegible] Nos ad [illegible] cogere, atque etiam [illegible] vindicare non [illegible], ut videre est in [illegible] a Nobis [illegible] edito [illegible] lib. II. Neque [illegible] ad [illegible] Ecclesiae [illegible] Episcoporum Fratrum Nostrorum querelae ad Apostolatum Nostrum [illegible], [illegible] apud Nos [illegible] Regularibus in eorum Dioecesibus [illegible] perpetrata in [illegible] Ecclesiasticarum legum, atque [illegible] Sanctionum quibus [illegible] ([illegible] in autographo [illegible] Clementinum Decretum [illegible] leguntur [illegible], non [illegible] quod [illegible]) dum [illegible] Superiores Regulares [illegible] ad praescriptum [illegible] Decreti dimissorias litteras concedunt, [illegible], ut [illegible] atque [illegible] Ordinem [illegible] atque [illegible] in suscepto Ordine [illegible], ac [illegible] Antistites [illegible] Canonicas poenas [illegible] Quin etiam [illegible] quod [illegible] Regulares [illegible] Episcopi Dioecesani [illegible] Ordines ipsis impertiantur, quales [illegible]

di facultate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinae Synodi Decreta delinquunt: ea siquidem *sess. xxiii. cap. xii. de Reformatione* sic statuit: *Regulares quoque, nec in minori aetate, neque sine diligenti Episcopi examine ordinentur, privilegiis quibuscumque quoad hoc penitus exclusis.*

Nos autem ex solita Sedis Apostolicae clementia uti volentes, libenter abstinemus a designandis, aut nominandis hoc loco Regularibus, de quorum excessibus in hoc rerum genere graves Episcoporum querimoniae ad Nos delatae fuerunt. Quaecumque etiam hac in re inordinate ad hunc diem admissa sunt, a districtiori eorum inquisitione liberamus, quinimo omnes & singulos in hoc delinquentes, sive Superiores Regulares, sive Regulares ad Ordines promotos, sive Antistites, qui eos ordinaverunt, a quibuscumque sententiis, censuris & poenis Ecclesiasticis, quas hac de causa respective antehac incurrerunt, quibusque innodati forsan existant, auctoritatis Nostrae plenitudine, ac de Apostolica benignitate tenore praesentium absolvimus, & absolutos esse, & censeri decernimus, & cum eisdem super quacumque irregularitate per eos forsan, causa, & occasione praemissis quomodolibet contracta, ad omnes etiam Sacros, & Presbyteratus Ordines, eorumque exercitium, atque ad omnia & singula eorum respective Religionis munera, pari auctoritatis plenitudine dispensamus. De cetero tamen infrascriptas Leges in posterum omnino observandas motu proprio, & ex certa scientia Nostra, ac matura deliberatione praemissa edicimus, atque statuimus.

Quaecumque igitur circum hac in re a praefatis Praedecessoribus Nostris Gregorio XIII. Sixto V. Clemente VIII. & Innocentio XIII. in supradictis ipsorum Litteris seu Decretis, statuta, mandata, decreta atque sancita fuerunt, ea omnia & singula motu, scientia & potestatis plenitudine paribus earumdem praesentium tenore confirmamus, roboramus, & innovamus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari praecipimus, & jubemus. Transgressores quoque omnibus poenis in praemissis contentis, aliisque per Apostolicas Constitutiones, & per Sacros Canones latis, atque statutis cum effectu subjacere, easque ipso facto, & absque alia declaratione incurrere decernimus; Superiores nimirum Regulares eas omnes quas, ut praefertur, supradictus Clemens VIII. Praedecessor constituit, & sancit; Regulares autem, qui contra illius Decreti praescriptum promoti fuerint, & Antistites eos promoventes, Canonicas poenas atque censuras, quae adversus Sacram Ordinationem suscipientes ab Episcopo, qui proprius ad hunc effectum dici, & haberi nequit, necnon adversus Episcopos alienos subditos indebite ordinantes, in jure Canonico, & in Constitutionibus Apostolicis statutae habentur.

Praeterea volumus, atque decernimus, ut Superiorum Regularium dimissoriae, quae idcirco alteri Antistiti directae fuerint, propterea quod Episcopus Dioecesanus extra Dioecesim commoretur, vel ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris & momenti, nisi illis inserta fuerit authentica attestatio Vicarii Generalis, vel Cancellarii aut Secretarii ejusdem Episcopi Dioecesani, ex qua constet, vel ipsum a Dioecesi abesse, vel Clericorum Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per Ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto. Hoc enim expresse declarari opus est ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gaudeant suscipiendi Ordines extra tempora, existimant Episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si quandocumque ipsis placuerit ad Ordines promoveri, non statim ipsoque die ab ipsis designato voti compotes fierent, tum dici posset, Ordinationem ab Episcopo non haberi, proindeque alius Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adeundus esset. Quod si aliquis Antistes Regularem virum, in sua Dioecesi propriam domicilium non habentem solis ipsius Superioris dimissorialibus litteris contentus sine ad-

mis-

juncta praevia attestatione in forma probante, ad Ordines promovere praesumpserit, decernimus & declaramus hunc ipso facto incurrere in poenas Canonicas adversus eos constitutas, qui alienum subditum legitimis dimissoriis destitutum ordinaverint.

Quemadmodum vero eorundem Ordinum Regularium privilegia firma, & rata esse volumus, quibus ab Apostolica Sede reperitur indultum, ut eorum alumni a quolibet Catholico Antistite ipsius Sedis gratiam & communionem habente ordinari valeant, dummodo ejusmodi privilegia post Tridentinum Concilium, & ipsis nominatim, atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint, ita porro omnia similia privilegia, quae aliis Ordinibus ante praefatum Concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica Sede, & sub quibuscumque tenoribus, & formis indulta sunt, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur, eadem auctoritate, & tenore, nulla & irrita, omnique vigore, ac robore ad effectum de quo agitur, penitus destituta, & irrita esse volumus, & declaramus. Decernentes hujusmodi privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censeri, nisi vel post ipsius Concilii confirmationem in ipsa forma concessa, seu quatenus antea concessa, & postmodum confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmatio sit in *forma specifica* cum litterarum veteris indulti insertione, atque expressa innovatione facta dignoscantur, ac declarantes alterius generis confirmationes, quae *in forma communi* nuncupantur, nequaquam ad praemissorum indultorum ullo pacto suffragari. Quod vero spectat ad eorundem privilegiorum usum, & exercitium, monendi sunt ii, quibus eadem, ut ita praemittitur, pleno jure competere dignoscuntur, ut sine causa canonica, nec extra debitas circumstantias pro libito ipsis utantur, neque eo ad obstinandam dumtaxat ipsorum peculiarium regularitatem, quemadmodum in aliquibus in more positum esse novimus, qui modo illum diem, quo ab Episcopo Dioecesano Clericorum Ordinationes publice habendae sunt, ad alterius Episcopi Dioecesim commigrant, nimirum suscepto inde in Ordinationis munere, ad proprium domicilium redeunt, idque se facere ajunt, ut sacrum suorum tyrocinium continuent, quae si vero Apostolica privilegia, nunquam cum aperto Episcopi Dioecesani contemptu, suam vim, & robur habitura forent.

Denique tam Ven. Fratres Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, quam dilectos Filios omnium Regularium Ordinum Professores, quam maxime possumus Apostolicae voluntatis affectu per misericordiam Dei Nostri, & per caritatem Sancti Spiritus hortamur in Domino, & obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in caeteris omnibus, solliciti sint unitatem spiritus, & mutuae dilectionis concordiam servare. Meminerint Regulares in loco Spiritum Sanctum posuisse Episcopos regere Ecclesiam Dei, quod propterea Sacrosancta Oecumenica Lateranensis Synodus sub Leone X. habita inculcavit iis per haec verba: *Eosdem insuper Fratres in virtute sanctae obedientiae monemus, ut eisdem Episcopis tanquam Apostolorum successoribus pro debito & more, & Apostolicae Sedis reverentia, congruum honorem, & congruentem observantiam exhibeant.* Neque obliviscantur Episcopi Regulares Viros ipsos darios esse adjutores in Dominicae vineae cultura, tradidit eadem Sancta Synodus: *Itaque hortamur Episcopos, ac per viscera Dei Nostri requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolo prosequantur, caritative tractent, ac benigne foveant, & tanquam in agro Dominico cooperatores, eorumque laborum participes prompta benignitate recipiant.* Denique & Episcopi & Regulares omnes animo advertant ad id, quod docet Innocentius: *Una est Regularium, & Saecularium, Praelatorum, & Subditorum, exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, omnesque unum habent Dominum, una fides, & propterea decet*

eos,

eos, qui conflictum fuit corporis, animæ etiam esse videantur.

Hac profecto Christianæ veritatis & canonum documenta cum utrinque servata fuerint omnibus in rebus, adeoque in hac etiam Ordinationum materia, importunæ partium querelæ prorsus conticescent. Neque enim Regulares conquesti poterunt, quod recusantibus Episcopis factam Ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis, eorum privilegia de Ordinibus extra tempora suscipiendis effecta vacua remanerent; Episcopis enim ubique etiam opportunitas dari ordinandis Regularibus facile invenietur. Episcoporum autem cessabunt querelæ, quod Superiores Regulares ad eludendum Decreti Clementini observantiam, advenientibus Ordinationum temporibus subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos Ordines, sub ficta causa ad pristinum Monasterium revertere cogant; siquidem Regulares hujusmodi agendi rationem, quam & alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, & in posterum districte coercendam fore noverint, tum e prisca Viri honestate & fide alienam, tum etiam debitæ erga Sacros Ecclesiarum Antistites observantiæ contrariam esse, ipsi per se facile cognoscent.

Præsentes vero Nostras litteras, & in eis statuta quæcumque etiam ex eo, quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo jus vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis existant, seu alias specifica & individua mentione, & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati, & auditi, neque causæ propter quas eædem præsentes emanaverint, adductæ, verificatæ, vel justificatæ fuerint, aut alio modo sufficientes fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo umquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis Nostræ, aut interesse habentium consensus, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali, ac substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine similiter concesso, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse, sed ipsas præsentes semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusse observari.

Sicque, & non aliter in præmissis censeri, atque ita per quoscumque Judices ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ Regula, de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibusque & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, nec non quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis etiam in corpore juris clausis, seu litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam mendicantibus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, aliisve quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, &

cum

cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis, respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime, motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ Sancti Ioannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus Nostris, ut moris est, publicari, & affigi; sicque publicatas, & affixas, omnes, & singulos quos concernunt, seu concernent in futurum perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis alicuius Notarii publici manu subscriptis ac Sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicæ 1747. 3. Kal. Martii Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Cardinalis Passioneus.

I. Datarius.

VISA DE CURIA

I. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI 1747. Indictione 10. die vero 4. Martii Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Io: Baptistam Angelini Apostol. Curs.

Ioseph Renzoni Mag. Curs.

SS.

SS. D. N. BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO,

Qua ampliatur Episcopis facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quam in Diœcesibus ab ipsis subdelegatos.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

PIA Mater Catholica Ecclesia de æterna Filiorum suorum salute in primis sollicita, cum hanc intelligat ab extremo ipsorum mortis articulo potissimum pendere, numquam prætermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna præcavenda supplicia, quam quæ apta, & salubria forent ad evitandas pœnas temporibus debitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortali culpæ, æternæque pœnæ reatu, in Purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, & recenti Ecclesiæ disciplina, graviorum quorumdam criminum absolutio Romano dumtaxat Pontifici in universo Christiano Orbe, aliorum autem singulis Ecclesiarum Prælatis in eorum Diœcesibus reservata fuerit, attamen adveniente unicuique Fidelium supremo migrationis die, omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, & cuilibet Sacerdoti liberam, & plenam facultatem esse quemcumque pœnitentem a quibuscumque peccatis, & criminibus, necnon Ecclesiasticis sententiis, atque censuris absolvendi provide declaratum fuit. Præterea cum in Ecclesia immensus, & inæstimabilis existat Thesaurus Spiritualis [illegible] constans satisfactionibus Passionis, & Mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac præterea ex meritis, & satisfactionibus gloriosæ Virginis Genitricis Dei MARIÆ; omniumque Sanctorum, & Electorum, cujus Thesauri dispensationem Salvator Noster Beato Petro Apostolorum Principi, ejusque in perpetuum Successoribus tradidit, hoc semper summo studio curarunt Prædecessores Nostri Romani Pontifices, ut illius divitias in moribundos Fideles large diffunderent, & maxima omnium amplitudine, quæ Indulgentia Plenaria nuncupatur, cujusque impertiendæ jus in Apostolica Sede unice residet, ipsi potissimum applicarent, quam quidem in rem Episcopis per Ecclesias constitutis vices suas cum opportunis facultatibus delegarunt, ne ullus in Orbe terrarum angulus esset, ubi Catholicam Religionem profitentibus hujusmodi adjumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

Hactenus hujusmodi facultas Episcopis concedi consuevit, Pontificis nomine, & auctoritate per privatas Epistolas ipsius Secretarii Brevium secretorum, qui exporrecta Pontifici petitione pro parte cujusque Episcopi, & pro spirituali utilitate ipsius subditorum ad se delata, referre solebat petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri *ad triennium proximum*, hac tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum Benedictionem impertiret, & Indulgentiam plenariam agonizantibus in mortis articulo constitutis largiretur per se ipsum immediate, vel, quatenus Episcopum Suffraganeum haberet, *per Dominum Suffraganeum suum*, nec, nisi necessitate cogente, & quidem nocturno tempore, alium Sacerdotem in singulis peculiaribus casibus subdelegare posset. *Ubi vero præfata necessitas urgeret, ac insimul nocturno tempore* [illegible], *idem permittitur, ut alicui Sacerdoti pro, per Dominationem Vestram quolibet vice eligendo, eam communicare valeant.* Quo vero ad Moniales, ordinarii earum Confessarii opera in eum finem uteretur.

Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi litteris concedebatur, Ecclesiarum Pastores jamdudum judicarunt angustis nimium [illegible] circumscriptam; non solum ob breve triennii spatium

ipsi

ipsi profuturum, verum etiam quia propter relatas leges circa illum idem praeceptas ab hujusmodi Indulgentiae Plenariae beneficio excludi videbat plerosque Fideles Christianos praeterea vero non, quos ex a[illegible] Residentiae locum, & in [illegible] Decretum regularibus [illegible] contingeret, nec deterrent instantia Vicariorum Capitularium & Vicariorum Apostolicorum. Sicut etiam Praelatorum inferiorum Territorium separatum habentium cum activa in Clerum, & Populum jurisdictione, qui eandem facultatem Episcopis concedi solitam sibi quoque tribui postularent, quibus de rebus actum fuit die 23 Novembris 17[illegible] in Congregatione S.R.E. Cardinalium Indulgentiis & Sacris Reliquiis praeposita, cujus Consultoris officium in minoribus tunc constituti obeuntibus, sed nihil tunc temporis est innovatum, easque in priori statu relicta sunt.

Cum vero deinceps alterum quoque [illegible] Congregationis Decretorum Concilii [illegible] Interpretis Nobis in minoribus pariter degentibus demandatum fuisset, instante Episcopo Mantuano tunc existente, duo dubia eidem Congregationi definienda proposuimus: unum videlicet an Bonae [illegible] Secretario Brevium, ut [illegible] Episcopus pro tempore [illegible] & Indulgentia [illegible] opera [illegible] Monasterio [illegible], ut hujusmodi possit opus per se ipsum adimplere, alterum vero, quatenus id Episcopo permittatur, an & a quibus comitatus Monasterium ingredi debeat. Super quibus perpensis a Nobis pro Secretarii munere [illegible] die 10 Martii anno 17[illegible] responsum fuit ad primum: Licere Episcopo quoties voluerit ad impertiendam Benedictionem Monialibus in mortis articulo constitutis Monasterium introire; ad secundum: Episcopo ad hunc effectum intra Monasterium ingredienti comites esse debere Confessarium ordinarium ipsius Monasterii, aliumque Sacerdotem ipsius Episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit: *Et ad Dominum Secretarium cum Eminentissimo Secretario Brevium*, quibus nimirum verbis Nobis demandatum fuit, ut cum bonae memoriae Cardinali Olivero nuncupato tunc Brevium Secretario Praedecessoris Nostri Benedicti Papae XIII. [illegible] pro compositione facultatum in [illegible] Episcopis [illegible] quarum formulam a Nobis in folio tunc eidem Congregationi [illegible] praeberetur, exhibito integre universam ipsa Congregatio paulo accuratius conclusionem [illegible].

Neque porro [illegible] munus Nobis omne agendi cum praefato Cardinali Brevium Secretario quamprimum implere. Verum cum paulo post ab eodem Praedecessore in Collegium S.R.E. Cardinalium cooptati ad regendam Episcopalem Anconitanam Ecclesiam Nos contulerimus, ex qua deinde post ad Metropolitanam Bononiensem transmissi fuimus, non licuit Nobis negotium illud ad optatum finem perducere. Interea vero tam non minus pro Anconitano, quam pro Bononiensi Populo hujusmodi Indulgentiae Plenariae moribundis Fidelibus impertiendae ab Apostolica Sede [illegible] expetitam [illegible] conciliare [illegible], in [illegible] circumstantiis [illegible], ipso statim [illegible] & propria experientia in eas incidimus difficultates, quas & anno 17[illegible], ut praefertur, in Congregatione Sacris Reliquiis & Indulgentiis praeposita, a Nobis tamquam Consultore propositas fuerant, quasque deinceps anno 17[illegible] alteri Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a Nobis etiam pro Secretarii munere, exposuimus, easdem [illegible] communicationem cum Secretario Brevium [illegible]. Eas tum in Anconitanae, tum vero in amplissimae Bononiensis Ecclesiae regimine animadvertimus ob incredibilem Nobis hujusmodi facultatis subdelegationem, omnes per utramque Dioecesim habitantes hoc tanto spirituali beneficio [illegible] temporibus carituros fuisse, & quidem cum irreparabili damno, defunctorum per Dioecesim Collegia-

gia

pro Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis, quibus a felicis Recordationis Praedecessore Nostro Alexandro Papa VII per litteras diei 23 Januarii anno 1664 datas & perpetuo valituras indultum fuit, ut Christi Fidelibus in mortis articulo constitutis Benedictionem cum Indulgentia Plenaria impertiri valeant, nec non [illegible] Carmelitis [illegible], quibus pro Confratribus piarum quarumdam Societatum ab eorum Ordinibus institutarum similis facultas & privilegia ab Apostolica Sede concessa fuerunt. Quod vero spectat ad [illegible] sequentem hanc, ut Romanae est, frequenti Populo sit relata, cum facultas sibi tradita non antea in praefata Epistola tribuatur, quam in casu praecisae necessitatis cum nocturno tempore conjuncto, cum magno animi Nostri dolore experti tamen fuerimus huiusmodi caritatis actum erga dilectos in Christo Filios Nostros, non ea assiduitate, qua cuperemus, per Nos ipsos praestari posse. Nam praeterquamquod necesse habebimus nonnullis per annum mensibus a Civitate abesse, ut, juxta praescriptum Sacrae Tridentinae Synodi, [illegible], saltem aliquam dioecesis amplae partem singulis annis coram invisendo, concionando, docendo, & Sacramentum Confirmationis pluribus ministrando, [illegible] in ipsa Civitate degentes [illegible] tempore [illegible] vel a Divinis rebus, vel a Pastoralis officii occupationibus vacuum habebimus, dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc advenientium postulationibus, nunc ministrorum relationibus, nunc Congregationum consultationibus operam dare oportebat, recurrentibus a [illegible] Ordinationum Temporibus, vel [illegible] Ecclesiarum Parochialium vacationibus, aut cessantibus Confessariorum facultatibus, quae, ut nova de ipsis experimenta [illegible] capiendi, nonnisi temporibus definitis iisdem concedere consuevimus, eaque, atque [illegible] sine Nobis habere non permittebamus. Et sane si quis Episcopalis vitae conditiones, ut vere se habent, considerare velit, facile agnoscet, memoratam

civitatem Episcopum seu substitutos esse ad huiusmodi Benedictionem, & indulgentiam [illegible] aliquibus domesticis personis vel genere vel alia quacumque conspicuis, & quidem infirmantibus, & [illegible] cohabitantium, pauperibus autem, & humilioribus ob praecisam suam extra necessitatem & multis temporis, subdelegandi facultatem, vix umquam succurrere posse.

Quod si sane monemur, & auctoritatem haberet [illegible] propositam, Plenariam scilicet Indulgentiam [illegible] concedendam non esse, nisi his, quorum [illegible] in Ecclesiam merita extiterint [illegible] causa, quod cum per hanc Indulgentiae concessionem [illegible] vel [illegible] moriens [illegible] & [illegible] commendatum [illegible] possit, [illegible] in Ecclesiam merita cum [illegible] praesenti necessitate [illegible] illorum [illegible], qui [illegible] ad Plenariam Indulgentiam [illegible] promerendam [illegible], nihil [illegible] esset, cur aliquid nunc a Nobis innovando statueretur. Verum Praedecessorum Nostrorum hac agendi ratio [illegible]. Ut enim multas praetereamus concessiones Indulgentiae Plenariae morientibus fidelibus indistincte applicabiles, quarum [illegible] & quam magna in Ecclesiam promerita facile [illegible] eorum, qui quaerunt ab hac [illegible] per [illegible] in hac vita decederent, quibus tamen omnibus dummodo Sacramentaliter confessi & Sacra Communione refecti fuissent, Praedecessores Nostri Clemens Papa [illegible] & [illegible] Papa XI Benedictionem cum Indulgentia Plenaria per Legatos suos impertiri non recusarunt. Sed & ipsa Congregatio Indulgentiis & Sacris Reliquiis praeposita jam usque ab anno 1675 die 23 Aprilis [illegible] perpetuo concessit Indulgentiam Plenariam largiendam illis etiam, qui singulariter in Ecclesiam merita nequaquam excellentia essent, & omnibus concedi, atque diffundi.

Quapropter Apostolicae caritatis Nostrae viscera dilatantes, & iam omnibus,

bus, quam recentioribus Ecclesiasticæ benignitatis exemplis inhærentes, siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculi in Epistola Sancti Cypriani, quæ in novis editionibus impressa est numero XII. qua scilicet in eorum gratiam, qui Libellos Martyrum obtinuerant, & in mortis periculo versarentur, cum ipse æstivis ardoribus præpediretur, quominus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset, permisit ut id vice sua a quocumque Presbytero, aut etiam Diacono præstaretur. Novissimis vero temporibus ex secunda Mediolanensi Provinciali Synodo constat a felicis recordationis Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. [illegible] Episcopis suæ Provinciæ concessum fuisse, non solum ut ipsi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria morientibus [illegible] bus impertiri, sed etiam ut ad hujusmodi facultatem [illegible] subdelegare possent. His igitur [illegible] exemplis, necnon rationibus superius relatis permoti, hac Nostra perpetuo valitura Constitutione novam in hac materia regulam præfinire, quæ [illegible] ut [illegible] de alterius sententia deliberandum Nobis fuerat, [illegible] de [illegible] Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere ac perficere [illegible].

Itaque primum [illegible] atque [illegible] omnes [illegible] facultates impertiendi Benedictionem cum Indulgentia Plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis nunc [illegible] a Nobis, seu a Prædecessoribus Nostris [illegible] concessæ reperiuntur [illegible] in quibuslibet Epistolis [illegible] ad triennium duntaxat [illegible] ad eumdem tempus [illegible], subsistentibus præsentis Nostræ Constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad iidem Antistites earum Ecclesiarum atque Diœcesium regimen [illegible] quarum [illegible] & [illegible] easdem facultates a Nobis, & ab Apostolica Sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi motu proprio, & auctoritate præfata, atque earumdem præcedentium litterarum serie extendimus, & prorogamus.

Utque præterea unusquisque ex Antistitibus præfatis, unum aut plures pios Sacerdotes sive Sæculares, sive Regulares, prout necessarium [illegible] sunt, eorum Civitatis [illegible] subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinentur [illegible] tempore [illegible], Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ Plenariæ applicatione Christi fidelibus in præfato articulo [illegible] impertiantur, [illegible] per Diœcesim Sæculares, aut Regulares Sacerdotes quotquot pro numero [illegible] in Diœcesi [illegible] ad prædictum effectum deputare, & [illegible] & [illegible] remonere, aliosque in eorum locum pro suo arbitrio, & prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, & tenore concedimus, & indulgemus.

Si vero aliquem ex Antistitibus nunc per [illegible] constitutis, & præfata facultate [illegible] ad [illegible] Ecclesiarum regimen Apostolica auctoritate transferri contingat, sive aliqua [illegible], quorum favore consuetæ litteræ Secretariæ Brevium ad hanc [illegible] expeditæ non [illegible], ac denique cum novi Episcopi Catholicis Gregibus in posterum præficientur, volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem a Nobis, sive a Romano pro tempore [illegible] Apostolicæ litteræ [illegible] gratis per omnia expediantur [illegible] prædicta facultas ipsis concedatur, [illegible] ad triennium, [illegible] ad omne tempus quo [illegible] regimen [illegible] obtinebunt, addita etiam facultate [illegible] subdelegandi tam pro Civitate, quam pro Diœcesi [illegible] quidem in casu duntaxat impedimenti [illegible] tempore conjuncti [illegible] omnibus, & per omnia ad [illegible] quæ pro [illegible] nunc [illegible] & [illegible] hujusmodi facultate gaudentibus, supra statuimus.

Insuper pro Prælatis inferioribus Territo-

rhonum separatim habentibus, cum vera qualitate Nullius, & activa in Clerum & populum jurisdictione, quamvis Prædecessores Nostri hanc de præterito consuetudinem non haberent, nihilominus de Apostolica liberalitate, ac simili modo & tenore concedimus & indulgemus; ut, si ab ipsis hujusmodi facultas petita fuerit, similes litteræ in forma Brevis in posterum singulis eorum expediantur, juxta eamdem formam, mutatis mutandis, quam pro Episcopis constituimus, ea excepta quidem facultate subdelegandi, ut supra; dummodo ipsi Prælati hanc gratiam postulantes Apostolicis litteris Nostris anno Incarnationis Dominicæ 1740. nono Kalend. Decembris datis, quarum initium est *Quod Sancta*, impressis in Bullario nostro *Tom. I.* num. XIII. obtemperaverint, nimirum sacra Apostolorum limina præscriptis temporibus visitaverint, & relationem status Ecclesiarum sibi subjectarum Apostolicæ Sedi exhibuerint, vel quatenus Prælaturæ honorem de novo acceperint, debitum juramentum in memorata Constitutione præscriptum antea præstiterint.

Dum autem hujusmodi facultatem Episcopis eam jam obtinentibus prorogavimus & ampliavimus, ut præfertur, cæteris vero tam Episcopis quam Prælatis inferioribus in posterum eas petentibus supradicta forma & amplitudine concedendam fore decrevimus, sequitur, ut hujusmodi indulta nequaquam morte concedentis expirent, cum ea (?) delicta (?) delegata in iis, quæ non justitiam, sed gratiam concernunt, etiam post obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero eisdem Episcopis, & Prælatis permittimus, ut hujusmodi facultatem pro necessariarum (?) Civitatum, locorum, atque Diœcesium opportunitate & necessitate, uni, vel pluribus Sacerdotibus in posterum subdelegare valeant, statuimus, atque decernimus, hujusmodi subdelegationes per subdelegantis cessum, aut decessum similiter non expirare, sed potestatem ipsis tributam perseverare usque ad supervenientem novi Prælati, cui arbitrio relinquimus eamdem in hujusmodi officio confirmare, vel ab eo removere. Atque ita quicumque Antistes memoratam facultatem a Romano Pontifice semel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro ejus confirmatione ad Apostolicæ Cathedræ Successorem recurrere. Itaque etiam cedente vel decedente Episcopo, seu Prælato, a quo eadem facultas in sua Diœcesi aut Territorio subdelegata fuerat, nova concessione opus non erit pro temporaneo Vicariorum Capitularium, aut Apostolicorum, regimine, cum subdelegatorum auctoritas semper manere debeat, quamdiu vel Episcopus ipse, aut Prælatus, vel illius Successor eamdem ipsis non ademerit.

Hac igitur ratione animarum saluti consulentes, quantum Nobis in Domino licuit, jam consuetudinem applicandæ Plenariam Pontificiam Indulgentiam Ecclesiæ filiis in mortis articulo constitutis ampliare & faciliorem reddere curavimus. Permissaque Venerabilibus Fratribus, ac dilectis Filiis Ecclesiarum Episcopis & Prælatis facultate aliis Sacerdotibus ad hunc effectum tam in Civitatibus quam in Diœcesibus subdelegandi, non parum levaminis eorum animabus, & solatii iis (?) per Nos allatum esse putamus. Verumtamen ipsis declaratum volumus, non id propositum Nobis fuisse, ut eos proprio immunes redderemus (?) ab hoc paternæ caritatis officio, per se ipsos adeundi ægrotos, plenamque (?) absolutionem in extremo articulo adipiscendæ (?) capaces, sed ut eorum pietatem opportune excitaremus, ne dum ipsi alios Pastorali suæ curæ demandatos dolere (?) cernunt (?), consuetudine (?) hujusmodi beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero piam hujusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti non fuerint, facturos esse confidimus), meminerint, non id duntaxat erga nobiliores, & potentes hujus sæculi, sed erga pauperes quoque, & abjectæ sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit Prædecessoris Nostri S. Gregorii Magni Homilia 28. in Evangelia ad cap. IV. Joannis. *Erat*

qui-

quidam Regulus, cujus Filius infirmabatur Capharnaum, in qua mirabilem atque cœlestem observat amantissimi Redemptoris Nostri JESU CHRISTI agendi rationem, qui ad invisendum ægrotantem Reguli Filium invitatus ire abnuit, ad Centurionis servum nec invitatus iturum se profitetur: *Quid est, quod Regulo rogat ut ad ejus filium veniret, & tamen venire recusat, ad servum vero Centurionis non invitatur, & tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse, Centurionis servo non dedignatur occurrere.*

Ut autem Indulgentiæ fructus a Fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut Populus in Sacris Concionibus & Catechesibus frequenter edoceatur, quod ii, qui gratiam Dei, quam in Baptismo acceperant, ingrati, & per admissa peccata Spiritum Sanctum contristaverunt, & Templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æterna supplicia in Pœnitentiæ Sacramento condonata fuerint, reliquum nihilominus temporalis plerumque pœnæ Divinæ Justitiæ exolvendæ superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a Sacerdote Confessario in ipso Pœnitentiæ Sacramento pro mensura delicti impositas, aut per christianam tolerantiam earum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit, verum etiam per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia: alioquin verendum est, ne salutis remedia ab Ecclesiæ benignitate Fidelibus suppeditata, passim in pravæ libertatis & licentiæ fomentum traherentur, cum plurimis sibi temere blandientibus de remissione tum temporalis pœnæ per Sacramentalem absolutionem, tum temporalis per Indulgentiæ Pontificiæ applicationem in extrema vitæ impetranda, neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, & quo mortis genere ex hac vita migraturi sint, sed etiam an Indulgentiam, licet extremo vitæ sibi applicatam, cum effectu sint percepturi. Præpostera, atque ac periculosa antiquis Ecclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad Baptismum nomina obtulerant, ad finem usque vitæ ipsius Sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio liberius indulgerent, ac demum cum e vita decessuri essent, per salutare lavacrum ab omni culpa, & tam ab æterna, quam temporali pœna soluti, ad cœleste Regnum recta transferrentur; contra quos extant gravissimæ objurgationes Sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL. & Sancti Joannis Chrysostomi in Homilia I. super Acta: sed & Ecclesia Catholica pravam hujusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo Baptismum susceperant, si convaluissent, a Sacris Ordinibus, & ab officiis Ecclesiasticis arcendos, ac perpetuo irregulares fore decrevit.

Et quoniam Sacerdotibus, qui Fideles in extremo agone laborantes pie adsistant, vel Ecclesiæ Sacramenta iis ministrant, Rituale Romanum injungit, ut si ægrotus Indulgentiam Plenariam legitime auctoritate concessam consequi valeat, eam illi impertiri studeant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeat; cum autem ii, qui ad hujusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelæ usum retineant, alii vero loquendi facultatem amiserint, licet antea sincerum contritionis indicia dederint, eaque adhuc ratione utentes ostenderint, dum non deliraverint, ideo quo certius prædicti omnes Indulgentiæ fructum consequi valeant, præfatis Sacerdotibus mandamus, ut omni ratione studeant moribundos Fideles excitare ad motus de admissis peccatis doloris, actus eliciendos, tum perdiuque ferventissimos in Deum caritatis affectus, præsertim vero ad ipsam mortem æquo ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim præcipue opus in hujusmodi articulo constitutis imponimus & injungimus, quo se ad Plenariæ Indulgentiæ fructum consequendum præparent atque disponant. Qua in re auctor Nobis est Sanctus Doctor Augustinus, qui in *Lib. XIII. de Civit. Dei cap. 11.* postquam

quam horridam mortis speciem, eaque renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat, mortem nimirum esse peccati originalis pœnam, ibi quoque asseruit, & confirmavit, hæc ad rem nostram apposite subdit: *Quidquid tamen illud est in morientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, pie, fideliterque tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ. Ita cum ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio sit mors pœna nascentis, tamen, si pietate, justitiaque prædatur, fit gloria renascentis, & cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.*

Pro impertienda vero Benedictione Fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis Plenaria Indulgentia, cum nulla certa formula olim præscripta foret, Sanctæ Memoriæ Prædecessor Noster Benedictus Papa XIII. anno Domini 1726. pias quasdam Preces, & Orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit, quarum exemplo, in his, quæ opportuna judicamus, inhærentes, aliam de novo formulam cum his, quæ in hac Nostra Constitutione præscripta sunt, magis congruentem confecimus, & instituimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus: mandantes hoc ipsum inculcari, & injungi in Apostolicis litteris, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis Indulgentiæ Plenariæ Moribundis impertiendæ, ut præmisimus, expediendæ erunt.

Ac decernentes, ipsas præsentes litteras semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios effectus perpetuo sortiri, & obtinere, atque iis, ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: non obstantibus Apostolicis, & in Generalibus, seu Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, seu specialibus Constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam Congregationum S. R. E. Cardinalium Decretis, & Resolutionibus, etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, & plenius confirmatis, usibus quoque, stylibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus. Quibus omnibus, & singulis ad præmissorum effectum, motu, scientia, & potestate præfatis, amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Formula igitur, quam pro impertienda Benedictione, & Plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda, ut præfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est.

MODUS

A SS. D. N. BENEDICTO PAPA XIV.

Approbatus

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in Rubricis notatur ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab iis, qui facultatem habent a Sede Apostolica delegatam.

BEnedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post Sacramenta Pænitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis, impertienda iisdem est, etiamsi postea lingua, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis vero, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediendo cubiculum, ubi jacet infirmus, dicat; Pax huic Domui, &c. *ac deinde*

Ægro-

Aegrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aqua benedicta dicendo Antiphonam Asperges &c.

Quod si Aegrotus voluerit Confiteri, audiat illum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis, de hujus benedictionis efficacia, ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat, tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores in antecessa vitae expiationem libenter perferat, Denique sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem poenarum, quas peccando promeruit. Tum pie ipsum verbis consoletur in spem erigens fore ut ex Divina munificentia largitate poenarum remissionem, & vitam sit consecuturus aeternam. Postea dicat:

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit caelum, & terram.

Antiphona. Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui (*vel* Ancillae tuae) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster &c.

℣. Et ne nos inducas in tentationem.

℟. Sed libera nos a malo.

℣. Salvum fac servum tuum (*vel* Ancillam tuam, & *sic deinceps*)

℟. Deus meus sperantem in te.

℣. Domine exaudi orationem meam.

℟. Et clamor meus ad te veniat.

℣. Dominus vobiscum.

℟. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per Unigeniti tui Passionem, & Mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, ut ejus anima in hora exitus sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula abluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum Nostrum. *Tum dicto ab uno ex Clericis assistentibus* Confiteor &c. *Sacerdos dicat* Misereatur &c. *Deinde*

Dominus Noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismate recepisti, & ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa Indulgentiam Plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.

Per sacrosancta humanae reparationis Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes praesentis, & futurae vitae poenas, Paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendae, neque praemissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim Sacerdos ei benedictionem impertiatur.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, prorogationis, ampliationis, & concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicae 1747. Nonis Aprilis, Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Cardinalis Passioneus.

I. Datarius.

VISA DE CURIA

I. C. Boschi

J. B. Eugenius

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI 1747. Indictione 10. die vero 4. Maii Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno septimo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Io. Baptistam Angelini Apost. Curs.

Franciscus Bartolotti Mag. Curs.

CONSTITUTIO

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

Qua certus ordo præscribitur pro caussis super nullitate Professionis Regularis mature discutiendis, & valide definiendis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

SI datam hominibus fidem frangere, conventionesque eas, quæ ab humanis legibus robur accipiunt, abrumpere, ac violare non licet, multo magis necesse est obligatum Deo mentis propositum immutabiliter servari. Nosque præsertim, utpote sacrarum Legum custodes a Deo constitutos, oportet earum pactionum, quæ Divino, & Ecclesiastico jure indissolubiles sunt, perpetuam firmitatem, & observantiam asserere. Eam ob rem jam usque ab anno Incarnationis Dominicæ 1741. Pontificatus Nostri anno primo, Apostolicas litteras dedimus, incipientes: *Dei miseratione*, in Bullario Nostro deinde editas *Tom. I. num. 33* quibus certum præscripsimus ordinem in Tribunalibus Ecclesiasticis servandum, cum in ipsis discuti, & definiri deberent causæ, in quibus de nullitate alicujus matrimonii contracti ageretur: non eo quidem consilio, ut si quia forte matrimonium cum impedimento aliquo dirimente initum fuisset, de ejus nullitate judicium postulari, aut fieri prohiberemus, sed, ut in hoc gravissimo judicii genere, in quo de sacro Connubiorum fœdere agitur, pleniori veritatis elucidationi consuleremus, utque Judices non sine certissima cognitione omnium, quæ ad rem maxime conducunt, hujusmodi vinculum ex tot rationibus insolubile sententiis suis, tamquam irritum ab initio, dissolverent. Cujus quidem Constitutionis utilitas, Deo favente, ad hunc diem aperte comprobatur, cum ex eo tempore neque tot causæ super prætensa matrimoniorum nullitate in Tribunalibus pendeant, nec tam frequenter, ut antea, Nobis exhibeantur preces pro obtinendis dispensationibus super matrimonio rato, & non consummato, dum scilicet ante omnium oculos propositæ sunt difficultates paulo quidem majores, sed omnino justæ, quæ, ex novo ordine a Nobis statuto, cuilibet superandæ se offerunt, antequam optatum finem assequatur.

Quemadmodum itaque pro matrimoniis carnalibus a nobis provisum fuit; ita nunc & spiritualibus animarum nexibus, de Religiosis videlicet utriusque sexus Regularium Professionibus, pari ratione statuere decrevimus; nimirum certam normam, ac methodum tradere, quam observare debeant Judices Ecclesiastici, quoties judicia super nullitate Professionum in aliquo Ordine Regulari a Sede Apostolica approbato factarum, coram ipsis agitari contingat: neque id quidem ad hunc finem, ut aditus intercludatur iis, qui justis de causis hujusmodi actiones intentare velint, ac postulent Professionem a se factam ex capite nullitatis irritam declarari, sed ut ipsi Judices rerum veritatem in specie dignoscere, suasque sententias indubiis fundamentis innixas proferre valeant; ac ne umquam ex ignorantia factorum, aliquem decernant solutum vinculo, dum is forte valida solemnium Votorum Profes-

fessione emissa, Religioso Ordini, cui nomen dedit, penitus maneant adstricti. Qua ex methodo a Nobis tradenda hunc fructum similiter obventurum speramus, ut & rariores in posterum in Tribunalibus futurae sint caussae super praetensa Professionum nullitate, & qui deinceps hujusmodi nullitatis declarationem in foro externo obtinuerint, & consequenter e Religione discesserint, non amplius anxia, aut male tuta conscientia vivant, ac propterea ad Nos, aut ad officium Poenitentiariae Nostrae Apostolicae, ut non semel evenisse novimus, confugere cogantur, occultato, ut moris est, in precibus nomine, fatentes sententiam super Professionis nullitate pravis artibus extortam a se fuisse, decepto Judice, vel per mendacia in facti expositione adhibita, vel per corruptos Testes, atque flagitantes, ut ex gratia, & dispensatione Apostolica, facultas manendi in saeculo ipsis indulgeatur.

Ut autem ordinate procedamus, distinguendum primo est inter Regulares illos, qui intra quinquennium a die factae Professionis de ejus nullitate actionem promovent, & eos qui post elapsum quinquennium reclamant. Quod ad priores attinet, celebre est de illis decretum Sacrae Tridentinae Synodi *sess. xxv. de Regular. cap. xix.* in haec verba: *Quicumque Regularis praetendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat ante aetatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die Professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario.* In quo tamen decreto licet in littera Virorum Regularium dumtaxat mentio fiat, nihilominus etiam feminae Religionem professae comprehenduntur, cum, ex regulis juris, masculinum genus etiam femininum includat, ubi una eademque causa pro feminis aeque ac pro masculis militat. Quamvis autem Decreti verba satis clara sint, variae tamen quaestiones circa eorum sensum, ac vim excitatae fuerunt.

Cum etenim de sermo dumtaxat sit de Regulari Professo, qui suam Professionem nullam fuisse contendat: *Quicumque Regularis praetendat se per vim, & metum ingressum esse Religionem &c.* nihil vero expresse statuatur de ipsa Religione, cujus aliquando interest alicujus alumni sui Professionem irritam declarari, ut si quis exempli causa comperiatur occultum aliquod impedimentum non revelasse, de quo interrogatus fuerat, adjecta declaratione, quod, eo forsan existente, & non patefacto, ipsius admissio a Religione minime rata habenda foret, hinc dubitatum fuit, an in hujusmodi casu solus Superior Regularis sine Ordinario procedere posset, an vero etiam in hac facti specie discutienda esset causa coram Regulari Superiore simul, & Ordinario loci. Super quo Congregatio Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium ad ipsius Concilii Tridentini Interpretationem ab Apostolica Sede deputatorum constanter decrevit, causas hujusmodi super nullitate Professionis, tam a Regulari Professo, quam a Religione intra quinquennium in Judicium deductas, & a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci simul cognoscendas esse.

Cum item quinquennium, intra quod admittitur reclamatio adversus Professionem, Sancta Synodus computandum voluerit *a die Professionis*, cumque potior, atque communior causa, quae pro nullitate Professionis adduci solet, in metu consistat, metus autem per totum quinquennium, atque etiam ulterius, aliquando perseveret, quaesitum fuit, an, ubi de metu agitur, initium quinquennii desumendum sit ab ipso die Professionis emissae, an vero a die, quo Professus liberam reclamandi facultatem habere coepit. Eadem vero Congregatio declaravit, in utroque pariter casu concessum quinquennii tempus a die emissae Professionis esse computandum.

Ad idem pariter quinquennium pertinet alia agitata quaestio, an scilicet praedicti Ordinarius, & Superior Regularis co-

quaerere possent causas nullitatis Professionis etiam post ipsum quinquennium, ubi nempe Professus intra ejus decursum reclamaverit, sed judicium prosequi deinde neglexerit, aut nequiverit. Decretum est autem ab eadem Congregatione coram praefatis Judicibus a Concilio memoratis agendam esse causam, etiam post elapsum quinquennium, dummodo aliis constet, eam intra praescriptum tempus a reclamante legitime introductam fuisse.

De ipsis autem Judicibus pro hujusmodi causarum cognitione a Sancta Synodo assignatis per ea verba, *coram Superiore suo & Ordinario*, complures similiter motae sunt quaestiones, quae majori eorumdem verborum elucidationi causam dederunt. Et primo quaesitum fuit, quisnam censendus esset Superior Regularis in casu, & ad effectum, de quo agitur, utrum scilicet Provincialis Rector, an Generalis Ordinis intelligatur. Congregatio autem ejusdem Concilii Interpres censuit esse Superiorem localem, nimirum Abbatem, vel Guardianum, sive Priorem, aut alio quocumque nomine nuncupatum Praepositum, seu Rectorem ejus Monasterii aut Coenobii, in quo reclamans Professionem emisit, eum nempe qui hujusmodi Monasterii, aut Coenobii regimen exercet, eo tempore, quo causa super nullitate Professionis in judicium deducitur. Quaesitum item fuit quisnam Monialium proprius Superior dicendus sit ad effectum judicandi una cum Ordinario de earum Professionis nullitate. Responsum fuit, quod si agatur de Monialibus Ordinario loci immediate subjectis, tunc quum nullus sit earum Superior Regularis, solus Ordinarius judicat de Professione reclamantium intra quinquennium; si vero Moniales Regularium regimini subsint, tunc hujusmodi causae judicandae sunt ab Ordinario loci simul & a Superiore Regulari, ab eo nimirum, cui concreditum est universum Monasterii regimen, non autem a Confessario Regulari Monialium. Dubitatum est etiam, utrum Superior Regularis suas sortes cedere possit Ordinario loci, eique permittere, ut in hujusmodi causis solus procedat, & judicet. Id autem praedicta Congregatio licet posse negavit, permisit tamen Superiori Regulari, ut si judicium assumere nolit, aut non possit, alium subrogare valeat, vel Regularem, vel etiam Ecclesiasticum saecularem juris Canonici peritum, qui una cum Ordinario Judicis partes exerceat. Denique quaesitum fuit, si forte Ordinarii, & Superioris Regularis judicia inter se discrepantia extiterint, quodnam ex ipsis alteri praevalere debeat. At in hoc casu responsum fuit, causam ipsam ad Apostolicae Sedis judicium devolutam censeri.

Quum vero inter capita nullitatis Professionem Regularem irritantia, unum etiam adnumeretur, si nempe aliquis Professionem emiserit in Coenobio ad Novitiorum institutionem minime destinato, in iis tamen locis, in quibus rec. mem. Praedecessor Noster Clemens Papa VIII. Decreta de Regularibus a se edita vim habere mandavit; si quis ex hoc capite Professionem a se factam intra quinquennium impugnare voluerit, aut etiam si Religio intra idem quinquennium postulaverit aliquam Professionem ex hujusmodi capite irritam declarari, Decreto emanato a fel. record. Urbano Papa VIII. altero Praedecessore Nostro jussu, gravibusque de causis, ac de consilio praefatae Congregationis Concilii Tridentini Interpretis, edito die 9 Januarii 1626. incipiente *Ad occurrendum*, quo statutum fuit hujusmodi causas ad eamdem Congregationem privative pertinere. Haec sunt potiora in genere Decreta ex registris praelaudatae Congregationis excerpta, quae licet a nonnullis Praedecessoribus Nostris Romanis Pontificibus Apostolica auctoritate non semel approbata fuerint, & confirmata, Nos tamen eadem praesentium litterarum tenore, atque auctoritate simili, novo approbationis, & confirmationis nostrae robore communimus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu respective spectabit in posterum, pro regula haberi, ac plenariae executioni demandari praecipimus.

Quibus ita constitutis, firmataque per-

ni-

tinentia caufarum, quae intra quinquennium a die Professionis emissae adversus illius validitatem introducuntur, consequens est, ut & ea videamus, quae de ordine ac methodo in hujusmodi judiciis servanda, a Majoribus nostris constituta sunt, tum ea proferamus, quae non nisi opportune addenda censemus, quaeque pari auctoritate ac praeceptorum [illegible] vigore perpetuis futuris temporibus [illegible] & mandamus. [illegible] de ipsa hujusmodi caufarum introductione notum est Decretum [illegible] Concilii Tridentini *[illegible] cap. [illegible] de Regular.* [illegible] *quae [illegible] habitum sponte dimiserit [illegible] ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam Apostata puniatur, interim vero nullo privilegio suae Religionis juvetur.* [illegible] Regularem postulantem [illegible] Professionis [illegible] nisi [illegible] Regularis [illegible] claustris [illegible] & habitum Regularem [illegible] ipsam [illegible]

De postulantibus vero [illegible] apud Superiores Regulares [illegible] Ordinariosque locorum [illegible] fuisse, [illegible] in extrajudicialibus atque [illegible] quamvis [illegible] juramento firmatis, quae ad propositum [illegible], haec [illegible] de cetero [illegible] prohibemus, volumus, atque districte mandamus, ut ad [illegible] hujusmodi causa necessarias [illegible], & [illegible] confessionem [illegible], [illegible] parte [illegible] adversus Professionem agit, & [illegible] ab ea parte, quae [illegible] ipsius Professionis validitate, & [illegible] super [illegible] quae [illegible] interrogatoria [illegible], atque hac forma non [illegible] processus [illegible], & [illegible] dependentes ab eo [illegible], [illegible] tunc [illegible] sententiae [illegible] capita, [illegible] quae [illegible] in ipsa [illegible] compilatione intervenerint.

Sub eadem poena nullitatis decernimus, atque statuimus, ut in hac [illegible] causa [illegible] debeat cum Defensore Monasterii [illegible] in quo Professio [illegible] Religiosus [illegible] [illegible] sive [illegible] quibus bona sua [illegible] aut cessit, aut [illegible], quorum interest [illegible] Professionem [illegible] (si [illegible] fuerint) qui [illegible] tamquam auctores, aut [illegible] [illegible] Nostra [illegible] Quemadmodum vero in recenti Constitutione Nostra, quae incipit, *Dei miseratione*, decrevimus, ut in singulis Dioecesibus ab Ordinariis deputari deberent, atque [illegible], ac [illegible] commendaremus [illegible] in causis matrimonialibus in judicio stare pro validitate matrimonii, ita [illegible] mandamus, & [illegible] locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut [illegible] aliquam [illegible] qualitatibus praeditam in [illegible] respective Dioecesibus eligant, cui *Defensoris Professionum* munus imponant, atque haec omnia [illegible] [illegible] & respective applicata esse censeantur, quaecumque nos in praecitata nostra de matrimonii Defensore statuimus. Nam [illegible] Professionum Defensorem [illegible] & respective applicamus, & [illegible] habere decernimus. [illegible] pro Defensore Professionum [illegible] ut [illegible] quisquam pro [illegible], aut [illegible] in defensione causae [illegible] [illegible] esse [illegible] pro [illegible] ut [illegible] Professio [illegible] bona [illegible] Religione [illegible] non [illegible] aut [illegible] Professus nihil renuntiationem habuerit [illegible] quae [illegible] temporalia bona [illegible], ad [illegible] Si autem [illegible] bona [illegible], nec Ordo Regularis de quo [illegible] quidquam [illegible], tunc Defensor Professionum [illegible] Tribunalis, in quo causa ag-

deputata fuerit, sive alterum, prout in aliis prædictis litteris Nostris de matrimonii Defensore statuimus.

Lata deinum Sententia a Superiore Regulari, & ab Ordinario loci, si ea pro validitate Professionis pronuntiata fuerit, neque Professus appellationem interponat, causam finitam esse non dubitatur. Si vero Professus ad Judicem secundæ instantiæ appellaverit, vel etiam si ultro eadem causa retractanda fuerit, in omnibus hisce Judiciis volumus similiter Defensorem Professionum ex Officio deputatum intervenire, eodem prorsus modo, quo in citata Constitutione decrevimus, Defensorem matrimonii, in secunda, & ulteriori instantia judicio semper adesse. Ac sicut per eam statuimus, hujusmodi Defensoris partes esse a Sententia Judicis primæ instantiæ pro matrimonii nullitate lata ad superioris instantiæ Judicem provocare, & formam prosequendi judicium in ulterioribus hujusmodi instantiis præscripsimus, ita porro volumus, ut Defensor Professionum a Sententia in prima instantia pro nullitate Professionis lata appellare omnino debeat, atque in secunda, seu ulteriori hujusmodi causarum revisione, eadem omnia fideliter observare, quæ pro causis matrimonialibus in eadem Constitutione mandavimus.

Quemadmodum denique lege interposita Nostra constituimus adversus eos, qui post unicam ... obtentam Sententiam pro nullitate matrimonii ... sive pendente appellatione, sive ea per incuriam, aut fraudem Defensoris non interposita, post secundas nuptias contraxerit, atque decrevimus eos ... ad alteram vota transire ... nisi duas Sententias conformes pro nullitate prioris matrimonii ... obtinuerint: ita si quis in Ordine Regulari Professus post unicam Sententiam favore nullitatis Professionis pronuntiatam, sive pendente, sive omnino culpabiliter appellatione ... [illegible], a Religione discedere, quodque magis est, habitum Regularem abjicere præsumpserit, volumus ... [illegible] ... poenis, atque censuris a Sacris Canonibus, & a Constitutionibus Apostolicis contra Apostatas latis, atque sancitis, subjacere, & ejusmodi esse decernentes perinde ac si hujusmodi causa de Professionis validitate, liberum Professo non esse a Religione migrare, nisi duas saltem obtinuerit Sententias conformes, quibus ab eo emissa Professio nulla, & irrita declarata fuerit.

Et primæ quidem instantiæ Judicem super validitate Professionum, quæ intra quinquennium judicialiter impugnantur, ut supra dictum est, Superiorem Regularem, simulque Ordinarium loci esse debere. Si vero eadem causa in secunda, aut ulteriori instantia fuerit discutienda, statuimus, inhærentes antiquo, ac huiusque sacræ Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Decreto, quod præsenti tenore præsentium approbamus, & confirmamus, ut causæ hujusmodi ad eos Judices devolvantur, ad quos devolvi solent aliæ causæ Ecclesiasticæ post Sententiam Ordinarii in gradu appellationis respective devolventur, ita tamen, ut hi quoque Judices, sicut Ordinarius in prima instantia, una cum Superiore Regulari procedere, & jus pronuntiare, & sententiare debeant una cum Superiore Regulari, non quidem ejus Monasterii in quo reclamans professus est, sed alterius Monasterii ejusdem Ordinis in eorum Civitate, aut Diœcesi existentis, vel si non existat, cum Superiore viciniori Monasterii ejusdem partes Ordinis, seu cum alia persona Ecclesiastica, cui ... prædicta Superior ... ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegaverit. Si autem hujusmodi causa in secunda, aut ulteriori instantia ad Sedem Apostolicam devolvatur, & a prædicta Congregatione Concilii, sive ab altera super consultationibus Episcoporum & Regularium, aut denique ab Auditorio Rotæ, uti respective alias dirimenda foret, nullus erit locus adhibendum Superiorem Regularem, qui neque tunc ad ferendam Sententiam admittetur, quum ab eadem Congregatione Concilii, juxta veterum superius Urbani Prædecessoris Decretum, examinanda fuerit etiam intra quinquennium, validitas Professionis eo capite impugnatæ, quod talis fuisse

ali-

afferetur in Monasterio, aut Cœnobio Religionis Tyronibus instituendis minime addicto.

Hactenus de iudiciis super nullitate Professionis, quæ intra quinquennium a die ipsius Professionis emissæ introducuntur: de quibus hoc etiam declarando decernimus, ut quæcumque in Superioribus statuta sunt, ea omnia locum habere, & observari debeant etiam in Curia S. R. E. Cardinalis Nostri, & Romani Pontificis pro tempore in Urbe eiusque Districtu Vicarii in Spiritualibus Generalis, quoties huiusmodi causas intra idem quinquennium in ipsius Tribunali Ordinario iudicandas esse contingat. Iam vero videndum est de eiusdem generis causis, quæ post elapsum quinquennium huiusmodi in iudicium adducuntur.

Porro quum Sancta Tridentina Synodus, post quinque annos ab emissa Professione transactos omnem aditum ad reclamandum Professi interclusum esse sanxisset per ea aperta verba superius relata: *Non audiatur, nisi intra quinquennium a die Professionis*; adeo inhærendum huiusmodi sanctionis litteræ duxerunt Maiores Nostri, ut sub piæ mem. Prædecessore Nostro Gregorio Papa XIII. decretum fuerit, ac veluti pro regula statutum, nullius causæ introductionem super nullitate Professionis elapso quinquennio, admittendam esse, etiamsi Professio per vim, & metum facta diceretur, atque probari vellet huiusmodi vim, & metum toto quinquennii tempore permansisse. Verba Decreti die 9 Martii anni 1598. editi, quæ habentur *Decretorum Congregationis Concilii Tomo IX, fol. 55.* hæc sunt: *Gregorius XIII. ex Sententia Congregationis Concilii declaravit, eos, qui per vim, & metum se Religionem professos prætenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint, eo elapso non esse audiendos, tametsi allegarent, vim, & metum semper durasse.*

At vero procedentibus temporibus, non sine iustis gravibusque causis, ut plane persuasum habemus, inductum fuit, ut admitterentur instantiæ pro *restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii*. De quibus tamen iudicium facere ad Apostolicam Sedem semper privative pertinuit [illegible] te Religion[illegible] [illegible] ad Sententiam ferendam super Professio- [illegible] bus [illegible] probare [illegible] [illegible] iud-

tantum Sententiam super Professionis Regulares dissolverentur. Sed alius hodierno tempore est ordo, qui in prælatis Congregationibus seu Tribunalibus pro concedenda restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii observatur: nam priusquam super eo quidquam decernatur, committitur Ordinario loci, & Superiori Regulari ut processum conficiant, eoque demum transmisso proponitur dubium super concessione restitutionis in integrum, idque non minus accurate ac severe examinatur, ac si dubium propositum esset super ipsa validitate aut nullitate Professionis. Si autem petita in integrum restitutio concedatur, tunc Ordinario & Superiori locali committitur, ut Sententiam proferant super controversa Professionis validitate. Sed quamvis in hujusmodi commissionibus ampla ipsis tribuatur facultas judicandi sive pro validitate, sive pro nullitate Professionis, prout ipsis visum fuerit, usu tamen compertum est, quod, quum iidem satis noverint quam diligenti & gravi judicio apud Sedem Apostolicam discussæ fuerint causæ, propter quas restitutio in integrum concessa fuit, viso duntaxat hujusmodi concessionis rescripto, nec alterius instituto examine, ad ferendam pro nullitate Professionis Sententiam ut plurimum sine dubitatione procedunt.

Accuratum hujusmodi examen causarum restitutionis in integrum apud Romanæ Curiæ Judices ex more solitum, non modo non immutare intendimus, verum etiam approbatione nostra singulari, ad quos pertinet, magnopere commendatum ab ipsis in posterum observari volumus ac jubemus, hoc tamen addito, ut in commissionibus quæ dirigentur Superioribus Regularibus & Ordinariis locorum pro [illegible] perficiendis, iisdem sub pœna suspensionis [illegible] injungatur, ut in omnibus procedere debeant cum interventu Defensoris Professionis, ad quem eorumdem pertinebit instrumenta dare, testes quos examinari debebunt, aliaque ad officium sibi impositum pertinentia diligentissime præstare. Item volumus, ut in ipsis propo-

sitione dubii super concessione restitutionis in integrum, tam in præfatis Cardinalium Congregationibus Concilii Tridentini interpretationi, & Episcoporum, ac Regularium consultationibus præpositis, quam in Auditorio Rotæ, aut in quacumque Congregatione peculiariter super [illegible] deputata, ab omni nullitate pœna, Defensor Professionis ab eo, qui Tribunalis caput est deputatus, ... eorum, de quibus supra, semper & in omnibus actibus in judicio stare debeat, neque solum in prima hujusmodi dubii propositione, sed etiam in ulterioribus, quatenus reclamans in prima rejectus ad novam audientiam admittatur. Denique, ut pro ferendo hujusmodi restitutionis in integrum [illegible] resolutio nequaquam sufficiat, nisi ea per secundam conformem, iterato causæ examine, eodemque semper Defensore Professionis confirmata fuerit, quemadmodum in altera Constitutione Nostra præsenti [illegible] allegata, de causis super nullitate matrimonii constituimus. Nos enim præterea [illegible] decernimus, ac sub pœnis [illegible] Apostolicas [illegible] districte prohibemus, ne quis sub clypeo unicæ resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, e Religionis Coenobio migrare, vel aliquo modo habitum Regularem deponere audeat, seu præsumat, quousque ad prædictas formas declarandas & obtenta restitutione in integrum prior [illegible], & Sententia super nullitate Professionis a Superiore Regulari & ab Ordinario ferenda expectari omnino debeant, nec nisi post hujusmodi Sententiam a prædictis Judicibus, præviis duabus conformibus pro concessione restitutionis in integrum [illegible], judicium absolutum censeri queat.

Quæ omnia si ita observabuntur, ut a Nobis constituta sunt, atque omnibus ad quos pertinet, ac pertinebit in posterum sedulo observanda & implenda a Nobis præscribuntur, & etiam inculcantur, profecto non dubitamus, quin multo rariores in posterum futuræ sint instantiæ, & controversiæ earum, quæ vel intra quinquennium a die Professio-

nis

[illegible] emisisse, vel etiam eo elapso subreptum Religiosis [illegible] [illegible] ac admittantur. Ad hoc autem certius obtinendum magnopere conveniret, ut a Superioribus quoque Regularium Ordinum in Noviciorum admissionibus ea observarentur, quae & in eorum Constitutionibus, & in Decretis fel. record. Clementis Papae VIII. Praedecessoris Nostri statuta sunt, quaeque omnia ab ipsis plenissime observari, & impleri Nos pariter ipsis praecipimus, ac iubemus, tum etiam si ipsi multas facile contentiones [illegible] praeberent, ut admitterent ad Professionem Tyrones, sive qui [illegible] eadem e Curia [illegible] [illegible] complexerunt, ut non ad eam pervenerint [illegible] Constitutionibus Ordinis statuta est, sive illi, qui [illegible] [illegible] explorarent ad normam Concilii, adhuc tamen ulterius in eo manere deberent iuxta [illegible] [illegible] [illegible] peculiarem Constitutionem, multoque magis ii, qui nec per integrum annum, sed per [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ac demum si ipsi Superiores haud se [illegible] [illegible] neque curabunt, ut Professione legitimam aetate [illegible] ad Ordines Sacros promoveantur. Quaecumque enim sive in Sacris Canonibus, aut Pontificiis Constitutionibus, sive in peculiaribus Ordinum Statutis [illegible] [illegible] provide constituta sunt, non parum habent momenti ad religiosam vocationem in hominum [illegible] [illegible], & ad cohibendam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quae ut plurimum aut sola, aut praecipua causa est, quod Professi adducuntur, ut vota, quibus obstricti sunt, irrita declarari cupiant. Neque vero Apostolica Sedes ullas umquam dispensationes in praemissis concedere contingat, nisi [illegible] [illegible], aut etiam a [illegible] [illegible] [illegible] Superiorum Regularium, quibus [illegible] [illegible], & necessarium est [illegible] adhibere in expositione causarum, quas urgere afferunt pro concedendis dispensationibus [illegible] [illegible].

Illud autem nullo modo ferri, aut probari potest, quod tamen apud plerosque invaluisse constat, ut scilicet reclamantibus adversus Professionem sive intra quinquennium, sive post eius decursum, Superiores ipsi contradictores [illegible] [illegible] habeant, aut etiam aperte suffragentur; ex falsa [illegible] opinione, quod Religiosorum virorum societate indignus censendus sit quicumque ab ea discedere cupiat, quodque ex [illegible] Monachum [illegible] [illegible] Clericum Saecularem constituere possit. Numquam enim licitum est solemniter [illegible] [illegible] aut prodere, quae tuteri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adeo sole[illegible], & natura sua irrevocabilem, in quo [illegible] [illegible] cum Professo, ipsa quoque Religio intervenit.

Ad praedictam finem praeterea quam maxime proderit, si & Ecclesiastici Praesules & Iudices debitas Officii sui partes explere non praetermittent. Ecclesiarum quidem Praelatos [illegible] anathemati subiectos declarabunt omnes, & singulos cuiuscumque qualitatis conditionis, & dignitatis fuerint, qui Virgines, aut Viduas, seu alias quascumque mulieres invitas, praeterquam in casibus in iure expressis, coegerint ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religionis, vel ad emittendam Professionem, iuxta Sanctionem Sacro Tridentina Synodo [illegible] [illegible] [illegible] de Regularibus, etiam poenis contra [illegible] statuuntur adversus eos, qui in huiusmodi facto consilium, auxilium, vel favorem dederint, ac [illegible] [illegible], quicumque [illegible] fuerint compellere [illegible] ad ingrediendam Religionem, & ad vota profitenda, [illegible] [illegible] poenis afficerent. Iudices vero, si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] potest, aperiendam esse iis, qui inde migrare cupiunt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expenderent, & numerum, & qualitatem [illegible] [illegible] [illegible] ad comprobandam nullitatem Professionis inducuntur, & [illegible] [illegible] a minori [illegible] gravem a levi [illegible] [illegible] a confessionis [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], aliaque omnes circumstantias [illegible] animadverterent, quae in hoc toto rerum genere ab Auctoribus considerari solent.

Itaque praedictis omnibus, & singulis gra-

gravissime demonstravimus, districteque præcipimus, ut in consilio quod ad eorum officia pertinent, a rectitudinis tramite, & a præscriptis sibi regulis ne minimum quidem discedant ac meminerint omnino, quæcumque gesserint, severissimam sibi rationem tum apud Divinum Judicem, tum apud Nos ipsos reddendam fore. Nos vero, si Deo placuerit valetudinem Nobis cum vita servare, non parum operæ conferre intendimus, quo planius, atque facilius de causis hujus generis ab ipsis in posterum judicari valeat. Siquidem Nobis propositum est cum consilio doctorum virorum in Theologica, & Canonica facultate præstantium nonnullas quæstiones accurate examinare, ac discutere, quæ variis hactenus opinionibus validatæ, & varias species inducentes juxta diversas occurrentium casuum circumstantias ad examen jam [illegible], ut Nobis etiam ipsis in memoriam [illegible] constitutis non semel evenisse meminimus, quam pro munere Secretarii præfatæ Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interpretum [illegible] causas ad [illegible] pro manibus haberemus. [illegible] quæstiones [illegible] Protestationes, quæ [illegible] nulla fuerit, per subsequentes tamen actiones [illegible] quænam sint actiones quibus hujusmodi [illegible] ratificatio inducatur, & quod momenti habeat ad hunc effectum susceptio Sacrorum Ordinum ad titulum *Religiosæ paupertatis*. Præterea si quis tacite ante legitimam ætatem ignorans Professionem emiserit, & in ea ignorantia per plures annos in Religione perstiterit, sequatur [illegible] Professionis [illegible] quam [illegible] intelligens quod [illegible] nihilominus [illegible] præfatam ignorantiam [illegible] actionem habeat ad [illegible] Professionem a se factam, an vero talis ignorantia ei [illegible] suffragetur, quominus Professionem [illegible] nullam per subsequentes actus ratam habuisse censeatur. Item an Professus, qui in Professione aliquod impedimentum aliquod; sive defectum occultaverit, de quo interrogatus fuit, habita declaratione ad formam Constitutionum quarumlibet Religionum cum hujusmodi defectu aut impedimento fortasse occultare admittere non intendebat; an [illegible] Professus qui [illegible] suum commodum ex propria fraude [illegible] Professionis eo capite impugnare valeat. Denique an ullam vim habere debeat in foro externo ad inducendam Judici nullitatem Professionis, quod [illegible] Professionem [illegible] se in [illegible] proposito se obligandi. Hæc omnia aliaque similia [illegible] frequenter occurrentia, & in utramque partem hactenus disputata, tum Nostro, tum aliorum [illegible] in confusionem adducantur, summus, diligenti studio, Deo adjuvante, explanare deliberavimus.

Interim præsentes litteras, cum omnibus & singulis in ipsis decretis, atque statutis firmas, validas, & efficaces existere, ac perpetuo fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat & pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari volumus, & decernimus. Sicque & non aliter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, præfatasque S. R. E. Cardinalium Congregationes generales, & particulares, atque eosdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & S. Sedis Nuncios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, ac potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, ubique judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus tam causarum forsan ad hunc diem introductarum pendentia, quam quibusvis causis in quibus-

cum-

cumque statibus, & terminis de præsenti reperiantur, iuxta superius præscripta omnino tractari, iudicari, & definiri debere expresse decernimus, quam Nostra, & Cancellariæ Apostolicæ regula de iure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, Decretis quoque, & resolutionibus a præfatis Cardinalium Congregationibus, sive ab Auditorio Rotæ prædicto, aut aliis quibuscumque Iudiciis, & Tribunalibus alias forsan, & aliter factis, conditis, & emanatis, necnon quibusvis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, Statutis, Privilegiis, Exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore Iuris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis Iesu, & S. Io. Ierosolymitani, aliisve quibuslibet specifica, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam Clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac plures confirmatis approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plene, & sufficienter expressis, & exactissime servatis, & specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum plenissime, & amplissime motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta ad valvas Ecclesiæ S. Ioannis in Laterano & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatæ, & affixæ, omnes, & singulos, quos, concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent.

Utque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, ac sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, voluntatis, mandatorum, statutorum, decretorum, & declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. quarto nonas Martii Pontificatus Nostri anno octavo.

D. Cardinalis Passioneus.

I. Datarius.

VISA DE CURIA

I. C. Boschi.

I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

An-

Anno a Nativitate D. N. I. C. 1748. Indictione 11. die vero 17. Martii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Benedicti Div ina Providentia Papæ XIV. anno octavo supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Romolatium Apost. Curs.

Horatius Magnani Mag. Curs.

SS. D. N. BENEDICTI PAPAE XIV.

CONSTITUTIO

Super designatione Confessariorum extraordinariorum pro Monialibus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

PAstoralis curæ Nobis impositæ munus hanc, inter alias, sollicitudinem a Nobis postulat, ut pupillorum animis in afflictione, & angustia constitutis opportuna solatia, ac remedia afferre non negligamus, quorum ope interiorem conscientiæ tranquillitatem recuperare, aut conservare valeant, sine qua impossibile est debitam Omnipotenti Deo servitutem alacri, & prompta affectione exhibere. Huiusmodi angoribus, & afflictionibus confici passim constat Religiosas Mulieres in Claustris degentes, quibus certus, & unicus Sacramenti Pœnitentiæ Minister a Monasterii Prælato ad tres, ut minimum, annos designari solet, cui, si aliquando, præ pudore, vel alia quapiam de causa, non omnes conscientiæ suæ recessus aperire audeant, atque ideo confessionis integritati detrahere incipiant, in barathrum perditionis æternæ se ipsas misere coniiciunt. Quod sane haud raro evenire, satis Nobis exploratum, atque compertum est tum ex iis, quæ in Apostolicæ Pœnitentiariæ Officio tractari vidimus, dum olim in minoribus constituti plurium annorum spatio munus Doctoris in Decretis in eodem Officio sustinuimus, tum etiam ex iis, quæ in Episcopalis Anconitanæ primum, deinde in Metropolitanæ Bononiensis Ecclesiæ regimine frequenti usu cognovimus, tum demum ex his, quæ sæpius ad nos in Petri Cathedra octavum iam annum Dei miseratione residentes deferri contingit, sive ex parte diversarum huiusmodi Monalium, quæ animarum suarum angustias paternis oculis Nostris identidem subiicere coguntur, sive ex parte Ven. Fratr. Nostrorum Ecclesiarum Antistitum, qui Nobis earumdem Monialium in suis Diœcesibus existentium calamitates, ex præallegata causa ortas, aut viva voce, aut per litteras non semel repræsentarunt, ac super ea re Apostolicæ providentiæ opem postularunt. Hinc est, quod Nos earum specialibus indigentiis per hanc Nostram perpetuo valituram Constitutionem opportune prospicere volentes; non quidem intendimus consultissimam illam, & veteri disciplina auctoritate roboratam legem tollere, aut abrogare, qua generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis Monialium Monasteriis unus dumtaxat Confessarius deputetur, qui Sacramentales Confessiones universæ earum Communitatis excipiat, neque liceat unicuique Moniali peculiarem Confessarium pro libito sibi deligere, sed hoc dumtaxat Nobis propositum est constituere, ut si quando generalis huiusmodi legis rigor in peculiaribus casibus, non sine animarum detrimento, aut periculo servari posse videatur, in promptu sit opportunæ dispensationis, & indulgentiæ remedia occurrentibus necessitatibus admovere.

Sane iamdudum S. Thomas Aquinas Scholarum Princeps, Ecclesiæque Doctor, *in Supplemento tertiæ partis*, q. 8. *art.* IV. *ad sextum*, sive *in quartum Sententiarum*, ex quo commentario desumptum est huiusmodi *Supplementum*, hoc

hac Superioribus monitum dedit, & subditis suis, quibus certum, & unicum Confessarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant confitendi peccata sua alteri Sacerdoti, propterea quod multi infirmi, & imbecilles animo reperiuntur, qui potius eligerent sine Sacramentali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui Sacerdoti a Superiore designato aperire. Iam vero Sacrosancti Conc. Trid. Patres hanc legem districte sanxerunt, *sess. xxv. c. 10. de Regul.* ut Episcopi, aliique Monasteriorum Praesides subiectis sibi Monialibus Confessarium extraordinarium duabus, aut tribus vicibus in singulos annos exhibere debeant, per haec verba: *Praeter ordinarium autem Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, aut aliis Superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium Confessiones audire debeat.* Quod quidem non alia [illegible] quam [illegible] quando [illegible] peccatum suum [illegible] adeo ut [illegible] Confessarii copiam ipsi suppetere, ut apud hunc de peccatis suis integre, tuto, atque utiliter confiteri possint. Id quod probe animadvertit Magnus Ecclesiae Dei Sacerdos S. Carolus Borromaeus, qui praedicti Conc. Trid. absolutionem apud suos plurimum curae, eiusque executionem, & observantiam in sua Mediolanensi Civitate, & Provincia non sine immensis laboribus, & curis invexit; is enim hac de re decrevit: *Praeterea Superiores ex Decreto Sacri Tridentini Concilii, quot annis aliquem Confessorem extraordinarium Monialibus sibi subditis exhibeant, eos curent, ut universae confiteantur, ut quae hujusmodi indigent, audacius propter ad quem occultum animae morbum, atque ipsa tam postulare, aut accipere ab ipsius Confessore numquam audiverat, liberius tandem suis malis possint, ac Diaboli insidiis evadere, una cum reliquis Confessorem novo sua peccata confitendo:* ut legere est in *Actis Ecclesiae Mediolanensis impress. anno* 1599. *pag.* 91. in editione autem *Lugdunensi Tom. I. pag.* 96.

Porro quicumque Concilii hujus Decreti sensum penitus introspexerit, non modo salutarem illius providentiam facile agnoscet, sed & circumspectam eiusdem aequitatem mirari debebit. Superioribus enim tantummodo injungitur, ut duabus, vel tribus vicibus intra annum Confessarium extraordinarium Monialibus exhibeant, *bis, aut ter in anno offeratur.* Hujusmodi autem Confessarius tenetur earum omnium Confessiones excipere quotquot eidem confiteri velint: *Qui omnium Confessiones audire debeat.* Neque tamen omnibus, & singulis Monialibus praecipitur, ut peccata sua extraordinario Sacerdoti confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in Monasterio tam degentibus a Superioribus receptisque Monialibus Professis atque Novitiis, quam a Saecularibus, quae vel educationis causa, vel alio titulo in eodem Monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario Confessario singulae se sistant, sive ad Sacramentalem Confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra Sacramentalem Confessionem ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consultum est, ne si Moniales aliquae extraordinarium Confessarium adirent, aliae autem coram ipso non comparerent, suspiciones, atque oblocutiones excitarentur, & illae quidem censerentur necessariam habere causam, ob quam ad extraordinarii opem confugere coactae essent, aliae vero ob hujusmodi necessitatibus & conscia conscientia indicarentur. Quam aequitatis rationem communi Doctorum calculo comprobatam sua item Praedecessor Noster Clemens Papa XI. Edicto suo (quod est XV. *in secunda parte ejus Bullarii*) inviolabiliter servari mandavit, eandem omnium Doctorum consuetudo recepit. Nec aliud Nobis hac in re addendum superest, nisi, ut Venerabiles Fratres Nostros Ecclesiarum Antistites enixe hortemur, ut quantum Tridentina Synodus de sibi Claustralibus Monialibus in praemisso Decreto injungitur

tur, nihilominus eamdem disciplinæ formam observent tam cum aliis Monialibus, quæ licet Clausuræ legibus minime astrictæ sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque Mulierum aut Puellarum Cœtibus, seu Conservatoriis [illegible] quoties tam illæ, quam istæ unicum Ordinarium Pœnitentiæ Ministrum a Superioribus designatum habeant. Quæcumque enim circa Moniales in rigore a Clausura viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibus [illegible] Mulieribus sive Regularibus, sive Sæcularibus in Communitate aut Collegio degentibus, locum habere possunt, eocque pari providentia, iisdem remediis [illegible] Et [illegible] quæ [illegible] ad Confessarium extraordinarium [illegible] ter in anno [illegible] Monialium non Clausuratarum Congregationibus, quam pro aliarum Puellarum & Mulierum Cœtibus, & Communitatibus in Nostra Civitate, & Diœcesi Bononiensi induxerimus (qua de re extat editum Nostrum num. [illegible] Institutiones [illegible] lingua a Nobis vulgatas [illegible] in Latinum conversas, omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem [illegible] evidenter collegisse.

Quum [illegible] Concilii Tridentini [illegible] quæstiones [illegible] per opportuna Sedis Apostolicæ Decreta [illegible] ab omnibus, ad quorum [illegible] tenentur, atque servari [illegible] Nostris Apostolicis litteris [illegible] & [illegible] quoque [illegible] præcipuum omnium [illegible] re, [illegible] quæstio [illegible] ad quem Superiorem pertineat extraordinarium Confessarium Monialibus [illegible] offerre. Sed [illegible] quam [illegible] Decreto [illegible] tam habemus [illegible] putationem [illegible] regulariter spectare, ad quem pertinet Confessarii Ordinarii electio, & deputatio [illegible] Episcopus sive Ordinarius loci, qui Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium dare consuevit, idem Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno ad normam Tridentinæ Sanctionis eisdem offerre tenetur. Prælatus vero Regularis, ad quem pertinet Ordinarium Confessarium subditis sibi Monialibus, servata Apostolicarum Constitutionum forma, designare, & constituere, [illegible] etiam eisdem extraordinarium Confessarium [illegible] præfatis Decreti, & juxta easdem Constitutiones, duabus, aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quæ tamen [illegible] quia [illegible] Episcopus aliquis (quod Deus avertat) [illegible] hac in re negligens esset, ut Monialibus suis [illegible] in anno extraordinarii Confessarii copiam facere prætermitteret [illegible], ut moris est [illegible] hac de re Monialibus ipsis [illegible], aut [illegible] esse, tunc volumus [illegible] S. R. E. Cardinalem [illegible] & pro tempore existentem majorem Pœnitentiarium, statim ac pro parte Monialium hujusmodi requisitus fuerit, Ordinarii Pastoris negligentiam supplere debere, earumque Monasterio extraordinarium Confessarium ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas Monialium Confessiones ab ipso Ordinario [illegible] approbati fuerint, cum omnibus necessariis, & opportunis facultatibus [illegible], & deputare. Quod [illegible] Prælatus Regularis eamdem Concilii legem de Confessore extraordinario bis, aut ter in anno Monialibus sibi subjectis concedendo [illegible] [illegible] neglexerit [illegible] Decreto Congregationis S. R. E. Cardinalium ad [illegible] Concilii interpretationem, & [illegible] auctoritate Apostolica [illegible] eadem Congregatio ad quæstionem ab Episcopo [illegible] propositam die 22. [illegible] *[illegible] ad Superiores [illegible] extraordinarium [illegible] Regularibus subjectis spectare ad Ordinarium loci*

Sa-

Sacra Congregatio censuit, ad Episcopum non pertinere, nisi in casu negligentiae eorumdem Regularium: ut videre licet *lib. decret.* 13. pag. 401. Nec aliter responsum fuit eidem ab Episcopo Bel... die 2. *Aprilis anno* 1647. ut legitur *Decret. lib.* 18. *pag.* 13. Quae quidem ... & Decreta Nos etiam praesenti nostri tenore, & Apostolica auctoritate in omnibus & per omnia approbamus, & confirmamus.

Quum autem Tridentina Synodus de universa quidem Monialium Communitate in opere decreverit, sed nihil de singulis Monialibus statuerit, ut patet legenti Textum citati capitis X. atque etiam jam usque ab anno 1585 indicatum fuit ab ipsa Congregatione Cardinalium Concilii Interpretum, per subsequens rescriptum, quod extat *Decret. lib.* 4. *pag.* ... *Sacra Congr. censuit, non teneri Episcopum Confessarium assignandum uni aliave Moniali peculiarem, sed omnibus Monialibus ... ut omnium Confessiones audire debeat, in arbitrio tamen cujusque Monialis esse, ut Confessarium extraordinarium velit confiteri*: hinc ortum habuit alterum controversiae dubitationis caput, an licet ubi jam universae Communitati semel anno Confessarius extraordinarius concessus est, & nihilominus aliqua Monialis Confessarium peculiarem extra ordinem sibi concedi petit, an, inquam, hujusmodi petitioni sit indulgendum. Id autem primo loco quaesitum fuit, proposito casu Monialis graviter aegrotantis, quae in mortis periculo pro spirituali consolatione postulet alium Sacerdotem, qui tunc non sit ordinarius Monasterii Confessor, supremum sibi Ecclesiasticum pietatis officium, & poenitentiae Sacramentum ministrare. Huic annuendum saepe esse, praedicta Congregatio pluries indicavit, ut videre est ipsius *Decret. Lib. XVIII. pag.* 335. a tergo sub die 6. *Aprilis anno* 1647. & eodem libro pag. 380. *die* 12. *Februarii anno* 1649. quae pariter Decreta a Nobis praesentium tenore approbantur, & confirmantur, ut scilicet Episcopi subjectis sibi Monialibus in gravi infirmitate constitutis, & id expetentibus, peculiarem Confessarium concedere debeant, idemque etiam ipsum praestare erga Moniales Regularibus Praelatis subjectas, quoties aliqua ex illis a suo Superiori Regulari hujusmodi gratiam impetrare non potuerit. In hoc autem casu nihil statuitur de Confessarii Monasterii Poenitentiario, non aliter quam nequeat, ut pro singulis Monialibus idem facere, quod ipsa ... eumdem pro toto Monasterio facere possit, quia tunc, ob temporis angustias necessario pro ... ad ipsum Officium. Quod si ... ipsius adeundi tempus & modus suppetat, ad eum pertinebit easdem praevias peculiaribus necessitatibus providere, quae dictum est superius, universae Regularis Communitati ab ipso consulendum esse.

Adhuc etiam sunt de peculiaribus quibusdam Monialibus, quae nec corpore infirmae, nec morti proximae, Ordinario tamen ministro confiteri obtinere cupiunt. Illarum quoque animi debilitas commiseranda est, & sublevanda, adeoque, ubi earum resultantia superari nequeat, Confessarius extra ordinem deputandus est, qui earum Confessiones peculiariter excipiat. Id vero circa Moniales Episcopo sive Ordinario suo subjectas ab ipso Ordinario praestari debet. Quod autem ad illas pertinet, quae Regulari regimini subsunt, ad Regularem Praelatum pertinet, servatis servandis, peculiarem ipsis destinare Confessarium ex approbatis ab Ordinario ad Confessiones Monialium, vel si Sacerdos ille, cui ejusmodi Monialis confiteri cupit, pro ... non sit approbatus, cum ipso Ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius Monialis Confessione, & pro tot vicibus quot expedire judicabitur, eumdem approbet. Sin autem contingat (neque id adeo rarum est) ut Regularis Superior ad concedendum hujusmodi Confessarium extraordinarium Moniali communem Confessarium recusanti nullo pacto adduci possit, jam hoc casu provisum est per Decretum anno 1574. a praedicta Congre-

gregatione Concilii editum, & a fel. record. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum Thronum obtinente approbatum, & confirmatum; quod nunc iterum confirmationis Nostrae auctoritate roboramus. Decreti verba relata Lib. I. Decretorum ipsius Congregationis pag. 66. a tergo, haec sunt: *Monialis per aliquod tempus nolunt confiteri Confessario Regularibus. Dubitatum fuit, an Episcopus Regiensis possit dare dictae Moniali Confessorem alterius Ordinis Regularem, vel Saecularem, cui illa semel, vel pluries confiteatur peccata sua, & a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex Sententia Congregationis Concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit Episcopus concedere Confessarium alterius Ordinis, vel saecularem.* Praeterea nihil obstat, quominus ipsa Monialis recursum habeat ad Cardinalem majorem Poenitentiarium, a quo ipsi providendum erit, ut supra dictum est, per deputationem Confessarii ex approbatis ad Moniales, apud quem illa confiteatur.

Quaesitum denique fuit de Monialibus illis, quae neque aegrotant, neque recusant Ordinarium Poenitentiae ministrum a Monasterii Praesule pro universa Communitate deputatum, verum pro majori animi sui quiete, atque ulteriori in via Dei progressu facultatem petunt confitendi aliquoties Sacerdoti ad eas peculiari Monasterii Confessarii jam approbato. Qua de re non leviter Nobis in minoribus constitutis degentibus accidit, ut cum aliquibus Episcopis, aut Regularibus Monialium Superioribus agere debuerimus. Porro in aliquam ex iis incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondebant, quod quum Moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario Sacerdoti, qui universae Communitati non semel eo anno jam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiae suae consuluisse, quod si oblata commoditate uti noluerit, id sibi imputaret, neque pergeret Superiori molestiam afferre, ut peculiarem Confessarium extra ordinem ipsi concederent. Nobis autem objicientibus, Monialem innuendi ad Apostolicae Poenitentiariae Officium facile recursum habituram, itaque haud aegre impetraturam id, quod ab ipsis Superioribus ei denegatum fuisset, iterum constanter respondebant, extraordinarium hujusmodi Confessarium post impletam ab ipsis erga universum Monasterium Tridentini Concilii legem, ab iis quidem concedi posse, sed a se numquam concessum iri.

At vero neque tunc Nobis arridebat, neque profecto nunc Nobis placet ejusmodi illius agendi ratio. Persuasum enim habebamus, atque habemus, non solum integrae Communitati, sed singulis etiam Monialibus indulgendum esse in iis rebus, quae juste, & rationabiliter petuntur, maxime quum illae ad earum conscientiae quietem, & securitatem conferre dignoscuntur. Neque favore hujusmodi postulationes aut remittere easdem, aut sine causa rejici debere censemus, sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum Monialis, quae Confessarium extra ordinem petit, tum Confessarii, qui ab ea requiritur; ut utriusque ingenio inspectis deliberari possit, an idem ei sit annuendum, sit an non. Si enim Monialis ex una parte nullum det adversus se suspicionis locum, ex altera vero Confessarius non modo legitimam Ordinarii approbationem, sed etiam communem probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum hujusmodi Praelatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post Confessarium extraordinarium integrae Communitatis juxta legem Conc. Trid. oblatum, nulla omnino Monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem Confessarium, cujus consilio & opera uti sibi fortasse de causa indigere se arbitrentur. Nam ita tunc hac de re sentiebat sapientissimus ille animarum Rector S. Franciscus Salesius, cujus doctrinam Summam ex illius operibus tum editis, tum manu scriptis collectam bene meritus Petrus le Camus Episcopus Bellicensis, suo volumine complexus est, cui titulum fecit *Spiritus S. Francisci Sa-*

Salesii. In hujus compendio, quod ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno 1745. pro quarta vice typis editum est, Part. XVII. cap. vi. aperte legitur, quod, cum Beatus Episcopus non ita intelligeret praemissum Conc. Trid. Decretum, ut vetitum existimaret, Confessarium extraordinarium, pluribus etiam quam tribus vicibus in anno Religiosae Communitati offerre, quae quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert Diana in edition. coordinata Tom. VII. tract. 1. resol. 394. non solum solebat suis Monialibus Visitationis Beatae Mariae Virginis quater in anno, videlicet in singulis Hebdomadis Quatuor Temporum Confessarium extraordinarium deputare, verum etiam earum respective Superioribus commendatum reliquit, ut singulis Monialibus, quae non ex animi levitate, neque ex inhonesta affectionis singularitate Confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo praeberent. Nec aliter se gerere consuevit ven. mem. Gregorius Cardinalis Barbadicus Episcopus Patavinus. Is enim, ut testatur illius quondam Vicarius Generalis Joannes Clericatus in Tract. de Poenit. dec. 41. num. 7. & Patrum Tridentinorum Decretum, quoad omnia Monialium Monasteria in sua Civitate, & Dioecesi existentia quotannis re ipsa exequebatur, & nihilominus exorari se patiebatur a Monialibus, quae aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se Confessarium expeterent. Hujusmodi regulis, & exemplis nostram quoque agendi rationem in Spirituali Monialium regimine conformare curavimus, maximumque utilitatis, & quietis fructum inde percepisse cognovimus. Quapropter Ven. Fratr. Ecclesiarum Antistites, atque Dilectos Filios quarumcumque Religiosarum Mulierum Rectores hortamur in Domino, & etiam monemus, ut eamdem viam, quoad fieri poterit, insistere non recusent, & non adeo difficiles se praebeant peculiaribus Monialibus extraordinarium Confessarium aliquando expetentibus, qui in- perius esset aut Monialis postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum vero precibus obsecundare studeant, illud cogitantes, quod etsi liberum sit cuilibet Moniali Cardinalem majorem Poenitentiarium adire, cui ea in re facultas cumulativa cum omnibus locorum Ordinariis a Romano Pontifice tribuitur, nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium, quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat. Et quamvis etiam quarumlibet negotiorum expeditiones, quae in Officio Poenitentiariae Apostolicae fiunt, ab omni vel minima pecuniae solutione inviolabiliter sint immunes, non omnibus tamen Monialibus facile est invenire qui earum negotia in Urbe procurare velit, & possit.

Jam vero postrema superest quaestio, nimirum de qualitatibus Confessarii extraordinarii, qui vel pro universa Monialium Communitate, vel pro aliqua Moniali peculiariter deputari debeat. Porro nullo umquam tempore dubitatum fuit, an in hujusmodi Sacerdote aetatis maturitas, morum integritas, prudentiae lumen requiratur, quas quidem dotes in eo, qui ad hujusmodi munus adhibetur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicut etiam minime dubitatur, quin idem ab Ordinario loci specialiter pro Monialibus approbatus esse debeat, quum hujusmodi approbatio ex Apostolicarum Constitutionum lege omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis Confessariis, qui Monialibus, etiam Regularibus subjectis, ab earum respective Superioribus deputantur, sed etiam in iis, qui a Cardinali majori Poenitentiario conceduntur etiam Apostolica Sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is potitur facultatibus, ut videre est in Nostra Constitutione super illius facultatibus edita, quae est 95. in Tom. I. Bullarii Nostri, ubi paragrapho 54. eidem conceditur, ut, vacante Sede, *Monialibus Confessarios extra ordinem vo-*

bus deputare, si eos ex aliqua rationabili causa peterent, pro earum libito intra approbatos ab Ordinario ad audiendas Monialium Confessiones eligendos. Quamobrem ad id dumtaxat redacta est controversia, an scilicet e Clero Saeculari, an vero e Regulari eligendus sit hujusmodi Confessarius: rursum inter Regulares an alienus possit ex quolibet alius permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso Ordine Praelati Regularis, ad quem Monasterii regimen spectat.

Sane pro Monialibus Episcopo immediate subjectis, regula est, ut ordinarium earum Confessor sit Sacerdos Saecularis, extraordinarium vero ex Ordinibus Regularibus saepissime assumi apud plerosque Episcopos usu receptum esse constat, deficiente fortasse per singulas Dioeceses Presbyterorum ad id muneris idoneorum copia. Regulares autem Praelati Monialibus sibi subjectis Confessarium ordinarium designant e suo ipsorum Ordine, extraordinarium autem etiam ex alio Ordine Regulari deputare possunt juxta Decretum a supradicta Congregatione editum die 26 *Septembris anni 1595* ac relatum in *Lib. VIII. Decret. pag. 140. a tergo*, ubi sic legitur *Sacra Congr. respondit, Superiores Regulares teneri esse Confessarium extraordinarium ejusdem Ordinis, alterius vero Ordinis posse quidem, sed non teneri.* Nunquam tamen, quod meminerimus, ullum Sacerdotem Saecularem, aut diversi Ordinis Regularem vidimus a Regulari Praelato Monialibus sibi subjectis extraordinarium Confessorem deputari. Denique quum aliquando evenire possit, ut in casu negligentiae Superioris Regularis ad Episcopum, ut supra dictum est, pertineat deputatio Confessarii extraordinarii, etiam pro Monialibus Regularium regimini subjectis, nulla ipse lege tenetur ad hujusmodi Confessarium eligendum ex eo Ordine, cujus est Monasterii Praelatus, sed tali casu liberum est ei quemlibet idoneum Presbyterum Saecularem, aut alterius Ordinis Regularem ad audiendas earum Monialium Confessiones deputare.

At quum superioribus annis Apostolicae Sedi expositum fuisset pluribus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non est, non tam opportunum, quam plane necessarium videri, ut Monialium Monasteria Regularium regimini subjecta semel saltem in anno Confessarium extraordinarium diversi Ordinis Regularem, aut e Saeculari Clero Presbyterum haberent, hujus rei examen, jubente fel. record. Praedecessore Nostro Innocentio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari Congregatione ex quinque tunc existentibus S. R. E. Cardinalibus composita, cui Nos tunc in minoribus constituti in Secretarii munere operam praestabamus, quaeque per annum, & ultra, singulis Hebdomadis cogebatur, ad discutienda, & definienda complura Ecclesiasticarum quaestionum capita, quae deinde inserta sunt in Apostolicis literis ab eodem Innocentio Praedecessore editis die 13 Maii 1723 quarum initium est *Apostolici Ministerii*, quaeque etiam a san. mem. Praedecessore quoque Nostro Benedicto Papa XIII. in forma specifica confirmata fuerunt per alias similes literas datas die 23. Septembris anni 1724.

Cum autem negotia, quae in ea Congregatione tractabantur, nullius privatas rationes attingerent, sed de restituenda potissimum Trid. Concilii observantia in quibusdam Catholici Orbis regionibus, ut ferebatur, non parum labefactata, unice ageretur, necessarium minime judicatum fuit, aliquem velut in judicium vocare ad defendenda jura, si quae sibi adversus illa, quae decernenda viderentur, competere fortasse putaret. Sed Nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex purpuratis Cardinalibus exhibendas, elucubrare, ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinae, quae in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem Congregatione ut praefertur, in deliberationem venit, an decernendum so-

foret, ut Regulares Monasteriorum Prælati, una [illegible] ex [illegible] vicious, quibus extra [illegible] Co [illegible] Monialibus [illegible] annos singulos exhibere [illegible], a [illegible] Sæcularem aut alterius Ordinis Regularem Presbyterum [illegible], atque [illegible] hac [illegible] Uberum esset [illegible] Ordinis etiam de electum opponere, & [illegible] dare.

Verum quum Regularibus innotuisset, a præfata Congregatione conditum esse Decretum eorum [illegible] contrarium, utpote quod minime [illegible] ad hujusmodi annuam deputationem Confessorum extraordinariorum e Clero Sæculari vel ex aliis Ordinibus, nonnullarum Religionum Procuratores Generales petierunt admitti ad deducendas rationes, quas hujusmodi Decreto obstare putabant: cumque id facile impetrassent ac [illegible] utrasque Curiæ Regularium causam per [illegible] illius temporis in Romana Curia Advocatos defendi curassent, sed nihilominus prædicta Cardinalium Congregatio in prima sententia permansisset, placuit præfato Prædecessori Innocentio, antequam Decretum hujusmodi approbatione [illegible] confirmaret, a [illegible] Cardinalium sententias [illegible]. Itaque exclusis iis omnibus, qui ex ipsius Pontificis deputatione in præcedentibus sessionibus per annum integrum negotia [illegible], aliisque advocatis Cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat [illegible] allegationum exempla Nos [illegible] adesse [illegible], qui rationum [illegible] a priori Congregatione [illegible] habita, si opus esset, exp[illegible] novam Cardinalium Congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua [illegible] proposita quæstio [illegible] ac mature discussa [illegible], ac demum ipse Pontifex de ipsius Congregationis consilio, & [illegible] super hac re decrevit, ut sequitur: *[illegible] ex eodem Concilio Tridentino Confessor extraordinarius bis, aut ter in anno offerri Monialibus debeat, qui omnium Confessiones audiat, si superiorum [illegible] Regulares quoad Monasteria [illegible] sub [illegible] tales prædictum [illegible] negligent [illegible] ex [illegible] rum Ordinum [illegible] semel in [illegible] temporibus [illegible] pro sua [illegible] confessario deputare [illegible], nec [illegible], aut prætextu a Superioribus Regularibus valeat impediri.* Perscriptum tamen fuit hujusmodi Decretum ea occasione, qua agebatur de restituenda in certis quibusdam Regionibus Ecclesiastica disciplina ad formam Conc. Trident. Verum ipsius Decreti vigor ad eas dumtaxat Regiones [illegible] restrictus fuit, quum & [illegible] pericula, quæ ex perpetua Confessorum ejusdem Ordinis deputatione timebantur, in omnibus Monasteriis Regularium regimini subjectis locum habere possint, & quæcumque adversus Decretum ipsum adducta fuerant, ex generalibus Ordinum statutis & ex Constitutionibus Monialium Regularibus subjectarum fuerint desumpta. Cumque judicatum fuerit, ea omnia nequaquam obstare, quominus ita decerneretur, sequitur ut, quamvis eidem Decreto causam dederint peculiarium quarumdam Regionum necessitates Apostolicæ Sedi [illegible] expositæ, illud tamen generale sit, & universos per Orbem Regulares Monasteriorum Monialium Prælatos afficere debeat. Cum vero deinde alter laudatus Prædecessor Benedictus XIII Innocentii litteras in forma specifica confirmarit, Nobis constat illius mentem fuisse, ut hujusmodi Decretum universalis & inviolabilis legis vim obtineret. Super quo nihilominus, ne ulla apud aliquos supersit dubitatio, Nos ipsi præsentium litterarum vigore, ac motu proprio & certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ipsum relatum Innocentii Prædecessoris Decretum, statutum, mandatum atque præceptum ad omnia per Orbem ubique existentia, & Regularium regimini subjecta

ctis Monialium Monasteria quatenus opus sit, expresse extendentes, & amplificantes, decernimus atque statuimus, ut singulis annis incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragesimo anno a Nativitate Domini decurrendo, Regulares Monasteriorum Praelati teneantur bis aut ter in anno Confessarium extraordinarium universis Monialibus ab ipsis deputatum offerre. Si vero ipsi forsan hujusmodi Confessarii extraordinarii deputationem intra praescripta tempora omiserint, vel semper proprii Ordinis Regularem Sacerdotem ad hunc effectum deputaverint, ita ut praefatae Moniales semel saltem in anno Confessarium extraordinarium e Clero Saeculari aut ex alio Ordine Regulari non habeant, ad Episcopum Dioecesanum omni appellatione remota, devolvatur jus supplendi eorumdem Praelatorum defectum (si nempe peculiares rerum circumstantiae, ita expediens esse indicaverint) per deputationem Confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e Clero Saeculari, aut ex alio Regulari Ordine pro ipsorum arbitrio deligere possint, & valeant.

Quo circa dilecto filio nostro S. R. E. Cardinali moderno nostro, & pro tempore existenti Romani Pontificis in Urbe, ejusque Districtu Vicario in Spiritualibus Generali, earumdem praesentium tenore committimus & mandamus, ut haec Nostra Decreta atque Statuta tam in omnibus ejusdem Almae Urbis Monasteriis, quae Regularium regimini subsunt, quam in aliis quibuscumque Regularium, aut Saecularium Mulierum, aut Puellarum domibus, seu Collegiis, atque Conservatoriis, quibus unicus ordinarius Confessor a Superioribus deputatur, saltem in omnibus & per omnia juxta earumdem literarum praescriptum, exactissime observari & adimpleri faciat, ne forte ulterius contingat, quod cum magno animi Nostri moerore & luctu aliquando esse cognovimus, Apostolicas Constitutiones Romae quidem scribi, & publicari, sed eas minime in ipsa Urbe ad effectum perduci.

Eamdem porro curam, & sollicitudinem enixe injungimus & commendamus Ven. Fratr. Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis per omnes universi Orbis Ecclesias constitutis, quibus ut satis perspectam putamus voluntatem Nostram studiumque tam in eorum rationabilibus querelis, postulationibusque protinus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepsisse indicaverint, eliminandis, idque non ex ingenio Nostro quidquam excogitando, nec peregrinas novitates inducendo, sed veteres ut plurimum, leges & regulas usque Praedecessorum Nostrorum providentia sapienter constitutas in pristinum debitumque vigorem & usum revocando, ita eosdem commonitos volumus, proprium esse Pastoris Officium non in eo situm esse, ut adversus ea, quae contra leges fiunt, inaniter deplorando, declamemus, sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem jam praestitutis, implorato etiam Apostolicae Sedis auxilio, ubi impedimentorum aliquod eorum auctoritati & legum executioni afferri contingat, omnemque diligentiam, & curam, quam corrigendis abusibus ipsi studeant impendere, in irritum cedere videant.

Quoniam vero tam in superius allegato Clementis XI. Edicto, quam in Synodalibus plurium Episcoporum Constitutionibus statutum esse comperimus, ut quo tempore extraordinarius Confessor alicui Communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius Confessor nullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus praesumat per id temporis aliquam Monialem, sive Superiorissam, sive Novitiam, seu Conversam, neque demum aliam cujuscumque personae intra septa Monasterii, aut piae Domus commorantis Sacramentalem Confessionem audire, Nos id quoque approbatione Nostra roborantes & confirmantes statuimus, & mandamus, ut Episcopi quidem in iis Monasteriis aut Domibus eorum regimini subjectis agatur, Regulares autem Superiores, quoad ad alias Communitates

tes attiore, quibus ipsi præsunt, pro hujusmodi legis implemento advigilent, & contravenientes meritis pœnis coerceant, & afficiant.

Ac demum quibuscumque Confessariis extraordinariis, qui vel alicui Communitati generaliter, vel peculiariter alicui personæ in Monasterio degenti, concessi, ac deputati fuerint, districte inhibemus, sub pœnis adversus accedentes ad Monasteria Monialium, & cum ipsis conversantes, præsertim Regulares, a Prædecessoribus Nostris quandocumque statutis (quas etiam præsentium vigore confirmamus, & innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem Monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium cum ipsis quomodocumque continuare, & fovere, etiam sub spiritualis causæ, aut necessitatis obtentu, & colore, audeant, aut præsumant.

Decernentes, ipsas præsentes litteras, atque omnia, & singula in eis statuta, etiamsi quicumque in iisdem interesse habentes, seu habere prætendentes, ad id vocati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, aut alterius cujuscumque generis defectum forsan adversus eas objiceretur, semper, & perpetuo valida, & efficacia esse, & fore, & ab omnibus, ad quos spectat, atque in futurum spectabit, inviolabiliter etiam perpetuo observari: Sicque, & non aliter in præmissis per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos etiam causarum Palatii Auditores, & S. R. E. Cardinalium Congregationes ordinarias, atque peculiariter deputatas, aliosque Cardinales etiam de Latere Legatos, ac Vice Legatos, & Apostolicæ Sedis Nuntios, judicari, & definiri debere, sublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & auctoritate, atque irritum, & inane decernentes quidquid secus a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque etiam Apostolicis ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & Ordinationibus, necnon quarumcumque Ecclesiarum, & Ordinum Regularium, seu Congregationum aut Societatum, & Institutorum, etiam S. Joannis Jerosolymitani, aliorumque Militarium Ordinum, seu Monasteriorum Virorum, aut Monialium, aliarumque piarum Domuum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, Privilegiis quoque, exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore Juris clausis, aut litteris Apostolicis, cuilibet præmissorum, sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, etiam hic de necessitate exprimendis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis etiam irritantibus in genere, vel in specie, & derogatoriarum derogatoriis, quomodolibet in contrarium concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis: quibus omnibus, & singulis, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum, illis alias in suo robore permansuris, de Apostolicæ potestatis plenitudine derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus denique, ut earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc Nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748.

1748. nonis Augusti Pontificatus Nostri anno octavo.

D. Cardinalis Passioneus.

I. Datarius

VISA DE CURIA

I. C. Boschi.

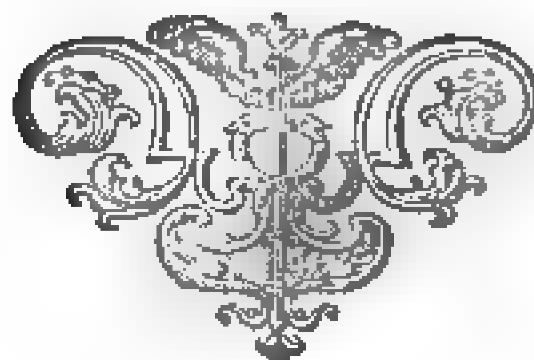
I. B. Eugenius.

Loco ✠ Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate Domini Nostri IESU CHRISTI 1748. Indictione 11. die vero 16. Augusti Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno 8. supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ Curiæque Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Dominicum Contini Apostolicum Cursorem.

Horatius Mugnaini Mag. Curs.

AD

AD THEOLOGIAM CHRISTIANAM DOGMATICO-MORALEM APPARATUS

LIBER PRIMUS.

DE LOCIS THEOLOGICIS,

seu

Purioris Ethices christianæ fontibus:

DISSERTATIO PRIMA.

De natura humana peccato originali vulnerata, eiusque viribus ad verum, & bonum; atque de necessitate doctrinæ divinitus revelatæ.

PRAELOQUIUM.

CHRISTIANAE THEOLOGIAE locos descripturus, illud primum omnium te admonere, lector optime, interest, me hanc susceptam spartam haud posse pro meritis exornare, non modo quod ingenio, eruditione, & doctrina caream, verum etiam quod otii ad id necessarii penuria laborem. Instat quippe tempus verbi divini Romæ in proxima Quadragesima an. 1751. prædicandi, & alia negotia urgent, quæ alio curas meas avocant. In id tamen incumbam ut præcipuos saltem huiusce divinæ scientiæ fontes aperiam, in quos digitum intendere illius candidati ad hauriendas aquas perennes valeant. Eminet autem inter istos Scriptura divina, unde cum primis eruere sua argumenta

Theologi debent: idcirco locum istum fusius illustrare pro modulo & tenuitate mea curabo, praesertim quod communiter benigni moralis Theologiae Doctores nonnulli hunc prae ceteris locum a saeculo fere integro magna ex parte neglexerint. Ceteros brevi manu perstringam, & illa tantum in medium adducam quae satis sint ad illos dedocendos qui praeceptiones pro informandis Christianorum moribus non a Scripturis sanctis, non a traditione, non a Patribus, non a Conciliis, sed a vana quadam arguendi arte, a nova opinandi ratione, a ratiunculis humana mente primigeniae culpae tenebris circumfusa partis, & ab antecedentium Casuistarum multitudine arcessunt. Et profecto vix fieri potuisset ut tam lutulenti opinationum rivuli in christianam Theologiam influerent, nisi relictis aquarum salientium in vitam aeternam fontibus turbidae cisternae reseratae fuissent. Sapientissimus MELCHIOR CANO, singulare & Ordinis mei, & praeclarae Hispanae nationis decus & ornamentum, auro cedroque dignum de locis theologicis volumen edidit, quo Theologiam scholasticam a plurimis inanissimarum quaestionum nugis, & quisquiliis purgatam ad suum primaevum splendorem restitueret; eiusque votis faustus successit eventus. Tanti viri vestigiis insistens ipse eo quoque conatus meos, qualescumque demum sint, collineavi, ut ex intaminata morum Theologia invecta laxitatis paradoxa pro viribus exterminarem. Sin votorum meorum compos evasero, id saltem spero fore ut eruditi doctique viri, qui edendis lucubrationibus desudarunt, quoniam experti sunt, quid vigiliarum, quid curae, quid laboris in his insumpserint, aut probaturi molimina mea, aut insitae humanitatis officium donaturi sint. Illorum vero qui ad scribendum inepti sunt, morositatem, censuras, & maledicta nihil penitus curo, sed illud Valerii Martialis Lib. II. epigr. 8. istis oppono:

Haec mala sunt, sed tu non meliora facis.

Saperdis & rabulis ingenitus ferme est, fuitque semper cachoetes aliorum opera vellicandi, carpendique, in quorum garrulitatem, & petulantiam his verbis animadvertit S. Hieronymus *epist.* ad Domnionem virum sanctissimum. *Non est grande, mi Domnion, garrire per angulos, & medicorum tabernas, ac de mundo ferre sententiam. Hic bene dixit, ille male. iste Scripturas novit, ille delirat: iste loquax; ille infantissimus est. Ut de omnibus iudicet, cuius hoc iudicio meruit? Contra quemlibet passim in triviis strepere, & congerere maledicta scurrarum est, & paratorum ad lites. Moveat manum, figat stilum, commoveat se, & quidquid potest scriptis ostendat.* Sed garrulos istos obtrectatores, vanitatis fumo usquequaque circumfusos mittamus, cum sint ad iudicium de rebus theologicis ferendum prorsus inepti. Enimvero Theologiae penetralia ingressuris humilitas necessaria est, & inanis gloriae ambitionisque contemptio, ut S. Augustinus *Lib. III. Confess. cap. 5.* docet. *Institui animum intendere in Scripturas sanctas, ut viderem quales essent: & ecce video*

video rem non compertam superbis, neque nudatam pueris, sed incessu humilem, successu excelsam, & velatam mysteriis. & non eram ego talis, ut intrare in eam possem. Repetitionis vitium mihi opponent præsertim illi qui eamdem scribendi rationem in morum regulis tradendis, ac in alterius generis scientiis desiderant. Si me a repetitionis vitio immunem assererem, sane ineptirem. At non minus ineptiunt illi, & ignorantiam produnt suam, qui non advertunt, in morum Theologia scribenda easdem passim veritates, easdem contrarias consuetudines & corruptelas altius animis impressas recurrere; atque adeo modo sub uno, modo suo altero aspectu esse evellendas. Morum præceptor non mentem modo illuminare, docere veritatem, & dedocere errores, verum etiam animam vitiis duratum emollire & flectere debet. Non uno autem aut altero, sed repetitis ictibus opus est ad frangendam cordis duritiem, delendasque vetustas formas diuturna consuetudine obfirmatas. Hanc instituisse viam Patres compertum est. Ceterum quibus operis nostri lectio tædium parit, dictum Martialis *Lib. X.* recordor:

Si nimius videor, seraque coronide longus
Esse liber; legito pauca, libellus ero.

Si plura de scribendæ christianæ Theologiæ stilo cupis, lege præfationem nostram in *Tom. I. Decalogi cap.* III. & IV.

C A P U T I.

Theologo christiano in tradenda morum scientia primum omnium, quid sit humana natura, quæ illius vulnera, & vires, serio expendendum.

I. Naturæ vox plures excipit significatus penes cum Theologos, tum Philosophos. In præsens accipitur pro libero humano arbitrio, intellectu nempe, & voluntate, non exclusis phantasia, & appetitu sensitivo, aliisque affectibus, & propensionibus, quibus homo utitur ad suas exercendas operationes. Immo corpus ipsum naturæ nomine comprehenditur. ex varia quippe corporum dispositione & temperamento, ex diversitate ætatis, sexus, sanitatis, varii animi affectus, & motus dimanant.

II. Porro Theologus christianus qui omnium primum huius naturæ indolem, vires, infirmitates, propensiones non explorat, non meditatur, prima professionis suæ ignorat principia. Siquidem munus illius est naturam hanc dirigere, moderari, instruere, & ad finem quo tendit, ducere. Si autem eiusdem vires, inclinationes, morbos, & ceteras alias eiusdem affectiones compertas non habeat, fungi officio suo nullo modo valet. Quid omnium primum peragendum medico est? Infirmi, quem curandum suscipit, naturam, temperamentum, morbi gravitatem, eius radices, & effectus serio contemplari, & intimos subire recessus debet, ut

opportuna remedia applicare eidem possit. An stultus non haberetur, si curationis methodum, si medicinas, si remedia præscriberet, antequam infirmi temperamentum, naturæ ægrotantis extenuationem, aut robur, morbi qualitatem, & ceteræ quæ infirmitatem comitantur, non investigaret, non expenderet, & habere, quoad posset, comperta non conaretur? Theologus medicus est, & doctor, qui expellendis mentis erroribus, curandis voluntatis vulneribus, comprimendæ concupiscentiæ opportuna remedia definire, simulque quæ evangelicæ legis iugo portando necessaria, & quæ ponderis gravitatem delinire valent, patefacere debet. Si mentis tenebras, si voluntatis pravas inclinationes, si concupiscentiæ rebellionem, si ceterarum passionum perturbationem ignoret, præstare ne recte hæc omnia, & defungi officio suo optime poterit?

III. Constat igitur & quidem evidenter id quod proposui, Theologo christiano primum omnium investigandas esse animi humani vires, & humanæ naturæ ægrotantis imaginem semper præ oculis habendam. Quid quod artifices omnes in suis exercendis artibus, prius materiæ quam tractare, & cui artificii formam imprimere debent, conditionem, aptitudinem, & qualitatem serio explorant, & perpendunt? Quænam sit naturæ huius infirmitas, quinam morbi, quænam medicinæ, & eidem remedia idonea, infra declarabo.

IV. Confirmat quæ dixi, sapientum Philosophorum experientia. Viderunt illi, inquit Augustinus, naturæ humanæ morbos, caussam vero penitus ignorarunt: tristia infirmitatis gravamina sentiebant illi, at tantorum malorum radix illos fugiebat. Idcirco in pluribus aberrantes delirarunt, illorumque morum Philosophia crassissimis scatet erroribus, nec minus remedia quam malorum caussa, occulta illis fuere. M. Tullius, cuius scripta, quid sine gratia præstare natura valeat, patefaciunt, tantorum originem malorum scrutabatur, at suis viribus relictus, & undique tenebrarum caligine circumfusus, naturam ut novercam accusabat, & captivitatis vincula deferens, crimen tanti supplicii caussam deprehendere nequaquam valuit. Illius auctoritate abutebatur Iulianus, ut peccatum originale commentitium evinceret. Verum Augustinus hoc pacto *Lib. IV. contr. Iul. cap. XII.* illum redarguit. *Vide nunc, utrum ista quæ dicam, non evertant assertionem tuam. In Lib. III. de Republica idem Tullius hominem dicit, non ut a matre, sed ut a noverca natura editum in vitam, corpore & nudo, & fragili, & infirmo, animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen inesset tamquam obrutus quidam divinus ignis ingenii, & mentis. Quid ad hæc dicis? Non hoc Auctor ille male viventium moribus dixit effectum, sed naturam potius accusavit. Rem vidit, caussam nescivit. Latebat enim eum cur esset grave iugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium: quia sacris litteris non eruditus ignorabat originale pecca-*

catum. Si qui morosi & tetrici censores forent qui æquo longius me christianæ Theologiæ tradendæ methodum arcessere mussitarent, pauca quæ delibavi, nisi me amor fallat, satis superque illorum ora obstruunt.

CAPUT II.

Status naturæ humanæ in Adamo innocente, illiusque privilegia, & dotes.

I. Vix haberi plena notitia potest infirmitatis qua nunc natura humana laborat, nisi prius, quænam fuerit illius sanitas, quæ fortitudo, quodnam robur, sciatur. Sana illa fuit, integra, robusta in Adamo innocente, primo humani generis parente, ut catholica fides docet. Quamobrem fabulam execrantur omnes Isaaci Pereyri Calvinistæ, asserentis Adamum Iudæorum dumtaxat primum fuisse parentem, secus Gentilium, quorum parentes præcessisse contendebat Adamum, quos *Præadamitas* nuncupavit. Quod commentum una cum hæresi calviniana Romæ, sedente Alexandro VII. eiuravit. Plura Theologi disputant de variis naturæ statibus. Hominem in statu naturæ puræ effingunt, qualem Philosophi agnoverunt: & ex hac hypothesi eiusdem naturæ in tali statu consideratæ vires, perturbationes, luctam carnem inter & spiritum, & quæ præstare officia potuisset, & alia, quæ inde consequuntur, fuso calamo exponunt. Rursus hominem meditantur in statu naturæ integræ, cogitatione seiuncto a statu innocentiæ. Hæc omnia ego, utpote ab instituto meo aliena, alto premo silentio. Nostræ humanæ naturæ in Adamo innocente a Deo conditæ dotes & privilegia paucis perstringam ex S. Thomæ doctrina *I. Part. quæst.* XCIV. *& seqq.*

II. Et primum, si palatium dumtaxat illud quod Deus pro huius humani generis Principis habitatione formavit, describere quis vellet, quantacumque eloquentia instructus, id pro dignitate præstare minime posset. Terram, Solem, Lunam, sidera, universique mundi huius machinam supremus Architectus molitus est, alendi & conservandi primi parentis nostri caussa. Paradisum terrestrem tanta plantarum diversitate, tanta fluminum copia ornatum, veluti illius regale solium constituit. Eiusdem ditioni & imperio cuncta animantia subiecit. Quid de illius corporis pulchritudine, quid de sensuum vigore, de virium præstantia dicam? Satis sit indicare, nullum in eo fuisse vitium, nullum defectum: fuit enim divinis manibus e purissima terra, omnia tunc integra, & incorrupta pariente, formatum, tamquam aptissimum spiritualis animæ domicilium

III. Illius vero animi ornamenta atque præsidia tanta fuerunt, ut vix enarrari sermone valeant. Rerum omnium naturalium scientia, humano regimini necessaria, præditus fuit. Nullus in eius mente error, ignorantia nulla. Eam vero re-

rum supernaturalium Deus illi indidit cognitionem, quæ & suæ, & aliorum vitæ spirituali instituendæ opportuna erat. Gratiæ sanctificantis dono, quo homo Deo gratus efficitur, ornatum Adam ante lapsum, docent Catholici omnes contra Pelagianos, quorum error in Synodo Diospolitana anno 415. proscriptus fuit. Disputant Theologi, infusa ne Adamo fuerit in primo instanti suæ creationis, an vero post, gratia ista? S. Thomas, & communiter Patres priorem, non pauci alii Theologi posteriorem partem defendunt. Dissidium istud parvi momenti est. Gratia ista eminens, & fulgentissimis ornata dotibus, præsertim originali iustitia. Fuerit nec ne ista iustitia originalis a gratia sanctificante distincta, non attinet in præsens disputare, sed effectus illius exponere.

IV. Princeps istius gratiæ prærogativa intima fuit cum supremo opifice necessitudo, confœderatio, atque coniunctio. Hæc in ceteras animæ facultates intellectum, & voluntatem redundabat. Intellectus splendidissimo illustrabatur lumine, quo nec decipi, nec errare, sed constanter adhærere vero posset. Voluntas donorum copia, fidei, spei, caritatis, religionis, iustitiæ, erat instructa, ut Deo cultum, honorem, & obsequium summum exhiberet. Ornamenta sensilis appetitus concupiscibilis, & irascibilis erant virtutes morales, eminebantque temperantia, & fortitudo. Intellectus, & voluntas Deo, appetitiones omnes mentis & voluntatis imperio exactissime parebant. Omnia ibi ordinate & concinne disposita. Hanc mirabilem harmoniam, & divinum ordinem nulla perturbatio, nulla rebellio, lucta nulla abrumpebat; sed pace & tranquillitate summa fruebatur natura nostra, usque dum primus parens, ex cuius stirpe omnes orti sumus, lapsus in peccatum fuit.

V. Si in eodem innocentiæ statu perstitisset Princeps noster, immigrasset in nos ingens illud & opulentissimum patrimonium. Omnes in illo statu gratia sanctificante, originali iustitia, ceterisque opibus, veluti ex asse heredes, ornati in lucem prodiissent posteri. In illo enim natura nostra constituta erat omnibus suis bonis propaganda in successores: quemadmodum enim in eiusdem prævaricatione omnia mala contraximus; sic eiusdem constanti obedientia ad nos bona sua transfusa fuissent.

CAPUT III.

Lapsus Hevæ, & Adæ. Ordo in tentatione servatus. Opportuna instructio pro Theologis, & Confessariis.

I. Brevi calamo amenissimum innocentis, integræ, sanæque naturæ nostræ statum descripsi. Permutanda nunc scena est, eo truculentior, quo fuit ante splendidior. Vix ac ne vix quidem intelligi istius naturæ infirmitas, vulnera,

ra, servitus, & tragica calamitatum ilias, nedum sermone explicari potest. Initia, progressus, & exitus tantæ vicissitudinis paucis adumbrabo, cum hæc omnia ad nostram magnopere pertineant eruditionem, ut optime advertit S. Augustinus *Lib. XI de Genes. ad lit. cap.* IV. ubi caussam cur tentari Hevam & Adam Deus permiserit, assignat his verbis. *Non mihi videtur magnæ laudis futurum fuisse hominem, si propterea posset bene vivere, quia nemo male vivere suaderet; cum & in natura posse, & in potestate haberet velle non consentire suadenti, adiuvante tamen illo qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Cur itaque tentari non sineret, quem consensurum esse ipse præsciebat, altitudine quidem consilii eius, cum id facturus esset propria voluntate per culpam, & ordinandus esset illius æquitate per pœnam: ut etiam sic ostenderet animæ superbæ ad eruditionem futurorum Sanctorum, quam recte ipse uteretur animarum voluntatibus etiam malis, cum illæ perverse uterentur naturis bonis?*

II. Serpentis formam induit dæmon, & mulierem separatam a viro aggressus, hoc pacto eam est allocutus Gen. III. *Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi? Cui respondit mulier: De fructu lignorum quæ sunt in paradiso, vescimur, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum.* En unde, inquit P. Iulius *Mercorus* celeberrimus Theologus, sua orsa repetit Probabilismus. Dæmon lenocinante benignitate rigorem præcepti exaggerat. *Cur præcepit*? Rigorismus hic est. Possessio libertatis prævalet mandato. Quid mortem veremini? *Nequaquam morriemini.* Ultra pergit. Fructum suavitate, & vi aperiendi oculos præditum asserit. *Aperientur oculi vestri.* Diis similes futuros ex hoc esu spondet, bonum & malum scientes. *Eritis sicut dii, scientes bonum & malum.* His mendacissimis præstigiis allecta mulier oculos in lignum intendit, contemplatur pulchritudinem, & delectationem captat. Tandem fructum rapuit, comedit, deditque viro suo, *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit* Vaferrimus diabolus noluit mulierem simul & virum adoriri, ne se mutuo armarent ad repellendum aggressum. neque virum recta impetiit, sed muliebri usus est ministerio, inquit Augustinus, ut per infirmiorem vinceret fortiorem.

III. Artem qua usus dæmon est in seducenda Hevæ, paucis exposui. Adæ lapsus exponendus nunc est. Seductam a dæmone Hevam narrat textus sacer, at seductum Adamum non exprimit: unde eruitur, diverso modo lapsum Adamum fuisse. Erroris & deceptionis proprie dictæ expers Adam, subtilissimo superbiæ

fumo obscuratus corruit. Quamobrem non se excusavit dicens, se a muliere deceptum, aut seductum, sed inquit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Contra Heva se a serpente deceptam clare fatetur. *Serpens decepit me, & comedi.* Non ergo Adam dixit: Mulier quam dedisti mihi, seduxit me, & manducavi! sed respondit Deo interroganti: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Idque confirmat S. Paulus *I. ad Timoth.* II. his verbis. *Adam non est seductus; mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* Quæ omnia a propria & presse accepta seductione Adamum liberum declarant, iuxta Theologos, secus ab omni prorsus deceptione. Porro si error in Adam non fuit, si ille minime credidit vera esse quæ mendax diabolus futura spondebat: qua igitur via lapsus est? Respondet S. Augustinus *de Gen. ad lit. Lib. XI. cap.* XLII. his verbis. *Adam, quamvis mente, non corpore, quomodo credere potuerit quod per serpentem dictum est, ideo Deum prohibuisse ne fructu ligni illius vescerentur, quia sciebat eos, si fecissent, futuros ut deos propter dignoscentiam boni & mali, tamquam hoc tantum bonum creaturæ suæ Creator inviderit: hoc mirum, si homo spiritali mente præditus credere potuisset.* Deinde post pauca sic respondet. *Ita Salomon vir tantæ sapientiæ numquidnam credendum est quod in simulacrorum cultu credidit esse aliquid utilitatis? Sed feminarum amori ad hoc malum trahenti resistere non valuit, faciens quod sciebat non esse faciendum, ne suas, quibus deperibat, atque diffluebat, mortiferas delicias contristaret. Ita & Adam, postea quam de ligno prohibito seducta mulier manducavit, eique dedit, ut simul ederent, noluit eam contristare, quam credebat posse sine suo solatio contabescere, si ab eius alienaretur animo, & omnino illa interire discordia: non quidem carnis victus concupiscentia, quam nondum senserat in resistente lege membrorum legi mentis suæ, sed amicabili quadam benevolentia, qua plerumque fit ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.*

IV. Quod primo parenti nostro semel accidisse, in sacris litteris legimus, frequenter evenire filiis videmus. Dæmonis mendacia, fraudes, commentitiam Deitatis similitudinem, & cetera præstigia, Adam cognovit; sed mulieris lenocinio, & benevolentiæ illicio captus in peccatum consensit. His fascinus seductus quoque Salomon fuit. Quot præsertim Theologos, quot Dei ministros, qui nec sunt ut Adam innocentes, nec ut Salomon sapientes, simili arte humani generis hostis excantat, fascinat, seducit? Cognoscimus & nos evangelicæ legis celsitudinem, perfectionem, & sanctitatem summam. Cognoscimus nihil tam hostiliter cum huiusce legis mandatis pugnare quam hodiernam mollem vitam, otio diffluentem, epulis, comessationibus, ludis vacantem, scenis, & comoediis adstantem, superbam, ambitiosam, avaram, invidentem. Agnoscimus, quemadmodum Adam, & Salomon; at illorum imitatores interiori elatione tumentes, ut habeamur

mur magistri in Israel, ut frequentiam populorum nobis conciliemus, ut in Magnatum consessu arbitri sedeamus, mundique auram captemus, legis divinæ severitatem quibusdam pigmentis, exquisita subtilitate quæsitis & fabricatis, delinire, & humanis appetitionibus accommodare non raro satagimus. Peccamus, dum hæc ipsa peragimus, quemadmodum Adam. Expresse ille non erravit, cum ab errore, qui culpæ fructus est, immunis fuerit ante peccatum. Peccavit ille, peccamus & nos, non tam mentis errore decepti, quam *amicabili benevolentia* victi. Peccamus obtentu non contristandi delicias cordis nostri, & delicias cordium fratrum & sororum nostrarum. Acute, & ad misericordiæ humanæ speciem similia formamus ratiocinia. Qui nimis stringit, emungit sanguinem. Si severam præceptorum observantiam exigamus, in desperationem, omnium malorum pessimam, detrudimus imbecilles animas, quæ avelli ab hodiernis moribus, & vivendi consuetudine nequeunt. Occludi templa, & sacra tribunalia deberent, si arcendi a sacramentis essent Christiani qui ludis, comœdiis, pompis, luxui, ceterisque sæculi moribus indulgent. Elatio interior, amicabilis benevolentia, studium placendi, & occupandi prima subsellia, & eminendi, atque resplendendi in hujus mundi theatro fucis indicatis obduci solent.

V. Confirmari hæc omnia lubet testimonio piissimi, atque doctissimi P. Vincentii Contensonii *Tom. I. Lib. IV. diss. v. cap. 11 specul. 3.* ubi, postquam demonstravit, primum peccatum Adæ fuisse superbiam, hæc subdit. „ Heu quoties Confessarii erga seipsos rigidi, & austeri, politico, & assentatorio obsequio lenimenta quærunt perversis hominum cupiditatibus accommodata! Non intendunt corrumpere mores, sed flexibilibus institutis omnes ad se allicere. Hinc quotidie novas normas, novas formas excogitant, teneras, molles, cereas, & in qualemcumque velis formam ductiles; variisque suavitatibus iter salutis levigatum, & cum vitæ deliciis copulatum ostendunt: quia pœnitentes suos alienare, vel contristare vanissime timent. Quoties peccatoribus in eadem semper flagitia relabentibus, & repetitis spurcitiis validum vitiorum habitum contrahentibus absolutionem minime differunt ad emendationem eorum explorandam, ne Dominus ille, Princeps iste, Comitissa, vel Baronissa liberalis *ex amicis fiant inimici. Et plerumque offenditur Deus*, quia semper redeunt ad vomitum, nullaque in eis vitæ in melius mutatæ vestigia apparent. Solumque ad eos convertendos remedium foret firmitas Confessarii hos relapsos intrepide ab altaribus removentis. “

CA-

CAPUT IV.

Superbia, aliis stipata vitiis, primum peccatum fuit, quod e fastigio felicitatis exturbavit humani generis protoparentes.

I. PLura perpetrasse crimina cum Adamum, tum Hevam, convenit penes omnes, & ostendit S. Thomas 2. 2. *quaest.* clxiii. *art.* i. Peccavit Adam tum nimia erga Hevam uxorem suam complacentia, & indulgentia, tum inobedientia, divinum mandatum transgrediendo, tum gula, seu inordinata appetitione comedendi fructum & visu pulcherrimum, & gustu suavissimum. Hevae quoque peccata plura fuerunt; nempe error, quo credidit vera esse quae serpens suggessit; gula, qua & appetiit, & comedit fructum vetitum, inobedientia, qua violavit mandatum; scandalum, quo ad peccandum pellexit virum suum; & tandem falsa excusatio, qua in serpentem peccatum reiecit. Quodnam horum criminum primum fuerit, unde cetera manarunt, Theologi disputant.

II. Primum peccatum Adae fuit superbia, unde cetera crimina tamquam a radice profecta sunt. Ita docent divinae Scripturae. nam *Eccles.* x. haec habentur. *Initium superbiae hominis apostatare a Deo: quoniam ab eo qui fecit illum, recessit cor eius: quoniam initium omnis peccati est superbia.* Non minus luculenter idem adfirmatur *Tob. cap.* iv. ubi sic alloquitur filium suum. *Superbiam numquam in tuo sensu dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* SS. Ecclesiae Patres communi assensu hanc veritatem confirmant. S. Augustinus *Lib. XIV. de civ. Dei cap.* xiii. haec scribit. *Non enim ad malum opus perveniretur, nisi praecessisset mala voluntas. Porro malae voluntatis initium quod potuit esse nisi superbia?* Initium *enim* omnis peccati superbia *est. Quid est autem superbia, nisi perversae celsitudinis appetitus? Perversa enim celsitudo est, deserto eo cui debet animus inhaerere principio, sibi quodammodo fieri atque esse principium.* Similia docet in *Enchiridio cap.* xlv. ubi Adami crimina enumerans primo loco superbiam recenset. *Nam & superbia est illic: quia homo in sua potius esse quam in Dei potestate dilexit.* Et tandem *Lib. XI. Gen. ad lit. cap.* xxxix. adducit verba quibus Deus Adamum deridens, & quibusdam veluti iocis perstringens, illi superbiam exprobrat *Gen.* iii. his verbis. *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum.* Ad quae verba haec adiicit Augustinus. *Verba enim sunt haec Dei, non tam huic insultantis, quam ceteros, ne ita superbirent, deterrentis.* Utique Deus increpavit quoque Adamum: *quia audisti vocem uxoris tuae, & comedisti* &c. quoniam reipsa peccavit etiam ni-

nimia erga uxorem complacentia. Sed nunc, quodnam fuerit primum illud peccatum, unde cetera consecuta sunt, inquirimus; & asserimus, fuisse superbiam. Idque confirmat S. Ambrosius serm. XIV. in Psalm. CXVIII. *Superbia hominem prima deiecit. Quapropter dum plus volumus, etiam quod minus est, solemus amittere.*

III. S. Thomas 2. 2. *quæst.* CLXIII. *art.* 1. de more validissima ratione non modo evincit primum peccatum Adæ fuisse superbiam, verum etiam non potuisse aliud esse præter superbiam: quandoquidem inquit: *Non amittitur corporis sanctitas, manente animæ sanctitate. Inter motus autem interiores prius movetur appetitus in finem quam in id quod quæritur propter finem. Et ideo ibi fuit primum peccatum hominis, ubi potuit esse primus appetitus inordinati finis. Sic autem homo erat in statu innocentiæ institutus, ut nulla esset rebellio carnis ad spiritum. Unde non potuit esse prima inordinatio appetitus humani ex hoc quod appetierit aliquod sensibile bonum, in quod carnis concupiscentia tendit, præter ordinem rationis. Relinquitur igitur quod prima inordinatio appetitus humani fuit ex hoc quod aliquod bonum spirituale inordinate appetiit .... Unde manifestum est quod primum peccatum primi hominis fuit superbia.* Bonum porro spirituale quod appetiit Adam, non potuit esse terminus, seu obiectum superbiæ, nisi quatenus in eius amore servata mensura non est quam divina regula præstituit, sed ea contempta, reiectoque omni limite, concupitum bonum spirituale fuit. Huiusce vero superbiæ obiectum fuisse quamdam Dei similitudinem, Theologi asserunt, non omnimodam cum Deo æqualitatem: tam stulta enim cogitatio haud cadere in Adæ mentem poterat: sed proprium bonum præter confinia & mensuram a Deo præfinitam appetiit.

IV. Hanc S. Thomæ sententiam, ex Scripturis sanctis, & Patribus haustam, defendunt communiter Theologi adversus Scotum, qui cum pluribus aliis oppositum sustinet. Quoniam vero controversiam hanc ex professo ego non discutio, sed obiter tantum, & quatenus meo instituto deservit, idcirco nec quæ obiici solent, diluo, nec fusius rationes urgeo. Sat mihi in præsentia est, malorum quibus humana natura laborat, radicem, & principium patefecisse, ut hinc, quæ curandæ infirmitati medicina sit applicanda, constet.

CAPUT V.

De peccato originali Adami in posteros transfuso. Paucis Pelagianorum, Lutheranorum, & Calvinistarum errores perstringuntur, & catholica veritas exponitur.

I. EO non spectat disputatio mea ut gravissimas de peccato originali controversias dispiciam; sed pauca tantum brevi calamo delibabo, quæ scopo mihi præstituto deserviunt. Primum qui semina hæresis Pelagianæ contra peccatum originale posuit, fuisse Rufinum, contendunt plures, quorum alii Syrum, alii Aquileiensem volunt. Verum utut de hoc sit, illud fatentur omnes, Pelagium primum omnium aperte negasse peccatum originale, quem secuti sunt eius discipuli, Celestius, & Iulianus. Tam difficilia argumenta Pelagii reputavit S. Augustinus, ut *Lib. III. de peccat. merit. cap.* IV. hæc scripserit. *Ego autem, etsi refellere istorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum esse iis quæ in Scripturis sunt apertissima, ut ex his revelentur obscura, aut, si mens nondum est idonea, quæ possit ea vel demonstrata cernere, vel abstrusa investigare, sine ulla hæsitatione credantur.* Huc cogitationes suas convertant illi qui omnia mentis suæ acie definire, componere, attemperare contendunt. Ingeniorum Aquila Augustinus se imparem ad diluenda argumenta Pelagii contra peccati originalis propagationem aperte fassus est. At non propterea minus firmus & constans fuit in dogmate catholico propugnando. Contra multi qui conciliare student cum efficacitate divinæ gratiæ libertatis humanæ indifferentiam, novas concordias, nova comminiscuntur systemata, atque non a Deo, sed a libera voluntate eiusdem gratiæ efficacem vim proficisci contendunt. Pelagius lædi & ipse effutiebat libertatem, si a Deo applicaretur ad agendum. Ignorantiam quamlibet, sive vincibilem, sive invincibilem, & oblivionem negavit esse peccata ex libertatis defectu. Qui actualem advertentiam ad peccandum requirunt, an ignorantiæ peccatum de medio tollant, an vel nolentes in errorem ex parte saltem recidant Pelagianorum, mea non interest discutere. Solum ex S. Augustini documento colligo, in iis quæ mentis nostræ aciem fugiunt, fasces submittendos esse Patrum nostrorum auctoritati; & ob difficultates, quæ negotium nobis facessunt, non esse apertissima Scripturarum testimonia, & nunquam Ecclesiæ doctrinam deserendam.

II. In aliud extremum directe oppositum lapsi sunt novatores, Lutherus, & Calvinus, qui contra Pelagium peccatum originale confitentes, docent per hoc pec-

peccatum originale penitus extinctum esse liberum arbitrium in genere moris, atque adeo homines peccato originali vulneratos necessario operari.

III. Adversus Pelagianorum errorem catholica fides docet, peccatum originale Adæ posteros contrahere. David *Psalm.* l. inquit: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*. S. Paulus ad Rom. v. ait: *Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.*

IV. Peccatum originale, quod, teste Apostolo, in omnes filios Adæ transfunditur, vere & proprie peccatum est, ut definitum fuit & in Concilio Arausicano II. *can.* 11. & in Tridentino *sess.* v. *can.* 11. ubi anathema in eum dicitur qui asseruerit, Adamum *mortem, & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ; cum contradicat Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum &c.* Rursus idem Concilium *can.* iv. anathema vibrat in eum qui asseruerit, parvulos *nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam unde fit consequens ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur: quoniam non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus: Per unum hominem &c.* Tandem sub finem decreti, seu *can.* v. concludit: *Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet; sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.* Quibus verbis aperte declarat peccatum, quod baptismate deletur, *veram & propriam peccati rationem* habere.

V. Explicandum nunc esset; quomodo peccatum istud originale voluntarium dicatur, & per generationem traducatur in Adæ posteros. Verum hæc, & plura alia, quæ de hoc peccato dicenda essent, exponentur, cum ex instituto de peccato originali disputabitur. In præsens enim ea tantum de hoc peccato exponere consilium est quæ infirmitatum nostrarum principia & radices ostendunt. Pauca autem quæ cursim delibavi, id satis manifestant.

VI. Errorem Lutheri, & Calvini profligarunt cum Leo X. in sua Bulla contra Lutherum, tum Concilium Tridentinum *sess.* vi. *can.* v. his verbis *Si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, figmentum denique a Satana invectum in Ecclesiam; anathema sit.*

CA-

CAPUT VI.

Effectus peccati originalis cum in intellectu, tum in voluntate, & appetitu sensitivo.

I. PAucis hactenus principium & radicem, unde humanæ naturæ nostræ morbus proficiscitur, indicavi. Nunc infirmitatis nostræ gravitas, qualitas, vulnera, & cetera omnia quæ illam comitantur, exponenda sunt, ut quanta sit & mentis nostræ vis ad veritatem cognoscendam, & voluntatis ad bonum operandum, palam fiat. Huc enim spectat tota hæc nostra prima dissertatio.

II. Ne autem plus iusto infirmitatem nostram exaggerare videar, præmoneo, naturam nostram, nempe intellectum, & voluntatem, & appetitum sensitivum intrinsecus non corrumpi, nec entitative, ut dicitur, minui: quoniam nihil physici a facultatibus nostris ademptum est. Quamobrem Patres dicunt, *naturalia in dæmonibus integra permansisse*. Similiter certum est, per peccatum sive originale, sive actuale non extingui penitus inclinationem ad bonum honestum, nec omnes virtutum radices evelli. Ipsi quippe Philosophi, præsertim M. Tullius in *Tuscul. & de finibus* in fundo humanæ naturæ sparsa & insita virtutum semina agnovere. Rationalitatem enim, quæ per peccatum destructa non est, consequitur ad bonum honestum propensio. Quam doctrinam perspicue S. Thomas *in II. dist. xxx. quæst. 1. art. 1. ad 3.* tradidit. *Bona naturalia dicuntur dupliciter. Vel prout sunt in se considerata, secundum quod naturæ debentur ex propriis principiis; & sic nec homo, nec Angelus aliquid naturalium amisit, vel in aliquo diminutus est . . . Vel secundum quod ordinantur in finem ultimum, & hoc modo in utroque bona naturalia diminuta sunt, non quidem penitus amissa, inquantum utrque factus est minus habilis, & magis distans a fine consecutione. Et propter hoc etiam homo gratuitis spoliatus dicitur, & in naturalibus vulneratus.* Quæ omnia adumbrantur *Luc. x.* in homine illo qui ab Ierusalem descendens in Ierico incidit in latrones, a quibus non modo bonis spoliatus, verum etiam semivivus relictus fuit. in qua parabola Adamum repræsentari testantur Patres omnes. Ut autem, confusione sublata, peccati originalis funestos effectus, consectaria, & pœnas recenseam, hunc servabo ordinem.

III. *Primus* peccati originalis *effectus*, seu pœna est privatio iustitiæ originalis, qua anima Deo usquequaque subiecta, ipsa simul dominabatur in omnes facultates inferiores, quæ erigere cervices contra rationis imperium minime audebant. Corpus ipsum ad nutum voluntati obsequebatur, ex cuius regimine robustæ sanitatis, & immortalitatis vigorem accipiebat. Hac dissoluta concinna harmo-

modia, hoc excusso iugo, omnia perturbata, & intestino passionum tumultu, pertinacique rebellione anima obsessa remansit.

IV. *Secundus effectus* mentis ignorantia, quam inter omnia contractæ infirmitatis vulnera si dixero principem tenere locum, non abludam a vero. Idcirco hæc perspicue, & fusius explicanda. Quatuor intellectum nostrum vulneratum plagis docet Augustinus. Et primo ipsarum rerum, quæ conservandæ vitæ necessariæ sunt, ignorantia obducta mens nostra est, inquit S. Doctor *Lib. I de peccat. merit. & remiss. cap.* XXXVIII ubi ait *Pulli, quamvis sint parvuli neque accedentibus corporis incrementis etiam mente proficiant, quoniam rationalem animam non habent, tamen etiam minutissimi & currunt, & matres agnoscunt, nec sugendis uberibus cura & ope admoventur aliena sed ea ipsi in maternis corporibus loco abdita posita mirabili facilitate noverunt. Contra, homini nato nec ad incessum pedes idonei, nec manus saltem ad scalpendum habiles, & nisi ope nutrientium admotis labiis papillæ uberis ingerantur, nec ubi sint, sentiunt, & iuxta se iacentibus mammis magis possunt esurientes flere quam sugere. Proinde infirmitati mentis congruit hæc omnimoda infirmitas corporis: nec fuisset caro Christi in similitudine carnis peccati, nisi caro esset ista peccati, cuius pondere rationalis anima sic gravatur.* Hanc ignorantiam in adultis fusius explicat *Lib. de nat. & grat. cap.* LXVII. Alterum vulnus est hebetudo, & fatuitas mentis, quæ aliquibus a nativitate ita hæret, ut neque ea discernere valeant quæ sibi aut convenientia, aut noxia sunt. Quam calamitatem nulli animantium communem explicat Augustinus *epist.* XXVIII. *cap.* IV. inquiens: *Tam tardi nonnulli sunt, & obliviosi, ut ne prima quidem discere litterarum elementa potuerint. Quidam vero tantæ sunt fatuitatis, ut non multum a pecoribus differant.* Platonici, qui peccati originalis arcanum ignorabant, hæc ob prioris vitæ flagitia, quæ animas, antequam cum hoc corpore iungerentur, perpetrasse fabulabantur, evenire contendebant. Quem errorem refutat Augustinus *Lib. I. de pecc. mer. cap.* XXII Iulianum Pelagianum vero *Lib. IV. oper. imperf. cap.* LXXV & LXXVI. his verbis ad incitas redigit. *Dic potius, si potes, unde humana ingenia cum tanta plerumque vitiositate nascantur, cum inter nos conveniat totius hominis esse opificem Deum iustum, & vos negatis ullum originale peccatum? Non autem diceres aliorum peccata nos aliis imputare, qui ibi, quando commissa sunt, non fuerunt, si recolores, in lumbis Abrahæ fuisse Levi .... Ibi enim videres, si te pervicacia non cæcaret, in lumbis Adæ fuisse genus humanum, quando perpetravit illud grande peccatum.* Difficultas illa ingens scientias comparandi tertio loco mentem nostram torquet. Quot in tenebris ignorantiæ iacent, ne acquirendarum scientiarum molestiam, tædiumque perferant? Quid quod illi ipsi qui acumine ingenii præditi, & docti, eruditique habentur, ut Ethnicorum Philosophi, cæcutiunt vel cir-

circa ipsius Dei naturam ? ut colligere licet ex libro M. Tullii *de natur. deor.* Quid quod vel unius pulicis naturam, membrorum structuram & artificium comprehendere humanum ingenium nequit ? Quid quod quæ intra nos sunt, seu nosmetipsos ignoramus, & sæpe an peccaverimus nec ne, discernere minime valemus ! Quamobrem clamat Propheta Regius : *Delicta quis intelligit ? Ab occultis meis munda me. Ignorantias meas ne memineris*. Quartum denique mentis vulnus est illa evagatio, inconstantia, levitas, qua veluti plantarum folia in utramque partem volvimur, rapimurque. Deum oraturi accedimus, firmiter constituimus nihil ibi nisi divina attributa, & altissimæ redemptionis nostræ mysteria contemplari, nostrumque salutis æternæ negotium tractare : & continuo alio vel inviti abstrahimur, & sæpe in rebus vanissimis, in luto turpium cogitationum, in rebus quæ, si paterent, magno nos suffunderent pudore, detinemur. Quæ omnia describit Hieronymus in *dial. adversus Luciferianos* illa ipsa enarrans quæ patiebatur. *Nunc vero creberrime in oratione mea aut per porticus deambulo, aut de fenore computo, aut abductus turpi cogitatione, etiam quæ dictu erubescenda sunt, gero.*

V. Undique ergo mens nostra offusa tenebris est. Hinc innumera illa opinionum multitudo, atque sententiarum varietas, non de rebus nihili tantum, verum etiam de ipsa actionum nostrarum turpitudine, aut honestate. Quæ mihi vera, tibi falsa, quæ illi probabilia, tibi improbabilia, quæ mihi certa, illi dubia sunt. Unde tanta ingeniorum diversitas, tanta sententiarum varietas, tanta disputationum pugna, tanta tenebrarum caligo ? Omnia hæc ex prima illa gravissima culpa. Ne tamen desperatione angaris, dum in hac tenebrarum ærumnosa valle te inclusum vides, sursum oculos intende, unde cælestes divini radii affulgent ad illuminandas gentes omnes. Depicta ignorantia, quatenus nescientia est veritatis, pœna est, prout autem voluntarium admixtum habet, vitium contrahit plus minusve iuxta maiorem aut minorem libertatem qua oculi clauduntur luci cælesti. Quandoquidem Deus qua voluntate vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, easdem illustrationes immittit, quibus tenebræ istæ dissipentur. Sed ingens hominum multitudo huic divinæ luci oculos claudit, ut fatuo humanarum ratiuncularum lumini aperiat. Supremus humani generis sator, & rector lumen infundit, quo ea omnia cognoscantur quæ omnino ad æternam comparandam salutem sunt necessaria. Quare iuris naturalis ignorantiam invincibilem reiciemus infra.

VI. *Tertius effectus* peccati originalis est voluntatis inordinatus amor, quo erga proprium bonum ardet. Ex hoc perverso amore, & iniqua cupiditate omnia mala proficiscuntur, quæ S. Augustinus describit *Lib. XXII. de civ. Dei cap.* XXII. Pauca transcribam. *Quid enim aliud indicat horrenda quædam profunditas ignoran-*

rantiæ, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscepit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum, atque noxiarum, & ex hoc mordaces curæ, perturbationes, mærores, formidines, insana gaudia, discordiæ, lites, bella, insidiæ, iracundiæ, inimicitiæ, fallacia, adulatio, fraus, furtum, rapina, perfidia, superbia, ambitio, invidentia, homicidia, parricidia, crudelitas, sævitia, nequitia, luxuria, petulantia, impudentia, impudicitia, fornicationes, adulteria, incesta, & contra naturam utriusque sexus tot stupra atque immunditiæ, quas turpe est etiam dicere, sacrilegia, hæreses, blasphemiæ, perjuria, oppressiones innocentium, calumniæ, circumventiones, prævaricationes, falsa testimonia, iniqua judicia, violentia, latrocinia, & quidquid talium malorum in mentem non venit, & tamen de vita hominum non recedit? Verum hæc hominum sunt malorum, ab illa tamen erroris, & perversi amoris radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur. Nam quis ignorat, cum quanta ignorantia veritatis, quæ etiam in infantibus manifesta est, & cum quanta abundantia vanæ cupiditatis, quæ in pueris incipit apparere, homo veniat in hanc vitam, ita ut si dimittatur vivere ut velit, & facere quidquid velit, in hæc facinora, & flagitia quæ commemoravi, & quæ commemorare non potui, vel cuncta, vel multa perveniat? Præter hæc omnia intestinum bellum voluntatis contra voluntatem. Hæc, quasi divisa esset in factiones duas, pugnat contra seipsam, machinatur, & ruinam sibi parat. Nunc vult, nunc non vult; modo odit, modo amat, pugnantium affectuum pondere pressa, ut idem S. Augustinus *Lib. VIII. Conf. cap. x.* de se ipso fatetur. *Ego cum deliberabam ut jam servirem Domino Deo meo, sicut diu disposueram, ego eram qui volebam, ego qui nolebam, ego ego eram. Nec plene volebam, nec plene nolebam: ideo mecum contendebam, & dissipabar a me ipso. Et ipsa quidem dissipatio me invito fiebat, nec tamen ostendebat naturam mentis alienæ, sed pœnam meæ. Et ideo jam non ego operabar illam, sed quod habitabat in me peccatum de supplicio liberioris peccati, quia eram filius Adam.*

VII. *Quartus effectus* libido est, & amor voluptatis in parte sensitiva. Hæc est profunda plaga ex peccato originali relicta, quæ ultimos recessus, & occultiores humani cordis latebras penetrat, quæ naturæ ordinem invertit & perturbat. Præstitutus naturæ ordo postulat ut inferiora superioribus pareant, sensus & appetitiones rationi, ratio Deo. Exturbata de solio ratione per primum Adæ peccatum, sensitiva factio tyrannidem usurpavit. Quam rebellionem Tridentinum Concilium *sess. v.* pœnam peccati, & S. Paulus peccatum appellat, quatenus *ex peccato est, & ad peccatum inclinat.* Hæc sensitiva pars in concupiscibilem, & irascibilem dividitur. Hi duo sunt hostes intimi, & domestici; quorum insidias, molestias, insultus, dolos, molimina perferre, usque dum peregrinamur

a Domino, cogimur. E domo cordis nostri pellere illos haudquaquam valemus, sed contra eorum machinationes, & aggressus vigilandum, præliandum, vincendumque, si bravium consequi volumus. Superare, divina adiuvante gratia, & profligare illos, minime vero expellere, aut destruere possumus. Militia quippe perpetua in hoc mundo est vita nostra: & hi sunt hostes quibuscum dimicandum strenue nobis est. Colaphos a concupiscentia sua patiebatur S. Paulus, ut Rom. VII. narrat. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Luctam hanc, & intestinum bellum Sancti omnes experti sunt, cuius victoria præmium assecuti sunt æternum. S. Bernardus *ser* III. *in* VI. *Dom. Pent.* hæc scribit. *Primus continentiæ nostræ hostis caro est adversus spiritum concupiscens. Quam domesticus hostis, quam periculosa lucta, quam intestinum bellum! Hostem hunc crudelissimum nec fugere possumus, o anima mea, nec fugare: circumferre illum necesse est, quoniam alligatus est nobis. Nam (quod periculosius est, & miserabilius) hostem nostrum ipsi cogimur sustentare, perimere eum non licet.*

VIII. Quænam ex his duabus sensitivæ partis appetitionibus prævaleat, quænam rationi superiori infestior, quænam fraudulentior? Concupiscibilem prævalere irascibili, cladesque maiores animæ inferre, docet S. Thomas *quæst.* IV. *de malo art.* 2. *ad* 12. propter duo. *Primo quidem quia omnes passiones irascibilis ab amore oriuntur, qui est in concupiscibili, & ad gaudium, vel tristitiam terminantur, quæ sunt etiam in concupiscibili: unde & communiter tam motus concupiscibilis, quam irascibilis, concupiscentia dici potest. Secundo quia peccatum originale traducitur per actum generationis, in quo maxime est delectatio, circa quam apparet inordinatio concupiscibilis. Unde concupiscibilis dicitur non solum corrupta, sed etiam infecta, inquantum per huiusmodi actum traducitur peccatum originale.*

IX. *Quintus effectus* difficultas recti, mors, & innumeræ calamitates. Ex concupiscentia voluptatum, & illecebrarum enervatur inclinatio in bonum rationis, & magnam experitur voluntas difficultatem, ut rectum honestumque assequatur. AErumnarum stragem, quæ peccatum consequitur, describit S. Augustinus *Lib. IV. contr. Iulian. cap.* XVI. ubi hæc habet. *Ecce circumstat sensus tuos miseria generis humani. Homo es, humani nihil a te alienum puta: & in iis quæ non pateris, compatere patientibus. Quamvis & ipse, quantalibet felicitate præpolleas, nullum sine bello intestino diem ducis; si tamen quod profiteris, implere conaris. Sed in iis quæ meminisse iam non potes, parvulos intuere, quot & quanta mala patiantur, in quibus vanitatibus, cruciatibus, erroribus, terroribus crescant. Deinde iam grandes etiam Deo servientes tentat error, ut decipiat; tentat la-*

labor, aut dolor, ut frangat; tentat libido, ut accendat; tentat mœror, ut sternat, tentat typhus, ut extollat. Et quis explicet omnia festinanter, quibus gravatur iugum super filios Adam? Huius evidentia miseriæ gentium Philosophos, nihil de peccato primi hominis sive scientes, sive credentes, compulit dicere, ob aliqua scelera, suscepta in vita superiore, pœnarum luendarum causa nos esse natos, & animas nostras corruptibilibus corporibus eo supplicio, quo Hetrusci prædones captos affigere consueverant, tamquam vivos cum mortuis esse coniunctos. Apostolus autem amputat opinionem, qua creduntur singulæ animæ pro meritis anteactæ vitæ diversis corporibus inseri. Quid igitur restat, nisi ut causa istorum malorum sit aut iniquitas, vel impotentia Dei, aut pœna primi veterisque peccati? Sed quia nec iniustus, nec impotens est Deus, restat quod non vis, sed cogeris confiteri, quod grave iugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium non fuisset, nisi delicti originalis meritum præcessisset. Quibus verbis finem imponit libro quarto contra Iulianum.

X. Innumeræ aliæ sunt pœnæ, & calamitates quæ peccatum originale consequuntur; sed quæ paucis perstrictæ sunt, satis indicant naturæ humanæ infirmitatem, vulnera, plagas, & ærumnosam miserandamque conditionem. Ideirco ab aliis recensendis effectibus, & pœnis abstineo.

XI. Illud te nunc monere interest, peccatum actuale animam delinquentis interimere, atque vulnera eis similia quibus peccatum originale universam sauciavit naturam, menti, & voluntati infligere. Quodlibet crimen mortale vulnera originalis culpæ refricat, concupiscentiam inflammat, rebellionem firmat, mentis tenebras obscuriores efficit, voluntatis vires extenuat, libertatis captivitatem novis vinculis obstringit. Quodlibet letale scelus quædam truculenta pestis est, quæ animam ipsam corrumpit, ignis qui omnium virtutum ornamenta incendit, & tragicam omnium malorum cladem inducit. Quæ omnia parva sunt, si cum offensa atque infinita iniuria conferas quam Dei maiestati irrogat. Sed non est huius instituti actualis culpæ malitiam, pravosque effectus describere. Satis sit innuisse, eam, proportione servata, letale crimen malorum stragem in personam peccantis derivare quam originale scelus in universam naturam humanam induxit.

XI. Ex his quæ dicta sunt, colligas velim, quam monstrosus sit titulus illius operis inscripti, *De privilegiis ignorantiæ*. Si titulus esset *De privilegiis peccati originalis*, omnium aures offenderet, horrorem, & scandalum incuteret. Et tamen reipsa eiusmodi est præfatus titulus: siquidem ignorantia unus est, & quidem gravissimus peccati originalis effectus.

CAPUT VII.

Quam sint intellectus, & voluntatis humanæ, seu liberi arbitrii ad verum, & bonum infirmæ vires. Extinctæ tamen non sunt, ut contendunt Lutherus, Calvinus, & Iansenius. Et verum cognoscere, & bonum aliquod honestum morale operari homines etiam infideles valent.

I. TRagicam infirmitatis nostræ picturam levi penicillo depinxi, ut lector in eam oculos, & serias mentis cogitationes intendat. Seria istius picturæ contemplatio saluberrima est, utpote quæ humilitatis virtutem excitat, quæ implorandi divini auxilii, quæ parum fidendi humanis ratiunculis, quæ doctrinæ divinitus revelatæ necessitatem evincit. Quam sint sive intellectus ad cognoscendum verum, sive voluntatis ad bonum operandum exiles vires, ex iis quæ dicta sunt manifeste patet. Et quoniam ignorantia omnium vitiorum fons est & mater, ut hanc potissimum depellamus conandum est. Ignorantiæ istius caligo, quam pœnam peccati diximus, tum cælesti lumine, tum industria, & diligentia nostra dissipatur. Non cessat clementissimus luminum Pater suæ lucis radios super vultus filiorum hominum effundere; sed homines magna in parte ignorantiam, quam ex matris utero secum deferunt, non modo labore, industria, & studio expellere, sed otio, socordia, & flagitiorum perpetratione fovere, atque crassiorem efficere satagunt. Incredibiles labores, molestias, incommoda patiuntur, pericula extrema subeunt, ut divitias, & bona, quibus sensus demulceant, & appetitiones expleant, sibi comparent. In artibus addiscendis desudant, in veritatis inquisitione torpent, otioque diffluunt, & usquequaque tenebrarum caligine circumfunduntur. Voluntas, quæ cæca facultas vocatur, a rationis lumine regitur. Si obscurum lumen istud est, voluntas errabunda per anfractus & præcipitia divagatur. Hæc affectuum pravitate gravata in corporeas irruit voluptates, & quodam intestino lenocinio mentem secum rapit, ut bonitatis colore depingat quidquid ipsa impotenter deperit. Mutua confœderatione in propriam conspirant ruinam.

II. Si, missis rationibus a peccato tum originali, tum actuali accersitis, experientiam consulamus, spissæ, & funestissimæ ignorantiæ tenebræ, quæ humanum genus operiunt, cuique superiori lumine illustrato occurrunt. Si universum hunc terrarum orbem cogitatione percurramus, quæ in religionis negotio deliria, quæ portenta, quæ monstra in qualibet trium mundi partium provincia & regno non offendimus? Una est vera religio, unicus Deus colendus: & tamen tot numina effin-

effinxere homines, ut inter deos non homines modo scelestos, impios, infames veneratione prosecuti sint, sed bruta etiam, bobus, vaccis, vitulis, immo lapidibus, & cæpis thus adoleverint. Dum hæc serio nobiscum reputamus, in admirationem defixi vix nosmetipsos cohibere possumus, quin exclamemus: Ecquodnam hominum genus istud, talia numina adorans? Et tamen cæcitas ista occupavit sapientiores & eruditiores tot regnorum, tot nationum Philosophos, & Sacerdotes qui tanta fuerunt in rerum naturalium pandendis arcanis scientia ornati, ut illorum auctoritatem nos ipsi magnifaciamus. Sed ab Africa, America, Asia ad cultissimam Europæ gentem oculos convertamus. Quot hic religionum sectæ, quæ factiones, quæ dissidia? Quid, si ad solam gentem sanctam, regale sacerdotium, genus electum, populum dico catholicum, cogitationes nostras restringamus? Continuo ac isti divinæ fidei confinia transiliunt, & de iis disputationis certamina ineunt quæ in utramque controverti partem, divina fide salva, possunt, quæ inter illos unitas, quæ consensio, quæ harmonia? Non secus isti mutuo, dum propriæ humanæ rationi indulgent, ac infideles in religionis mysteriis, dissident, pugnant, digladiantur. Scholæ contra scholas, cœtus contra cœtus, Religiones contra Religiones, domus contra domum, Conventus contra Conventum vociferantur, & Theologia unius cellæ pugnat cum alterius cellæ Theologia. Quisque a se veritatem stare contendit, & cum veritas una sit, omnes præter unam solam factiones per errorum abrupta & tenebrarum chaos obambulant.

III Verum ad id quod caput est, accedamus Naturæ humanæ morbos, vulnera, & infelicem statum paucis perstrinxi. Quorsum hæc omnia? Ut infirmos in desperationem adigerem? Absit. Huc tendunt conatus mei, ut lectores cognita, qua laborant, infirmitate expergefacti, seduli sint & vigiles in adhibendis quæ opportuna sunt ad vulnera sananda remediis infra assignandis. Neque enim infirmitas nostra, tametsi gravissima, & profundis vulneribus circumsepta, desperata est. Obscurata mens nostra est, extenuata voluntas, intestinum passionum nostrarum bellum implacabile, obfirmata carnis sensuumque rebellio, diminutum illud arbitrii imperium, cui olim omnia inferiora ad nutum parebant. Verum enimvero e solio exturbatus penitus non est principatus arbitrii nostri, ut crocitant Lutherus, Calvinus, Iansenius cum asseclis suis. Istorum dementiam miserandum in modum lugendam redarguunt Ethnicorum Philosophi luculentissime, & extremo illorum pudore. Hi siquidem in splendidissimæ & unicæ veræ religionis sinu concepti, nati, adulti, educati, & usquequaque divina luce circumfusi veritates illas oppugnarunt pro quibus vindicandis Ethnici ipsi in tenebris infidelitatis caligantes stilum armarunt. Audiant isti Senecam epist. xcv. *Omnium honestarum rerum semina animi nostri gerunt, quæ admonitione excitantur, non aliter quam scintilla flatu levi adiuta ignem suum explicat.* Audiant Ciceronem *Lib. III. Tuscul.* inquientem: *Sunt*

enim ingeniis nostris semina innata virtutum: quæ si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret.

IV. P. Dominicus Soto, egregius sane Theologus, *Lib. I. de nat. & grat.* explicatis variis naturæ nostræ, integræ, innocentis, & lapsæ, statibus, duas gravissimas quæstiones ampla eruditione dispicit *cap.* XVIII. *& seq.* de potestate nempe liberi arbitrii nostri post primi parentis lapsum ad bonum morale operandum. Lutherus, Calvinus, Iansenius, ut sibi constent, erroribus errores agglomerant. E solio penitus detruso, & in nihilum redacto libero humanæ voluntatis arbitrio, ad tyrannicum imperium evexerunt vitiatam concupiscentiam, quæ suprema & absoluta potestate omnium affectuum nostrorum tumultuantem turbam, immo & voluntatem ipsam humanam ad nutum regit, opprimit, & quo ipsa impotenter tendit, secum eam abripit. Porro si radix mala, inquiunt, fructus quoque mali sint necessum est. Concupiscentia carnalis, delectatio libidinosa veluti regina in throno dominatur. Ergo omnia peccatorum hominum, sive infidelium, sive fidelium, opera vitiosa & criminosa sunt. Neque hæc deliria solus somniavit Lutherus, sed Protestantes ipsi in Confessionis Augustanæ apologia hæc docent. *Falsum est & hoc, & contumeliosum in Christum, quod non peccent homines facientes præcepta Dei sine gratia . . . Vere peccant homines, etiam cum honesta opera faciunt sine Spiritu sancto, quia faciunt ea impio corde, iuxta illud Quidquid non est ex fide, peccatum est.* Apposite clamat P. Dominicus Soto loc. cit. *Profecto si natura humana figmentum esset cacodæmonum, non peius de illa isti obloquerentur.*

V. Lutheri, Calvini, & Iansenii systema sua fatuitate corruit. Et primo, si de homine christiano sermo sit, in quo macula originalis culpæ sacro lavacro abluta est, patet, quam sit monstrosum illorum commentum, quo peccatum in Christiano regenito esse concupiscentiam effutiunt. Pluribus capitibus istorum errorem convellit laudatus *Soto*. Peccatum vero originale, quod est in infidelibus, nequit inficere opera quæ ex illo non prodeunt; quemadmodum unum peccatum actuale, puta odii, non influit in peccatum adulterii. Præterea peccatum originale non est actuale. Nullo ergo modo inficere alia opera valet, quæ neque natura sua, neque ex prava operantis intentione mala sunt. Homo infidelis in sudore vultus sui panem acquirit, ut alat se, uxorem, familiam: egenis erogat, obedit patri, commiseretur fratris, custodit iustitiam, tuetur patriam, non ex Dei odio, non ex aliqua perversa intentione, sed honestate rationis ductus. Unde hæc opera peccata dici queunt? Ex infecta concupiscentia? At homo non sola concupiscentia constat, sed ratio potissima est quæ in illo splendet. Peccatum originale transmutavit ne hominem in brutum? Delevit ne rationis principia? Sicuti ergo quando ex concupiscentia prævalente operatur, peccat, quia a ratione recedit, ita e contrario, quando iuxta regulas rationis, concupiscentia cohibita, agit, officia honesta exercet.

cet. Peccatum originale supernaturalia omnia surripuit. Quare dum homo peccato mortali, sive originali, sive actuali, infectus est, nullum edere opus valet æterna vita dignum. At inter hæc supernaturalia opera, & peccata, media sunt opera moralia ordinis naturalis, quæ ab homine ratione prædito manant. Argumenta Lutheri, Calvini, & Iansenii ex Scripturis, & S. Augustino repetita, nullius momenti sunt. Utique gratia secundum merita non datur. Neque aliquis Catholicorum umquam dixit, bona hæc opera moralia mereri aliquo modo gratiam. Vel ipsum meritum de congruo, quod aliqui pauci admittunt, reiciunt alii; quamvis meritum istud improprium sit, quacumque ratione iustitiæ exclusa. Quæ ex aliis Scripturis opponunt, soluta, & convulsa penitus sunt non modo a S. Thoma 2. 2. *quæst.* x. antequam ex orco in mundum revocaretur Lutherana hæresis, sed a quocumque etiam Theologo catholico.

VI. Reiecto Lutheranorum errore, quem Calvinus, & Iansenius adoptarunt, disputat P. Dominicus Soto *cap.* xix. adversus Gregorium Ariminensem, negantem aliquod opus moraliter bonum edi ab homine peccatore posse absque speciali auxilio Dei. Hanc opinionem, veluti peregrinam, & ab ipso Gregorio invectam, novitatis P. Soto accusat, inquiens: „Ante Gregorium Ariminensem neminem legisse memini, „ qui, quantum iudicio assequi possum, negare hoc cogitaverit, posse nimirum ho„ minem, dum est in peccato, suapte natura, citra specialem succursum Dei cum „ nosse, tum etiam velle, & exequi officium aliquod naturali honestate præditum. “ Tempore ergo Dominici Soto Theologorum nemo, præter Gregorium Ariminensem, præfatam opinionem defendebat. Quare Soto omni argumentorum genere, & potissimum auctoritate SS. Augustini, & Thomæ, quos pro se stare contendebat Gregorius Ariminensis, evincit, & intellectum aliquod verum cognoscere, & voluntatem aliquod bonum velle posse absque speciali Dei auxilio. Quoniam homo, cum sit rationale animal, ea quæ rationi, seu naturæ suæ consona sunt, operari valet quemadmodum cetera agentia omnia. Peccatum autem Adæ iustitiam originalem, & cetera quæ illam perornabant, supernaturalia dona abstulit: læsit quoque nos in naturalibus ipsis; & ideo nec omne verum cognoscere, nec omne bonum velle cum solo generali auxilio valemus. Verum naturam nostram non destruxit: naturalia læsit, non surripuit. Vivit enim, tametsi vulneratum, arbitrium liberum. Ergo aliquod bonum rationis sibi proportionatum velle potest.

VII. Concedit hoc & ipse Gregorius; at opus istud, ex officio bonum, referendum in Deum esse subdit. Hoc est ultimum effugium quo se recipit Gregorius. Verum duplici ex latere illum adoritur P. Soto. Aut sermo est de relatione in Deum finem supernaturalem, aut de relatione in Deum finem naturalem. Non de prima: quoniam nunc sermo est de operibus mediis inter opera vitæ æternæ meritoria, & peccata. Disputatum inter Catholicos & Pelagianos fuit, essent ne cuius-

modi opera media vitæ æternæ mercede digna, aut saltem dispositiones ad gratiam merendam. Negarunt utrumque semper Catholici, definivitque Ecclesia opera ista media a peccatore facta neque disponere ad gratiam, neque digna esse æterna mercede. Nullibi vero declaravit esse peccata, immo definivit omnia opera infidelium non esse peccata. Ergo aliqua sunt opera moralia media inter peccata & opera supernaturalia. Quam doctrinam pluribus Soto confirmat. Si sermo sit de relatione naturali, opus non est speciali auxilio; cum omnia opera honesta natura sua ordinata in Deum sint. Omnia quippe propter semetipsum operatus est Deus. Ergo quoties perversa intentione operantis non detorquetur opus in finem pravum, tendit ex se in suum naturalem terminum. Commentitia ergo est illa necessitas auxilii specialis. Et profecto monstrosum esset, si solus homo libertate præditus non posset usu suæ libertatis & rationis referre honesta officia in scopum & terminum sibi a natura præstitutum, cum reliquis omnibus creaturis potestas adsit suos adipiscendi fines.

VIII. S. Thomas *I. Part. quæst.* XXXIII. *art.* I. duos esse præstitutos homini fines docet: alterum naturæ vires excedentem, alterum eidem proportionatum. Primum virtute alterius, nempe Dei; secundum viribus naturæ suæ homo attingit. *Finis autem ad quem res creatæ ordinantur a Deo, est duplex. Unus qui excedit proportionem naturæ creatæ & facultatem; & hic finis est vita æterna, quæ in divina visione consistit, quæ est supra naturam cujuslibet creaturæ ... Alius autem finis est naturæ creatæ proportionatus, quem scilicet res creata potest attingere secundum virtutem suæ naturæ.* Ad priorem vero homo a Deo transmittitur, concludit Angelicus. Quem vel unum locum, inquit Soto, si considerassent qui S. Thomam in opinionem Gregorii asciscunt, numquam id fecissent. Quandoquidem secundum eum non omne opus moraliter bonum pertinet ad prædestinationem: quod idcirco fieri ab homine naturaliter potest. Addit Sotus, S. Thomam 2. 2. *quæst.* x. docere, non omnia opera infidelium esse peccata, & 1. 2. *quæst.* CIX. posse hominem absque auxilio gratiæ implere præcepta quoad substantiam operum: consequenter asserere, opera moraliter bona fieri absque speciali auxilio posse. Cum enim juxta ipsum nullum sit opus indifferens, ea quæ non sunt mala, continuo bona sunt. Consulenda sunt quæ docet idem Angelicus 2. 2. *quæst.* XXIII. *art.* 7. & 1. 2. *quæst.* LXV. *art.* 2. Quæ omnia confirmat Sotus hac ratione. Potest homo ex suis naturalibus id quod suopte genere bonum est, ob malum finem agere: ergo idem propter finem honestum præstare valet. Potest homo naturali conamine sinistra intentione deambulare, puta ad inveniendam meretricem. ergo facere id poterit aut valetudinis, aut succurrendi egenti studio. Potest comedere, quando ei nocet: ergo potest, quando prodest. Certe risum moveret qui diceret, posse me comedere sine speciali auxilio pomum quod est ante me, dum est pestilens, non autem dum est salu-

falubre. Poteſt quis proucere denarium in flumen abſque ſpeciali auxilio, & non poterit eadem virtute donare pauperi ob ſolam honeſtatem? Neque me latet iſtorum reſponſio, nimirum honeſta hæc opera referri in ultimum finem non poſſe abſque ſpeciali auxilio. At reſponſio hæc petitio principii eſt. Numquid efficere homines hæc minima bona propter honeſtatem abſque ſpeciali auxilio valent, dirigere vero illa in finem eidem proportionatum nequeunt, ſive in Deum, ut eſt finis naturalis? Sane qua ratione producere hæc opera ex officio bona homines poſſunt, eadem propter finem honeſtum eiſdem proportionatum agere valent. Et qui hoc negant, ſane ridiculos ſe produnt, inquit Soto. Nec eſt quod inſiſtant, præceptum caritatis urgere ut omnia fiant propter Dei gloriam, atque adeo in finem ſupernaturalem dirigantur. Nam hoc præceptum, cum affirmans ſit, non pro ſemper obligat, ut conceptis verbis S. Thomas tradit. Et ſi adverſarii inſiſtant, ſemper obligare, nulla ergo media opera erunt inter illa quæ vitæ æternæ utilia ſunt, & ea quæ vitio ſordent. contra quam ſententiam non ſolum Eccleſiæ conſtitutiones clamant, ſed ipſe Redemptor noſter *Matth. V.* inquit: *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Hic ſane non vituperantur officia quæ fiunt propter naturales neceſſitudines, humanamque honeſtatem, quæ bonis maliſque communia ſunt, ſed imperfectæ dumtaxat afferuntur virtutes iſtæ, niſi ex vero germanoque Dei amore fiant. Et huic ſententiæ favere quoque S. Paulus videtur ad *Rom.* IV. his verbis. *Si Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.* Si opera illa fuiſſent vitioſa, non gloriam, ſed vituperium penes ipſos homines meruiſſent.

IX. Hæc tamen officia moralia, media inter peccata, & opera ſupernaturalia, non ſunt veræ perfectæque virtutes, ſed imperfectæ, &, ut inquiunt in ſcholis, ſecundum quid. Hinc eſt quod S. Auguſtinus negat, apud Gentiles veras reperiri virtutes, non ſolum quod plurima bona opera propter vanam gloriam faciunt, ſed quod veri Dei cognitione & caritate carent. At non hinc ſequitur, eſſe peccata, quia non ſunt veræ virtutes; ſed tantum a legitimo virtutis gradu deficere, ut interpretatur S. Thomas 2. 2. *quæſt.* LXV. *art.* 5. Inſuper advertit P. Soto, hominem peccatorem hæc opera, utcumque bona, nec longo tempore, nec urgentibus gravibus, arduiſque difficultatibus peragere abſque peculiari Dei auxilio. Idque in perditis obſtinatiſque ſive Chriſtianis, ſive infidelibus patet, qui de abyſſo in abyſſum ſcelerum prolabuntur. Deum illuſtrationes, auxilia ſpecialia quandoque immittere ipſis infidelibus, communis eſt Theologorum ſententia. Illud dumtaxat ratum firmumque ſit, peccatorem abſque ſpeciali auxilio gratiæ poſſe multa opera moralia facere quæ peccata non ſunt neque ex officio, neque ex fine.

X. Hæc

X. Hæc pauca de hac celebri controversia perstringere operæ pretium existimavi, duplici ratione ductus. Primum, ut exploratum sit, quæ fuerit Theologorum sententia tempore Concilii Tridentini, cui P. Soto ut Theologus interfuit. Neminem se legisse testatur ille qui oppositum docuerit ante Gregorium Ariminensem. Universalis iste consensus omnium Theologorum usque ad sæculum sextum decimum summam conciliat sententiæ nostræ auctoritatem; & quantum probabilitatis concedat alteri quæ a paucis Theologis invecta fuit, ceteri iudicent. Accedit quod præter præfatum omnium Theologorum consensum, Pontifices summi, S. Pius V. Gregorius XIII. ceterique successores, & potissimum Alexander VIII. sin minus expresse, & definite, fere evidenter nostræ favent opinioni. Alterum momentum, quod mihi ad hanc sententiam confirmandam calcaria adiecit, est, ut patefaciam, liberum arbitrium nostrum in genere moris vivere. Quandoquidem si nullum in genere moris actum producere, si illum in suum proportionatum finem dirigere nequit, qua ratione defendi eiusdem vita potest? Vita quippe eius, quemadmodum & corporis, actibus suis consistit. Et tunc liberum arbitrium mortuum revera est in genere moris, quando in hoc genere nullum bonum opus edere, & dirigere in finem suum proportionatum valet. Infirmum, læsum, vulneratumque primi peccati granditate liberum arbitrium humanum fatemur, mortuum negamus, vivumque asserimus; idque fides catholica docet. Si moraliter vivit; ergo non semper actus mortiferos, sed plures honestos, vitæ rationali congruos, edere valet. Si enim omnes essent vitiosi, nullus rationis vita frueretur; & sic mortuum arbitrium diceretur: quod damnatum in Concilio Tridentino est. Doctrina nostra non modo Tridentini Concilii auctoritate, sed & perenni summorum Pontificum traditione nititur. Oppositam opinionem post Baium Iansenius propugnandam suscepit, & commentus fane vanissimis Sedis Apostolicæ constitutiones deludere conatus est. Theologi tamen catholici, qui negant aliquod opus bonum absque speciali auxilio fieri posse, a Baio, & Iansenio multum & maxime distant; atque ab omni erroris suspicione suam purgare doctrinam student.

XI. Si plura hoc de argumento cupis, consule quæ dixi *Tom. I. in Decal. diss. IV. cap. XIII.* ubi ex instituto controversiam hanc dispexi, & doctrinam SS. Augustini, & Thomæ pro modulo meo exposui, & a vanis commentis asserui. Hic dumtaxat alterum Augustini testimonium promo ex *Lib. III Hypognosticon contr. Pelag.* (quamvis opus istud abiudicent Augustino eruditi) ubi de libero arbitrio post lapsum primi hominis hæc scribit. *Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare, aut certe peragere; sed tantum in operibus vitæ præsentis tam bonis quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum, velle*

habere

habere indumenta, velle fabricare domum, uxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diversarum rerum bonarum, velle quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam, quæ omnia sine gubernaculo divino non subsistunt, immo ex ipso, & per ipsum subsistunt. An luculentius explicare, & confirmare S. Augustinus doctrinam nostram potuit? Distinguit opera quæ ad Deum, seu quæ ad vitam æternam viam sternunt, & ducunt, & opera quæ ad præsentem attinent vitam. Priora nec inchoare, nec perficere homo valet viribus suis sine speciali Dei auxilio. Posteriora vero potest solo Dei generali concursu. Quænam autem sunt opera quæ producere homo potest viribus suis? Habere amicum, uxorem ducere, artem discere, & *quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam*. Porro hæc opera, iuxta regulas rationis peracta, moraliter bona sunt. Evidens igitur est S. Augustinum, cuius doctrinæ adversarii fidunt, nostram propugnare sententiam. Hinc collige, Baium, & Iansenium turpiter falli, dum effutiunt, S. Augustinum docere *omnia infidelium* opera esse peccata, & Philosophorum virtutes vitia. Verum de hoc alibi fusius disputatum est.

§. Unicus.

Recentiorum plurium zeli diversitas in affigenda Baianismi censura sententiæ defendenti necessitatem referendi omnia opera in Deum; & in patrocinandis laxis opinionibus, quæ primum caritatis mandatum aut penitus de medio tollunt, aut nimium extenuant.

I. DUo æqui rerum arbitri veritate facti coacti testari debent. Unum, numquam corruptiores mores, numquam malitiam liberius impudentiusque quam ætate nostra inundasse. Alterum, numquam e contrario tot clamores, numquam tot censuras adversus *Rigorismum*, numquam tot lamentationes adversus disciplinæ austeritatem. Odiosissimam vero Rigorismi, immo Iansenismi, & Baianismi censuram appingunt non pauci doctrinæ propugnanti præceptum referendi omnia opera in Deum ultimum finem nostrum. Porro, ut dignoscere lector queat, quam sint eiusmodi censuræ inconsideratæ, paucis perstringam quæ penes Catholicos omnes certa sunt, & quæ disputationi subiecta.

II. Omnes Catholici execrantur errores Michaelis Baii proscriptos a S. Pio V. in prop. 25. & 26. *Omnia opera infidelium sunt peccata. Et Philosophorum virtutes sunt vitia*. Propugnabat Baius omnia infidelium opera facta sine fide perfecta, & gratia Spiritus sancti inhabitantis, seu absque gratia sanctificante, & caritate habi-

bituali, malitia sordescere, & vera esse peccata. Quem errorem ab Ecclesia proscriptum omnes catholici Theologi improbant.

III. Convenit similiter inter Catholicos, opera tametsi natura sua bona, directa in finem malum pravitate infici, & vera esse peccata. Hinc consequitur infidelium opera, quæ extrinsecus bona apparent, plerumque & communiter esse peccata, ob circumstantiam pravi finis: quia scilicet superbiæ vanæque gloriæ tipho inflata turgent.

IV. Si communiter & passim opera infidelium sunt peccata ob finem pravum, in quem ipsi habitualiter conversi talia opera detorquent, quid in disputationem a catholicis Theologis revocatur? Ecce. Disseratur, utrum aliquod opus bonum fieri interdum ab infideli possit, solis naturæ viribus, cum generali Dei auxilio, absque gratia speciali. Negant plures & celeberrimi Theologi. Quoniam ex una parte, inquiunt, omnia opera referenda sunt, sin actu, saltem virtute in Deum tamquam in ultimum finem. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, OMNIA in Dei gloriam facite*: I. Cor. x. Ex altera parte: *Sine me nihil potestis facere*: Ioan. xv. & S. Paulus II. Cor. v. ait *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Porro cum infideles verum Deum non agnoscant, quomodo in Dei gloriam referre opera sua valent? Omnia ergo infidelium opera peccata erunt? Negant. Quia dum infidelis nudum operit, succurrit periclitanti, honorem parentibus præstat &c. in operis honestate sistens, eiusmodi opera sunt ex officio bona. Omissio vero relationis in Deum, non opus, sed hominem inficit. At hoc non tollit, instant alii, quin infidelis in omni opere peccet. Hunc autem errorem proscripsit in prop. 8. Alexander VIII. *Necesse est infidelem in omni opere peccare*. Respondent, Deum ipsis infidelibus aliquando lumen imperfectæ fidei, & auxilium gratiæ actualis infundere, vi cuius in Deum aliquod opus honestum dirigunt infideles ipsi.

V. Hanc doctrinam summa perspicuitate declarat doctissimus Cardinalis Norisius sacri Collegii splendor & ornamentum in *Vindic. August. cap. III. §. IV. pag. mihi* 21. his verbis. *Unum autem contrariæ sententiæ Auctores opponere solent, optime huc usque dicta concludere, si eliciens actus honestos inde apud semetipsum inani complacentia turgescat: at fieri posse ut quis honeste operetur, v. g. det eleemosynam pauperi, ac statim eiusdem mens alio avocetur, in quo casu neque apud semetipsum de bono opere per actum reflexum gloriabitur. Fateor quidem, si statim mens alio a novo objecto trahatur, fieri posse ut nulla apud se ipsum gloria, vel iactantia titilletur, at id per accidens contingit. Nam agens morale debet considerare an recte operatus sit, an optime se habeat erga suum finem ex illa actione. Quæ quidem considerans, amat suum opus, ac in seipso gloriatur. Censeo tamen, hæc opera bona non fuisse facta ab infidelibus suis ipsorum viribus derelictis, sed præmunitis specialibus divinæ gratiæ au-*

auxiliis, quibus forte aliquando factum est ut recte operantes, novo proposito obiecto; de bono opere minime glorientur.

VI. Quid in hac doctrina carpere, non dicam æqui, sed vel ipsi morosi, & tetrici censores valent? Conceduntur ipsis infidelibus auxilia gratiæ, & imperfecta fidei lumina. Ergo improbatur error Baii non distinguentis caritatem habitualem Spiritus inhabitantis ab actuali imperfecta Spiritus moventis, fidem imperfectam a perfecta gratia habituali formata. Edi ab infidelibus aliquod opus tum ex officio, tum respectu operantis bonum, quia vi talium auxiliorum in Deum relatum, affirmatur.

VII. Ego tum capite superiore, tum *Tom. I. in Decal. diss.* IV. *cap.* XIII. fuso calamo oppositam propugnavi sententiam, quod persuasum mihi sit S. Thomam docere præceptum referendi omnia opera in Deum esse affirmativum, quod semper, & non pro semper obligat, ut referantur omnia opera in Deum. Sat ergo interdum erit ut homo infidelis eliciat opus bonum propter ipsam honestatem operis. Tale quippe opus natura sua in Deum tendit. Viribus autem naturæ cum auxilio generali posse hominem efficere opus bonum morale facile, ut nudum operire, pauperi succurrere, quin illud in finem pravum detorqueat, fatentur omnes. Huc dumtaxat dissidium recidit, num scilicet *pro semper* urgeat præceptum referendi omnia opera actu vel virtute in Deum. Si pro semper mandatum astringit, ut contendunt adversarii, dubio procul necessarium est auxilium speciale. Si aliquando non urget, infidelis sine auxilio speciali interdum opus moraliter bonum operatur.

VIII. Verum ut etiam luculentius percipias quam leve sit hoc Theologorum dissidium, recogita, Theologos qui propugnant necessitatem referendi *pro semper* omnia opera in Deum vel actu, vel virtute, simul docere hoc præceptum obligare dumtaxat sub veniali, atque adeo venialiter tantum peccare infidelem qui omitteret hanc operis relationem in Deum. Paucis itaque rem totam habeto. Omnes fatentur, opera infidelium plerumque peccata esse. Omnes similiter affirmant, interdum bona opera moralia infideles ipsos operari aut vi specialis auxilii, ut contendunt plures, aut viribus naturæ, ut nos defendimus cum auxilio generali. Totum ergo dissidium huc recidit, num infideles aliquando perpetrent peccatum veniale omissionis propterea quod negligant referre opus bonum in Deum. Quæ omissio nullo modo opus, sed solum operantem inficit.

IX. Quæ cum ita se habeant, quis satis mirari recentes nonnullos Theologos potest qui adversus opinionem ex una parte levissimi momenti, & ex altera parte non leviter Scripturis, & Patribus conformem tam furenter abripiuntur? Referent, quæso, nobis arcanum istud. Negare ne acuti recentiores isti valent totam celeberrimam Augustinianorum Scholam, aliosque gravissimos Theologos, & hos in-

inter Cardinales amplissimos sapientissimosque præfatam opinionem omni argumentorum genere propugnare! Factum hoc certissimum atque luculentissimum est. Probabilis ergo præfata opinio est. Sit minus probabilis, ut & ipse sentio, quid inde? Nonne Probabilistæ acriter defendunt quatuor, aut sex Casuistas, quales sunt Tamburinus, Burgaber, Escobar, Alcozer, Caramuel, Leander, Sanchez &c. efficere opinionem probabilem? Nonne illi ipsi violati decreti Innocentii XI. reos postulant qui *non cavent ab omni censura & nota, nec non a quibuscumque conviciis contra eas propositiones quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur?* Quo ergo ausu, qua fronte convicia, atque invidiosissimam hæresis censuram inurunt opinioni non a manipulo Casuistarum levioris armaturæ, sed ab insigni Theologorum legione superioris subsellii propugnatæ?

X. Verum enim vero, ut magis magisque pateat illorum zeli indoles & natura, immigrare in eorumdem castra parumper licet. Quid? Tanto zelo inardescunt contra eos qui omnia opera in gloriam Dei referenda esse aiunt: & muti ut pisces sunt adversus eos qui primum maximumque caritatis mandatum aut de medio auferunt, aut ita extenuant, ut vel ad mortis articulum, vel ad quinquennium, vel ad biennium ejusdem obligationem coerceant? Qui præceptum contritionis sublatum a Christo IESU, instituendo sacramentum pœnitentiæ, docere non verentur? Qui fenora fucant, qui jejuniorum disciplinam laxant? Unde quæso, unde hæc tanta zeli diversitas? Adversus doctrinam insignium Theologorum patrocinio fultam, quæ gloriam Dei promovet, quæ, si praxis spectetur, formandis moribus potius opportuna est, tot clamores emittuntur, tot turbæ cientur, tot tragediæ excitantur, & odiosissimæ hæresum censuræ catholicis viris affinguntur? E contrario adversus laxarum opinionum portenta, quæ in dies latius manant; quæ non cum Evangelio modo, sed cum communi sensu pugnant; quæ animas Christianorum depopulantur; & propter quæ tandem scandala gravissima non solum *populus christianus patitur* (inquit pissimus atque sapientissimus Iesuita Cardinalis BELLARMINUS de gemitu columbæ Lib. III. cap. IV. pag. 397.) *sed etiam populi Turcarum, & hæreticorum, apud quos blasphematur propter nos nomen Domini, & Christi DOCTRINA pessime audit*. Legantur quæso 333. propositiones, quas novem sapientissimi Episcopi, & Archiepiscopi Hispaniarum Romanæ Sedi proscribendas obtulerunt. Quod factum, præter innumera alia argumenta, evincit, quam fervens sit celeberrimæ nationis Hispanicæ pro sana doctrina studium. Theologorum neminem legi qui tam solide, & sapienter profligaverit laxam Ethicen, ac præstiterunt aliqui doctissimi Theologi Hispani. Heinc est quod ego peculiari obsequio, & veneratione præclarissimam illam gentem colam suspiciamque. Christiana quæso sinceritate ultro citroque loquamur. Quænam amabo doctrina apud Turcas, apud hæreticos pessime audit? Illa ne quæ omnia propter Dei gloriam agen-

agenda docet; an illa quæ Dei amandi necessitatem intra biennium, & illo ipso tempore quo sacramentum pœnitentiæ suscipiendum est, pernegat? Quæ occidendum hominem propter pomum ait? Ab integro & amplius sæculo nonnulli zelatores plurium Catholicorum saniorem doctrinam traducunt, & infamant tamquam Calvinismi, Baianismi, & Iansenismi labe infectam. Cedo: quis istorum umquam tubam exaltavit contra innumera laxarum opinionum paradoxa? Quis istorum umquam perniciosissimæ laxitatis doctrinas apud Romanos Pontifices accusavit? Quis istorum umquam Romanam Sedem solicitavit, ut opiniones libertati & appetitionibus humanis æquo accommodatiores, & corrumpendis moribus opportuniores damnaret exterminaretque? Unicum afferant documentum. Quid si contra Romanis decretis proscribentibus doctrinam laxam & scandali plenam obstitissent, aut eadem captiosis commentis eludere pertentassent? Unde, repeto, tam manifesta, & comperta zeli diversitas? An studium defendendi doctrinam Ecclesiæ, & Dei gloriam promovendi, æque non detestatur ambo extrema & nimii rigoris, & immoderatæ laxitatis? Isti contra vel ipsam rigoris umbram clamant, vociferantur; & contra Laxismum quaquaversum grassantem non modo obmutescunt, sed in eiusdem præsidium catervatim ad arma conclamant? Quodnam extremum, Rigorismus, an Laxismus, reipsa & *practice* dominatur inter Christianos? Maius ne periculum quod Christiani nimia ieiuniorum severitate, vestitus asperitate, disciplinarum, ciliciorum rigore sese conficiant; an quod mollitie, luxu, crapula, deliciis, oblectamentis, & voluptatibus æternum pereant?

XI. Hæc nunc obiter indicavi, ex instituto declaraturus in tempore, codice documentorum adducto, ut inconsiderati Censores a perturbanda Ecclesia tandem aliquando desistant. Neque heinc inferat quispiam, me tantillum a mea propugnata sententia, quam probabiliorem iudico, recedere. Sed id tantum colligant omnes, me a partium studio, quantum cognoscere imbecillitas mea sinit, alienum esse. Illuc conatus mei pertinent, ut nonnullorum recentiorum ausus reprimantur, dum insignium Theologorum sententias notare hæreseos censura, easque cum Calvinianis, Baianis, & Iansenistis erroribus permiscere non erubescunt. Sæpe numero mecum animo reputavi, cur tanto ardore, & studio Baianismum, Iansenismum, & Rigorismum disseminare, confingere, & affingere nonnulli soleant iis Catholicorum doctrinis quæ ad eorum palatum non sapiunt? Si quo animo & intentione id præstent investigare vellem, temerarius forem, & divini iudicii vices mihi arrogantia incredibili usurparem. Rectum esse zelum, piamque intentionem, præsumendum nobis est. Verum si factum spectetur, eo tandem hæc pugna tam acris recidit, ut Theologis plurimis occupatis in propulsandis hæreseos calumniis sibi impactis, interea doctrinæ, quæ morum corruptioni viam aperiunt latam & spatiosam, triumphabundæ discurrant, & vel ipsa sacratiora loca pervadant. Quid ergo agendum?

Ca-

Castra belligerandi recta ante arcem Laxismi collocentur. Isthic utroque immoto pede bellum geratur, ut deperdita morum sanctitas recuperetur, ut depressa tum monastica, tum ecclesiastica disciplina aliquo saltem gradu resurgat ad suum pristinum splendorem, ut ab altari, & a sacramentis indigni arceantur, & nativa christianæ pœnitentiæ imago reviviscat, atque refulgeat: sententiis, quas non unus & alter Theologus, sed plurimi, & celeberrimi, atque universa aliqua Schola catholica docent, quæ ad Romanam Sedem sæpius delatæ immunes ab omni censura evaserunt; quæque non corrumpendis, sed formandis moribus inservire videntur, hæreseos infamia non inuratur: sed si eædem minus probabiles apparent, christiana modestia, & argumentorum efficacitate oppugnentur, donec veritas, divina affulgente luce, appareat. Huc mutuo inito fœdere, & positis vanis & ineptissimis dissidiis, molimina, studia, & conatus nostros collineemus: atque adversus tum hæreticas, tum morum corruptrices doctrinas conjunctis mutuo viribus strenue, ut Christi milites decet, pugnam ineamus: & tunc revera præliabimur bellum Domini, æmulabimur charismata meliora, assequemur promissam coronam, & ex nostro apostolico certamine æternos cantabit Romana Ecclesia triumphos.

CAPUT VIII.

Necessitas doctrinæ revelatæ ex imbecillitate humanæ rationis evincitur. Animadversio contra nonnullos, qui ratiunculis humanis divinam doctrinam subdere non reformidant.

I. Quæ hactenus dicta sunt de mentis nostræ imbecillitate ad ea cognoscenda quæ vel ipsum naturæ ordinem non excedunt, inscitiæ, ne dicam dementiæ, arguunt Pufendorfium, Barbeyracum, Heinnecium, ceterosque ejusdem farinæ homines, qui juris naturæ arcana, morumque scientiam, humanæ societati moderandæ inservientem, solo intellectus humani lumine, neglecta doctrina cælitus revelata, interpretari contendunt. Vidimus quam densæ sint mentis nostræ tenebræ, quam exiles vires ad cognoscendas veritates etiam quæ sub sensibus cadunt. Hinc necessario consequitur, recurrendum esse ad lumen cæleste, quo in tam obscuro itinere dirigamur.

II. Doctrinæ divinitus revelatæ necessitatem evincit S. Thomas tum in prologo Sententiarum tum *Lib. I. contr. Gentes cap.* IV. tum in Summa *Part. I. quæst.* I. *art.* I. ubi ex instituto inquirit, utrum præter philosophicas disciplinas necessaria, alia doctrina sit, qua cognoscantur non solum quæ mentis humanæ aciem fugiunt, sed etiam quæ intra naturæ sphæram continentur. Distinguit enim duo veritatum ge-

genera. Primum continet solas veritates supernaturales, puta mysteria revelata: alterum veritates naturales includit. Et pro utroque genere definit necessariam esse doctrinam divinitus revelatam. De secundo enim hæc scribit. *Ad ea etiam quæ de Deo ratione humana investigari possunt, necessarium fuit hominem instrui revelatione divina: quia veritas de Deo per rationem investigata, a paucis, & per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum homini proveniret, a cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis salus, quæ in Deo est.* Quam sit hæc ratio solida, patefaciunt Ciceronis libri de natura deorum. Non modo itaque ad cognoscenda religionis divinæ mysteria, verum etiam ad ipsius naturalis religionis secreta recte intelligenda necessaria est doctrina divinitus revelata. Aliam rationem, quæ evincit doctrinæ revelatæ necessitatem, assignat 2. 2. *quæst.* II. *art.* 3. eamque repetit a natura ipsius hominis. Natura rationalis, inquit, immediatum ordinem ad Deum produit. Hæc universam boni, & entis rationem cognoscit. Ordinem ergo habet ad universale essendi principium. Rursus natura hæc rationalis ad ordinem superiorem, cælestem, divinumque evecta est, in quo solo suam veram assequitur felicitatem. Porro, ut hunc finem obtineat, Deo docenti & instruenti adhibere fidem debet. Doctrina ergo divinitus tradita necessaria est. Tandem Angelicus Doctor 1. 2. *quæst.* XCI. *art.* 4. ex imbecillitate humanæ mentis, & incertitudine judicii nostri infert legis divinitus datæ necessitatem. Hominum enim judicia varia sunt, opposita, &c, ut experientia constat, contrarias leges mutuo pugnantes rogant, dum proprio genio indulgent. Ut itaque uniformitas actionum consistat, ut quid agendum, quid cavendum sit, certo sciant, requiritur lex divinitus tradita, nulli errori obnoxia, ad quam respicere ceu ad normam debent.

III. Exempla quæ hanc S. Thomæ doctrinam confirmant, supra dedi, & aliqua hic adjiciam. S. Paulus *cap.* I. *ad Roman.* Sapientum Romanorum delirantem ignorantiam describit. *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.* Cetera illorum ignorantiæ portenta, quæ ibidem numerat Apostolus, prætereo. Porro si, doctrina divina neglecta, comparationem instituamus Sapientes ethnicos inter & christianos, quot, quæso, nunc homines eo prædití ingenio sunt quod æquet Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Senecæ, & aliorum plurium ingenia? Unque vetula christiana simplex & indocta, fide divina imbuta, Platone, Aristotele, Cicerone sapientior est & eruditior. At nunc rationem cum ratione, ingenia cum ingeniis conferimus. Ergo si summa illa ingenia in tot gravissimos lapsa sunt errores: numquid ingenia nostra longe inferiora ab ignorantia & erroribus immunia sunt? An nos ipsi, dum extra fidei articulos disputamus, invicem non diffidemus? Quid, si populi idiotæ seipsis dirimere gravissimas controversias vellent? An non tenentur isti doctos consulere & magistros? Porro longius distant judicia, & ingenia sapien-

pientum Theologorum a doctrina divinitus tradita, quam populorum existimatio a doctorum Theologorum iudicio. Si ergo hi magistros audire debent, potiori iure magistri, & Theologi consulere unicum Magistrum divinum, eiusque legem astringuntur.

IV. Si novam opinandi methodum a Probabilistis invectam spectemus, argumentatio nostra vim amittit. Omnia illis probabilia, sive vera, sive falsa, dummodo humanae mentis rationibus nixa sint. Verum etiam Philosophorum variae, & invicem certantes sectae, Athenienses, Romanae, aliaeque sua propugnare hac methodo dogmata possent. Plures enim non probabiles modo, sed etiam certos & veros proprios reputabant errores. Alterutrum ergo concedant oportet Probabilistae: aut desipuisse sanctos Ecclesiae Patres, Doctoresque omnes, dum ex dissidiis Philosophorum insufficientiam humanae rationis in conciliandis, dirimendisque morum controversiis, & necessitatem doctrinae revelatae demonstrarunt; aut ineptissimam illam novam rationem esse vera & falsa una conciliandi, quam excogitavit Probabilismus. Si enim ab errore excusaretur homo, quoties errorem probabiliter verum firmiter iudicat; in vanum laborassent per tot saecula doctores & Patres, & Theologi in veritatis investigatione. Aberrassent, dum per verum, vel falsum dirimendas esse morum quaestiones docuerunt, si satis esset Probabilismus, a vero & falso praescindens. Quid quod inter ipsa probabilia, & improbabilia eadem, ac inter verum & falsum, dissidia fervent? Ergo in utroque systemate necessarius est recursus ad doctrinam revelatam. Accedit, Theologiam non constare probabilibus, sive quae a vero & falso praescindant, sive quae falsa sint, sed principiis certis, veris, & quae cognosci & inveniri possunt, ut omnes fatentur. Ergo nec Theologiam addiscere, nec Theologi esse possumus, nisi unus Magister noster Deus veritatem nobis ostendat, viamque aperiat, qua invenire eam valeamus.

V. Hinc quoque evidenter emicat insania quorumdam sciolorum, qui, Scripturarum, & Patrum auctoritate neglecta, standum rationi in dirimendis morum controversiis inclamant. Ipse expertus sum nonnullos, quibuscum disputabam de gravissimis morum controversiis Scripturarum adductis testimoniis. Ipsi vero Pufendorfii, aliorumque novatorum praestigiis obducti, clamare audacter non erubescebant, divinas Scripturas iuxta principia iuris naturae interpretandas esse, effutientes rationem naturalem esse legitimum iudicem honestatis, aut pravitatis actionum. Quid? Stipites ne, vociferabant, homines erunt & trunci, qui suscipere Scripturarum, Patrumque auctoritatem debeant, ratione conculcata? Qui sic argutantur, superbiae caligine obcaecati sunt. Porro eo minor splendet ratio, quo maior in animo dominatur superbia, quae ignorantiae, omniumque malorum mater fuit in Adamo peccante, regnatque in nobis, & vires instaurat, dum actualia perpetramus crimina. Illi autem potissimum plus ceteris nimium fidunt rationi,

&

& ad rationis humanæ tribunal morum caussas revocant qui plus ceteris vitiis sordescunt, & vehementiore superbiæ typho agitantur. Adhibendam rationem humanam in controversiis omnibus, nemo, nisi qui hac ratione caret, inficiatur. At ratio hæc infirma, obscurata, errabunda est, quæ, non secus ac ægrotus, adjuvari medicinarum vi, & lumine veritatis illustrari eget. Quamobrem ipsa superiori divino lumini, non lumen divinum ipsi parere debet.

VI. Opponunt. Admittendam doctrinam revelatam fatemur, & divinas Scripturas. At numquid in eisdem interpretandis ab errandi periculo immunes sumus? Necessaria ergo erit alia doctrina divinitus tradita, quæ erroneas falsasque interpretationes declaret, corrigatque; & rursus alia, ne erremus, & sic erit processus in infinitum. Idemque formari adversus Theologiam argumentum potest. Siquidem Theologia non est ipsa divina doctrina expresse item revelata, sed doctrina ex veritatibus revelatis hausta, deducta, & collecta. At in his deducendis colligendisque ratiociniis errare, decipi, falli, & fallere valemus. Necessaria ergo alia doctrina revelata, quæ veras, errorumque expertes conclusiones inferat.

VII. Argumentatio hæc, quo est speciosior, eo est ad fallendum accommodatior. Quare perspicua solutio est, quemlibet Doctorem, tametsi sapientissimum, quemlibet Theologum, licet doctissimum, errare & quidem gravissime in suis eruendis ex revelata doctrina conclusionibus tum in fidei, tum in morum controversiis posse. Quin non modo ex rationis imbecillitate, sed ex malitia etiam, & pertinacia contradicendi veritati errare quisque privatus Doctor potest, & hæreticus atque hæresiarcha evadere, mactare animas, & in orcum æternum detrudere. Quid inde? Numquid propterea necessaria tutu non est revelata doctrina? Multi manducando moriuntur, multi ambulando corruunt, multi navigando naufragio pereunt. Ergo manducandum, ambulandum, navigandum non est? Illud dumtaxat consequitur, in vera Dei Ecclesia interpretem fallere, & falli nescium admittendum esse, qui judicium in cujuscumque privati Doctoris, quantumvis scientissimi, sententias, & interpretationes ferat. Et huic supremo, certo, & indubitato judicio omnes parere debent, ut dissert. seq. luculentius palam fiet. Supremus autem interpres iste & judex est ipsa sanctissima mater Ecclesia, quæ organum est, quo Spiritus sanctus nos instruit, corrigit, atque errantes in veritatis semitas revocat. In Ecclesiæ ergo auctoritatem omnes cujuscumque privati Theologi & Doctoris interpretationes revocandæ sunt.

DISSERTATIO II.

DE SACRA SCRIPTURA ET TRADITIONIBUS.

PRAELOQUIUM.

Superiori dissertatione humanæ naturæ infirmitatem, varia vulnerum genera, morborumque omnium radicem palam feci. Cognita infirmitatis natura, remedia & antidota infirmitati curandæ idonea exponenda sunt, ut rectus curationis ordo servetur. Duo remediorum genera divinus Medicus sanandæ naturæ nostræ ineffabili sapientia & misericordia præparavit. Internum primum, quod gratia nuncupatur. Hæc vulnera intus sanat, animæ maculas delet, mentem illustrat, voluntatem erigit, movet, applicat. Istius divini antidoti uberrimam vim, efficacitatem, effectus, & cetera, quæ illud comitantur, explicanda nunc essent, ut demonstrarem quam dives sit in misericordia Deus: quoniam ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. Mortalia sunt vulnera, & ingentia mala quæ ex primi hominis terreni culpa nobis obvenere; sed longe superiora sunt remedia quæ primus homo cælestis Christus IESUS nobis comparavit. Verum instituti mei ratio haud sinit me hanc in præsens amplissimam exornare spartam, quæ a tot sæculis sapientum ingenia torquet. Alterum remedium externum est, nempe doctrina divinitus tradita, quæ mentem extrinsecus illustrat, dirigit, mores informat, viamque pandit qua pergere ad patriam debeamus. Doctrina hæc divinis concluditur libris, de quorum numero fuse olim disputatum fuit. At nunc Ecclesiæ definitione lis omnis sublata est. Missis illis gravissimis controversiis, quæ de sacra Scriptura versare ejusdem interpretes solent, quæque præter meum institutum sunt, ea dumtaxat argumenta tractabo quæ moribus formandis opportuna judicavero. Quis sit universæ Scripturæ sanctæ scopus & finis, quis sit illius spiritus, & veluti anima, pleno in lumine ponere pro modulo meo satagam.

CAPUT I.

Quid sit sacra Scriptura: quotuplex eius sensus: quaenam sit authentica editio: & an omnia dictaverit Spiritus sanctus.

I. Scriptura sacra est verbum Dei scriptum, seu epistola Dei ad homines, ut communiter Patres docent. Chrysostomus *hom.* 2. *in Genes.* haec scribit. *Humani generis conditor ab initio per se ipsum hominibus loquebatur, quemadmodum homines audire possibile est. sic enim ad Adam venit, Cain increpavit, cum Noe locutus; sic cum Abraham hospitatus est. At ubi in magnam malitiam omnis hominum natura prolapsa est, neque se totum ab humano genere avertit opifex universi; sed quia sua familiaritate indigni fuerant, suam erga illos amicitiam renovare volens, quasi longe absentibus litteras mittit conciliaturus sibi humanum genus.* Similia tradunt S. Augustinus *conc.* II. *in Psal.* xc. Et S. Gregorius Magnus *Lib. IV. epist.* lxxxiv.

II. Non uno, sed multiplici modo ad homines Deus scripsit. Primo librum naturae edidit, quatenus universae naturae creaturas condidit, quae grandioribus characteribus referunt Dei maiestatem, ut inquit S. Paulus ad Rom. I. *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Secundo per se ipsum legem scripsit tum in veteri, tum in novo foedere, non atramento in tabulis lapideis, sed in tabulis cordium, intus homines divina sua lege imbuendo. Tertio duas Decalogi tabulas, proprio digito scriptas, Moysi consignavit, ut habetur Exod. cap. xxxi. *Dedit Dominus Moysi completis huiuscemodi sermonibus in monte Sinai duas tabulas testimonii lapideas scriptas digito Dei.* Quarto scripsit non per se ipsum, sed per suos Prophetas, Apostolos, aliosque Scriptores sacros, quibus universam sacram Scripturam ceu amanuensibus dictavit, ut dicitur II. Reg. cap. xxiii. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.* Quinto tandem modo Deus ad homines scribit, non per se ipsum, non aliis dictando, sed committendo & confirmando quae ab aliis ex sua auctoritate scripta sunt. Sic in veteri testamento Pontifices summi in cathedra mosaica sedentes decreta & statuta condidere, quae Deus probavit, confirmavitque, ut legitur Deut. cap. xix. *Qui noluerit Sacerdotis imperio obedire, ex decreto iudicis morietur.* Et Christus Dominus *Matth.* xxiii. inquit. *Super cathedram Moysi sederunt Scribae & Pharisaei: omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate, & facite.* Hoc modo Christus Dominus in novo testamento suos Vicarios constituit summos Pontifices, & oecumenica Concilia, quibus commisit ut decreta, & canones ederent, quos sua auctoritate & sigillo confirmat, ut testatur *Luc. cap.* x. his verbis: *Qui*

vos audit, me audit: & Matth. cap. XVIII. *Qui Ecclesiam non audit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

III. Scriptura itaque sacra, quam Deus per recensitos Scriptores dictavit, appellatur modo *Verbum Dei*, quia a Deo dictata est, modo *Testamentum Dei*, quia in eodem infinitam hereditatem nobis spondet, suamque declarat voluntatem; modo *Scriptura divina*, quia per spiritum Dei inspirata est; modo *Scriptura sancta*, quia omnia in eo contenta ad sanctificationem hominum ordinata sunt. Dicitur quoque *Lex divina*, quia legem datam & Iudæis, & Christianis enarrat. Vocatur denique *Biblia*, nempe libri a voce græca Βίβλοι.

IV. Hæc Scriptura sacra constat ex definitione Ecclesiæ Libris LXXII. quorum XLV. constituunt testamentum vetus, ceteri XXVII. novum testamentum componunt. Dividuntur in legales, historiales, sapientiales, & prophetales. In prima classe ponitur Moysis Pentateuchus. Ad secundam attinent libri Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, duo Esdræ, unus Tobiæ, Iudith, Esther, Iob, duo Machabæorum. Ad tertiam pertinent Psalterium, Proverbia, Cantica, Ecclesiastes, Sapientia, Ecclesiasticus. In quarta collocantur Isaias, Ieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel, & duodecim Prophetæ minores. Simili partitione dividitur novum testamentum. Siquidem ad legales quatuor Evangelia; ad historiales Acta Apostolorum, ad sapientiales quatuordecim S. Pauli epistolæ, S. Petri duæ, S. Ioannis Apostoli tres, S. Iacobi Apostoli una, S. Iudæ Apostoli una; ad Prophetales Apocalypsis S. Ioannis Apostoli revocantur. Hos Libros omnes canonicos esse definitum est in Concilio Tridentino *sess.* IV.

V. Sensus sacræ Scripturæ multiplex. Prima divisio est in litteralem, & spiritualem, seu mysticum. Divisionis rationem ex Patribus haustam tradit S. Thomas *I. Part. quæst* I. *art.* 10. his verbis. *Auctor enim sacræ Scripturæ est Deus, in cuius potestate est ut non solum voces ad significandum accommodet (quod etiam homo facere potest) sed etiam res ipsas. Et ideo cum in omnibus scientiis voces significent, hoc habet proprium ista scientia, quod ipsæ res significatæ per voces etiam significant aliquid. Illa ergo prima significatio qua voces significant res, pertinet ad primum sensum, qui est sensus historicus, vel litteralis: illa vero significatio qua res significatæ per voces, iterum res alias significant, dicitur sensus spiritualis qui super litteralem fundatur, & eum supponit.*

VI. Rursus sensus spiritualis dividitur in allegoricum, tropologicum seu moralem, & anagogicum. Sensus *Litteralis* est qui immediate per ipsa verba significatur. *Spiritualis* seu *mysticus* ille est, quem efficiunt res significatæ per verba. *Allegoricus* est, iuxta quem gesta aliqua veteris testamenti quidpiam significant faciendum in novo, ut exaltatio serpentis in deserto portendit Christum in cruce exaltandum. *Tropologicus* seu moralis est qui morum integritatem spectat.

Ana-

Anagogicus ea quæ ad æternam gloriam attinent significat. Sensus litteralis alius est grammaticalis, ut hic, *Littera occidit*, qui interdum falsus esse potest, quia non intentus a Spiritu sancto. Alter theologicus, quem ut intentum a Spiritu sancto Theologi considerant, quique numquam falsus esse potest. Sensus metaphoricus, seu figuratus continetur sub litterali improprio. Sensus litteralis proprius est quem verba presse accepta significant, ut sunt hæc: *Diliges Dominum Deum tuum*. Improprius est, seu metaphoricus, cuius verba a sua propria ad impropriam significationem transferuntur, ut hæc: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Oves metaphorice populum fidelem perhibent. Rursus allegoria altera vocum, altera rerum est. Recensiti quatuor sensus his duobus versibus comprehenduntur.

Littera gesta docet: quid credas, allegoria:
Moralis quid agas: quid speres anagogia.

Hæc sola vox *Ierusalem* quadruplicem præfatum sensum exprimit. Nam litteraliter metropolim Palestinæ urbem, *allegorice* Ecclesiam, *tropologice* animam iusti, *anagogice* cælestem patriam significat. Plures pro discernendo genuino sacræ Scripturæ sensu regulas assignant Interpretes, quos consulere poteris.

VII. De authentica sacrorum codicum editione pauca perstringam. Nulla hodie reperiuntur sacræ Scripturæ autographa, sed omnia apographa, diversa lingua edita, nempe Hebraica, Græca, Latina, & vernacula. Sub Hebraica continentur Chaldaica, Syriaca, & Samaritana. Ad Græcam revocantur plures versiones, quarum princeps illa est septuaginta Interpretum: succedunt aliæ, nempe *Aquilæ*, *Theodotionis*, *Symmachi*, *Origeniana*, *Luciani Martyris*, & aliæ. Versiones Latinæ iam a tempore S. Augustini tot obtinebant, ut numerari vix possent. Duæ tamen eminebant. Una *Itala*, quam S. Augustinus *Latinam*, S. Hieronymus *communem*, S. Gregorius *veterem*, Orosius *vulgatam* appellat: & istius usus frequentissimus in Ecclesia erat. Altera, quam edidit S. Hieronymus. Contentio fervebat in Ecclesia, quænam ex his duabus præferenda esset. Pro *Itala* S. Augustinus, pro *Hieronymiana* S. Isidorus stabat. Viri eruditi non pauci contendunt, *Italam* versionem numquam extitisse in Ecclesia, mendumque in Augustini verba amanuensium vitio irrepsisse. Legendum enim putant, *ita illa*, non vero *Itala*. Sed mea non interest hanc dispicere controversiam. Circiter tempora S. Gregorii Magni, aut non longe post, conflata tertia editio est, quæ *Vulgata* nostra est plurium sæculorum usu in Ecclesia recepta, & in Tridentino Concilio probata, & authentica declarata. *Vernacula* illa est quæ in cuiusque nationis linguam versa est, ut Italica, Gallica, Germanica, Anglica, Hispanica.

VIII. Sola vulgata, ab Ecclesia declarata authentica, ea est unde Theologus

eruere suas conclusiones debet. Quare in morum ac fidei disciplina non licet ab authentica nostra ad exemplaria Græca vel Hebraica appellare: tum quod incredibiles ex hoc recursu manarent dissensiones, & turbæ ob Interpretum varietatem, ut patet in hæreticorum versionibus: tum quia illa sola pro authentica haberi debet quæ Ecclesiæ judicio talis declarata est, alioquin perpetua confusio, & ingens esset in Ecclesia discordia. *Non est verum quod variat*, inquit S. Hieronymus *epist. ad Damasum*. Olim frequens erat ad Hebraicam, vel Græcam versionem recursus ob magnam Latinorum Codicum discrepantiam. In præsentia autem universa catholica Ecclesia absque ulla dissensionis vola in vulgatam versionem consentit.

IX. Disputant Theologi, num omnes apices, syllabæ, & particulæ sint Spiritu sancto afflante scriptæ? Sixtus Senensis, Melchior Cano, Bellarminus, Vega, & alii contendunt, plura esse in Scriptura sancta non ab ipso Spiritu sancto dictata, sed ab ipsis Scriptoribus sacris ad libitum expressa, assistente tamen Spiritu sancto, & providente, ne quid falsum, ne quid vitiosum, ne quid reprehensibile, ne rem pro re, verbum pro verbo, litteram pro littera scriberent. Opposita sententia mihi est probabilior, videlicet non solum res & sententias, sed omnia usque ad minimos apices esse a Spiritu sancto dictata. Hæc est communior Doctorum sententia, quæ ex ipsis sacris Scriptoribus colligitur. Siquidem Prophetæ frequenter testantur, ut Isaias, Jeremias, Ezechiel, & alii. *Hæc dicit Dominus. Factus est sermo Domini ad me.* Sanctus Petrus *epist.* II. *cap.* I inquit: *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines*. Item S. Paulus *II. ad Timoth. cap.* III. ait: *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum*. Verum dissidium illud ejusmodi non est, ut longiorem requirat disputationem. Quandoquidem penes omnes convenit, vel minimos apices ab errore & falsitate immunes esse. Quod postea Scriptores sacri has particulas, resque minimas scripserint vel Spiritu sancto insufflante, & dictante, vel assistente, & providente ne errarent, res tanti non est, ut accuratiorem instituere discussionem debeamus, præsertim quod pauca & obiter tantum de Scriptura perstringimus.

C A-

CAPUT II.

Cur Deus non tantum in tabulis cordium, sed etiam in tabulis externis legem suam scribendam disposuerit. Ingens deceptio plurimorum Casuistarum, qui neglectis divinis Scripturis opiniones hominum amplectendas proponunt.

I. PLusquam viginti sæculorum intervallo solo interno suo afflatu primos Patriarchas, nostrosque maiores Creator omnium & Magister sapientissimus Deus legem suam docuit. Nulla tum lex scripta, nulli codices, nulla Theologorum, nulla Casuistarum disputatio. Voce divina intus resonante regebantur homines. Nullum tum verbum scriptum, sed traditum tantum a Deo Patriarchis, a Patriarchis filiis, a filiis nepotibus perenni & non interrupta successione obtinuit. Quod solum argumentum extremo suffundere pudore debet novatores Septentrionales, quos cæca temeritate divinas pernegare traditiones non pudet. Crescente in dies hominum pravitate, eo scelera & flagitia pervenere, ut divina mandata, humanorum cordium tabulis impressa, obscuraverint, & quasi deleverint. Ebulliere continuo laxæ & depravatæ opiniones, & sophismata humano ingenio parta, quæ vim legis obtinebant. Porro, ut has ignorantiæ tenebras atque teterrimam cæcitatis caliginem divina clementia dissiparet, deletaque ex animo infusa documenta instauraret, non amplius interno afflatu est usus, sed legem extrinsecus scriptam rogavit, servandamque imposuit Moysis ministerio. Hac eadem methodo Redemptor noster usus est. Sola sua voce Apostolos, atque discipulos docuit, imbuit, erudivit. Nihil ipsis scriptum, sed sanctissima sua mandata, divina consilia, & altissima arcana ore proprio explicata, animorumque tabulis impressa reliquit. Ad Patrem regrediens spopondit, se missurum e cælo non legem aliquam sive scriptam, sive scribendam, sed Spiritum sanctum, qui lucis plenitudine illorum perfunderet mentes, qui inflammaret divini amoris igne eorumdem corda, doceretque omnia factu necessaria. *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia* Ioan. xiv. Hoc interiori afflatu edocti, hac divina flamma succensi Apostoli sancti absque codicibus, absque libris per universum orbem dispersi, Christi doctrinam promulgarunt.

II. Primus omnium S. Matthæus Evangelium scripsit lingua Hebraica, quæ tum obtinebat, vocibus Chaldaicis, & Syriacis mixta, non quod absolute necessarium id iudicaret, sed ut indulgeret Iudæis ad Christi fidem conversis, qui Redem-

demptoris acta legere summopere optabant. Marcus, Lucas, & Ioannes lingua Græca scripserunt, plurimis barbaris nationibus ignota. Nec ceteri Apostoli hæc Evangelia in aliena idiomata verterunt, sed dogmata & præcepta, quæ cordibus impressa habebant, nationum cordibus imprimere satagebant. Accedit quod sacri Evangelistæ non omnia scriptis commendaverint, sed plura Ecclesiæ custodienda absque scripto reliquerint.

III. Quæ hactenus perstrinxi, Patres docent. Primus omnium S. Ioannes Chrysostomus in medium prodeat. Is *hom. 1. in cap. 1. Matth.* hæc scribit. *Oportuerat quidem nihil nos indigere auxilio litterarum, sed tam mundam in omnibus exhibere vitam, ut librorum vice gratia Spiritus sancti uteremur: & sicut atramento illi, ita corda nostra inscriberentur a Spiritu. Quia vero hanc a nobis excussimus gratiam, age vel ad secundam navigationem animum adiiciamus. Equidem quod primum illud fuerit profecto sublimius, & ex verbis suis Deus, & ex operibus ostendit. Nam & Noe, & Abrahæ, eiusque posteris, & Iob, & Mosi, non per litteras, sed per semetipsum locutus est, quia scilicet munda eorum corda repererat. Postquam vero omnis populus Iudæorum in vitiorum ima delapsus est, necessario iam inde litteræ dantur, ac tabulæ, & ea quæ per has administratur admonitio. Et hoc non tantum veteris testamenti Sanctis, sed etiam novi accidisse perspicimus. Siquidem nec Apostolis scriptum aliquod tradidit Christus, sed pro litteris, sancti Spiritus se illis daturum gratiam repromisit.* Ille, *inquit*, docebit vos omnia. *Atque ut discas quia hoc multo sit illo melius, audi Dominum per Prophetam loquentem.* Et disponam, *inquit*, vobis testamentum novum. Dabo leges meas in mente eorum, & in corda eorum perscribam eas: & erunt omnes docibiles Dei. *Paulus quoque hanc eminentiam designando docebat se accepisse legem, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.*

Quia vero progrediente iam tempore alii quidem propter dogmata, alii vero propter vitam, & mores graviter impegerunt, ea rursus quæ constat litteris admonitione fuit opus. Iam vero considera quam sit extremæ omnino dementiæ ut qui tanta deberemus vitæ perfectione pollere, ut nihil prorsus litteris egeremus, sed scribenda Spiritui sancto corda pro paginis præberemus: quale, inquam est, si quia illam perdidimus dignitatem, & minoribus indigemus, ne secundo quidem remedio ad nostram utamur salutem. Si enim illis egere, & non gratia Spiritus sancti splendere, culpabile est; vide quanti sit criminis nec per illud auxilium velle proficere, sed quasi frustra, ac vane posita cælestia scripta despicere, & maius absque dubio subire supplicium.

IV. Hæc ultima Chrysostomi documenta omnium Christianorum, sed potissimum plurium Casuistarum mentibus altius impressa sint oportet. Non modo Doctor, verum etiam Propheta, ad hoc quod attinet, Chrysostomus extitit. Quoniam

niam quod ille portendit, reipsa respectu aliquorum contigit. Amisimus primam dignitatem, accipiendi nempe conscientiæ nostræ consilia, & regulas ab ore ipsius Dei. Hominum superbia interrupta est illa interior locutio, & proxima illa disciplina, qua Deus per seipsum loquebatur Patribus nostris. Scriptæ leges sunt, non cordium tabulis, sed in papyri foliis, tamquam secundum remedium, quo ab erroribus, & ignorantia liberati in veritatis semitam reducamur. Quid, si neque hoc secundo remedio proficeremus? clamat Chrysostomus. Quale & quantum hoc crimen esset? Et tamen quot sunt qui divinis Scripturis neglectis, suas in conscientiis dirigendis consulunt cogitationes?

V. Scripturæ sanctæ falsis hominum interpretamentis obnoxiæ sunt, cum plures subire sensus valeant. Huic incommodo sapientissimus Magister noster Christus providit. Constituit ille Episcopos, Ecclesiarum Rectores, & Scripturarum Interpretes, sanctos insuper Patres, Concilia, & Pontifices summos, qui legis suæ sensus sublimes declarent. Duodecim sæculorum amplissimo intervallo Patrum, Episcoporum, Conciliorum, Pontificum scripta divinis constant Scripturis, ad populorum captum explanatis. Sæculo XIII. primi Theologiæ scholasticæ Auctores nihil resolverunt in dogmatum, & præceptorum controversiis, Scripturis sanctis inconsultis. Tanta mentis indagine in divinas Scripturas incumbebant primi Theologiæ scholasticæ Doctores, ut illas memoriter discerent. Hoc sæculo in lucem prodiit prodigiosum illud opus quod *Concordantiæ Scripturarum* nuncupatur, cuiusque Auctor fuit Hugo de S. Charo O. P. & S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis.

VI. S. THOMAS AQUINAS Ecclesiæ Doctor, & Scholasticorum facile Princeps opera sua theologica tanta Scripturarum copia ornavit, seu verius ex divinis Scripturis tanta perspicuitate opera sua derivavit & collegit, ut illas omnes memoriter præsentes habuisse, luculenter appareat. Brevissimæ digressionis facultas concedatur. Advocavit Aquinas ancillas quoque ad arcem, Philosophorum scita frequentissime adhibuit, sic ferente illorum temporum conditione, immo etiam sic postulante religionis nostræ propagatione faciliori. Revincendi tum infideles erant illorum propriis principiis, demonstrandaque fidei cum ratione concordia. Huic autem scopo quid accommodatius quam Philosophorum doctrinæ usus? Quandoquidem si verum vero non opponitur, ostendendum erat, divinas Scripturas nullo modo cum ratione pugnare, sed mirabili fœdere coniungi. Quid ergo garriunt morosi & vanissimi censores, S. Thomæ Summam nimium scatere Philosophorum doctrinis? Sibilis, non argumentationibus deridendi sunt blaterones sane leviculi, quos S. Thomæ singularem & angelicam dotem carpere non pudet. Enimvero quænam ad retundendam infidelium superbam dicacitatem, & ad labefactanda adversus religionem nostram sophismata, & dicteria efficacior ar-

argumentatio præ illa quam S. Thomas adhibuit? Unum ex potissimis evangelicæ legis credibilitatis argumentis est ejusdem cum ratione conformatio. Si Aquinas, divinis Scripturis neglectis, Philosophorum testimonia adduceret in medium ad confirmanda *theologica dogmata*, dignus sane reprehensione foret. At provoco morosos censores, ut vix unum & alterum articulum ex universis operibus theologicis S. Thomæ afferant Scripturarum testimoniis vacuum. Quod porro divinis Scripturis rationes & Philosophorum sententias adjungat ad religionis veritates confirmandas, muniendasque, hoc ne censura dignum? Id viris ineptissimis apparere potest. At contra docti eruditique homines hanc ratiocinii cum fidei articulis concordiam, tam luculenter ab Aquinate depictam, vix efferri dignis præconiis posse existimant. Sed hæc per transennam, & eo unde digressa oratio est, revertatur.

VII. Non modo S. Thomas, sed communiter illius sæculi & posterioris etiam Theologi indefessi fuerunt in Scripturarum studio, eorumque opera sancto Dei Verbo undique redundant una cum rationibus a juris naturalis scientia repetitis. Verum labente sæculo XIV. Theologi plures tum Scholastici, tum Moralistæ, neglectis Scripturis, totos se dederunt humanis ratiociniis, & volumina innumera evulgarunt plena metaphysicis subtilitatibus, sophisticis ratiunculis, & opinionibus humanis, quæ proinde non Dei, sed hominum doctrinam continent.

VIII. Sed, quod amarioribus lacrymis lugendum est, non modo Casuistæ plures amiserunt primam & secundam dignitatem, non modo neglexerunt divinarum Scripturarum remedium, verum etiam neglexere vel ipsos sacros Interpretes Ecclesiæ, nempe SS. Patres, Concilia, summorum Pontificum constitutiones. Immensam casuum congeriem excogitarunt, disputationum catenas texuerunt, & medullas resolutionum propria mente fabricarunt, se se mutuo in præsidium advocant, & fœdere inito, solam recentiorum Casuistarum multitudinem probabiles efficere honestatis regulas contendunt non pauci. Sed quid dico recentiorum multitudinem? Eo progressa est opinandi licentia, ut duo vel tres in hac nova opinandi arte doctissimi sufficiant loco divinarum Scripturarum, SS. Patrum, Pontificum, & Conciliorum ad dirimendas æternæ salutis nostræ controversias. Quid, si hac ætate S. Ioannes Chrysostomus viveret? Quas zeli flammas non emitteret, quæ eloquentiæ jacula non intorqueret contra hanc inauditam opinandi formam? Doluit eo prolapsos esse homines, ut adminiculo legis scriptæ indigerent. Quid, si neque hoc secundo remedio Scripturarum uteremur ad salutem? *Si enim illis egere, & non gratia Spiritus sancti splendere culpabile est, vide quanti sit criminis nec per illud auxilium velle proficere, sed quasi frustra ac vane posita cælestia scripta despicere, & majus absque dubio subire supplicium.*

C A-

CAPUT III.

Scripturæ divinæ, sanctorum Patrum neglectus, & humanæ rationis præsumptio radices sunt laxioris Ethices.

I. S. Ioannis Chrysostomi doctrinam confirmat S. Augustinus, qui hæc in *Psal.* LVII. scribit sub initium enarrationis. *Omnibus enim tamquam in concione generis humani veritas clamat:* Si vere utique iustitiam loquimini, recta iudicate filii hominum. *Cui enim inique nondum facile est loqui iustitiam? Aut quis de iustitia interrogatus, quando non habet causam, non facile respondeat, quid sit iustum? Quandoquidem manu formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permissus est, ut esset unde iudicarentur & quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est & in tabulis quæ in cordibus non legebant: non enim scriptum non habebant, sed legere nolebant. Oppositum est oculis eorum quod in conscientia videre cogerentur, & quasi forinsecus admota voce Dei, ad interiora sua homo compulsus est, dicente Scriptura* In cogitationibus enim impii interrogatio erit. *Ubi interrogatio, ibi lex. Sed quia homines appetentes ea quæ foris sunt, etiam a seipsis exules facti sunt, data est etiam conscripta lex, non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu fugitivus eras cordis tui, ab illo qui ubique est comprehenderis, & ad te ipsum intro revocaris.* Hanc eamdem doctrinam luculentius tradit Auctor Lib. quæst. vet. & nov. testam. quæst. IV. *Ubi naturalis lex evanuit consuetudine delinquendi, tunc oportuit legem manifestari, ut in Iudæis omnes audirent, non quod penitus obliterata esset, sed quia maxima eius auctoritate carebant.*

II. Quia igitur homines paucas illas, & simplices leges intus in eorum cordium tabulis signatas consulere noluerunt, scripta extrinsecus lex fuit. Verum hanc quoque negligere, aut propriis ratiociniis obscurare, adulterare, corrumpere pertentarunt homines plures. Alii, ut illam propriis appetitionibus inflecterent, incredibilia paradoxa excogitarunt. Sed cur malunt homines propriæ rationi quam Scripturarum, & Patrum auctoritati in morum controversiis definiendis fidere? Quia ratio mentis ob intimam cum voluntate & appetitu connexionem negotium voluptatis promovet, domesticis amicis favet, eorumque inclinationibus indulget. Contra divinæ Scripturæ, sanctique Ecclesiæ Patres divini Legislatoris caussam orant, dura & difficilia præscribunt, carnem affligunt & sanguinem, & perpetuo contra sensus pugnant. En reseratum arcanum, cur homines plures malunt suas ratiunculas quam divinas Scripturas consulere.

III. Porro quantum isti a veritate aberrent, declarat S. Thomas *quodlib.* IV. *artic.* 18. ubi constituit principia unde Theologus suas haurire conclusiones debet, esse doctrinam divinitus revelatam in Scripturis sanctis. *Videtur quod magister determinans quæstiones theologicas magis debeat uti auctoritatibus quam rationibus. Quia in qualibet scientia quæstiones optime determinantur per prima principia illius scientiæ. Sed prima principia Theologiæ sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritatem innotescunt.* Et post plura hæc subdit. *Quilibet actus exequendus est secundum quod convenit ad suum finem. Disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quædam enim disputatio ordinatur ad removendam dubitationem, an ita sit: & in tali disputatione theologica maxime utendum est auctoritatibus, quas recipiunt illi cum quibus disputatur . . . Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos convincendos ad rationes naturales confugere. Quædam vero est disputatio magistralis in scholis, non ad removendum errorem, sed ad instruendum auditores, ut inducantur ad intellectum veritatis . . Et tunc oportet rationibus inniti investigantibus veritatis radicem, & facientibus scire quomodo sit verum quod dicitur. alioquin si nudis auctoritatibus magister quæstionem determinet, certificabitur quidem auditor, quod ita est, sed nihil scientiæ, vel intellectus acquiret, sed vacuus abscedet.*

IV. Duo hic ab Angelico Doctore traduntur summa digna animadversione. Usum tum auctoritatis, tum rationis necessarium Theologo asserit, hoc præstituto ordine, ut auctoritas præire, sequi vero ratio debeat. Doctrina divinitus revelata rationem ipsam illustrat, vivificat, dirigit. Ratio vero sic instaurata auctoritatem divinæ Scripturæ luculentiorem efficit, fortius defendit, promovet, amplificat. Ancilla dominæ inservit, & domina ancillæ ministerio splendidior fulget, & facilius hominum mentes ingreditur. Verum cum ancilla superbiuscule inflata præcedere dominam, & sublimis atque incognitas viæ recessus penetrare audet, continuo claudicat, atque præceps ruit. In hoc impedito, & continuis anfractibus obsito tramite, majorum vestigiis, ut pericula & præcipitia declinentur, insistendum est, quemadmodum divinæ ipsæ Scripturæ admonent Deuter. XXXII. *Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi.* Item Ecclesiast. cap. VIII. *Non te prætereat narratio seniorum. ipsi enim didicerunt a patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum.* Rursus Salomon Prov. III. *Ne innitaris prudentiæ tuæ, & ne sis sapiens apud temetipsum.* Quæ repetit Paulus Apostolus & ad Rom. XII. *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos:* & I. ad Corinth. I. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.*

V. Divinis Scripturis concinunt Patres. S. Augustinus *Lib. de mor. Eccl. cap.* II. inquit: *Quamlibet rationis acumine polleamus, naturæ ordo ita se habet, ut dum aliquid discimus, rationem præcedat auctoritas.* Et iterum *cap.* XXV. subdit:

dit: *Unde illud tenemus quod ab initio satis egimus, nihil in Ecclesia catholica salubrius fieri quam ut rationem praecedat auctoritas*. Innumera alia Patrum testimonia praetereo prolixitatis vitandae gratia.

VI. Non multis opus est ut evincam, hunc Scripturarum, & sanctorum Patrum neglectum laxatae Ethices, corruptaeque disciplinae radicem esse. Ecqui enim fieri unquam potest ut limpidi sint rivuli qui non a limpida, sed lutulenta fonte manant? Humana ratio, ut superiori dissertatione palam feci, undique tenebris, & caligine circumfusa, affectuum internorum, & pravarum appetitionum praestigiis, & proprii amoris & voluptatis degustandae lenocinis fascinata, occultissima & efficacissima vi instigatur, inflectitur, detorquetur ad eas fucandas, & honestandas opiniones quae humanis obsecundant cupiditatibus. Numquid ex his turbulentis fontibus castissima & limpidissima proficisci veritas potest? Quid itaque mirum, si plurium Casuistarum volumina laxis & erroneis opinionibus, quae recensitis vitiosis principiis conceptae & partae sunt, scateant. An planta vitiosa & venefica edere fructus bonos valet, nullo antidoto adhibito? Remedium humanae rationis a divinis Scripturis, a doctrina sanctorum virorum repetendum est. Hoc remedium negligunt Casuistarum non pauci, & solam infirmam, vulneratam, & vitiatam rationem consulunt. Idcirco laxa paradoxa, & inaudita commenta evulgarunt, quorum plura apostolico anathemate confixa sunt.

VII. Sed quaenam est prima & potissima tantorum malorum origo? Peccatum originale, seu superbia, quae animum nostrum supra ceteros effert, illumque tumentem inflatumque reddit. Superbia itaque tumidi cum simus, omnes fasces submittere ceteris naturae impetu respuimus; sed eminere & coruscare supra omnes appetimus, non secus ac protoparens noster Adam: & amicabili benevolentia placendi hominibus, a quibus suspici, acclamari, & haberi tamquam magistri supremi cupimus, opiniones suaves, dulces, benignissimas excogitamus, neglectis divinis Scripturis, & universae sacrae antiquitatis documentis. Sed hanc superbiam nostram redarguunt omnes viri sancti. Salomon omnium sapientissimus, suae obscuratae rationis conscius, a Deo humillimo obsequio, & ferventissimis precibus sapientiae spiritum implorabat. *Optavi, & datus est mihi sensus; & invocavi, & venit in me spiritus sapientiae . . . Praeposui illam regnis, & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius*. Sap. VII. SS. Augustinus, & Thomas Aquinas, ut ceteros omnes sileam, inges preces Deo fundebant, quo germanam Scripturarum interpretationem, & divinas tum fidei, tum morum veritates assequi possent. Meditare haec omnia ex una, ex altera parte ingentem hominum turbam, qui nec ingenio, nec eruditione, nec morum integritate cum Salomone, cum Augustino, cum Thoma, ceterisque viris sanctis comparari ul-

lo

lo modo valent; sed sunt pumiliones in conspectu gigantum, & noctuæ in conspectu Solis: & tamen elato supercilio non reformidant novas cudere opiniones cum antiquorum doctrina pugnantes, & Christianorum conscientias novis invectis regulis moderari, viasque novas patribus nostris incognitas aperire. Adversus ejusmodi Moralistas usurpare effatum illud possumus quod contra Abaylardum adhibuit S. Bernardus. *Quasi vero novus iste novarum inventor assertionum, & assertor inventionum invenire rationem potuerit quæ Sanctos latuerit.* Divinæ Scripturæ tum veteris, tum novi fœderis passim nos admonent ut antiquorum semitis insistamus, summaque vigilantia evitemus illos qui nos beatos dicunt, & blandis lenociniis arctæ viæ asperitatem temperare, immo & laxare student. Ut hereditariæ superbiæ præstigiis occurramus, profunda humilitate opus est, ut infra latius explicabo.

CAPUT IV.

Quomodo divinæ Scripturæ in aliquibus obscuræ, & passim manifestæ sint. Multitudo, & contrarietates opinionum sæpe non tam ex Scripturarum obscuritate, quam ex hominum vitio oriuntur. Animo humili, & divina gratia implorata legendæ sunt Scripturæ sanctæ. Doctrina P. Elizalde *de Suitatibus exponitur. Nova opinandi methodus rectis interpretandæ Scripturæ regulis adversatur.*

I. VIX legum aliqua in lucem prodiit unquam, quin duas continuo exceperit interpretationes, negantem unam, adfirmantem alteram, utramque interdum, & alterutram semper necessario falsam. Lex assimilari matri Esau, & Iacob, in ejus utero collidentium potest. Esau instar belluæ hispidus, & reprobus falsitatem præfert cum veritate electi Iacob rixantem, & matris legis viscera dilacerantem. Pugnam istam acerrimam perpetuamque verum inter & falsum nihili facit Probabilismus, qui a veritate & falsitate abstrahit, & suis contrariis probabilitatibus vitia & virtutes inaudito fœdere copulat ignorantia invincibili lenocinante. Porro quod hæc opinionum dissidia, hæc interpretationum contrarietas, non ex divinarum Scripturarum obscuritate, sed ex hominum imbecillitate, vitio, & superbia plerumque proficiscatur, demonstrandum mihi in præsentia est.

II. Primum omnium refellenda est hæreticorum insania. Contendunt hi divinam Scripturam omnibus indiscriminatim perviam & intelligibilem esse. Concedunt

dunt aliqua esse obscura, fidei tamen dogmata, & morum praecepta absque erroris periculo intelligi ab omnibus, omni exceptione sublata, effutiunt. Quam falsum hoc sit, nemo non videt. Nam plures, & plurimi sunt qui mentis oculos ad ea intelligenda recte dispositos non habent, & studio, oratione, ac ceteris dotibus ad hoc studium necessariis carent. S. Augustinus ex instituto hanc controversiam versat *Lib. II. de doctr. christ.* Ibi, cur plura divinae Scripturae oracula obscura sint, & signa obscuritatis manifestat. Inquit autem *cap. VI.* ideo divinam providentiam plura arcana obscura voluisse, ut & mentem nostram exerceret, & tumentem superbiam reprimeret. *Quod totum provisum divinitus esse non dubito ad edomandam labore superbiam, & intellectum a fastidio revocandum, cui facile investigata plerumque vilescunt.* Seu S. Petrum Apostolum audiamus epist. II. cap. III. *Carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti, & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur, fratres, praescientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate.* Quaenam haec difficilia in Paulinis epistolis? Illa recenset S. Petrus *cap. cit.* quae sunt de tempore adventus Domini, de caelorum combustione, & alia quae iudicii diem spectant. De his arcanis sunt quaedam difficilia, inquit S. Petrus in Pauli epistolis. His praemissis, dicimus, ea quae in Scripturis sanctis continentur ad fidem & mores necessaria, plerumque clara esse & manifesta illis qui ingenio, studio, humilitate, & aliis praerogativis praediti sunt. Respectu vero illorum qui aut vitiis, aut praeoccupationibus praeventi sunt, ut haeretici, aut ignorantia, & stupiditate obducti reperiuntur; etiam luculenta obscura sunt. Quis autem sit legitimus iudex definiendi ea quae obscura sunt, dicam infra loco opportuno. Doctrinam hanc conceptis verbis docet S. Augustinus *cit. Lib. II. cap.* IX. his verbis. *Deinde illa quae in eis aperte posita sunt vel praecepta vivendi, vel regulae credendi, solertius diligentiusque investiganda sunt. Quae quanto quisque plura invenit, tanto est intelligentia capacior. In iis enim quae aperte in Scriptura posita sunt, inveniuntur illa OMNIA quae continent fidem, moresque vivendi, spem scilicet, atque caritatem.* Hoc idem docent ceteri Patres. S. Ioannes Chrysostomus *hom.* III. *de Laz.* inquit: *Cui enim non sunt manifesta quaecumque in Evangelio scripta sunt? Quis autem audiens, beatos esse mites, beatos misericordes, beatos mundo corde, ceteraque huiusmodi, desiderabit praeceptorem, ut aliquid eorum discat quae dicuntur? Quin etiam signa, miracula, historiae nonne cuivis nota, manifestaque sunt?*

III. Duo ergo extrema cavenda. Primum haereticorum, qui contra ipsam communem & luculentissimam experientiam omnium saeculorum contendunt,

Scripturas divinas esse omnibus indiscriminatim perspicuas, & clarissimas, atque ab ipsis mulierculis legendas. Quo nihil dementius excogitari potest. Nonne quælibet ex innumeris sectis christianis pro se semper Scripturas iactavit? Voluit enim Deus plura ex divinis Scripturis obscura & profunda esse, ut in eis scrutandis & meditandis exerceret humana ingenia, ut hominum reprimeret superbiam, ut venerationem, & maiestatem Scripturis ipsis conciliaret, aliaque rationum momenta. Secundum illorum qui prætextu obscuritatis, divinarum Scripturarum studium cum propriæ salutis dispendio negligunt.

IV. Ut vero rationibus confirmem, divinas Scripturas in iis quæ morum & fidei regulas spectant, communiter obvias & perspicuas esse: nonne vel ipsi Legumlatores humani suas leges verbis perspicuis, & phrasi luculenta & obvia exprimere satagunt, ut contrariarum interpretationum & dissidiorum occasionem subtrahant? Nonne, ut id præstent, eruditiores, doctiores, prudentioresque viros seligunt, qui leges scriptis consignent tali oratione, & verborum delectu, quo percipi, & intelligi vel ab ipso populo, pro cuius regimine conduntur leges, valeant? Hunc profecto in finem suas Deus, & Ecclesia leges condidere, ut scilicet intelligantur a fidelibus, qui exequi & servare easdem debent. Et hac eadem ratione sancti Ecclesiæ Patres scripta sua edidere, ut populos docerent, & erudirent. Alterutrum ergo fatendum: aut divinas Scripturas, ad mores componendos necessarias, perspicuas esse atque intelligibiles ab illis quibus traditæ sunt; aut Deum, Ecclesiam, & Patres ignorasse (quæ horrenda blasphemia est) modum planum & obvium quo conceptas leges congrua & obvia locutione exprimerent, atque intelligibiles populis redderent. Et ut istius argumentationis vim evidentius comprehendas, amici ad amicos, mercatores ad mercatores, Principes ad urbium Præfectos negotia etiam difficilia scribunt, & perspicue exponunt. Nisi homines in gravissimis etiam mundi negotiis sensa sua declarare scirent, continuo societas, convictus, fœdera, communicatio ruerent, & civile regimen intercideret. Quis ergo dixerit, Deum in suis epistolis dictandis Scriptoribus sacris necessaria perspicuitate usum non fuisse? Inconcussa, inquis, est argumentatio; sed experientia tot contrariarum interpretationum oppositum suadet. Turpiter falleris. Contrarietas interpretationum, & opinionum sæpe non obscuritatem in Scripturis infert, sed interpretum & opinantium pravas affectiones & cupiditates cum doctrina Scripturarum, Patrumque pugnantes evincit. Divinæ Scripturæ methodo facili, & omnibus manifesta morum sanctitatem, mundi contemptionem, appetitionum conflictationem, divitiarum, voluptatum, luxus, pomparum detestationem docent, explicant, inculcant. Sed homines plures nolunt intelligere, ut bene agant. Conferas velim (quod arguendi gratia dictum sit) divinos libros Ecclesiastes, Sapientiæ, Ecclesiastici, Proverbiorum, quatuor Evangelia,

Pau-

Paulinas Epistolas cum libris plurium Casuistarum. Istos intellectu difficiles, involutos, implexos invenies; divinos autem libros eloquio simplici, perspicuo, simulque sublimi scriptos invenies.

V. Accedit argumentatio sensibus obvia, quia a manifesta experientia arcessita. Percurre ingentem illam multitudinem librorum quos spirituales & asceticos vocant, *Granatensem*, *Spinolam*, *Surinum*, *Rodriguez*, *Croiset*, *Kempis*, *Scupoli*, *Taulerum*, *Massoulie*, & sexcentos alios. Hi fuerunt alii Itali, alii Galli, Hispani alii, & alii Germani. Isti omnes a duobus & amplius saeculis eamdem semper doctrinam tradiderunt. Nullum in libris istis dissidium, pugna nulla; sed consensus & harmonia mirabilis. Eadem scita, effata eadem: regulae, praeceptiones, adhortationes, praecepta prorsus eadem, & eodem conspirant omnes, ut efficiant lectores veras Filii Dei imagines, Christi Iesu, Sanctorumque imitatores, omni prorsus dissidio sublato. Unde, amabo te, iste mirabilis & uniformis consensus? Unde? Ex lege sancta, ex divina Scriptura, ex Evangeliis Christi, unde omnium librorum istorum doctrina hausta est. Omnes praefati Auctores in componendis libris suis alia exemplaria non habuerunt, nisi codices sacros, & sanctos Ecclesiae Patres, eorumdem veros interpretes. Casuistarum Probabilistarum lectio nulla illis omnino fuit. Ergo luce meridiana clarius est Scripturam sanctam passim perspicuam esse, perviam, & natura sua omnibus manifestam in iis quae ad salutem necessaria sunt. Nam illi omnes, licet diversae nationis, diversae Scholae, contrarii genii, qui solas Scripturas sanctas, earumque sanctos interpretes legunt, absque ullo dissidio eamdem prorsus docent doctrinam. Contra quia Probabilistae, & Casuistae plures, relicta sanctarum Scripturarum splendidissima luce, humanae mentis rationem, pugnantium affectuum caligine obtenebratam, consulunt, ideo eorum libri litibus, pugnis, dissidiis pleni sunt. Sancti essent Christiani, si solum primos, posterioribus prorsus neglectis, libros legerent. At, inquiunt, libri *spirituales* solis perfectis animabus, quae perfectioni Evangelicae inhiant, deserviunt. Contra Probabilistarum & Casuistarum plurium libri, qui non sunt *spirituales*, necessarii sunt pro Christianis qui *substantialiter* servare legem volunt. Ita ne vero? Non omnes Christiani ergo animum intendere ad evangelicam comparandam sanctitatem in caritate strictam obstricti sunt? Hanc crassissimam hallucinationem, hanc perniciosissimam distinctionem duplicis Theologiae, *spiritualis* pro Christianis perfectionem sectantibus, & *humanae* seu *casuisticae* pro Christianis qui *substantialiter* vitam degere christianam sibi effingunt, infra penitus profligabo.

VI. Ut tertiam propositi argumenti partem evincam, nempe humili animo, & divino implorato auxilio accedendum esse ad Scripturas sanctas legendas, meditandum propono divinum oraculum, quod habetur Isaiae cap. lv. *Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae, neque viae vestrae viae meae, dicit Dominus: quia si-*

cut exaltantur cœli a terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris, & cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Innumera sunt in divina Scriptura similia testimonia. Scit enim Deus cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Sed aliqua ex credendis, & agendis, quæ Deus ipse operatus est, percurramus. Protoparentis nostri arbitrio sortem nostram alligavit Deus. Unus pomi esus, qui, si novum opinandi modum consulas, vix materia gravis obligationis apparet, humani generis cladem funestissimam invexit. Quid de prodigioso incarnationis Filii Dei opere, de eiusdem morte, & redemptione animarum nostrarum dicam? Quid de paucitate salvandorum? Sed agenda etiam spectemus. Virginitas, aut castitas vel virginalis, vel coniugalis servanda. Imitatores Sanctorum, & eiusdem Dei filii simus, oportet. Mundi divitias contemnere, uti uxoribus, bonisque omnibus tamquam non utentes, debent christiani. Confictandum cum carne, mundo, & diabolo continenter nobis est. Centum similia omitto. Cedo: nostris ne viribus exequi ista possumus? Absit, inquis. Et postea viribus solius ingenii hæc omnia diiudicare contendis? Quæ consilia, quæso, dedissent homines in iis quæ narravi, si quæsiti a Deo fuissent? Et nunc de iisdem incredibili ausu opiniones pugnantes, contrariasque sententias ferre non reformidant? *O homo, tu quis es?* ad Rom. IX. *Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Quis manibus non contrectat illorum audaciam qui proprio ingenio, propriis opinionculis & rationibus metiri, interpretari, & inflectere non verentur Scripturas sanctas?

VII. Porro, ut istius audaciæ gravitatem teneas, Tertulliani doctrinam omnia quæ diximus, confirmantem ex *Lib. de præscriptionibus adv. hær. cap. XVII.* transcribo. *Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, non recipit integras, adiectionibus, & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit. & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit.* Audi, quod subdit, effatum sensus profunditate gravidum. *Tantum obstrepit veritati adulter sensus, quantum & corruptor stilus.* Cuius effati gravissimi hic est sensus. Non minus depravat Scripturarum sinceritatem falsa interpretatio quam stilus, seu calamus, quo quis vel lineas, aut paginam, aut verbum divinæ Scripturis adderet, vel detraheret, vel affirmationem substitueret negationi, vel contra. Quem sensum ipse *ibidem cap. XXXVIII.* confirmat. *Alius manu Scripturas, alius sensu expositiones intervertit. Neque enim si Valentinus integro instrumento uti videatur, non callidiore ingenio quam Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exerte & palam machæra, non stilo usus est: quoniam ad materiam suam cædem Scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit, quoniam non ad materiam Scripturas, sed materiam ad Scripturas excogitavit. Et tamen plus abstulit, plus adiecit, auferens proprietatem singulorum quoque verborum, & adiiciens dispositiones non comparentium rerum.*

VIII.

VIII. Ultra pergit Tertullianus, & suo gravi elatoque stilo *cap. XXXIX.* luculentius profanorum Auctorum exemplo evincit, æque repugnare divinis Scripturis adulterum sensum, ac physicam additionem, vel detractionem. *Hæc sunt ingenia de spiritualibus nequitiæ, cum quibus luctatio est nobis, fratres, merito contemplanda, fides necessaria, ut electi manifestentur, ut reprobi detegantur. Et ideo habens vim, & excogitandis instruendisque erroribus felicitatem non adeo mirandam, quasi difficilem & inexplicabilem, cum de sæcularibus quoque scripturis exemplum sit ejusmodi facilitatis. Vides hodie ex Virgilio fabulam in totum aliam componi materia secundum versus, versibus secundum materias concinnatis. Denique Hosidius Geta Medeam tragœdiam ex Virgilio plenissime exsuxit. Meus quidam propinquus ex eodem Poeta inter cetera stili sui otia Pinacem Cebetis explicuit. Homero-Centones etiam vocare solent qui de carminibus Homeri propria opera more centonario ex multis hinc inde compositis in unum sarciunt corpus.*

IX. Confirmant hæc sancti Ecclesiæ Patres, potissimum Hieronymus in prologo galeato ad Paulinum, qui perdocte advertit, sensum esse littera, & scriptura priorem. Nec enim sensus propter Scripturam, sed littera & scriptura propter sensum. Compertum itaque est effatum Tertulliani: *Tantum veritati, divinæque Scripturæ obstrepit adulter sensus, quantum corruptor stilus.* Unoque quamdam majorem præfert ex una parte & malitiam, & Dei contemptionem physica Scripturarum depravatio, qua quidquam aut demitur, aut adjicitur sancto Dei verbo. Ceterum ex altera parte, qui sensum depravat falsatque, perinde est ac si Scripturam combureret, quia eam inutilem efficit. Qui physice Scripturam tollit, aufert lumen, tollit remedium, sed venenum non porrigit. Contra, qui sensum adulterat, Dei veritatem tollit, & falsitatem seu veneficium substituit: quoniam negat id quod Deus dixit, affirmatque Deum dixisse quod Deus negat. Nec est quod opponas, deliberato animo Catholicorum neminem sensum Scripturarum falsare. Quoniam nunc depravationis crimen exponimus, non depravantium, & adulterantium animos scrutamur. Ceterum, ut quis depravationis reus habeatur; haudquaquam requiritur ut expresse &, sicut Scholastici inquiunt, signate id faciat, sed sat est ut ad suas laxas opiniones, & appetitiones sensum Scripturarum detorqueat, aut est ut interna quadam, & subtilissima arrogantia, & tumore triumphandi de altero interprete, & promovendi semel adoptatas opiniones id præstet. Hi omnes gravissimum depravationis, & adulterationis crimen perpetrant. Hi omnes similes illis sunt qui pro auro vitrum, pro argento plumbum divendunt, qui Principum monetas adulterant, qui hominum locutiones alio in sensu a loquente intento repræsentant. Quin tanto gravius peccant, quanto iniquius est Deum loquentem per suas Scripturas falsitatis auctorem efficere, & erroneum commentum eidem tribuere.

X. Forsitan non deerunt qui inclamaturi sint, hæreticos utique Scripturas sacras depravare, secus magistros catholicos, quorum interpretationes Ecclesia tolerat, & sua fruuntur probabilitate. Hæreticos esse manifestos Scripturarum corruptores, omnes fatentur. Lutherus, quemadmodum Marcion, machæra usus est, & ex Scripturarum canone præ aliis libris præcidit epistolam canonicam Iacobi, quod in ea scriptum sit, fidem sine operibus mortuam esse. Paulinas vero epistolas admittit, quia sibi favere arbitratur, & cum Valentino sensum adulterat. Quid heinc? Numquid singuli catholici scriptores, Scholastici, Casuistæ, Probabilistæ, Concionatores sunt falsi nescii in controversiis Scripturarum? Ex tot contrariis opinionibus moralibus plus una vera esse nequit, ceteræ omnes falsæ sunt. Si falsæ, & adulteræ; si adulteræ, illorum auctores Verbum Dei adulterant, cum pro verbo Dei falsitatem evulgant. Absit tamen ut suspicemur, nedum iudicemus, Catholicorum aliquem malo animo in pravum sensum inflectere Scripturas divinas. An qui propositiones ab Ecclesia damnatas propugnarunt, malo animo falsarunt divinas Scripturas? Et tamen plures erant, & ab Ecclesia tolerabantur, sicut modo plurimæ tolerantur. Nec tolerantia hæc efficere potest ne adulteratio sit adulteratio, ne falsitas sit falsitas tam ante quam post damnationem; sed solum inferri potest, immunes a crimine formali fuisse, & esse Auctores, quia bona fide crediderunt; creduntque interpretationem propriam germanum efferre Scripturæ sensum.

XI. S. Paulus Apostolus *II. Cor.* 11. inquit: *Non enim sumus, sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo.* Lubet transcribere commentarium quem in hunc textum adiicit S. Thomas *lect.* 111. Primum advertit Apostolus, non paucos, sed *plurimos* fuisse adulteratores verbi Dei etiam tum cum christianæ legis fulgor mirum in modum coruscabat. Si tum *plurimi*, in præsentia ne *pauci* erunt? Sed AQUINATEM audiamus. *Adulterantes verbum Dei, idest prædicantes vel propter quæstum, vel propter favorem laudis. Sic enim mulieres adulteræ dicuntur, quando recipiunt semen ex alio viro ad propagationem prolis. In prædicatione autem semen nihil aliud est quam finis seu intentio tua, vel favor gloriæ propriæ. Si ergo finis tuus est quæstus, si intentio tua est favor gloriæ propriæ; adulteras verbum Dei.* Numquid Concionatores soli auram propriæ gloriæ aucupantur? Numquid Theologi ab hoc amoris proprii hoste liberi sunt? Quæso, cum Apostolo *ex sinceritate* loquamur. Omnes qui, ut suas præiudicatas sententias promoverent, ut populorum plausus captarent, ut eminentius fulgerent, divinas Scripturas ad se traherent, inflecterent, detorquerent, nonne verbum Dei adulterarent? Omnibus suæ interpretationes probabiles, probabilioresque apparent, quemadmodum & Pharisæis, & Scribis probabiles, immo probabilissimæ videbantur suæ interpretationes. Quid de iis dicam qui morum controversias dirimunt divinis Scripturis inconsultis?

Isti

Illi ne adulteratores divini verbi? Dubio procul, sed diversi generis ab illis quos descripsi. Isti adulterant Dei verbum contemnendo, suasque ratiunculas tamquam conscientiarum, morum, & sanctitatis regulas obtrudunt, sibique primatum supremum Legumlatorum usurpant. Quinam adulterandi modus peior sit, aliorum esto iudicium. Uterque sane iniquus natura sua est

XII. Vitio mihi vertatur nolo, si in gravissimo illustrando argumento prolixior paullisper fuerim. Quamobrem quæ hactenus dicta sunt, tum S. Iacobi Apostoli, tum Augustini, & Chrysostomi auctoritate confirmo, & doctrinam P. Elizalde de *suitatibus*, quam in titulo capitis proposui, explicandam aggredior. Prius tamen præmitto textum S. Iacobi *cap.* IV. inquientis : *Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex.* Illi iudices legis divinæ fiunt qui suis præiudicatis opinionibus favere divinas Scripturas definiunt. Sed, ut omnis æquivocatio auferatur, præmittenda doctrina S. Thomæ est. Distinguit ille rationem quæ fidem antecedit, a ratione quæ fidem consequitur, sicut & ignorantia, & passio alia antecedens, alia consequens, alia concomitans est. Ratione antecedenti everti fidem asserit, quia tum rationi fides subditur. Ratione consequenti meritum fidei augetur. Porro sicut ratio relative ad fidem, alia antecedens, alia consequens est ita interpretatio comparate ad divinæ Scripturæ veritatem acquirendam alia est antecedens, alia consequens. Doctissimus P. Michael Elizalde celeberrimus Iesuita, qui strenue bellum indixit novo opinandi modo, interpretationem antecedentem vocat *suitatem*, & alteram vocat *suitatem consequentem*. Sub his barbaris vocibus pretiosas sane doctrinæ margaritas præbet sapiens iste Iesuita, qui de his *suitatibus* prolixum sermonem habet *II. Part. Lib. VI. quæst.* II. ubi acute animadvertit *suitatem*, seu interpretationem antecedentem, duplicem esse. Alia est coniuncta cum cognitione falsitatis doctrinæ quam quis suam facit. Alia est quæ ignorat, falsane, an vera sit doctrina quam adoptat. *Sunt*, inquit, *quædam doctrinæ suitates, quæ videntur antecedentes, & sunt consequentes : & alia quæ videntur consequentes, & sunt antecedentes. Suitas antecedens videtur* illa qua quis, antequam rerum veritatem teneat, *statuit suam facere omnem doctrinam Dei & Ecclesiæ. Est tamen ista suitas consequens : nam sequitur cognitionem universalem, qua novit omnem Dei Ecclesiæque doctrinam esse veram.* Subdit deinde, *alias suitates* esse antecedentes quæ videntur consequentes. *Atque hæ interveniunt*, inquit, *quoties quis ultro & sine sufficienti fundamento, sed motus, & illectus suitate demum alia, supponit Doctorem esse summum, & verissimum : quia scilicet suæ nationis, gentis, vel FAMILIAE est : & vult doctrinas eius facere suas. Sed ista suitas est antecedens, & filia alterius suitatis, & affectionis proprietatisque.*

XIII. Barbara, implicata, & levioris momenti hæc tibi forsitan apparebit doctrina. At falleris. Summi enim momenti est argumentum illud, & animadver-

sio P. Elizalde semper præ oculis habenda, utpote quæ nostri amoris proprii, propriæque affectionis, & gloriolæ vaferrimas insidias patefacit. Immo si ipsam vocem *futatis* spectes, quo barbarior, eo est significantior. Nomine ergo *futatis* P. Elizalde intelligit insitam illam & innatam propensionem qua quisque in quolibet certamine litterario efferre se supra alios contendit. Quæ *futas*, inquit perspicacissimus Iesuita, vel afficit solam disputantis personam, vel comprehendit nationem aliquam, communitatem, familiamve. Hæc *futas* seu propria interpretatio, qua quis exponit aliquem Scripturæ textum, sæpe filia est alterius duplicis *futatis*. Prima *futas* afficit ipsum solum interpretem tumentem occultissima superbia, quæ intellectum applicat ad Scripturas accommodandas propriæ opinioni præconceptæ. Altera *futas* comprehendit universam communitatem, seu cœtum, & institutum. Et hæc *futas* inflectit intellectum ad aptandum divinæ Scripturæ sensum opinioni & doctrinæ quam defendunt Theologi suæ nationis, familiæ, vel instituti. Exemplum subicio non ita pridem typis editum in libello inscripto *Opuscula hæc quatuor vere aurea*. Auctor propugnavit *futate* antecedenti afficiente personam, tactus subimpudicos referendos esse inter indifferentes. Hæc *futas* antecedens illum impulit ut *futate* consequenti eorumdem actuum indifferentiam Scripturæ sanctæ auctoritate defenderet. Sic enim inquit *pag. 6.* „ Iam vero proposita doctrina de in„ differentia intrinseca eiusmodi tactuum (mamillarum) est adeo certa, ut videa„ tur negari non posse absque periculo erroris in fide. Constat enim 1. ex sacra „ Scriptura multis in locis e. g. ex illo Marci ult. *Super ægros manus imponent* &c „ Ex illo Iacob. ult. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros . . . . ungentes* „ *eum* &c. Constat 11. *ex sacramentis a Christo Domino institutis, præsertim ex-* „ *trema unctionis*. " Ecce. Intellectus impulsus *futate antecedenti* propugnandi gloriam proprii fratris & familiæ, interpretatus est recensitos divinos textus in favorem opinionis defensitatæ ab alio consodali. Hanc vero innatam propensionem accommodandi divinas Scripturas opinionibus vel communitatis, vel personæ propriæ, voce sane significante usus P. Elizalde vocat *futates* & interpretes vocantur *Sutistæ*, & *Nostristæ*. Sic docent *Nostri*, ergo verum. Nullus nunc dubito quin acutissimi & sapientissimi Iesuitæ doctrina tibi nunc comperta sit. Hanc interpretandi methodum improbavit vel ipse Cicero *Lib. II. de nat. deor.* his verbis. *Vestra enim solum legitis, vestra amatis: ceteros, causa incognita, iudicatis*.

XIV. Ad textum nunc S. Iacobi, unde paullulum discessi, revertor. Perhorrescit quisque ad tantum sceleris, quo quis se iudicem divinæ legis constituere audet. Quis umquam adeo deliravit, ut ad proprii tribunalis iudicium vocare legem Dei expresse & signate, ut aiunt, voluerit, atque adeo Deum, eiusque legem sibi subdere? Et tamen reipsa, occultissima & inexplicabili *futate* seu amore & cupiditate plurimi efficiuntur divinæ legis iudices. Nemo ultimi finis rationem, &

pri-

primatum surripere Deo, nemo iterum crucifigere Christum expresse deliberat; nulli fieri hæretici volunt: & tamen plures fiunt hæretici, & plurimi Dei primatum, ac ultimi finis rationem sibi usurpant, Christum crucifigunt, & innumerabilia crimina perpetrant, amoris proprii, seu *fucatis* fucis & lenociniis delibuta, quæ sicuti pisces latentem hamum, & ægroti dulcescentes pillulas deglutiunt, vorantque.

XV. Confirmat quæ hactenus dixi, S. Augustinus *lib. de vera Relig. cap.* XXXI. ubi sapienter distinguit inter cognoscere legem, & iudicare legem. *Æternam igitur legem mundis animis fas est cognoscere, iudicare non fas est. Hoc autem interest, quod ad cognoscendum satis est ut videamus ita esse aliquid, vel non ita, ad iudicandum vero addimus aliquid, quod significemus posse esse, & aliter, velut cum dicimus: ita esse debet, aut ita esse debuit, aut ita esse debebit, ut in suis operibus artifices faciunt. Sed multiformis humana delectatio est.* Pauci itaque sunt qui *mundis animis*, qui humilitate, & docilitate præditi, & proprio amore spoliati agnoscere Scripturarum veritatem studeant: plurimi vero qui *fucatibus* præventi, seu qui propriis affectibus præeuntibus iudicent legem. Toties enim *iudicant legem*, inquit S. Augustinus, quoties constituunt has opiniones esse, vel debere esse probabiles, hoc non esse, vel debere non esse peccatum, multos esse, vel debere esse salvandos. Ut has præconceptas, præiudicataque opiniones confirment, Scripturas conquirunt, easque ad has suas opiniones detorquent. Imitantur Concionatores illos qui peregrina argumenta sibi effingunt, quibus stupidi populi admirationem excitent, plausumque capiant deinde unum & alterum textum Scripturæ divinæ vi summa inservire cogunt propriis præconceptis cogitationibus. Ne multa: non ex Scripturis sanctis suas hauriunt opiniones; sed ad opiniones proprio marte, & lenocinante amore proprio partas, Scripturas sanctas detorquent.

XVI. Casuistarum, & Theologorum plurimi iudices divinarum Scripturarum vi propriæ methodi fiunt: quia aut Scripturas sanctas inservire propriis probabilitatibus directis & reflexis cogunt, aut divinas Scripturas omnino negligunt. Utrumque genus iudicandi Dei legem, gravissimum natura sua scelus esse, supra ostendi. Theologi qui negligunt sacrarum Scripturarum studium, suasque opiniones tamquam honestatis, & conscientiæ regulas proponunt, a Theologorum catalogo reiiciendi sunt, ut infra dicam. Plures autem Theologi methodo probabilistica præventi non cognoscunt, sed iudicant legem. P. Michael Elizalde *II. Part. Lib. VI. quæst.* XIV. *§.* 7. hanc thesim probandam pro titulo paragraphi constituit. *Probabilistæ vere maxime omnium iudices legis fiunt, & leges omnes recte interpretandi Scripturas sanctas disrumpunt.* Quod sic probari potest. Si legem agnoscerent; primum omnium ipsas divinas Scripturas solo animo veritatis discendæ adirent, meditarentur; tum sanctos Ecclesiæ Doctores consulerent, ut lumen, quo melius intel-

intelligere illas possent, compararent. At hoc non præstant. Ergo &c. Probo minorem tum confessione eorumdem, qui hoc munus ad interpretes Scripturarum pertinere arbitrantur; tum experientia operum plurium Probabilistarum, & Casuistarum, in quorum libris aut nullus, aut perrarus est usus divinarum Scripturarum, & sanctorum Patrum. Quam sit hoc verum & compertum, libri Moralistarum plurium testantur. Tandem si aliquod Scripturarum testimonium occurrit in his libris, detortum est ad laxas opiniones roborandas. In hos quadrare videtur id quod scribit S. Ioannes Chrysostomus, seu Auctor operis imperfecti quod Chrysostomo tribuitur, *homil. XVIII. in cap. VII. Matth.* ubi hæc habet. *Voluntas eorum lex est ipsorum. Et non ipsi sub lege sunt, sed lex est sub illis. Via autem vitæ est omnis iustitia. Dicitur autem esse arcta, quia intra regulam veritatis, & disciplinæ est inclusa.* Subdit vero in favorem eorum qui recte interpretantur legem. *Ambulantes in ea* (in via arcta) *non quod delectat eos, hoc faciunt, sed quod debent: quia lex non voluntas eorum est, nec lex est sub illis, sed ipsi sub lege.*

§. Unicus.

P. Michael Elizalde hanc thesim demonstrat: Probabilistæ maxime omnium iudices legis fiunt, & leges omnes recte interpretandi Scripturas sanctas disrumpunt.

I. Antequam verba P. Elizalde transcribo, in memoriam revoco prima principia Probabilismi reflexi, qui nunc dominatur apud Probabilistas. Duplicis generis leges Probabilistæ Reflexistæ distinguunt, ut *Lib. III.* dicam, alias directas, reflexas alias. Hæ destruunt quod illæ præcipiunt. Duas quoque in Deo voluntates effingunt, unam directam, quæ iubet honestatem, alteram reflexam, seu consequentem, quæ prohibet id quod iussum est a directa. Hæc meditans P. Elizalde *Part. II. Lib. VI. quæst. XIV. §. 7.* exclamat. *Voluntatibus porro & legibus antecedentibus, & voluntate consequenti abrogativa legum directarum omnium, cuncta expediantur! O Deus, & hoc in loco est lex tua, & his principiis fidelium mores, vitaque reguntur?* Et post pauca legem Dei repræsentat hunc contractum prohibentem, simulque inducit opinionem probabilem, quæ iustum eumdem contractum defendit. Quoniam licet Deus talem contractum lege directa, & voluntate antecedenti damnet, voluntate tamen consequenti, seu lege reflexa, qua clementissimus Deus accommodatur opinioni probabili, licet falsæ, sed existimatæ veræ, illum probat. Hic est Probabilismus invectus a Terillo, quem secuti postea sunt communiter Probabilistæ, ut testatur P. La-Croix. Contra eiusmodi Probabilismum, & Pro-

ex Probabilistas Dei zelo succensus sapientissimus Iesuita P. Michael Elisalde sic inclamat *loc. cit. §. 7.* cuius testimonium, tametsi prolixum, transcribo, ne quisquam suspicetur me hæc ad invidiam conflandam Probabilismo excogitasse. „ Ipsi rursus volentes evadere alias difficultates, nobis, quod hic intendimus, ultro, sed ignoranter largiuntur: ipsi enim, vel eorum novissimi aliqui, cum alia evadendi via non occurrat, sponte legem Dei opinionibus suis, & Theologorum gravium subiiciunt. Insistimus enim, in casu æqualis probabilitatis ad legem v. g. usurarum, vel minoris ad non legem, legem sic contingenter prævisam violari, devorari, & frangi, sicut de conscientia practice dubia omnes docent, partem eam eligendo quæ contra legem est, quemadmodum in ludo, & in casualibus omnibus præcognitis, quidquid sequatur, nobis imputatur, ac voluntarium est. Voluntaria ergo erit sic operanti transgressio legis usurarum.

„ Nunc quid novissimi isti Probabilistæ reponant . . . audiamus, & horreamus. Aiunt itaque, Deum habere suas voluntates, quas antecedentes vocant, iussivas, & præceptivas, quibus usuras, & earum modos, & alia permulta prohibuerit directe; contra quas voluntates, & leges adsunt opiniones probabiles. Iam mox harum omnium probabilium concipit DEUS, vel a se habuit *alias voluntates, vel unam universalissimam, quam consequentem vocant, quæ priores omnes illas volentes iussivas, & leges abrogavit, retractavit, & quasi in omni lege sua dispensavit*: nec in probabilitate revera tali sistunt, sed ad omnem existimationem nostram, & etiam *hæreticorum & paganorum* istam suam dispensationem universalissimam leges extendunt. Nam horum Reflexistarum hoc est principium: neminem hic & nunc peccare, quin etiam mereri, qui iuxta cognitiones, & conscientiam quam hic & nunc habet, operatur. *Et hæc est sua propositio maior, si superis placet, etiam evidentissima Reflexistarum.* Omnis proinde lex Dei revocata est, & abrogata, & dispensata *voluntate consequente* ad nostras opiniones tum probabiles, *tum etiam improbabiles, & hæreticas, & diabolicas*, si nobis non tales, *sed bonæ visæ, & probabiles visæ sint*, ut omnibus mortalibus, nullo excepto, videntur suæ opiniones, & hæreticis hæreses: quod ex palmari Logica constat. *Et nobis hæretici sunt, sibi non sunt*, ut toties ex Salviano suggero &c.

„ Ad præsens porro sumitur, Probabilistas istos sponte subiicere legem Dei probabilitatibus, existimationibusque nostris. Nam quando duo concurrunt, & alterum valet, & alterum cessat, illud est subiectum & inferius quod cessat; ut si lex Dei, & hominum concurrunt, cessat humana, quia subiicitur, & tenet & valet divina, quia præest: idem est in Senatuum subordinatorum sententiis, in legibus Imperatoris, & Consulis, & omnibus. At erat lex Dei prohibens hoc genus contractuum, & pervenit falsa opinio probabilis negans. Quæ, pre-

„ cor,

„ cor, cessabit, & quæ valebit? Valet, dicitis, & tenet opinio falsa probabilis; lex „ vero non tenet. Ergo legem opinioni subiicitis. Quid vero, rogo vos, cum Im„ peratorum leges Doctorum opinionibus ex genere suo haud dubie præstent? quid, „ inquam, Martyribus olim omnibus hanc Deus Theologiam non manifestavit? „ Ego quidem volo voluntate antecedenti, legeque directa mea confiteri me vos „ coram hominibus, sicut volo vos non inire hos contractus. At pius sum, & „ misericors, & si vitio superiorum vestrorum accesserit, sicut opinio Doctorum „ vestrorum, voluntate consequenti, ne durior vobis existam, & ad stragem o„ mnem & cædem vos obligem, retracto omnes voluntates priores, & leges meas „ directas, quas Principibus vestris sicut Doctoribus subiicere mihi ex misericor„ dia visum est. Quid has retractationes non fecit olim pro Iudæis, & Doctorum „ suorum opinionibus sibi utique probabilibus tempore Prophetarum? Quid non „ deinde in adventu Salvatoris? Quid non post pro Iudæis non sane dubitantibus, „ sed ut Dominus, cui nos credimus, affirmat, arbitrantibus se obsequium præ„ stare Deo, ac discipulos persequentibus? Quid non etiam quondam pro Hispa„ nis nostris cum Regibus suis, & Episcoporum plerisque, atque regni consensu „ arianizantibus? Quid non demum cum nationibus mundi omnibus, quibus abro„ gata lege Dei per voluntatem consequentem, ea cunctis esset regula, & lex vi„ vendi, quæ rectior ipsis videretur? Hoc sane est strages quædam universalis to„ tius legis, providentiæque Dei; & qui hoc dicunt, arcendi prorsus essent a re„ gendis animabus. Iam Dei filius arctam esse salutis viam definivit. Multis pro„ babilitatibus toleratis laxata ea est. Non ergo, ut non pridem Alexander VII, „ memoriam nostram excitavit, verba eius in æternum stant, sed voluntate con„ sequenti, ministra probabilitate, illa re ipsa spatiosa effecta est. "

II. Ut paucis evincam, Probabilistas vi suæ methodi probabilisticæ regulas omnes iustæ interpretationis violare, & penitus abolere, sub oculos cursim revoco illorum principia. Iuxta ipsos, quando duæ contrariæ probabilitates de lege amoris Dei, fidei, spei, de lege iustitiæ, & de quolibet divino mandato occurrunt, tum lex non obligat, quia iuxta Probabilistas directos non est satis promulgata, & iuxta Reflexistas, quæ est Schola nunc prædominans, voluntate consequenti est abrogata. Ergo omnis legis interpretatio vana est. Nam dum lex pervia omnibus est, tum interpretatione lex non eget. Quando in disputationem eiusdem germanus sensus vocatur, continuo iuxta Probabilistas evanescit vel defectu sufficientis promulgationis, vel vi consequentis voluntatis contrariæ. Nam spiritus & anima Probabilismi huc tendit, ut uterque legis sensus, tametsi contrarius, probabilitatis maioris vel minoris oppositæ fuco illitus sufficiens sit honestatis regula. Probabilitas enim iuxta ipsos contraria præscindit a veritate & falsitate, cum plus una opinio vera esse non possit. Porro regulæ veræ & sinceræ interpreta-

tio-

tionis eo solum pertinent, ut perscrutemur, & tota mentis indagine investigemus, quis sit verus, germanus, & unicus sensus legis. Et dum unus reputatur verus, alter reiicitur ut falsus. Contra uno ore vociferantur Probabilistæ. Quando utraque interpretatio, uterque sensus sua fruitur probabilitate, uterque sensus, utraque opinio regula est honestatis. Sed alterutra opinio falsa sit necessum est. Quid ad nos de falsitate, aut veritate? Probabilitas nostra ab utraque præscindit, & legem facit non legem, & non legem legem, ut centies dictum est. Ergo, ut verbis utar P. Elizalde loc. cit. *formalissima ratio viæ Probabilistarum . . . . est bipes, est bilinguis, est cordis, & non cordis, & de ita, & non ita, scilicet per contraria & contradictoria . . Norma ergo Probabilistarum & legi, & eius vero sensui, rectæque illius inquisitioni, ac interpretationi contraria est.*

III. Ex his compertum habes, cur communiter libri Probabilistarum fere vacui omnino sint & divinarum Scripturarum, & sanctorum Patrum testimoniis. Nam quid ad Probabilismum de Scripturis, & Patribus, tali methodo spectata? Revera loco Prophetarum, Evangelistarum, Apostolorum, & Patrum, catalogum non texerent Auctorum Caramuelis, Dianæ, Leandri, Tamburini, Zanardi, Candidi, & similium, quos Doctores vocant, si testimonia Scripturarum, & Patrum magni facerent, eorumque doctrinam unice veram reputarent? Nimium, inquit perdoctus Iesuita Elizalde, arcta illis est sola veritatis via: oppositam ampliorem percurrere volunt, quæ veritatis & falsitatis confinia in vastissimo suo sinu comprehendat.

IV. Antequam huic capiti finem impono, iubet pauca adiicere ex P. Elizalde *loc. cit.* quæ & lectores meos erudire in Scripturis divinis interpretandis, atque Probabilistas excitare aliquantulum valent. Documenta, quæ sum daturus ex Propheta David, & SS. Chrysostomo, & Augustino accepta sunt. David *Psal.* CXVIII. hæc inquit: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.* Solos ambulantes in lege Dei beatos appellat Propheta Regius. Verum Probabilistæ vi sui systematis alios diversi generis beatos habent, qui præter, immo contra Dei legem ambulant, materialiter, ut ipsi aiunt: & tam sunt beati, & immaculati qui in lege quam qui in non lege, & præter legem ambulant. Nugatur ergo Propheta, clamat ibidem laudatus Elizalde, dum solos immaculatos & beatos vocat qui ambulant in lege Domini.

V. Pergit David: *Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum.* Non modo scrutari, sed etiam toto corde, indefesso studio investigare divina testimonia debemus. Numquid Probabilistæ illi in quorum libris altum est Scripturarum silentium, scrutantur, numquid toto corde penetrare satagunt divina testimonia? Testimonia ista, quatenus ex eorum operibus luculenter apparet, scrutantur Casuistarum, & Probabilismi principia, quæ docent contrarias probabilitates de eodem divino testimonio, præscindentes a veritate & falsitate, vias esse quæ, tametsi

oppo-

oppositæ, ad Patriam ducant. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis*: subdit Propheta Domini. Sed etiam in hoc, si Probabilismum spectemus, *hallucinatus est Propheta*, clamat sapientissimus Iesuita Elizalde. Quia Probabilismus, ad quem omnes casus disputabiles revocantur, non magis divina mandata quam contrarium custodiri mandat, & vias tam conformes, quam difformes divinis mandatis, existimatas probabiles ducere ad vitam docet.

VI. Quæ hactenus dixi, accepi a laudato doctissimo Iesuita P Michaele Elizalde, qui *cit. Lib. VI. II. Part. quæst.* XIV. §. 8. fuso calamo adversus Probabilistas Psalmum CXVIII. interpretatur. Pauca transcribo. „ Delegi itaque consulto Psalmum, quem quotidie legimus, & intuli, in eo *illudendum venire* sanctum Prophetam, si via Probabilistarum retineatur. Suppono vero, quod ipsos magnis suis reflexionibus negaturos non puto, Davidem, dum de Deo loquitur, non loqui *de Deo aliquo probabili*, seu probabiliter de Deo, qui est &c.

„ *Beati* (primum inquit) *immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*. Non sane qui eam norunt, & hærent, nec ambulant: non item qui in ea ambulant quam non norunt, quod esse non potest. Beati ergo qui in ea iam sibi cognita ambulant. *Sed probabilitatis sunt alii beati, qui in lege Domini non ambulant*, sed præter, & contra eam reipsa (materialiter ipsi vocant) ambulant: estque alia via in qua immaculati sumus, *scilicet probabilitas, cui casuale sit esse cum lege, vel contra*: & qui hanc viam ambulant, tam sunt immaculati, atque ambulantes reipsa in lege Domini. *Nugatur Propheta ergo*, dum hos solos beatos prædicat, viamque cum lege Domini confundit, cum sit amplior alia, legis & non legis (iuxta Probabilismum) . . . Propheta denuo de se ipso, opinor, & beatorum nomine contestatur. *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis*. Certe, ut inferius magis exponam, *Probabilistæ* divitiarum in loco legem, & testimonia Dei habere non videntur, qui tot adversus legem *lites movent*, quasi hostis, & noxia nobis foret. Certe qui divitias amant, & in eis delectantur, non minores, non æquales probabilitates quærunt, quibus eas effugiant, *sed quibus suas faciant*. Sed & hæc male Propheta arbitratus forsitan est, a viris iustis & vere beatis divitiarum saltem in loco habendam esse legem Dei; quæ scilicet . . . nec a rite Christianis negari potest, non illatum aliquod nobis malum, sed collatum ingens beneficium Dei est. Et interea sicut in contentionibus contrariantes solent, & in litibus adversarii, dicere quidam audent: *Si lex me obligare vult, probet, & convincenter probet*: sin minus, *quid mihi cum ipsa? O novi Doctores Ecclesiæ, divinæ legis egregii amatores! Et quid vestris cavillationibus certo demonstrandum umquam est? Profecto qui Deum amat, & legem Dei amat, & non has lites movet* . . .

„ Quid vero omnia commemorem? . . . Portionem suam in alia dicit (Prophe-

„ (ta

„ ta David) esse custodire legem Dei. *Porro vero Probabilistarum non hæc est, sed* „ *custodire probabilia sua ; immo hoc suum negotium esse censent* . Si opinionem „ probabilem alicubi invenient, qua consultans quisque liberetur, & nemo ad se „ venientium *tristis ac obligatus abeat*. Supponi ergo magis videtur, portionem „ hereditatemque nostram, non hanc esse, quomodo custodiamus legem Dei, sed „ quomodo res alias mundi salvas habeamus, & legis iugum evadamus &c.

„ Quam deinde *lex probabilium* ab iis abest quæ Propheta ingerit de dilectione „ legis! *Quomodo dilexi legem tuam Domine?* &c. . . . *A mandatis tuis intellexi:* „ quæ omnia legem Dei valde amantis sunt, non vero considerantium eam tam„ quam rem sibi odiosam, *quasi* eo feliciores simus, quia magis ab ea soluti li„ berique : sitque nobis res amata libertas nostra, possessio nostra, quam contra „ eam, nimis opinor impudenter, allegamus. Nemo amat divitias, nemo volu„ ptates, filios, uxoremque nemo, & libertatem, & possessionem, & iura allegat „ divitiasque amatas recusat, quia possessio stat pro libertate : aut dicit, se nolle „ eas recipere, quamdiu certo evidenterque non constabit illas a se recipiendas „ esse : aut dicit, se magnum præstare hominibus beneficium, si divitias quas a„ mant, aut filios abstulerit. Et tamen dicunt (N. B.) se conferre beneficium, „ si peccata tollant, id est legem tollant. Hæc porro sunt velut axiomata & „ principia philosophandi multorum Probabilistarum. Hic vero videtur esse error „ circa prima principia, ex quo proinde infinita quædam deceptionum series na„ scatur necesse est. Etenim legem Dei, quæ maxime diligenda est, rem odiosam „ esse, ac minime diligendam, ac veluti sententias iudicum nos in lite conde„ mnantium excipiendam, axiomata illa supponunt, quorum falsitatem, nobis „ etiam tacentibus, totus hic magnus Psalmus demonstrat. Vel ergo Propheta illudendus est, vel ad ipsam reipsa veritatem, ad ipsam reipsa legem, ad man„ data Dei, ad Deum, ad verba eius, ad iudicia, testimonia, verba, eloquia, & „ iustificationes determinate ligandi sumus, & omnis alia via non salutis, sed er„ roris est."

VII. Hæc sunt argumenta quibus P. Elizalde, quem sui ævi sapientissimum Theologum vocat Cardinalis Pallavicinus, evincit hanc suam thesim. *Probabilistæ vero maxime omnium iudices legis fiunt, & leges omnes recte interpretandi disrumpunt*. Et revera argumentum quod proponit, adeo & menti, & communi sensui accommodatum est, ut nihil sublimius excogitari possit ad deformem Probabilismi faciem nudandam. David Propheta ait, legem Dei super millia auri & argenti, super aurum & topazion, super omnes thesauros & divitias esse amabilem. Probabilistæ contra vi methodi probabilisticæ aiunt, hanc legem esse odiosam, quia contrariam libertati. Quare dicunt, non esse observandam, nisi evidenter de ea constet; sed reiiciendam, si de ea probabiliter disputatur. Cur? Quia melior est

con-

conditio possidentis · quia possessio stat pro libertate. Ergo nugatur Propheta, clamat P. Elizalde. Propheta reipsa ait, legem esse amandam super millia auri, & argenti, super omnes divitias. Negatis hoc, o Probabilistæ? Absit. Respondete ergo. Si quis vobis ingentem auri copiam divitiasque uberrimas offerret, reponeretis ne: Nolumus illas, reiicimus illas, nisi evidenter probetur ad nos attinere? Reponeretis ne: Libertatem nostram amamus? Possessio stat pro libertate contra divitias? At probabilius est has divitias ad vos pertinere, vestrasque esse. Diceretis ne: Nolumus illas, si ut divitiæ acquirantur, minori utimini probabilitate? En quam evidenter demonstravit P. Elizalde methodum probabilisticam evertere omnes regulas interpretandi divinas Scripturas.

VIII. Post sanctum Prophetam David audiamus S. Ioannem Chrysostomum, sive Auctorem Commentarii in Matthæum qui inter opera Chrysostomi insertus est *Tom. II.* Is autem *hom.* XXVIII. in *cap.* VII. *Matth.* hæc scribit. *Quærite studio & labore legentes Scripturas legis, & Prophetarum. Nam Deus ita nos disposuit esse, ut nec studentes, & laborantes circa Scripturas acquiramus salutem scientiæ sine gratia Dei, ut ne nobis imputemus quod scimus; nec tamen gratiam acquiramus, nisi studuerimus, & laboraverimus circa Scripturas, ne donum Dei detur negligentibus. Gratia enim adiutorium est infirmitatis humanæ. Adiutorium autem non dormientibus datur, sed festinantibus, & prævalentibus. Sicut enim in bello non omnis qui pugnat, vincit, nemo tamen vincere potest, nisi pugnaverit: sic non omnes qui student & legunt, acquirunt scientiam spiritualem; nemo tamen acquirere potest, nisi qui aut studiosus fuerit ad legendum, aut assiduus ad audiendum.* Hæc meditare, illorumque miserere qui nec orant, ut quod legunt, intelligant, nec legere divinas Scripturas satagunt: & tamen (proh Deum!) animarum regimen exercere non reformidant. Rem totam concludat Augustinus. *Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro dicentes: hoc grave, hoc leve est. Sed afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis tamquam de thesauris dominicis, & in illa, quid sit gravius, appendamus, sed a Domino appensa recognoscamus.*

CAPUT V.

Omnibus Theologis, sed præcipue Magistris christianæ Theologiæ moralis necessaria est scientia & studium sacrarum Scripturarum.

I. HActenus palam feci doctrinæ revelatæ necessitatem; eiusdem neglectum primam esse corruptæ Ethices radicem, & tandem methodum Probabilismi evertere omnes rectas regulas eamdem interpretandi. In præsentia evincam sacra-

crarum Scripturarum studium omnibus quidem Theologis, sed potissimum Magistris Theologiæ christianæ moralis necessarium est. Hi siquidem non articulos fidei tantum, ut Dogmatici, explicant, aut eosdem ab hæreticis commentis tantum asserunt, ut Polemici, sed insuper mandata, consilia, documenta in sacris codicibus contenta ad mores formandos tradere, & explicare fidelibus astringuntur.

II. De Theologis omnibus Melchior Cano *Lib. VIII. de Loc. theolog. cap.* 1. hæc scribit. „ Sed in omni oratione memento, lector, eam me defendere Scholæ do-
„ ctrinam quæ sacrarum litterarum fundamentis constituta sit. Ex quo id effici-
„ tur, quod ego magno cum assensu omnium dicere me video, miseram esse
„ Scholæ doctrinam, quæ se titulis magisterii defendat: miseram etiam, atque
„ haud scio, an multo magis, quæ detracta Scripturæ sacræ auctoritate, syllogis-
„ mis contortis de rebus divinis philosophatur: immo ne de rebus divinis quidem,
„ sed nec de humanis, verum de his quæ nihil ad nos attinent. Intelligo autem
„ fuisse in Schola quosdam Theologos adscriptitios, qui universas quæstiones theo-
„ logicas frivolis argumentis absolverint, & vanis invalidisque ratiunculis ma-
„ gnum pondus rebus gravissimis detrahentes ediderint in Theologiam commenta-
„ ria vix digna lucubratione anicularum. Et cum in his sacrorum Bibliorum te-
„ stimonia rarissima sint, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis o-
„ leant, nihil ne ex gravi Philosophia quidem, sed fere e puerilibus disciplinis;
„ Scholastici tamen, si superis placet, Theologi vocantur, nec Scholastici sunt,
„ nedum Theologi, qui sophismatum fæces in scholam inferentes, & ad risum
„ viros doctos incitant, & delicatiores ad contemptum. Quem vero intelligimus
„ Scholasticum Theologum? Aut hoc verbum in quo homine ponimus? Opinor
„ in eo qui de Deo, rebusque divinis apte, prudenter, e litteris institutisque sa-
„ cris ratiocinetur. „

III. Si a Theologorum censu abradit doctissimus CANO adscriptitios illos Scriptores qui sophismatum fæcibus Scholas deturpant; quo amandandi illi sunt qui doctrinam ipsam christianam laxarum opinionum veneficiis inficiunt, & penitus corrumpunt? Hanc vocem *Scholasticus* plurimi, & potissimum *scioli* omnes pravo in sensu usurpant, & ineptissimis quibusdam qui vocantur Theologi, Scholastici nomen tribuunt. *Scholastici Theologi* nomine garrulum sophistam, ignarumque hominem sibi fingunt. Turpiter tamen falluntur. Hæc vox *Scholasticus* Theologum prodit qui presse & arcta ratiocinandi methodo controversias de rebus sacris versat, & resolvit. Omnes qui recte ratiocinantur, *Scholastici* sunt: Philosophi quidem, si de naturalibus, Theologi, si de divinis rebus argumenta tractent. Quare & Dogmatici, & Polemici, & Morales *Scholastici Theologi* reipsa sunt, dummodo, omnibus ad vivum resecatis, ex divinis litteris suas hauriant conclusiones. Et Theologia Scholastica non alia est quam unica Theologia divina, quæ ex arti-

culis a Deo revelans suas deducit doctrinas, aut in fidei articulis, quos vel explicat, & dicitur *Dogmatica*, vel defendit ab hæreticis, & vocatur *Polemica*: aut in morum præceptis, quibus mores format, & vocatur *Moralis*, quæ omnia absolute comprehendit, ut alibi dictum est. Communiter *Scholastici Theologi* nuncupantur illi qui quæstiones versant hominum mente inventas, quæ passim umbræ sunt & larvæ, ab articulis fidei, & a morum regulis omnino disparatas. Similiter *Theologi morales* vulgo nuncupari solent qui casus conscientiæ hominum mente conceptos ad regulas quas pariter homines ex arbitrio constituerunt, revocant, & de iisdem prolixas disputationes in utramque partem versant. Hi non Theologi, sive Scholastici, sive Morales, sed Sophistæ appellandi sunt. Errant Theologi illi qui divinam scientiam humanis, & sophisticis commentis adulterant. Verum gravissime omnium aberrant, & peccant qui Theologiam animarum regimini proxime accommodatam opinionum laxitate, distinctiunculis, & subtilitatibus ingenio humano excogitatis fœdant, inquinant, adulterantque. Quid? Non nisi evangelicæ legis observatione homines assequi æternam salutem possunt: & non lege evangelica, non præceptionibus a Deo constitutis, sed hominum opiniunculis animæ imbuuntur?

IV. Non sum nescius, magnam in invidiam, severasque censuras me incursurum, quod libros illos quos Casuisticos, Moralistas, Probabilisticos vocant, in quibus Scripturæ, Patres, & Concilia silent, a Theologia christiana dogmatico-morali excludam: quod non *Theologiam*, sed *Battologiam* nuncupandam esse dicam eam quæ non ex Scripturis divinis, sed ex humano cerebro deducta est. Verum ut censorum ora obstruam, primum dico, me non definire, quinam sint libri casuistici divinarum Scripturarum vacui, & solis hominum opinionibus pleni. Deinde sanctarum Scripturarum testimoniis, quod proposui, nempe debere *Theologos morales* potissimum ex divinis Scripturis regendarum animarum doctrinam, seu regulas repetere, evincendum suscipio. Quod ut validius præstem, primum auctoritatem Scripturæ sanctæ, post Conciliorum, sanctorumque Patrum testimonia in medium proferam.

§. I.

Necessitas qua præsertim Theologi christianæ Moralis, & animarum directores ad Scripturæ sanctæ studium obstringuntur, eiusdem divinæ Scripturæ testimoniis evincitur.

I. QUemadmodum quisque Legislator legis suæ studium populis subditis inculcat, sic Deus legem suam in Scripturis sanctis exaratam fidelibus omni-

mnibus, non legendam modo, sed meditandam etiam & scrutandam imponit, hoc servato ordine, ut parentes filiis, magistri discipulis, seniores juvenibus illam communicent, explicent, interpretentur. Deuter. *cap.* VI. hæc habentur. *Audi Israel, & observa ut facias quæ præcepit tibi Dominus, & bene sit tibi... Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens: & ligabis ea quasi signum in manu tua: eruntque, & movebuntur ante oculos tuos: scribesque ea in limine & ostiis domus tuæ .... Cave diligenter ne obliviscaris Domini.*

II. Quæso, obtestorque te, christiane lector, & divinæ Moralis diligens investigator, ut paulisper meditationes tuas in rescriptum testimonium serio mecum intendas. Duo in eo continentur. Unum exercitium divini amoris, alterum studium divinæ legis præcipit. Et primum cogita quam sit luculentum, perspicuum, & omnibus pervium & manifestum. Cedo, exprimi ne poterant verbis clarioribus, phrasi luculentiore, quæ ibi præscribuntur? Ultra perge. In mentem revoca commenta quæ Probabilistæ, Sanchez, Tamburinus, Antonius Sirmondus, Escobarius, Castropalaus, Diana, Sporerius, & centum alii Casuistæ super hoc præcepto excogitarunt. Alii præceptum istud numquam per se in toto vitæ cursu, alii dumtaxat in mortis articulo, alii per accidens aliquando, alii infra biennium semel, alii semel intra quinquennium obligare cavillantur. Quis sancto Dei zelo succensum se non sentit, dum hæc portentosa commenta cum rescripta divina lege confert? Si Christiani, sublatis Casuistarum libris, hanc divinam legem legerent, meditarentur vim, emphasim, gravitatem omnium particularum, quibus utrumque & amoris divini exercitium frequentissimum, & sedulum divinæ legis studium præcipitur, ancipites ne manerent, aut in partes oppositas scinderentur super cujusmodi legis obligatione & intelligentia? An ex integris nationibus & populis unus inveniretur qui ex simplici talis legis lectione indicata quorumdam Casuistarum paradoxa erueret? Duo ergo heic collige numquam ab animo tuo delenda. Primum, quam sit grave debitum investigandi divinam legem: alterum, quam vera sint ea quæ capite superiore docui, nempe Scripturam sanctam, quæ credenda & agenda præcipit tamquam necessaria ad salutem, plurimum esse claram, perspicuam, & intelligibilem, & solum hominum vitio, infirmitate, partium studio fieri obscuram impeditamque. Nihil sane clarius, nihil luculentius rescripto testimonio, vel ipsi durissimo populo manifesto & pervio.

III. Hæc *Exod.* XIII. præscribuntur. *Narrabisque filio tuo in die illo dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus, quando egressus sum de Ægypto. Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos, & ut lex Domini semper sit in ore tuo.*

IV. Summa animadversione digna sunt quæ *Deuter. cap.* XII præcipiuntur. *Non facietis ibi quæ nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur .... Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* Rursus eodem *Lib. Deuter. cap.* XXXI. hæc Deus præcipit. *Convenientibus cunctis ex Israel, ut appareant in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Dominus, Leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis. Et in unum omni populo congregato, tam viris, quam mulieribus, parvulis & advenis, qui sunt intra portas tuas, ut audientes discant, & timeant Dominum Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus. Filii quoque eorum, qui nunc ignorant, ut audire possint, & timeant Dominum Deum suum.* Si obscura, si supra communem captum communiter legis intelligentia esset, numquid præcepisset Deus ut cunctis viris lex sancta legeretur?

V. Quæ Iosue *cap.* I. iubentur, confirmant ea quæ dicta sunt. *Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem quam præcepit tibi Moyses servus meus, ne declines ab ea ad dexteram vel ad sinistram, ut intelligas cuncta quæ agis. Non recedat volumen legis ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.* Probabilistæ vi sui sistematis declinant ad dexteram & ad sinistram; immo magis ad sinistram quam ad dexteram: quia magis amant, & seligunt sententiam minus probabilem, seu minus veritati conformem. quoniam hæc sententia minus veritati consentanea, seu minus probabilis magis favet libertati, carni, & sensui. Immo ut vidimus, methodus probabilistica præscindit ab errore, & veritate, & tertiam sibi excogitavit latiorem viam. Deus autem ita veritatis viam nos percurrere imperat, ut non declinemus neque ad dexteram neque ad sinistram. Ut autem hanc veritatem inveniamus, ad legis meditationem nos mittit.

VI. Pauca transcribimus ex *prologo in* Ecclesiasticum. *Multorum nobis, & magnorum per legem, & Prophetas, aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes, & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & Prophetarum, & aliorum librorum qui nobis a parentibus nostris traditi sunt; voluit & ipse scribere aliquid horum .... Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere .... Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis ad illa quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituere mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.* En librum quem proponit Ecclesiasticus illis qui *secundum legem Domini* vi-

tam

tam agere volunt. Hanc eamdem doctrinam repetit *Proverb.* xxx. inquiens : *Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam, & non novi scientiam Sanctorum. . . . Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se : ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarisque mendax.*

VII. Audiant qui sanctos codices negligunt, & meditentur quæ *Lib. VI. Reg. cap.* xxii. scripta sunt. *Librum dedit mihi Helcias Sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram Rege, & audisset Rex verba libri legis Domini, scidit vestimenta sua . . . . Ite & consulite Dominum super me, & super populo, & super omni Iuda de verbis voluminis istius, quod inventum est : magna enim ira Domini succensa est contra nos : quia non audierunt patres nostri verba libri huius, ut facerent omne quod scriptum est nobis.* An aliqui patres nostri perdiderint, seu neglexerint librum istum in scriptis suis, experientiam consule. Quid, si rescribere vellem quæ *Ierem. cap.* xxxiv. habentur contra negligentes lectionem sacri voluminis! Integro fere capite legi Scripturam sanctam præcipit Propheta coram Rege & populo. Pauca ex *cap.* iii. *Ezechiel.* transcribam. *Fili hominis . . . comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo : & dixit ad me : Fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto, quod ego do tibi : & comedi illud & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me : Fili hominis, vade ad domum Israel, & loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis, & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum Israel. neque ad populos multos profundi sermonis, & ignotæ linguæ, quorum non possis audire sermones; & si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me.* Prius ergo comedendum est volumen istud a Theologis, ut lac parvulis epotandum præbere valeant. An Theologi docere legem divinam Christianos non debent, quemadmodum Ezechiel docuit filios Israel? Quomodo autem interpretari illam populis valent, nisi illam comedant, seu intellectus meditatione comprehendant? Alterutrum ergo dicendum, Theologos vel sensa propria, vel divina mandata tradere. Si propria, ergo non divina : si divina, ergo Scriptura sancta, quæ illa continet, meditanda illis est.

VIII. Testimoniis novi fœderis propositio nostra roboratur. Quæstiones de tributis Cæsari solvendis, de mortuorum resurrectione solvendas proponunt Pharisæi, ut narrat *Matth. cap.* xxii. his verbis. *Magister, scimus quia verax es . . . Dic ergo nobis quid tibi videtur : licet censum dare Cæsari, an non?* Quid Christus respondit. Primo quæstionem dirimit, post illos redarguit tamquam ignorantes Scripturarum. *Respondens autem Iesus ait illis : Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Rursus *Ioan.* v. super quæstione de adventu Messiæ, quam ei moverant Pharisæi, non ad libros Rabbinicos, seu ad Casuistas Iudæos, sed ad divinas Scripturas illos mittit Christus Dominus. *Scrutamini Scri-*

pturas ; quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere illæ sunt quæ testimonium perhibent de me. Iterum cap. VII. illos ad legem Moysis mittit. *Nonne Moyses dedit vobis legem ; & nemo ex vobis facit legem .. Qui credit in me, sicut dicit Scriptura &c. Nonne Scriptura dicit ? . . . Scrutare Scripturas &c.* S. Apostolus Paulus similiter Scripturarum indefessum studium præscribit. Ad Rom. XV. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus.*

IX. Quæ S. Paulus *II. ad Timoth.* III. scribit, summopere consideranda sunt. *Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes ; & hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Iannes, & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati : homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient : insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit*. Duo animadvertas oportet, ut monitum Apostoli salubre tibi sit. Unum, homines quos describit, speciem præferre pietatis. Pietas enim adeo humanæ menti consentanea est, ut qui decipere, & seducere alios velint, larvam pietatis induant opus est. Malitia, fraus, iniquitas aperta vel ipsis improbis displicent. Alterum, eiusmodi homines feminas onustas peccatis, desideriis pravis obstrictas, luxus, pomparum, ludorum, ambitionis, obsequii, & amatorculorum sibi obsequentium cupidas, variis & peregrinis doctrinis captivas sub iugo voluptatis detinere, illarumque domos frequentare, & penetrare. Porro quid tibi præstandum, ut tot insidias declines ? Audi Apostolum Paulum. *Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam . . . Tu vero permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*. Alterutrum ergo dicendum : aut Apostolum mentiri, decipere, illudere, dum inquit, divinas Scripturas nos *ad omne opus bonum* instruere, aut falli illos qui negant in divinis Scripturis contineri regulas & documenta quæ necessaria sunt ad nostram instructionem. Aut nos decipit Apostolus, dum ad Scripturas sanctas nos remittit, ut ea discamus quæ requiruntur ad

ho-

hominem Dei perficiendum : aut nos decipiunt qui non ad Scripturas, sed ad libros illos nos amandant qui, neglectis Scripturis, proprio cerebro conscientiarum regulas fabricant. Verum perpende quæ continuo *cap.* IV. subdit S. Paulus. *Prædica verbum, insta opportune, importune : argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus : & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto*. Numquid Apostolum sanctum improbaturi aliqui erunt, quod prædicat venturos esse magistros fallaces, deceptores; & Christianos qui eos secuturi sint, & eorum doctrinas elaturi? Numquid me cum S. Apostolo damnabunt, quod illos libros despiciam qui divinis Scripturis vacui sunt, qui opiniones cum Scripturis sanctis pugnantes docent? At istorum improperia nihili facerem quoniam omnes eos libros, sive antiquos, sive recentes, sive novissimos, ego commendo, suspicio, veneror, legendos suadeo, qui doctrinam sanctarum Scripturarum, & sanctorum Ecclesiæ Patrum docent, defendunt, & fideli populo interpretantur. Quare iterum cum S. Paulo *I. ad Timoth.* IV. repeto. *Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii. Hæc meditare, in his esto : ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi, & doctrinæ : insta in illis. Hæc enim faciens, & te ipsum salvum facies, & eos qui te audiunt*. Hæc auribus intentis audiant, hæc summopere meditentur omnes Presbyteri, Sacerdotes, Concionatores, morum Theologi. Omnes legi studere obstringuntur : qui populos docent, instruunt, eorumque animas regunt, gravius & impensius in hoc incumbere studium debent. In mentem revoca quæ *dissert.* I. diximus de humanæ rationis obscuritate ex hereditaria corruptione proficiscente. Verbum autem Dei lucerna est splendens in caliginoso loco, lumen est semitis nostris. Ergo qui huic lumini claudunt oculos, in tenebris, & in umbra mortis ambulant. Populi Scripturas divinas non legunt. Ergo si Theologi animarum rectores divinis Scripturis sedulam operam non navant, consequitur evenisse illud quod Deus per Prophetam *Amos cap.* VIII. prædixit. *Mittam famem in terram : non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini . . . Circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient*. Porro factum notorium est omnibus, libros plures Casuistarum vacuos esse divinis Scripturis, suosque lectores fame divini verbi conficere. Unicum ferme evangelicum textum una voce veluti triumphabundi opponunt : *Iugum meum suave est* : & omnes Probabilistæ quos ego legi, eumdem in sensu evidenter falso, erroneo, omnibus Patribus opposito interpretantur, ut infra demonstrabo.

§. II.

Auctoritate Conciliorum, & SS. Patrum testimoniis demonstratur gravissimum debitum quo obstringuntur præcipue Theologi morales ad sacrarum Scripturarum studium.

I. UT brevitati, quoad fieri potest, insistam, missis plurimis antiquorum Conciliorum decretis, pauca ex solo Concilio Tridentino indico. *Sess. v. cap. 1.* In primis iubet ut Episcopi, Archiepiscopi, Primates, aut per seipsos, aut per substitutum sacram Scripturam legant populo, & interpretentur. Reditus constitui præscribit, quo alendi sint viri tanto muneri præstando idonei. Post multa vero, quæ hic prætermitto, *In Monasteriis quoque Monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacræ Scripturæ habeatur .... In Conventibus vero aliorum Regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacræ Scripturæ lectio similiter habeatur.* Nihil frequentius in iure canonico præscribitur quam sacrarum Scripturarum lectio. In Decret. *dist.* XXXVI. *cap.* III. *Si quis* ex S. Hieronymo declarat, Sacerdotis duo esse munia, *ut aut a Deo discat legendo Scripturas divinas, & sæpius meditando, aut populum doceat, sed illa doceat quæ a Deo ipse didicerit, non ex proprio corde, vel humano sensu, sed quæ Spiritus sanctus docet.* Fusior sermo *ibidem* habetur *cap.* XIV. ubi inter alia hæc leguntur. *Oportet ab eo intelligentiam discere Scripturarum qui eam a maioribus secundum veritatem sibi traditam servavit, ut ipse possit ea quæ recte suscepit, competenter asserere.* Rursus *dist.* XXXVIII. *cap.* I. ex Concilio Toletano IV. hæc habentur. *Ignorantia mater cunctorum vitiorum maxime in Sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas frequenter admonet Paulus Apostolus dicens ad Timotheum:* Attende *&c.* *Sciant igitur Sacerdotes Scripturas sanctas, & canones, ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina consistat.* Porro si Sacerdotes omnes sanctas discere Scripturas debent, quo maiori debito obstricti illi sunt ad eas perscrutandas qui magisterium & regimen suscipiunt animarum, & divinæ Theologiæ tradendæ!

II. Pauca ex innumeris Patrum testimonia delibabo. Quæ ex sacris canonibus adduxi a S. Hieronymo decerpta sunt: quare omitto plurima quæ ex eo transcribere possem. Tertullianus *Lib. de præscript.* necessarium evincit studium Scripturarum ad hæreses deprehendendas, ad cavendos pseudoprophetarum dolos, & lenocinia, ad veritatem divinæ legis assequendam. Inquit enim cap. IV. *Memores simus dominicarum præceptionum, & apostolicarum litterarum, quæ nobis & fu-*

turas hæreses prænuntiarunt, & fugiendas præstruxerunt, ut sicut esse illas non expavescimus, ita id propter quod fugiendæ sunt, non imitemur. Instituit Dominus, multos esse venturos sub pellibus ovium rapaces lupos &c. Sicut in Dei Ecclesia semper splendent viri sancti & sapientes; ita sunt pseudoprophetæ, pseudoprædicatores, pseudotheologi, qui more antiquorum pseudoprophetarum *dulcia & placentia* loquuntur. Hæc veritas toties in Scripturis sanctis inculcata semper menti hæreat oportet. *Vigilate in orationibus*, inquit S. Petrus Epist. I. cap. IV. *Attendite a falsis Prophetis*, subdit Matthæus. *Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt*, clamat S. Paulus.

III. S. Basilius in *compend. Qq. quæst.* CCXXXV. Theologum admonet ut debitum frequentandi Scripturarum studium impleat. *Ea quæ ad omnes pertinent, ex Scripturis scire, & edissere debet, ut omnes doceat voluntatem Dei; ita ut singulis ostendat ea quæ ad ipsos pertinent.* Ineptissimus haberetur ille ICTUS, vel advocatus qui statuta suæ Reipublicæ perspecta non haberet, solosque leguleios consuleret.

IV. S. Ioannes Chrysostomus *hom.* V. *in cap.* I. *Gen.* inquit: *Videte dilecti quantum malum sit non attendere ad ea quæ divinis Scripturis sunt contenta. Hi enim si cum gratitudine doctrinas divinæ Scripturæ accepissent, & non sua ex proprio capite excogitassent, neutiquam in tantam amentiam venissent.* Cave ergo ne æternæ animarum salutis negotium ad opiniones proprio marte, aut aliorum similium cerebro excogitatas revoces. Deinde Chrysostomus *hom.* III. *in Matth.* laicos obiurgat, se a sacrarum litterarum lectione excusantes, quod non sint Monachi, quod uxores habeant. Hæc est, inquit Chrysostomus, seductio & pestis, quæ omnia corrumpit. Contra istos tremendum supplicium per Prophetam Amos prædictum obiicit. *Dabo eis non famem panis, & sitim aquæ, sed famem audiendi verbi Dei.* Et hac fame confecti peribunt. Quod si hæc de laicis, quid de Sacerdotibus, quid de Theologis, qui christianæ Moralis magistri haberi volunt, dicendum est?

V. Nullus dubito quin ex lectoribus meis plures, oppositæ consuetudinis, seu corruptelæ torrente abrepti, me reprehensuri sint, quod tam frequenter dissuadeam quorumdam Moralistarum lectionem. Sed audiant isti S. Epiphanium *hæres.* LXXV. *num.* 4. qui adversus AEtium, sola dialectica, & sophisticis argutationibus caussam suam defensitantem, hæc scribit. *Hæc adversus AEtii dogmata disputanda putavimus, qui sola dialectica facultate, & argumentandi subtilitate, humanisque præstigiis fretus disseruit. Ea vero cum prudentia ut legatis, postulo. Ita enim, o Christiani, ac Christi servi, veritatisque filii, terrenam, ac vanissimam illius doctrinam, atque a Spiritu sancto prorsus aberrantem esse cognoscetis. Qui divini verbi ne una quidem littera mentionem attigit: nec ullum vete-*

rü

vis aut novi testamenti locum protulit: nihil ex lege, nihil ex Prophetis, nihil ex Evangeliis, nihil ex Apostolis, nihil ex Patriarcharum testimoniis in medium adduxit. Non ipsius Salvatoris sententiam ullam, non Patris, Spiritusque sancti dictum aliquod ab Apostolis, vel Prophetis commemoratum proposuit. Quo illud veritatis amantes intelligent, plane illum a Deo esse, & a fide alienum. Terrenam & vanissimam vocat Theologiam illam quæ Scripturarum, Sanctorumque testimoniis vacua est. Divinæ Scripturæ sola veritate constant. Theologia probabilistica, ut sapienter admonet, & evincit P. Elizalde, & confitentur Probabilistæ, non veritate, sed probabilitate a veritate abstrahente constat. Ergo, inquit Epiphanius, terrena, non cælestis est. Porro sola veritas saturare intellectum nostrum valet. Probabilitas veritate carens, veluti aqua turbida, sitibundum, non quietum illum efficit iuxta oraculum Christi: *Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Et quemadmodum sitibundus homo inquieto motu huc atque illuc divagatur; ita intellectus hac sophistica scientia obductus usquequaque circumfertur. Idcirco nos divina Scriptura voce S. Pauli ad *Ephes.* IV. admonet *ut iam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Qua autem excusatione digni nos erimus, qui, ut S. Petrus *epist.* II. *cap.* I. inquit, *habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco:* in caliginoso, inquam, loco, a quo ut evadamus, in lucernam splendidissimam sanctarum Scripturarum intendere mentis oculos debemus.

VI. S. Augustinus, non secus ac Hieronymus, continenter studium Scripturarum inculcat, omnesque quæstiones divinarum Scripturarum oraculis resolvit. *Cum divinis Scripturis, quantum possumus, colloquamur*, inquit *epist.* CLXXIII. Divinam Scripturam speculum vocat, in quo nævos & defectus nostros videmus. *Si divinarum* (inquit homil. ult. ex l.) *Scripturarum speculum non negligenter attendamus.* Vel ipsi qui sibi videntur venusti, & absque macula, usquedum se ante falsæ probabilitatis tenebrosum speculum sistunt, si vultum converterint in lucidissimum Scripturæ sanctæ speculum, subdit Augustinus *enar. in Psal.* CXLIII. se plenos nævis, maculis, & criminibus deprehendent. *Certe cum in Scripturis sanctis fueris contemplatus normam iustitiæ, quantumcumque profeceris, invenies te peccatorem.* Cur? Quia, respondet Doctor sanctus *ser.* CCXXXVII. *de temp.* hoc Scripturæ sanctæ speculum lucidum perspicuumque est, non adulans, nec palpans. *Scriptura sancta sit tibi speculum: speculum hoc habet splendorem, non mendacem splendorem, non adulantem, nullius personam amantem.* Verum sicuti deformes feminæ specula vera refugiunt, ne proprias conspiciant maculas; ita nos speculum Scripturarum negligimus, respuimus videre, formidantes quæ nos com-

conturbant; & vultus nostros convertimus ad specula novi modi opinandi, habentia splendorem suavem sensibus, adulantem, & palpantem concupiscentias nostras. Expergescimini filii hominum, clamat zelo sancto æstuans Augustinus, sive Auctor *Libri de salutar. docum. cap. IX.* Ad vos scribit epistolam Princeps, Rex, Imperator vester, qua denuntiat vobis thesaurum ditissimum donandum, dummodo pauca eius mandata servaveritis. Quid adeo stupidi, adeo fascinati estis, ut nec epistolam legere velitis? Quis subditorum tam demens, ut nec dignetur Regis sui diploma sibi directum legere? *Omnis librorum sanctorum series ad nostram salutem scripta est . . . Per illos nobis loquitur Deus ipse & Dominus noster, & piæ nobis voluntatis demonstrat affectum. Recognoscamus, & recogitemus, quali honore nobis illius sit legatio accipienda. Quid si legatio a Rege nobis veniret? Numquid non mox, aliis curis postpositis, prompta voluntate, & cum omni devotione litteras acciperemus, & legentes implere satageremus? Ecce de cælo Rex Regum, & Dominus Dominantium, immo & Redemptor noster per Prophetas, & Apostolos dignatus est nobis dirigere litteras suas, non ut aliquod servitium sibi necessarium demandet; sed ut quæ ad salutem & gloriam nobis prodesse possint, innotescant.*

VII. Quid ad hæc Probabilistæ? Reponunt, inter prærogativas veræ probabilitatis unam, & potissimam esse, quod non repugnet evidenter alicui divinarum Scripturarum testimonio. At vix est testimonium aliquod divinum quod Probabilismus non eludat. *Si quid Scriptura*, inquit Augustinus Lib. III. de doctrina christiana cap. X. *vel præceperit quod abhorret a consuetudine audientium, vel quod non abhorret, culpaverit, si animum eorum iam verbi vicit auctoritas, figuratam locutionem putant. Non autem præcipit Scriptura nisi caritatem, nec culpat nisi cupiditatem, & eo modo informat mores hominum. Item si animum præoccupavit alicuius erroris opinio, quidquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum homines arbitrantur.* Nihil ad institutum nostrum opportunius. Novus opinandi Modus probabilisticus ita inveteravit, atque mentes quorumdam occupavit, ut Scripturæ divinæ, quæ penitus illum profligant, ad figuratas significationes detorqueantur, unica distinctiuncula deludantur. Quid, clamant aliquando, hanc Scripturam obtrudis? Evidenter ne evincit quod probare contendis? Minime gentium. Sed transeat etiam quod probabilius evincant verbum Dei nos obligare ad legem implendam. Tamen hæc probabilior verisimilitudo non tollit quin opinio nostra minus utique probabilis, minus utique verisimilis, & humanæ libertati favens, non remaneat & ipsa probabilis. Probabilius est nos actionem hanc exercendo violare legem, peccare mortaliter; at simul minus probabile est, nos non peccare, nec fore damnandos. Porro in hoc conflictu maioris & minoris probabilitatis, offensæ divinæ maiestatis, & damnationis æter-

terræ, numquid æquum est ut privemur nostra libertate ludendi, conversandi; negotiandi, & fruendi nostris honestis recreationibus; licet probabilius sit periculum æternum pereundi, cum talia agimus? Hoc est germanum Probabilismi idioma, quod tibi, lector Christiane, extremum ingerit horrorem, & Probabilistis ansam nos deridendi, & traducendi, tamquam exaggeratores, declamatores, qui illorum benignum opinandi modum tetris, & minus sinceris (cum tamen sint sincerissimi) coloribus depingamus. Sed ne commoveare: quoniam, inquit Augustinus, *si animum præoccupaverit alicuius erroris opinio, quidquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum homines arbitrantur*. Proh Deum immortalem! inclamat Aquilinus Doctor Augustinus, sive alius Auctor *tract. de scient. bon. & mal.* post medium. *Imperatoris sacra nemo sine periculo sui sanguinis contemnit, sed omnes suscipiunt cum tremore, & veneratione, & adorant vilissimam chartulam atramento scriptam, & velut divinos adorant apices. Scripturæ divinæ leguntur, verba Dei tonant, ipse Dominus, qui admonendo præsens præsentibus loquitur, non auditur, aut fastidiose homines audiunt, aut, quod peius est, sedentes fabulis vacant. Imperator longe positus de chartula loquitur, & tremitur, & quasi præsens illa chartula adoratur. Testamentum dominicum recitatur, & ab aliquibus hominibus contemnitur?* Et Lib. cont. epist. Parmen. cap. 11. *Homini de Scripturis sanctis proferenti tam multa, & tam ingentia documenta, ipse sine documentis loquitur, & vult nihil probans credi sibi, invitans eum ad imitationem sui, quia & ipse quibusdam* (antecessoribus Probabilistis) *nonnisi loquentibus credidit? Qua credulitate quid magis temerarium reperiri potest?*

VIII. Methodum facilem interpretandi Scripturæ sanctæ auctoritatem præbet S. Augustinus *Lib. II. de Doctr. Christ. cap.* 11. ut scilicet a manifestis & luculentis textibus ad difficiliores pergatur, & posteriores per primos declarentur. *Quæ in Scriptura posita sunt præcepta vivendi, vel regulæ credendi, solertius diligentiusque investiganda sunt. In iis enim quæ aperte in Scriptura posita sunt, inveniuntur illa OMNIA quæ continent fidem moresque vivendi, spem scilicet, & caritatem. Tum in ea quæ obscura sunt, adaperienda & discutienda pergendum est, ut ad obscuriores locutiones illustrandas de manifestioribus sumantur exempla, & quædam certarum sententiarum testimonia dubitationem de incertis auferant.* Alterum documentum sane gravissimum nobis porrigit Augustinus, videlicet divinas Scripturas non modo præceptiones, & mandata continere, quibus formare mores nostros debemus, verum etiam si interdum ambigua & obscura mandata nobis videantur, Sanctorum vitam, & exempla perhibere, quæ quo in sensu accipienda illa sint, nos docent & instruunt. Sic enim *Lib. de mendac. cap. v.* loquitur. *Divinæ Scripturæ non solum præcepta Dei continent; sed etiam vitam, moresque iustorum, ut si forte occultum est, quemadmodum accipiendum sit quod præcipitur, in factis iustorum intelli-*

ligatur. Heu nos felices, si divinam hanc regulam sequeremur! Nullus profecto Sanctorum latam viam probabilisticam calcavit. Sanctorum, quos certum est divino fuisse perfusos lumine, vita verus est sacrarum Scripturarum interpres. Verum & hic nonnulli suum habent effugium, Sanctos videlicet viam cucurrisse sublimem, gestibus heroicis ornatam, quæ peragenda proponi haud debent illis qui Christiani *substantialiter* tantum sunt, non perfecti. At hoc interpretamentum infra dispellam. Imitari enim ipsum divinum sanctissimumque Redemptorem nostrum astringimur, eique conformes fieri debemus, si videre ipsum in cælo volumus. Concludit vero S. Doctor, bene moratis fidelibus Scripturas divinas saluberrimas esse, illis contra perniciosas qui ad proprias appetitiones easdem detorquere conantur. *Omnia divina eloquia salubria sunt bene intelligentibus, periculosa vero his qui ea volunt ad sui cordis perversitatem detorquere, potius quam suum cor ad eorum rectitudinem corrigere*: enar. in Psal. XLVIII. conc. I.

IX. Pauca cursim delibabo ex aliis Patribus. S. Anastasius Sinaita *quæst.* LXXVIII. *in sacr. Script.* hæc scribit. *Quicumque sunt imperiti divinarum Scripturarum, non possunt esse patresfamilias . . . Magnum malum est ignorare sacras Scripturas. Hinc germinavit omnis pestis hæresum . . . Hinc animæ cæcitas, hinc deceptio dæmonum.* S. Ambrosius *Lib.* IV *in Luc. de trib. tent. Christ.* arti dæmonum vertit Scripturarum neglectum. *Satanas transfigurat se sicut Angelus lucis . . . & de Scripturis ipsis divinis laqueum fidelibus parat, utiturque testimoniis Scripturarum, non ut doceat, sed ut decipiat.*

X. S. Gregorius Magnus *Lib.* XV. *in Iob cap.* II. volumen volans Zachariæ pro sacra Scriptura accipit: & in illum textum, *Hæc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ*, hæc adicit. *Sed quia hæc sacra eloquia ad æternam damnationem sunt eis qui illa vel scire nolunt, vel certe sciendo contemnunt, recte de hoc volumine dicunt: hæc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ.* Quid de illis dicendum qui Scripturas divinas nesciunt, & tamen dirigere per vias Domini animas audent?

XI. Gravis & formidanda est animadversio S. Petri Damiani *epist.* CVI. in textum illum I. *Reg.* XIII. ubi narratur Philysthæos Iudæis omnes fabros ferrarios sustulisse, ne ullus esset qui iisdem arma fabricaret quibus se defenderent. *Faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Israel. Caverant enim Philysthiim ne forte facerent Hebræi gladium, aut lanceam.* Hac arte Theologos a Scripturarum sanctarum studio avertere tentat dæmon, sciens hæc esse arma quibus nostri iugulantur hostes, ut testatur S. Paulus ad Ephes. VI. *Assumite gladium spiritus, quod est verbum Dei*: & iterum ad Hebr. IV. *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quæ omnia sic interpretatur laudatus S. Petrus. *Hunc gladium quia perversi spiritus timent, fabros de terra Israel auferunt, dum eos, qui redarguere delin-*

delinquentium errata deberent, a tenenda censura disciplina compescunt: & hac negligentiæ dissolutione contingit, ut in servorum Dei quibuscumque conventibus non modo cesset sermo divinus audiri, sed etiam honestarum artium exercitium frequentari.

XII. S. Bernardus *serm. de Habacuc inter divers.* quasi ætatis nostræ imaginem ob oculos haberet, narrat querimoniam discipulorum, qui post auditam Christi Domini concionem habitam Capharnaum, dixerunt illud ipsum quod nunc vociferantur plures: *Multi audientes ex discipulis eius dixerunt Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Ioan. VI. Ubi subdit Evangelista, multos tædio, & doctrinæ rigore perterrefactos abiisse. *Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant.* Conversus Christus ad discipulos, eos interrogavit, num & ipsi abire vellent. Qui continuo responderunt: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Hoc idem ætate nostra accidit, inquit Bernardus. Christianis qui viam Christi arctam ambulant, qui caritate splendent, qui sincero æternæ salutis zelo ardent, iugum Christi suave est, verba Christi vitæ æternæ sunt. Contra clamant communiter alii, qui mundi illecebris, qui voluptatum lenociniis, qui sensuum appetitionibus indulgent: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Rigorismus iste opprimit animas, conscientias lacerat, pacem turbat. Ideo se convertunt ad alios, qui loquantur *placentia*, qui videant vana, qui dulcia polliceantur & benigna. *Ita dico vobis, fratres, usque hodie quibusdam est: quoniam verba quæ loquitur Iesus, spiritus, & vita sunt, & propterea sequuntur illum: aliis dura videntur, & miseram alibi quærunt consolationem.* Misera sane & tristis consolatio illa est quam hodie tot quærunt in opinionibus non duris, sed blandis, non vitæ æternæ, sed vitæ carnalis, & æternum moriturae.

XIII. S. Thomas Aquinas præfatum S. Ioannis testimonium interpretans *lect.* VIII. animadvertit, non paucos, sed *multos* discipulos ob severum Christi Domini sermonem abiisse: quoniam, inquit, *stultorum infinitus est numerus*; & Matth. XX. *Multi sunt vocati, pauci vero electi*: & tandem concludit: *Quia non docebat eos PLACENTIA, vellent aliquam occasionem quærere recedendi.* Item hodie non pauci, sed multi durum evangelicum sermonem audire refugiunt: & blandos benignosque Prophetas adeunt, qui placentia eisdem loquantur. Omnia opera theologica S. Thomæ ex divinis Scripturis, & SS. Patribus compacta sunt. Initio suæ aureæ Summæ *quæst. 1. art. 8.* definit. *Argumentari ex auctoritate est maxime proprium huius doctrinæ, eo quod principia huius doctrinæ per revelationem habentur.* Opusc. LXV. Sacerdotis munia instruendi populum explicans, inquit: *Circa instructionem populi duo sunt necessaria, scilicet doctrina, & vita pura, ut doceat populum verbo, & opere ædificet exemplo. Debet etiam frequenter exponere verba sacræ Scripturæ.* Et alibi hæc habet: *Si videmus medicos corporum revolvere quotidie & legere libros*

libros &c. Magna STULTITIÆ *est non legere libros Sanctorum, medicinales animarum, in quibus docemur curare animas in æternum victuras.* Tempus tererem, si innumera testimonia, quibus necessitatem studii Scripturarum evincit, referre vellem. Sat est dicere, S. hunc Doctorem universam sacram Scripturam ita memoriæ infixam habuisse, ut mihi portentum magnum sit, dum eius opera lego tali artificio eloquiis Scripturarum intexta & concinnata, ut ex incredibili multitudine quæstionum, & casuum, quos discutit, vix aliquem absque divinæ Scripturæ auctoritate resolvat.

XIV. S. Bonaventura in *prologo sui Confessionalis* hæc scribit. *Cum secundum B. Gregorium cura pastoralis sit ars artium, regimen animarum, & occultiora sint vulnera cogitationum quam viscerum,* HORRENDUM *profecto est videre quosdam Sacerdotes nostri temporis, qui sacram Scripturam, in qua præfati regiminis ars* SUFFICIENTISSIME *traditur, & iura canonica, & scripta Doctorum, in quibus* PLENISSIME *declaratur, vel per torporem legere negligunt, vel per ignorantiam nesciunt. Et tamen cordis medicos in audiendis confessionibus se profiteri impudenter non metuunt.* Si horrendum est Confessarios ignorare Scripturas sanctas, & iura canonica; longe horrendius est hæc ignorari ab illis qui Doctores universales haberi volunt, & sponte munus tradendæ Theologiæ pro animarum rectoribus suscipiunt.

XV. Ceteros recensere negligo: nam evidens compertumque est, ab Apostolis ad tempora circiter S. Antonini Archiepiscopi Florentini usque, omnes Ecclesiæ Patres, omnesque Theologos scripta sua ex sanctis Scripturis, ex SS. Patribus, & Conciliorum decretis concinnasse. An volumina plurium Casuistarum abundent aut Scripturis, Patribus, & Conciliis, aut humanis ratiociniis, distinctiunculis, subtilitatibus, subdistinctionibus, argutationibus, quæ omnia plerumque ex animis proprii systematis defendendi anticipationibus præoccupatis oriuntur, experientia testis est. An Cyprianus, Athanasius, Nazianzenus, Basilius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Damascenus, Damianus, Bernardus, Thomas, Bonaventura, Antoninus, & ceteri omnes errarunt, deceptique fuere? Omnes, nullo dempto, XIV. circiter sæculorum spatio, & facto, & verbis doctrinam fidei & morum ex Scripturis divinis, ex sanctis Doctoribus hauriendam esse docuere. Ergo qui aliter sentiunt, qui aliter scribunt, turpiter a via Christi aberrant.

XVI. Sed inquires, qui fieri potuit ut postremæ ætatis plures Theologi a maiorum semitis defecerint, Scripturasque sanctas neglexerint? Sed ego inquiro a te, cur primæ ætatis populi maiores nostri a tabulis cordis deleverint legem a Deo impressam: cur Pharisæi, & Scribæ Iudæorum, lege Domini neglecta, doctrinas hominum, sicuti eisdem improperavit Christus Dominus, docuerint? Aliqua tamen occa-

occasio, non data, sed accepta defectionis istius, in multis ultimæ ætatis Theologis hæc fuit. S. Thomas, S. Bonaventura, Alensis, B. Albertus Magnus, & ceteri illius sæculi Theologi, ut infideles propriis armis revincerent, potissimum Arabes, Aristotelis Philosophiæ plurimum fidentes, Philosophorum doctrinas a lumine naturali arcessitas veluti ancillas ad arcem vocarunt, & quamdam rationis & fidei concordiam sane mirabilem adornarunt, ut alibi indicavi. Sensim sine sensu, ut in rebus humanis omnibus accidit, posteriores Theologi, concordia hac fracta, divinisque Scripturis, & Patrum testimoniis relictis, plus æquo rationibus humanis fidere cœperunt. & eo paullatim abusus, & vicissitudo devenit, ut plurimi Casuistæ una humana ratiocinandi arte usi sint, doctrina revelata neglecta. Et quoniam humana ratio se sola infirma & caliginosa est, heinc contigit ut ultimæ ætatis Casuistæ plurimas pugnantes invicem opiniones, & a veritate divinæ doctrinæ aberrantes in medium adduxerint. Ausum hunc Lutherus improperavit catholicis Theologis, ideo Ecclesia in Concilio Tridentino divinarum Scripturarum studium instauravit, ut infra fusius dicam.

§. III.

Quos præcipue Scripturæ sanctæ libros legere & meditari debeant christianæ Moralis Theologi, & Confessarii.

I. Nihil in Scriptura sancta superfluum, otiosum nihil: quæ enim a Deo sunt, omnia ad Dei gloriam ordinata sunt. De universa divina Scriptura hæc S. Paulus ad *Rom.* xv. scribit. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt.* Rursus II. ad Timoth. III. *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo ad omne opus bonum instructus.* Hunc Dei hominem a Deo, & Salvatore nostro Iesu Christo reformatum & perfectum, infra Evangelistarum penicillo depingam. Nunc panem, quem ex universa divina Scriptura accipi pro eiusdem alimento debet, indicabo.

II. In primis ex veteri testamento libri sancti *Psalmorum*, *Proverbiorum*, *Ecclesiastes*, *Sapientiæ*, *Ecclesiastici*, & *Prophetarum* legendi, scrutandi, & meditandi sunt. In his documenta, consilia, instructiones pro Dei cultu, veneratione, & amore, pro mutua hominum societate, benevolentia iustoque commercio frequentissimæ sunt, & omnium captui natura sua accommodatæ. Istorum studium præcipue utile est, & pro hominum diversitate fere necessarium. In libris *Deuteronomii*, *Levitici*, *Tobiæ*, *Iob*, *Regum* plurima occurrunt quæ lectores docent, erudiunt,

dium, & ad Deum colendum reverendumque inflammant. Si otio abundarem, specimen cuiusque libri, facta, portenta tum misericordiæ, tum iustitiæ in peccatores perstringere vellem. Sed tempus deficit, & prolixitas impedit. In Prophetarum, Regumque libris inveniet lector severiora esse Dei iudicia, & a iudiciis hominum longe diversa. Saulem Regem videbit propter duo facta abiectum, quæ modernæ Theologiæ casuisticæ Auctores nonnulli forte consulti excusassent, quemadmodum & supputationem Regis David, quæ Deo adeo displicuit. Videbis Reges etiam malos suspiciendos esse, fœdera cum infidelibus non esse ineunda, Regum consultores dura & aspera omni abiecto timore manifestasse. contra Prophetas, seu Theologos (nomine enim Prophetarum etiam Theologi, & Doctores in Scriptura interdum nominantur) insipientes, adulatores, deceptoresque plures extitisse. Prophetæ sancti Dei lumine perfusi, Doctores morum sunt, quos Deus destinavit ad populum suum erudiendum. Miramur nos populum Iudæum tanta beneficiorum multitudine donatum, ingratum, idololatram, obcæcatum: & tamen ex universo humano genere gens illa a Deo electa erat, non secus ac nos Christiani catholici. Homines illi erant eiusdem naturæ sauciatæ, vulneratæ, eisdem passionibus luxuriæ, iracundiæ, avaritiæ, ambitionis, superbiæ obnoxii, & ad peccandum proclives, sicuti & nos sumus. Iudicia tremenda quæ Deus tulit in Reges, in Sacerdotes, in Pastores, in Doctores, in populum, quanta severitate animadverterit in feneratores, in idolorum cultores, in legis transgressores, in fraudulentos, in stupratores, ibidem perdisces. Heinc colliges, non mitius Deum acturum nobiscum, si similia perpetraverimus, immo severius, cum maiori lumine, & gratiarum copia ornati simus. Colliges, innumeros Christianos non minus avaros, fornicatores, ambitiosos, vindices esse quam Iudæos. Adeo isti declinavere a iustitia, a sinceritate, a proximi amore, a vero Dei cultu, ut vix esset qui faceret bonum. Labiis Deum honorabant, sicuti & tot Christiani; longe autem a Deo corda eorum erant. Hæc, & innumera alia dum legeris, naturæ humanæ infirmitatem, ad scelera, ad sui perditionem prolabentis, ineffabilis divinæ providentiæ regimen, & infinita alia arcana meditaberis, quæ ad mores tuos formandos, ad declinandum malum, bonumque faciendum excitabunt. Quid de rerum, & eventuum varietate, quid de historica eruditione, de civili & œconomico regimine, & de sexcentis aliis documentis, quæ inde percipies, dicendum esset?

III. Uberior erit fructus, quem sacra Evangeliorum lectio tibi pariet. Quæstiunculas, casus, controversias ibi non offendes. Nemo enim legislatorum casus, & disputationes, quas excogitare hominum ingenia valent, suis inserere legibus; immo, ut ex S. Thoma alibi demonstravi, nec convenit, nec fieri id potest, spectata humani ingenii natura. Sed ibi meditaberis splendidissimam illam caritatem quæ Evangelii gratia est, & prærogativa, qua ceu veste fulgentissima filii Dei a

filiis hominum secernuntur. Cum huius divinæ virtutis officia, & proprietates; quæ homines Deo, & homines cum hominibus dulci & mirabili fœdere copulat, contemplatus fueris, plures quæstiones, plures casus resolves, definies, & quidem rectius sanctiusque, quam si ingentia Casuistarum volumina memoria teneres. Unicus Christi sermo in monte ad Discipulos habitus plura te docebit, & christianæ Moralis callentiorem te efficiet, quam si plurium annorum intervallo hominum libris studuisses Ibi comprehendes, quanti faciendæ sint divitiæ, honores, dignitates; quo in loco habendæ sint deliciæ, illecebræ, honor, existimatio, plausus, & cetera omnia mundi bona. Cognosces diligendos inimicos esse, perferendas iniurias, bona pro malis reddenda, detestandam hypocrisim, exteriorem cum interiore coniungendam pietatem. Mirabiles, & instructionibus fecundæ parabolæ de virginibus damnatis, de invitatis ad convivium & reiectis, de talentis negotiandis, & tot aliis quæ ad mores formandos pertinent, cautum, sollicitum, vigilantemque constituent. Duas offendes vias: alteram arctam, spinis, flagellis, tribulationibus consitam, quæ sola ducit ad vitam, & paucos per eam ambulantes: alteram deliciis, voluptatibus, otio affluentem, per quam multi currunt, & æternum pereunt.

IV. Apostolorum epistolæ sunt universæ fidei, & morum Theologiæ succus & compendium. Illas scripserunt Apostoli sancti ad Christianos omnes illius temporis, videlicet ad Doctores, Episcopos, Pastores, nobiles, plebeios, milites, mercatores, iudices, ad populum denique doctum, & indoctum, iisque gradibus distinctum, ac sumus nos in præsentia. Ignorarunt ne Apostoli sancti modum formamque instruendi fideles eiusdem conditionis, eiusdem professionis ac nos sumus? Ignorarunt ne Apostoli regulas, instructiones, doctrinam ad fidelium salutem necessariam? Ignorarunt ne Apostoli, quid implendum, quid declinandum ad evadendam damnationem æternam? Defecerunt ne illi, præterierunt ne aliqua ad cognoscendum, quid esset vetitum, quid præceptum, quid indifferens? Alterutrum ergo dicendum: aut ignorantes fuisse Apostolos, Evangelistas, universumque illum sacrorum Theologorum cœtum; aut doctrinam omnem ad salutem requisitam tradidisse, ut infra fusius demonstrabo.

V. Pauca cursim indicavi, quæ tamen satis sunt, ut hinc dignoscere valeas, quam decepti illi sint, si qui sunt, qui aliam præter hanc doctrinam ad animas dirigendas requirunt. Hæc explicari, amplificari, digeri, prout diversa populorum conditio fert, optime potest: & eiusmodi libros magni facimus; eos vero reiicimus qui aliam diversam doctrinam tradunt. Hanc solam legem evangelicam interpretati maiores nostri sunt, hanc solam amplificare exemplis, similitudinibus illustrare pro diversa hominum conditione curarunt. Huic soli si studueris, evanescent atque disperibunt innumeræ illæ quæstiones quæ pruriunt hominum auribus.

S. Ioan-

S. Ioannes Evangelista discipulis suis, documenta & præceptiones quærentibus, paucis verbis respondit: *Filioli diligite alterutrum*. Nimis tritum vulgareque dictum hoc illis apparuit. Pro novis & peregrinis sententiis instantibus idem semper dedit responsum. Quare tædio affecti inclamarunt: *Cur semper idem loqueris? Quia*, reposuit ille, *præceptum Domini est. si hoc fiat, sufficit*. Lege ejusdem Apocalypsim, in qua licet multa, & sublimia mysteria futuro tempore implenda revelentur, plurima tamen monita doctrinalia continentur, quæ tibi viam Domini percurrenti calcaria adderent acutissima. Unum præ ceteris illius documentum serio tibi meditandum propono. Erat tum Episcopus Laodiciæ doctus, qui cælestium donorum copia divitem se reputabat: nullius egere instructione, nullius se criminis conscium credebat. Sua & ille, quemadmodum nos, formaverat morum systemata, & regulas honestatis, sed valde benignas & indulgentes. Audi quæ ad eum S. Ioannes scribit cap. III. *Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. Quia dicis: Quod dives sum, & locupletatus, & nullius egeo. & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus; & nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos, ut videas .... Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis*. Hoc sanctarum Scripturarum collyrio ungendi sunt oculi nostri, ut videant tot opinionum portenta fere a duobus sæculis inventa ad demulcendos sensus nostros. Tu vide, an plurium doctrinæ expellant teporem illum tremendum formidandumque qui Dei vomitum, & iram provocat. Calidum ne, & caritatis fervore ardentem te efficient doctrinæ illæ quæ Deum per se amandum toto vitæ tempore, aut singulis annis negant? Hæc, & plurima alia, quæ prætereo, tibi meditanda relinquo.

§. IV.

Sophismata, quæ opponere patroni casuisticæ Theologiæ possunt, diluuntur.

I. PRimum festiva simul, & crassa quædam objurgatio est nonnullorum, mussitantium nos ad errores Valdensium, & Lutheranorum accedere. Valdenses insanientes effutiebant, nihil agendum, nihil tenendum quod in Scripturis sanctis expressum non sit. Jam supra, & alibi ex S. Thoma palam feci, fieri minime posse ut legumlatores omnes eventus, & casus futuros comprehendant in suis legibus: quia innumeri sunt casus qui occurrere solent, quique incredibilem confusionem in lege comprehensi parerent. Dicimus ergo, omnia principia contineri in verbo Dei aut scripto, aut tradito, ex quibus illa omnia deduci possunt quæ ad

credendum, & agendum necessaria sunt. De verbo tradito, seu de divinis traditionibus infra sermo erit. Patet ergo, casus, quæstionesque omnes quæ contingere inter homines possunt, expressas non esse in verbo sive scripto, sive etiam tradito; sed principia & regulas omnes ibidem extare, ad quas occurrentes revocari disputationes valeant, & debeant.

II. Martinus Lutherus, inquiunt, a divina Scriptura suæ hæresis orsa duxit: elatis cothurnis, & plenis buccis Catholicis improperavit Scripturarum neglectum: ad Scripturas semper provocavit, semper inclamavit: Textum sanctum quæro, & sophistæ se recipiunt ad Dialecticam Aristotelis. Ergo qui, spretis libris Casuistarum, ad Scripturam provocant, Lutherum imitantur.

III. Probabilistæ illi qui hoc obtrudunt commentum, nimium se deridendos propinant. Ignorant isti plurimos plus æquo ab una hæresi discedendo in aliam lapsos hæresim esse, ut Eutychianis, aliisque accidit. Ignorant, plures nimio imprudentique zelo se fortius opponendi Jansenistis, in laxiores opiniones corruisse, ut novem Episcopi, & Archiepiscopi Hispaniarum de Probabilistis non paucis Hispanis testantur, quorum verba dedi *Prolegom.* 11. Ignorant tandem, hæreticos plurima docuisse quæ non minus vera quam sancta sunt. Lutherus, Calvinus, Bucerus Trinitatem, Incarnationem, fidem, caritatem prædicarunt: ideo ne neganda ea sunt? Inculcavit Lutherus Scripturarum studium: ideone illud negligendum? Exprobravit Lutherus Theologis catholicis neglectum Scripturarum, & ignorantiam. Quid inde? iure ac merito hoc illis exprobrasset, si revera desides, oscitantes, & ignorantes sanctarum Scripturarum fuissent. Verum calumniam Catholicis affinxit Lutherus. Fuerint Scholastici aliqui tricis metaphysicis plus æquo implicati, & Scripturarum studio destituti: iure ne quorumdam Scholasticorum ignorantia generatim in Catholicos detorquetur?

IV. Porro ad facti veritatem quod attinet, hæc scribit Melchior Cano *Lib. IX. cap.* 1. „ Hoc vero sæculo fuisse etiam in Academiis multos qui omnem ferme „ Theologiæ disputationem sophisticis, ineptisque rationibus transegerint, utinam „ ipsi non fuissemus experti. Egit autem diabolus, quod sine lacrymis non queo „ dicere, ut quo tempore adversum ingruentes in Germania hæreses oportebat „ Scholæ Theologos optimis esse armis instructos, eo nulla prorsus haberent nisi „ arundines longas, arma videlicet levia puerorum. Ita irrisi sunt a plerisque, ac „ merito irrisi: quoniam veræ Theologiæ solidam effigiem nullam tenebant, um„ bris utebantur, easque ipsas utinam sequerentur: feruntur enim e Scripturæ „ sacræ principiis, cuius isti vel umbras non sunt assecuti. Quocirca homines ver„ bo tenus in Theologia magistri pugnavere illi quidem adversus Ecclesiæ inimi„ cos, sed valde tamen infeliciter. Male enim se res habet, cum quod ingenio „ & eruditione effici debet, id tentatur a viris qui & ingenio parum valent, nec

„ sunt

„ sunt admodum eruditi. Errabant illi autem a principio studiorum suorum. Cum „ enim facultates eas quæ linguam expoliunt, mirum in modum neglexissent, „ cumque sese in sophistica arte torsissent diutius, tum demum Theologiam „ aggressi, non Theologiam, sed fumum Theologiæ sequebantur. Quod si vitu- „ perandi sunt qui per ignorantiam erraverunt, quid de iis existimandum qui vo- „ lentes & prudentes in errorem inciderunt? Nam cum rem perditam, & colla- „ psam sua restituere auctoritate deberent, tempori, ut inquiunt, inservientes non „ modo sophismata non profligarunt, verum etiam auxerunt."

V. Non ergo erravit Lutherus, nec quod Scripturarum sacrarum studium inculcaverit, nec quod earum ignorantiam aliquibus exprobraverit. Aberravit mortalium audacissimus; quod divinas Scripturas non Ecclesiæ judicio, sed suo Lutherico & hæretico spiritui subjecerit. Verum si nos, contra, Scripturis neglectis, ingenio, & solis humanis ratiociniis nixi viam constituere salutis nostræ audebimus, ab errore immunes erimus? Errari enim utroque modo potest, & Scripturas sinistre interpretando, & Scripturas ignorando. Aberravit Lutherus Scripturas male intelligendo: aberrant & illi qui aut Scripturas ignorant, aut eas novo opinandi modo probabilistico a simplicitate evangelica omnino alieno, ut Alexander VII. definivit, ad propria humana sensa detorquent.

VI. Verum ut aliquo tangantur sensu illi qui Lutheranismum & Jansenismum catholicis, probatisque Theologis objicere non verentur, doctrina S. Pauli, & S. Augustini instruendi sunt. Apostolus *I. Cor.* 11. propter electorum probationem hæreses esse debere ait. *Nam oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Quem textum S. Augustinus *Lib. de ver. relig. cap.* VIII. sic interpretatur. *Oportet multas hæreses esse, ut probati manifesti fiant inter vos. Utamur etiam isto divinæ providentiæ beneficio. Ex his enim hominibus hæretici fiunt qui etiam si essent in Ecclesia, nihilominus errarent. Cum autem foris sunt, plurimum prosunt, non verum docendo, quod nesciunt, sed ad verum quærendum carnales, & ad verum aperiendum spiritales Catholicos excitando. Sunt enim innumerabiles in Ecclesia sancta Deo probati viri, sed manifesti non sunt inter nos, quamdiu imperitiæ nostræ tenebris delectati dormire malumus quam lucem veritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei videant, & gaudeant, per hæreticos de somno excitantur. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam adversus eorum insidias asserentes, vigilantiores, & cautiores simus, etiamsi eos ad salutem revocare non possumus.*

VII. Altius memoriæ commendanda est doctrina hæc. Illi hæretici fiunt qui etiam si essent in Ecclesia, errarent. Foras ejiciuntur, atque eos contra Ecclesiam divina providentia bellum gerere & pugnare permittit, ut & socordes & dormientes Catholici excitentur, atque cautiores, & vigilantiores fiant. Flagitia, abusus, scan-

scandala, ignorantiæ tenebræ Ecclesiæ splendorem Lutheri tempore obscurabant. Lutheri instrumento Deus usus est, quo catholicos viros ad Scripturæ sanctæ studium, ad scelera profliganda, ad Dei cultum instaurandum excitaret, inflammaret, urgeret. Et ecce brevi annorum intervallo copiosam Cardinalium, Episcoporum, Theologorum, qua sanctitatis, qua eruditionis, doctrinæ, atque prudentiæ splendore coruscantem aciem, in hæreticos irrumpentem. Sapientia, eruditio, morumque integritas Patrum Tridentinorum antiquorum Conciliorum maiestatem præseferebat. Refloruit Ecclesiæ disciplina, Cleri mores ad primævum splendorem reformati, sublata populorum scandala, erecta pro iuvenum eruditione Collegia, pristinaque Ecclesiæ facies refulsit. Novus opinandi modus in christiana morali Theologia tradenda paullo post Tridentinum Concilium excogitatus, initio veluti innoxius, & quasi inter latebras quorumdam Scholasticorum absconditus, postea ad morales Theologos transilivit, & paullatim christianæ Ethices nitorem offuscare, deinde eiusdem prima aggredi capita cœpit, & tandem elapso circiter sæculo extremas evangelicæ morum doctrinæ clades intulit. Erupit in medium Iansenistarum secta, Lutheri & Calvini adversus libertatem hæresem ab orco revocans. Opinionum laxarum portenta a quibusdam Probabilistis invecta in unum collecta, & typis edita, Episcopis & Ecclesiæ denuntiarunt perdocti Parochi. Episcoporum, Theologorumque zelus continuo exarsit in casuisticas laxitates. In easdem Universitatum Cathedræ detonant, Episcoporum doctissimæ pastorales epistolæ evangelicum gregem instruunt; Theologi calamos acuunt, & pro sanioris Moralis integritate strenue pugnant, doctissima volumina edunt; & tandem Romana Sedes laxas & scandali plenas propositiones damnat, & novum opinandi probabilisticum modum ab evangelica simplicitate alienum, Patrum doctrinæ adversum, omniumque malorum fontem indigitat. En quam vera sit magni parentis Augustini doctrina, hæreticos nempe Ecclesiam vexantes excitare Catholicos dormientes, eosque vigilantiores efficere, & ad custodiendum doctrinæ depositum provocare. Qui itaque faustis avibus adversus hæresim Iansenianam præliari, & cum Iansenistis manus conserere volunt, primum omnium Probabilismo nuntium remittant, & casuisticis laxitatibus profligatis, præcepta morum simul, & fidei dogmata ab hostium cavillationibus, & versutis commentis asserant. Non minus aberrant illi qui, ut vehementius se opponant Iansenistis, longius a iusta Moralis evangelicæ severitate recedunt, quia Iansenistæ damnant probabilisticas laxitates, ac alii qui ut securius declinent hæresim Lutheri, Scripturas sanctas negligunt, quia Lutherus Scripturæ sacræ studium vehementius inculcavit. Lacrymis deplorant Episcopi & Archiepiscopi Hispani illos Probabilistas præsertim Hispanici regni, qui, ut a Iansenistis longius distent, laxiores morum opiniones promovent. Lubet iterum eorum verba rescribere ex citato libello supplici in alloquio ad summum Pontificem

cem CLEMENTEM XI. ubi haec habentur. „ Ex quo autem ortum sumat, quod „ in nostra praesertim Hispania, quadraginta plus minusve ab hinc annis, TAN- „ TA LAXITAS in opinando usquequaque creverit, facile conjicere nobis est, „ Quo enim nostrum regnum magis expers a *peste Iansenistarum* singulari Dei be- „ neficio in hoc plena sanitate gaudere dignoscitur, eo LAXARUM coepisse O- „ PINIONUM LICENTIAM NOSTRATIBUS ARRIDERE, proculdubio credi- „ mus. Namque cum in nobis sileant incompositi illi clamores, quibus illius pes- „ simae factionis sectatores adversus Moralis laxitatem (quam vocibus insectantur, „ operibus tamen sequi videmus) insurgunt : ex hoc LAXITATEM ISTAM mi- „ nus quam par est pluribus Theologis coepisse displicere, immo *aliquibus placere,* „ autumamus, eo nimirum praetextu allecti, QUOD SIC A IANSENISTIS „ PARTIBUS MAGIS RECESSISSE VIDERENTUR. Quibus non leve fomen- „ tum praestitit, & praestat, quod experimento habemus, quod etsi vere cordati „ coercendam hanc licentiam merito censeant, non desunt qui arbitrentur, etsi „ christiano zelo, nec in hoc cum infectis Iansenismo convenire fas esse. Ast nos, „ continua per omne saeculum experientia edoctos, non latet unius extremi mali „ removendi caussa non esse declinandum incaute in alterum extremum contrarium. „ Veritas enim quaerenda in medio est : quandoquidem, ut Tertulliana utamur „ phrasi, *semper Christus inter duos latrones crucifigitur.* "

§. V.

Aliud sophisma repetitum a triplici via, peccatorum, iustorum, & illorum qui perfectioni inhiant, quibus solis necessaria asseritur sacrae Scripturae notitia, exploditur; & iterum confirmatur necessitas scrutandi Scripturas.

I. Inter commenta innumera quae humana ratio in aeternae salutis negotio excogitavit, hoc quod proposui, infimum non tenet locum. Triplicem viam plures in hoc negotio commenti sunt. Alia est peccatorum, quae ad infernum ducit : de qua nullus nunc sermo est. Alia iustorum, qui *substantialiter*, ut loquuntur, vitam christianam vivunt, & a peccatis mortalibus abstinent. Alia illorum qui ad perfectionem & sanctitatem aspirant. Primam ex his duabus postremis viis percurrunt communiter Christiani mundanis deliciis affinentes, & mundi negotia tractantes; peccata tamen mortalia expresse cognita, & manifesta devitare studentes. Secundam insistunt Christiani illi, & Christianae quae ad perfectionem tendunt, vocanturque viri, & mulieres *spirituales*. Pro regimine & directione

Christianorum primi generis designantur libri casuistici, qui viam salutis a duobus circiter sæculis dilatare cœperunt, hoc constituto axiomate : *Nunc facilius peccata dimittuntur quam committuntur*. Librum in quo hoc axioma habetur, citare nolo. Si cupis scire, verum ne an falsum sit axioma istud, consule praxim tot virorum, & mulierum quæ continenter defatigantur in saturandis concupiscentiis, in suis desideriis explendis, ludis, choreisque agendis, virium etiam corporalium extenuatione, & post tot exantlatos labores facillime a non paucis sacris ministris, levissima pœnitentia imposita, absolvuntur. Horum profecto respectu verum est axioma : *Nunc facilius peccata dimittuntur quam committuntur*. Istis ergo animabus libri designantur casuisticæ Moralis laxioris. Quoniam (inquit P. Elizalde *Lib. VI. quæst. XV. §. 7.* ubi hoc inauditum sophisma explodit) doctrinæ probabilisticæ invectæ sunt ad simpliciter conservandam gratiæ vitam, seu ad *simpliciter esse*, aliæ doctrinæ ex Scripturis, & Patribus erutæ ad *melius esse* : sicuti ad vitam corporalem aliquis cibus necessarius est, ad vitam meliorem epulæ delicatiores : ad iter habendum *simpliciter*, pedes, ad iter agendum commode, currus. Et ne quispiam suspicetur, me ista gratis, & veluti ad invidiam conflandam excogitasse, lubet verba præfati doctissimi *Elizalde* transcribere. „ Illis itaque duobus divisis spiritualiter vivendi institutis, nemo Christianorum est qui desipiat „ Scripturas Dei, & doctrinas in eis traditas non esse optimas, non esse utilissimas, & sanctissimas ; Prophetas, & Apostolos non esse Doctores optimos, Magistrum nostrum Salvatorem non esse Doctorum omnium præstantissimum & primum. Nihilominus harum Scripturarum, horum Doctorum doctrinam pene omnem ad eos pertinere censere videntur qui ad perfectionem contendunt, idest, pertinere *ad melius esse, & melius vivere, non ad simpliciter esse, & simpliciter bene & juste vivere*. Idemque censere videntur de doctrina sanctorum Patrum, ac librorum spiritualium plerorumque & ut in plurimum. Ad simpliciter vero esse, & ad simpliciter bene, justeque vivere videntur alios Doctores, aliosque libros, & doctrinas assignare, *etsi in eis Doctores illi priores, eorumque doctrinæ non colantur*. Dicis, neminem esse qui ita existimet. Et utinam nemo sit, & nemo etiam futurus sit. Enimvero hoc concesso habeo totum intentum quæstionis. Nam sequitur : Ergo doctrina Scripturarum necessaria est ad simpliciter esse, & ad simpliciter bene, justeque vivendum. “

II. Ineptissima ergo, commentitiaque est distinctio illa librorum *spiritualium*, quibus doctrina Scripturæ sanctæ explicatur, & librorum illorum quos *Casuisticos* vocant, si doctrinam contineant quæ nec ex Scripturis eruta sit, nec ad Scripturas divinas revocari possit. Et sane distinctio hæc librorum qui *spirituales* vocantur, & librorum qui non spirituales, sed casuistici appellantur, seipsa maximum absurdum præfert, quasi libri casuistici non spirituales, sed corporei & terreni essent-

fent. Doctrina igitur revelata omnibus necessaria est, eique magistri morum sedulam navare operam debent: atque ejus divinæ doctrinæ pabulo omnes ad unum Christiani alendi sunt, tum ut vivant, tum ut perfectius vivant. Numquid Christus Dominus, ejusque Apostoli doctrinam tradiderunt pro solis Christianis qui perfectioni dant operam; pro Christianis vero qui *substantialiter* tales sunt, doctrinam tradunt Auctores qui Casuistæ vocantur? Nemo itaque non videt, quam sit monstrosa illa distinctio duplicis doctrinæ, unius pro Christianis ad perfectionem aspirantibus, alterius pro Christianis communiter dictis. Heinc enim sequitur, Christum IESUM non esse Magistrum omnium, si pro omnibus eamdem doctrinam non docuit. Scripturæ autem divinæ clamant: Unus est Magister vester Christus, sicut unicus est Pater noster Deus, qui amore paterno eodem doctrinæ cibo omnes filios alit.

III. Hoc eodem lacte S. mater Ecclesia, quæ vera interpres est doctrinæ divinæ, fideles pascit. Ex innumeris quæstionibus quas a sua fundatione sive ad fidem, sive ad mores spectantes, discussit, nec unam definivit inconsultis Scripturis, Traditionibus, & Patribus. Porro si Ecclesia, quæ claves habet scientiæ sibi a Deo collatas, cuique Spiritus sanctus assistit, nihil arbitrio suo, nihil humanis solis ratiociniis nixa determinat & definit; sed antequam fidei & morum controversias dirimat, Scripturas sanctas, traditionem sacram, & sanctorum Patrum doctrinam consulit: nos, qui nec claves habemus scientiæ divinæ, nec promissam, sicut illa, Spiritus sancti assistentiam, nostris rationibus, Scripturis, Conciliisque neglectis, quæstiones circa credenda, & agenda resolvemus? Illa quidem certo definit, nos probabiliter. At numquid in nostris probabilibus decisionibus imitari non debemus methodum ordinemque quem sancta mater Ecclesia servat in suis definitivis sententiis? Numquid alios nos fontes habemus, unde haurire aquas salientes in vitam æternam valeamus?

IV. Repones, omnes Scriptores, sive librorum *spiritualium*, sive librorum *casuum conscientiæ* suas haurire conclusiones ex Scripturis sanctis, hoc solo discrimine, quod illi in regulis generalibus tradendis se continent, Casuistæ vero ultra pergunt, & particulares quæstiunculas resolvunt. Si ita res est, cessat quæstio omnis. At rursus quæro, num resolutiones casuisticæ peculiares conformes sint regulis, & documentis generalibus, quæ ex Scripturis sanctis eruunt Auctores librorum spiritualium, & Patres sancti? Si consona sint omnia, nulla inter nos lis est, nullaque inter utriusque generis libros differentia. Verum si comparatio fiat casuisticæ doctrinæ plurium Moralistarum cum doctrina sive Patrum, sive librorum quos spirituales vocant, non minor apparebit distantia quam cælum inter & terram. Nemo improbat ex principiis revelatæ doctrinæ deducere singulares conclusiones; cum in hoc sita Theologia sit, ut omnes fatentur: quæ Theologia u-

na

na est, ut S. Thomas probat *I. Part. quæst.* 1. Verum Theologia Patrum, & librorum spiritualium toto cælo differt a Theologia probabilistica & casuistica. Nemo negabit Theologiam morum Patrum, & librorum spiritualium ex Scripturis sanctis optime haustam. Ergo opposita doctrina casuistica plurium Moralistarum in divinas Scripturas revocari nequit. Quid quod vel ipsi adversarii, si qui sunt, hoc confitentur, dum asserunt libros spirituales illis deservire Christianis qui ad perfectionem aspirant; morales vero pro illis qui scire volunt, quid sit peccatum mortale, quid veniale, & *substantialem* tantum christianam vitam ducere. Quid plura? Nonne quando Christiani vel ferventem Concionatorem audiunt, aut librum spiritualem legunt, puta Granatensem, Spinolam, Rodriguez, Saniure, & centum similes, & conscientiæ morsus experiuntur, ad Casuistas concedunt, ut benigniorem doctrinam inveniant, qua remordentis conscientiæ latratus placent?

V. Insistes, non omnes conscientiæ casus, non omnes quæstiones in Scripturis, & Patribus reperiri. Fateor. In nulla lege, ut jam dixi supra, omnes quæstiones, & controversiæ, quas hominum ingenia excitare valent, decisæ reperiuntur. At principia sunt & regulæ in qualibet lege optime concepta & expressa, unde dirimi insurgentes controversiæ queant. Verum de hoc infra.

VI. Luculentius divinarum Scripturarum investigatio necessaria confirmatur. Divinæ Scripturæ epistolæ sunt omnipotentis Dei ad nos missæ, ut alias diximus: & eas nos legere dedignabimur, aut negligemus? Rogatus Hieronymus, quis esset, se Christianum esse respondit. Sed responsum audivit: *Mentiris, Ciceronianus, non Christianus es*: quod libros Ciceronis plus justo lectitaret, cujus rei testis est Hieronymus ipse. Amatorculi, & amasiæ epistolas, quibus mutuo amorem fovent, continenter ante oculos habent: & nos, neglectis epistolis Dei, libros interminabilium quæstionum plenos legimus? Quid si Romani, si Corinthii, si Galatæ legere epistolas Pauli renuissent? At numquid non æque ad nos ac ad illos scriptæ epistolæ illæ sunt, & universa Scriptura sacra? An universa morum Theologia non disputat de sacramentis Dei, de bono, & non bono, de peccato, & non peccato, de peccato mortali, & veniali, de actibus humanis? Rationem nostram obtenebratam esse diximus. Quomodo igitur scire hæc omnia possumus, nisi Dei voluntatem investigemus? Dei autem voluntatem scire qua ratione valemus, nisi legamus epistolas divinas, quæ hanc divinam voluntatem patefaciunt? Quid, si Europei populi de rebus Sinensibus, non lectis eorum libris, quid, si de voluntate amicorum, Principum, & quorumlibet hominum definire aliquid vellemus, non lectis eorumdem epistolis, quibus illi res suas declarant? An portentosa insania hæc nostra non esset?

VII. Consulamus hodiernos antiquarios eruditos, criticosque plurimos, qui, ut punctum aliquod antiquitatis controversum decidant, oculos defatigant in perscru-

tan-

tandis membranis, quas præ manibus semper habent, in lapidibus, in numismatis speculandis. Quid, si eosdem alloquereris! Nonne tot libri prostant eruditione plenos, qui idem tractant argumentum? Quid ergo oculos defatigatis, quid otio abutimini in membranis istis, in petris, in nummis contemplandis, meditandisque? Cur modernorum lectione contenti non estis! Sibilis, & risu te exciperent ut insanum. Puderet quippe eos quidquam de antiqua eruditione definire, nisi prius illi ipsi vetustatis monumenta, & quidem authographa, aut illis propinquiora legerent, examinarent, nisi prius Auctores antiquiores, & synchronos, aut suppares, aut viciniores omnes severa critice expenderent, ut inde veritatem eruerent, & modernorum lapsus, aberrationes, deceptionesque castigarent. Ad nos nunc oratio redeat. A duobus circiter sæculis prodiit in medium numerosissima Moralistarum multitudo, nova *probabilizandi* methodo invecta. Isti non de duodecim Tabularum legibus, sed antiquissimis Scripturis Dei ingentia volumina polyantheas, panoplias, alphabetaria, compendia decisionum, & resolutionum ediderunt in lucem. Si dicerem istos maiori ex parte neque ingenio, neque eruditione, neque maturo iudicio præditos fuisse, si dicerem in maiori parte horum voluminum desiderari Scripturarum, Patrum, Conciliorum, Traditionis testimonia: si dicerem nullam in magna istorum librorum parte criticen, nullum examen Scripturarum, Patrum, & sacræ antiquitatis occurrere, si tandem dicerem maximam istorum librorum partem constare distinctionibus, speculationibus, & citationum catalogis, quibus Auctores mutuo se laudant, & præconiis se extollunt, & veluti aves & oves, inquit Navarrus in suo *manuali*, alii post alios eunt: a veritate non aberrarem, cum notorium factum sit. Et hi tamen sunt magistri morum, conscientiarum rectores, animarum iudices. Verum fortius urgeo argumentationem meam. Finge Probabilistas, qui novam in sacram Theologiam opinandi formam intruserunt, divinas Scripturas, Patrum libros, Conciliorum canones consuluisse, eorumque libros plenos esse Scripturis sanctis, Patrum, & Conciliorum testimoniis: quod quam sit verum, ipse noscis. Quid inde? Illis ne solis fidere debent Sacerdotes Domini, animarum Pastores, & qui de rebus morum & fidei scribere contendunt? Puderet modernos eruditos quidquam typis evulgare, immo disputare de profana antiquitatis eruditione, nisi prius, quoad fieri potest, ipsa originalia antiquitatis monumenta tota mentis indagine investigarent, expenderentque, tametsi plurimi eruditi moderni testentur se eadem monumenta consuluisse, & severius examinasse. Et summopere non pudebit divinæ Theologiæ magistros in morum, fideique controversiis divinas membranas negligere, sacros antiquitatis scriptores præterire, recentioribus Casuistis fidere, & eorum decisionibus fasces submittere? Crimen grave esset Scripturas sanctas in morum controversiis negligere, solosque Moralistas legere; etiamsi isti testarentur, se ex solis Scripturis & Patribus suas hau-

hausisse decisiones, ob timorem ne aut ingenii tenuitas, aut oscitantia, aut partium studium eosdem a sincera interpretatione abduxissent? Quale ergo crimen erit illis fidere, neglectis Patribus, & Scripturis, si luce meridiana luculentius est probabilistas Scriptores non paucos Scripturarum, Patrum, & Traditionis studium maiori ex parte neglexisse, suosque similes consuluisse in casibus resolvendis? Recitant utique etiam Probabilistæ plures aliqua Scripturarum testimonia, ut demonstrent hoc & illud mandatum esse divinum, hanc & illam legem latam esse a Deo, ut denique confirment id de quo nullum est apud Catholicos dissidium. Ceterum quot sunt Casuistæ qui peculiares casus in divinas Scripturas, in Patrum doctrinam revocent? Quot sunt qui, quemadmodum nostri maiores, & Patres nostri, intexant Scripturarum & Patrum testimoniis scripta sua? Quot, uno verbo, sunt Moralistæ in quibus revera eluceant sollicitudo, anxietas, desiderium, cura, contentio, & conatus omnia decidendi ad sacrarum Scripturarum amussim? Nonne primum principium *Probabilismi* est, testimonia divina, leges divinas, de quibus in utramque partem probabiliter disputatur, non esse leges, atque adeo non curandas, sed respuendas, tamquam non sufficienter promulgatas? Hæc omnia sunt vel ipsis lippis & tonsoribus nota. Tot ne laxitatum portenta edidissent in lucem Casuistæ, si Scripturas sanctas, & Patrum doctrinam consuluissent?

VIII. Ut omnia in pauca contraham, legantur, & revolvantur, si lubet, Casuistæ. Quidquid boni, quidquid veri, quidquid ad pietatem excitans in iisdem occurrit, suscipiendum est. Sed legantur, non tamquam supremi magistri, & decisores, non tamquam iudices, quorum decisionibus standum sit; sed tamquam mercium collectores, & auxiliatores in investigandis Scripturis & Patribus. Si inveniantur a Scripturis, & Patribus declinare, reiiciantur. Si contra viam aperiant ad assequenda Patrum, & Scripturarum germana sensa, illorum insistamus vestigiis. Æquior ne assignari regula potest, & prudentior? Si plura cupis, lege P. Elizalde *loc. cit.* ubi sibi opponit. „ Dices, neminem esse qui ita existimet. Et utinam nemo sit, & nemo etiam futurus sit. Enim vero hoc concesso, habeo „ totum intentum quæstionis. Illa igitur distributio doctorum, librorum, & do„ ctrinarum, si ab aliquibus aut fit, aut fieret; esset plane, ut dixi, miseranda, „ & quæ plurimos perderet.“ Lege plurima ibidem.

§. VI.

§ VI.

Non modo Scripturæ sanctæ, & divinæ traditionis doctrina necessaria Theologis est, verum etiam hæc sufficeret ad fidei, morumque scientiam comparandam, & quæstiones occurrentes dirimendas, nisi hominum plurimorum disputationes veritatem obscurassent.

I. ADversus ea quæ dicta hactenus sunt, clamant, inclamantque recentiores Moralistæ, in Scripturis sanctis, eorumque interpretibus Ecclesiæ Patribus non extare casuum decisiones, non reperiri quæstiones illas quas tanta eruditione dispiciunt acuti juniores. *Quærunt casus temporum Doctores temporum. Bellus erit ille criticus, si ex S. Augustini doctrina dissolvere possit emergentes nodes circa simoniam, irregularitates, interdicta, omnesque contractus ex Gregorii Nysseni, Nazianzeni placitis componere. Quæ circa fidem emergunt difficultates, a veteribus haurienda. Doctrina morum a recentioribus sumenda. Tota Theologia nova est.* Hæc & similia axiomata, quæ recentiorum aliqui evulgarunt, cujus naturæ sit illorum Theologia, ostendunt.

II. Sapientia duplex: alia carnis, quæ pseudosapientia est; alia spiritus: illa mundi, hæc Dei est. Vera sapientia rursus duplex: alia infusa, quæ unum est ex septem donis Spiritus sancti; alia studio comparata, & ex principiis revelatis deducta. Utriusque sapientiæ discrimen S. Thomas perhibet *I Part. quæst.* 1. *art* 6. Hæc secunda sapientia est ipsa sacra Theologia. Discutiendum modo est, an doctrina revelata sive verbo scripto, sive verbo tradito, non modo necessaria sit, ut demonstratum est, sed etiam sufficiat ad Theologiam. Et profecto si libri Theologorum sive Scholasticorum, sive Moralistarum spectentur, minime sufficere divinam Scripturam, & traditionem, facile respondebis. Anne maxima pars quæstionum & decisionum Moralistarum deduci ex divina Scriptura aut Traditione potest? Si ergo vix minima pars casuisticæ Theologiæ erui ex Scripturis, & Traditione valet, consequitur haudquaquam doctrinam revelatam sufficere ad Theologiam morum. Innumeræ præterea sunt quæstiones, & decisiones præter divinas Scripturas, & doctrinam revelatam, cui tamen non repugnant, licet ex eadem non inferantur. Theologo autem sat est ut nihil definiat quod sit contra Scripturam. Ergo Scripturæ divinæ haudquaquam sufficiunt ad Theologiam moralem, saltem completam. Tandem ad Theologum attinet cognitio legum ecclesiasticarum, & constitutionum Pontificum, & Synodorum. Hæc omnia neque in Scripturis habentur, nec ex Scripturis deducuntur. Hæc sunt ratio-

tiocinia plurimorum, qui communi praxi decepti, & praevalentis consuetudinis torrente abrepti, ea quae fieri communiter vident probant; sed quid tenendum, & dicendum sit, investigare minime curant.

III. Communis Theologorum sententia est, Scripturam divinam, seu doctrinam revelatam aut scripto, aut traditione, sufficere ad Theologiam quae ius divinum spectat, comparandam; eaque omnia quae verum sapientem constituunt, in eadem contineri, vel ex eadem colligi. Ad ius vero ecclesiasticum sciendum necessarium est studium Conciliorum, Canonum, Constitutionum Romanae Sedis &c. Hanc propositionem veluti certam Theologi supponunt; cum asserant a ceteris omnibus disciplinis Theologiam distingui, quod haec sola ex doctrina revelata suas hauriat conclusiones. Alterutrum ergo dicendum: aut non dari Theologiam, quod est falsissimum, aut sufficere doctrinam revelatam ad Theologiam perfecte comparandam. Iam supra retulimus Melchiorem CANO *Lib. VIII. cap. 1.* differentem. *Quem vero intelligimus Scholasticum Theologum? Aut hoc verbum in quo homine ponimus? Opinor in eo qui de Deo, rebusque divinis apte, prudenter, docte e litteris, institutisque sacris ratiocinetur. Quod etsi ita esse pluribus postea disserendum est, illud tamen nunc brevi confitendum est, nisi quis is sit, esse Theologum scholae neminem.* Caietano viro acutissimo, & doctissimo (cui ne multos praeferas cave) absurdum visum est praeter doctrinam revelatam, aliam scientiam, etiam ipsam Theologiam, prout a fide distinctam, asserere necessariam ad hominum salutem. Quam ego sententiam & S. Thomae, & ceteris Theologis adversari existimo. Quid porro dixisset Caietanus, si audiisset, doctrinam revelatam, & fidem haudquaquam sufficere, neque deduci ex eadem posse quae ad salutem sufficiant?

IV Scotus *quaest. 11. Prolog. in I. Sent.* rem hanc subtiliter discutit. Nulla scientia, inquit, omnia scienda declaravit umquam; sed illa dumtaxat ex quibus possunt alia sufficienter elici. Quare multae veritates necessariae non exprimuntur in Scriptura, etsi ibi virtualiter contineantur, sicut conclusiones in principiis, circa quarum investigationem utilis fuit labor Expositorum & Doctorum. Haec totidem fere verbis Scotus. Salmeron vir sane doctissimus *Tom. I. prolegom. 1.* aperte docet doctrinam revelatam scriptam, traditamque continere omnem veritatem necessariam ad salutem, ab omni arcere vitio, & ad omne opus bonum incitare, & dirigere. Nec puto esse de communi Theologorum sensu ambigendum.

V. Itaque ex communi Theologorum sententia doctrina revelata scripta, & tradita sufficientissima est ad cumulatam perfectamque Theologiam comparandam, quatenus in eadem vel expresse, vel virtualiter & implicite omnes veritates continentur, sicut in principiis conclusiones necessariae ad veram sapientiam: quam propositionem communiter docent Patres omnes. Verba Augustini de-

dedimus supra, & alia insuper damus ex cit. *Lib. II. de doctr. christ. cap.* XLI. ubi hæc habet. *Quidquid homo extra divinas Scripturas didicerit, si noxium est, ibi damnatur; si utile est, ibi invenitur. Et cum ibi quisque invenerit omnia quæ utiliter alibi didicerit, multo abundantius ibi inveniet ea quæ nusquam omnino alibi, sed in illarum tantummodo Scripturarum mirabili altitudine, & mirabili humilitate discuntur.* Sed ob oculos reducamus aliud S. Augustini testimonium alias rescriptum, quo obstruantur ora Casuistarum dicentium, quæstiunculas suas non reperiri in Scripturis sanctis. ad quas tamen appellat Augustinus, tamquam divinas stateras, ex quibus quid sit grave, quid sit leve, dignoscitur. Clamat itaque Doctor sanctus Lib. II. de bapt. cap. VI. *Non afferamus stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, & quomodo volumus, pro arbitrio nostro dicentes: Hoc grave, hoc leve est: sed afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis tamquam de thesauris dominicis, & in illa quid sit gravius, appendamus; immo non appendamus, sed a Domino appensa recognoscamus.* Hæc S. Augustini regula inserta est corpori iuris canonici cap. XXIV. *Non afferamus* quæst. XIV. Summi itaque est momenti non solum ob Augustini, verum etiam ob Ecclesiæ auctoritatem. Si vera forent axiomata quorumdam Probabilistarum inquientium, non reperiri in Scripturis sanctis *stateras* quibus casuum decisiones possimus appendere, sequeretur mendacem esse Augustinum, mendacem Ecclesiam. Hoc dici nequit. Ergo dicendum falli, & quidem graviter, iuniores qui in decidendis morum quæstionibus divinas negligunt stateras. Rursus *Lib. de Pastor. cap.* IV. clamat Augustinus: *Auferantur chartæ humanæ, sonent voces divinæ.* Eamdem regulam confirmat Lib. II. de doctr. christ. cap. XXXIX. *Quamobrem videtur mihi studiosis & ingeniosis adolescentibus, & timentibus Deum, beatamque vitam quærentibus salubriter præcipi ut nullas doctrinas quæ præter Ecclesiam Christi exercentur, tamquam ad beatam vitam capessendam, secure sequi audeant, sed eas sobrie diligenterque diiudicent. Et si quas invenerint ab hominibus institutas varias propter diversas voluntates instituentium, & ignotas propter suspiciones errantium . . . repudient penitus, & detestentur, alienent etiam studia a superfluis & luxuriosis hominum institutis.* Luxuriantium ingeniorum fetum esse novum opinandi modum probabilisticum, testatur Ecclesia voce Alexandri VII. Novum eumdem esse fatentur vel ipsi Probabilistæ, potissimum P. Segneri. Ergo reiiciendus. Legantur integri quatuor libri S. Augustini *de christiana doctrina*, ubi plurima occurrunt quæ propositionem nostram confirmant. Unum aliud testimonium ex *Lib. XII. Confess. cap.* XXIII. transcribo. *Duo video dissensionum genera oboriri posse: unum, si de veritate rerum, alterum si de ipsius qui enuntiat voluntate dissensio est &c. In illo primo genere discedant a me omnes qui ea quæ falsa sunt, Moysen dixisse arbitrantur. Coniungar autem illis, Domine, in te, &*

de-

delectet cum illis in te, qui veritate tua pascuntur: accedamus simul ad verba libri tui, & quaeramus in eis voluntatem famuli tui, cuius calamo ea dispensasti. Veritate ergo, non probabilitate a veritate praescindente, alitur christiana vita. Veritas tua, Domine, unica & sola est regula vivendi, & interpretandi norma. Nam omnes viae tuae veritas; cui omnes opiniones nostrae subiiciendae. Porro quando oppositae directe sunt & pugnantes opiniones, plus una vera esse nequit: quia una veritas est, quae foedus inire cum falsitate contraria, quacumque speciosa Probabilismi veste induta, non valet.

VI. Argumentatio ab experientia arcessita evidentius datam confirmat doctrinam. Ut nihil de Apostolis dicam, primis scholae & Theologiae nostrae magistris, proferam Ecclesiae Doctores, Basilium, Nazianzenum, Athanasium, Chrysostomum, Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Gregorium. Hi, & innumeri alii ex Scripturis sanctis, & per Scripturas sanctas, divinasque Traditiones, vel unice, vel quasi semper omnes fidei, morumque quaestiones determinarunt, resolverunt, definierunt. Sed isti fuerunt Theologi eminentissimi, sapientissimi, atque sanctissimi. Ergo doctrinae divinae satis sunt ad conscientiae seu morum, fideique quaestiones resolvendas. Maior propositio ex libris eorumdem Patrum luculentissima est. Alteram nemo, nisi insanus, negare audet. Consequentia legitima est.

VII. Utique sancti Ecclesiae Patres ultra Scripturas sanctas, doctrinasque divinas perenni traditione susceptas, adhibuere etiam doctrinas humanas Philosophorum, & alia plura quae ad eruditionem spectant. Usi & ipsi sunt rationibus a lumine naturali repetitis in ornatum, & declarationem maiorem. Explicandae sunt veritates divinae hominibus ratione praeditis, & humano ratiocinio assuetis: ideo accommodandae aptandaeque illorum intelligentiae sunt. Ceterum numquam vi harum rationum, sed vi Scripturarum sanctarum, & iuxta maiorum traditionem, morum, fideique quaestiones determinarunt. Non fuerunt, inquies, S. Patres Scholastici Theologi. Non fuerunt? Quo in homine, clamat *Melchior Canus*, hoc Theologi nomen & officium ponis? Forsitan in illis qui ad metaphysicas subtilitates, ad interminabiles verborum lites, doctrinas theologicas revocant, & perpetuis sophisticis argutationibus divinas veritates implicant? Ex his Theologis scholasticis non fuisse Patres asserimus. At si Theologi scholastici nomine intelligis Doctores illos qui ex articulis revelatis suas eruunt decisiones, nemo nisi demens theologicam sapientiam Patribus denegabit.

VIII. Auctoritate ipsius Christi Domini propositio nostra evincitur. Inquit enim Salvator noster Ioan. cap. XIV *Paraclytus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia*. Et rursus cap. XVI. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*. Non di-

dicit aliquam, sed *omnem veritatem*. Has veritates, quas a Spiritu sancto acceperunt Apostoli, aut scripto, aut traditione fidelibus consignarunt, & ad nos usque derivarunt. In quem textum hæc S. Thomas *lect.* VI. scribit. *Ille vos docebit omnia: quia quæcumque homo doceat extra, nisi Spiritus sanctus interius det intelligentiam, frustra laborat: quia nisi prius adsit cordi audientis, otiosus erit sermo Doctoris . . . Facit autem nos scire omnia interius inspirando, dirigendo, & ad spiritualia elevando. Sicut enim qui habet gustum infectum, non habet veram cognitionem de saporibus; ita & qui infectus est amore mundi, non potest gustare divina*. Aut ergo dicendum est, divinas doctrinas insufficientes esse ad finem perducendi homines ad viam salutis, quod errore gravissimo non caret; aut sufficientes esse ad ea cognoscenda quæ ducunt in hunc finem. Rursus *Matth.* XXII. excitantur illæ quæstiones de solvendis, aut non solvendis tributis Cæsari, de resurrectione &c. Et Christus Dominus Iudæos his verbis redarguit. *Erratis, nescientes Scripturas, nec virtutem Dei*. Iterum *Ioan.* VII. iisdem ignorantiam Scripturarum improperat. *Scrutamini Scripturas: quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere, & ipsæ sunt quæ testimonium perhibent de me*. Nihil frequentius in Scripturis inculcatur quam earumdem investigatio & studium. *Concludamus itaque* (inquit perdoctus Iesuita Elizalde Lib. VI. quæst. XV. §. 2.) *nihil in sacris litteris esse manifestius quam magistro cuique morum necessariam prorsus esse scientiam, & peritiam Scripturarum, atque eos qui ex illis non docent, Theologos vocari quidem posse, esse tamen non posse*.

IX. Audio obstrepentes plures, hæc quæ hactenus dixi, theoretica esse. Ostende, inquiunt, practice, quomodo innumeræ quæstiones quæ a Doctoribus tractantur, resolvi ex Scripturis queant, & ex Patribus. Nisi hoc demonstretur, aerem verberamus. Qui fidelium confessiones non audiunt, qui humanæ societatis negotia non tractant, qui in cubiculo scribunt, facillime evulgant speciosas regulas, quæ practicæ directioni nihil deserviunt. Edissere nobis, ubinam in Scripturis sanctis doctrinæ reperiantur quibus resolvi queant ingentia illa opinionum volumina quæ edidere Diana, Castropalaus, Tamburinus, La Croix, Salmanticenses, & innumeri alii.

X. Respondeo iam me plures ostendisse, præfatas opiniones, quæ in utramque disputantur partem, neque in Scripturis, neque in Patribus reperiri. Sed assero in Scripturis divinis luculentissima refulgere principia quæ dictas opiniones saltem quantum ad medietatem declarant esse falsas. Siquidem si medietas harum opinionum vera est, medietas falsa sit necessum est. Spiritus autem Paraclytus, qui Spiritus veritatis est, qui descendit docere omnem veritatem, falsitatem quamlibet detestatur. Præterea plurimæ Casuistarum opiniones contrariæ peregrina commenta sunt ingeniorum luxuriantium, & discurrentium per va-

 stam

ftant Probabilifmi filvam, ut S. Auguftinus mirum in modum opportune *ferm.* CXLIII. *de temp.* docet. *Sunt ifta, fratres mei, magna magnorum deliramenta Deorum.*

XI. S. Paulus *ad Rom.* XII. hæc præfcribit. *Dico enim per gratiam quæ data eft mihi, omnibus qui funt inter vos: Non plus fapere quam oportet fapere, fed fapere ad fobrietatem.* Hoc divinum documentum paffim violant luxuriantia ingenia, quæ difputare, rixari, cavillari, non recte vivere docent. Cafuiftæ innumeras quæftiones movent fuper dubia peccatorum gravitate. Continenter altercantur, *utrum hoc mortale peccatum fit, aut veniale: utrum leve, vel grave.* Bilances in manibus habent omnino oppofitas. Duodecim feniores fuas habent bilances, quæ declarant peccatum effe mortale: duodecim alii feniores bilances habent, quæ oftendunt effe veniale. Et iftæ funt ftateræ dolofæ, ifta funt pondera, & pondera, quæ Scripturæ fanctæ exectantur. Sed ad Apoftolum redeamus. Plus fapere quam oportet fapere, volunt Probabiliftæ. Confinia malitiæ, limites gravitatis peccati non raro incogniti nobis funt. Declinandum malum quodcumque Scriptura fancta docet. Moraliftæ juniores plurimi hoc malum ad fuas bilances appendunt, illudque veniale effe declarant. fi veniale, committere illud homines poffunt quin confiteantur. Ingentia illa volumina inutilium quæftionum, a non paucis junioribus conflata, evincunt *illos fapere plufquam oportet fapere*, atque in Scriptura divina non inveniri principia quibus illorum quæftiones definiantur; fed principia occurrunt luculentiffima, quibus improbantur. Quare jure ipfi fatentur non fufficere Scripturas divinas ad illorum commenta refolvenda, neque ad Scripturarum ftateras appendi illa poffe, fed tantum ad ftateras humanæ rationis. Patres omnes femper in quæftionibus morum decidendis ad Scripturas appellarunt, ut probavi invictis teftimoniorum monumentis adductis. Ergo falluntur in hac parte illi qui negant ad divinas Scripturas confugiendum effe in definiendis morum regulis.

XII. Quod de Ecclefiæ mandatis, de matrimonio, de interdicto, de cenfuris opponitur, inane & vanum eft. Scripturas, & Traditiones divinas fufficientiffimas effe dicunt Patres omnes, ut cognofcamus quid bonum, quid malum, quæ ducunt, quæ retrahunt a via falutis: ut iifdem inftructi poffimus increpare, arguere, rationem reddere, & refolvere quæ contra opponi poffunt. Ipfæ Scripturæ, divinæque Traditiones docent nos obedire præceptis & fanctionibus Ecclefiæ. Plura præfcribit, plura vetat, & plures taxavit pœnas in delinquentes fancta mater Ecclefia: quæ omnia funt veluti externa præfidia, & fecundaria munimenta ad facrum illud divinæ doctrinæ depofitum fecurius cuftodiendum. Si multæ funt pœnæ cenfurarum, delinquentium multitudini, & neceffitati coercendæ temeritatis vertendum eft. Quæ pro matrimonio contrahendo, ceterifque fa-

facramentis cuſtodiendis, & frequentandis, pro feſtis, & ieiuniis ſervandis neceſſaria ſunt, ex apoſtolica Traditione habemus; & plura S. mater Eccleſia præſcripſit, quæ divinæ doctrinæ quammaxime conſentanea ſunt. Quæſtiones lutulentæ, quas de re uxoria agglomerarunt eruditi iuniores, improbari profecto ex Scriptura valent. Vel ipſa naturalis verecundia, & pudicus communis ſenſus plura iſtorum commenta deteſtatur. Et qui S. Pauli documenta de ſanctitate in matrimonii uſu cuſtodienda conſulit, magnopere perhorreſcit illarum quæſtionum ſtruem quam nonnulli conſarcinarunt.

XIII. Ceterum ſi ampliorem reſponſionem cupiunt iuniores ad ea quæ ex eccleſiaſtica præceptorum diſciplina obtrudunt, conſulant tres S. Auguſtini epiſtolas, nempe LXXXVI. CXVIII. & CXIX. ubi regulas generales invenient, & ſaluberrima documenta. Et primum *epiſt.* LXXXVI. hæc conſtituit. *In his enim rebus de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt. De quibus ſi diſputare voluerimus, & ex aliorum conſuetudine alios improbare, interminata luctatio, quæ labore ſermocinationis, cum certa documenta nulla veritatis inſinuet, utique cavendum eſt ne tempeſtate contentionis ſerenitas caritatis obnubiletur.* Communiter definita in Scripturis ſanctis eſſe ea quæ ad fidem, moreſque attinent, pro certo habet Auguſtinus. In iis vero de quibus nihil certi Scriptura divina ſtatuit, quid agendum? Mos populi, non mundani, ſed populi Dei, & inſtituta maiorum ſint pro formandis moribus regulæ, contentionibus, & litibus, quæ caritatem violant, pacemque turbant, ſublatis. Plura perſequitur Doctor ſanctus ibidem, quæ in anteceſſum damnant interminabiles controverſias. Lege, ſi per otium licet, integram citatam epiſtolam cum altera CXVIII. Pauca ego tranſcribo ex *epiſtola* CXIX. in qua illorum miſerandam ſane infelicitatem luget qui neglectis ſanctæ Scripturæ documentis rixantur, & volumina implent futilibus quæſtiunculis. *Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in divinis libris ſaluberrime præcepta ſunt, minus curantur, & tam multis præſumptionibus ſic plena ſunt omnia, ut gravius corripiatur qui per octavas ſuas terram nudo pede tetigerit quam qui mentem vino ſepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque ſanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Epiſcoporum ſtatuta inveniuntur, nec conſuetudine univerſæ Eccleſiæ roborata ſunt, ſed diverſorum locorum diverſis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino numquam inveniri poſſint cauſæ quas in eis inſtituendis homines ſecuti ſunt, ubi facultas tribuitur, ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo. Quamvis enim neque hoc inveniri poſſit, quomodo contra fidem ſint, ipſam tamen religionem, quam pauciſſimis & manifeſtiſſimis celebrationum ſacramentis miſericordia Dei eſſe liberam voluit, ſervilibus oneribus premunt, ut tolerabilior ſit conditio Iudæorum, qui etiam ſi tempus libertatis non*

 agno-

agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subiciatur. Sed Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta multa tolerat: & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit.

XIV. Plurima alia prætereo, & ultimum documentum altius memoriæ commendandum, quo suæ epistolæ finem Augustinus imponit, transcribo. *Et miror quia hoc te latet, quod non solum in aliis innumerabilibus rebus multa me latent, sed etiam in ipsis sanctis Scripturis multo nesciam plura quam sciam. Et ideo spem in nomine Christi non infructuosam gero, quia non solum credidi Deo meo, in illis duobus præceptis TOTAM LEGEM, Prophetasque pendere, sed etiam expertus sum, experiorque quotidie. Quandoquidem nullum mihi sacramentum, aut aliquis sermo admodum obscurior de sacris litteris aperitur, ubi non eadem præcepta reperiam. Finis præcepti est caritas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Et plenitudo legis caritas. Itaque & tu, Christiane, sive ista, sive alia, sic lege, sic disce, ut memineris verissime dictum:* Scientia inflat, caritas ædificat. *Caritas autem non æmulatur, non inflat. Sic itaque adhibeatur scientia tamquam machina quædam, per quam structura caritatis assurgat, quæ manet in æternum, etiam cum scientia destruetur: quæ ad finem caritatis adhibita multum est utilis, per se autem ipsam, sine tali fine, non modo superflua, sed etiam perniciosa probata est.*

XV. Pauca meditare in hoc sancti Augustini testimonio. Primum non in aliis innumeris scientiis modo se multa ignorare, sed de ipsis etiam Scripturis sanctis multo plura se nescire quam tenere fatetur. Si hæc Augustinus de se testatur, qui tot volumina perpetuis Scripturarum testimoniis intexta edidit, quid mihi homuncioni dicendum? Verum imitemur hunc doctissimum Magistrum, qui spem erigendam admonet. Siquidem, ne quisquam se a legis sanctæ observatione excusare iure possit, Deus infinita sapientia & misericordia universam suam legem, & Prophetas duobus mandatis caritatis conclusit. Qui hoc brevissimum compendium cuique manifestum felicius ac profundius penetrat, in æternæ salutis negotio Platone, Aristotele præstantior, & omnium Theologorum doctissimus est. Non modo hoc credidi Deo meo sic revelanti, & toties per Evangelistam Ioannem testanti, inquit Doctor sanctus, verum etiam expertus sum quotidie, universam legem & Prophetas in duobus caritatis mandatis includi. *Non solum credidi Deo meo, in illis duobus præceptis totam legem, Prophetasque pendere; sed etiam expertus sum, experiorque quotidie.* Nullum quippe, subdit, in sacris litteris vel obscurum arcanum mihi aperitur, *ubi non eadem præcepta reperiam.* Licet plus ego ab Augustino distem, quam pygmæus a gigante, tamen idipsum experior quotidie. Sola sermonis Christi habiti ad discipulos in monte

le-

lectio, sola meditatio caritatis divinae, eiusque donum me plus instruit, plus mihi luminis ad conscientias & meam, & aliorum moderandas tribuit quam plurium Casuistarum voluminum diuturnum studium. Fusius hanc Augustini doctrinam exponam *Tom. II. Lib. II. diss.* III. *cap.* IX. *&* X. ex S. Ioanne Chrysostomo, aliisque Patribus.

XVI. Oculos nunc paullisper in plures Casuistas converte. Doctrinam isti cum Augustini doctrina recta pugnantem constituunt. Quandoquidem non legem universam ad caritatis praecepta revocant, sed contra primum caritatis mandatum quasi de medio tollunt. Docent, hoc primum mandatum nullam obligationem a praeceptorum, universaeque legis observatione distinctam imponere; neque obligare iuxta alios per totam vitam, secundum alios in articulo mortis tantum, & iuxta alios intra quinquennium. Porro quamvis doctrina haec antievangelica proscripta ab Ecclesia sit; tamen istorum Theologia magna in parte huic erroneo fundamento superstructa est: quoniam ante proscriptionem praefatae doctrinae illam composuere. Quare mirum non est, si hac reiecta clavi, quae Augustino vel obscuriora Scripturarum arcana, & universae legis intelligentiam aperiebat, non pauci Casuistae, veluti cymba clavo destituta, inter despumantis maris undas, per immensum pugnantium opinionum chaos circumferantur, & cuiusque doctrinae vento huc & illuc fluctuantes ad scopulos allidant naviculam, ut infra fusius declarabo.

XVII. Opponunt contra ea quae hactenus dicta sunt, auctoritatem S. Matris Ecclesiae, prohibentis vulgares sacrae Scripturae versiones. Hinc haeretici insequuntur Romanam Ecclesiam, quod defraudet fideles cibo & potu verborum Dei. Nimis ergo ad haereticos declinamus, dum Scripturarum cognitionem adeo necessariam ad mores christianae vitae formandos instituimus. Huic oppositioni, non meis, sed P. Michaelis Elizalde Iesuitae verbis *Lib. VI. quaest.* XV. *§.* 5. respondere volo.

„ Enimvero (inquit) & haereticis hinc in Ecclesiam garrientibus, & simul Moralistis, si qui necessitatem cognitionis & scientiae Scripturarum negaverint, resistendum est. Et primum quidem haereticis. Nam Ecclesia sancta non ideo eas vulgares versiones prohibuit, quia Scripturae cognitionem necessariam non arbitraretur, sed in necessitate duorum malorum, ut maius vitaret, minus malum sapienter elegit; ut sapiens medicus venam scindit, ut imminentem morbum praecaveat. Fervebat enim, ac in dies serpebat bestialis illa haeresis quae aiebat, sine ulla visibilis regulae necessitate sacram Scripturam patere universis, & Ecclesiae inde iudicibus detrectabant, ex quo id unum factum, ut unum Papam tollerent, omnes efficerent Papas, sutores, sartores, ancillas, & nefarios quosque.

„ Miser sane eunuchus ille qui Isaiam legebat, & non intelligebat. *Putas ne* „ *intelligis quæ legis? Qui ait: Et quomodo possum intelligere, si aliquis non docuerit mihi: rogavitque Philippum ut ascenderet*, & ab illo edoctus est &c.

„ Neque tamen, si qui erunt, negantibus necessitatem scientiæ & doctrinæ Scri- „ pturarum ad regendas animas, & conscientias est ullo modo consentiendum. Et „ ut hac prima instantia utar, quid Moralistæ quique boni, & præcipui, ac fe- „ re omnes eam doctrinam, qua regendas conscientias existimarunt, non vulga- „ ri idiomate, sed latino dumtaxat edunt, & ediderunt? Improbantque & iure „ omnes, quosdam, ut vocant, Morales Romancistas . . . Tum, ut in Ecclesia „ ordo servaretur, quem Paulus præscripsit, nec oculi omnes essent, nec omnes „ pedes, sed essent alii Doctores, & Pastores, alii solum oves: quem ordinem „ Valdensium, ac Presbyteranorum factio sustulit contra expressas Scripturas; at „ Orthodoxi omnes servant . . . Unde stultam eam argumentationem dicerent. „ Hæc doctrina non nisi plerisque omnibus impervio docetur, & traditur: ergo „ illa necessaria non est pro moribus christiane instituendis: atque hac instantia „ argumentum factum retorquetur. Nam idem prorsus, ac eodem modo pro „ Scripturarum necessitate respondemus, eas nimirum sciendas esse a Doctoribus „ morum, quas ipsi deinde fidelibus communicent, mores illorum & vitam ex „ ipsis, non autem dolosis nimium humanorum discursuum stateris mensurando, „ ac instituendo.

„ Quin quo apud fideles est huius cognitionis maior inopia, & sterilitas, eo „ scientiores, doctiores, diligentioresque esse tenentur Doctores. Neque Ecclesia „ sancta sensa sua, aliquorum instar, mutat, sed semper tenuit, tenetque scien- „ tiæ Scripturarum necessitatem; & tunc quando vulgares versiones, quasi una „ manu removit, ea de causa maxime manu altera necessitatem istam demon- „ stravit, summa quadam diligentia cathedras Scripturæ erigendo, atque ad eius „ cognitionem obligando. “

XVIII. Nonne sacrum Tridentinum Concilium *sess. v. cap.* 1. iubet in Monasteriis Monachorum, in Conventibus Regularium, & in Ecclesiis cathedralibus, in Academiis, in Universitatibus cathedras interpretandæ Scripturæ sanctæ erigi, eiusdemque studium excoli diligentia summa? Nonne Episcopos tamquam Sedis Apostolicæ delegatos monet, ut hoc in negotio exequendo vigilantes sint, eosque ad hoc munus promoveri inculcat qui digniores sint & doctiores? Cur Concilium tanto zelo hoc divinæ Scripturæ studium iussit, & commendavit, nisi ut & fidei, & morum doctrina sarta tecta custodiatur?

XIX. Ut rem omnem paucis perstringam, doctrina Dei revelata omnibus necessaria est, quemadmodum cibus & potus. Verum sicuti parvuli aliena, non propria manu alimentum sumunt, ita Scripturæ sanctæ, & divinarum Traditio-

num

num doctrinam rudes & idiotæ assequi proprio studio nequeunt: idcirco doctorum Parochorum, aliorumque ministrorum ore hæc doctrina illis communicatur. Doctores vero, & magistri morum, conscientiarum arbitri seipsis investigare & scrutari divinas Scripturas astringuntur. Gladio verbum Dei comparatur. Gladius autem in imperitorum manibus ad illorum internecionem sæpe inflectitur; in manibus vero peritorum ad defensionem, & hostium repressionem inservit. Et ne in profligando ineptissimo commento longior sim, non ne omnes uno ore fatentur relaxatam plurimum esse Moralem christianam? Qua autem alia ratione reformari ea potest, nisi revocando illam ad rectam & indefectibilem regulam? Quænam hæc? Doctrina divina scripta, & tradita. Omnes Patres, omnes librorum quos spirituales vocant, Scriptores hanc divinam doctrinam scrutati sunt, & ex hac suas derivarunt instructiones, & præceptiones. Missis itaque humanis ratiunculis, partium studiis, & simultatibus, in hanc sanctissimam legem toto virium conatu incumbamus.

§. VII.

Probabilistæ in dirimendis conscientiæ quæstionibus utuntur principiis pugnantibus cum Scripturis sanctis: quæ illos necessario in interminabiles verborum, & quæstionum pugnas detrudunt. Iure asserunt illorum plures, proprias suas quæstiones nec reperiri, nec decidi ex Scripturis, & Patribus posse. Adhortatio Ludovici Granatensis ad studium Scripturarum.

I. HAEC sunt principia quibus passim utuntur Probabilistæ. *Melior est conditio possidentis. In dubiis, & obscuris benignior præferenda opinio. Odia restringenda, favores amplianda. Nonne omnes sic vivunt? Nonne omnes sic faciunt? Numquid omnes Deus damnabit? Iugum meum suave est. Voluntate consequenti Deus abrogat præcepta decalogica, quæ voluntate antecedenti imposuit, quoties opinio minus probabilis dictat nos non obligari ad illa præcepta.* His commentis præventi, mirum non est, si opinionum præliis, ut Christus dicit, se se conficiant. Evangelicum textum citatum Casuistæ plurimi in sensu evidenter erroneo interpretantur, ut fusius *Tom. II.* explicabo. Pauca nunc perstringam. Ut arctam Christi viam dilatent, eiusque legem sensibus accommodent, continenter clamitant: *Iugum meum suave est.*

II. Sanctissima Christi lex a gravissimo servitutis concupiscentiæ & peccati iu-

go in libertatem filiorum Dei nos afferuit. Opinio & doctrina huic legi favens benigna & suavis est: quia spiritualem divinamque nostram libertatem fovet & sustentat. Contra opinio probabilistica adversus hanc legem, & libertatem spiritualem favens concupiscentiæ, & appetitionibus, rigida, severa, crudelis est: quia gravissimum servitutis concupiscentiæ iugum, & vincula gravat, stringit, premit, atque adeo iugum servitutis peccati gravius efficit. Haec est omnium Patrum, & Sanctorum luculentissima doctrina, ex ipsa Scriptura sancta manifeste hausta. Inquit enim Eccles. cap. xl. *Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & iugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum usque ad diem sepulturæ*. Item cap. XXVIII. *Iugum enim illius iugum ferreum est*. Ut mundani & carnalis iugi feritatem, & opprimentem tyrannidem deprehendas, serio animo reputa luxuriosum libidini operam dantem, lue venerea marcidum, ulceribus putridum, vomicas, carcinomata, & alias horridas plagas patientem. Meditare avarum æstu pecuniarum ferventem, immanem, trucem, crudelem & in proximum, ut illius secondum sanguinem eliciat, & in se ipsum, qui maria & terras peragrat, & gravissima pericula sustinet, ut opes congreget, augeatque, quin umquam pecuniarum sitim extinguat. Considera helluones, & vinolentos inter ructus & crapulas stomachi doloribus, febribus, stupore, & insania laborantes, Deo & hominibus invisos. Illorum confessionem nobis Scriptura sancta repræsentat Sap. v. *Lassati sumus in via iniquitatis, & ambulavimus vias difficiles*.

III. E cælorum solio descendit Redemptor noster, qui omnes in sinum misericordiæ suæ, & in portum tranquillitatis, & dulcissimæ suavitatis invitavit Matth. cap. XI. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos*. Clamat quoque S. Paulus: *Vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis*. Iugum ergo Christi suave est caritatis suavitate, dulcedine libertatis filiorum Dei. Ergo illa doctrina suavis & benigna est quæ hanc libertatem a peccati servitute custodit, quæ divinæ legis observationem promovet. Ita docent omnes Patres.

IV. Contra clamant & vociferantur Casuistæ plures. Opinio favens divinæ legi rigida & sæva est. Opinio eximens Christianos ab hac lege, & indulgens libertati contra legem benigna, blanda, suavis est. Ergo Probabilistæ vi sui Probabilismi apertissime pugnant cum Scripturis sanctis, & cum universa Patrum antiquitate. Iure ergo in opinionum chaos detrusi altercantur. *Licet, & non licet: peccat, & non peccat: est mortale, non est mortale: est veniale, non est veniale: tenetur, & non tenetur. sufficit, & non sufficit: obligat, & non obligat: potest, & non potest: probabile est urgere, probabile est non urgere: qui probabiliter operatur, prudenter operatur: qui sequitur opinionem minus probabilem contra*

tra legem, vere probabiliter operatur: ergo prudenter, ergo licite, ergo tute. Hoc est idioma probabilisticum a Scripturis sanctis prorsus alienum. Quid, si in medium promerem ius illud supremum quod sibi arrogant Probabilistæ, convertendi legem in non legem, & non legem in legem, & vitium in virtutem, & virtutem in vitium media opinione probabili? Sufficiat unum Caramuelis axioma ex *prælud. ad Theolog. Fundam.* decerptum. *Certi sumus tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut quærenti, an hoc aut illud liceat, sufficiat respondere: DIANA dixit.* Adde, Tamburinus dixit, Escobarius dixit, Castropalaus dixit, Caramuel dixit. Sexcenta similia paradoxa sane portentosa afferre in medium possem, quæ horrorem ingerunt.

V. Cetera alia indicata paradoxa *Tom. II.* ad libram vocabo. In dubiis benigniorem opinionem faventem libertati seligendam esse, improbatur a Scripturis sanctis, ut *loc. cit.* demonstrabo. S. Thomas 2. 2. *quæst.* lx. *art.* 4. expendens illud Iob ix. *Verebar omnia opera mea*, sic ait: *Cum debemus malis nostris adhibere remedium, expedit ad hoc ut securius remedium apponatur, quod supponatur id quod est deterius.* Sophisma illud seductionis plenissimum, quod antiqui opinatores, & laxarum opinionum propugnatores opponebant Augustino, pudore suffundere & quidem gravi deberet Casuistas non paucos. *Quam multi hoc faciunt? Quis non facit? Num omnes perditurus est Deus?* Quibus ita occurrebat S. Doctor. Non afferamus stateras dolosas, sed *afferamus divinam stateram de Scripturis sanctis*. Istorum ora obstruit Scriptura sancta. *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies.* A vero deviare Probabilistas vi Probabilismi certum est, cum præscindant a vero, & a falso, ut probabile hominum mente, & ratiunculis humanis confictum sequantur.

VI. Quid ergo agendum, ut a tantarum opinionum labirynthο pedem referamus? Opportuno exemplo Auctor operis imperfecti in Matthæum rem declarat. Qui a vera semita aberrant, quo longius abeunt, eo se viarum diversitate magis implicatos vident. Ut se liberent, ad principium, unde declinarunt, redeant. Probabilismus homines opinatores a via evangelica abducit, & in quæstionum silvam eosdem intrudit, ut per vias latas & spatiosas deambulent. Regrediendum ad arctam Evangelii, unde discesserunt, viam: principia illa caritatis universalissima spectanda, quæ intra hanc angustam semitam nos continent. Qui viam latam ambulant, multi sunt, & non solum indocti, sed & docti: suos magistros habent isti, sicuti habebant populi tempore Prophetarum, & Salvatoris nostri. Libros suos, & ingentia quæstionum volumina scrutantur, & componunt. Suam scientiam, suum novum opinandi modum habent, & secure se ambulare, portumque se consecuturos arbitrantur. Risu, & sibilis hæc nostra ex-

excipient, recantantes vetus axioma oppositum Augustino: *Quam multi hoc faciunt? Et quis non facit? Num omnes perditurus est Deus?*

VII. Tu interim, lector, sanum cape consilium. Divinas Scripturas sub Patrum sanctorum, & S. Matris Ecclesiæ disciplina investiga. Audi S. Paulum ad Timoth. I. cap. VI. *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri IESU Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum. ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones* &c. Item II. cap. II. *Stultas autem, & sine disciplina quæstiones devita: sciens quia generant lites.* Rursus cap. IV. *Prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus; & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.*

VIII. Missis innumeris Patrum testimoniis pro assidua Scripturarum lectione, lubet pauca transcribere ex celeberrimo Theologo Ludovico Granatensi *Part. II. de devot. cap. IV. §. 7.* Ubi morem sæculi luget, quo vel ipsi Religiosi iuvenes, emissa professione, sterili aridoque Philosophiæ studio dant operam. Inquit enim: „Quam multi hodie studiosi sunt in mundo, & inter hos quam pauci, „qui discipuli sint IESU CHRISTI! Et, quod acerbissimum est, illi ipsi qui, „recenter mundo relicto, amplectuntur Religionem, vel eo tempore quo de„bent expoliare veterem hominem, & huic se disciplinæ impendere, cum vix „Deum gustare cœperunt, atque ad eum cognoscendum ægre aperuere oculos, „collocantur inter gentiles Philosophos, & in scientiis mundanis exercentur, „ubi in longum tempus nec verbum de IESU CHRISTO auditur. Quod stu„dium, etsi propter mutationem temporum, & hæreticorum perversitatem ali„quo modo necessarium sit, sic tamen tamquam magnam plagam sæculi no„stri, & vitæ debemus accipere, utpote quod nobis tantum temporis eripiat, & „separet, atque exules faciat tot annos a Salvatoris nostri consortio. Præsertim „si attendamus quod dicit Gregorius Nazianzenus, omnes illas Gentilium scien„tias & disciplinas tamquam plagas AEgypti ob peccata nostra in Ecclesiam in„trasse. Sed cum misera temporum conditio nos ad hanc necessitatem adegerit, „congruum illi tempus dandum & assignandum foret, atque ita providendum, „ut ædificium, & fundamentum virtutis sic constitutum esset in animis eorum „qui incipiunt, ut sustinendo isti oneri sufficerent. Sed quamdiu opus tenerum „est, & infans Christianus adhuc gustat lac IESU CHRISTI, stultitia est ipsum „illum ablactare, & gustum illi dare librorum Gentilium, *ubi non videt nisi* „*argumenta subtilia, & plena fallaciis sophismata.* Quid vero, si bene expen„damus, hoc est aliud quam imitari crudelitatem Pharaonis ruinam populi Dei

ma-

„ machinantis, cum imperaret ut quamprimum Hebræus masculus nasceretur, „ suffocaretur flumine, & aquis AEgypti? *Omnia* (inquit Sapiens) *tempus habent . . . tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus*. Tempus illud amplexando Deo debebatur, comparandoque amori tam forti, ut nullis „ aquis mundi suffocari posset, & extingui: quo facto paullulum licebit ab „ ipsius amplexibus recedere, ut necessitatibus proximi intendatur. Quid alias „ volebat Deus noster in lege, cum prohiberet ne sponsi cogerentur arma sumere, & ad bellum procedere? Quid significabat, cum vetaret operari in primogenito bovis, & non tondere primogenita ovium, nisi genus istud progenitorum, de quo hic loquimur, liberum esse a vinculis & oneribus istis, ut totum se sibi, & profectui suo impendat. Contra has leges omnes faciunt qui „ tempus istud suffurantur studio veræ sapientiæ, & veræ scientiæ, ut totos se „ humanis scientiis addicant." Hactenus Ludovicus Granatensis, cui nihil deest, inquit Contensonius, præter antiquitatem, ut Pater Ecclesiæ nominetur. Perpendant illi documentum istud qui menses & annos terunt in legendis variis libris, ut curiositatem & intellectum luxuriantem pascant & saturent, quin tamen sitim extinguant. Labra admoveant Scripturarum fonti, unde scaturiunt aquæ salientes in vitam æternam, & qui biberint ex his aquis, non sitient in æternum.

C A P U T VI.

Locus princeps Moralis christianæ est evangelicæ doctrinæ spiritus. Homo Dei a Christo IESU reformatus homini terrestri Adæ culpa deformato oppositus. Finis, & media christianæ Moralis.

I. PRincipem locum, unde Theologus moralis suas haurire conclusiones, & regulas quibus fidelium conscientias dirigere, animas sanare, & per Dei viam ducere valeat, esse evangelicæ legis spiritum, nemo ibit inficias. Non solum itaque divinas Scripturas investigare Theologi, & Confessarii astringuntur, sed eo potissimum intendere animum debent, ut novi testamenti, quod est veteris complementum & finis, scopum, & spiritum penetrent & comprehendant. Nisi prima cujusque scientiæ principia, & principale controversiæ punctum clare distincteque intelligas, aberrabis sane in conclusionibus deducendis. Et profecto quicumque librum aliquem magni momenti lecturus accedit, auctoris finem, & scopum comprehendere, doctrinæ spiritum & animam assequi, intimosque subire recessus primum omnium conatur. Christianorum liber Scriptura sancta est,

est, omnium librorum excellentissimus, in vetus & novum testamentum divisus: Illud plenum figuris & arcanis, quæ omnia in novo completa & reserata sunt. Scopus ergo & finis, quo omnia sacrosancta mysteria, præcepta, consilia, documenta christianæ legis tendant, omni virium conatu investigandum est. *Differt.* 1. hominem Adæ lapsu deformatum, infirmum, vulneratum, plagis dilaceratum, & semivivum vidimus. Ut hunc hominem sanaret, erigeret, & in Dei hominem transformaret, in mundum venit Unigenitus Patris carne sumpta. Huc omnia divinæ Sapientiæ arcana, huc lex sancta, huc Evangelia divina pertinent. Istius ergo hominis ex terreno cælestis imago nobis depingenda est, ut christianæ Moralis sublimitatem spectare quoquo modo valeamus.

§. I.

Finis, & media universæ evangelicæ legis est assimilatio hominis christiani cum Christo IESU.

I. EVangelicæ legis finis duplex: beatitudo æterna post mortem obtinenda; morum sanctitas in hac vita exercenda. Istius sanctitatis exemplar splendidissimum est ipse CHRISTUS IESUS, ut testatur Apostolus ad Rom. VIII. *Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* Exuenda imago hominis terreni est, atque hominis cælestis induenda, subdit idem Apostolus I. Cor. XV. *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis.* En christiani hominis fulgentissimam picturam, ipsius S. Pauli penicillo expressam. Qui hanc imaginem non exprimit, verus Christianus non est, homo Dei non est. Nisi Deus ipse voce Apostoli sui conceptis verbis hanc divinam hominis christiani dignitatem testaretur, inauditum nobis videretur paradoxon. Resipisce ergo, o homo, & memor excellentiæ tuæ, altius assurge. Recordare te esse genus electum, Sacerdotium regale, Deique filium. *Vos autem* (inquit S. Petrus Epist. I. cap. II.) *genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Imago ista cuiusque maculæ expers est, undique sanctitatis radios effundit, inquit S. Paulus: *Hæc voluntas Dei, sanctificatio vestra*: I. Thessal. cap. IV. Nec alio quam sanctitatis nomine Christianos appellat idem Apostolus: *Salutate omnes Sanctos*: II. Cor. cap. VII. *Omnibus Sanctis qui sunt Ephesi*: ad Ephes. I. Et quo pretio colores huius divinæ imaginis empti sunt? Sanguinis Christi effusione. *Empti estis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Quin corpora nostra membra Christi esse testatur. *Corpora vestra membra sunt Christi. Crescamus ergo in illo per omnia, qui est caput Christus.* Ephes. IV.

II. At qui fieri potest, inquis, ut christianus homo similis Deo evadat? Quæ sunt

sunt media quibus ascendere ad tantæ dignitatis fastigium possimus? Amoris divini ignis, consumpta lutulenti amoris mundani pice, purgatoque corde a terrenis sordibus, cælestem flammam accendit, quæ nos Deo similes, & universæ legis suæ observatores efficit, ut ipsemet Christus Redemptor noster voce Evangelistæ Matthæi *cap.* XXII. testatur *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem est simile huic. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ.* Quid ingenium torques, non ut hæc duo mandata altius penetres, sed ut ab aliorum observantia te subducas, & in sophisticarum quæstionum chaos te detrudas? Huc cogitationes, & mentis tuæ vires collige. Quem amas, non lædis, non injuriis afficis: quæ illius sunt, non furaris, ejusdem nomen non blasphemas, fraude illum non circumvenis: quæ placitura eidem prævides, strenue alacriterque exequeris. lites eidem non intentas: nihil quod displicere illi possit, peragere audes. Et ecce te doctorem, & observatorem universæ legis, si duo præfata mandata, cognitu facillima, explorata habeas. En quam verum sit effatum Apostoli Pauli: *Plenitudo legis dilectio.* Contra, si istius amoris ignis extinctus sit, aliorum præceptorum observantia nec similem te Deo efficit, nec ejus gloriæ participem. *Si caritatem non habuero, nihil sum.* I. Cor. XIII.

III. Hunc Dei hominem oppositum homini terreno distinctius Salvator noster delineat Evangelistæ sui Matthæi penicillo, *cap.* V. Illum octo beatitudinibus, paupertate, mansuetudine, misericordia, simplicitate, justitia, ceterisque virtutibus ornatum vult. Vetat illum esse iracundum, alienæ uxoris cupidum, juratorem, feneratorem, injuriarum ultorem, sed contra jubet illum benevolum, liberalem, pacificum, orantem, atque bonum exemplum præbentem. *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos. orate pro persequentibus & calumniantibus vos . . . Vade prius reconciliari fratri tuo. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est . . . Si oculus tuus scandalizat te, erue eum. Si manus tua scandalizat te, abscinde eam. Neque per caput tuum juraveris.* Ultra pergit *cap.* VI. & alia sublimiora vitæ christianæ præscribit documenta. Sancte operandum admonet, non ut hominibus, sed ut Deo placeamus. eadem nos metiendos mensura qua mensi fuerimus fratres nostros, prædicit. Divitias conquirere, sollicitos esse rei terrenæ, mundo inservire, & Deo interdicit; & cælesti regno acquirendo inhiare primum omnium imperat. *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus . . . Ne videamini hominibus jejunare. Nolite thesaurizare in terra. Nemo potest duobus dominis servire. Ne solliciti sitis quid manducetis. Si dimiseritis hominibus, dimittet & vobis Pater vester.* Sequenti *cap.* VII. judicium in fratrum actiones sibi reservat, sancta sancte tractanda, per angustam & arctam viam ingre-

in grediendum cum paucis, & pedem a via lata, per quam multi ambulant, coercendum, & alia similia praescribit. *Nolite iudicare. Nolite sanctum dare canibus. Intrate per angustam portam: quia lata & spatiosa porta est quae ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est quae ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Ultima tandem hominis christiani lineamenta haec sunt. Omnium bonorum huius mundi abdicatio quoad animi dispositionem, & promptitudinem. *Qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus.* Huius mundi habitatio, & bonorum usus adeo moderatus sit oportet, ut qui uxores habent, eisdem utantur ac si non haberent; ut qui divitiis affluunt, eas possideant tamquam non possidentes; qui flent, tamquam non flentes; qui gaudent, tamquam non gaudentes: quoniam mundus iste, non habitatio, non domus permanens est, sed via qua peregrinamur a Domino, sed stadium, in quo pugnandum, laborandum, patiendumque est, ut persequitur narrare Magister noster divinus voce Pauli. *Reliquum est ut & qui habent uxores, tamquam non habentes sint, & qui flent, tamquam non flentes; & qui gaudent, tamquam non gaudentes, & qui emunt, tamquam non possidentes; & qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur: praeterit enim figura huius mundi.* I. Cor. VII. Postremum coercere appetitiones nostras, affligere sensus, torquere carnem rebellem, crucem, qua assimilemur Salvatori nostro, quotidie deferre; sunt insignia illa & ornamenta quibus hominis christiani pictura refulget, & conformis splendet imagini Filii Dei. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam QUOTIDIE, & sequatur me. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.*

IV. Serio nunc perpendas velim, hanc quam delineavi hominis christiani imaginem, universis filiis Adam odiosam esse, infestam, repugnantem. Quoniam homo Dei Christi sanguine redemptus, in libertatem assertus & reformatus, opponitur homini terrestri Adae culpa deturpato. Christianus homo invisus mundo est, & carnalium hominum derisionem, improperia, persecutionem, & contemptionem provocat. Qui mundo placere contendit, christiani hominis imaginem exuit, & Christo nuntium remittit. Haec omnia nobis praedixit Magister noster dilecti sui Ioannis Evangelistae voce cap. XIV. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret: quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Et rursus ore Pauli intonat. *Si hominibus placerem, servus Christi non essem.* Item: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur.* Plura alia istius divinae imaginis ornamenta nunc praetereo brevitatis caussa.

§. II.

§ II.

Prima & potissima christianæ vitæ principia, humilitas opposita superbiæ peccati originalis, & caritas quæ huius vitæ anima est.

I. QUoniam fieri nequit ut Theologus, aut Confessarius populi fidelis animas ab infirmitate sanare, & in salutis æternæ via regere, & instruere possit, nisi & primum fundamentum, & formam christianæ vitæ perfecte calleat, idcirco hæc duo potissimum explicanda, & sigillatim enucleanda sunt. Dissertatione prima protoparentem nostrum superbia inflatum a Deo defecisse, & cetera perpetrasse, palam feci. Peccatum itaque originale, quod omnes Adæ posteri contrahunt, superbia est, & hac superbiæ peste inquinati nascuntur omnes filii Adæ. Antidotum directe superbiæ oppositum humilitas est. Quemadmodum Ethnicorum sapientes originale crimen ignorarunt, ita humilitatis antidotum penitus eosdem latuit. Ceteras virtutes morales, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, liberalitatem, magnanimitatem, aliasque miris præconiis celebrarunt, virtutis autem nostræ vel ipsum nomen ignotum iisdem fuit. De hac autem nobis in præsentia sermo erit.

II. Sublime & excelsum ædificium, quod excitaturus Dei Filius homo factus in mundum venit, duobus potissimum constat: humilitate, quæ fundamenti loco posita est, & caritate, quæ totius fabricæ forma est, præbens valorem, pulchritudinem, & firmitatem, quæque partes omnes mirabili fœdere coniungit atque consolidat. S. Thomas 2. 2. quæst. clxi. fusum de hac virtute sermonem sex articulis distinctum habet. Pauca ex *art. 5. ad 2.* transcribo. *Dicendum, quod sicut ordinata virtutum congregatio per quamdam similitudinem ædificio comparatur; ita etiam illud quod est primum in acquisitione virtutum, fundamento comparatur, quod primum in ædificio iacitur. Virtutes autem veræ infunduntur a Deo. Unde primum in acquisitione virtutum potest accipi dupliciter. Uno modo per modum removentis prohibens; & sic humilitas primum locum tenet, inquantum scilicet expellit superbiam, cui Deus resistit, & præbet hominem subditum, & patulum ad suscipiendum influxum divinæ gratiæ, inquantum evacuat inflationem superbiæ. Unde dicitur Iacobi IV.* quod Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Et secundum hoc humilitas dicitur spiritualis ædificii fundamentum.* Ex hac Angelici doctrina necessario consequitur, nullam comparari sine humilitate virtutem posse, quemadmodum nulla domus, nullum ædificium construi, & erigi, nisi prius iactum fundamentum præcedat, cui tota superstruatur moles, valet.

III. Patres omnes toti sunt in hac explicanda, & commendanda virtute, quæ sicut

ficut est universarum virtutum principium, & fundamentum, ita est difficilior & cognitione, & executione. Nisi Filius Dei verbo, & opere eam docuisset, vix eluceret inter homines natura vitiata superbos, inflatos, superciliosos. Exinanivit se Christus Dominus formam servi accipiens, ut inflictis per originalis peccati superbiam vulneribus sanatis, exemplo suo edoctos humilitatem homines postliminio in cælum revocaret. Audiamus S. Augustinum *Lib. de sanct. virg. cap.* XXXV. in hæc Christi verba. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*: & in hæc alia: *Discite a me, quia mitis sum & humilis corde*. quæ sic interpretatur. *Ille ille cui omnia tradidit Pater, & quem nemo agnoscit nisi Pater, & qui Patrem solus agnoscit, & cui voluerit revelare, non dicit: Discite a me mundum fabricare, aut mortuos suscitare, sed* quia mitis sum, & humilis corde. *O doctrinam salutarem! O Magistrum, Dominumque mortalium, quibus mors poculo superbiæ propinata atque transfusa est! Noluit docere quod ipse non esset: noluit jubere quod ipse non faceret. Video te, bone Iesu, oculis fidei, quos aperuisti mihi, tamquam in concione generis humani clamantem atque dicentem:* Venite ad me, & discite a me. *Quid, obsecro te, per quem facta sunt omnia, Fili Dei, & idem qui factus es inter omnia, fili hominis, quid ut discamus a te, venimus ad te?* Quoniam mitis sum, *inquit*, & humilis corde. *Huccine redacti sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi in te, ut hoc pro magno discamus a te, quoniam mitis es & humilis corde? Ita ne magnum est esse parvum, ut nisi a te, qui tam magnus es, fieret, disci omnino non posset? Ita plane. Non enim aliter invenitur requies animæ, nisi inquieto tumore digesto, quo magna sibi erat, quanto tibi sana non erat. Audiant, & veniant ad te, & mites atque humiles esse discant a te, qui misericordiam, & veritatem tuam requirunt, tibi vivendo, non sibi.*

IV. Hanc Augustini doctrinam paucis, sed perspicuis verbis exponit Angelicus *loc. cit. art.* 2. ubi inter plura hæc habet. *Unde humilitas præcipue videtur importare subiectionem hominis ad Deum*. Superbia erigit hominem supra Deum, humilitas illum deprimit, & subiicit Deo. Duplicem distinguit humilitatem, mentis nempe, & cordis; seu eadem virtus in appetitu residens a mentis cognitione tamquam a regula dirigente, & moderante pendet. Cognitio propriæ infirmitatis & paupertatis mensura est & norma humilitatis. *Et ideo* (ibi Angelicus subdit) *cognitio proprii defectus pertinet ad humilitatem, sicut regula quædam directiva appetitus.*

V. S. Bernardus *serm.* XLII. *in Cant.* similiter duplicem distinguit humilitatem: alteram, quam parit veritas, & non habet calorem; alteram vero, quam veritas format, & inflammat. atque hæc quidem in affectu, illa in cognitione consistit. Etenim tu, si temetipsum intus ad lumen veritatis, & sine dissimulatione inspicias, & sine palpatione diiudices, non dubito quin humilieris, in oculis tuis factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortasse id esse patiaris in ocu-

oculis aliorum. Eris igitur humilis, sed de opere interim veritatis, & minime adhuc de amoris infusione. Cassianus *Collat.* xv. *cap.* VII. inquit: *Humilitas est omnium magistra virtutum: ipsa est caelestis aedificii firmissimum firmamentum: ipsa est donum proprium atque magnificum Salvatoris*. S. Leo Pontifex Maximus *serm.* VII. *de Epiphan* similia pangit huic virtuti elogia. *Tota christianae sapientiae disciplina non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriae, sed in vera, & voluntaria humilitate consistit, quam Dominus Iesus Christus ab utero matris usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine elegit, & docuit*. S. Ioannes Chrysostomus *homil.* XLVII. *in Matth.* fusius humilitatis christianae necessitatem, & fulgentissimas praerogativas describit, eamque, ut ceteri Patres omnes, fundamentum constituit divini aedificii, quod Christus erexit, perfecitque. *Istius ergo corporis caput est humilitas: quapropter suas ab ea beatitudines Christus auspicatur*. Beati, *inquit*, pauperes spiritu: *istud caput non est equidem ornatum caesarie, aut intortis artificiose capillis, tot tamen pollet illecebris, ut vel ipsum ad se Deum alliciat. Ad quem enim, inquit, inspiciam nisi ad mitem, & quietum, & humilem, & trementem sermones meos?*

VI. Plurima alibi habet Chrysostomus, plurima Basilius, ceterique Patres, qui omnes testantur nullam comparari virtutem posse, neque retineri, humilitate sublata; quemadmodum corporis membra sine capite, & parietis aedificium sine fundamento consistere nequeunt. Sed iterum loquatur S. Augustinus *epist.* LVI. ad Dioscorum. *Huic te, mi Dioscore, ut tota pietate subdas velim, nec aliam tibi ad capessendam & obtinendam veritatem viam munias, quam quae munita est ab illo qui gressuum nostrorum, tamquam Deus, videt infirmitatem. Ea autem est prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas. Et quoties interrogares, hoc dicerem, non quod alia non sint praecepta, quae dicantur, sed nisi humilitas omnia, quaecumque bene facimus, & praecesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & apposita, cui adhaereamus, & imposita, qua reprimamur, iam nobis de aliquo bene facto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia vero etiam in recte factis timenda est, ne illa quae laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rethor ille nobilissimus cum interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentiae praeceptis observari oportere, pronuntiationem dicitur respondisse: cum quaereretur quid secundo, eamdem pronuntiationem: quid tertio, nihil aliud nisi pronuntiationem dixisse: si interrogares & quoties interrogares de praeceptis christianae religionis, nihil aliud respondere nisi humilitatem liberet, etsi forte alia dicere necessitas cogeret. Huic humilitati saluberrimae, quam Dominus noster Iesus Christus, ut doceret, humiliatus est* &c.

VII. Adeo explorata res est, humilitatem esse primam christiani aedificii petram, primum & validissimum antidotum, quo vulnus naturae humanae ex peccato ori-

ginali inflictum sanatur, ut vel ipse hæresiarcha Calvinus doctrinam Augustini adoptet, & meditandam præbeat.

VIII. Ut vero tantæ virtutis exercitium S. Augustinus suadeat, ob oculos tuos paupertatem, miseriam, & plagas animæ tuæ exponit in *Psal.* LVIII. *conc.* II. his verbis. *In omnibus implet quod dictum est:* Misericordia eius præveniet me. *Cogitate quod dictum est:* præveniet me: *si aliquid tuum primum attulisti, ex eo tuo aliquo bono primo Dei misericordiam meruisti, non te prævenit. Quando autem intelligis, quia præventus es, nisi intelligas, quod ait Apostolus:* Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? *Hoc est* misericordia præveniet me. *Denique attendens omnia bona, quæcumque habere possumus, sive in natura, sive in instituto, sive in ipsa conversatione, in fide, in spe, in caritate, in bonis moribus, in iustitia, in timore Dei, totum non esse nisi ex illius donis ita conclusit.* Deus meus misericordia mea. *Quid est* misericordia mea? *Si dicas salus mea, intelligo, quia dat salutem: si dicas refugium meum, intelligo, quia confugis ad eum: si dicas fortitudo mea, intelligo, quia dat fortitudinem.* Misericordia mea *quid est? Totum, quidquid sum, de misericordia tua est. Sed promerui te, invocando te. Ut essem, quid feci? Ut essem, ut te invocarem, quid egi? Si enim egi aliquid, ut essem, iam eram, antequam essem. Porro si nihil omnino eram, antequam essem, nihil te promerui, ut essem. Fecisti ut essem, & non tu fecisti ut bonus essem? Dedisti mihi ut sim; & potuit mihi alius dare ut bonus sim? Si tu mihi dedisti ut sim, & alius mihi dedit ut bonus sim, melior est ille qui mihi dedit ut bonus sim, quam ille qui mihi dedit ut sim. Porro quia te nemo melior, nemo te potentior, nemo te in misericordia largior, a quo accepi ut essem, ab illo accepi ut bonus essem,* Deus meus misericordia mea.

IX. Quemadmodum ergo omnia opera nostra bona initium a divina misericordia accipiunt; ita ab humilitate virtutes nostræ omnes inchoantur, ab humilitate, & caritate perficiuntur, ab humilitate conservantur. Plura mihi de humilitate in tractatu de virtutibus. Hæc nunc pauca delibavi, ut altissimi ædificii christianæ vitæ basim & fundamentum brevissime indicarem.

X. Reliquum nunc esset ut caritatem, quæ veluti forma est, & anima totum ædificium vivificans, & copulans, explicarem, eiusdem prærogativas, & characteres describerem. Verum hoc egi *Tom. I. in Decal.* quæ consulere ibidem poteris. Sat nunc mihi est dicere, has duas virtutes mutuo se amplecti, tamquam basim, & formam ædificii, ut optime *epist. ad Demetriad.* exponit S. Prosper. *In nullo hæ virtutes ab invicem dividuntur, & ambarum tam indiscreta connexio est, ut qui in una earum construitur, simul utraque potiatur. Sicut enim pars caritatis est humilitas, ita pars humilitatis est caritas. Et si illa recolamus quæ sine bono caritatis infructuosa esse Apostolus definivit, inveniemus eadem similem habere vanita-*

tem,

tem, si eis humilitas vera defuerit. Quem enim fructum habebit aut cum inflatione scientia, aut cum humana gloria fides, aut cum iactantia largitas, aut cum elatione martyrium? Unde quia in districtionem superbiae & humilitas tendit, & caritas, de utraque habeatur dictum quidquid de una est disputatum.

XI. Si plura de humilitate cupis, consule S. Thomam *loc. cit.* & ceteros Ecclesiae Doctores, nec non libros quos spirituales vocant. Hæc ego pauca delibavi, ut postquam ideam generalem christianæ vitæ adumbravi, duo prima & capitalia lineamenta, quæ sunt veluti spiritus & anima divini ædificii a Christo Domino erecti, luculentius ob oculos exponerem. Unum tibi sub istius capitis finem meditandum propono. Cum mundani homines vident Christianos, Sacerdotes, Religiososque viros in luxuriæ, avaritiæ, iræ, & similia flagitia prolapsos, obmurmurant, stupent, admirantur, illosque damnari dumtaxat fere sibi persuadent qui eiusmodi sceleribus inquinantur. Multos æternum perire ob luxuriam potissimum, & avaritiam Scriptura sancta docet. Verum enimvero plurimi, & forte maiori ex parte eorum qui damnantur, occultissimo superbiæ vitio pereunt. Superbia cecidit Lucifer cum tertia stellarum parte: superbia corruit Adam humani generis parens. Peccatum istud superbiæ originalis contrahimus omnes. Hic est noster morbus prævalens, hæc febris omnium infestissima, quæ medullas omnes pervadit; hæc pestilentior infirmitas, quæ ex insidiis, & veluti per cuniculos animarum stragem inducit. A carnalibus vitiis, quæ sensus hominum offendunt, & infamiam pariunt, sin minus amore virtutis, saltem ignominiæ subeundæ timore abstinemus. Sæpe vitio vitium tegimus, & ut mundi favorem, & plausum captemus, carnem, & cetera sordida crimina opere, nedum ore detestamur. At fulgidum est superbiæ crimen, quod oculorum aciem fugit, & splendidam sæpe induit vestem. Vel ipsum bonorum operum meritum sæpe insidiose surripit, aut insidias eidem struit. Undique nos obsidet, & circumvenit, ut vel de ipsa gloriemur sanctitate. Itaque si plures moriuntur ob scelera minora, seu ob morbos mitiores, consequitur plurimos perire ob infirmitatem graviorem, quæ altius, sævius, & insidiosius in animos nostros dominatur, qualis superbia est. Plura dicturus sum, cum de vitiis capitalibus sermo erit. Nunc ex his paucis collige, quam verendum timendumque nobis sit. Nobis blandimur interdum, quod simus casti, pauperes, æqui, non iracundi, non vindicatores, mundo amabiles, & piis operibus fecundi. At sæpe philautia vaferrima serpit, rodit, & occultissimos subit recessus, elationem suscitat, & tumentes efficit animos nostros. Ad scopulum istum non raro animas allidunt, qui? Nos ipsi, Theologi, Dei ministri, Confessarii, qui, ut emineamus in populis, aut placentia loquimur, & opiniunculas indulgentes carni obfirmate defendimus, ne mundanæ existimationis iacturam faciamus, aut rigidiorem doctrinam ostentamus, ut

hac via singularem nobis plausum captemus. Ne multa. Undique insidiæ, undique pericula. Ad firmam humilitatis anchoram alligandæ animæ nostræ sunt, si æternum declinare naufragium sincere volumus.

CAPUT VII.

Alter Theologiæ morum fons est Christi Domini oraculum: Multi sunt vocati, pauci vero electi. *Fidelium adultorum plures damnari quam salvari omnium argumentorum genere demonstratur. Idem ne de Sacerdotibus, & Religiosis dicendum est?*

I. NEmo me redarguat, quod locorum theologicorum numerum augere velim. Nam locus iste non est a loco Scripturæ sanctæ distinctus, sed idem morum Theologiæ accommodatus, & quidem, nisi me meus fallat amor, cum lectorum profectu. Antequam vero ultra provehor, & hanc gravissimam ingredior difficultatem, murmura, erronea præiudicia, & puerorum terriculamenta, quæ Benignistæ, seu laxioris doctrinæ patroni non pauci passim exaggerant, profliganda sunt. Continenter Casuistæ similia vociferantes obtrudunt. Sublato Probabilismo, reiecta casuistica benigna doctrina, quis confessiones excipiet, quis sacramenta administrabit? Ex doctrina antiprobabilisthca consequitur, plurimos damnari, paucos salvari. Sed facessat Rigorismus iste immanis, & truculentus, qui in deliciis habet sævire in fratres, torquere miseros fragilesque peccatores, replere animabus Christi sanguine redemptis infernum. His vocibus & vanis præstigiis ingentes numerosasque turbas sibi conciliant, plausum & acclamationes sibi captant universales.

II. En, lector christiane, quo nos malorum adduxit novus opinandi modus, ut loco absurdi crudelissimi, & horrendi obtrudatur quod est luculentissimum IESU Christi Salvatoris nostri oraculum. Si Christus aperte dixisset: Videte ne quis vos nimia severitate opprimat; cavete ne quis vos seducat, ut per viam arctam & angustam deducat: quoniam via lata & spatiosa est quæ ducit ad vitam æternam; arcta vero & angusta quæ ad perditionem tendit; & pauci sunt qui intrant per hanc, multi per illam: si hæc Christus in suo Evangelio diceret, consisteret obiectum absurdum. At contra Christus clamat & inclamat: *Attendite vobis a falsis Prophetis. Arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam, lata vero & spatiosa quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui ambulant per eam.* Et cum hæc ita se habeant, adversarii non reformidant, non erubescunt opponere tamquam absurdum quod est Christi Domini manifestissimum

ora-

oraculum? Admissa doctrina antiprobabilistica multi pereunt. Ita sane. At doctrina evangelica, non nostra hoc testatur, non semel, non ambigue, sed perspicue & manifeste. Qui ergo præfata opponunt, loco absurdi habent evangelicam doctrinam. Clamant, multos damnari, paucos salvari, benignitate probabilistica sublata. Probandum ex Evangelio esset, multos salvari, & paucos damnari, ea perspicuitate & evidentia qua nos oppositum ostendere tamus, & tunc locum objectio facta haberet. Sed contra istos invehitur Augustinus: *Confundantur qui dicunt sibi: Euge euge*. Rejectis itaque vanis sophistarum clamoribus, ad propositam caussam dispiciendam accedo.

§ I

Status controversiæ, & Patrum, atque Theologorum placita.

I. PRædestinationis, & reprobationis arcanum profundissimum est, quod fugit humanæ mentis aciem. Temeritate & insania laboraret quicumque proprio marte quidquam definire de hoc altissimo & imperscrutabili mysterio auderet. Ea solum de tam tremendo formidandoque arcano disserere nobis permissum est quæ Deus ipse, quæ Christus IESUS in suo Evangelio revelavit, quæ ex hoc Evangelio Patres omnes, & sapientiores Theologi colligunt, & declarant. Quare turpiter falluntur illi qui non ex evangelicis oraculis, sed ex quadam commiseratione, & naturæ propensione ad benignitatem, ad clementiam, ex temperamenti denique instinctu, & ex funestissimi eventus horrore, maiorem sibi effingant electorum quam reproborum numerum, quoniam id quod optant, non id quod Scripturæ docent, defendere satagunt. Sed toties ex S. Augustino diximus: *Nemo optando facit ut verum sit quod verum non est*. Similes isti sunt illis qui ludentes pila spectant, & vitam, brachiaque eo detorquent & inflectant quo tendere pilam vellent, at non propterea efficiunt ut illuc pila pertingat, si impressus motus illam eo non defert.

II. Nonnulla penes omnes certissima præmitto. Primum omnes adfirmant ex *Apocalypsis cap.* VII. ingentem maximumque esse prædestinatorum numerum. *Vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat* &c. Solus Martyrum numerus ingens, & innumerabilis est. Quid de Confessorum, Virginum, Anacoretarum, & parvulorum copiis numerosissimis dicam? Convenit similiter penes omnes, reproborum numerum longe maiorem esse, si omnes homines catholici & hæretici, fideles & infideles simul comprehendantur. Quæstio ergo est de solis Catholicis adultis, Ecclesiæ filiis, exclusis parvulis.

III. Ut a recentioribus Theologis initium capiam, P. Gabriel Vasquezius incer-

tum esse ait, plures ne an pauciores sint qui salventur. Quæ incertitudo sola tremenda est, & formidanda, quæque omnes ad summam sollicitudinem, diligentiam, atque vigilantiam excitare debet. P. Franciscus Suarez celeberrimus Theologus *Lib. VI. de prædest. cap.* III. fatetur, communiorem esse sententiam propugnantem pauciores salvari, & plures damnari, ipse vero contrariam defendit. Sed alter celebris Iesuita P. Didacus Ruiz de Montoia *Tom. de prædest. disp.* LIV. *sect.* I. merito talem improbat sententiam, inquiens: „ Hæc opinio magis optabilis quam „ probabilis, suos Auctores invitavit magis affectu voluntatis quam traxit rationis „ & auctoritatis pondere. Sed, ut Augustinus ait, opinio humana optando non „ efficit ut vel unus salvetur, sed blandiendo, & placendo efficit ut multi dor„ miant, & damnentur. "

IV. Scripturæ divinæ, sancti Ecclesiæ Patres, & communiter Theologi recentiores docent, plures adultorum fidelium damnari, & pauciores salvari. Hanc sententiam docent ultimæ ætatis Theologi communiter, Caietanus Cardinalis in *parabol. de decem virg.* Lyranus, Carthusianus, Ludovicus Granatensis, Abulensis, Estius, Cardinalis Bellarminus, Cornelius a Lapide, Cardinalis Bona, Ruiz de Montoia, Recupitus, Alvarez, Gonet, Contensonius, Michael Elizalde, Henricus a S. Ignatio, Paulus Segneri in suo *Christ. Instr. I. Part. serm.* V. & alii plurimi.

§. II.

Testimonia veteris testamenti declarant, plures damnari, & paucos ex fidelibus adultis salvari.

I. EX innumera Scripturæ sanctæ testimoniorum multitudine pauca seligam. Prima mundi ætate antidiluvianorum hominum malitia adeo inundaverat super universam terram, ut pœnituerit Deum fecisse hominem; quemadmodum habetur Gen. VI. *Videns autem Deus quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus, Delebo, inquit, hominem, quem creavi, a facie terræ.* Et reipsa universum humanum genus diluvio universali delevit, octo dumtaxat exceptis animabus, quæ per arcam salvæ factæ sunt. Nullum tum idololatriæ vestigium, nulla hæresis, sed omnes eiusdem religionis erant, ut ex divina Scriptura colligitur. Nos eiusdem naturæ homines sumus, eodem morbo, eadem lue inquinati, iisdemque pravis desideriis obnoxii. Deridebant & ipsi Noe, cum fabricaret arcam, in quam se reciperet, sicut & nunc deridentur servi Dei, qui arctam viam calcandam suadent.

II. In lege scripta dicitur. *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Psal. XIII. Millia millium Hebræorum

rum exierunt de terra AEgypti, quorum duo tantum promissionis terram ingressi sunt. Quae formidanda figura salvandorum paucitatem portendit, & ad nostram instructionem directa est, inquit, *I. Cor.* x. S. Paulus. *Hæc autem in figura facta sunt nostri*: & S. Augustinus *ser.* CII. *de temp.* subdit: *Hæc ergo audiant qui ita Dominum misericordem esse volunt, ut iustum esse non credant.*

§. III.

Oracula Christi Domini, quæ primum testimonium: Multi sunt vocati, pauci vero electi: *confirmant.*

I. ADeo luculenter hanc tremendissimam controversiam definit Christus Dominus *Matth.* VII. ut dum eiusdem verba serio mecum reputo animo, totis artubus contremiscam. *Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.* Et velut in admirationem actus exclamat continuo: *Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam! Attendite a falsis Prophetis*, seu a falsis magistris, qui blanda & placentia loquuntur, qui in hoc Christi sermone infideles, & hæreticos comprehendi fabulantur. Nulla in toto hoc Evangelistæ capite aut hæreticorum, aut infidelium mentio. Lege integrum Christi sermonem, & videbis verum esse quod dico, unice ibi morum integritatem suaderi. Laudata verba hæc præcedunt immediate. *Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est lex, & Prophetæ*: & continuo subdit: *Intrate per angustam portam.* Legis ergo observantia, quæ sensus comprimit, quæ carnem, & appetitiones coercet, quæ concupiscentiam a luxuria, in quam abripiuntur libidinosi, & cupiditatem a divitiis, quas impotenter sitiunt avari, cohibet, quæ denique ieiuniis, pœnitentia totum corpus affligit, & humilitate, paupertate, & iustitia spiritum deprimit, est via arcta. Fidei mysteria, quæ distinguunt Catholicos ab infidelibus, & hæreticis, non constituunt viam arctam. Interroga Catholicos omnes, quæ via arcta illos cruciet, fidei, an morum? Omnes reponent, viam mandatorum, viam legis, viam morum illam esse quæ eos torquet, quæ perpetuum bellum illorum deliciis, & solatiis indicit. Reponent, se facillime credere Trinitatem, Incarnationem, & sacramenta omnia. Verum castitatem, iustitiam, humilitatem, inimicorum dilectionem exercere, separari a muliere quam depereunt, restituere divitias male partas, dimittere iniurias illatas, crucifigere carnem, & cetera omnia præstare quæ lex iubet: hæc est via arcta, per quam ambulare refugiunt. Hæretici, & infideles extra viam sunt. Si arcta via Catholicos, & spatiosa via infideles comprehenderet, omnes Catholici per ar-

ctam viam ambularent, omnesque salvi fierent; quod est commentum plane ineptissimum.

II. Confirmat Magister noster divinus hanc suam sententiam alia non minus expressa, quam formidanda, Luc. XIII. *Ait autem illi quidam : Domine, si pauci sunt qui salvantur ? Ipse autem dixit ad eos : Contendite intrare per angustam portam : quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.* Ut vides, iterum *confirmavit*, inquit S. Augustinus, *quod audivit*, nempe *quod pauci sunt qui salvantur.* Quis non pavescit ad illa verba. *Quærent intrare, & non poterunt ?* Quærunt mundani homines, deliciis, viæ spatiosæ & latæ addicti, semel, bis, ter, quotannis intrare arctam castitatis, iustitiæ, pœnitentiæ, ieiuniorum viam. Sed hodie confitentur, & post paucos dies relabuntur in viam spatiosam & latam. Et istorum multi sunt qui quærunt intrare, & non possunt : quia nolunt, quia obedire desideriis suis malunt quam Deo.

III. Pluribus parabolis declarat, explicat, atque inculcat tremendam veritatem divinus Iudex. Nam *loc. cit. Luc.* XIII. statim post verba, *Contendite intrare*, subdit : *Cum intraverit paterfamilias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes : Domine, aperi nobis : & respondens dicet vobis : Nescio vos, unde sitis. Tunc incipietis dicere : Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti : & dicet vobis : Nescio vos, unde sitis : discedite a me omnes operarii iniquitatis.* Omnia hæc ad unguem confirmata videmus in tot & Sacerdotibus, & Christianis, qui manducant & bibunt ipsum dominicum corpus & sanguinem, nedum coram illo. Quis non videt hic sermonem esse non de extraneis infidelibus, & hæreticis, sed de domesticis & fidelibus iniquitatis operariis ? Parabola de invitatis ad convivium confirmat, multos esse vocatos & invitatos, paucos vero commensales. *Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias : & nolebant venire. Iterum misit alios servos, dicens. Dicite invitatis : Ecce prandium meum paravi . . . . venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius ad villam suam, alius ad negotiationem suam, reliqui vero tenuerunt servos eius, & contumeliis affectos occiderunt.* En curas, sollicitudines, negotia, oblectamenta depicta, quibus hodie communiter viri mundani fascinati negligunt divina. Invitantur ad audiendum Dei verbum, ad sacramenta, ad ieiunia, ad preces. Qui sunt qui accedunt, nisi pauci ? Excusationes illorum luculentius describit Evangelista Lucas cap. XIV. *Primus dixit ei. Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam : rogo te, habe me excusatum.* Excusatio hæc non infidelium, sed fidelium est. *Et alter dixit : Iuga boum emi quinque . . Et alius dixit : Uxorem duxi* &c. Et tandem Dominus conclusit : *Nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.*

IV. Meditare, lector christiane, reprobationis caussas. Nemo istorum dixit : Vil-

Villam usurpavi . . . . boves furatus sum : concubinam delegi . Sed quisque respondit : Villam emi : boves emi : uxorem duxi . Nihil in responsis istis mali est. Cur ergo exclusi, cur improbati? Quia ob rerum temporalium sollicitudinem, curam, nimiumque studium, neglexerunt æterna ; & animarum saluti prætulerunt terrena negotia. Quot sunt in præsens qui a similibus præstigiis, & fascinus non seducantur ! Et eo est seductionis portentum funestius, quo sibi vitio minime vertunt hanc immoderatam pro rebus terrenis aut comparandis, aut conservandis sollicitudinem. Immo Christiani qui non furantur, qui non fornicantur, qui non inebriantur, tametsi toti occupati in divitiis augendis, in mercaturis, & in contractibus multiplicandis, in oblectamentis capiendis, reputantur boni, & per viam salutis ambulantes. Verum tremenda parabola ostendit, quam diversæ sint viæ Dei a viis hominum.

V. Altera parabola *Matth.* XIII. eodem recidit. *Et locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam . . . alia autem ceciderunt in petrosa . . . alia autem ceciderunt in spinas . . . alia autem in terram bonam . . . Qui habet aures audiendi audiat.* Semen est verbum Dei. Quarta tantum pars cecidit in terram bonam, reliquæ tres secus viam, inter petras, & spinas. Parabolam suam ipsemet Christus exponit *Luc.* VIII. ubi inquit. *Semen est verbum Dei. Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt. deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* De ea hic fide sermo est, non qua fideles evadamus, sed qua salvi simus. Credo: dum pius doctusque Concionator has Christi parabolas, & formidandam sententiam de salvandorum paucitate ferventi zelo inculcat, ut viros & mulieres avocet a ludis, a choreis, a comœdiis, & a ceteris insanientis mundi illecebris, quot invenit credentes? quot ei fidem adhibent? Aut eum ut Rigoristam, phanaticumque derident, sibilant, calumniantur; aut pergunt ad Casuistam, ad Confessarium, cui excitatos a Concionatore scrupulos aperiunt, & ab eodem linimentum blandum accipiunt, quo rotæ unguntur ad celeriorem cursum per viam latam & spatiosam conficiendum. Persequitur Salvator noster parabolæ explicationem. De secundis ergo addit: *Qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Plures sunt qui sanctum Dei verbum aut audientes e suggestu, vel ex ore Confessarii amici, aut legentes in libris sacris excitantur, commoventur, resipiscunt paullulum. Sed ad vocem loquelæ grandis exardet ignis luxuriæ, iræ, ambitionis, & continuo fructus omnes disperennt. Crescit planta, quæ radices non habet, quibus vento tentationis resistat. Hi infideles non sunt, nec hæretici, sed Catholici, qui cum gaudio suscipiunt verba vitæ æternæ. Verum tertia parabolæ applicatio eo est terribilior, quo universalior. *Quod autem in spinas ce-*

cecidit, hi sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitae euntes suffocantur, & non referunt fructum. Heu! heu! Pauci ne sunt qui voluptatum illecebris, qui divitiarum spinis, qui sollicitudine vitae praesentis excantati, oppressi, seducti, sterile reddunt verbum Dei? Utinam pauci essent, sed revera plurimi sunt. Quarta tandem pars ad paucos restringitur, *qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.* Fructum & messem afferunt isti in patientia, ut intelligas haudquaquam sufficere abstinere a pravis operibus, ut multi faciunt, sed uberem parere proventum debemus. Non solum reproba & maledicta terra est quae spinas, zizania, & tribulos germinat; verum etiam ea quae frumentum congruum semini sparso non parit.

VI. Alia parabola est de decem virginibus *Matth.* XXV. in qua non tam numerus, quam doctrina spectanda est. Quae reprobatae dicuntur, impudicae non erant, sed virgines. Non accusantur nec de impudicitia, nec de furto, nec de negociatione, nec de iniustitia. Illarum crimen iuxta Gregorium fuit elatio, iuxta Chrysostomum avaritia. Habebant quippe unde emerent, sed sibi a sociis dari gratis oleum volebant. Et tum solum ad vendentes accesserunt, cum tempus defuit. Quis hac aetate, nisi Dominus illas reprobasset, damnaret? Negligentia, elatio, avaritia crimina sunt ob quae fatuae virgines, & fatui multi damnantur. Animum intendamus in alteram parabolam illorum qui in se confidebant Luc. XVIII. *Dixit autem ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam.* Unum repraesentat sic stantem. *Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium quae possideo.* Non propriis viribus ascribit sua bona opera, pro quibus Deo gratias agit. Vera fuerant opera bona, quia mendacii non arguitur. Quodnam istius crimen? Philautia occultissima, & aliorum contemptio. Si nos videamus homines non raptores, non fornicatores, non iniustos, non adulteros, sed bis in hebdomada ieiunantes, decimas solventes; tamquam iustissimos reputamus. Parum philautiae, vel iactantiae de bonis operibus vix vitio vertimus. Sed ab hoc nostro iudicio valde differt evangelica doctrina. Quid de aliis parabolis, de servo pigro, de talentis otio sepultis, & ad negociationem non expositis dicam? Hae sane parabolae eo omnes conspirant, ut primum oraculum evincant atque confirment: *Multi sunt vocati, pauci vero electi.*

VII. Pauca adiicio ex Apostolorum epistolis. S. Paulus *Galat.* V. inquit: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Quisque definiat, pluresque ne sint, an pauci, qui carnem suam crucifigant cum vitiis & concupiscentiis. Qui qui id non agunt, Christi non sunt; qui Christi non sunt, salvi esse nequeunt. Repetit ad Rom. VIII. *Ergo, fratres, debitores sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini.*

se

si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.

VIII. Illos spiritu Dei agi dicimus, Augustino duce, qui voluptate divini amoris trahuntur, quemadmodum spiritu mundi pleni sunt illi qui amore divitiarum, honorum, illecebrarum abripiuntur. Quot sunt, quæso, qui spiritu Dei aguntur? *Qui enim* (subdit Apostolus) *secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt; qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt.* Si cupis scire, an plures sint qui cælestium dapium sapore alliciantur, percurre aulas, tribunalia, theatra, officinas, plateas, nundinas, naves, militiam, intuere puerorum, adolescentum, puellarum, feminarum, virorum, senum corruptos mores, luxum, pompas, perjuria, fraudes, obscœnitates, convicia, adulteria, fornicationes, rixas, invidiam, ventris ingluviem, comessationes, crapulam, ludus, scurrilia, desideria putida, superbiam, fenora, avaritiam; & cum Propheta dices: *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis.* Tandem Apostolus *I. Cor.* XV. duplex distinguit hominum genus, quod ego supra delineavi ex eodem Apostolo: alterum terrenum, cæleste alterum. *Primus homo de terra terrenus; secundus homo de cælo cælestis. Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cælestis, tales & cælestes. Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. Hoc autem dico, fratres, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt.* Quis dixerit plures esse homines cælestes, qui Christi IESU imaginem præferant, quam terrenos, qui veterem hominem per peccatum originale deformatum non portent, qui secundum carnem & sanguinem non vivant? Porro caro, & sanguis regnum Dei non possidebunt. A Dei regno, nedum a sublimi perfectione terrenos istos homines excludit Apostolus S. Petrus *Epist. I. cap.* III. animas quæ baptismate abluuntur, animabus comparat salvatis in arca, *in qua pauci, idest octo animæ salvæ factæ sunt per aquam: quod & vos similis formæ salvos facit baptisma.* Arca figura Ecclesiæ est, extra quam, non secus ac extra arcam, salus non est. Pauci in arca, pauci in Ecclesia salvi fiunt, inquit Origenes hom. XXI. in cap. XXVI. Num. *Superna pars arcæ erat arctissima; infima vero pars latissima: in inferioribus centum cubitorum ponitur longitudo, & quinquaginta latitudo; summitas in unius cubiti spatium consummatur, ad designandum quod in arca Ecclesiæ pauci ad superna, plurimi ad inferna deducantur.*

IX. Finem huic paragrapho imponat S. Paulus, qui *I. Cor. cap.* IX. & X. luculentissime, quæ ex Evangelio recitavi, confirmat. *Cap.* IX. inquit: *Nescitis, quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus*

meum

meum, & in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Hic Apostolus declarat, quid agendum sit, & quæ servanda sunt in hoc quod percurrimus stadio, ut coronam assequamur. Qui in stadio currunt, omnia onera exuunt, impedimenta, & obstacula removent, ut expediti & celeres sint ad coronam corruptibilem assequendam. Similiter veterem hominem, peccatorum sarcinas, concupiscentiæ, superbiæ, avaritiæ pondera deponere debent, ab omnibus mundi illecebris & præstigiis liberi sint oportet qui æternam assequi coronam sincere cupiunt. *Omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium*: inquit Apostolus, ut paucitatem electorum indicet. Hoc autem continuo *cap.* x. luculentius exponit.

X. *Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eumdem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus) SED NON IN PLURIBUS EORUM BENEPLACITUM EST DEO nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figura facta sunt NOSTRI, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt . . . Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tentaverunt, & a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad CORREPTIONEM NOSTRAM, in quos fines sæculorum devenerunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat*. Quis legere, & serio hæc meditari potest, quin paveat & contremiscat? Omnes baptizati fuere, omnes eamdem escam comederunt, omnes eumdem potum biberunt, *sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo*. Omnes Catholici baptizati sunt, omnes eamdem escam manducant, omnes eumdem potum bibunt, omnes communiter eadem sacramenta frequentant. Num in pluribus istorum beneplacitum sit Deo, mores ipsorum declarant. Plura scribit Angelicus in hanc S. Pauli doctrinam *lect.* I. & II. Pauca delibo. *Non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, in illis scilicet qui Deum offenderunt, sed tantum in duobus, scilicet Caleph, & Iosue, quibus solis concessum est terram promissionis obtinere . . . . . Et notandum, quod sicut in bonis longe melius est quod figuratur quam ipsa figura, ut regnum cælorum quam terra promissionis; ita in malis longe pejus est quod figuratur quam figura significans. Secundum autem Augustinum illa supplicia quæ sustinuerunt, figura GEHENNÆ fuerunt, quæ omni pœna major est*. Hæc grandiora, & tremendiora sunt quam meis amplificari verbis queant.

§. IV.

§. IV.

SS. Patrum auctoritate electorum paucitas evincitur.

I. INitium capio a S. Thoma, cujus pauca mox dedi. Sed hanc controversiam ex instituto versat *I. Part. quæst.* XXIII. *art.* 7. ubi *arg.* 3. sibi opponit, plures salvari quam damnari, his verbis. *Operatio Dei perfectior est quam operatio naturæ. Sed in operibus naturæ bonum invenitur ut in pluribus, defectus autem, & malum ut in paucioribus. Si igitur a Deo institueretur numerus salvandorum, plures essent salvandi quam damnandi . . . cujus contrarium ostenditur Matth.* VII. *ubi dicitur: Lata & spatiosa &c.* Huic autem argumento sequens præbet responsum: *Dicendum, quod bonum proportionatum communi statui naturæ accidit ut in pluribus, & deficit ab hoc bono ut in paucioribus. Sed bonum quod excedit communem statum naturæ, invenitur ut in paucioribus, & deficit ab hoc bono ut in pluribus. Sicut patet quod plures homines sunt qui habent sufficientem scientiam ad regimen vitæ suæ; pauciores autem qui hac scientia carent, qui moriones, vel stulti dicuntur, sed paucissimi sunt respectu aliorum, qui attingunt ad habendam profundam scientiam intelligibilium rerum. Cum igitur beatitudo æterna in visione Dei consistens excedat communem statum naturæ, & præcipue secundum quod est gratia destituta per corruptionem originalis peccati, pauciores sunt qui salvantur. Et in hoc etiam maxime misericordia Dei apparet, quod aliquos in illam salutem erigit, a qua plurimi deficiunt secundum communem cursum & inclinationem naturæ.* Confirmat hanc sententiam Angelicus in *Epist. I. ad Cor. cap.* IX. ubi hæc habentur: *Nescitis quia qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium?* ubi hæc docet S. Doctor: *In primo notatur* [illegible] *viatorum, in secundo multitudo vocatorum, in tertio paucitas electorum.*

II. Suam de prædestinatione doctrinam hausit S. Thomas ex S. Augustino, qui præ cæteris omnibus controversiam hanc dispexit pluribus in locis, sed præcipue in *Psal.* XLVII. eamque perspicue ad solos fideles restringit, exponens illum Psalmi versiculum. *Suscepimus, Deus, misericordiam tuam in medio templi tui:* ubi hæc inter alia scribit, quæ, licet prolixiora, lubet transcribere. *Qui susceperunt, & ubi susceperunt? Nonne ipse populus tuus suscepit misericordiam tuam? . . . Nunc quippe populus Dei censentur omnes qui portant sacramenta ejus, sed non omnes pertinent ad misericordiam Dei. Omnes quippe sacramentum baptismi accipientes Christiani vocantur, sed non omnes digne illa sacramenta vivunt: sunt enim quidam de quibus dicit Apostolus:* Habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. *Tamen propter ipsam speciem pietatis in populo Dei nominantur, quomodo ad aream, quamdiu triturantur, non solum granum, sed etiam palea pertinet: numquid & ad horreum pertinebit? . . . Nam & ipsæ spinæ non ad populum Dei pertinent.*

Vi

Vis audire? Ita posita est ipsa similitudo. Sicut Lilium, *inquit*, inter medium spinarum, ita proxima mea in medio filiarum. *Numquid dixit in medio alienarum? Non, sed in medio filiarum . . . Sunt ergo filiæ malæ, & inter illas est lilium in medio spinarum. Itaque illi qui sacramenta habent, & mores bonos non habent, & Dei dicuntur, & non Dei, & eius dicuntur, & alieni: eius propter ipsius sacramentum; alieni propter proprium vitium. Ita & filiæ, & alienæ: filiæ propter formam pietatis; alienæ propter amissionem virtutis. Sit ibi lilium: suscipiat misericordiam Dei, teneat radicem boni floris: non sit ingratum pluviæ dulci de cælo venienti. Ingratæ sint spinæ: crescant de imbribus: ad ignem crescunt, non ad horreum . . . . Iam hic occurrit unicuique cogitanti, & quid? Iste populus qui in medio populi Dei suscipit misericordiam Dei, quantum numerum habet? Quam pauci sunt! vix inveniuntur aliqui. Illis ne contentus Deus erit?, & perdet tantam multitudinem? Dicunt hoc (N. B.) qui sibi promittunt hoc quod a Deo promittente non audierunt. Et vere si male vivamus, si mundi huius deliciis perfruamur, si nostris libidinibus serviamus, perditurus est nos Deus. Quot enim sunt illi qui videntur servare præcepta Dei? Vix invenitur unus, vel duo, vel paucissimi. Ipsos solos Deus liberaturus est, & ceteros damnaturus? Absit, inquiunt. Cum venerit, & videbit tantam multitudinem ad sinistram, miserebitur, & dabit indulgentiam. Hoc sane etiam serpens ille promisit primo homini. Nam minatus erat Deus mortem, si gustaret. Ille autem, Absit, inquit,* non morte moriemini. *Crediderunt serpenti, invenerunt verum esse quod minatus est Deus, falsum quod promiserat diabolus. Ita & nunc, fratres, ponite vobis Ecclesiam ante oculos ad instar similitudinemque paradisi. Non cessat serpens suggerere quod tunc suggessit. Sed casus primi hominis ad experimentum cavendi debet nobis valere, non ad imitationem peccandi. Ideo ille cecidit, ut nos surgamus. Respondeamus talibus suggestionibus quod respondit. Nam & ipsum per feminam tamquam per Evam tentavit, & vicit in stercore victus in paradiso. Ergo non audiamus tales voces, nec putemus paucos esse istos: multi sunt, sed inter plures latent. Nos possumus enim negare plures esse malos, & tam plures, ut inter eos prorsus boni non appareant, quomodo non apparent grana in area. Nam quisquis aream videt, potest putare quod palea sola sit. Da hominem inexpertum, & putat inaniter fieri quod boves mittuntur, quod ibi homines sub æstu desudant, ut conterant: sed ibi est & massa ventilatione purganda. Tunc procedit copia frumenti, quæ latebat in copia palearum.*

III. Prolixa est S. Augustini concio, sed gravis, sed unctione suavis, doctrina formidanda, argumentatione urgens, & potens natura sua excitare vel profundo somno dormientes. Ideirco integram referibere volui. Similia scribit *serm.* XVIII. *de verb. Dom. cap.* XIX. item *Lib. X. contr. Faustum Manich. cap.* XVI & rursus in *Psalm.* XXV. *enarr.* I. item *Lib. I. contr. Donat. cap.* II. & *ser.* XXXII. *de verb. Dom.*

IV.

IV. S. Ambrosius *Lib. de Noe cap. 11.* hæc scribit. *Quia te vidi iustum coram me ex omnibus gentibus. Multi hominibus iusti videntur, pauci Deo: aliter hominibus, aliter Deo: hominibus secundum vitæ speciem, Deo secundum puritatem animi, & virtutis veritatem.* Si quis hominum Noemo dixisset quæ Deus dixit, ipsum cum solis septem iustum esse, ceteris peccato servientibus, furere & insanire visus fuisset. S. Basilius eadem ac Ambrosius in *Psal. 1.* & in *cap. x.* Isaiæ scribit. *Nemo obstupescat, nemo miretur, si tantus numerus Israelitici populi ad paucos redigatur. Ne tu mentem intendito isti numerosæ multitudini eorum qui nomine tenus dicuntur Religiosi, Deive cultores. Christi enim nomine multi admodum insigniuntur, perquam pauci vero qui veraci testimonio operum eam constabiliant, & confirment nomenclaturam. Si igitur fuerit populus Israel quasi arena maris, reliquiæ eorum salvæ erunt.*

V. S. Ioannes Chrysostomus *hom. xl. ad popul. Antioch.* de urbe tunc temporis confertissima, in qua primum discipuli JESU Christiani vocari cœperunt, hæc habet ad populum. *Quot esse putatis in civitate nostra qui salvi fiant? Infestum est quod dicturus sum, dicam tamen. Non possunt in tot millibus centum inveniri qui salventur, quin de his dubito. Quanta enim in iuvenibus, quæso, malitia! Quantus in senibus torpor! Filii curam nemo gerit, nemo zelum habet ut senem respiciens imitetur. Exemplaria deleta sunt.* Percurre elapsa sæcula, etiam tenebrosa, & offendes exemplaria sanctitatis, viros apostolicos, qui zelo, fortitudine, magnanimitate clamabant, tonabant, respectu posito. Multa ne similia nunc exemplaria? *Deleta ne sunt?* Lege, quæso, integram hanc Chrysostomi homiliam.

VI. S. Gregorius Magnus *hom. xix. in Evangel.* hæc scribit. *Sed post hæc terribile est valde quod sequitur.* Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. *Quia & ad fidem plures veniunt, & ad cæleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festivitatem quam multi convenimus, Ecclesiæ parietes implemus: sed tamen quis sciat, quam pauci sunt qui in illo electorum grege numerantur? Ecce enim vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat. Plerique Deum vocibus sequuntur, non moribus.* Lege eumdem *Lib. XXVII. in Iob cap. xxii.* & *Lib. IV. Dialog. cap. xxxvi.*

VII. S. Gregorius Nazianzenus *orat. xxxiii.* hæc inter alia scribit. *Quid igitur, cum audis viam unam esse, eamque peranguſtam, quid his verbis significare putas? Unam sane esse, si virtutem spectes: hæc enim unica est, licet in multas partes secetur: virum angustam propter sudores, & quia non a multis teritur, si quidem multitudinem eorum cogites qui contrario itinere per vitium gradiuntur: ita mihi quoque videtur.*

VIII. S. Hieronymus epist. ad Celant. *Duas conversationis vias Salvator ostendit.* ... Quam, *inquit*, spatiosa est via quæ ducit ad mortem; & multi sunt qui intrant

trant per eam! *Et rursum* : Quam arcta est via , & angusta quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam! . . . *Illa teritur a multis , hæc vix invenitur a paucis . Illa enim vitiis per consuetudinem , quasi declivior , & mollior , & velut quibusdam amœna floribus voluptatum facile ad se rapit commeantium multitudinem ; hæc vero insueto calle virtutum , tristior atque horridior , ab iis tantum eligitur quibus non tam delectatio itineris cordi est quam utilitas mansionis .*

IX. S. Nilus Abbas apud Baron. *Tom. X.* ad an. Christi 976. reprehensus a Theophilacto Calabriæ Metropolita , quod probaret revelationem factam S. Simoni Stylitæ , nempe quod *ex decem millibus vix reperiretur una anima hoc tempore quæ ad manum Angelorum sanctorum perveniat* , hoc præbet responsum . *Si demonstravero vobis Magnum Basilium , & Chrysostomum , & Ephrem beatissimum , & Theodorum Studitam , sed Apostolum ipsum , sed & sanctum Evangelium eadem sentientes , & dicentes , quid patiemini vos , qui inconsulte aperientes ora loquimini , & Spiritui sancto adversamini ?* Venerabilis Beda in *cap. xx. Matth.* scribit . *Ad fidem multi veniunt , ad cæleste regnum pauci perducuntur .*

X. Aliorum Patrum testimonia , ut prolixitatem evitem , prætereo . Id indicare sufficiat , omnes in hanc eamdem concedere doctrinam . Adversarios precamur ut vel unum S. Ecclesiæ Patrem adferant qui doceat electorum numerum excedere reproborum multitudinem . Numquid dicturi sunt , sanctos Ecclesiæ Doctores viam salutis , viam cælestis Ierusalem ignorasse ? Numquid reponent , sanctos Dei viros in tanto negotio fideles decepisse ? An solitam illam fabulam reducent in scenam , sanctos nempe Ecclesiæ Patres *hyperbolice* locutos esse ? Juniores ergo nostri soli sapiunt , soli divinas Scripturas intelligunt , soli presse & perspicue scribunt , loquuntur , concionantur ? Reiiciendi igitur sunt Patres omnes . Nam omnes singulis fere paginis tam arctam esse salutis viam Christo magistro præeunte , docent , ut salvandorum paucitatem demonstrent . Edisserant nobis . An benignitate probabilistica excusarent a gravissimo peccato mortali Augustinum , Chrysostomum , ceterosque Patres , si in hoc gravissimo negotio excessissent , exorbitassent , exaggerassent ? Ego sane me gravissime , & immanissime peccare existimarem , si in unico & summo negotiorum , vano & minus fundato timore fideles perterrefacerem . Quid ? Nos ipsi exilii nostri calamitates pro arbitrio augebimus ? Nos ipsi absque urgentissimis rationum momentis salvandorum multitudinem arctabimus ? An caussam propriam non oramus ? An nos ipsi qui scribimus , eadem in navi non versamur ? Quis tam inhumanus , ut velit sibi sponte compedes stringere , & damnationis æternæ pericula exaggerare , multiplicare , & commentitio timore plus æquo se se configere ? Utinam divinæ Scripturæ , & earumdem sancti interpretes rationes nobis porrigerent minuendi timorem nostrum æternum pereundi . At vas electionis Paulus Apostolus tanto angebatur timore , ut diceret . *Castigo corpus meum , & in ser-*

servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar: I. Cor. IX. *Quid faciet agnus, ubi timet & tremit aries?* inquit Augustinus.

XI. Auctor sermonum in *Lib. Reg. Tom. IV. ser.* XXI. contrariam opinionem defendit, nixus commentis, ut mihi videtur, arbitrariis, atque Scripturis, & Patribus oppositis. Et quoniam opus istud Italica lingua scriptum est, & rudium manibus teritur; idcirco ejusdem sophismata diluere operæ pretium duxi. Pauca cursim indicabo. Inquit. I. *Se le divine Scritture si spieghino fedelmente, e nel sincero e letterale loro senso, non è vero che restringano la salute a pochi, come alcuni van dicendo*. Quis non miratur illud, *Non è vero*? Quis non obstupescit ad illud, *Come alcuni van dicendo*? Qui sunt isti aliqui mussitantes? Omnes ad unum Ecclesiæ Patres. Isti minus fideliter, minus sincere interpretati sunt Scripturas sanctas? Adjicit II. *Generalmente dove le divine Scritture parlano restringendo la salute a' più pochi, parlano di tutta la massa degli uomini, Gentili, Turchi, Ebrei, Scismatici, Eretici, e Cattolici*. Quo duce hoc asserit? An aliquo sanctorum Patrum sponsore? Omnes oppositum affirmant. Allegat S. Bernardum *ser. de fallac. præsent. vit.* Integrum sermonem percurri: nec verbulum habet quod falsissimæ interpretationi faveat. Precor lectores ut citatum sermonem legant, & inde colligent, quæ fides in re gravissima habenda sit huic, & similibus Scriptoribus. III. Inaudita libertate cavillari Christi oraculum studet. *Arcta est via &c. pauci sunt &c. Matth.* VII. Audi novissimum interpretem. *Se Cristo dice, che pochi si salvano, come poi dice altrove, che salvarannosi molti?* Multi venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum. *Matth.* VIII. *Distinguete con Cristo medesimo i tempi, e accorderete i testi. Parlò Cristo del tempo presente d'allora, e come allora pochi si convertivano, così disse, che pochi allora si mettevano nella strada della salute*. Pauci sunt qui inveniunt eam. *Non disse che sarebbero sempre stati pochi. Disse*, pauci sunt, *non disse*, pauci erunt.

XII. Qua censura digna sit hæc interpretatio, omnibus Patribus, & ipsi litterali evangelico sensui hostiliter adversa, ceteri judicent. Tempore ergo Christi arcta via erat, secus nunc? De tempore suo præsenti Christus loquitur, non de futuro nostro? An tempus futurum istud non est? *Quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt*. Turcæ ne isti sunt, ethnici, & hæretici, *qui quærent intrare, & non poterunt*? Quomodo Christus *cap.* VII. *Matth.* dicit, *Pauci*, cum *cap.* VIII. dicat: *Multi ab oriente &c.* Interpretatio isthæc Scripturis sanctis abutitur. Non modo multos esse electos, sed stellarum numerum superare, & innumerabilem esse eorum multitudinem, jam disputationis initio dixi. Truncatum exhibet interpres noster evangelicum, quem obtrudit, textum. Audi, & expavesce. *Multi ab oriente venient &c. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit*

fatuæ, & stultæ dormiunt. IV. Alio interpretamento circumvenit Christi oraculum; *Multi sunt vocati, pauci vero electi*. En illius verba. *Dunque il senso di Cristo fu questo. Molti sono i predestinati, ma quelli, che con maggiore specialità di elezione in vicinanza della morte si convertono, in modo che col loro fervore in quel poco tempo agguaglino i meriti di chi lungamente fu giusto, sono pochi.* Omnes ergo Catholici prædestinati & electi sunt, quia omnes vocati sunt? Qui intemeratam virginitatem, qui morum integritatem toto vitæ cursu servant, prædestinati sunt. Qui vero e contrario integro annorum curriculo in omni scelerum vitiorumque cœno volutantur, & tempore mortis post susceptum Viaticum convertuntur, speciali prædilectione electi sunt? Scilicet, reponit expressius interpres. V. *Per nome di vocati, dice qui Salmerone, s'intendono i predestinati; per nome di eletti s'intendono coloro che tra i predestinati medesimi sono favoriti con più straordinaria specialità di elezione; e il senso è questo. Molti sono i predestinati, ma quelli che sono eletti in maniera, che condottisi anco al VIATICO col peccato mortale, senza la veste della grazia, pur dopo questo si convertono, e abbian perdono, son pochi.* Hi sunt electi, qui peccato etiam mortali fœdati sanctissimum Viaticum suscipiunt, & post convertuntur? Omnium Patrum testimonia uno verbo deludit, inquiens illos loqui de omnibus hominibus hæreticis, schismaticis, Turcis, & infidelibus. *Santo Agostino, e santo Anselmo dicono salvarsi pochi; e parlano anch' essi col paragone di TUTTI gli uomini.* Hoc interpretamentum est manifestissima facti falsitas. S. Augustinus loco supra citato apertissime de Catholicis loquitur. Alium textum nunc obiter promo ex eodem S. Augustino serm. XXIII. de verb. Dom. *Intelligamus ergo, carissimi, ad omnes nos, idest ad universam omnino Ecclesiam istam pertinere parabolam &c. . . . Sed, ut dicamus vobis quod Deo inspirante sentimus, non qualescumque animæ, sed tales animæ, quæ habent catholicam fidem, & habere* (N. B.) *videntur bona opera in Ecclesia Dei: & tamen ex ipsis quinque sunt prudentes, & quinque fatuæ.* Audistin', quod Deo inspirante docet Augustinus? Ex ipsis animabus quæ bona opera habere videntur, quinque sunt fatuæ. Quid de aliis, quæ luxui, & pompis addictæ, vix christianæ vitæ umbram referunt, dicendum sit, tute colligito. Lege testimonium prolixum S. Augustini supra rescriptum, ut manifestam responsionis falsitatem plenius teneas. Sed in medium iterum erumpat Augustinus ipse ad hæc monstrosa commenta penitus labefactanda. Arrige ergo aures, lector, intentasque præbe Augustino in *Psal.* LXXIII. sub finem sic redarguente, & increpante novos istos interpretes. *Nondum erat exemplum casus humani, quando dictum est Adam: Morte morieris, si tetigeris. Et venit de transverso serpens, & dixit: Non morte morieris. Creditus est serpens, contemptus est Deus. Tactum est vetitum; mortuus est homo. Nonne impletum est potius quod minatus est Deus, quam quod promiserat inimicus? Sic est certe: agnoscimus hoc: ideo omnes in morte sumus vel experti tanti sumus.*

Non

Non enim cessat ET MODO serpens insusurrare & dicere : NUMQUID VERE DAMNATURUS EST DEUS TANTAS TURBAS? LIBERATURUS EST PAUCOS? Quid est aliud, quam facere contra praeceptum , non morte morieмини ? Sed quomodo TUNC, sic & NUNC : si feceris quod suggerit diabolus, & contempseris quae praecipit Deus, veniet iudicii dies; & invenies verum quod minatus est Deus , & falsum quod pollicitus est diabolus . Exurge Domine, iudica causam meam . Mortuus es, & contemptus es. Collige hinc , christiane lector , opiniones blandientes & placentes haudquaquam in paradiso terrestri finisse , sed ad nos , non interrupta temporum serie, pervenisse. Quomodo *tunc* serpens Evæ blandia & benigna suggessit, & severitatem divini præcepti definivit ; ita & *nunc* , inquit Augustinus , insusurrare serpens versutus non cessat . Numquid damnaturus est Deus tantas fidelium turbas? Numquid electi *pauci* sunt? *Sed quomodo TUNC, ita & NUNC : si feceris quod suggerit diabolus, & contempseris quod præcipit Deus, invenies verum quod minatus est Deus, & falsum quod pollicitus est diabolus*. Tam Evangelia , quam Patres Ecclesiam catholicam & agro frumento & zizania , & areæ palea & tritico plenis comparant. Hæretici & infideles omnes extra Ecclesiam catholicam , extra arcam sunt. VI. Rationum momenta adducit, ut suam opinionem evincat. Et primum vix credibile ei videtur quod narrat de civitate Antiochena Chrysostomus . *Appena mi riesce credibile, che in una città coltivata da un Prelato così zelante, così pochi fossero i giusti*. Difficile induci potes, mi Pater, ut credas viro docto & gravi? Nonne auctoritas viri docti & gravis opinionem probabilem reddit? Sed loquatur interpres. *Certamente il Santo* (Grisostomo) *non così parlerebbe della nostra città di Bologna, se presentemente dal pergamo avesse a favellare con lei . Si dolerebbe, è vero, che molti e molte portino alle pubbliche conversazioni superbia , e alle private dissolutezza, ma confesserebbe che anco nelle stanze della conversazioni MOLTE e MOLTE portano sotto alle vesti di pompa cilicj di penitenza, e colle giaculatorie interne, e col cuore non si scordano di conversare con Dio* . Sed Chrysostomus dulcissime rogat. Quæso, mi Pater, maior ne numerus est virorum & mulierum quæ sub splendidis vestibus cilicia lumbis affixa deferant, & corde Deum alloquantur, an illarum quæ intrinsecus concupiscentia ardent , extrinsecus vero pompas , luxum, ambitionem, fastum deferentes , oculis , gestu , lingua mutuum amorem Platonicum subtilissime negotiantur? Quid Chrysostomum interloquentem inducis? reponit interpres VII. *Se lo zelo de' Santi talvolta parla con certe esagerazioni , voi o peccatori vi adulate , se credete che queste espressioni siano dette con rigore e con PROPRIETA'*. Ignorarunt ergo Ecclesiæ Patres pressam propriamque loquendi formam? Omnes in summo & unico gravissimo æternæ salutis negotio exaggerarunt , & hyperbolicis figuris suos auditores, & lectores deceperunt?

XIII. Plura transcribere ex præfata lectione omitto : quia ex paucis adductis ,

veluti ex ungue leonem, colligere plura vales. Dum ex una parte universas Scripturas, omnium Sanctorum Patrum voces, paucitatem salvandorum inculcantes, audio; dum ex altera lego Auctores, qui Scripturas nullo antiquitatis Doctore suffragante tam peregrinis, & ridiculariis interpretamentis nituntur deludere, ut iocari videantur; si immotum me negem, mentiar. Omnes Patres hanc tremendissimam quæstionem versant, omnes ad unum paucitatem prædestinatorum inculcant: quia omnes Scripturæ in sensu tum litterali, tum figurato id docent. Nihilosecius homines novissimi reperiuntur, qui vanissimis & ex arbitrio excogitatis distinctiunculis, Scripturarum, & Patrum auctoritatem elidant? qui præfatam opiniunculam lingua vernacula imperito vulgo legendam præbeant? Hæc serio meditans cum Christo exclamo: *Quam angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam!* *Cavete a falsis Prophetis*, qui vident vana, & dulcia pollicentur. His Doctoribus claude, & aperi aures tuas Doctoribus Ecclesiæ, quos scimus Dei lumine perfusos.

§. V.

Rationum momenta quæ salvandorum paucitatem evincunt.

I. Unica est salutis via arcta & angusta, non pedibus, sed moribus peragenda. Duplex electorum genus hanc viam calcat. Innocentum unum, pœnitentium alterum. Quot sunt adultorum qui innocentiam a peccato mortali immaculatam servant? Quisque iudicium ferat. De veris pœnitentibus hæc scribit S. Ambrosius Lib. II. de pœnit. cap. x. *Facilius inveni qui innocentiam servaverit, quam qui congrue pœnitentiam egerit.* Vel ipsi adversarii fatentur, maximam Christianorum partem vitam transigere sæpe mortaliter peccando, & sæpe resurgendo per pœnitentiam. Sed vera & sincera pœnitentia rarior est innocentia. Ergo legitima consecutione sequitur maiorem istorum partem perire.

II. Regnum cælorum vim patitur. At status violentus in paucis est permanens, ut experientia patet. Ergo pauci sunt qui salvantur. Quæ enim difficilia sunt, locum in paucioribus habent. Difficillima autem est regni æterni assecutio. Ergo pauci illuc perveniunt.

III. Qui salvantur, primo exemplari Christo Iesu conformes sint oportet. *Quos præscivit & prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.* At pauci sunt qui hanc conformitatem & similitudinem præferant. Quoniam, teste S. Paulo ad Philipp. II. *omnes quæ sua sunt, quærunt, non quæ Iesu Christi.* Pauci sunt qui Christi humilitatem imitentur: & tamen Christus *Matth.* XVIII. declarat ac definit: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.*

IV.

IV. Salvandorum characteres, & signa Prophetæ describunt. David *Psal.* XIV. inquirit: *Quis habitabit in tabernaculo tuo?* Respondet *Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam*. Quot sunt qui iustitiam sectentur? Ieremias *cap.* VI. clamat: *A minore usque ad maiorem omnes avaritiæ student*. Necessitas urget pauperes ad iustitiam violandam. Ardens divitiarum sitis impellit divites ad pauperum sanguinem exprimendum. Quamobrem Christus Dominus *Matth.* XVI. dicit: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cælorum*. Quoties hanc Christi tremendissimam sententiam mente recogito, divitum conditionem deploro, & paucos illorum salvos fieri pertimesco.

V. Experientiam oculis nostris obviam consulamus, & inveniemus, quam pauci sint qui signa prædestinationis perhibeant. Sed nolo meis verbis hanc descriptionem conficere. P. Ludovicus Granatensis eam nobis exhibet *Tom. III. Lib. I part.* III. *cap.* XXVII. ubi hæc habet. *Partem eam quæ Christianorum nomine celebris est, intuere, & vide, quo loco res Christianorum hoc exulceratissimo sæculo nostro sint constitutæ: & facilius in hoc corpore mystico a planta pedis ad verticem capitis vix aliquod membrorum sanum reperies. Cape quamvis ex celebritatibus celebrioribus... discurre postea per minora oppida, pagos, vicos, & castella, & invenies populos, de quibus vere affirmari potest illud Ierem.* III. Circuite vias Ierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis eius, an inveniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, *idest vere iustum*, & propitius ero ei. *Certe, exceptis paucis, quos nisi Deus relinqueret ut semen, quasi Sodoma essemus, vix differt civitas catholica a mahometica, nisi penes sonitum campanarum.*

VI. Vox populi vox Dei. Porro populi ipsi clamant unanimi fere consensu, quotidie Christianos ad peiora declinare, mundum senescere, & senescentem nequiorem, fraudulentiorem, scelestioremque fieri. Vociferantur luxum, pompas, avaritiam, fastum, magnatum tyrannidem, qua mercenariorum sanguine, mercatorum laboribus luxuriam suam alunt. Negotiatorum usuras, iniustitias, advocatorum fraudes & dolos, causidicorum vafritiem, iudicum ignorantiam, fœminarum impudentiam, artificum insidias, iuvenum dissolutionem, omnes una voce exaggerant, lugent, detestantur. Paucos esse iustos, castos, benignos, caritate ferventes, ornatos iustitia, qui debita solvant, qui cuique quæ sua sunt reddant, lamentantur. Hæc omnia comperta, publica, explorata. Unde ergo Benignistæ maiorem iustorum, & Christo Sanctisque similium numerum colligunt? Non ex Scripturis, non ex Patribus, non ex gravioribus Theologis, non ex manifesta experientia, non ex voce communi fidelium. Unde ergo hanc maiorem electorum multitudinem colligunt? Ex illo intervallo quod post sumptum sanctissimum Viaticum interfluit usque ad mortem?

VII. Erronea persuasio, quæ iam in ipsis animarum Rectoribus inveteravit, de quadam tertia via, quæ nec arcta sit, per quam ambulant sancti & vere morati Christiani, quos spirituales vocant; nec lata & spatiosa, quam calcant scelerati & impii, sed tertia *communis*, per quam incedunt communiter Christiani illi qui omnibus mundi illecebris fruuntur, ter tamen quaterve in annos singulos sacramenta frequentant, immo Oratoria, Congregationes pias adeunt, suosque directores habent per hanc communem viam ducentes. *Nos*, inquiunt, *viam Apostolorum non ambulamus. A sanctis viris longe nos distare fatemur. Sed communem & consuetam viam illam insistimus quam communiter honesti Christiani calcant. Quam multi hoc faciunt! Et quis non facit? Numquid omnes perditurus est Deus?* Hæc sunt communia Christianorum præstigia, quæ toties labefactavit Augustinus cum ceteris Patribus. Dementes fuissent sancti Dei homines vano se configentes timore. Cæci fuissent, si hanc tertiam blandam, benignam, communemque viam ignorassent. Meticulosus fuisset Paulus Apostolus, vanus fatuusque illius timor, quo continenter corripiebatur. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*. Quid times, Paule! tonat Probabilissimus. Nullum peccatum absque actuali advertentia. Nihil in te mali advertis: ergo iustus es.

VIII. Sed quam turpiter errant qui talia obtrudunt! Ad legem Dei oculos converte. Professio christiana (idem semper recurrit argumentum, quia veritas una est) non modo adulteria, furta, fornicationes, periuria, fraudes, rapinas, odia, & cetera crimina vetat: quoniam quælibet professio, turcica, ethnica, iudaica, eiusmodi flagitia execratur: verum etiam bona opera præscribit. *Declina a malo, & fac bonum*. Iubet ut imitatores simus Sanctorum, Christi, & Dei: *Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est*: ut supra demonstratum est, & *Tom. II.* fusius ostendetur. Quamvis ergo Christiani maiori ex parte ab eiusmodi flagitiis abstinerent, non propterea salvi fierent, nisi altius assurgerent. Hanc iustitiam exteriorem a sceleribus immunem iactabant Pharisæi, quos Christus obiurgavit. *Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat & id quod deforis est, mundum*: Matth. XXIII. Porro hanc interiorem iustitiam, quæ animamChristo similem efficit, non aliunde quam ex operibus externis colligere valemus: quia *a fructibus eorum cognoscetis eos*. Conferas nunc velim celebriores urbes catholicas cum civitatibus catholica fide destitutis. Apud cives istos sicuti nulla vera fides, ita nulla vera animi iustitia, sanctitas nulla. Ut autem utriusque generis civium corda & animas comprehendas, utrorumque studia, sollicitudines, molimina, conatus expende. An nobiles & potentes catholici temperantiores in ludis, in fastu, in ambitu? An mercatores nostri sinceriores, æquiores, exactiores? An mulieres nostræ modestiores, verecundiores, humiliores? An populi nostri in templis devotiores, ferventio-

tioresque? Et ne longius comparationem traham, videbis plus minusve eadem utriusque generis hominum studia, sollicitudines, opera, & consilia. Ergo a fructibus similes deprehendis. Illi justi non sunt interna iustitia. Ergo neque isti, exceptis paucis, quorum opera extrinsecus diversa toto cælo apparent. Utriusque plantæ iidem fructus: ergo eædem interiores radices, idem veneficus succus. Religio exterior dumtaxat diversa, sed opera præter propter, si paucos excipias, eadem apparent.

IX. Quæ confirmari omnia possunt, si in id animum intendamus quod est cuique proprium. Sanctum est, inquit sæpe Augustinus, quod volumus. Quisque suum heroismum in eo collocat quod maiorem sibi parere in hac mundi scena & theatro gloriam famamque potest. Quod unusquisque cupit, hoc illi Deus est, subdit alibi Augustinus. Et Christus Dominus: *Ubi thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.* Avaro pecunia Deus est: honorem Dei loco habet ille; iste contra voluptatem ceu Deum honorat: ille scientiarum fama, hic rerum gerendarum dexteritate: alter divitiarum copia, illa venustatis splendore refulgere summo conatu ambiunt. Nisi gratia divinoque præsidio armati in id incumbant, ut hoc amoris proprii, & dominantis philautiæ idolum de solio cordis exturbent, in orcum corruunt. Amor iste princeps cum dominatur in nobis, illo ferimur, inquit Augustinus, quocumque ferimur. Si amor iste divinus est, ad cælestia & æterna anhelamus, & veluti illuc rapimur, ut dicit Apostolus: *Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei.* Si amor mundanus sit, æterna fastidimus, cælestia vilescunt, & terrena dominantur in corde nostro. Tu nunc iudex esto, quot ii sint qui revera pugnant, ut idolum istud destruant, ut hunc internum hostem perimant, ut hæc præstigia, & occultissimas insidias dissipent, & omnia in Dei gloriam referant. Paucos deprehendes victores; plurimos e contrario istius idoli spectabis adoratores.

X. Si præclarum hunc triumphum differas ad illum ultimum conflictum, quo post susceptum sanctissimum Viaticum vita cum morte commutanda est, te stultum declarat vel ipse Seneca, nedum sententia divina. *Mors peccatorum pessima:* e contrario *pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius.* Indefinitæ sententiæ, & regulæ communiter locum habent, & raro deficiunt. Suas exceptiones & appendices admittunt, ne vel iusti superbiant, & sine timore vivant, vel peccatores unquam desperent. Sed Augustinus clamat: *Unus est, ne desperes: solus est, ne præsumas.* Plura dicenda occurrerent contra facilitatem illam funestam mortis tempore resipiscendi, veramque pœnitentiam agendi. Sed hæc obvia sunt; & latius ab ipsis Concionatoribus inculcata.

XI. Tandem hoc pacto concludo. Tres, ut, antequam disputarem, admonui, sunt de hoc tremendo puncto sententiæ. Una quæ statuit, incertum esse hunc nu-

merum. Altera, quae contra manifesta Scripturarum, & SS. Patrum testimonia defendit, plures salvari quam damnari. Tertia vera, quae docet, adultorum paucos salutem consequi, plures vero aeternum perire. Quam mavis, elige. Secunda, quae indulgentior est, non negat plures etiam damnari, si plures salvantur. Finge parem esse numerum electorum, & reproborum, ita ut huic numero applicari possit oraculum Christi Matth. XXIV. *Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur. Duae molentes in mola: una assumetur, & una relinquetur. Duo in lecto: unus assumetur, & unus relinquetur. Vigilate ergo* &c. Manifestum ex integro illius capitis contextu est, Christum Dominum ibi non comparare numerum electorum cum numero, quem *cap.* VII. explicui, reproborum. Sed disputationis gratia ponamus aequalem plus minusve esse tum electorum, tum damnatorum numerum. An vel in hac hypothesi non adesset gravissimum timendi, vigilandi, conandique fundamentum? Si ego vel in templo auditorum plenissimo, vel in qualibet Christianorum frequentia & coetu denuntiarem, non mediam partem, sed tertiam, vel quartam, vel sextam partem fore damnandam: nonne omnes timore extremo corriperentur? Nonne omnes experrectiores vigilantioresque fierent? Et tamen iuxta omnes, quidquid sit de maiori, aut minori numero, non parva, sed magna Christianorum pars damnanda asseritur.

XII. Urgeo alio suo aspectu argumentationem. Percurras velim omnes Catholicorum status varios. Videbis nobiles maiori ex parte, divites maiori ex parte, mercatores maiori ex parte, mulieres maiori ex parte, advocatos maiori ex parte, iudices, Religiosos, & cuiuscumque professionis maiori ex parte eamdem praeter propter ducere vitam. Ergo fere omnes, seu maiori ex parte aut salvantur, aut damnantur. Absurdum autem est, Evangelio, Patribus, & Theologis improbatum, quod fere omnes salventur. Plures utique in quolibet statu & professione reperies ad Evangelii amussim arctamque viam suos componere mores. Verum si plures istos comparabis cum aliis qui viam latam & spatiosam percurrunt, colliges, illos esse paucos, istos plurimos, qui communiter sic vivunt, ut pereant. Quot sunt, quaeso, nobiles qui eamdem vitam mollem otio, & ludis diffluentem non ducant? Quot inter mercatores qui mercium vitia sponte detegant, qui iusta pretia sincere exigant, qui emptorum ignorantia, si possint, non abutantur? Quot inter divites qui augendis divitiis non inhient? Quot inter advocatos qui lites iniustas respuant, qui easdem citius, quoad possunt, expediant, qui clientes sincere moneant ut a lite iniusta desistant, qui sedulam navent tractandae caussae operam? Quot inter mulieres nobiles quae eamdem vestitus formam, easdem pompas, vanitatem, luxum, & fastum non ostentent? Quot inter artifices qui eadem artificia & fraudes in operibus conficiendis non adhibeant? Quot denique ex quolibet coetu a communi, & quidem corruptissima, vivendi forma.

ma recedunt? Quot flumini moris humani sese opponunt? Pauci. Ergo aut fere omnes salvantur, & pauci pereunt, & hoc absurdum est Evangelio repugnans: aut plurimi pereunt, & pauci salvantur: quia pauci recedunt a communi vivendi more.

XIII. Facessant ergo pseudoprophetarum blandiloquia, & benigna præstigiæ illa quibus non per solam arctam veritatis sed etiam per latam & spatiosissimam falsitatis viam se ducturos ad cælum animas spondent imperitis. Præter ea omnia quæ indicavi argumenta, meditare tot artes, tot consuetudines, tot professiones, quæ absque specialissima gratia vix exerceri absque peccato valent. Considera ædifices, qui scenas theatrales, qui immodestas comicorum, & comicarum feminarum vestes conficiunt, qui chartas lusorias indiscriminatim vendunt, qui meretricibus inserviunt, & domos locant. Considera trapezitas, nummularios, advocatos, publicanos, administratores publici ærarii, & innumera similia ministeria, quæ peccandi corruptelam fere pro lege habent, ut clamat Cyprianus epist. ad Donat. *Consensere iura peccatis, & cœpit licitum esse quod publicum est*. In fabulis habent divina documenta, quibus illorum redarguimus fraudes, injustitias, & scelera, perjuria, & innumera manifestissima delicta. *Necessario iam quasi licite peccant*, inquit Chrysostomus. Et tamen hi omnes aut fere omnes suos habent Confessarios, suos Theologos, sacramenta suscipiunt, Congregationibus piis, Oratoriis sacris intersunt, suasque exercent devotiones. Considera tandem divites, nobiles, magnates, qui toto vitæ cursu eo studia sua dirigunt, ut multos servitores, ut splendidum apparatum, laura convivia habere valeant. Si ægrotant, nullum non movent lapidem, ut celebriores medicos accersant, & donec salus corporis desperata non est, huc pertinent eorum conatus, ut convalescant. Ut animæ consulant, ut æternæ saluti provideant, quilibet vel de trivio Confessarius, & Rector satis est. Alterutrum ergo dicendum: aut obvium, facillimum, communissimum omnibus est æternæ salutis negotium, quod millies Scripturæ sanctæ negant: aut plures & plurimi in hoc negotio errant, falluntur, damnantur, ut Christus testatur. *Multi sunt vocati, pauci vero electi*.

§. VI.

Magna Sacerdotum pars damnatur.

I. Maior ne, an minor sit Sacerdotum, Theologorum, Confessariorum, & Superiorum damnandorum numerus, quis definire audebit? Arcana hæc sunt soli Deo cognita. Scripturæ sanctæ, & Patres, qui maiorem ex adultis Catholicis numerum reproborum asserunt, maiorem quoque Religiosorum damnandorum numerum inferunt. S. Hieronymus *epist. ad Damas.* apud Eusebium: *Ecce*

mun-

mundus ubique fervet Sacerdotibus : & tamen sunt rarissimi Sacerdotes boni, quod e centum bonus reperiatur unus. S. Ioannes Chrysostomus hom. III. in Act. Apost. *Non arbitror inter Sacerdotes multos esse qui salvi fiant ; sed multo plures esse qui pereant*. Plurima ex Augustino, & ceteris Patribus rescribere possem, sed brevitatis caussa prætereo, aliqua tamen infra dabo.

II. Rationes ex Scripturis sanctis haustæ magnam Sacerdotum partem reprobam evincunt. Propheta Isaias *cap.* XXIV. inquit : *Et erit sicut populus, sic Sacerdos*. Populi qui maiori in numero pereunt, ut ostendi, suos habent Theologos, Confessarios, & directores, quorum ductu contractus ineunt, usuras perpetrant variis incrustatas probabilitatibus, ministeria exercent, malas artes, theatra, comœdias, ludos frequentant simul & sacramenta. De his Sacerdotibus, & Theologis hæc Deus per Ezechielem Prophetam *cap.* XIII. loquitur. *Deceperunt populum meum dicentes, Pax, & non est pax. Et ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis*. Populus parietem pravarum consuetudinum, falsarum opinionum, & regularum mores dirigentium construunt, Sacerdotes vero, & Prophetæ, seu Theologi (pro eodem enim accipiuntur in Scripturis sanctis) liniunt parietem istum. Sed Ezechiel subdit : *Destruam parietem quem linistis absque temperamento*. Verum severius Theologos istos carpit, quod opinionum lenociniis animas capiant, & absolutionum nimia facilitate falso vivificantes ad inferna detrudant. *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas : & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, & vivificarent animas quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis*. Iterum clamat Deus per Oseam Prophetam cap. IV. *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublevabunt animas eorum : & erit sicut populus, sic Sacerdos*. Cur peccata populi comedunt, inquit Chrysostomus, nisi quia id agunt, ut temporalia stipendia laudum, plausuum, obsequiorum, & munerum non amittant? Sic apud Iapones, inquit Cornelius a Lapide, Sacerdotes, quos ipsi *Bonzios* vocant, peccata populi comedunt : quia cuilibet scelerum impunitatem spondent, dummodo largas eis dent oblationes.

III. Tandem advertas velim, in veteri testamento Prophetarum mendacium, adulantium, & palpantium numerum longe maiorem fuisse numero Prophetarum Domini. Ex plurimis Scripturarum testimoniis unum promo ex *III. Reg. cap.* XVIII. ubi hæc habentur. *Et ait rursus Elias ad populum. Ego remansi Propheta Domini solus ; Prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri sunt*. Et iterum *cap.* XIX. adeo exiguus erat numerus filiorum Israel, qui genua non curvabant ante Baal, ut septem millia non excederet. *Et derelinquam mihi in Israel septem millia viro-*

virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal. Ceteri Israelitæ, ingentem constantes numerum, magnam habebant Prophetarum copiam, quorum doctrinis decepti genua flectebant idolo Baal. Illud etiam summopere advertendum, numquam aut fere numquam Dominum redarguisse suos veros Prophetas, quod nimium asperas, & æquo rigidiores doctrinas prædicarent, quod crudeli *Rigorismo* populum perterrefacerent. E contrario continenter invectus est adversus falsos & nimium benignos Prophetas, quod dulcia, quod benigna, quod suavia evulgarent, quod opinionum lenociniis, quod blandiloquentia palparent populum, & sanctissimam legem accommodarent eorum appetitionibus. Hinc evidenter consequitur, longe maiorem in veteri testamento fuisse numerum Prophetarum & Sacerdotum reproborum quam numerum electorum.

IV. Christus Dominus in Evangelio *Matth.* xv. redarguens Theologos, & Doctores Ecclesiæ Iudaicæ, eos cæcos vocat, & duces cæcorum. *Sinite illos. cæci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt*. Audi S. Augustinum *Lib. de Pastor. cap.* x. sic loquentem. *Terret non solum cæcum ducentem, sed & cæcum sequentem. Neque enim ait. Cadit in foveam ducens, & non cadit sequens: sed cæcus cæcum ducens, ambo in foveam cadunt*. Catholici adulti maiori in numero cæci sunt. Ergo maior quoque est numerus cæcorum qui eosdem in salutis negotio docent, instruunt, dirigunt. Universæ Scripturæ, Patres, & Concilia clamant, populi christiani ruinam a Sacerdotio proficisci. Isti sunt ecclesiasticæ navis gubernatores: isti catholici cæli astra, & luminaria: isti gregis evangelici magistri & pastores. Ergo si navis ad scopulos allidit, gubernatores imperiti sunt naufragii caussa: si virginis Ecclesiæ facies tenebrosa, si obscuratum est aurum optimum, si lapides Sanctuarii dispersi sunt, si astra non fulgent, si greges veneficis herbis pascuntur, & pereunt; ex pastorum culpa, imperitia, & gravissima omissione proficiscitur malum.

V. Mente tecum reputa, quot sint Confessarii, Pastores, & Rectores animarum ad tam sublime munus electi. Quot dignitatem iudicandi animas anhelant hebetes, inepti, ut artem quamdam & professionem, unde sibi, non secus ac alii artifices, panem comparent, aut viam sibi parent ad gradus suæ Ecclesiæ occupandos? Alii ignorantes omnino Scripturarum sanctarum sola, norma quorumdam casuum, alii ut auram popularem capiant, & sese numerosa populi frequentia circumdatos conspiciant, alii quadam politica, vel a natura insita, vel aliquo humano respectu acquisita instructi Rectores fiunt animarum.

VI. Quid de simplicibus Sacerdotibus dicendum, qui vestem sacram induunt, vel ut corporis labores declinent, & habeant unde absque vultus sudore panem comedant, vel ut familiæ onera & expensas minuant, vel ut liberius otio, ludis, diverticulis, & oblectamentis indulgeant. Vitam solemni ritu Deo litarunt, & operibus

peribus mundo totam consecrant. Quot ex istis electi, spiritu Dei acti, si spiritu Dei vocati non sunt?

VII. Si ultimum coetum Claustralium spectemus, non maior apparebit electorum numerus. In sacrosanctis Evangeliis nullus de Religiosis claustralibus peculiaris sermo. Verum plurima sunt quae, cum Christianos omnes comprehendant, potiori iure ad Religiosos pertinent. Universalis doctrina evangelica, quae intonat, satis minime esse a malo, a vitiis, a sceleribus declinare, sed bonum agendum, & de virtute in virtutem proficiendum, Religiosos praecipue spectat. Rogo te ut serio mediteris parabolas *Matth.* xxv. de servo pigro & oscitante, & *Luc.* xix. de arbore sterili fructus non edente, & de seminibus *Matth.* xiii. & de pecunia non exposita ad mensam, & de talentis sepultis. Seminum, & talentorum nomine omnia sive naturae, sive gratiae, sive doctrinae, sive sanitatis corporalis, sive cuiusque habilitatis dona veniunt. Porro, *cum augentur dona*, seu talenta, *crescunt rationes donorum*: inquit S. Gregorius.

VIII. In his parabolis evangelicis sermo non est de peccato veniali, aut de imperfectione morali, sed de aeterna damnatione, de gravi peccato. Servum quippe pigrum otiosa talenta servantem proiicit Deus in tenebras exteriores. Arborem non ferentem fructus, abscindi, & flammis tradi iubet Deus. Terra sterilis, & infructifera, reproba est, & ea solum bona quae fert fructus in patientia. Praeterea non alia mala praeferunt divinae istae parabolae, nisi otium, torporem, ignaviam, desidiam. Numquid votorum, aut praeceptorum violationes, otium, torporem, ignaviam, negligentiam vocabis?

IX. Pauca ex sanctis Patribus promam. S. Augustinus *serm.* 111. sic alloquitur sanctos Episcopos. *Audistis in Evangelio & bonorum servorum meritum, & poenam malorum: & malitia tota illius servi reprobati, graviterque damnati ista fuit, quia noluit erogare, servavit ad integrum quod accepit. Sed Dominus eius lucra quaerebat.* Religiosorum quisque expendat, num virtutem quam tempore professionis habuit, auxerit, num fervor ardentior sit, num profectus talento, aut talentis acceptis respondeat.

X. S. Ioannes Chrysostomus *hom.* xxv. *in Matth.* inquit: *Vides quomodo non solum rapaces, & qui aliena invadunt, nec solum malefactores; verum etiam & qui bona facere negligit, extremo cruciatur supplicio. Audiamus ergo haec verba, & donec tempus habemus, nostram amplectamur salutem. Amplificemus talentum. Si enim in pigritia, & otio vivimus, nullius nostri, etiam flentium, sibi miserebitur . . . Et qui talentum accepisset, etsi depositum reddidit, condemnatus est tamen*

XI. S. Hieronymus in *cap.* xxv. *Matth.* damnationem servi describens ait: *Quod putaverat se pro excusatione dixisse, in culpam propriam vertitur. Servus autem malus appellatur, quia calumniam Domino fecit, piger, quia noluit duplicare. & in alte-*

altero superbiæ, in altero negligentiæ condemnatur. Plurima alia hoc de argumento scribit epist. ad Demetriad. *Dicta nobis paullo ante sententia est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: & blandimur nobis, si malis fructibus non gravemur, qui damnandi sumus, si a bonis steriles manserimus? Iuxta hanc intelligentiam abscindet Pater omnem palmitem non ferentem fructum in Filio; & qui acceptum talentum in sudario abscondit, quasi inutilis servus, & nequam damnatur a Domino. Nec minuisse solum, sed & non auxisse culpabile est.*

XII. Præter Patrum, & sanctarum Scripturarum testimonia, S. Thomas 2. 2. *quæst.* CXXXIII. *art.* I. robustissimam rationem porrigit. Quæstionem instituit de pusillanimitate, quam peccatum esse definit, inquiens: *Omne illud quod contrariatur naturali inclinationi, est peccatum, quia contrariatur legi naturæ. Inest autem unicuique rei naturalis inclinatio ad exequendam actionem commensuratam suæ potentiæ, ut patet in omnibus rebus naturalibus tam animatis, quam inanimatis.* Ut profundam ac solidissimam rationem teneas, cogita quæ mala sequerentur, & quæ universi perturbationes, si ignis non calefaceret, si aqua non madefaceret, si Sol non luceret, & astra cursum non perficerent, si calor naturalis in homine otiosus esset, nihilque operaretur iuxta commensurationem suæ virtutis. Mundus naturalis continuo præceps corrueret. Idem accidit in mundo morali, & spirituali, inquit Angelicus Doctor, si virtutes, & dona data sterilia sint & otiosa. *Sicut autem* (persequitur S. Thomas) *per præsumptionem aliquis excedit proportionem suæ potentiæ, dum nititur ad maiora quam possit; ita etiam pusillanimus deficit a proportione suæ potentiæ, dum recusat in id tendere quod est suæ potentiæ commensuratum. Et ideo sicut præsumptio est peccatum, ita & pusillanimitas. Et inde est quod servus qui acceptam pecuniam Domini sui fodit in terram, nec est operatus ex ea propter quemdam pusillanimitatis timorem, punitur a Domino, ut habetur Matth.* XXV. *& Luc.* XIX.

XIII. Ad istius angelicæ doctrinæ amussim revoca tot & tot Religiosorum qui talentorum copia a Deo donati sunt, vitam, conatus, & molimina. Et in primis illud est perpendendum, pusillanimitatem vix loco vitii a pluribus haberi. Quin non raro pusillanimes cauti, prudentes, maturique iudicii reputantur. Videbis multos iactare se plura habere talenta; vitio tamen sibi minime vertunt iisdem abuti. Memoria se carere plures sponte confitentur; vix unus acumine ingenioque se destitutum asserit. Absit ut aliquem retuso hebetique ingenio hominem pronunties. Excandescit, seque iniuria affectum reputat. Quod vero hæc talenta, quibus se præditos gloriantur, prodegerint, prodigantque in dies, quod in sudario absconderint, sub terra sepulta tenuerint, paucissimi sibi vitio vertunt. Porro quot Religiosi ingenio atque acumine pollent? Ubinam profectus? Ubi congruum lucrum? Peccant isti contra naturæ legem, inquit S. Thomas, qui non operantur

iuxta

iuxta *commensurationem suæ potentiæ*. Peccant contra donatorem divinum; qui ad negotiandum talenta tradidit. Et propter hoc peccatum servum pigrum damnavit Deus. Peccant vero isti contra propriam professionem, vi cuius talenta sua in animarum salutem, in bonum publicum, in Ecclesiæ utilitatem negotiari astringuntur. Religiones quæ *activæ* nuncupantur, institutæ sunt, ut excolendæ Domini vineæ desudent. In hunc finem fidelium eleemosynis & patrimonio aluntur. Religionum enim omnium reditus sunt piorum fidelium oblationes in hunc finem consecratæ Deo, ut Religiosi viri ab omni temporali sollicitudine immunes, totos sese occupent in Christianorum salute curanda. Hæc omnia luculenta sunt, & obvia. Vide porro, an pauci Religiosi sint qui ingenio & acumine abutantur ad pascendam curiositatem, saturandamque mentis libidinem? An talentis non abutuntur illi qui in lectitandis libris tempus insumunt, nullo præter vanam, sterilemque eruditionem, sibi præstituto fine? Comparantur isti meretricibus, quæ, cum numquam pariant, semper vegetæ, venustæ, & aptæ sunt ad alliciendos, & fascinandos homines, veneremque exercendam. Similiter isti vicissitudines temporum, bellorum, & humanorum eventuum seriem investigant, & ut propriam expleant curiositatis, qua abripiuntur, sitim, & ut in promptu habeant quo se eruditulos & venustulos aliis præbeant, notitiasque conquisitas in tempore ad auram captandam, quemadmodum meretrices, divendant. Quare pusillanimitate, desidia, & curiositate victi tempus terunt, & talenta prodigunt. Si de quolibet verbo otioso reddenda ratio Deo est, quid de vita otiosa? Quid de tanto tempore inutiliter insumpto! Quid? Otio non vacant, quia legunt, scribuntve? In quem finem? In proximorum salutem? In Ecclesiæ utilitatem? Lectiones istæ, scriptionesque steriles sunt, aridæ sunt, plantæ sunt absque fructibus, præcidendæ, flammisque tradendæ, ut minantur evangelicæ parabolæ. Audi S. Thomam Aquinatem explicantem præfatas parabolas in *Catena* vere *aurea*. *Talentum quippe in terra abscondere, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare*, nempe aut in sæculi negotiis, aut in vano sterilique litterarum studio, & curiosa rerum investigatione. Levandi animi, & recreationis caussa præfatis indulgent! At sermo nunc haud est de his qui post improbam talentorum negotiationem aut in animarum directione, aut in studio ad proximorum salutem, & publicum Ecclesiæ bonum, iucunda & erudita lectione animum aliquando recreant. Sed illorum nunc miserandam lugemus conditionem qui concionibus, missionibus, confessionibus audiendis, scriptisque in publicum bonum neglectis, vanis in studiis tempus insumunt, prodigunt, dilapidant. Istos tremendæ sententiæ latæ a Christo in servum pigrum obnoxios esse, sentire nos urgent & parabolæ evangelicæ, & Patrum testimonia, & Angelici Doctoris rationes.

XIV. Quid quod S. Thomas evincit, istos non solum culparum pusillanimitatis,

tis, desidiæ, otiique, verum etiam superbiæ reos esse? Pusillanimitatis & desidiæ sontes dicuntur, quatenus coercere curiositatem, excutere otium, sustinere labores, tædia, & incommoda, quæ exercitatio propriæ virtutis, ingenii, & talentorum applicatio parit, recusant. Superbiæ rei sunt, quod se impares reputant ad ea peragenda quæ reipsa præstare diligenti talentorum usu valent. Tribus aut quatuor præditi sunt talentis. Sed quoniam ea parere quæ illos edere vident qui quinque talenta, aut sex, aut decem acceperunt, & æque ac illos refulgere in mundi theatro nequeunt, animos despondent, otio torpent, & tum pusillanimitatis, tum superbiæ captivi evadunt, duplici supplicio puniendi. Audi S. Thomam cit. quæst. CXXXIII. art. I. ad 3. *Dicendum, quod etiam pusillanimitas aliquo modo ex superbia potest oriri, dum scilicet aliquis nimis proprio sensui innititur, quo reputat se insufficientem ad ea respectu quorum sufficientiam habet. Unde dicitur Proverb. XXVI.* Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. *Nihil enim prohibet quod se quantum ad aliqua deiciat, & quantum ad alia se in sublime erigat.* Pauci, an multi sunt pigri isti sapientiores, qui, cum ipsi nihil agant, morosi & tetrici censores sunt, omnia vellicant, carpunt, fastidiunt, contemnunt? Paucis nunc totam Angelici doctrinam perstringo. Sicut universus mundi naturalis ordo pervertitur, quando virtutes & facultates creaturis insitæ ab Auctore naturæ, steriles fiunt, & proprium munus non exercent, sic universa Respublica spiritualis & moralis conturbatur, evertitur, confunditur, quoties homines pro diversitate talentorum, professionum, & officiorum suas non explent partes, & dona a Deo accepta in bonum proprium, & publicum exercenda, otiosa & sepulta tenent.

XV. Quid de aliis innumeris Religiosis dicam, qui cum in humili statione collocati a divina providentia sint, uno talento accepto, apti sunt ad inferiora ministeria, ad inserviendum aliis, adiuvandisque in evangelica negotiatione, pusillanimitate, superbiaque & ipsi affecti, otio diffluunt? Sicuti in mercatura alii vendunt, alii emunt, alii scribunt, alii transcribunt; sic in hoc spirituali negotio alii docere, alii audire, hi mente, illi corpore, hi scribere, alii transcribere iuxta talentorum diversitatem debent, si pigri servi pœnam declinare cupiunt. Quæso, obtestorque istos, & omnes, ut continenter ob oculos habeant parabolam Luc. XIX. *Vocatis autem decem servis dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio . . . Venit autem primus dicens: Domine mna tua decem mnas acquisivit. &c. & alter venit dicens: Domine, ecce mna tua quam habui, repositam in sudario: timui enim te, quia homo austerus es.* Servus iste *Rigorismi*, & *Austerismi* dominum accusabat, quod pecuniæ ad negotiationem traditæ proventum exigeret. Mirum propterea haud erit, si mihi quoque non pauci *Rigorismi* notam sint inusturi, propterea quod hanc Christi IESU doctrinam sane formidandam inculcem, al-

iius-

tiusque exaggerem. Negotiatio, mercatura, studium postulat industriam, applicationem, indefessum laborem, propositum proficiendi, lucrandi, & amplificandi facultates. Ergo qui hoc studio, applicatione, & industria carent, non negotiantur. *Negotiamini, dum venio*. Audistin'? Non sat est negotiatio; sed negotiatio continua usque ad Domini adventum necessaria est. *Negotiamini dum venio*.

§. VII.

Alia rationum momenta quæ plurium Religiosorum cuiusque professionis & disciplinæ damnationem timendam ostendunt.

I. OMissionis peccata sunt quæ magis latent, & plus nocent. Non alia nisi omissionis crimina in tremendo iudicio exprobraturus Deus est præscitis: *Discedite a me .... qui non dedistis &c. non collegistis &c. non suscepistis &c.* In quolibet bene instituto tribunali graviora scelera improperari reis solent, ut iudicium magis splendeat. Cum itaque in formidando ultimo tribunali solæ omissiones obiiciendæ sint, gravissima istas malitia plenas esse oportet ob ingentem beneficiorum collationem. Sed ultra pergamus.

II. In quolibet genere bonum vel excessu, vel defectu corrumpitur. Et nimio calore, & defectu caloris homo physice perit. Similiter in genere moris. Peccamus verbis superfluis, & otiosis, silentium necessarium non servantes: & silentii transgressionem vix nobis vitio vertimus. Peccamus non loquendo, cum opus fuerit. *Væ mihi, quia tacui*: inquit Isaias. Et S. Augustinus *Lib. de Pastor. cap. 1x.* clamat: *Quid est, fratres? Videtis, quam sit tacere periculosum?* Et pauci de silentio observato ob vanos politicosque respectus se accusant.

III. Titulus servitutis malitiam omissionis, inertiæ, & torporis patefacit. Servus pravus est, tametsi dominum non offendat, nec ei quidquam surripiat, dum vacat & oscitatur. Nos peculiari titulo servi Dei appellamur. Ergo iniqui servi sumus, quoties desides & oscitantes sumus; licet positiva crimina non perpetremus. Si Fratres laici ad laborem professi corpore non laborarent, pravi essent. Ergo pravi sumus omnes, dum mentis industria, & virtutis studio non operamur, non proficimus: & hoc solum communi servitutis iure. Quid quod empti sumus pretio magno? Infinitum istud emptionis pretium, quo nos a diaboli captivitate redemit Dominus noster, indefessam serviendi, & operandi vigilantiam declarat. Ergo minime tantæ servitutis debito satisfacimus, tametsi a peccatis, ab offensis in Dominum abstineamus, nisi negotiemur, nisi sedulo famulemur, nisi amplificare vivum a Domino acceptum studeamus.

IV. Accedit quod validissimi hostes ab hoc vigili & sedulo famulatu nos abducere

cere tentant. Devicta carne, & sanguine, est nobis summa colluctatio adversus spiritales nequitias, quæ diu noctuque circumeunt, ut nos devorent. Insusurrat & nobis serpens, & sibilat: *Nequaquam moriemini*: sive torporem & segnitiem nostram mortalem non esse, sed ad summum venialem... Et interim, dum tepide remisseque vivimus, sensim sine sensu victas manus hosti damus, & a Domini famulatu recedimus. Emptionis nostræ pretium semper habere ante oculos debemus, si strenue servire Domino emptori, & fortiter resistere inimico seductori velimus. Audi S. Hieronymum epist. VIII. de scient. divin. leg. *Non estis vestri, scribit Apostolus.* Empti enim estis pretio magno .... *Clementer Spiritus Sanctus nostro tiare nos contexuit, sicuti hoc in usu publico apud omnes homines custodiri, ut tanto servus in opere domini esset cautior, quanto maiore peculio esset comparatus, ut intelligamus quam strenui debeant esse in opere domini, qui cum sciant pro pretio suo sanguinem Christi datum, alteri qui nihil præstitit, magis præbeant servitutem.*

V. Alterum præstigium, quo fascinati plures Religiosi in damnationis periculo versantur, diluendum est. Religiosos debere sub gravi culpa ad perfectionem in caritate sitam tendere, docet S. Thomas cum omnibus Patribus. Quam veritatem nunc extra controversiam positam constituo, non probo. Aliqui fundamentum hoc quatere pertentant. Astringimur, inquiunt, ad perfectionem sub gravi culpa tria servando vota. Neque aliunde quam ex votis hæc gravis obligatio inhiandi perfectioni manare potest, cum regulæ seu constitutiones ad gravem culpam non obligent. Ergo tria vota si servemus, debitam assecuti perfectionem sumus. Intempestiva foret horum confutatio instituto præsenti. Cursim indicabo aliqua. Confundunt isti media cum fine. Tria vota instrumenta & media sunt altius assurgendi, rebusque divinis vacandi. Singula percurramus vota. Castitatem nos vovere docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* CLXXXVI. ut a sollicitudine, curis, & illecebris soluti liberius divinis rebus operam demus. Non ideo ergo vovemus castitatem, ut illam tantum servemus, ibique sistamus, sed ut medium altius ascendendi. Quamobrem probat *I. Part quæst.* XCVIII. *art.* 2. *ad* 3. non fuisse in statu innocentiæ laudabilem virginitatem, & continentiam, quia defuisset libido. Similiter relictis omnibus non vovemus paupertatem, ut finem servandæ paupertatis (hoc enim & Crates fecit Philosophus) sed ut Christi vestigia premamus. Neque tandem obedientiam spondemus, ut homini pareamus; sed ut sub illo in Christi palæstra proficiamus, & hominis cælestis imaginem splendidius exprimamus. Voveo, inquis, castitatem, ut hanc perdifficilem arduamque virtutem servem. Si integre servavero, voto satisfeci. Falleris, inquit S. Thomas *loc. cit. art* 4. Castitatem vovisti, non ut rem arduam servares; sed ut hoc freno coercita concupiscentia, expeditius Deo inservires: quia castitas medium est opportunum ad hunc finem.

VI. Hinc colliges quam perniciosa sit plurium doctrina, asserentium, posse Religiosos sola vota servantes implere professionem suam, tametsi deliberate nolint regulam, & constitutiones ad culpam non obligantes servare: quam opinionem sane falsissimam & exitiosissimam profligavi in *Discipl. Apostolico-Monastic. Part. II. diss. 1.* Pauca nunc cursim indico. Vovisti castitatem: ergo studium perfectionis necessarium est saltem ut periculum talis voti violandi declines. Astringeris ergo frequentare preces, silentium, ieiunia, temperantiam, sensuum custodiam, modestiam, & alia quæ regula, & leges præscribunt. Cavillantur aliqui hanc doctrinam, distinguentes periculum probabile, magis probabile, minus probabile: & sicuti opiniones minus probabiles amplectuntur ut suaves; ita hæc pericula probabilia ut dulcia deglutiunt, & variis fucis eadem depingunt ut speciosa. Sed hæc fascinia paucis explodo. Ipsis fatentibus adversariis, observatio sive virginitatis, sive castitatis perardua & valde difficilis est. Constat hoc tum ex effreni concupiscentia, tum manifesta experientia. Porro ea est rerum difficilium & arduarum natura ut in paucis & raro contingant. Raro contingit matres filios odisse, intemperantes sobrios esse, pigros assiduos in labore. Castitas itaque cum absolute spectata, ardua & difficillima sit, deficit in pluribus, & contingit in paucioribus. Veritas hæc evidens & certa est, quam, præter innumera argumenta, evincunt & S. Pauli colaphizationes, & saxa Hieronymi, & Benedicti vepres, & Francisci nives, & Martiniani undæ, & millena alia Sanctorum exempla. Ergo omnes voventes castitatem obligationem gravem contrahunt devitandi eiusdem violationis periculum. Periculum autem istud solo perfectionis studio, nempe exacta observantia silentii, ieiuniorum, temperantiæ, orationis, & aliorum quæ regula & leges præscribunt, declinatur. Multiplicas, inquis, onera, & animas opprimis. Sic argutantur sophistæ imperiti, qui putant faciliorem & suaviorem efficere Dei legem, si ea subtrahant sine quibus vix observari castitas & caritas valent. Faciliora sunt, inquit celeberrimus, & eloquentissimus Ludovicus Granatensis *conc. de dilect. inimicor.* hæc duo, feminam non aspicere, & non concupiscere, quam aspicere, & non concupiscere, sicut facilius avibus est integris quam truncatis alis volare. Difficilius igitur est castitatem solam quam iunctam alteri oneri navandi perfectioni, custodire. Ergo obligatio ad utrumque quid facilius, non difficilius imponit. Hæc duo onera numerum, non ferendi difficultatem, multiplicant, ut pluribus demonstrare exemplis possem, nisi alibi, ubi oraculum evangelicum, *Iugum meum suave est*, explicui, præstitissem.

VII. Insistunt, facilius fore, si asseratur, castitati ex voto, perfectioni ex libertate operam navandam. Argutatio isthæc duplici pede claudicat. Copulata hæc duo diximus, quæ coniuncta cursum perficiunt, seiuncta pereunt. Neque separatio, neque coniunctio a nostris pendet opiniunculis, sed quod eorum natura exigit,

git, declarari a nobis debet. Libere perfectioni inhianti nullum obligationis onus imponit, resistentem pigrumque astringit & impellit. Perarduam difficillimamque castitatem se solam spectatam, & aliarum constitutionum præsidio destitutam, fatemur omnes. Res perardua & valde difficilis, ut dixi, in paucis locum habet, in plurimis deficit. Considera hominum multitudinem voventium, & non voventium castitatem. Paucos qui consistant, plurimos qui cadant, offendes. Votum naturam, inclinationes, concupiscentiam non mutat. Eadem remanent pericula. Ergo aut ea adiicienda sunt quæ pericula removent, nempe aliarum legum, quas recensuimus, observantiæ, aut, periculis consistentibus, frequentiores lapsus erunt. Vota tria communia sunt Religionibus quibuslibet, & sunt veluti genus ad species varias, quæ legum diversitate differunt. Qui neglectis legibus vota servanda inculcant, consistere sine specie genus contendunt, & Religiosos aereos, commentitios, ac imaginarios efficiunt.

VIII. Duo alia vota obedientiæ, & paupertatis, quoniam confinia præstituta, ut castitas, non habent, tantam hodie latitudine gaudent, quantam excogitare varia hominum ingenia, pravarum opinionum labe fœdata, potuere. Tria edidi volumina adversus excogitata commenta in paupertatis votum. Quantum istius observantia vel in ipsis exactioris disciplinæ Religionibus floreat, experientia testatur. Plura hic dicenda occurrerent, quæ prætereo. Non est sane cuiquam blandiendum, quod in severiore Religione reperiatur, nisi Christi, & Apostolorum paupertatis spiritum imitari pro virili conetur. Plurimum confidere in ieiuniis, in vestitus asperitate, in solitudine, in silentio, in chori frequentia, ceterisque sacris operibus potest. Verum quanti hæc omnia facienda sint, nisi Dei spiritu vivificentur, quisque iudicet. Si exteriora hæc opera omnia cum laboribus conferantur quos perferunt mundani homines cuiusque status, minoris profecto ponderis invenientur. Non commemorabo militum, agricolarum, baiulorum, artificum, mercatorum, pauperum calamitates, miserias, vigilias, famem, sitim, sudores, vicissitudines. Uxoratos divites, nobilesque, quos feliciores reputas, tibi ob animum propone: matrimonii vinculum indissolubile, castitas coniugalis inter corruptissimi sæculi præstigia illecebrasque facilior sane non est castitate virginali. Quid si coniugati disparis genii, & inclinationis sint; illa infirma, hic robustus; mœstus iste, hilaris hæc? Expende filiorum educationem, filiarum provisionem, familiæ onera, status conservationem, servorum stipendia, ministrorum infidelitatem, patrimonii aut augendi, aut præservandi industriam, æmulorum insidias, inimicorum calumnias, infortunia quæ passim occurrunt, vicissitudines quæ facultates absorbent, & sexcenta alia, quæ omnes Religiosorum austeritates longe superant. Vides vestium pompas, apparatus splendidos, currus refulgentes, convivia lauta. At sub hoc splendore latitant curæ, angustiæ, sollicitudines, cor-

 dis

dis animique anxietates, angores, & amaritudines incredibiles, quas tu non consideras. Ab his omnibus, & mille aliis liberi nos sumus. Parcus est Religiosorum victus, sed ad campanulæ sonitum semper est paratus. Rigida vestis, interruptus somnus, angusta habitatio, sed nulla cogitatio. Curæ, sollicitudines, egestates a nobis exulant, & flagella non appropinquant tabernaculo nostro, nisi nos ipsi sponte illa conquiramus. Tranquillitas animi, cordis quies, hilaritas, pax sunt vel in hoc mundo hereditas nostra. Porro nisi recensitis mundi sarcinis, & iugo gravissimo soluti, simus in stadio velociores ad obtinendum bravium, nisi sanctitatis exemplo mundo præluceamus, nisi constantes simus in iis perferendis quæ exilii conditio secum defert, nisi ardens caritas vivificet austeritates nostras, quæ in earum conspectu quas mundani patiuntur, levissimæ sunt; unde æternam sperare coronam licet?

IX. Plurimos infinitæ Dei misericordiæ beneficio, divinæque gratiæ uberrima vi in omnibus sacris Ordinibus conspicimus spiritu Dei actos, fervore caritatis succensos, paupertatis severos cultores, castitate integerrimos, obedientia præclaros, ieiuniorum observatores exactos, & in via Domini proficientes, atque in dies altius assurgentes. Verum enim vero plures quoque reperiri tepore, desidia, otio, languore diffluentes, nemo infitias ire audebit. Suavissimum professionis suæ iugum sustinent potius quam deferant: non excutiunt, quia nequeunt: ieiunia servant, sed delicias, cum possunt, venantur: chorum frequentant corpore, sed animus alio vagatur: sacrificia offerunt, sed fervore carent. An istorum numerus priorem numerum superet, inconsultus & temerarius essem, si definirem.

X. Sed pauca ex Bernardo, & Augustino promam, quibus ad evangelicæ perfectionis studium, damnationemque vitandam excitem, urgeamque. S. Bernardus *epist.* ccliv. plurima hoc de argumento scribit. Pauca delibabo. *Ubi ergo sunt qui dicere solent: Sufficit nobis, nolumus esse meliores quam patres nostri? O Monache, non vis proficere? Non. Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic mihi, inquis, vivere volo, & manere quo perveni, nec peior fieri patior, nec melior cupio. Hoc ergo vis quod esse non potest. Quid enim stat in hoc saeculo? Et certe de homine specialiter dictum est:* Fugit velut umbra, & numquam in eodem statu permanet. *Ipse denique hominis saeculique auctor, quamdiu in terris visus est, & cum hominibus conversatus est, numquid stetit? Et quidem, teste Scriptura,* pertransiit benefaciendo, & sanando omnes. *Pertransiit ergo, sicut non infructuose, ita non remisse, non pigre, non lento gressu; sed, quemadmodum item de eo scriptum est,* exultavit ut gigas ad currendam viam. *Porro currentem non apprehendis qui & ipse pariter non curris. Et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? Ideo Paulus aiebat:* Sic currite, ut comprehendatis. *Ibi tu, Christiane, fige tui cursus profectusque metam, ubi Christus posuit suam.* Factus est,

est, *inquit*, obediens usque ad mortem. *Quantumlibet ergo cucurreris, si usque ad mortem non perveneris, bravium non apprehendes. Bravium Christus est. Quod si illo currente tu gradum sistis; non Christo appropias, sed te magis elongas: timendumque tibi est quod ait David:* Ecce qui elongant se a te, Domine, peribunt. *Itaque si proficere currere est, ubi proficere, ibi & currere desinis: ubi vero non currere, ibi & deficere incipis. Hinc plane colligitur, quia nolle proficere, nonnisi deficere est.*

XI. Respondent, doctrinam S. Bernardi intelligendam esse non *formaliter*, sed *consecutive*, & *dispositive*, quatenus peccata venialia omissionis contingunt, quæ nullum gradum gratiæ subtrahunt: ideo qui non currunt, formaliter iidem manent. Hæ sunt novæ Theologiæ *Caramuelicæ*, seu probabilisticæ scita & documenta, quæ sicut Ethicen christianam, ita monasticam perfectionem pessumdant. Ignoranter ergo, & falso S. Bernardus dixit, quod non proficere sit deficere? Monachorum nemo ignoravit, omissionem inhiandi perfectioni, & currendi ad illam, esse peccatum veniale. Bernardus, ut eosdem a torpore excitaret, Scripturis sanctis adductis probat, deficere a via sancta illos qui non proficiunt. Acuti juniores non pauci bilances suas semper in manibus habent, ut ponderent gradus aut malitiæ, aut fervoris, & teporis. Bilances istæ dolosæ sunt, & ineptissimæ ad gradus hos discernendos, quos humana mens ignorat. S. Augustinus, ut istos sophistas confundat, exemplum adducit de puero, qui a pueritia ad juventutem, a juventute ad adolescentiam, ab adolescentia ad virilitatem, a virilitate ad senectutem pergit. Gradus istius transitus distinguere nescimus; sicuti ignoramus gradus quibus incipientes ad proficientes, & proficientes ad perfectos transeunt. Nemo dicere valet: Hoc momento puer desiit esse puer, juvenis desiit esse juvenis. Effectus videmus, sed eos secernere non licet. Porro sicut in vita corporali qui nolunt se reficere, & proficere, profecto obeunt, quin gradus caloris naturalis deficientis discernere valeamus, ita quoque in vita spirituali, qui vires spiritus perfectionis studio non instaurant, pereunt. Deficientur adversarii in suis nugis *formaliter*, *consecutive*, *dispositive*, efficiantque ut his vanissimis argutiis Monachi non comedant, non bibant, simulque non deficiant, ac pereant: & tum suadebunt, Religiosos renuentes proficere in via Domini, non defecturos, neque perdendos. Vita corporalis, qualitatum seu humorum contraria pugna quotidie conflictatur, & ideo quotidie refectione indiget. Theologia Scripturarum, Sanctorumque omnium est, ut vidimus in *dissert.* naturam nostram infirmissimam esse, undique vulneribus laceratam, extinctas non esse arbitrii vires, sed magnopere extenuatas, & concupiscentiæ rebellionem adeo prævalere, ut captivum sub ejusdem tyrannide se pronuntiaverit Paulus: *Captivantem me sub lege peccati.* Ergo sicuti moritur qui cibo non instaurat vires cor-

porales, sic perit qui in hac spirituali militia, in qua tot vaferrimi hostes & domestici, & extranei nobis insidiantur ad mortem, non pugnat, non certat, non currit post Christum, usquedum illum comprehendat. *Sic currite, ut comprehendatis*. Memento, gratiam actualem, & virtutes nutrimentum animæ esse, quemadmodum panis alimentum corporis est. At panis non te nutrit, nisi mandas, nisi comedas, deglutiasque. Similiter Deus ordinaria lege iuxta applicationis mensuram gratiam suam maiorem & minorem distribuit & dividit. Memento parabolæ evangelicæ. *Omni habenti dabitur, & non habenti*, seu non negotianti, *& quod habet, auferetur ab eo*. Recordare tepidorum vomitum inculcatum a Ioanne. Audi Augustinum in Psalm. lxix. *Quantumcumque profecerimus, nemo dicat, Sufficit mihi. Qui dixerit, remansit in via, non novit pervenire. Ubi dixit, Sufficit, ibi hæsit. Attende Apostolum, cui non sufficit. Vide quomodo se vult adiuvari, donec perveniat. Fratres, inquit, ego non arbitror me comprehendisse, ne illi sibi viderentur comprehendisse, quibus rursus dicit: Qui se putat aliquid scire, nondum scit quemadmodum oporteat eum scire.*

XII. Hæc est doctrina Scripturarum, & Sanctorum, tremenda quidem sensibus, carni & sanguini contraria, quæ timorem excitat, lacrymas exprimit, fervorem accendit, & fortitudinem ad currendum in stadio confirmat. In hanc animum intende. Averte oculos a Theologia nova pruriente sensibus, a nugis casuisticis, quæ te tepidum & segnem reddunt in via Dei, & te beatum dicunt, & securitatem spondent, ut subdit *ibidem* S. Augustinus *Confundantur qui dicunt tibi, Euge, euge. Confundaris inter illos & tu, quia tu tibi dicis: Euge euge*. Et paulo ante ibi. *Plus persequitur lingua adulatoris quam manus interfectoris.*

XIII. Post tot exaggerata pericula, post tot timendi momenta, nullum ne remedium dabimus, quo & pericula evadamus, & proficiamus? Iam fuse hoc remedium exposui supra. Quodnam istud? Lectio Scripturarum sanctarum. Quodnam aliud? Lectio Scripturarum sanctarum. Quodnam tertium? Lectio Scripturarum sanctarum. Audi Ioannem Trithemium, qui scripsit an. 1493. sæculo tenebrosissimo. Trithemius alloquitur Monachos non adeo eruditos, nec doctos, tamen pro instructione vitæ monasticæ ad Scripturas sanctas eos mittit. Sic enim loquitur homil. iv. *Divinas igitur Scripturas, fratres mei, sæpius legite, per quas potestis contra insidias diaboli fortissime vos armare. Nam si iuxta Apostolum Paulum Christus Dei virtus est, & Dei sapientia; qui nescit Scripturas, nescit Dei virtutem, & sapientiam: & Christum quomodo sciet? Ignorantia enim Scripturarum ignorantia est Christi: & qui nescit Christum, ad eius non pertinebit consortium, sancto dicente Christophilo* (I. Cor. xiv.) *quoniam si quis ignorat, certe & ignorabitur. Quanto autem quis in studio divinarum*

Scri-

Scripturarum magis assiduus fuerit, tantum ex earum lectione maiorem intelligentiam & dulcitudinem capiet. Vos autem maxime decet, fratres, divinas Scripturas quotidie discendo revolvere . . . . . Idcirco vos hortor, & moneo, si vestram salutem diligitis, ut divinas lectiones in manibus semper habeatis, quatenus omne tempus quod vobis post orationis cultum sine labore permittitur, ad sacræ Scripturæ studium expendatur. Non prætereat dies ulla, fratres mei, in qua Monachus Christo militans non aliquid legat ex sacris voluminibus, quod eum in sancto proposito faciat meliorem. Quin potius divi Hieronymi sequatur consilium dicentis. Sint Scripturæ semper in manibus divinæ, & iugiter mente volvantur: nec tibi sufficere putes mandata Dei memoriæ recondere, nisi studeas illa etiam operibus adimplere. Si Trithemius adeo necessarium reputavit sanctarum Scripturarum studium Monachis vitam solitariam degentibus; quanto impensius in hoc studium incumbere Religiosi debent qui non contemplativam tantum, sed activam etiam vitam profitentur. Hi reformandis Christianorum moribus, qua sacramentorum administratione, qua concionibus habendis, qua libris moralibus scribendis, qua dictanda e cathedris & gymnasiis doctrina sedulam navare operam debent.

§. VIII.

Episcopi antequam ad sacerdotium, & ad confessiones admittant Religiosos, eosdem super Evangeliorum notitia examinare debent.

I. IN sanctarum Scripturarum studium omnes incumbere qui apti sunt, astrictos ostendimus omni argumentorum genere. Ad professionem vero Sacerdotum omnium hoc potissimum attinet, ut ipsæ divinæ Scripturæ clamant. *In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Levitas, & Sacerdotes . . . . præcepitque eis dicens . . . . Ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de cæremoniis, de iustificationibus, ostendite eis, ut non peccent in Dominum.* II. Paralip. cap. XIX. Nemo mihi vitio vertat, si parergon istud huic dissertationi, occasione arrepta, inseram. Clerici itaque ad sacros Ordines non promoventur, nisi proprium patrimonium habeant, ut expediti a terrenis negotiis vacare legis sanctæ studio valeant, ut *loc. cit. cap.* XXXI. Scriptura ipsa divina docet. *Præcepit etiam populo habitantium Ierusalem, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis, ut possent vacare legi Domini.* Innumera sunt divinæ testimonia, quæ hanc Sacerdotum omnium obligationem evincunt. Isti sunt legis sanctæ custodes, prædicatores. An hi docere legem fideles valent, si ipsi eam ignorant? An Parochi, an Confessores Christianorum vitam reformare ad Evangelii prototypum valent, nisi

ipsi Evangelii imaginem expressam habeant, nisi spiritum Evangelii calleant? Exploratum itaque est, ut iam demonstravi supra, Sacerdotes præcipue, & gravius Confessarios, Theologos, & Concionatores in sanctarum Scripturarum studium incumbere singulariter debere.

II. Quæ cum ita se habeant, super notitia harum Scripturarum examinandi ab Episcopis sunt Sacerdotes, maxime dum ad confessiones, ad regimen animarum admittuntur. Ingenia Sacerdotes torquent, antequam ad confessiones, ad animarum curam accedant, ut ingentia volumina Dianæ, Bonacinæ, Tamburini, La-Croix, aliorumve revolvant. Dubitationum, quæstionum, distinctionum, subdistinctionum farraginem memoriæ mandant. Alphabetaria, Bertualdum, Bertachinum, Compendia Dianæ, Bonacinæ, Tamburini, Rotarii, & aliorum perdiscunt, ut examen ante Episcopos subeundum felicius doctiusque sustineant. Ecquid? Morem ne istum damnabis? Minime. Aio tamen: Sacerdotes isti Pharisæorum more, neglectis Scripturis sanctis, hominum opiniones discunt. Verum æternus animarum Pastor Christus Dominus, non ad tribunal Casuistarum, sed ad Evangeliorum tribunal doctrinas, & opera nostra severissimo examine expendet. At numquid discere memoriter Confessarii, Parochi, Theologi Evangelium debent? Quid, si affirmanter responderem, si substantiam, spectes, & spiritum evangelicæ doctrinæ? Ingentia Bonacinæ, Dianæ, Tamburini, La-Croix, Sporer, Salmanticensium volumina revolvunt, præcipuas controversias ediscunt, innumeras distinctiunculas, quæstiunculas, definitiones, & divisiones improbo labore memoriæ mandant. Sacer Evangeliorum, & Epistolarum, Ecclesiastici, Proverbiorum, Sapientiæ codex longe inferior est codice Dianæo, Tamburiniano, La-Crosiano, aliisque casuisticis voluminibus. Istius sacri codicis doctrina, quæ mores fidemque spectat, perspicua, simplex, splendida, pervia, facillima. Imaginem sanctitatis vividis coloribus refert, & mores christianos simplici nitidoque stilo exponit. Contra volumina plurium Casuistarum maiori ex parte contentiosa, litigiosa, rixosa, pugnantia, difficilia, arida, quæ frequenter non repræsentant, sed implicant, obscurant, confundunt vitæ christianæ exemplar divinum. Ergo, si hæc volumina discunt, facilius sacrum codicem apprehendere valent.

III. Episcopi igitur in Confessariorum, Parochorum, & etiam Sacerdotum ordinatione debent per suos examinatores super Scripturarum notitia illos interrogare, eorumque de his scientiam investigare. Utique moderatione, prudentia, & maturo iudicio opus est in tali experimento. Clerici interrogentur exempli gratia, quot sunt Pauli Epistolæ, Iacobi, Petri, Ioannis, Iudæ. Illi super parabolis evangelicis; isti super epistolam Pauli ad Titum &c. Sacerdotes interrogari debent, quis sit evangelicæ legis spiritus, qualis imago christianæ vitæ, quæ

do

documenta contineat epistola S. Pauli ad Timotheum. Non de arcanis, non de punctis chronologicis, neque de difficultatibus quarum noticia neque ad fidem, neque ad mores pertinet, examinentur, sed de iis quæ fidem, & mores formant, & de fœdere morum cum fide. Scita illa divina Ecclesiastici, & Proverbiorum plus mentem illuminant quam omnes distinctiunculæ, finitiones, notionesque quibus redundant volumina ingentia quæ diu noctuque revolvunt. Documenta evangelica de arcta via peragranda, de lata vitanda, de salvandorum paucitate, & damnandorum multitudine, de caritate universam legem comprehendente, tanto perfundunt lumine mentes nostras, ut heinc facillime ars regendarum animarum, & casuum in dies occurrentium resolutiones apprehendantur. Hac sanctarum Scripturarum notitia imbuti Sacerdotes, & Confessarii, legere quoque morales Auctores possunt: quia tum facillime discernere valent, num illorum opiniones & decisiones sint doctrinæ evangelicæ conformes. Quemadmodum enim aurum falsum a vero per contactum ad lydium lapidem distinguitur, ita opiniones falsæ a veris per reductionem ad sanctam legem secernuntur. Plura sunt in Moralistis de Ecclesiæ præceptis, & de iure positivo humano. Verum quia Ecclesia semper præcepta sua, & sanctiones ordinat ad maiorem divinæ legis observantiam, immo ex ipsis divinis Scripturis, & Traditione haurire omnia solet; ideo Scripturarum studium ad omnia utile est. Non improbo itaque absolute Casuistarum lectionem, sed dico, magna cum cautione legi illos debere. Plura ordinata sunt ab Ecclesia circa sacramentorum administrationem, quæ sciri debent. Sed hæc omnia & Tridentinum Concilium, & eiusdem Catechismus perspicue exponunt, non pauci vero Casuistæ verborum pugnis, & inutilium quæstionum farragine involvunt.

IV. Aerem verberas, inquiunt, dum a tot annis obtinentem consuetudinem evellere contendis. Examinatores, & Confessarii a tot annis solos Moralistas revolvunt, hanc viam hactenus calcarunt. Subeundus improbus labor esset, & novum arripiendum iter, ut christianæ doctrinæ sinceram imaginem sibi ex Evangeliis, aliisque sacris codicibus formarent. Verum habet. At necessarium ne studium est sanctarum Scripturarum, an secus, potissimum Sacerdotibus, Theologis, & Confessariis? Si negas, Scripturas divinas inficiaris. Si adfirmes, ergo corrigenda consuetudo, quæ sane nova est, & tredecim sæculorum mori contraria. Si potissimum Sacerdotes, Confessarii, & Theologi Scripturis sanctis non student, laici ne illis operam dabunt? Porro si Sacerdotum, Confessariorum, & Theologorum professioni annexum est Scripturarum studium: ergo super hoc studio examinandi ab Episcopis sunt; sicut quilibet artifex, & professor de iis interrogatur quæ ad professionem eius attinent.

V. Sed quot Sacerdotes, quot Confessarii Scripturam sanctam legunt? Non le-

legunt, quia non intelligunt. Ergo indigni Sacerdotis, Confessarii, & Theologi gradu sunt. Sed intelligunt spinosos, & sophisticos tot Moralistarum libros. Ergo potiori iure Scripturas sanctas apprehendent, si corde mundo, si humilitate, si precibus, & ardenti veritatis cognoscendæ desiderio accesserint. *Si quis autem vestrum* (inquit S. Jacobus cap. 1.) *indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur, & circumfertur.*

VI. Verum cuinam in mentem venisset, litterarum tuarum, Christe IESU, fastidiosos homines, quibus easdem scripsisti, futuros? Si litteras Principum, Regum, Imperatorum ad se scriptas quis haberet, qua diligentia easdem custodiret? Qua attentione easdem legeret? Omnibus hominibus epistolas sanctas scripsit Deus; illarum depositum custodiendum Sacerdotibus præcipue commendavit, & istorum plurimi sanctissimis his epistolis ad se a Deo Scriptorum divinorum calamo datis, neglectis, glandibus & quisquiliis delectantur? Hoc sane videtur tremendum illud supplicium quod per Prophetam Amos minatur Deus cap. VIII. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini .... Circuibunt quærentes verbum Domini.* Fastidium istud Scripturarum simile illi est quo Hebræi nauseabant manna illud quod e cælo illis pluebat: cupiebantque e contrario cæpas AEgyptiorum.

VII. Tandem, ut luculentius pateat onus istud examinandi Sacerdotes super Scripturis sanctis, antequam ad Sacerdotium admittantur, verba in medium proferam quæ Episcopus pronuntiat, dum sacrum Ordinem illis confert. Sic quippe Deum orat: *Ut in lege tua die ac nocte meditantes, quod legerint, credant, quod crediderint, doceant.* Diu itaque noctuque meditari Sacerdotes debent Scripturas sanctas. Exploratum ergo certumque Episcopis esse debet, Sacerdotes in Scripturis sanctis versatos esse. Ergo illorum est, periculum facere, num reipsa illis studuerint. Quomodo enim diu noctuque meditari Scripturas sanctas valent, si easdem ignorent? Quot Sacerdotes ad examen accedunt qui Scripturas sanctas legerint? Quid, si eisdem carerent? Qualis culpa sit istius examinis omissio, definire nolo. Dum Ecclesia surripuit idiotis versiones vulgares, simul iussit ut Sacerdotes, ut Parochi divinas Scripturas explanarent. Ergo ex mente Ecclesiæ ad hoc studium obstricti Sacerdotes sunt.

§. IX.

§. IX.

Confessarii, Concionatores, & Theologi tum voce, tum scriptis altius inculcare debent evangelicæ legis spiritum, severitatem, & electorum paucitatem, omni humano timore spreto. Radix corruptæ Moralis, & plurimorum damnationis est nimia de divina misericordia confidentia.

I. Legisse me memini, quemdam Hispaniarum Monarcham hoc pacto allocutum esse Concionatorem vere apostolicum, qui Aulicorum mores reformaverat, feminasque ad pompas detestandas induxerat. Innumeri Concionatores, o Pater, inquit Rex, totis lateribus & voce elata declamarunt integris Quadragesimis contra vanitatem, luxum, nuditatem, impudentiam, & scandala mulierum aulicarum; at illorum declamationes frustraneæ. Semen divini verbi cecidit inter spinas. Nulla reformatio, fructus nullus. Tu, o Pater, nec verbum adversus tantam corruptelam pronuntiasti; nihilominus luxus abiit, disperierunt pompæ, & fastus, abscondita & operta nuditas, reformati mores, modestia, verecundia, morum sanctitas hanc meam aulam illustrant. Edisere, o Pater, hoc arcanum, & occultissimam simulque uberrimam tuæ prædicationis vim, quæ tam prodigiosam peperit messem. Finge, o Rex, vastam in hac tua aula plantam, profundis radicibus, vastisque ramis instructam, & spissis frondibus ornatam. Si quis hanc plantam foliis exuere, singulatim eadem colligendo vellet, cum ultimum decerperet, iam ex altera parte, unde collecta prima fuissent, rursus erumperent folia nova. Verum si uno ictu radicem recidas, continuo arescit planta. Ego, o Rex, contra folia falcem non extendi, sed contra radicem. Æternitatis tremendissimum arcanum, inferni atrocissima tormenta, iudicii divini formidandam severitatem, mortis singulis momentis vitam obsidentis punctum, & cetera religionis nostræ graviora mysteria, eo quo potui ferventiore zelo, & uberiori eloquentiæ sacræ vi repræsentare, auditorum corda emollire, rerum terrenarum ardorem extinguere, & divini amoris flammas accendere studui: & continuo vanitatis, luxus, pomparum folia seipsis disperiere. Nunc arcanum teneo, reposuit Rex.

II. Ex narrata historia infero, Concionatores, Confessarios, Theologos debere in primis altius inculcare evangelicæ legis spiritum, christianæ vitæ imaginem conformem imagini Christi IESU, & electorum paucitatem reproborumque multitudinem. Et eo gravius est Concionatorum, Confessariorum, & Theologorum moralium hæc christianæ vitæ, & paucitatis electorum capita exaggerandi onus, quo

quo magis hac nostra ætate Christiani falsam evangelicæ legis ideam sibi effinxere. Grassantur corruptelæ, illecebræ, solatia, Paganorum mores & vitia in catholico orbe triumphant. Et, quod extremum malorum est, Confessarii ac Theologi plurimi honestant & fucant non scelera ipsa, sed eas illecebras, ludos, comœdias, comessationes, & corruptelas quæ morali quadam necessitate ad ipsa horrenda flagitia compellant. Percurre omnium Catholicorum status, & ordines, atque tecum serio reputa, quot iuxta prudentem existimationem & maturum iudicium sint electi. Ne vitio, amabo te, mihi vertas, si cursim hoc punctum refricem. Quot inter pauperes, ut ab infimo cœtu initium capiam, humiles, patientes, & spiritu pauperes? *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Quot inter artifices sinceri, ingenui? Quot inter mercatores, advocatos, iudices, qui sitiant iustitiam? *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Plures ne sunt qui hanc iustitiam sitiant, quam qui eam nauseent, fastidiantque? Quot inter Nobiles, Magnates, & potestates supremas, qui carnem suam crucifigant cum vitiis, & peccatis? Quot sunt inter feminas verecundæ, pudicæ, humiles, modestæ? Quid de divitibus dicam? *Divites difficile intrabunt in regnum cælorum.* Difficilia autem, ut diximus, in paucioribus eveniunt. Sed audi interpretationem gravissimam S. Augustini Quæst. Evang. Lib. I. quæst. VI. *Quod ait Dominus, divitem non intrare in regnum, & discipuli dicunt: Quis potest salvus fieri? cum pauci sint divites in comparatione multitudinis pauperum, ita intelligendum est, quod omnes qui talia cupiunt, in eorum numero haberi animadverterint.* In divitiis malum non est, sed in affectu inordinato. Beati ergo sunt qui spiritu pauperes sunt, non qui re, cum isti plurimi sint. Porro cum pauperes spiritu pauci sint, hinc est quod discipuli perterrefacti exclamarunt: *Quis ergo poterit salvus esse?* Quoniam quot sunt qui magno & improbo labore non satagant ditescere, & quidem maiori illo quo satagunt acquirere regnum cælorum? Ne finas te ab universalis fere consuetudinis depravatæ torrente abripi. Audi vel ipsum *Senecam*, qui initio *Lib. de vit. beat.* hæc scribit. *Nulla res nos maioribus malis implicat quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea quæ magno assensu recepta sunt, quorum exempla multa sunt, nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Inde ista tanta coacervatio aliorum supra alios ruentium. Quod in strage hominum evenit, cum ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se attrahat. Primi exitio sequentibus sunt .... Nemo sibi tantum errat, sed aliis erroris caussa, & auctor est. Nocet enim applicari antecedentibus, & dum unusquisque mavult credere quam iudicare, numquam de vita iudicatur, semper creditur: versatque nos, & præcipitat traditus per manus error, alienisque perimus exemplis. Sanabimur, si modo separemur a cœtu .. Non est quod mihi illud ... respondeas: Hæc maior pars esse videtur. Ideo enim peior,*

ior. Non tam bene cum rebus humanis agitur, ut meliora pluribus placeant. Argumentum pessimi turba est. Quaeramus quid optime factum sit, non quid usitatissimum, & quid nos in possessione felicitatis aeternae constituat, non quid vulgo veritatis pessimo interpreti probatum sit.

III. Haec sola ethnici Philosophi doctrina summo pudore suffundere illos deberet qui communem latamque viam multitudinis exemplo percurrunt, atque defendunt. Exurgite ergo viri fratres, clamat Paulus, qui Senecae tempore vivebat induite armaturam Dei, & adversus Christianorum turbam, qui a Scripturis divinis deflectunt, vocem exaltate vestram. Altius inculcate arctam salutis viam, electorum eam percurrentium paucitatem. Nolite multitudinis satyras, improperia, & persecutiones timere. Quoniam haec omnia characteres sunt electorum. Humanos respectus, Magnatum favorem, multitudinis plausum, & mundanos honores pro nihilo ducite. Audite iterum aurea verba S. Caroli Borromaei in orat. ad II. Concil. Mediol. *Ecquae nobis utilitas existet, si iram Dei in nos concitantes, hominum benevolentiam populari quadam indulgentia conciliemus? Audiamus Paulum clamantem:* Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Dissipat autem Deus ossa eorum qui hominibus placent, *inquit Propheta, Proponamus nobis ob oculos libertatem illam spiritus & virtutem qua armati patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua instructi sanctissimi homines Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius ... qua affecti alii religiosi viri, apostolico quodam animarum ardore, nullis non minis, non hominum clamoribus, non furoribus quasi tribunitiis fracti, nec debilitati pro Dei gloria, pro gregis commissi salute, adhibuerunt illam quasi consortem virtutem acerrimam peccatorum vindictam. Eorum fere exemplo adducti, nos quoque apostolica illa constantia, & evangelica virtute, qua una nihil est in ecclesiasticis Pastoribus illustrius, nihil magis necessarium, sine metu, & constanter certe agamus ... quod Evangelium docet, quod Christus iubet, quod ratio praecipit, quod gregis salus, quod Ecclesiae auctoritas dignitasque postulat. Nam si contra a nobis fiat, in formidoloso Dei iudicio, cum animarum, quae in fidem & curationem nobis traditae sunt, rationem sumus reddituri, tum aliorum nos accusantium vociferationes, & irati iudicis nos item acerbe obiurgantis eas voces audiemus: Si speculatores eratis, cur caeci? Si pastores, cur gregem vobis commissum errare permisistis? Si sal terrae, quomodo evanuistis? Si lux eratis, cur sedentibus in tenebris & umbra mortis non illuxistis? Si Apostoli, cur apostolica virtute non usi cuncta egistis ad hominum oculos? Si os Domini, cur muti? Si vos huic muneri impares esse sentiebatis, cur tam ambitiosi? Si pares, cur tam desides, tam negligentes? Nihil vos Prophetarum voces, nihil Evangelii leges, nihil Apostolorum exempla, nihil pietas, nihil religio, nihil labentis Ecclesiae status, nihil hic formidolosus iudicii dies, nihil praemia, nihil supplicia, aeternique cruciatus moverunt?*

IV.

IV. Perpendas, lector, velim, quot nunc Concionatores, Confessarii, Theologi, Parochi, Episcopi hac animi fortitudine muniti sint; quot divino zelo flagrantes, qui elata voce intrepidoque pectore prævalentes opiniones laxas improbent, & labefactare studeant. Non pauci sat sibi fecisse arbitrantur, si ipsi oppositum sentiant, & operentur. Hæc omnia quæ narravi, manifesta experientia testatur, inquit P. Michael Elizalde sapientissimus Iesuita *Lib. VI. quæst. vi.* ubi hæc habet *Nobis etiam tacentibus ipsa facta loquuntur. Raro quippe negatur absolutio ad pœnitentiæ tribunal accedentibus: consilia pro consultantium affectu sæpe contraria dantur; & pauci repulsam patiuntur.*

V. Inter plures radices corruptæ christianæ Ethices, & damnationis plurimorum prima & potissima est nimia de misericordia divina confidentia. Hac falsa & commentitia divinæ misericordiæ imagine imbuti in primis Casuistarum plures arctam Dei viam amplificare opinionum blanditiis student, continenter vociferantes: *Iugum meum suave est*. Hac quoque erronea persuasione præoccupati Christiani in vitiorum cœno volutantur, semper inclamantes: *Misericordia Domini plena est terra*. Quodlibet Dei attributum infinitum est, & immensum. Infinita potentia, infinita bonitas, infinita iustitia, infinita misericordia est. At in quo sita misericordia hæc sit, videndum est. Misericordia hæc peccatores sincere contritos, Deumque timentes, qui a peccatis, quoad fieri potest, abstinent, sinu suo complectitur: *Misericordia Domini super timentes eum*, minime vero super contemnentes eum. Qui timent ergo Deum, in eo sperent. At numquid Deum timent qui aut manifestis flagitiis illum offendunt, aut illas illecebras vanasque consuetudines quæ ad Dei offensas viam aperiunt, prosequuntur? Decipiuntur funestum in modum Casuistæ, qui ideo misericordes se reputant, quia sanctam Dei legem laxare, eamque aptare humanis sensibus curant. Recogitent oraculum divinum: *Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos, quasi fluctus maris . . . . Peccator transgrediens mandatum Domini incidet in promissionem nequam*. Omnes Christiani qui in inferno torquentur, communiter in hac divina misericordia falso confidebant, & pauci desperatione perierunt; immo ideo in desperationem inciderunt plures, quia nimium in divina misericordia confidebant. Et hæc est diaboli astutia. Primum homines ad peccandum allicit, & pertrahit, spe immoderata veniæ facillime obtinendæ. Postquam vero illos in vitiorum sentinam impulit, desperationis laqueo eosdem stringit. Communiter peccatores nimium de misericordia præsumunt: sæpe pœnitentes plus æquo de misericordia diffidunt. Misericordiam & iustitiam meditari simul debemus, & istius duplicis attributi meditatione coercere præsumptionem, & spem firmare. Omnibus misericordia placet, sed mundus Dei iustitiam communiter ignorat. *Pater iuste, mundus te non cognovit*. Agnoscunt Deum homines omnipotentem, optimum, clementem, at iustum illum aut nesciunt, aut nescire volunt.

VI.

VI. Pauca delibo ex celebri *epist.* I. S. Paulini ad Celantiam nobilem matronam postulantem certam ex Scripturis sanctis vivendi formam. Cui post multa hæc altius inculcat. *Quam spatiosa via quæ ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam! quam arcta via, & angusta quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam! Vide, quanta inter has vias separatio sit, quantumque discrimen: illa ad mortem, haec tendit ad vitam. illa celebratur, & teritur a multis, hæc via invenitur a paucis. Illa enim vitiis per consuetudinem quasi declivior, ac mollior facile ad se rapit commeantium multitudinem, hæc vero insueto calle virtutum.... atque horridior ab his tantum eligitur quibus non tam delectatio itineris cordi est, quam utilitas mansionis. Asperam enim nobis, & insuavem virtutum viam nimia facit consuetudo vitiorum, quæ, si in partem alteram transferatur, invenietur, sicut Scriptura dicit, semita justitiæ levis. Ponamus ergo tam rationem vitæ nostræ, & per quam potissimum gradiamur viam, conscientia teste discamus. Omne enim quod agimus, omne quod loquimur, aut de lata, aut de angusta via est. Si cum paucis angustum iter, & subtilem quamdam semitam invenimus, ad vitam tendimus. Si vero multorum comitamur viam, secundum Domini sententiam imus ad mortem.*

VII. Finem huic paragrapho imponat S. Augustinus, qui in *Psalm.* CXXXVI. ita scribit. *Dilectores mundi aliquando interrogant nos, & dicunt nobis: Exponite rationem... Quid respondemus? Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur. Non nosti capere nisi quod fulget ad tempus: æterna meditari ignoras: non capis quod interrogas... Vere, fratres, sic est. Incipite velle prædicare veritatem, quantulamcumque nostis, & videre, quam necesse sit ut tales patiamini irrisores, & auctores veritatis, plenos falsitatis.... Sed vide, quomodo verseris inter eos... ne si amantur a te, & affectas amicitias eorum, & times talibus displicere, incipiat te delectare Babylonia, & obliviscaris Jerusalem. Hoc ergo timens, vide quid subjiciat, vide quid sequatur...* Si oblitus fuero tui, Ierusalem &c. *Ecce unde erat ebus ille qui Dominum interrogavit:* Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam consequar? ... *Et Dominus dixit illi quiddam de canticis Sion: & noverat quod non caperet; sed exemplum dedit nobis, quomodo multi quærant quasi consilium ad vitam æternam; & tamdiu nos laudant, quamdiu respondemus quod quærunt. Sed cum inter istos obstrepentes, male interrogantes, veritati resistentes versamur, obstringite vos non eis velle placere, ne obliviscamini Ierusalem hic agentes in terra.* Si oblitus fuero Ierusalem, oblivisçatur mei dextera mea.

§. X.

§ X.

Diluuntur nonnullæ oppositiones tum Theologorum, tum Concionatorum se excusantium non posse laxas Moralistarum opinationes refellere, quin sibi, & aliis gravissimas persecutiones concilient. Alii negant, e suggestu prædicandas esse doctrinas quæ in controversiam vocantur a Casuistis.

I. TAmetsi pluries proposita sophismata labefactaverim, nihilominus quia nihil frequentius in ore habent plures mundi adoratores, quam eiusmodi carnalis prudentiæ effata obtrudere, operæ pretium existimavi & ego non semel, sed sæpius occasione data eadem profligare.

II. An non vides, inquiunt, per latam spatiosamque viam maiorem hominum partem percurrere? An non vides molliorem Ethicen hodiernæ vivendi consuetudini accommodatam ab illis acriter propugnari qui multitudine, auctoritate, potentia, existimationis fama longe superant; parvum esse numerum eorum qui pro saniore doctrina pugnant? Hi enim pauci, illi multi; isti imbecilles, & mundo odibiles, illi fortes, & mundi plausu auraque fruentes. Summa ergo imprudentia est, & temerarius ausus in tam numerosæ, & tam potentis multitudinis conspectu, immo contra eiusdem voluntatem, conatus, & molimina propugnare doctrinam rigidam, quæque mundo maiori ex parte displicet. Quid vis tibi, & aliis invidiam, calumnias, & persecutiones atrocissimas conciliare? Tene sententiam, & cohibe linguam, calamumque. *Relinque mundum vadere sicuti vadit.*

III. Hi ne Christiani, qui ita argutantur? Indigni sane sunt christiana professione miseri isti homines, qui carnalis animalisque cuiusdam prudentiæ obducti præstigiis, vellent mundi axiomata, mores, & corruptelas cum Christi doctrina componere. Si præfatis regulis usi fuissent Apostoli, Martyres, omnesque veri Christi Iesu servi, ubi Evangelium, ubi sacramenta, ubi crux, ubi religio christiana foret? Oh oh, tu ne, effutientes reponunt, tu ne Apostolus, Martyr, & verus Iesu Christi servus? Quid ipse respondeam, non habeo. At respondet S. Augustinus. *Videtis, fratres, cum quo tremore ista dicamus .... Et quid dicit peccatori Deus? Ut quid tu prædicas? Prohibet ergo prædicatores? Et ubi est istud? Quæ dicunt, facite, quæ autem faciunt, nolite facere. Ubi illud: Sive veritate, sive occasione annuntietur Christus?* In Psal. xlix. Instaura itaque animos, & his miseris blateronibus cum Augustino responde *Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te nutrit, Babylonia de te loquitur*. Et ut fortius contra eiusmodi ho-

stium

stium aggressus obarmeris ad Christi caussam orandam, audias velim postremæ ætatis nostræ Apostolum S. Carolum Borromæum, qui in oratione ad Concilium II. Mediolanense contra similes homines talia obloquentes: *Non ferunt hæc tempora veterum canonum severitatem. sic tam diu viximus: sic vixerunt, ita egerunt qui ætate antecesserunt: vitæ institutum nihil est quod mutemus*. hæc reponit. *At nos hæc, atque adeo alia hujusmodi contemnamus, proponamusque nobis ob oculos libertatem illam spiritus, & virtutem qua armati patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua instructi nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius hujus Ecclesiæ Antistes, qua affecti alii religiosi viri, apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis minis, non hominum clamoribus, non furoribus quasi tribunitiis fracti, nec debilitati pro Dei gloria, pro gregis commissi salute, forti constantique animo adhibuerunt illi quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindicem*. Vide plura *Tom. I. in Decal.* & alibi, ubi plures egi de præcepto confitendæ veritatis tam fidei, quam morum. Meditare sæpe: *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet*: Luc. cap. IX. *Si hominibus placerem, Christi servus non essem*: Galat. 1.

IV. Concionatores, cum ministerium sustineant apostolicum, docere tenentur Christianos morum Theologiam. Non pauci sunt qui verborum phaleris, qui descriptionibus, vocumque inflexionibus gesticulatores potius quam sacros Prædicatores agunt, qui vel propter plausum, vel propter quæstum, inquit S. Thomas in Epist. Pauli, vel propter utrumque, subdit alius, verbum Dei profanant, & proprium ministerium sacrilege prodigunt. Plures alii nimis abstracte veras doctrinas exaggerant, quin auditores instruant: quia ipsorum non pauci Theologiam Christianam non tenent. Alii plures in hac erronea persuasione sunt, ad Concionatores minime attinere catecheses, & practicas instructiones pro morum regimine tradere, & conscientiæ casus resolvere. Eccur hoc? Quia, inquiunt, Casuistæ discrepant invicem, contrariasque opiniones docent super eadem materia. Concionatores autem non debent e publico suggestu ex opinionibus controversis unam præferre alteri: quia præjudicium inferrent Casuistis, & scrupulos, ac dissidia excitarent in auditoribus. Christiani ne sunt qui talia opponunt? Non debuerunt ergo Apostoli, non Martyres, non omnes Ecclesiæ Patres ex opinionibus controversis in materia fidei unam præ altera persuadere populo. Eadem autem est fidei morumque doctrinæ necessitas. Utique Concionator non debet doctrinam inter Theologos catholicos controversam ut certam obtrudere, nec dubiam ut extra controversiam proponere, sed Concionatorum proprium munus & debitum est saniores, & Evangelio, Patribus, Conciliis, gravioribusque Theologis conformiores doctrinas prædicare, suadere, inculcare. Si Concionatores prædicare nequirent nisi doctrinas extra controversiam positas, ad sola definita dogmata coarctaretur illorum

prædicatio. Quot Casuistarum opiniones super ipso primo mandato amandi Deum & proximum, super tribus theologicis virtutibus? Quot opiniones de consuetudine iurandi, de honorandis parentibus, de homicidiis, de impudicitiis, commœdiis, choreis, de mendaciis, de differenda pœnitentia, de occasionibus proximis, de recidivis, de eleemosynis, de ieiuniis, de festis, de luxu, de pompis, de vanitatibus mulierum, & de sexcentis aliis punctis christianæ Moralis? De his ergo, & aliis similibus aut tacere, aut in abstracto tantum, ut aiunt, Prædicatores loqui poterunt? Non debent de doctrinis quæ sunt apud Casuistas in controversia, loqui? Quis umquam similia paradoxa ex christiani hominis ore prodire credat? Non debent Concionatores ignorantes, qui proprium exercere ministerium non didicere, ea tractare argumenta quæ ipsos latent.

V. Prodeat in medium P. Michael Elizalde, qui *Lib. VI. quæst. vi. §. 5.* hæc scribit. „ Ulla vix theologica doctrina Concionatori opus esse, plures censent: subin„ de rursus vix non quilibet, modo voce, pectore, ac ceteris corporalibus dotibus „ vigeant, habendis concionibus idonei non existimantur. Unde demum minor „ quam par esset, auctoritas sacris concionibus relicta est, atque ex eorum dictis „ vix non quasi ignorantium ad scientiores, vel etiam tamquam ad scientes ab„ solute intelligentesque ad Theologos appellatur; & ludibrii pene loco perinde ferme „ dicitur concionatorie dictum, & aliquid inepte dictum esse: quo dicendi genere „ quidam non verentur sacras etiam ipsas Doctorum Ecclesiæ homilias profanare.

„ Moverunt hac ætate Concionatores ipsi quæstionem longe dignissimam, qua „ scilicet de causa, cum Concionatoribus numquam magis Ecclesia abundaverit, „ fructus tamen colligatur exiguus, utrum in causa sit Concionatorum ipsorum „ vita & mores; quia quippe dicunt, & non faciunt: utrum doctrinæ qualitas, „ quia sua dicunt: utrum demum corruptio, culpaque auditorum? Et certe hæc „ singula, & una omnia obstare in primis compertum est: omnium porro mini„ me auditorum ipsorum mores, & delicta obstant: nam longe scelestiores audi„ tores Apostoli, apostolicique viri alii sortiti sunt; quos interea in viros alios con„ verterunt, convertuntque etiam modo: & si Doctores tum concionum, tum ce„ teri una in unum omnes, vel plerique conspirarent, fideles sane magno metu „ percuterentur, colligerenturque fructus immensi. Et sapienter, ut alia omittam, „ ab Illustriss. Mindoniensi Guevara notatum elapso sæculo fuit, in sacris Scriptu„ ris significantissimam illam particulam *VAE*, haud quidem populo, sed *Doctori„ bus*, *Pastoribus*, *Sacerdotibusque* denuntiari solitam esse.

„ Relinquam ceteras sterilitatis prosequendas causas Concionatoribus ipsis: & „ duas hic significabo, quæ theologicæ plane considerationis existant. Altera de„ fectus, quem dixi, doctrinæ; altera est, quam etiam dixi, ea ad *Theologos*, *Confessores*, *Consultoresque appellatio*.

„ Di-

„ Dicam primum de defectu doctrinæ. Sunt itaque duo, vel tria genera rerum „ de quibus conciones habeant: & alia quidem omnium sensu, & consensu peccata sunt & quoad nomen, & quoad rem etiam significatam, quam omnes intelligant, & concordant, ut fornicatio, adulterium, homicidium, & pauca alia „ similia alia sunt quæ quoad nomen quidem omnium consensu peccata sint, ut „ fraudes, avaritia, ambitio, usuræ, simoniæ, iniustitia tam commutativa, quam „ distributiva, at rem significatam non omnes sciunt, & intelligunt; quin de plerisque rebus sub his nominibus contentis sunt opiniones, & controversiæ & affirmantes, & negantes. Postremo sunt res aliæ, quas Concionatores insequi soleant, & tamen fideles haud credunt esse malas; certe esse mortiferas negant, „ ut est luxus, & profanitas vestium, meretricia ferme nuditas feminarum, Quadragesimæ, & ieiuniorum non observatio, & similia.

„ De primo rerum genere satis digne Concionatores causam agunt; & cum nihil in hac populum doceri oporteat, sed reprehendi, & moveri, nihil plus doctrinæ videtur desiderandum. At cum ad mores, vitamque christianam non satis sit ea vitare quæ nomine, & re cunctis peccata nota sunt, quin nisi aliis „ etiam vitatis difficulter admodum, nec a plerisque, sed a paucioribus ea quoque sic nota vitentur, sacer Orator munus suum explere non potest, nisi cetera etiam illa a populo evellere possit. Scriptum utique est sanctum Evangelium „ contra adulteros, fornicatores, & homicidas, at non contra eos solos scriptum „ est; nec ad salutem sufficit hoc genus peccatorum vitare, si vel nomine, vel „ re avari simus, superbi simus, usuras, simoniam, fraudes, iniustitiamque re ipsa „ sine nomine exerceamus. Hæc ergo & nomine, & re nosse sacri Oratores deberent, nec aliis, qui causam definirent, remittere.

„ Videtur ergo hoc in genere rerum desiderari doctrinam. Dicunt certe, & plurima dicunt adversus malum regimen, & in iniustitiam distributivam, dicunt „ in superbiam, in avaritiam, in fraudes, in ambitum; at nomina magis insequi „ videntur quam res ipsas, quæ proinde in populo manent sicuti prius: nemo „ enim se se eorum nominum reum censet, & usuras, & iniustitiam exercet magis quam fateatur.

„ Deberent ergo in primis scire definire significatum nominum, remque ipsam „ contentam, & contectam populo palam declarare, ut scirent, intelligerentque, „ quid reipsa improbetur, damneturque, cum usura, cum simonia, cum superbia, „ & cetera illa tam fortiter reprehenduntur: sin minus fructus colligi nequit: supponetque populus, se de rebus illis omnibus cum Confessoribus acturum causam, & vi concionum nihil prorsus concluditur. Cum ergo non ex ipsis, sed „ aliunde maxima pars vitæ instituenda sit, quemadmodum ex ipsorum dictis modus navigiorum fabricandorum non pendet, ita nec modus vivendi Christiano-

„ rum pendere potent, nec in aliena iam messi fructus colligi eorum opera, quæ, „ ut supponitur, de nominibus magis est quam de rebus.

„ Atque hæc quidem ita quasi de conclusionibus, quibus palam circumscribere, „ declarareque deberent, quas re ipsa res damnent, & insequantur. De probandi „ porro genere, de quo boni quique vehementer dolent, quodque instituti nostri „ non est, nihil opus est ut doleamus hic etiam nos. Probant scilicet alibi ex a- „ lienis, alibi ex propriis, sed sine sensu, & præter sensum. Ibi parum Scriptu- „ ras versant, sanctos Patres prætereunt; dicta Oratorum, & gentium maxime „ colunt, & mundum universum percurrunt, longisque descriptionibus implent. „ Quid ergo christianum inde concludant? Alibi Scripturas quidem, & Sanctos „ nominant, sed quibusdam, ut vocant, conceptibus tam longe a vero, atque a „ verisimili divagantur, ut non Oratoris solum, sed neque Poetæ quidem locum „ teneant. quam Ecclesiæ cladem plangunt, planxeruntque ante nos plurimi: ubi „ alia nihil nunc ad nos pertinentia aliis relinquimus.

„ Tertium genus erat rerum earum quas populus peccata esse haud credit, ut „ luxus vestium, nuditas iam pectoris, iam humerorum, & similia. In hæc etiam „ severiores Concionatores invehi vehementer solent, quin tamen vix certo ullo „ fundamento, vel serio collato in rem studio ipsis constet, utrum peccata sint, „ & utrum rursus venialia, vel mortalia sint. Nam si nulla forent peccata, re- „ prehendi haud deberent, si rursus solum essent venialia, non tam atrociter. Per- „ iculum deinde subest fallendi. nam quando tantopere exprobrantur, iure exi- „ stimare feminæ possunt, mortalia haud esse quæ tanta oratione improbantur; „ Orator vero nondum dictamen de eorum gravitate formavit. Excedit ergo ora- „ tio eius scientiam, & merita causæ Deinde nulla fundamenta afferant, quibus „ materiæ gravitatem commonstrent, & reprehendant magis quam probent.

„ Horum Concionatorum unum maximi sane zeli hominem offendi, qui fortis- „ sime hanc muliebrem vanitatem contereret. Quæsivi vero ipsum, quid demum „ de prosanitate ista censeret, an nullum esset peccatum, an solum esset venia- „ le, an mortale? Ipse nihil theologice causam discusserat; & vere, & coram „ Deo nesciebat, quid, vel quale, & quantum demum illud esset. Quid ergo, in- „ quam tum ego, improbat, & tantopere etiam improbat, quod nescit, quid, „ quale, & quantum sit? Hic itaque maximus defectus est doctrinæ, nec mini- „ sterium suum implere sic possunt; ut Paulus Timotheo iubet, quem idcirco le- „ ctioni, & doctrinæ, ut inferius tractabimus, attendere voluit.

„ Ex hac ergo doctrinæ inopia secuta est altera illa causa appellationis ex ipso- „ rum dictis ad Theologos, & conscientiæ & morum peritos. Atque ex utraque „ inter alia factum est, ut tot operariorum, ministrorumque copiæ exiguus ideo „ fructus correspondeat, & ex aliorum magis doctrina, & regula, quam ex sua

„ fide-

„ fideles vitam suam, & mores, contractus, emptiones, & venditiones, atque universam actuum seriem instituant, atque texant. “

VI. Hinc collige, quam erronea, ne dicam insana, hallucinatione obcæcati illi sint qui vellent Concionatores contra abstracta vitiorum simulacra, & scelerum spectra zeli tela unice intorquere, missa doctrina, qua explicetur, in quo sita vitia sunt. Nollent ut Concionatores patefacerent monstrosa illa opinionum paradoxa, quibus vitia incrustantur. Plebeii, artifices, operarii, aliique e populo vel legere nesciunt, vel legendi tempus non habent. Nisi populi a Concionatoribus instruantur, doceantur, atque muniantur contra grassantes corruptelas pravasque consuetudines laxarum opinionum fucis obtectas, in perpetua ipsi ignorantia iacebunt. Nonne Patres SS. catecheses habebant ad populos? Quid ferventius Episcopi sancti doctique inculcant quam catecheses a Parochis, a Concionatoribus faciendas populo? Quomodo autem catecheses istas peragere rite valent, nisi sanam Scripturæ, & Conciliorum doctrinam explicando, & falsas laxasque opiniones refellendo? Tot Confessarii, ut in Tomo de pœnitentia palam fiet, novo opinandi modo præventi, ut licitas permittunt consuetudines, moresque, & plura quæ ad manifesta flagitia viam aperiunt. Nisi misera gens a docto Concionatore dedoceatur, & evangelicæ doctrinæ pabulo alatur, qua via ad veritatem assequendam perveniet? Optanda utique est Theologorum, & Concionatorum concordia. Verum si hæc haberi nequeat; numquid Concionatores docti, & spiritu Dei acti prodere ministerium suum debent? Absit, sed veluti murum pro domo Dei se se opponere tenentur, & frontem illam æneam, quam Prophetæ Deus dedit, induere. Loquatur, & quidem fuse laudatus P. Eusalde *ibidem § 6. pag 187.*

„ Vellem ego quod maximam sibi sacri Oratores conciliarent auctoritatem, nec „ ex ipsis ad alios, sed ex aliis ad ipsos esset in discordia appellatio: est enim, „ ut ex Augustino declarandum suscepimus, eorum quæ ex alto, & in templis „ ad concionem dicuntur, securitas maior.

„ Ut itaque ex § præc. sumitur, deficiunt illi magis in doctrina, quam peccent, & fallant: & sive satis conclusiones quas statuunt, aliquando declarent, „ & nomina magis quam res significatas insequantur: sive conclusiones denuo „ satis probent, sive minus probent, & magis acuminibus quibusdam ludant; pro„ fecto conclusiones ipsæ plerumque tutissimæ & raro falsæ esse solent, ut ex §.4. „ constat. Quare appellandum non esset.

„ Sunt præterea Concionatores alii, quos etiam Missionarios apostolicos appel„ lamus, qui & conclusiones perspicuas ponunt, easque litteralissimis Scriptura„ rum, Sanctorumque testimoniis ita luculenter, ita clare demonstrant, ut solutio „ alia non supersit, nisi Nolo, & nisi dicti facti pœniteant, Damnor. Hi populo „ palam denuntiant, proximos, inimicos etiam, ut sonat, & ad litteram esse dili-

 gen-

„ gendos. Item denuntiant, ex adultis etiam catholicis plures damnari: ex quo „ illa moralis practicissima conclusio manifestissime consequatur, plerorumque vitam, & mortem non esse vitam & mortem iustorum. Hinc rursus illa, non „ sufficere ad salutem vivere, & mori, sicut vivunt, & obeunt plerique, mutandam proinde esse vitam, & mores. Atque hæc, & similia tractantur, ac denuntiantur, ubi & quando maxime fideliter, veraciter, & cum christiana simplicitate, & zelo causa salutis, & animarum discutitur, tractatur, & terminatur; „ de quibus nos Lib. IV.

„ De his porro iniqua est omnis appellatio ad aliud tribunal, & iudicium doctorum Theologorum, vel aliorum. Nihil enim in Theologia superest adversus illa, „ quin Theologia omnis, quæ vere Theologia sit, scilicet ex Dei Scripturis, Sanctisque „ collecta, eadem illa docet, statuit, & promovet: aliæ autem, si quæ essent, doctrinæ hominum, Theologia non sunt, & cavendæ magis essent. Si quidem ergo non sua, sed quæ Iesu Christi sunt, illi quærunt, & dicunt, & verissima dicunt, iniqua prorsus sit omnia alia provocatio, & appellatio necesse est.

„ Unus itaque & idem est finis, & scopus Concionatorum, & concionum in „ templo & ex alto, atque Theologiæ moralis, & Consultorum conscientiæ. Finis remotus utrorumque est salus animarum; proximus vero rectitudo, & honestas morum, vitaque christiana. Ex quo uno principio permulta consequuntur.

„ Primum enim consequitur, facultates concionatoriam, & moralem non esse „ res invicem divulsas, quasi vero moralis leges conscientiæ præscribere debeat, „ quid rectum, quid pravum, quid magnum & grave, parvumque sit statuere & „ scire, atque iura prosequi, quibus unicuique vivendum sit: agat vero concionatoria de quo nescio alio, de moribus quidem illa tractet, sed præter legum, „ obligationumque uniuscuiusque præscribendarum curam, & cognitionem, & „ conscientiæ regulandæ, obligandæque, vel solvendæ causas non suas habeat, sed „ aliis, idest Theologis, relinquat. Sanctarum etiam Scripturarum litteralem, „ exactamque scientiam, non suam, sed Scripturarum esse constituat: quibus sane „ demptis facultas nec statuat, nec doceat, contra quam Timotheo præscriptum „ fuit: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*: item *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere*, etiam Theologos. „ Quare optandum esset ut Concionatores quique scirent in primis ministerii sui „ definitionem & essentiam. Et plures forte invenias qui passim quidem conciones habeant; numquam vero exacte norint quid munus suum sit, & ministerium. Evangelium, inquiunt, verbum Dei fidelibus ministrare, hoc nostrum est. „ Hoc utique vestrum est. Sed Evangelium, opinor, & verbum maxime docent, „ atque præscribunt, quomodo Christianis sit vivendum, quæque vitanda, quæ fa-

„ cien-

„ cienda sint, ut salvemur: quo dempto, quid, quæso, superest? Hoc porro ipsum, „ & nihil aliud est scopus, & finis, munusque Theologiæ moralis. Ergo conci- „ dunt. Unde miratus valde sum Concionatorem in toto orbe celeberrimum, „ quocum agendum mihi fuit de his moralis Theologiæ caussis, quæ scilicet esset „ via salutis atque prompte respondit, hanc non esse artem suam. Quæ est ergo „ ars sua, si fidelibus viam salutis ostendere ars sua non est?

„ Consequitur deinde, si quidem unus idemque utriusque facultatis scopus & „ finis, eadem ab utraque adhibenda esse media. Quare ex eisdem libris, & per „ eosdem libros esset causa agenda: nec enim recte cum ægrotis ageretur, si me- „ dici quidem ex Hippocrate, vel Galeno medicamenta præscriberent, dein vero „ pharmacopolæ, & infirmarii non inde, sed ex libris prorsus aliis medicamenta „ conficerent. At sacris Concionatoribus id suppositum est, sibi quippe ex libris „ Dei, & per libros maxime Sanctorum caussam esse agendam. Ex his ergo ip- „ sis, & per hos ipsos, non per omnino alios, & Theologus, & Confessor, & „ Consultor, directorque conscientiæ uti deberent: ex qua plane concordia fructus „ ingentes colligerentur. Ut itaque in sacris concionibus vix alii libri audiuntur; „ Augustini, Hieronymi, Chrysostomi, Gregorii, ac similes perpetuo teruntur, „ hi noti, hi domestici, familiaresque sunt; tractatur autem, quomodo sit viven- „ dum. profecto ubicumque de hoc eodem tractatur, per eosdem peritos esset de- „ terminandum. Cum porro alii in templis proferuntur, ex aliis vero dein vivi- „ tur, fiet plane ut Sanctorum doctrina in templis maneat, haud vero transeat „ ad mores.

„ Ubi illud perpetuo quærere soleo, utrum quæ ex Scripturis, & Sanctis in tem- „ plis efferuntur, vera sint, aut falsa? Si falsa (quod absit) nec quidem in templis „ esse ingerenda. Sin vero vera sunt, ut utique sunt, ergo etiam in schola, & in „ libro morali, & ubique vera sunt. Fieri ergo nequit ut aliud sit verum tem- „ plorum, & non hoc, sed aliud sit verum librorum moralium, & uno modo „ ex suggestibus sacris instituendi simus de via salutis, & prorsus alio alibi.

„ Dixi, eadem in eumdem finem media a Contionatore, & Theologo morali „ esse adhibenda; non alia, & alia: nam cum utraque poni simul nequeant, alte- „ rutra omittentur, ut plerumque sane contingit, quemadmodum si alter mihi dicat, „ Vallisoletum non nisi equo, aut non nisi hac via esse eundum; alter vero aut cur- „ su, aut alia via eundum doceat; alterutrum omittatur necesse est: & sane ex „ Missionariorum, aliorumque similium doctrinis pauci sunt qui vivant.

„ Quamquam, inquam, eadem sint adhibenda media, & eisdem libris, maximis, „ doctrinisque utendum a Concionatore, & a Theologo, non tamen eodem modo. „ Etenim utriusque quidem est docere; at hoc, quasi unum, & maximum est Theo- „ logi. Concionatoris non hoc solum: tria scilicet illa ad verbi Dei præcones per-

„ tinent quæ Augustinus *Lib. IV. de doctr. christ. cap.* XII. multa inter alia documen-„ ta tradit, & probat, ut *doceat*, *&* *delectet*, *&* *flectat*. Subdit autem, docere ne-„ cessitatis esse, delectare suavitatis, flectere victoriæ: quod si docere potens quis „ non sit, frustra strepit & clamat. At quoniam partes hæ quoque aliæ ipsorum sunt, „ non una est Concionatorum, & Theologorum dictio, & forma dicendi; sed laxior „ alia, & alia pressior, exactiorque, atque præterea increpare, reprehendere, ob-„ secrare, & alia præstare Concionatores debent, quæ instituti nostri non sint: „ illud nos nostrum prosequimur, eadem ab utrisque esse tradenda, eamdem osten-„ dendam salutis viam, non ab his quidem arctam unam, ab aliis aliam, eam-„ demque morum rectitudinem, & honestatem esse tuendam. Licet vero Theolo-„ gi potissimum sit docere, tamen reprehensio, persuasio, & motio alienæ non „ sunt a Theologia morali, ut Apostolorum epistolæ doctrinales de moribus, scri-„ pta Sanctorum, librique spirituales, & natura demum moralis Theologiæ, quæ „ est practica, & propter agere, satis commonstrant.

„ Ut itaque ad concordiam unitatemque hujus quasi duplicis fori, & facultatis „ desiderandam revertar, a principio plane non fuit sic. Neque enim Apostolo-„ rum in primis tempore alia ipsi in concionibus dabant; & alii deinde Theolo-„ gi, ex quorum dictis esset vivendum, supererant: aut alia ipsi tamquam mini-„ stri sermonum, & verbi Dei annuntiabant, & alia deinde tamquam Theologi „ epistolis suis, aut verbo edocebant. Neque Martyrum tempore, nec ætate Do-„ ctorum fuit ista sacrorum Oratorum Theologorumque divisio, ut alii quidem „ Theologi essent, & alii dein verbi Dei annuntiatores, & alia, & alia utrique „ docerent & Theologorum esset doctrinam tradere, Concionatorum vero nescio „ quid aliud; & hi quidem ex Scripturis, illi autem aliunde dissererent, causasque „ terminarent, atque ad hos ex illis appellaretur.

„ Etenim, ut loquar clare, atque omnes, si velint, intelligant, nequaquam Au-„ gustini, Chrysostomi, Ambrosii, Gregorii, ac similes viri Dei ex alto quidem, „ & in templis dicebant, supererant autem dein alii quasi Theologi, ad quos ap-„ pellaretur, & ex quorum Theologia vita institueretur, nullibi uspiam hoc genus „ hominum erat. Neque rursus illi ipsi summi viri quasi unam facultatem homi-„ lias suas, & conciones, sermonesque tradebant, ac deinde, quasi rem prorsus „ aliam, morum disciplinam, moralemque Theologiam, ex qua viveretur, con-„ signabant: sed conciones, homiliæ, sermones, & Theologia moralis, morum „ disciplina, & hoc genus omnia unum idemque erant: unde nulli nobis suppe-„ tunt eorum libri, alii quasi concionatorii, alii vero prorsus alii, qui theologici „ morales vocarentur; & opera etiam illa quæ de concionibus non sunt, talia „ existunt quæ ex concione dari possent, ejusdem plane naturæ, unius doctrinæ, „ ex eisdem libris compacta, atque verbis Dei conferta. At modo utraque ista

„ fa-

„ facultas differt adeo, & distat, ut nullæ vix duæ aliæ discrepent magis; & „ Concionatores nihil sibi opus esse doctrina censere videntur, & nescio quid aliud „ agunt; ac cum Theologia reliqua prætermittunt etiam velut minime suam pri„mam secundæ, & secundam secundæ, quæ de vitiis, & virtutibus in genere, „ & specie tam copiose instituunt: quam plane inconsiderationem Augustinus a „ *cap. XVI.* repellit. & potens non est exhortari in doctrina sana, & eos qui con„tradicunt, arguere, & falsi dicti convincere; fallit in Ecclesia Dei Doctoris per„sonam, munus sine doctrina necessaria suscipiens. Utinam ergo conciones eas „ habeamus quæ in scholis quoque valeant; utinam Theologiam eam quæ in tem„plis etiam ædificet; & utraque ista facultas in unum conspirans se se vicissim „ iuvet, nec altera dissipet quæ altera plantavit, rigavitque. Certe prolixiorem di„gressionem claudam, atque citra metum dicam, vitam christianam nusquam vel „ in templis, vel foris addiscendam, ubi omnium caput non sit Iesus Christus, „ & hic crucifixus."

§. XI.

Diluitur altera obiectio ex contrarietate doctrinæ Concionatorum, & Confessariorum Quibus potius credendum, Concionatoribus, an Casuistis, & Confessariis?

I. PUgna & contrarietas inter doctrinam e suggestu a Concionatoribus explicatam, & in libris quos quadragesimales, & in aliis libris quos spirituales vocant, typis editam, & doctrinam quam Casuistæ in libris, & Confessarii in Confessionali adhibent docentque, non minus est manifesta quam Solem lucere in meridie. Declamant, detonantque Concionatores adversus hodiernas mulierum hominumque promiscuas conversationes, ludos, choreas, pectoris feminei nuditatem, luxum, & pompas. Clamant, inclamantque non esse differendam pœnitentiam, habitus pravos, consuetudines vitiosas difficillime evelli, atque adeo peccatores inveteratos, & habitibus iniquis obnoxios perquam raro, & non nisi gemitibus, summaque difficultate ad Deum converti. Vociferantur Iustificationem impii opus Dei maximum esse, quod, præciso miraculo, momento non peragitur: pœnitentiam baptisma esse secundum, laboriosum, quod gemitus, planctus, preces, eleemosynæ, & alia pietatis exercitia præcedere debent. Clamant, non esse absolvendos peccatores ex consuetudine, & habitu peierantes, blasphemantes, procantes, se polluentes, & a proximis occasionibus non recedentes. Hæc & alia id genus argumenta altius exaggerant Concionatores, & auditores sæpe commotos se se sentiunt, conscientiæ morsus, & latratus experiuntur. Confessarios adeunt, iisdem suas animi angustias patefa-

faciunt, lacrymantur, gemunt. Confessariorum alii dicunt, Concionatores rethorice loqui, figuris, & metaphoris res exaggerare. Læto animo, inquiunt, sis: scrupuli hi sunt. Concionatores ad perterrefaciendos induratos peccatores plus æquo res amplificant: illi universe & abstracte prædicant, quæ te non spectant: mihi acquiesce: macte animo, vade in pace, & noli timere. Alii subdunt: Concionatores non decidunt casus morales, neque has quæstiones tractant. Perfectionem evangelicam suadent, minime practicas vivendi regulas præscribunt. Nolite timere, nobis credite. Et reipsa Confessarii non pauci communiter absolvunt eos qui frequentant conversationes promiscuas, qui inserviunt matronulis, & ipsas matronulas, quæ hodie in templo orant, crastina die cum amasiis in conversatione procant, & procantur: absolvunt recidivos frequentes, consuetudinarios, perjuros, blasphemos, qui a tot annis præter propter eadem perpetrant scelera. Quid quod ipsi Missionarii, postquam e suggestu omni argumentorum genere demonstrarunt pravos habitus brevi tempore non eradicari, difficillimam esse impiorum conversionem, quæ paucis momentis non peragitur; quando postea transeunt ad confessionale, frequenter vel ipsos peccatores inveteratos absolvunt, & quindecim dierum spatio plura peccatorum millia Deo conciliasse se autumant, ad Eucharistiam admittunt, & post Missionariorum discessum vix quinque in centum ex tot pœnitentibus revera ad meliorem frugem conversi apparent.

II. Qua contrarietate doctrinæ posita, & omnibus manifesta, rogatur, cui doctrinæ fides habenda, an illi quæ e suggestu, an alteri quæ e confessionali prædicatur & suadetur? Duo Evangelistæ Matthæi testimonia, quæ contrarietatis speciem præferre videntur, viam resolvendæ propositæ quæstioni aperient. Evangelista *cap.* XXIII. inquit: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi: omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite.* Antea vero nempe *cap.* XVI. Idem Evangelista dicit: *Intuemini, & cavete a fermento Pharisæorum, & Sadducæorum . . . Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento Pharisæorum, & Sadducæorum. Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum.* In priori textu Evangelista dicit *Quæcumque dixerint vobis, servate, & facite.* In secundo monet ut caveamus a doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum. *Intuemini, & cavete a doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum.* Pugnare recta hæc duo, *facite*, *cavete*, videntur. Varia sunt Interpretum placita, quæ referuntur a P. Michaele Elizalde *Lib. VI. Part. II. quæst.* VI. Concordiam, quam hujus duplicis textus ex Augustino affert præfatus Elizalde, ceteris præferendam existimo.

III. Inquit igitur ibi *§.* IV. *pag.* 184. „ Hoc loco nonnihil pro sacris Concionatoribus, & ad ipsos est dicendum. Tractat itaque Augustinus *ser.* XLIX. de verbis „ Domini de modo dignoscendi doctrinas bonas, quæ servandæ, faciendæque sint,

„ &

„ & malas, quæ secus: atque sententiam Domini præstatissime exponit, & de pastoribus, & mercenariis late differit. *Fratres mei*, inquit, *numquid non ascendunt aliquando aut Presbyter, aut Episcopus? Non dicit aliud de superiore loco, nisi ne rapiantur res alienæ, ne fraudes fiant, ne scelera admittantur. Non possunt dicere aliud qui cathedram Moysi sedent, & ipsa loquitur de illis, non ipsi.* Et inferius: *Hoc autem ceperam dicere, quia de loco superiore non possunt dicere, nisi Bene facite, nolite periurare, nolite fraudare, nolite aliquem circumvenire.*

„ Atque, hæc quidem, quæ mox magis declarabo de doctrinis, quæ dicunt, „ traduntque ex alto, ex sacro suggestu, & in templis. Quid vero de privatis „ considerationibus? Subdit continenter excelsus Doctor: *aliquando sic veniunt, ut de tollenda villa aliena cum Episcopo consilium habeatur, & petatur ab illo tale consilium. Aliquando nobis contingit, & experti dicimus: nam non crederemus. Multi a nobis consilia mala petunt, consilia mentiendi, circumveniendi, putantes quod placeant talia nobis. Sed in nomine Christi, si Domino placet quod dicimus, nullus talis nos tentavit, & invenit quod volebat in nobis.* Haud intelligas, lector, de hæresibus fuisse a fidelibus consultum Augustinum, utrum scilicet liceret mentiri sub his terminis, aut tollere villam, ut ait, alienam, aut fratrem circumvenire sub his terminis: nam termini ipsi, & voces malum & illicitum, quin & apertam hæresim efferebant. Re ipsa igitur & vere, ut nunc quoque contingit, de villa aliena tollenda, de mentiendo, de circumveniendo, non sub his vocibus, sed magis sub prætextibus, terminisque aliis consilia petebantur; nullus tamen, quod volebat, in Augustino invenit. Sunt porro qui maximi ducant, si quicumque veniunt, quod volunt, in ipsis inveniant, & hi se sapientissimos putant, sed ineptiunt.

„ Hanc Augustini expositionem, & concordiam arbitror non quidem necessario ac semper veram; at veram sæpissime; ac præterea etiam idiotis, & omnibus obviam, & expeditam, ut scilicet ea tuta habeant, servent, & faciant quæ audiunt ex alto; & quæ in privatis consultationibus dissentanea audient, suspecta magis habeant, ut magis statim declarare enitar.

„ Multa in confirmationem adduci possent, & regula Domini de male agentibus, qui lucem oderunt, accommodari huc quoque, & explicari apte posset. Favit vero ipse Dominus *Ioan.* XVIII. de discipulis suis, doctrinaque a Pontifice interrogatus. *Ego*, inquit, *palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conveniunt; & in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas?* &c. Recte porro & synagogam, & templum connectit. nec enim alia in templo, & prorsus alia in synagoga, & schola, sed eadem ubique edocuit, non aliam, & aliam salutis viam. Favit etiam, quando discipulos suos iussit

„ sit

„ sit, quæcumque in iis persecutionis, & paucitatis quasi tenebris audivissent, „ prædicare super tecta, & orbi universo denuntiare.

„ Ex hac ergo ab Augustino constituta regula ea plerumque saltem bona, & „ facienda dicimus quæ sacri Concionatores, Presbyteri, aut Episcopi sedentes su- „ per cathedram Moysi ex alto prædicant; ea autem non esse servanda & facien- „ da quæ alibi præter, aut contra dicerentur. Illi nimirum honestissima, sanctis- „ simaque plerumque decernunt: diligendum esse Deum super omnia, diligendos „ instar nostri proximos etiam inimicos docent, nec glossis corrumpunt, aut di- „ cunt, satis esse non odisse. Si in Dei futurum iudicium incidant, tremendum „ illud, ut revera est, & Sanctis ipsis formidandum statuunt; si de via salutis sermo „ fiat, non latam illam, ac spatiosam, sed arctam strictamque dicunt: tenet enim „ eos, ne aliter dicant, Evangelium, quod etsi non exactissime, aliquo saltem „ modo commemorant, exponuntque, nec eo prorsus omisso aliis ex libris do- „ cent. Hæc, & similia passim de loco superiore ingeminant. Sunt certe alterius „ educationis, scholæ, gentis, indolis, ingeniique homines, & tamen conveniunt, „ nec alii latam viam tutam, intutam alii dicunt, & dissentiunt.

„ Neque vero usquam audimus eos ex alto docentes, in magna occasione pro- „ pter hæc illaque præiudicia permanere posse; eruendum magis oculum aiunt, „ abscindendas potius manus ipsas, & pedes, si scandalizaverint &c. Haud dice- „ re solent, mutuo, non quidem propter alios titulos, lucrari quem posse sex, octo, „ decem; & insuper pignus quoque accipere, sed vel omittunt ista, vel repreben- „ dunt: nec item duellum sic vel sic acceptari posse, beneficia ecclesiastica ita „ renuntiari posse, ut non quidem vendantur, eædem tamen quæ in emptionibus „ solent summæ vel solvantur, vel dentur: res quippe eædem esse sæpe solent, & „ in nominibus, formalitatibusque honestas omnis reponitur. Taceo de ieiuniorum „ relaxatione, de vestium profanitate, de impudicis multis, atque similibus, quæ „ sacri Concionatores vel prætermittunt, vel improbant, approbant vero ex alto „ nusquam, quod si facerent, aures plane offenderent fidelium, nec Evangelium „ exponere, sed profanare censerentur. Ipsa itaque cathedra, sanctitudo etiam loci, „ &, ut ita loquar, publicitas, Evangelium denique ipsum, quod quoquomodo de- „ mum tractant, & exponunt, nec prorsus præter dicere audent, eos tenet ne aliter „ dicant, & doceant. Sapienter itaque Augustinus ad ista reflectens de his dictis Do- „ minum explicavit, *Quæ dicunt*.

„ Ex his plurimum dirigi possent, si vellent, Confessores in confessionario, & „ Consultores in cubiculo. Neque enim, opinor, ea lex Christianorum est, „ ut Concionatores quidem viam salutis ex Evangelio docere debeant, Con- „ fessores autem, aut Consultores non inde, sed aliunde debeant; aut Concio- „ natores de omni verbo suo rationem reddituri sint, ceteri non sint; aut il-

„ lis

„ lis placere, adularique non liceat, Confessori vero, qui iudex etiam sedet, at-
„ que iudicis personam sustinet, non displicendi, sed placendi lex constituta
„ sit. Nihil plane horum. Videre ergo, reflectereque Confessores, Consultato-
„ resque possent, si vellent, utrum ea quæ clam, & in occulto resolvunt,
„ & docent, ausuri essent palam, & coram ex alto dicere, & quæ in aures
„ ingerunt, prædicare super tecta. Quod si rubor esset, verecundia impedi-
„ ret, populus etiam forte scandalizaretur; regula est: Quæ dicunt, nolite
„ facere.

„ Neque est instantia in libro, quasi dicas, ea quæ tu in occulto doces, resol-
„ visque, esse in libro aliquo, vel libris. libros autem, qui etiam in lucem edi
„ dicuntur, tam esse publicos, atque sunt ea quæ ex alto in templis dicuntur.
„ Non, inquam, est instantia, nec par ratio est librorum, & eorum quæ in tem-
„ plis ex alto dicuntur; sed occurrunt disparitates plures. Nam cum sacer Con-
„ cionator orat, ipse adest, non autem adest, sed abest Auctor, cum liber legi-
„ tur; quin magis Scriptoribus illud congruit, *Epistola non erubescit*. Deinde liber
„ ab hoc, & illo seorsim legitur, sicut consultationes seorsim fiunt; Concionator
„ ab omnibus excipitur: publica proinde est huius dictio, & auditio; non autem
„ libri lectio: & si quidem liber hic, aut ibi, his, aut illis displiceat; cum Au-
„ ctor absit, ac forte etiam obierit, parum dolet. Omitto hæc, & alia. Illud ad
„ præsens est maximum, quod sacris Oratoribus institutum sit Evangelium expo-
„ nere, atque ex illo de moribus disserere: multis porro Scriptoribus, qui de mo-
„ ribus luculenter tractant, non hoc est institutum, & exigua est, & rara Evan-
„ gelii, Scripturarumque mentio, & expressio. Atque hæc causa maxima est cur
„ ea magis quæ Presbyteri, & Episcopi ex alto denuntiant, servanda facienda-
„ que sint."

IV. Hæc, quantumvis prolixa, rescribere placuit, quia opportuna. Prudentissi-
me ait P. Elizalde *sæpissime* vera esse & sancta quæ audiuntur ex alto. Contra ve-
ro in privatis consiliis, decisionibus, & resolutionibus dissentaneis a doctrinis quæ
ex cathedra evangelica prædicantur, esse nonnumquam falsa, vel falsitatis suspe-
cta. Ut plurimum ergo super cathedram Moysi sedentes, & in templis ex alto
prædicantes sanam doctrinam annuntiant, e contrario e cathedris secretis & pri-
vatis aliquando opiniones falsæ, aut falsitatis suspectæ exire possunt. Hæc tamen
Augustini, & Elizalde concordia suas excipit appendices. Nam non adeo raro
occurrunt Concionatores qui christiana Theologia destituti ea exaggerant quæ igno-
rant. Dum hæc scribo, audivi Concionatorem pectore & voce præstantem, sed
evangelica scientia carentem, inculcasse suis auditoribus desideria ditescendi, the-
saurizandi, & conquirendi divitias, nulla adiecta limitatione, esse *quid indifferens*;
quamquam (addidit) *Rigoristæ* hoc improbarent. Rigorismus ne, *Qui volunt divites
fieri*,

fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli &c.) Regula igitur ut plurimum vera est, at suas excipit appendices. Communiter igitur quando Confessariorum, & Casuistarum doctrinæ contrariæ sunt Concionatorum, & Missionariorum, & librorum spiritualium doctrinis; istis, non illis adhærendum. Concionatores nonnulli quandoque adulterant verbum Dei, quod paradoxa e suggestu, cogitationes futiles, pueriles, ineptissimas aurito gregi divendunt, tamquam sublimium mentium partus, & subtilissima inventa. Rarissime vero isti e suggestu laxas opiniones, quæ morum praxim spectent, evulgant.

DIS-

DISSERTATIO III.

DE TRADITIONIBUS, ECCLESIA, CONCILIIS, PATRIBUS, ALIISQUE CHRISTIANAE THEOLOGIAE LOCIS.

PRAELOQUIUM.

THeologiæ christianæ magistro præcipue necessaria est cognitio sacrarum traditionum, & aliorum theologicorum fontium, unde sanioris doctrinæ conclusiones hauriendæ sunt. Ad Theologum quippe moralem credenda & agenda explananda attinent. Porro Moralis christianæ sanctitas & integritas in præclarorum hominum gestis potissimum manifestatur. Disposuit, inquit S. Augustinus, providentia divina, ut si quæ in Scripturis divinis ambigua, obscuraque apparerent, Sanctorum officiis, & heroicis gestibus luculenta splenderent. Ritus, & cæremoniarum disciplina, & plurima quæ tum ad politiam & ornatum Ecclesiæ catholicæ, tum ad sacramentorum administrationem, pœnitentiæ peragendæ, communionis frequentandæ rationem spectant, a perenni traditione manarunt. Quare Theologus moralis in Ecclesiæ disciplinam cum veterem, tum hodiernam incumbere præcipue debet, ut possit *omni poscenti rationem de ea quæ in nobis est spe, reddere*. Idcirco a sacris traditionibus hanc auspicabor dissertationem. Paucis tamen rem absolvam, prout ad institutum meum pertinet.

CAPUT I.

Notio sacræ traditionis, eiusque divisio.

I. TRaditio generatim accepta, doctrina est quæ alteri sive voce, sive scripto communicatur, ut S. Paulus II. *Thess. cap.* II. inquit: *Tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram*. Pressius spectata traditio sacra apud Theologos est doctrina *viva voce* tradita. Si auctorem illius spectes, *divina* una, *humana* altera. Si materiam consideres, alia *fidem & mores*, alia disciplinam, ritus, & cæremonias comprehendit. Rursus alia *necessaria*, alia *libera*: alia *immutabilis & perpetua*, alia *temporaria & mutabilis*. Alia tandem *universalis*, alia *particularis*.

II. Traditio *divina* doctrina Dei est, non scripta, sed a Deo maioribus nostris revelata, & successoribus de aure in aurem communicata; qualis fuit in lege natu-

turæ ante legem scriptam de mundi creatione, de originalis culpæ remedio, de ritibus divini cultus. Hujusmodi quoque traditio est de sacrorum librorum divinitate.

III. Divina traditio alia vocari *dominica* solet, quam Christus Dominus ore proprio communicavit Apostolis, & hi successoribus: ejusmodi est de sacramentorum numero, de perpetua B. Mariæ virginitate. Alia est *apostolica*, quam Apostoli Spiritu sancto dictante acceperunt, & absque scripto communicarunt Ecclesiæ. Ambæ hæ traditiones divinæ sunt, & apostolicæ: divinæ quidem, quia a Deo revelatæ: apostolicæ, quia Apostolis communicatæ. Hoc duplex genus traditionis Concilium Tridentinum exprimit *sess.* IV. ubi ait. *Veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt.* Rursus aliæ sunt traditiones *apostolico-divinæ*, de quibus dictum est. Aliæ pure apostolicæ, ut institutio Quadragesimæ, diei dominicæ festum loco Sabbati, & aliæ id genus.

IV. Traditio humana est doctrina quæ ab humana, non divina auctoritate dimanat Alia civilis, quæ a Republica proficiscitur: alia ecclesiastica, quæ ab Ecclesia suam trahit originem; ut traditio de celebrando Paschate luna decima quarta cum Judæis, in quocumque die eveniret, quæ consuetudo obtinebat sæculo secundo in Asia: similiter traditio de celebrando Paschate die dominico consequente lunam decimam quartam, quæ tum obtinebat in Ecclesia Romana, & communiter in aliis, ut ab Apostolis dimanans. Traditio humana ecclesiastica, alia universalis, alia particularis, alia Ecclesiæ Latinæ, ut usus azymi panis in sacrificio, alia Ecclesiæ Græcæ, ut celebratio in pane fermentato: uno verbo hæc traditio tam varia esse potest, quam diversæ sunt Ecclesiæ particulares. Universalis omnes obstringit, particularis solos obligat fideles particularis Ecclesiæ. Perpetua semper durat, & a nulla humana auctoritate mutari potest, ut sunt omnes traditiones divinæ apostolicæ. Temporaria est quæ brevi, aut longo tempore durat pro circumstantiarum varietate Ejusmodi sunt pure apostolicæ & ecclesiasticæ. Reipsa variæ ab Apostolis institutæ, mutatione desiere; ut trina immersio in baptismo, quotidiana in Missa communio, agapes, seu communia convivia, quæ in usu fuerunt in Ecclesia, communio sub utraque specie, & aliæ similes. Traditio necessaria vi præcepti omnes obstringit: & ejusmodi sunt omnes traditiones divinæ, & apostolico-divinæ, & Ecclesiæ universalis. Traditiones liberæ a cujusque arbitrio pendent, ut usus aquæ lustralis, signum crucis in fronte, aliæque similes.

V Regulæ dignoscendæ traditionis divinæ, pure apostolicæ, & ecclesiasticæ. In primis initium traditionis spectandum est, ut monet S. Augustinus Lib. I. contr.

tr. Donat. cap. xxiv. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum, nonnisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur*. Cardinalis Gotti *quaest. III. dub. 3 §. 2. de loc. theol.* alteram regulam tradit, videlicet spectandum esse, an traditio apostolica cœperit post Christi ascensum in cælum: quia tunc vult ille pure apostolicam esse. Hoc autem non videtur verum: nam iam diximus, alias esse traditiones apostolico-divinas, seu *dominicas*, quas Apostoli ab ore ipsius Christi acceptas ad posteros transmisere alias apostolico-divinas, quas Apostoli post ascensum Christi in cælum, *Spiritu sancto dictante*, ut inquit Tridentinum, nobis communicarunt.

VI. Regula altera est, quæ materiam traditioni subiectam respicit. Si materia eiusmodi est, ut ecclesiasticæ potestatis confinia superet, ut formæ sacramentorum, traditio apostolico-divina est. Istius generis Cyprianus ait esse illam, quæ aquam immiscendam vino in sacrificio docet.

VII. Tertia regula. In expendenda traditione consulendus est communis SS. PP. consensus. Si enim primorum sæculorum Patres omnes unanimi voce consentiant traditionem divinam esse, oppositumque ut hæresim damnent, talem traditionem divinam esse tenendum est: eiusmodi sunt traditiones quæ præfiniunt perpetuam B. M. virginitatem, numerum Evangeliorum, sacramentorum, descensum Christi ad inferos.

VIII. Regula quarta, quæ præcipue spectanda est, iudicio Ecclesiæ nititur. Quoties enim dissidium occurrit, sit ne traditio apostolico-divina, an ecclesiastica, & libera, ad Ecclesiæ iudicium confugiendum est. Celebris est traditio de non rebaptizandis hæreticis, quam S. Cyprianus oppugnavit, verum Ecclesia eamdem probavit. Hinc S. Augustinus *Lib. II. contr. Crescon. cap. xxxii.* inquit: *Non accipio quod de baptizandis hæreticis B. Cyprianus sensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit*. Præ oculis igitur habendum semper est prudentissimum monitum Vincentii Lirinensis in suo *primo Commonitorio*, quod ab omnibus, quod ubique, quod semper observatum est, traditionem prodit necessario ab omnibus servandam.

CAPUT II.

Præter verbum divinum scriptum extant traditiones divinæ.

I. Divinas traditiones hæretici fere omnes semper detestati sunt, ut liberius sua errorum portenta evulgare possent. Sadducæi solam Mosaicam legem admittebant. *Ariani* in solo verbo scripto vocem *omousion* quæritabant, & Semiariani vocem *consubstantialem*. Hanc viam insistebant Nestoriani, Eutychiani, cete-

niqui hæretici. Istorum vestigiis inhærens Martinus Lutherus omnibus divinis traditionibus bellum indixit. Pauca transcribo ex ejus scripto contra Angliæ Regem, ubi inquit: *Ego adversus dicta Patrum, hominum, & Angelorum, dæmonum pono, non antiquum consensum, non multitudinem hominum, sed unius majestatis æternæ verbum: hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic triumpho, hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum, quantumlibet sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei verbum est super omnia, divina majestas mecum facit, ut nihil curem, si mille Augustini, mille Tertulliani, mille Ecclesiæ Henricianæ contra me starent. Deus errare, & fallere non potest. Augustinus, & Cyprianus, sicut omnes electi, errare potuerunt, & erraverunt. Dogmata mea stabunt, & Papa cadet.* Audistin' novi Legislatoris, & evangelicæ sanctitatis instauratoris modestiam, humilitatem, prudentemque scribendi rationem?

II. Succinit Luthero Calvinus *Lib. IV. Instit.* ubi fusius, nec minus furenter quam Lutherus debacchatur: hæc enim scribit *§.8. Esto hoc firmum axioma, non aliud habendum esse Dei verbum, cui detur in Ecclesia locus, quam quod lege primum, & Prophetis, deinde scriptis apostolicis continetur: nec alium esse rite docendi in Ecclesia modum, nisi ex ejus verbi præscripto & norma. Hinc etiam colligimus non aliud permissum fuisse Apostolis quam quod olim habuerant Prophetæ.* Iterum cap. x. *Ortæ sunt*, effutit, *innumeræ traditiones humanæ, totidem ad strangulandas miseras animas laquei: neque enim minor illis religio fuit quam Scribis, & Pharisæis, imponere alterum humeris onera quæ digito noluissent attingere.* Alibi docet, *quam crudelis sit carnificina, quod de auriculari confessione præcipiunt.* Obtrudit auctoritatem Augustini ex *epist.* CXVIII. & CXIX. ad Januarium, cujus genuina sensa infra dabo. Martinus Chemnitius in *exam. Concil. Trident. sess.* IV. aliquas admittit traditiones: nam de secundo traditionum genere scribens, inquit: *Hanc traditionem qua nobis in manum dantur sacræ Scripturæ libri, reverenter accipimus.* Et paullo post de VII. genere traditionum subdit: *Apostolos igitur ritus quosdam ordinasse, & tradidisse Ecclesiis, ex scriptis eorum certe constat. Et verisimile est quosdam etiam alios externos ritus, qui in Scriptura annotati non sunt, ab Apostolis traditos esse .... Tales ritus merito amamus, & retinemus, quales sunt confessio fidei, abrenuntiatio Satanæ, & alii ritus in actione baptismi.* Alii admittunt traditiones adiaphoras, secus de rebus necessariis. Et sic de more secum pugnant protestantici Doctores.

III. Adversus Lutheranos, & Calvinistas, ceterosque heterodoxos Catholici omnes docent, præter sanctum Dei verbum scriptum, dari traditiones apostolico-divinas; idque evincunt divinarum Scripturarum, & omnium Patrum testimoniis. Scripturæ divinæ obviæ sunt. Deuter. III. *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi.* Psal. XLVIII. *Deus auribus nostris audivimus,*

nus, patres nostri annuntiaverunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis. Eccli. cap. VIII. *Non te prætereat narratio seniorum : ipsi enim didicerunt a patribus suis : quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dabis responsum*.

IV. Novi testamenti oracula luculentius divinæ traditionis necessitatem patefaciunt. S. Paulus II. ad Thess. cap. II. *Itaque, fratres, state, & tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram*. Rursus II. ad Timoth. cap. I. *Formam habe saniorum verborum quæ a me audisti in fide, & dilectione in Christo Iesu*. Et iterum cap. VIII. *Tu vero, fili mi, confortare in gratia quæ est in Christo Iesu. & quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere*. Tandem I. Cor. cap. II. *Ego accepi a Domino quod & tradidi vobis*.

V. Exponant nobis Lutherani & Calviniani, qui ad Scripturas divinas caussam appellant, Scripturarum quæ adduxi testimonia. Distinguit S. Paulus verbum scriptum per epistolam a verbo tradito per sermonem : & utramque traditionem, sive scriptam, sive voce expressam, altius memoriæ commendandam inculcat.

VI. Quid quod in omni Ecclesiæ statu divinæ obtinuerunt traditiones? Ab Adam usque ad Moysem nulla lex scripta extitit. Qua, quæso, ratione sancti illi viri Adam, Abel, Seth, Enos, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, & alii cultum Dei, sacrificiorum ritus, & religionis mysteria moderabantur, atque interpretabantur? Unde de mundi creatione, de Messiæ adventu, de remedio peccati originalis, de futura vita cognitionem hauriebant? Ex verbo scripto? Nullum tunc extabat. Ergo ex verbo de ore in os, de aure in aurem tradito. Quod post legem mosaicam traditiones divinæ obtinuerint, patet ex testimoniis mox adductis. An divina traditione tamquam fidei dogma non credebant Iudæi, libros omnes in canone recensitos divinos esse? An eadem traditione non credebant futuram Messiæ mortem per cruenta sacrificia portendi? Quid quod etiamnum communis est Iudæorum sententia, duplicem in monte Sinai legem traditam Moysi fuisse, *scriptam* unam, *oralem* alteram; & hanc posteriorem a Moyse ad Iosue, a Iosue perenni successione ad posteros manasse?

VII. Superiori dissertatione palam feci, Christum Redemptorem nostrum nullam scriptam legem mundo dedisse. Quæ ille a Patre didicit, mundo enarravit. Non tabulis lapideis, aut membranis, sed cordium chartis suum consignavit Evangelium. Sola sua voce instructos Apostolos per universum mundum prædicare legem suam misit, omni Scriptura sublata. Prædicarunt legem hanc novam Andreas, Thomas, Bartholomæus, Philippus, quin aliquid scriptis consignaverint.

VIII. Scripserunt alii Evangelium, non ex consilio aliquo primum concepto, sed pro occasione, & necessitate quæ se se obtulit. Scripsit Matthæus post prædi-

cationem habitam ad Hebræos, cum ad gentes ire destinaret, ut aliquod traditæ doctrinæ monumentum iisdem relinqueret; quemadmodum testatur Eusebius *Lib. III. Hist. cap.* XXIV. Marcum litteris consignasse Evangelium, non Petri, cuius erat discipulus, imperio, sed Romanorum fidelium precibus compulsum, narrat idem Eusebius *Lib. II. cap.* XV. Lucas initio sui Evangelii caussam cur illud scripserit, narrat, quod nempe plures ausi fuissent scribere quæ non noverant. *Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem &c. visum est mihi assecuto omnia a principio diligenter ex ordine scribere, optime Theophile*. Hoc idem declarat Eusebius *Lib. III. cap.* XXXIV. Ioannes ad senectutem usque Evangelium prædicavit, quin aliquid scriberet, ut Eusebius ibidem narrat. Senex factus, & Ebionitarum hæresi serpente, latiusque grassante, ab Asiæ Episcopis rogatus Evangelium litteris prodidit, ut Hieronymus de *Scriptor. Eccles.* docet. Nisi Ebionitarum exorta hæresis fuisset, forte Evangelio Ioannis Ecclesia careret. Ex duodecim Apostolis duo Evangelium scripsere, occasione, & quadam necessitate adducti, inquit Eusebius *loc. cit.* Plures S. Paulus scripsit epistolas, duas Petrus, tres Ioannes, unam Iuda, unam Iacobus, prout utilitas populorum exigebat.

IX. Hinc patet, Christi consilium non fuisse litteris mandare Evangelium suum, sed prædicare, & ita illius Apostolos non eo primo studia sua contulisse, ut scriberent, sed ut verbum a Christo acceptum prædicarent. Et quoniam prædicatione peracta, varia hæresum monstra exorta fuere & populi fide divina imbuti, atque plures infirmi, & seductionis periculo expositi erant, aliaque ingruebant mala, de scribenda prædicata doctrina deliberavere, ut Ecclesiæ firmitati præsidium afferrent.

X. Edisserant nobis Lutherani, Calvinianique Doctores, qua doctrina regebatur Christi Ecclesia, antequam Evangelistæ scriptis traderent Dei legem? Non scripta doctrina, ut patet: ergo tradita. Si Lutherus, & Calvinus Apostolis suppares fuissent, dubio procul inclamassent, non secus ac nunc. Unde constat, hæc quæ prædicatis, a Deo esse? Ex miraculis? Conficta hæc sunt. Numquid sapientissimus Redemptor absque ullo scripto novam condidit legem, hominumque animis mutationi obnoxiis consignavit? Hæc, & peiora eructassent Lutherus, & Calvinus. Quod si istud, ut commentum ad invidiam excogitatum reiiciunt; fateantur necesse est se delirare in præsens, dum contra verbum traditum declamant: nam idem divinus Spiritus qui tunc, etiam in præsens regit Ecclesiam suam, regetque usque ad mundi consummationem. Alterutrum enim fateantur oportet: aut Apostolos non omnia quæ a Christo acceperunt, litteris commendasse; aut nullam post Apostolorum tempora ortam, vel orituram occasionem quæ postulet aliquod christianæ doctrinæ caput declarari. Si secundum asserant, ridiculos fatuosque illos declarant innumeræ hæreses, & gravissima de fidei & morum articulis dissidia

post

post Apostolorum tempora orta. Primum ergo fateri coguntur, nempe plura fidei, morumque capita explicari necesse esse, quæ scriptis suis minime consignarunt Apostoli, & Evangelistæ, sed perenni traditione ad nos pervenere. Hinc evidenter constat Apostolorum neminem, neque omnes simul sibi umquam proposuisse conficere aliquem codicem universalem, in quo omnia fidei, morumque capita, & articuli, omnes leges cæremoniales, omnesque ritus, regulæ, & præcepta descripta essent. Similem codicem formavit Moyses, secus Apostoli. Hoc luculentissime evincunt tot ritus, & cæremoniæ, quæ non in Ecclesia catholica modo, verum etiam in omnibus Orientis schismaticis societatibus servantur. Hæc constans, & uniformis observantia in tot diversis Ecclesiis ab unico & eodem fonte, nempe ab eodem Christo iisdemque Apostolis proficiscatur necesse est. In omnibus indicatis Ecclesiis baptisma pueris ante rationis usum, & sub invocatione SS. Trinitatis cum manuum impositione, & chrismatis unctione confertur; ubique altaria destinata sacrificio incruento offerendo; ubique ministrorum consecratio, & varii ordines, & gradus, Sacerdotum ministerium, quo remittuntur peccata, infirmorum unctio non minus ad animarum quam ad corporum salutem; ubique nuptiarum benedictio, & pro mortuis suffragia: quæ omnia tamquam a Christo Domino instituta observantur. Testimonia Scripturarum circa hæc puncta obscura forent, nisi lumen effulgeret traditionis.

XI. Confirmant quæ hactenus delibavi, Concilia, & Patres. Concilium œcumenicum VII. & II. Nicænum *act.* VII. hæc statuit. *Si quis traditiones sive scripto, sive consuetudine valentes non curaverit; anathema sit*. Concilium Tridentinum expressius occasione Lutheranæ, & Calvinianæ hæresis divinarum traditionum articulum definivit *sess.* IV. ubi hæc habentur. *SS. Oecumenica generalis Tridentina Synodus perspiciens veritatem fidei, & disciplinam morum contineri in libris scriptis, & sine scripto in traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ ad nos usque pervenerunt* &c. Plurima alia Concilia afferre possem, quæ brevitatis gratia prætereo. Quin sacra Concilia variis celebrata temporibus divinis traditionibus exortas hæreses profligarunt, ut plures Catholicorum Scriptores evidentissime palam fecere.

XII. Sancti Ecclesiæ Patres omnes unanimi voce divinas traditiones defendunt. S. Irenæus *Lib. II. cap.* IV. hæc scribit. *Quid autem, si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis? Nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quem tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorum qui in Christum credunt, sine charactere, vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes*

XIII Tertullianus *Lib. de coron. milit. cap. IV.* varias Ecclesiæ traditiones de baptismo, de oblationibus pro defunctis, & de aliis recenset: deinde subdit *Harum, & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules, scripturam nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix. Rationem traditioni, consuetudini, fidei patrocinaturam, aut ipse perspicies, aut ab aliquo qui perspexit, disces* Origenes in *cap. VI. Epist. ad Rom.* ait: *Ecclesia ab Apostolis traditione accepit etiam parvulis baptismum dare*. S. Athanasius *Lib. de decret.* Nicænæ fidei adversus Eusebium scribit. *Ecce nos quidem ex patribus ad patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstravimus: vos autem, o novi Iudæi & Caiphæ filii, quos tandem nominum vestrorum potestis ostendere progenitores?* S. Epiphanius hæres. lxi. *Oportet autem & traditione uti: non enim omnia a divina Scriptura possunt accipi. Quapropter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt, quemadmodum dicit Apostolus: Sicut tradidi vobis*. S. Ioannes Chrysostomus hom. IV. in II. ad Thessal. *Hinc est perspicuum quod non omnia per epistolam tradiderunt, sed multa etiam sine scripto, & ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesiæ quoque traditionem censemus esse fide dignam. Est traditio: nihil quæras amplius*.

XIV. Prætereo Basilium, Nazianzenum, Hilarium, Cyprianum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, ceterosque, cum nimis compertum sit illos pro divinis traditionibus pugnare.

XV. Obiciunt heterodoxi illud Deuteron. cap. IV. *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo*. Quid hinc? An verbum traditum non est verbum Dei? An verbum quod sola traditione Christus communicavit Apostolis, & hi successoribus, non est verbum Dei? Nimis crasse hæc obtrudunt Lutherani. Prohibet Deus quidquam humanæ doctrinæ sancto suo verbo addere. Quare merito redarguit Pharisæos Matth. cap. XV. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram .... Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum*. Detestatur Deus traditiones humanas, quæ sanctum Dei verbum corrumpunt, ut declarat S. Paulus ad Coloss. cap. II. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum*. Huc quoque pertinent quæ scribit Paulus ad Galatas cap. I. *Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præter quam evangelizavimus vobis, anathema sit*. Sensus Apostoli ex testimoniis supra ex eodem Apostolo adductis patet, videlicet vetitum esse addere quidquam quod Dei verbo sive scripto, sive tradito adversetur.

XVI. Obicit Calvinus *Lib. IV. Inst. cap. x.* testimonia S. Augustini ex *epist.* CXVIII. ad Ianuarium, ubi hæc habet. *Primo itaque tenere te volo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum, sicut ipse in Evangelio loquitur, levi iugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levi. Unde sacramentis numero*

pau-

paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit, sicut est baptismus Trinitatis nomine consecratus, communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis canonicis commendatur. Sacramentorum hic meminit S. Doctor, quæ præcipue moralem communionem, spiritualemque societatem christiani populi exprimunt, atque unitatem produnt. Omnes quippe eodem baptismate mundati, eiusdem omnino corporis & sanguinis Christi Iesu participes evadunt. Hæc sunt duo sacramenta absolute & præcipue omnibus necessaria: ideo hæc præ ceteris commemoravit Augustinus, ut in tractatu de sacramentis palam fiet. Sed en quæ continuo subdit S. Doctor ibidem. *Illa quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta, sicut quod Domini passio, & resurrectio, & ascensio in cælum, & adventus de cælo Spiritus sancti anniversaria solemnitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit quod servatur ab universa, quacumque se diffundit Ecclesia*.

XVII. Quid ad hæc Calvinus? Respondet *loc. cit.* §. 19. „Cum tam pauca enumeret exempla, quis non videat, eum ad auctores fide & reverentia dignos referre voluisse usitatas tunc observationes, non nisi simplices illas & raras, & sobrias, quibus Ecclesiæ ordinem contineri utile est? Quantum autem ab eo distat, quod Romanenses Magistri extorquere volunt, ut nulla sit apud eos cæremoniola, quæ non pro apostolica censeatur?" Hæ sunt consuetæ Calvini imposturæ, & fabulæ putidissimæ, quæ dedecent vel vilem sellularium. Quænam inter Romanenses *cæremoniola* pro apostolica asseritur, quæ invictis argumentorum momentis, & SS. Patrum testimoniis non demonstretur talis? Vel unam ostendant heterodoxi. S. Augustinus alibi plures alias traditiones apostolicas recenset, ut vel ipse Calvinus fatetur ibidem §. 20. Sed quid respondet? Audi. *Nec moror, quod alibi ipse idem Augustinus alia quoque Apostolis adscribat. Nam cum nihil præter coniecturas habeat, non debet ab ipsis de re tantum iudicium fieri*. Quæ esse cum hominibus istis disputatio valet? Si quid carpere ex Patribus possunt quod ipsis in speciem faveat, illud fide mala obtrudunt, & exaggerant. Cum luculenta Patrum testimonia opponimus, tunc illa risu excipiunt. Quod de aqua lustrali garrit ibidem Calvinus, mera impostura est, ut plurimi catholici Theologi demonstrarunt.

XVIII. Opponit autem I. Calvinus *loc. cit.* §. XIII. querimoniam eiusdem S. Augustini ex epistola CXIX. ad Ianuarium ob multitudinem traditionum. *Conquerebatur Augustinus, quod suo tempore, neglectis Dei præceptis, tam multis præsumptionibus plena essent omnia, ut gravius corriperetur qui per octavas suas terram nudo pede tetigerat, quam qui mentem vinolentia sepelierat*. Querimonia vera est, sed

 ver-

versuta fraude de more Augustini sensa adulterat Calvinus. Integrum Augustini testimonium transcribere me cogit Calvini impudentia. Hæc itaque scribit Augustinus sub finem prolixæ illius epistolæ. *Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in divinis libris saluberrime præcepta sunt, minus curantur: tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, ut gravius corripiatur qui per octavas suas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem vinolentia sepelierit. Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omnino numquam inveniri possint causæ quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis, & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiam si tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subiiciantur. Sed Ecclesia Dei inter multam paleam, multaque zizania constituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit.*

XIX. Solus Calvinus falsare, detruncare, & particulam solam obtrudere præfati testimonii potuit, iis omissis quæ illius iugulum petunt. Privatas huius, aut illius populi novas & insuetas celebrationes, quæ aut superstitionem redolent, aut excessum produnt, detestatur Augustinus. Quotidie serpunt similes abusus. Quot populi sibi peculiaria instituunt festa, quæ exactius servare solent quam diem dominicam, quam universalis Ecclesiæ solemnitates? At numquid eiusmodi abusus probat Ecclesia Romana? Numquid tacet? Numquid non clamat?

XX. Opponit 2. Calvinus mendacia sane impudentissima, nempe Catholicos traditiones omnes pro apostolicis venditare: inquit enim Lib. IV. cap. x. §. 19. *Quantum autem ab eo distat* (Augustinus) *quod Romanenses Magistri extorquere volunt, ut nulla sit apud eos cæremoniola quæ non pro apostolica censeatur.* Et *cap.* IX. §. 12. sic contra Romano-catholicos furit. *At nostri Romanenses ubi in causæ suæ defensione omnia rationis præsidia labascere sibi videant, ad extremum illud miserumque suffugium concedunt. Etiamsi mente, & consilio stupidi ipsi sint, animo vero, & voluntate nequissimi; manere tamen verbum Domini, quod Præpositis obedire iubet.* Has putidissimas calumnias, omnes quos legi, tum Lutherani, tum Calvinistæ Catholicis incredibili fronte impingunt, istos scilicet indiscriminatim traditiones omnes tamquam apostolicas suscipere. Nec unum inter catholicos Theologos reperire licet qui a divinis & apostolicis traditionibus, humanas, & ecclesiasticas non distinguat. Quod Calvinus iniuria summa Catholicis imponit, nos de Calvinistis, & Lutheranis verissime fari possumus, nempe nullum esse religionis caput, de

de quo illi a nobis diffident, quod crassissimis imposturis non defendant. In qualibet de religione controversia nos inter & illos commenta monstrosa & paradoxa inaudita nobis affingunt; & hac via miseram plebem in tenebris & umbra mortis detinent. Factum istud evidentissime demonstrarunt innumeri Theologi nostri, potissimum clarissimus Bossuetus.

CAPUT III.

Antiquæ Ecclesiæ traditiones Theologiæ christianæ moralis cultoribus scitu opportunæ.

I. QUoniam de locis theologicis disputatio nostra eo pertinet, non ut litterario certamine lectores ad pugnandum instruat, sed ut corda in primis emolliat, moresque cum circa credenda, tum circa agenda formet, idcirco antiquarum traditionum ecclesiasticarum aliquas, quæ pœnitentiæ peragendæ modum spectant, delibare breviter constitui. Celebres sunt in Ecclesia traditiones, quæ tempore persecutionis in Christianos aut perseverantes, aut lapsos, & post lapsum ad fidem reversos obtinebant. Et primo constantes in fide, & strenue tormenta, exilia, carceres, mortemque sustinere parati, alii *Martyres*, illi *Confessores*, hi *Extorres* nuncupabantur. Qui vero a fide desciscebant, quia aut eam negabant, aut publice profiteri perterrefacti formidabant, aut idolis quoquo modo litabant, *Sacrificati*, *Thurificati*, *Libellatici*, *Traditores*, & absolute *Idololatræ* dicti erant. Qui vero post lapsum cordis dolore tacti ad Ecclesiam redire, & inter pœnitentium album recipi enixe rogabant, pro constitutis publicæ peragendæ pœnitentiæ gradibus diversis alii *Flentes*, alii *Audientes*, alii *Prostrati*, alii *Consistentes* vocabantur. Christianos invicta fortitudine pro fide certantes describit S. Paulus epist. ad Hebr. cap. XI. *Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum .... Alii autem distenti sunt .... alii vero ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati inventi sunt.* Plura, quæso, ibi lege, quæ non possunt cor non emollire, nisi marmoreum sit. Omnes præfati viri alii *Martyres*, alii *Confessores*, alii *Extorres* dicebantur. Ætate nostra, qui vitæ integritate Deum confitentur, appellantur *Confessores*, at primis Ecclesiæ sæculis ii soli Confessores vocabantur qui ante persecutorum tribunal adducti

ducti, & quæstione torti, intrepide fidem Christi confitebantur. *Extorres* illi erant qui fidei caussa aut sponte, aut coacte exulabant.

II. *Lapsorum* nomine illi veniebant quos indicavi. *Sacrificati*, qui aut idolis victimas immolabant, aut de idolothytis gustabant. *Thurificati*, qui iidem thus adolebant. *Libellatici*, qui aut clam fidem negabant, aut publice eam profiteri pertimescebant: ideo numerata pecunia a magistratibus securitatis *libellos* obtinebant, ne fidei caussa imposterum vexarentur. *Traditores* aut vasa sacra, aut fidelium catalogum, aut sanctos codices comburendos tradebant.

III. Quoties ex his cujuscumque generis *lapsi* ad Ecclesiæ communionem redire aliqui volebant, clementia summa excepti pœnitentium numero accensebantur. Quatuor erant publicæ pœnitentiæ stationes, *Fletus*, *Auditio*, *Substratio*, & *Consistentia*.

IV. Statio *Flentium* collocata erat in porticu, seu templi vestibulo, quo ad synaxes iter patebat. In hoc primo publicæ pœnitentiæ gradu constitutis aditus in Ecclesiam prohibitus erat. Ad ingredientium fidelium genua procumbentes, illorum precibus se commendabant, lacrymis & fletibus Ecclesiæ limen irrigantes. S. Basilius *epist. ad Amphilochium* homicidæ voluntarii pœnitentiam describens *canon.* 56. hæc habet. *Debet quatuor annis deflere, stans extra fores oratorii, & fideles ingredientes orans, ut pro eo precentur, suam iniquitatem pronuntians.* In hac eadem statione collocat Tertullianus *Lib. de pudicitia cap.* IV. adulteros, & fornicatores. In hoc gradu pœnitentiam agentes palam crimina sua flentes confitebantur. Ut primum stationem hanc ingrediebantur pœnitentes, lugubrem induebant vestem, & posito capillitio, cinere aspersi, cilicioque constricti, toto corporis habitu ad pietatem compositi ante Ecclesiæ fores Dei, & fidelium misericordiam implorabant. Vivis coloribus hunc pœnitentium gradum primum depingit S. Hieronymus *epist* XXX. ad Oceanum, in qua Fabiolam nobilem matronam Romanam, quæ, adultero marito dimisso, alteri nupserat, ignorans id divina lege vetitum, cum lex Imperatorum permitteret, his verbis describit. *Quis hoc crederet, ut post mortem secundi viri in semetipsam reversa, quo tempore solent viduæ negligentes, jugo servitutis excusso, agere se liberius, adire balnea, volitare per plateas, vultus circumferre meretricis, saccum indueret, ut errorem publice fateretur: & tota urbe spectante Romana ante diem Paschæ in Basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine Pœnitentium, Episcopo, Presbyteris, & omni populo collacrymantibus sparsum crinem, ora lurida, squallidas manus, sordida colla submitteret? Quæ peccata fletus iste non purget?* Ignorans peccavit hæc nobilissima matrona, quæ tam severam egit pœnitentiam. Quid si scienter atque effrenate deliquisset?

V. *Audientes* ii pœnitentes dicebantur qui cantum Psalmorum, Scripturæ sanctæ

ctæ lectionem, & Episcopi conciones audiebant. Locus *audientium* huic destinatus, erat in portis Ecclesiæ hunc in finem ædificatos, ubi commode audire & Clerum psallentem, & Episcopum concionantem poterant pœnitentes. Ad hanc secundam stationem, peracta prima, admittebantur. Locus iste patebat nedum Audientibus, sed etiam Judæis, schismaticis, hæreticis, & catechumenis. Pœnitentes Audientes Ecclesia reputabat, veluti divinæ legis ignaros. Quamobrem illos iterum doceri fidei mysteria, & legis divinæ mandata curabat, ac si perpetrata flagitia ex illorum animis delevissent religionis notitiam. Qui Licinii persecutione sæviente lapsi erant, tribus annis in hac secunda statione detinebantur, ut habetur ex Concilio Nicæno I can. 11. *Tribus annis inter Audientes habeantur*. Immo ad plures annos interdum pœnitentia protrahebatur, ut colligitur ex Gregorio Nysseno, qui epistola ad Episcopum Metilinensem de voluntarii homicidii reo post novem peractos annos pœnitentiæ in prima Flentium statione, decernit: *Tot annos in Auditione permaneat, sola Doctorum, & Scripturarum auditione dignus habitus*.

VI. Tertia pœnitentium statio dicitur *Substratio*, seu prostratio. Locus substratis pœnitentibus destinatus, intra Ecclesiam erat, a janua ad ambonem usque protensus. *Ambo* altius eminebat orbicularis figuræ, unde Evangelium, & Dyptica legebantur, hymni, & psalmi canebantur, & Episcopi conciones habebant. Plures annos in hac tertia statione pœnitentes morabantur. Manus impositionem recipiebant, & benedictionem, & orationibus cum aliis fidelibus adstabant. Verum ante incruenti sacrificii oblationem expellebantur, solis fidelibus ceteris remanentibus. De prostratis gravissimi criminis sontibus hæc decernit Concilium Ancyranum can. XVI. *Postquam quindecim annis substrati, ac supplices fuerint, communionem ad preces assequantur; deinde cum in communione quinque annis perseveraverint, oblationem attingant*.

VII. Quarta demum pœnitentium statio *Consistentia* dicta fuit. Hoc nomen inde prodit, & stationi huic impositum fuit, quod ejusmodi pœnitentes in Ecclesia simul cum fidelibus consisterent, neque cum catechumenis ceterisque expellerentur. Locus huic stationi destinatus ab ambone usque ad sanctuarium extendebatur. Communicabant cum aliis fidelibus in oratione, & incruento sacrificio adstabant, munera tamen ad altare non offerebant, atque adeo cum ceteris fidelibus Eucharistiæ sacramentum non sumebant; ut ex Concilio Nicæno *can.* 11. colligitur. *Duobus annis sine oblatione populo in oratione communicent*. Quare isti *Communicantes* etiam, nedum *Consistentes* appellati sunt. Communicabant, inquam, in oratione, sublato tamen jure ad oblationes, & ad Eucharistiam. Hæc statio varia pœnitentium genera comprehendebat. Qui levius peccaverant, aut etiam gravius, sed maximam contritionem perhibentes, & sponte Episcopum adeuntes, temperata sacrorum canonum severitate, interdum ad *Consistentiam* mittebantur; sicuti

ſicuti & illi qui inferiores pœnitentiæ ſtationes iam expleverant. Mulieres quoque nuptæ, adulterio pollutæ, huic ſtationi deputabantur, ut colligitur ex S. Baſilio *can.* XXXIV. *Adulterio pollutas mulieres, & confitentes ob pietatem, vel quomodocumque convictas, publicas quidem, Patres noſtri prohibuerunt, ne convictis mortis cauſam præbeamus, eas tamen ſtare ſine communione ſuſſerunt, donec impleretur tempus pœnitentiæ.*

VIII. Quando pœnitentes, in prima *Flentium* ſtatione conſtituti, ferventis contritionis argumenta ſingularia perhibebant, neglectis aliis duobus gradibus, ad *Conſiſtentes* aſcendebant, Epiſcopis canonum ſeveritatem temperantibus. Hoc conſtat ex pluribus Conciliis, Ancyrano *can.* VI. Nicæno I. *can.* XII. ubi hæc habentur. *Quotquot enim metu, & lacrymis, atque patientia, vel bonis operibus, rebus ipſis converſionem ſuam, non ſimulatione demonſtrant, hi definitum tempus Auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Poſtmodum vero licebit Epiſcopo de his aliquid humanius cogitare.* Permiſſum itaque erat Epiſcopis ab *Auditione* ad *Conſiſtentiam* transferre pœnitentes, prætermiſſa ſubſtratione, quando tamen in pœnitentibus peculiaria emendationis ſigna apparebant.

IX. Ultimus pœnitentiæ ritus erat *exomologeſis*, quæ vox græca confeſſionem latine ſignificat. Non ſemper pro ſacramentali & auriculari, ſeu ſecreta accipitur, ſed interdum pro publica peccati commiſſi deteſtatione & dolore uſurpatur; ut ex Tertulliano, Cypriano, & aliis Patribus aperte colligitur. S. Cyprianus *epiſt.* XIII ad Clerum Eccleſiæ Carthaginenſis ſcribit, urgente neceſſitate, exomologeſim fieri a lapſis pœnitentibus poſſe etiam apud Diaconum. *Si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata præſentia noſtra apud Presbyterum quemcumque præſentem, vel ſi Presbyter repertus non fuerit, & urgere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologeſim facere delicti ſui poſſint.* Diaconus autem poteſtate abſolvendi deſtitutus eſt, cum ſit hæc ſolis Presbyteris data. Vi iſtius exomologeſis pœnitentes reconciliabantur cum Eccleſia, peracta pœnitentia canonica, etiamſi nondum abſoluti a peccatis eſſent.

X. Manus ſuper pœnitentes imponebantur primo, dum lapſi admiſſi ad pœnitentiam erant. Secundo in feſtis ſolemnibus, in quibus Epiſcopus definitas precum formulas pronuntians, ſimul manus ſuper omnes pœnitentes extendebat. Tertio, quando a ſtatione tertia ad quartam tranſibant pœnitentes. Tum enim dabatur iis ſimplex reconciliatio, abſolutio a peccatis, & minor communio, qua cum ceteris fidelibus communicabant in precibus, in Miſſa, & ceteris omnibus, excepto iure ad oblationes, & ad Euchariſtiæ ſumptionem. Quarta demum manuum impoſitione ius impertiebatur ad munera offerenda ad altare, atque adeo ad Euchariſtiam ſumendam cum ceteris.

XI. Plura hic dicenda occurrerent de abſolutionis dilatione poſt impletam ſatisfactio-

factionem, & de eiusdem absolutionis concessione variis in casibus, nempe imminentibus aut persecutionis, aut mortis periculis, ante peractam satisfactionem. Immo quoties periculum erat ut capitalium criminum rei ad gentiles, vel hæreticos transfugerent, canonum severitatem temperabant Episcopi pro circumstantiarum diversitate. Semper enim in Ecclesia lenitatis, clementiæ, & commiserationis spiritus pœnitentiæ rigorem linivit, quoties pœnitentium salus id postulabat. Verum de his aliqua fusius in tractatu de pœnitentia.

XII. Aliud clementiæ argumentum nobis exhibent *pacifici Martyrum libelli*, seu confessoriæ litteræ, quas impertiebant sancti Martyres nondum passi, qui etiam *Confessores invicti* appellabantur. Candidati enim Martyres dicebantur illi qui Christi fidem professi coram tyranno aut magistratu, ultimo supplicio destinati erant. Porro hi rogati a pœnitentibus lapsis, supplices ad Episcopos libellos dabant, implorantes, ut post suum discessum designatis pœnitentibus inceptæ satisfactionis partem relaxarent, pacem, & communionem iisdem donarent. Tanta erat erga hos Christi strenuos Confessores martyrio proximos reverentia & veneratio, ut ad eorum supplices preces libellis istis exaratas continuo canonicæ pœnitentiæ partem remitterent, pacem & communionem donarent lapsis pœnitentibus. Ipse S. Paulus Corinthiorum precibus rogatus incestuoso contrito pœnitentiæ partem donavit, ut ille ipse *II. Cor. cap.* 11. testatur. *Cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi donavi.* Candidati Martyres carceribus inclusi Episcopos rogabant ut pœnitentes ad pacem, & communionem reciperent, remissa pœnitentia canonica quæ peragenda supererat. Hinc S. Thomas, ceterique Theologi nostrarum indulgentiarum originem repetunt. Verum etiam tum temporis abusus in eiusmodi pacificis indulgentiæ libellis serpere cœperunt. Quoniam aliqui Confessores simplices, & ad indulgentiam compositi, sine discrimine lapsorum importunitate superati, præfatos libellos concedebant. Interdum etiam libelli dabantur non designatis lapsorum nominibus, qua de re ita conquerebatur S. Cyprianus *epist.* 11. ad Martyres data. *Sed & illud ad diligentiam vestram redigere, & emendare debetis, ut nominatim designetis eos quibus pacem dare desideratis. Audio enim quibusdam sic libellos fieri ut dicatur: Communicet ille cum suis: quod numquam a Martyribus factum est.* Quos abusus ut tollerent Episcopi, litteras *communicatorias*, seu confessorias, & formatas instituerunt, ut colligitur ex Concilio Illiberitano, an. 305. celebrato. Litteræ istæ communicatoriæ lapsis pœnitentibus dabantur ab Episcopis, ut palam fieret ab ipsis pacem, & communionem impertiri, non a Martyribus, ut aliqui imperiti existimabant. Modo *communicatoriæ* dicebantur, quia per eas pœnitentes cum aliis fidelibus communicabant: modo *confessoriæ*, quia ad Confessorum seu Martyrum intercessionem concedebantur: modo *formatæ*, quia sub certis verborum formulis

con-

conceptæ, vocabantur, ficut & *pacifica*, quia per eafdem pacem lapfi pœnitentes obtinebant.

XIII. Communio, cuius facta mentio eft, generatim fumpta, eft illa communicatio qua finguli fideles in corpore myftico, feu Ecclefia uniuntur, & mutuo communicant in religionis chriftianæ myfteriis. Duplex eft, laica una, ecclefiaftica altera. Media quoque erat, quam vocabant *Peregrinam*. Sub Ecclefiæ initium obtinebat quoque communio *eulogica*, & *agapica*. Variæ funt de hac communione fententiæ. Communio ecclefiaftica a viris ecclefiafticis fuam arceffit appellationem, quatenus Epifcopi, Presbyteri, Diaconi &c. & cum ceteris fidelibus, & cum Ecclefia communicabant pro ordinum diverfitate. Quando Ecclefiafticorum aliquis omnino de proprio gradu deponebatur, omni functione fui ordinis privatur, ad laicam communionem relegatus erat.

XIV. Laicam communionem alii fitam volunt in communicatione fidelium invicem & cum Ecclefia. Alii in communione eucharistica fitam contendunt. Quoniam laici fuum proprium locum extra altaris cancellos & fepta habebant, in quo Euchariftiam fumerent. Ex una parte viri, nempe ad meridiem, ex altera feminæ, videlicet ad aquilonem. Alii tandem, ut Bellarminus, nomine communionis laicæ intelligunt Euchariftiæ fumptionem fub una tantum panis fpecie. Quam opinionem communiter alii reiiciunt: quia tum temporis, quo canones communionis laicæ meminerunt, fub utraque fpecie laici Euchariftiam fumebant. *Communio peregrina* illa dicebatur quæ aliena erat a gradu quem aliquis prius occupabat; puta, dum Epifcopus ob aliquod crimen fufpenfus erat a proprio gradu, & detrufus ad communionem Chorepifcoporum, vel Presbyterorum; tum communio illa vocabatur *peregrina*, quia aliena a gradu epifcopali.

XV. Communio *eulogica* fpecies quædam communionis erat, quæ eulogiis, feu oblationibus benedictis in matrice Ecclefiæ conftabat. Offerebant enim fideles panem ad altare folemniffimis diebus, quem benedictum matrices Ecclefiæ mittebant ad parochias, ceterofque fideles abfentes, villas, & pagos incolentes, ut foverent mutuam participationem, & communicationem omnium fidelium eiufdem diœcefis cum Epifcopo & matrice Ecclefia. *Agapica* communio erat quædam convivii fpecies, feu cœna pauperibus & divitibus communis, a Chriftianis in Ecclefia primis temporibus fieri folita feftis quibufdam diebus. Cœnam parabant ditiores, ut oftenderent mutuam communicationem divites inter & pauperes. Primum ante communionem euchariſticam peragebatur ad Chrifti cœnæ imitationem; deinde poft facramentalem communionem. Cœna iftthæc fymbolum erat divinæ illius caritatis qua Chriftiani complecti fe mutuo debent. Tempore Apoftoli Pauli iftius cœnæ ufus obtinebat ante communionem euchariſticam. Ecclefia ob reverentiam debitam auguftiffimo facramento ftatuit illud a ieiunis tantum fumi. Hinc agapicum

picum convivium ab omnibus post eucharistiæ sumptionem celebrabatur. Verum cum nihil tam sanctum sit quod hominum infirmitate profanari nequeat, & abusibus corrumpi, multiplicatis Christianis, cœna hæc agapica, quæ symbolum erat caritatis, in corruptelam declinavit, & non unionem, ac mutuam societatem, sed divisionem præferre incipiebat. Divites, dedignantes pauperum societatem, separatim sua agapica convivia laute parabant, & esurientibus pauperibus, mero se ingurgitabant, ventremque saturabant. Contra quam corruptelam sic invehitur S. Paulus I. Cor. cap. XI. *Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est dominicam cœnam manducare. Unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent?* Latius manavit post S. Paulum abusus. Ideo an. 320. Laodiceni Concilii Patres agapes fieri in Ecclesia prohibuere can. XXVIII. *Non oportet in dominicis divinis, idest in Ecclesiis, convivia, quæ vocantur Agapes, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.* Severius consuetudinem hanc vetuit Concilium Quinisextum can. LXXIV. *Non oportet in dominicis locis, vel Ecclesiis caritates, quas vocant, facere, & intus in æde comedere, & accubitus sternere. Qui hoc fecerint, cessent, vel excommunicentur.*

XVI. Has paucas traditiones seu consuetudines primorum parentum nostrorum referre libuit, ut hinc intelligant lectores mei, quam distet a primæva hodierna disciplina. Audivimus pœnarum severitatem, & diuturnam pœnitentiam quam peragebant non modo qui tormentorum metu idolis thus adolebant, sed adulteri, fornicatores, homicidæ. Quid, si nunc sævirent Nerones, Diocletiani, Domitiani? Quæ jejunia, quæ cilicia, quæ flagella imponuntur ætate nostra adulteris, fornicatoribus, publicisque concubinariis? Suavior evasit disciplina nostra. Pœnarum severitatem Ecclesia ipsa temperavit, spiritu clementiæ ducta, & Dei lumine illustrata. At numquid ad Ecclesiæ mentem congruis satisfactionibus subiiciuntur peccatores? Mutata est exterior pœnarum severitas, at spiritus pœnitentiæ immutabilis consistit. Graviora sane tunc non erant adulteria, & scortationes quam nunc; nec severior tunc divina justitia quam in præsentia. Mitior sit penitentia, & satisfactio imponenda fornicatoribus, adulteris, perjuriis, at proportionem saltem aliquam cum illa præferat. Si blanda sunt opera laboriosa pœnitentium ætatis nostræ, ferventior ne saltem est contritio cordis, animique humiliatio? Hæc blandior disciplina cautiores ne Christianos reddit? Ideo enim Ecclesia, Spiritu divino afflata, pœnitentiæ exterioris rigorem delinivit, ut facilius succurreret humanæ infirmitati. Fideles, qui ex benignitate Ecclesiæ ansam arripiunt peccandi, illius abutuntur misericordia, & quæ ipsa in sanctum finem ordinavit, detorquent isti in propriam damnationem. Minori pretio non vendit Deus tempore nostro

quam

quam primis Ecclesiæ suæ sæculis æternam mercem: eadem nunc ac tunc misericordia, & justitia. Ob oculos ergo versentur antiqui canones, ut in præfiniendis satisfactionibus aliqua saltem appareat similitudo cùm antiqua Ecclesiæ disciplina. Eodem quippe spiritu ducta sancta mater Ecclesia & antiquum rigorem, & hodiernam benignitatem ordinavit, ut scilicet fideles a peccatis abstineant, & post patrata peccata facilius resipiscant. Facessant illa monstrosa paradoxa novorum quorumdam Theologorum, aientium: *Facilius nunc peccata dimittuntur quam committantur*. Idem Deus olim & nunc, qui peccata dimittit. Verum de hoc obiter occasione antiquarum traditionum, quas delibavi; fusius vero in tractatu de pœnitentia.

CAPUT IV.

De Ecclesia, quæ est tertius locus unde Theologus suas repetit conclusiones tum in fidei articulis, tum in morum præceptis.

I. VEritatem dispiciendam aggredior omnium gravissimam, natura sua luculentissimam, sed hominum dissidiis impedidissimam. Non modo adversus hæreticos transalpinos, qui chimæricam sibi effingunt Ecclesiam, verum etiam contra Casuistas non paucos, qui S. Romanæ Ecclesiæ documenta pro morum & collapsæ disciplinæ reformatione aut extenuant, aut captiosis inventis deludunt, disputandum mihi est. Theologi catholici volumina edidere plurima quibus heterodoxorum commentis profligatis catholicæ Ecclesiæ dotes, privilegia, auctoritatem, indefectibilitatem, atque perpetuitatem perspicue, luculenterque demonstrarunt. Pauca, ego, prout instituti mei ratio postulat, delibabo, quæ imbuendis Theologiæ christianæ candidatis opportuna judicavero. Fidei, morumque regula verbum divinum scriptum & traditum est. Verum regula hæc, muta cum sit, non valet controversias, quas hominum ingenia excitant, seipsa dirimere, litesque componere, Idcirco necessarius judex est, qui mutæ scripturæ sensa pro temporum opportunitate interpretetur. Quem judicem Ecclesiam catholicam esse infra palam faciam. Nunc primum omnium explicandus est symboli articulus: *Credo sanctam Ecclesiam catholicam*.

§. I.

§ I.

Quid sit Ecclesia, & quibus constet.

I. Ecclesia nomen Græcum est, quod latine *convocationem* significat. Ecclesia universe accepta hoc pacto finiri potest *Multitudo hominum in unum consentientium*. Quæ generica definitio comprehendit quamlibet Ecclesiam, iniquam, & sanctam. Nam multitudo iniquorum consentientium in malum dicitur *Ecclesia malignantium* Psal. xxv. Multitudo hominum consentientium in sanctitatem *Ecclesia Sanctorum* nuncupatur *Psal.* cxlix. Quamvis autem, si genericam vocis significationem attendamus, ad quemlibet cœtum extendi Ecclesiæ nomen possit; tamen iuxta communem & Scripturarum, & Doctorum morem Ecclesia significat cœtum fidelium consentientium in fidem unius Dei, qui cœtus Dei Ecclesia appellatur. Ideo autem Ecclesia Dei convocatio dicitur, quia nemo hanc ingreditur societatem, nisi vocatus a Deo sit. Quapropter S. Paulus hanc Dei vocationem frequenter inculcat Ecclesiæ Romanæ. *Omnibus qui sunt Romæ, vocatis sanctis*: & scribens ad Corinthios inquit *Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, vocatis sanctis... Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii eius Iesu Christi*.

II. Hæc Dei Ecclesia initium suum reperit ab Adam, & non intercisa temporum serie duravit, durabitque usque ad sæculorum consummationem. Tres dumtaxat status subiit, nempe ab Adamo usque ad Moysem, a Moyse usque ad Spiritus sancti missionem super Apostolorum collegium, tertius tandem status *sub gratia* est, a missione nempe Spiritus sancti usque ad mundi finem. In veteri lege fidelium societas modo *Ecclesia*, modo *Synagoga* appellatur. *Synagoga* congregationem sonat. Congregari autem & pecora & bestiæ solent, convocari vero homines tantum valent. Quare ipso nomine supra synagogam Christi Ecclesia, quæ numquam synagoga dicta fuit, excellit, ut animadvertit Melchior Cano *Lib. IV. cap.* 11. & post ipsum Bellarminus *Lib. III. de Eccles. milit. cap.* 1. Ceterum in quocumque statu cœtus fidelium Ecclesia dicta est, sed hoc nomen peculiari titulo Christianorum societas sub statu gratiæ sortitur.

III. Porro Ecclesia sub hoc gratiæ statu describi hoc pacto potest: *Est hominum societas ad Christi fidem vocata, quæ interius vivificatur fide, spe, & caritate, exterius vero regitur eiusdem christianæ fidei professione, sacramentorum communione, divini verbi prædicatione a legitimis Pastoribus sub uno visibili capite in terris Christi Vicario, & sancti Petri successore*.

IV. Hoc Ecclesiæ nomen interdum sumitur pro ipsa materiali domo Deo dicata, quo fideles conveniunt; & sub hac acceptione locutus est Christus Matth. xxi. *Domus mea domus orationis vocabitur*. Aliquando pro quacumque locali fidelium

delium congregatione, de qua inquit Paulus I. Cor. cap. xi. *Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo .... Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent?* Tandem Ecclesia accipitur pro descripta fidelium societate, & hoc in sensu S. Paulus loquitur, dum ad Galat. cap. 1. inquit. *Supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam.*

V. Ecclesia ultimo in sensu accepta spectari ut ædificium spirituale, seu ut corpus morale potest, cuius anima est fides, spes, caritas, ceteræ autem virtutes, & sancti Spiritus dona sunt eiusdem animæ splendidissima ornamenta. Externa huius corporis membra sunt sacramentorum participatio, fidei christianæ professio, divini verbi prædicatio sub legitimis Pastoribus, unoque capite Romano Pontifice. Quemadmodum vero in corpore physico humano quædam sunt membra quæ anima vivificantur, quædam quæ in corpore quidem includuntur, ceterisque partibus hærent, minime tamen anima informantur ut ungues, saliva, pili, aliique humores: ita contingit in morali Ecclesiæ corpore. Alii Christiani non modo fidelium societati communicant in exteriori sacramentorum participatione, verum etiam in fide, spe, & caritate eidem coniunguntur. Et hi non solum sunt in corpore, sed etiam anima Ecclesiæ vivificantur, & dicuntur membra viva eiusdem, suntque tum interius, tum exterius in Ecclesia. Cathecumeni possunt esse interius in Ecclesia, si fide, spe, & caritate vivant; at de corpore Ecclesiæ exterius non sunt. Similiter si qui essent iniuste excommunicati, interius de anima Ecclesiæ participarent, quamquam exterius præcisi forent. Quidam vero sunt qui extrinsecus cum aliis fidelibus fidem profitentur, sacramenta suscipiunt, sed interius non modo caritate destituti sunt, sed reiecta fide, & spe, Atheismum, Deismum, hæresim, vel Iudaismum profitentur. Hi sunt de corpore Ecclesiæ, sed extra illius animam, sicuti pili, ungues, & cetera excrementa, quæ humano corpori hærent, illudque sæpe plus minusve deformant, deturpant, inquinantque.

VI. De his qui exterius tantum sunt in Ecclesia, Patres quandoque affirmant, quandoque negant esse in Ecclesia, ut S. Augustinus *Lib. IV. contra Donatistas cap.* III. inquit: *Discedite a me qui operamini iniquitatem. Videntur esse in Ecclesia, sed non sunt, immo & contra Ecclesiam faciunt.* Similia asserunt interdum alii Patres. Quoniam has voces *Corpus Ecclesiæ*, *Corpus Christi*, *Ecclesia*, aliquando accipiunt pro societate vinculo caritatis secum & cum Christo coniuncta, aliquando easdem usurpant pro societate eorum qui exteriori tantum fidei professione, & sacramentorum participatione coniunguntur. Priori in sensu negant impios & iniquos esse Ecclesiæ membra, in posteriori affirmant, ut colligitur ex *cit. loc.* Augustini, si integer legatur, & ex innumeris aliis locis tum eiusdem S. Augustini, tum aliorum Patrum. Immo ipsa sacra Scriptura pluribus parabolis nobis exhibet

Eccle-

Ecclesiam bonos, & malos concludentem. Nam *Matth.* III. illam comparat areæ granum, & paleam complectenti, & *cap.* XIII. illam assimilat *sagenæ* missæ in mare ex omni genere piscium congreganti; & *cap.* XXV. eam repræsentat in decem virginibus, quarum quinque fatuæ erant. Igitur iuxta Scripturam divinam, & Patres absolute in Ecclesia sunt omnes qui in ea fidem Christi confitentur, & christianæ religionis sacramenta exterius participant, tametsi intrinsecus iniqui sint, & fidem ipsam reiiciant.

VII. Hinc patet, quam turpiter aberraverint Cathari, & Donatistæ, qui omnes eos ab Ecclesia excludebant qui aliqua culpa infecti essent. Quorum error aperte pugnat cum divina Scriptura. *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est:* Ioan. I. cap. I. Non minus crassus error est Ioannis VVicleff, & Ioannis Hus, damnatus in Concilio Constantiensi *sess.* XV. excludentium ab Ecclesia omnes reprobos. Obtrudebant illud *Ioan. I. cap.* II. ubi dicitur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Vi istius particulæ, *non erant ex nobis*, exclusos ab Ecclesia reprobos contendunt. Sed errant manifeste: nam præfata verba solum significant illos qui foras prodiere, non fuisse de numero electorum. Sed priora verba perspicue declarant fuisse illos in Ecclesia. *Ex nobis*, inquit Ioannes, *prodierunt*, nempe ex nostra societate, ex corpore Ecclesiæ nostræ. Verum quia membra mortua erant, ab arbore vitæ recisa fuere. Nec confutatione indiget error seipso corruens.

VIII Hæretici, schismatici, excommunicati, sunt extra Ecclesiam, ut ex dictis patet. Pueri ab hæreticis baptizati sunt in Ecclesia: quia per baptismum eiusdem membra facti sunt. Baptisma enim, quod receperunt, non hæreticorum, sed Ecclesiæ est, quæ in illo conferendo ministerio utitur hæreticorum Non ergo ab hæreticis, sed ab Ecclesia matre regeniti sunt, & eiusdem filii permanent, donec per propriam voluntatem ab eadem se separaverint. Ante rationis usum inter hæreticos degunt materialiter. Cum primum rationis usum adepti fuerint, tum propria deliberatione aut hæreticorum synagogæ adhærent, aut ab eadem recedunt. Alii tardius, alii citius iuxta diversitatem ingenii, educationis, instructionis hoc lumen, quo Ecclesiam catholicam inter hæreticas societates discernere valeant, assequuntur. Hæc autem sunt tremendissima mysteria, quæ ipsum Paulum Apostolum terrore, & stupore replebant; at non propterea minus vera. Tempus dumtaxat quo rationis lumen illis affulgeat, definiri a nobis nequit. Ceterum cum illud affecuti sunt, & deliberata electione adhærent sectæ hæreticæ, hæretici fiunt, & ab Ecclesia matre, quæ illos regenuit, sponte libereque desciscunt.

§ II.

Notæ, seu dotes veræ Ecclesiæ sunt hæ quatuor: Una, Sancta, Catholica, & Apostolica.

I. S. Paulus *Ephes. cap.* IV. his verbis unitatem Ecclesiæ designat: *Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, & Pater omnium.* Una est *unitate corporis*, qua fideles unam constant societatem, cujus ipsi sunt partes, & membra. Unum corpus, ergo *unum caput*. Ubi enim corpus, ibi & caput: & si unum est corpus, unum quoque sit & caput oportet. Est *una* unitate spiritus, qui universum corpus animat & vivificat. Est una *unitate spei*, quia omnes fideles ad eamdem vitam æternam vocantur. *Unitate Domini*, omnes quippe eumdem Dominum nostrum Redemptorem adorant. *Unitate fidei & doctrinæ*, quia omnes eamdem doctrinam, idem Evangelium profitentur. *Unitate baptismi, aliorumque sacramentorum* etenim omnes eodem baptismate regenerantur, & iisdem sacramentis reficiuntur, & roborantur. *Unitate Dei*, quia omnes unum Deum colunt. Tandem *unitate Patris* una Ecclesia est, quia omnes ceu filii amore fraterno conjuncti unum Deum Patrem adorant, & reverentur.

II. Hanc unitatem vix negare hæretici Lutherani, & Calvinistæ audent. Unum corpus, unum spiritum, unam fidem, unam spem, unum Deum, unum denique caput ultro admittunt. Verum de hoc capite controversia tota vertitur. Caput istud solum Christum in cælo regnantem illi esse verbis asserunt, at reipsa negant, cum Christo manifeste testanti se Ecclesiæ suæ caput *Petrum* instituisse, fidem perfracte adhibere recusent. Visibile Ecclesiæ corpus constituit Christus: ergo visibile caput eidem præfecit. Ratio id evinceret, etiamsi Scripturæ, quæ factum aperte demonstrant, deessent. Perpetuam enim Ecclesiam suam voluit esse Christus. Ergo qua ratione Petrum supremum in terris pastorem esse voluit, eadem morienti Petro substituit successorem, & huic alterum usque ad mundi consummationem.

III. Confirmare omnium cujusque sæculi Patrum testimoniis hanc veritatem possem; sed cum id præter institutum meum sit, pauca dabo. S. Irenæus *Lib. III. advers. hæres. cap.* III. hæc docet. *Ad hanc Ecclesiam* (Romanam) *propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio.*

IV. S. Cyprianus *Lib. de unitate Ecclesiæ* hæc scribit. *Super illum UNUM* (Petrum) *ædificat Ecclesiam suam, illi pascendas mandat oves suas: & quamvis Apostolis*

stolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum sanctum &c. *tamen ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem ab UNO incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & ceteri Apostoli quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris, & potestatis. Sed exordium ab UNITATE proficiscitur, & primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & cathedra UNA monstraretur .... Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?*

V. S. Optatus Milevitanus *Lib. II. contr. Parmen.* sic eumdem aggreditur. *Negare non potes scire te, in urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem collatam, in qua sederit omnium Apostolorum CAPUT Petrus, unde & Cephas appellatus est, in qua UNA cathedra UNITAS ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus, & peccator esset qui contra singularem cathedram alteram collocaret.*

VI. S. Hieronymus *epist. ad Damas.* hæc habet. *Cathedræ Petri communione consocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.*

VII. Hæc pauca retulisse sufficiat, non ut Lutheranos, Calvinianosque propriæ cæcitatis revincerem: nihil enim tam luculentum est quod cæci homines in discrimen adducere vereantur, sed ut palam facerem, quam sit Catholicorum doctrina perspicua, evidens, & ineluctabilis.

VIII. Altera Ecclesiæ dos est *Sanctitas*. Et primum Sancta Ecclesia dicitur, quod Deo consecrata est, ut declarat S. Paulus ad *Ephes. cap.* I. ubi asserit eam sibi Deum elegisse *a constitutione mundi, ut esset sancta, & immaculata in conspectu ejus*. Quam dotem uberius explicat cap. v. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata*. Sancta rursus dicitur, ob sanctitatem doctrinæ quam profitetur, & a capite sancto, quod est Sanctus sanctorum inquit *loc. cit. cap.* IV. S. Paulus. *Ex quo corpus compactum, & connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri augmentum corporis facit in ædificationem sui in caritate*. Idque confirmat I. *ad Cor. cap.* VI. ex inhabitatione Spiritus sancti, qui eam regit, & vivificat. *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo?*

IX. Sancta denique Ecclesia vocatur ob sanctitatem quæ in præcipuis illius membris refulget. Iactant & miseri Lutherani, Calviniani que sanctas suas Eccle-

sias ob sanctitatem capitis Christi, sacramentorum, doctrinæ, & Spiritus sancti. At sanctitas ista imaginaria, & chimærica est, quæ duorum sæculorum intervallo nullum peperit effectum, nullum sanctum virum effecit, nulloque manifesto miraculo se comprobavit. Contra Ecclesia catholica a sui exordio ad hæc usque tempora innumerabilium virorum sanctitate coruscat. Et ut mittam priora sæcula, Bernardum sanctum fuisse nec ipse Calvinus negare audet. An negabunt Dominicum, Franciscum, Antonium Patavinum, Bonaventuram, Vincentium Ferrerium, Franciscum Xaverium, Franciscum Salesium, aliosque plurimos insigni sanctitate resplenduisse? Effutient ne ex innumeris miraculis ab his viris Dei patratis, & tam severe discussis, nec unum esse verum? Qua facilitate cetera evidentia facta inficiantur, eadem & istud negare possunt. At dum talia negant quæ ab innumeris testibus iuratis fide dignissimis adfirmantur, humanam tollunt societatem, & humani generis hostes se produnt. Nobis autem sufficit vel unum verum Sanctum, unumque verum miraculum patratum ad confirmandam Sancti alicuius doctrinam, aut mores in Ecclesia catholica existere, ut inferre iure valeamus veram esse Ecclesiam nostram, in qua eiusmodi Sanctus vixit.

X. *Catholica* græce, *universalis* latine Ecclesia Christi nuncupatur triplici titulo. Primo ratione *doctrinæ*, qua omnes omnino errores damnantur, & in quam omnes fideles semper, & ubique consentiunt. Secundo ratione *temporis*, quia semper usque ad mundi finem durabit. Tertio ratione *loci*. *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ*: Marc. cap. XVI. Nec requiritur eodem tempore ad omnia regna terræ illam extendi; immo Christus ipse prædixit religionem de regno in regnum ob fidelium scelera transituram. Quod & opere completum vidimus. Ab oriente in occidentem immigravit. A septentrione a duobus sæculis discessit, & ad alia transivit regna.

XI. Plura obiiciebant Donatistæ adversus hanc Ecclesiæ universalitatem. Et primo quidem Enoch, Noe, Loth, Abraham, Isaac, & Iacob cum paucis conflasse variis temporibus Ecclesiam: decem tribus apostatasse: cum Christo duodecim remansisse Apostolos, ceteris descrescentibus. Quibus respondet Augustinus de unit. Eccl. cap. XIII. *Ecce nos omnia illa credimus, credant & illi quod ait Dominus: Prædicari in nomine suo pœnitentiam, & remissionem peccatorum per omnes gentes incipientibus ab Ierusalem: credant quod ascensurus in cælum novissime dixit.* Eritis mihi testes in Ierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & usque in totam terram. *Et illa, & ista vera esse credantur; & nulla inter nos contentio remanebit: quia nec illis veris ista, nec istis veris illa impediuntur.* Vide ibi plura. Reponebant Donatistæ, se credere fuisse Ecclesiam per totum diffusam orbem, at subnebant. *Postea orbis terrarum apostatavit, & sola remansit Donati communio*, ut narrat *loc. cit.* Augustinus. Quibus sic respondet ibidem. *Hoc nobis legant, sicut legant*

legant de Enoch, de Noe, & de Abraham, Isaac, & Jacob, & de illis duabus tribus quæ, decem separatis, reliquæ factæ sunt, & de duodecim Apostolis, qui ceteris apostatantibus remanserunt, persuadere conantur. Credo illa, quæ in Scripturis sanctis leguntur: non credo ista, quæ ab hæreticis vanis dicuntur .... & sicut manifestissimis testimoniis asserimus Ecclesiam Dei toto orbe diffusam, sic & ipsi manifestum aliquid proferant, unde ostendant esse prædictum, ceteris gentibus a fide Christi pereuntibus, solam Africam remansuram, ut quocumque Episcopi ex Africa mitterentur. Tandem cap. XIX. *Neque enim tot testimoniis commendaretur quod erat cito periturum, & sic taceretur aut quod solum esset relinquendum, aut ex quo solo totum esset reparandum, & implendum.* Legant, & confundantur, Lutherani innumera illa testimonia Scripturarum, quæ larga manu in medium *cit. lib.* promit Augustinus, quibus Ecclesiæ universalitatem evincit. Legant paradoxa Donatistarum, quæ refert Augustinus, & invenient illa ipsissima esse quæ illi in præsens recocta obtrudunt Ecclesiæ Catholico-Romanæ.

XII. Exaggerabant Donatistæ, Ecclesiam tempore Arianorum non fuisse toto orbe diffusam: idque potissimum opponebat Augustino Vincentius Rogatista, ut constat ex *epist.* XCIII. olim XLVIII. Hoc idem factum concrepantibus buccis amplificare & obtrudere *Lutheranos* & *Calvinianos* nostros minime pudet, postquam penitus contritum est ab Augustino, a Hieronymo, & ceteris Patribus, & a tot novissimis Scriptoribus, potissimum a celeberrimo BOSSUET. Pauca ex *cit. epist.* Augustini rescribam. *Tale tunc erat tempus, de quo scripsit Hilarius, unde putasti insidiandum contra tot testimonia divina, tamquam perierit Ecclesia de orbe terrarum. Potes hoc modo dicere, nec tot Ecclesias Galatiæ tunc fuisse, quando dicebat Apostolus:* O stulti Galatæ *&c. Quis enim nescit illo tempore OBSCURIS verbis multos parvi sensus fuisse delusos, ut putarent hoc credi ab Arianis, quod etiam ipsi credebant: alios aut timore cessisse, & simulate consensisse, non recte ingredientes ad veritatem Evangelii: quibus tu postea correctis, sic, quemadmodum notum est, nolles ignosci? Prorsus non nosti* (arrigite aures o Lutherani, & Calviniani) *litteras Dei. Lege enim quid de Petro scripserit Paulus, & quid inde etiam senserit Cyprianus, & non tibi displiceat Ecclesiæ mansuetudo, quæ membra Christi dispersa colligit, non collecta dispergit. Quamquam & illi qui tunc firmissimi fuerunt, & verba hæreticorum insidiosa intelligere potuerunt, pauci quidem in comparatione multorum, sed tamen etiam ipsi quidam pro fide fortiter exulabant, quidam toto orbe latitabant: ac sic Ecclesia, quæ per omnes gentes crescit in frumentis dominicis, conservata est, & usque in finem, donec omnes gentes omnes etiam barbaras teneat, conservabitur. Ipsa est igitur Ecclesia in bono semine, quod seminavit Filius hominis, & usque ad messem crescere zizania pronuntiavit. Ager autem mundus est. Messis finis est sæculi. Hilarius ergo decem provinciarum &c.* Legatur integra epistola.

XIII. Si qua frons Lutheranis & Calvinianis inesset, sola hæc S. Augustini epistola obstruere illorum ora deberet. Verum, ut alias dixi, hæc est obstinatorum hominum consueta cæcitas, ut Solem in meridie lucere negent. Ne gratis illis imponere videar, audias velim quæ ad hanc epistolam reponit *Michael Le Vasser* in suo libello inscripto *Traité de la maniere d'examiner les differens de religion*: inquit enim *cap. VIII. pag. 286. & seq.* „ Nihil officii Augustino debiti me „ diminuere existimo, si eadem ego mensura illum metiar qua mensus ipse Cy„ prianum est. Cæco ille obsequio haud suscipiebat clarorum virorum qui ipsum „ præcesserunt, sententias. Ejusdem ergo nos, quemadmodum ille aliorum inter„ pretationes, expendere iure valemus. Si tempora, si circumstantias, in quibus „ ille ingentem librorum numerum scripsit, si rationem eosdem construendi, si „ varios eiusdem adversarios consideremus, æqui rerum æstimatores ratum habe„ bunt, fieri haud potuisse ut ille continuis post susceptum Episcopatum curis dis„ tentus, exactus in scribendo fuerit. Dogmate Trinitatis excepto, S. Augusti„ nus nullum dispexit argumentum eo stilo qui adhiberi solet, dum animo pa„ cato, & post diuturnam meditationem aliquod dogma exponitur. Vix umquam „ calamum arripuit, nisi ut pugnaret contra Manichæos, Donatistas, & Pelagia„ nos. Dum mortem oppetiit, contra molestum adversarium, qui valde illum „ premebat, certabat. Porro S. Hieronymus animadvertit valde differre metho„ dum qua opus polemicum, ab ea qua opus dogmaticum scribitur." Testimonium Hieronymi in hanc rem transcribit. Post ex eodem Hieronymo observat, Scriptores tum profanos, tum ecclesiasticos hac Augustini impedita scribendi ratione in controversiis usos semper esse. Auctoritatem adducit Athanasii contra Arianos, & Theodoreti adversus Eutychianos. In scenam reducit Iansenistas, qui aliter ac antecessores opera Augustini de gratia interpretati sunt. Ne multa: acutissimus iste Protestantium Scriptor, in parvo opusculo graviores de religione controversias dispiciens (quod fieri nisi conciso pressoque stilo nequit) ubique Catholicorum argumentis ad incitas redactus extra chorum canere, disputationis limites transilire cogitur. Ut ineluctabilia Augustini testimonia ex citata epistola ad Vincentium deprompta aliquo modo declinet, veluti transfuga se recipit, quo? Ad methodum qua scribi opera polemica & dogmatica debent. Qua de re plura infarcit, pluresque parvi opusculi paginas implet. Post elatis cothurnis & contracto supercilio solidissima Arnaldi, Nicolii, & clarissimi Bossueti ratiocinia, ut ineptas argutationes, superbiuscule reiicit. Nec mirum, si luculentissima Augustini argumenta contra Donatistas, ut paradoxa æstu disputationis parta, deridenda propinet. Otio & litteris abuterer, si hominis istius cavillationes refellere vellem. Hæc pauca obiter indicavi, ut ex ungue leonem inferas. Fortasse infra pauca alia ex eodem similia, & magis etiam ridicularia dabo. In semitam revertor.

XIV.

XIV. *Apostolica* denique appellatur Ecclesia: tum quia a Christo per Apostolos fundata est & propagata: tum quia in ea est Episcoporum successio, a temporibus Apostolorum numquam interrupta, & numquam interrumpenda: tum denique quia istorum ministerio Apostolorum doctrina immaculata custoditur.

CAPUT V.

De Ecclesia visibili, indefectibili, & falli nescia. Ipsa est legitimus de religione controversiarum iudex. Protestantes, constituentes solam Scripturam esse iudicem controversiarum fidei, necessario in proprias Ecclesias admittere coguntur omnes sectas, schismaticas, & hereticas, non modo christianas, sed vel ipsam synagogam iudaicam.

I. SApienter de more Melchior CANO *Lib. III. de loc. theolog. cap. 11.* his verbis suam auspicatur orationem. „ Ego vero cum Lutheranis quotiescumque „ me comparo ad differendum, repente a me avertitur oratio mea, & omnis sta„ tim mihi disputandi ratio tollitur. Quo namque consilio adversus hoc disputare „ aut debeam, aut possim, qui cum omnia Theologiæ principia tollunt, tum u„ na fere sola asseverandi audacia utuntur, quæ illis perpetua est, pro locis dia„ lecticis, theologicisque omnibus? Quid ego contra hos scribam, qui nullam in „ Ecclesia legem esse volunt, per quam Scripturæ sensa finiantur, sed suo cuique „ ingenio esse utendum: nec id sentire oportere quod alii senserint, sed quod ra„ tio propria præscripserit? Quid autem stultius quam cum eo disputare qui nihil „ admittit nisi Scripturæ verba; sed hujus interpretationem sibi uni reservans, re„ liquos omnes existimat miris modis hallucinari? Machumetus, ne, si res esset „ via & ratione explorata, in male suscepta caussa cedere cogeretur, omnem „ disputationis aditum lege suis edita præclusit. Et Lutherus differendi principia „ suis universa tollens, si disputationem instituat, nec aditum, nec exitum pote„ rit reperire. Perinde enim est, Scripturas solas sine lege, & pro cujusque inter„ pretantis arbitrio accipere, ac si nullum fixum certumque differendi principium „ acceperis. Quapropter miseri Lutherani haud secus atque Saraceni nec suas, nec „ magistri possunt ineptias deprehendere: nec nos cum iis differendo aliud possu„ mus quam tempus & operam ludere. Qui tamen haberent ius suum disputan„ di, si principiorum aliquem delectum reliquissent, ut ad veritatis inventionem „ aditus esset. Nunc autem nulla principia relinquunt. Vana igitur cum eis erit „ & futilis disputatio. Omnino enim meminisse debemus id quod ab Scholasticis

„ sæ-

„ sæpissime usurpatum, iam quasi in proverbii consuetudinem venit: contra ne-
„ gantem principia, quoniam frustra id fiat, non esse disputandum."

II. Non itaque conviciandi, aut insultandi animo mihi vertatur, si dixero, Lutheranorum, & Calvinistarum hæresim quacumque alia secta stolidiorem esse: quoniam hoc evincunt illorum portentosa, & a sæculis inaudita paradoxa. Versutior Luthero, Calvinoque Mahumetes fuit, eiusque systema minus communi sensui adversatur. Cæcum obsequium in religionis negotio postulavit a suis asseclis, & quamlibet disputandi viam lege severa id vetante præclusit. Hoc præsidio cavit ne sua vana agnoscerentur commenta, unoque obedientiæ pallio iniquæ legis fraudem obtexit. At eo dementiæ prolapsi Lutherus, & Calvinus sunt, ut facultate suis concessa libere de religione disputandi, iudicem finiendæ litis sustulerint omnem, ipsosque disputantes susceptæ litis iudices privato spiritu actos voluerint constituere. Quod sane delirium nemini cuiuscumque prudenti reipublicæ institutori in mentem venit. Vel ipsi Ethnici Romani suum Pontificum collegium habebant, finiendis de religione controversiis destinatum. Scripturæ sanctæ tribunal, ad quod Protestantes appellant, mutum est. Quamquam luculenta Scriptura sit, eam tamen varia hominum ingenia diversa in sensa detorquent: neque Scriptura, muta cum sit, ferre iudicium valet, quisnam disputantium scopum attingat.

III. Quæ cum ita se habeant, rogabis, quid caussæ sit cur controversiam, quam tot eruditissimi, atque doctissimi Theologi pro dignitate illustrarunt, sub examen induxerim? Ut viam mihi pararem ad ea patefacienda absurda quæ nimiam de morum integritate disputandi libertatem consequuntur. Aberrant in contrarias scissi partes miseri Protestantes, quod audire Ecclesiæ iudicium in fidei controversiis refugiunt. Aberrent profecto & illi necessum est qui de morum honestate disputantes Ecclesiæ decreta aut captiosis interpretamentis extenuare, aut ad proprias opinationes fucandas detorquere non reformidant, ut infra patefaciam. Ad rem.

§. I.

Ecclesiæ visibili a Christo institutæ Spiritus sanctus assistit, ne umquam aut deficiat, aut erret.

I. Visibilem esse Christi Ecclesiam fatentur hæreticorum primipili. Calvinus *Lib. IV. Instit. cap.* 1 §. 2. uti extra controversiam hoc ponit. *In Symbolo ubi profitemur nos credere Ecclesiam, id non solum ad visibilem, de qua nunc agimus, sed ad omnes* &c. Subscribit Calvino Philippus Melanchthon *titul. de Eccl. in Exam. Ordinand.* ubi inquit: *Ecclesia visibilis in hac vita est cœtus visibilis amplectentium incorruptam Evangelii doctrinam, & recte utentium sacramentis.* Posteriores ministri, magistris cæciores, ut Catholicorum argumenta declinarent, invisibi-

bilem commenti Ecclesiam sunt. Et ad hoc quod attinet, melius sibi cavere non poterant quam ad speluncam invisibilem confugiendo. Invisibilis quippe illorum Ecclesia est, & commentitia, non a Christo, & Apostolis, sed a Luthero, & Calvino excitata: & ideo iure *Lutherana*, & *Calviniana*, non Apostolica, nuncupatur.

II. Ceterum adeo explorata sunt divinæ Scripturæ testimonia, quæ visibilem Dei Ecclesiam prædicant, ut superfluum iudicem illa transcribere, cum obvia cuique sint, & ex iis quæ dicturus sum, evidenter constabit.

III. Christi Ecclesiam indeficientem, falli nesciam, spiritu veritatis directam, cuiusque erroris expertem esse, paucis declarabo. Inter plurimos doctos Theologos catholicos, qui veritatem hanc pleno in lumine collocarunt, eminent Melchior Cano, Petrus Soto, Bellarminus, & clarissimus Bossuetus, qui solius divinæ Scripturæ testimoniis, simplici oratione expositis, Protestantium sophismata profligavit. Doctissimorum vestigiis inhærens, breviter luculentiora divina testimonia expendam. Christus Dominus conceptis verbis spondet, se infinita sua potestate ab omni errore præservaturum Ecclesiam suam usque ad mundi consummationem. *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Commenta quibus cavillari hoc perspicuum testimonium Protestantes adnituntur, eorum cæcitatem, & obstinationem patefaciunt.

IV. Michael *le Vassor loc. cit. cap. 112. pag. 123.* celebri *Bossueto* præfatum testimonium interpretanti respondet, illos tantummodo ex præfato testimonio perpetuam protectionem a Christo Ecclesiæ suæ præstandam inferre qui loca quædam communia Theologiæ extremis labiis degustarunt. Ovans & exultans clamitat, expositionem Bossueti purum putumque esse paralogismum. Quid? *An non a pluribus sæculis* (inquit pag. 124.) *mortem obierunt Apostoli?* Illis, non successoribus, protectionem Christus promisit. Cum primum hoc responsum legi, adduci vix poteram, ut crederem, Doctorem Londini scribentem, qui opusculum suum Regi Angliæ dicavit, qui gloriatur, se illuminatissimo sæculo, a quo præiudicia exulant, vivere, potuisse adversus Bossuetum tantam ineptiam, immo, dicere cogor, stultitiam obtrudere. Vanum delirium excogitarunt Protestantes sub initium reformationis, illudque refert, & profligat Melchior Cano Lib. IV. cap. IV. *Eiusmodi verba, aiunt, de solis Apostolis intelligenda, neque ad posteros in Ecclesia pertinere .... Quo quid stultius dici potest?* Et acutulum *Le Vassor* non puduit, suo illuminatissimo sæculo rancidam, recoctamque crambem in mensam reducere? Delirium vix ancilla dignum homo eruditus adoptat! Verum ut stulti responsi pœnas

nas luat, primum ratione, post Scripturarum testimoniis illius defricare dialecticam, cuius peritiam sibi asciscit, paucis lubet. Cedo: si Apostolis solis adscribenda est evangelica promissio, cur illam scriptis consignarunt Evangelistæ? Recitata verba evangelica cordium suorum tabulis a Christo infixa habebant Apostoli. Si ad illos dumtaxat pertinuissent, secus ad posteros; cur ad nos litteris prodita eadem transmiserunt? Otio, & litteris abusi Apostoli fuerunt, si quæ ad illos tantum attinebant, postentati scriptis commendarunt. Si præfata verba solos Apostolos spectant, quidni & cetera mandata evangelica? Quid ni & lex tota? In vanum ergo Evangelia scripta sunt. Elapso ergo Apostolorum sæculo, subtraxit Christus Ecclesiæ suæ protectionem! Non itaque amplius prædicandum, neque baptizandum, si nobiscum Christus non adest? Si hæc deliria non sunt, quænam erunt? Ceterum indulgendum est Doctori protestantico. Oculis propriis videt ille Ecclesias suas protestanticas scissas in partes varias, divino unitatis spiritu destitutas: & hoc experimento doctus ad solos Apostolos divinam coarctat promissionem illam quam Christus perpetuam dixit, & æternum spopondit Ecclesiæ suæ, cuius *messis* (inquit idem Evangelista Matthæus cap. XIII.) *consummatio sæculi est*. Item Ioannes hanc perpetuam protectionem confirmat *cap.* XIV. his verbis: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem vos cognoscetis, quia apud vos manebit. Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Tandem idem Ioannes *cap.* XVII. Protestantium commentum evidentius convellit. *Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me*.

V. Hæc omnia perspicue evincunt, Christum usque ad consummationem mundi permansurum cum Ecclesia sua. Iterum insistit *Le Vassor* adversus Episcopum Meldensem *pag.* 137. & ea recoquit quæ Bossuetus, quin Theologi catholici millies contrivere. Obtrudit itaque illud Ioan. cap. XV. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis*. Antequam, inquit, admittam interpretationem Episcopi Meldensis, expendendum in antecessum est, num Ecclesia paruerit Christi mandatis, an Dei gratia abusa non fuerit?

VI. Si Doctor protestanticus obscuro Lutheri sæculo scripsisset, blandius cum ipso agendum esset. At cum superbiuscule iactet, se erudito sæculo scribere, & præiudicatis sententiis denudatum, indulgentiam meretur nullam, dum ea exscribit quæ a duobus sæculis Lutherani Scriptores ignorantia summa obtrudere non erubuerunt. Et, quod festivius est, Bossueto ea obiicit quæ Bossuetus sibi opponit, & reiicit. Sed desperatæ caussæ actores minime pudet eadem semper oberrare chorda, & contrita paradoxa regerere. Promissio facta a Christo doctrinam ab omni errore immunem servandam respicit. *Euntes, docete, baptizantes. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Omnibus diebus

bus idest continenter, & perpetuo se adfuturum Ecclesiæ suæ, ne legem docendo, ne sacramenta ministrando erret, Christus spondet. Paralogismus hic est, reponit *Le Vassor*. Cur? Quod Apostolorum successores mandata non impleant, Dei gratia abutantur, & peccatorum sordibus polluti sint.

VII. Soli Protestantes cæcitatis velo obducti obiicere similia valent. Nam idem Christus Dominus, qui Ecclesiæ suæ ab errore in docendo, & sacramentis ministrandis immunitatem promisit simul prædixit, in hac sua Ecclesia futura esse scandala, hæreses, & scelera. Legantur evangelicæ parabolæ, quæ Ecclesiam comparant modo agro frumento & zizaniis pleno, modo sagenæ missæ in mare cuiusque generis pisces congreganti. Distinguenda igitur est protectio ab errore in docendo, & sacramentis ministrandis, & protectio a peccato in operando. Illam, non hanc Apostolorum successoribus Christus promisit.

VIII. Hinc duo necessario consequuntur. Primum, numquam Ecclesiam probaturam errorem, quoniam continenter secum Christum, a quo regitur, habet; ut ex allatis testimoniis compertum est. Alterum, numquam licitum esse ab hac Ecclesia, seu Apostolorum successione, recedere. Quicumque enim ab eadem se separat, a Christo, qui eidem omnibus diebus usque ad mundi consummationem adest, recedit. Separatio isthæc germanus, unaque tenebrosus est hæreticorum, & schismaticorum character, ut divina Scriptura testatur. *Vos autem, carissimi, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi: qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. Vos autem, carissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes*. Epist. Iud. Sanctus Apostolus Iuda in huius veritatis confirmationem omnium Apostolorum testimonium adducit. Sicuti enim omnes testes erant promissionis a Christo factæ permanendi cum instituta a se societate usque ad mundi finem, ita omnes uno ore definierunt, a Christo recedere illos omnes qui ab hac se dividerent societate. Separatio ergo hæc hæresis, & schismatis argumentum est ineluctabile. Separatio quippe isthæc a doctrina fidei est, quam apostolica successio profitetur, cui, ne ab eadem aberret umquam, Christus omnibus diebus adest. Ab hac autem apostolicæ successionis doctrina se separarunt, quemadmodum omnes anteriores hæretici, Lutherani, & Calviniani. Novas excitarunt Ecclesias, non Apostolicas, sed Lutheranas & Calvinianas, quas ab idololatria, a sacrificio sacrilego, & ab aliis gravissimis erroribus, quibus pollutam apostolicam successionem perfracte contendunt, reformatas vocant. Verum pollutam effutire nequeunt apostolicam successionem, nisi falsitatis & mendacii Christum Dominum arguant, qui perpetuam ab errore custodiam Ecclesiæ suæ spopondit.

IX.

IX. Audiamus iterum Apostatam Michaelem *Le Vassor*, crocitantem his verbis *cap.* III. *pag.* 131. *& seq.* „ Sed demonstrandum est, ministerium istud passim plus „ minusve a vera doctrina non aberrare, quin egeat reformatione. Ecce statum „ quæstionis Ecclesias protestanticas inter & Romanam. Episcopus Meldensis pun- „ ctum istud dissimulat. In hypothesim dumtaxat adversarii sui, unde colligere „ quidquam emolumenti videtur, tela sua intorquet " Ecquis ferre eiusmodi mendacia valet? Episcopus Meldensis non versat controversiam perpetuæ successionis apostolicæ ab omni errore immunis, quin ulla, ad hoc quod attinet, reformatione opus sit? Ecquis omnino insanus, & truncus inficiari id potest; cum huc prorsus omnia Bossueti spectent molimina & studia? Prudenter cum *Cano* sub capitis initium animadverti, nullam iniri cum Lutheranis, & Calvinianis disputationem posse. Lugenda amaris lacrymis illorum cæcitas est, non rationum momentis reprimenda obfirmata audacia. Iterum farcinator Le Vassor affuit suis ineptiis Iansenii controversiam, ut a caussa quæ in manibus est, lectores divertat. Innocentium X. ante Crucifixi pedes prostratum, & a Spiritu sancto audientem quinque propositiones esse hæreticas, sordido penicillo depingit imperitis. Iuris, & facti quæstioni finem imponit suo male consarcinato sermone Quæ *cap.* IV sequenti obtrudit adversus Bossuetum, Arnaldum, Nicolium, illius inscitiam evidentius propalant. *Pag* 146. concedit apostolicam successionem, quam prius negaverat, unicam esse, visibilem, perpetuam, quæ eumdem Deum Patrem credit, eamdem spem habet, eadem administrat sacramenta. Et continuo commiscet alteram controversiam, negans hanc societatem esse Ecclesiam Romanam. Huc atque illuc saltitat miser transfuga. Christi promissio custodiendi apostolicam successionem neque Latinos, neque Græcos, neque Scythas distinguit; sed illi societati suam protectionem spondet Christus Dominus quæ a se, & ab Apostolis suam arcessit originem, & successione numquam intercisa fruitur Hæc est illa societas quæ secum Christum habet, ne umquam a veritate aberret. Hic est primus articulus firmiter constituendus. Porro articulum hunc negare nemo potest, nisi falsitatis reum postulet Christum ipsum, qui perpetuam protectionem apostolicæ successioni promisit. Succedit continuo altera controversia, quænam Ecclesia, Græca, an Latina, Romana, an Lutherana hanc a Christo, & Apostolis originem, hanc perennem & numquam interruptam successionem, atque adeo Christi Domini invictam protectionem ab omni errandi periculo vindicare sibi iure valeat. Primo articulo constituto extra disputationis aleam, secundum luculentissimis argumentis evincunt Catholici, nempe solam Romanam Ecclesiam a Christo, & ab Apostolis suam originem, & non intercisam ullo tempore successionem ducere. Hæc origo & successio adeo luculenta est, ut eam inficiari vix audeant vel ipsi Protestantes. Idcirco ad incitas redacti, in discrimen vocare primum articulum

coguntur, videlicet protectionem ab omni errore apostolicæ successioni promissam a Christo. Verum, ut dixi, cum hanc protectionem & custodiam negant, Christum mendacem blasphemant. Victas manus dare hic Lutheranos, & Calvinianos, vi ratiocinii spectata, oporteret, nisi illorum obfirmata cæcitas impediret. Nam successionem ab Apostolis nec iactare quidem, licet pervicacissimi, illi audent. Lutherus quippe, Calvinus, Bucerus, ceterique nefarii schismatis auctores baptisma, doctrinamque in Ecclesia Romana, a qua descivere, susceperunt. Lutherus est prima protestanticæ successionis epoca & origo ergo spuriæ Ecclesiæ istæ. Protectionem Christi ab errore ultro Lutherani, Calvinianique renciunt, cum nullam ab errore immunem Ecclesiam admittant. Errare posse Ecclesiam Romanam, cuius sunt transfugæ, adfirmant illi & eadem ratione errare posse suas Ecclesias confitentur. Et ecce miseras palantesque hominum turbas absque origine a Christo, & ab Apostolis, absque successione, absque protectione, atque adeo absque Christo. Quod blaterant, se ad primam originem, ad primævam puramque Christi doctrinam reformasse Ecclesias suas, merum delirium est. Nam Christus, ut demonstravi, non aliam agnoscit Ecclesiam præter illam cum qua a puncto suæ institutionis usque ad mundi consummationem indesinenter se permansurum promisit. Ante Lutherum, Calvinumque Ecclesiæ protestanticæ non erant in mundo visibiles. Visibilis autem est vera Christi Ecclesia, quæ docet, quæ sacramenta administrat. Invisibiles ne eiusmodi actiones pronuntiabunt acutissimi Lutherani? Ergo Ecclesiæ protestanticæ neque christianæ, neque apostolicæ reipsa sunt. Quam argumentationem ultra non protraho, cum sit ab aliis ex nostris pleno in lumine constituta. Quæ autem de Lutheranis, Calvinianisque dicta sunt, eadem de Nestorianis, qui a Nestorio, de Eutychianis, qui ab Eutychete, de VViclefistis, qui a VViclefo, & de ceteris omnibus sectis, quæ a Romana defecerunt, & a suis hæresiarchis originem & successionem trahunt, dicenda sunt.

X. Lubet nonnulla alia ex *Le Vasser* transcribere. Inquit pag. 155. *Concedo Ecclesias orientales credere visibilem perpetuam successionem unius Ecclesiæ Spiritu sancto ductæ, tum ut custodiat veritatem Evangelii, tum ut bonas disciplinæ leges condat. At non video illas credere unicam Ecclesiam infallibilem, quæ fidei articulos definiat, cuius decreta examinare non liceat* Næ iste acutissimus Doctor? Dirigit ergo Spiritus sanctus Ecclesiam unicam, visibilem, perpetuam, ut veritatem Evangelii propugnet, secus ut fidei articulos definiat? Fabulæ ne sunt, & non fidei dogmata quæ in Evangelio continentur? Regitur a Spiritu sancto Ecclesia, ut contra Nestorianos, Arianos, Eutychianos, ceterosque hæreticos custodiat, explicet, definiat evangelicas veritates, minime vero, ut quæ fidei mysteria sunt, decernat? Sed aliam lepidissimam interpretationem audiamus qua cavillari hoc Christi oraculum studet: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam*

meam:

meam: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Relato hoc testimonio *pag.* 119. sic Catholicos alloquitur. „ Ces bonnes gens en savent assez, quand ils sa-„ vent leur petit *Becan*, ou le *mouleton Abely*. Mais M. de Meaux n'ignore „ pas que dans le langage de l'Ecriture, & meme des Auteurs prophanes de la „ Grece les portes de l'enfer signifcent la mort, ou le tombeau. " Scilicet Episcopus Meldensis non ignorat commentum illud, cum illud ab alio Calviniano Ministro, a quo illud transcripsit *Le Vasser*, sibi oppositum refutet in sua *II. Instruct. Past. num.* 39. ut delirium ab omnibus tum Catholicis, tum Protestantibus improbatum. Qui tam reconditam doctrinam promit, non est *le petit Becan*: est magnus ille gygas *Le Vaster*, qui, ut suæ apostasiæ infami latebram & præsidium quæreret, opusculum consarcinavit fabularum plenissimum. Si hæc tibi interpretatio, subdit continuo, non arridet, accipe alteram. *Portæ inferi non impedient quin futura sit gens quæ confiteatur Iesum Nazarenum esse Filium Dei*. Papæ! Neque portæ inferi impedient, quin semper extitura sit gens Iudæorum, quæ legem mosaicam professura sit. Huc ergo pertinet Iesu Christi promissio, ut Christiani successive permansuri sint, qui confiteantur Iesum Nazarenum esse Filium Dei, quemadmodum Hebræi profitebuntur semper legem Moysis usque ad mundi consummationem? Nec enim præteribit generatio hæc, donec omnia compleantur. Hæc chimærica interpretatio ex alio vanissimo commento inter Protestantes communi proficiscitur, nempe in Ecclesia Christi reperiri infallibilitatem *passivam*, secus *activam*. Quod eodem recidit, videlicet semper fuisse, & semper futuram esse societatem quæ Christum esse Filium Dei, eiusque Evangelium profiteatur. Quid heinc? Societas christiana infallibilis passive est, & non active? Ecquomodo profiteri divinitatem Filii Dei contra Arianos, & alia dogmata contra ceteros hæreticos Ecclesia valet, nisi simul active definiat eiusmodi dogmata revelata a Deo esse? Quid quod vel ipse Calvinus hoc commentum ineptissimum profligat! *Quæ* (Ecclesia, inquit in cap. XLIII. Isaiæ) *veritatem tuetur, & propagat, ut a posteris in omne ævum colatur?* Ceterum recensita interpretamenta mirum in modum quadrant Ecclesiis protestanticis, quæ Iudæorum instar abique duce, absque Pontifice, absque sacrificio invicem digladiantur, & oppositas scinduntur in partes. Sæpe dum Lutheranorum, & Calvinistarum monstrosa commenta lego, hominum istorum insaniam mirari soleo. Verum cessat admiratio omnis, cum serio mecum reputo, non *bonam*, ut verbis utar *Le Vaster*, sed miseram gentem, ut Patriarchas suspicientem Lutherum, & Calvinum, qui libertatem arbitrii de medio tollentes homines transmutarunt in belluas. Quid? Lutherus & Calvinus, reclamante omnium sapientum tum ex Ethnicis, tum ex Christianis corona, ausi sunt hominibus adimere in æternæ salutis negotio liberum arbitrium, inclamantes humanam libertatem esse *merum figmentum, purum nihil*! Quid itaque mirum, si divina-

narum Scripturarum testimonia, tametsi obvia, perspicua, splendidissima, cavillari, implicare, & penitus corrumpere non reformident? Quæ gens stolidior præ ista, quæ tam stolidos veneratur Patriarchas?

XI. Recentiores Calvini discipuli ineluctabilia experti sunt argumenta, quibus Catholici evincunt successionem apostolicam visibilem esse, perpetuam, infallibilem. Viderunt ineptissima suorum ad hæc argumenta responsa: idcirco aliud novum commenti sunt systema, omnium sane ineptissimum. Inquiunt cum Ministro *Iurieù*, Ecclesiam esse visibilem, perpetuam, indefectibilem, comprehendentem omnes sectas schismaticas, & hæreticas, quæ admittunt *articulos fundamentales*. Late *Iurieù* explicat hoc commentum in suo Libro inscripto, *verum Ecclesiæ systema*, ubi inquit *pag.* 81. deceptum esse S. Augustinum, dum ab Ecclesia christiana exclusit *communiones schismaticas, quæ fundamentum non destruunt*. Hoc novo invento sibi blanditur *Iurieù*, Catholicorum argumenta, quæ tamdiu Protestantium ingenia torserunt, se deludere, atque infringere. Alibi errorem hunc sane crassissimum confutavi. Edisserat nobis Calvinista Minister, quis definivit hos articulos esse fundamentales, secus alios? Ubi invenitur Ecclesia isthæc variis sectis, mutuis anathematis se configentibus, composita? In Scriptura? In Conciliis? In Patribus? At Scripturæ sanctæ, Concilia, & Patres communiones omnes schismaticas, & hæreticas semper ab apostolica successione tamquam putrida membra reciderunt. Factum istud adeo verum est, ut revocari in disputationem, nisi a fatuo, nequeat. Ecclesia anathema dixit in Origenistas, Novatianos, Donatistas, Quartodecimanos, Sabbatianos. Errores istorum erant ne fundamentales? Nec ipse *Iurieù* adfirmabit. Ruit ergo illius imaginarium systeme. Tempus & operam luderem, si contra machinam sponte ruentem tela iterarem.

§. II.

Sola Scriptura nequeunt de religione controversiæ dirimi; sed necessaria est visibilis Ecclesiæ definitio

I. AB hac unica, quam proposui, veritate universæ pendent Catholicos inter, & Protestantes, aliosque omnes hæreticos controversiæ. Protestantes solam contendunt Scripturam divinam esse controversiarum iudicem falli nescium; e contrario Ecclesiam errori obnoxiam esse. Lutherani, & Calviniani, si in aliis controversiis circa particularia dogmata cum Catholicis ineptiunt & nugantur, in hac communi sensui renuntiant, & universo humano generi se deridendos propinant. Nam ut definiant controversias quæ homines inter agitantur, mutum iudicem designant. Et quoniam incredibilia videntur illorum & mendacia, & paradoxa, ideo recitanda propriis illorum verbis illa sunt. Ne vero querantur me ab

aliquo privato ministro Protestante nullius apud eos auctoritatis illorum transcribere sententias, a solo Calvino pauca excerpam.

II. Et ad mendacia quod attinet, & calumnias putidissimas rustico homine, nedum Ecclesiæ Reformatore indignas, hæc scribit *Lib. I. Instit. cap.* VII. § 1. ubi ex instituto litem hanc versat. *Invaluit autem apud plerosque perniciosissimus error, Scripturæ tantum inesse momenti, quantum illi Ecclesiæ suffragiis conceditur, ac si vero æterna, inviolabilisque Dei veritas hominum arbitrio niteretur. Sic enim magno cum ludibrio Spiritus sancti quærunt Ecquis nobis fidem faciat hæc a Deo prodiisse? Ecquis salva & intacta ad nostram usque ætatem pervenisse, certiores reddat? Ecquis persuadeat librum hunc reverenter excipiendum, alterum numero expungendum, nisi certam istorum omnium regulam Ecclesia præscriberet? Pendet igitur, inquiunt, ab Ecclesiæ determinatione & quæ Scripturæ reverentia debeatur, & qui libri in eius catalogo censendi sint. Ita sacrilegi homines, dum sub Ecclesiæ prætextu volunt effrenatam tyrannidem invehere, nihili curant quibus se, & alios absurditatibus illaqueent, modo hoc unum extorqueant apud simplices, Ecclesiam nihil non posse. Atqui si ita est, quid miseris conscientiis fiet solidam vitæ æternæ securitatem quærentibus, si quæcumque extant de ea promissiones, solo hominum iudicio fultæ consistant? An accepto tali responso fluctuari, & trepidare desinent? Rursus quibus impiorum sannis subiicitur fides nostra, quantam apud omnes in suspicionem vocatur, si credatur hominum beneficio, non secus ac precario habere auctoritatem?*

2. *Sed eiusmodi rabulæ vel uno Apostoli verbo pulchre refelluntur. Ecclesiam ille testatur, Prophetarum, & Apostolorum fundamento sustineri. Si fundamentum est Ecclesiæ prophetica, & apostolica doctrina, suam huic certitudinem ante constare oportet quam illa exstare incipiat. Neque est quod cavillentur, etiamsi inde primum exordium ducat Ecclesia, manere tamen dubium, quod Prophetis, & Apostolis sit adscribenda, nisi iudicium ipsius intercedat. Nam si christiana Ecclesia Prophetarum scriptis, & Apostolorum prædicatione initio fundata fuit, ubicumque reperietur ea doctrina, Ecclesiam certe præcessit eius approbatio, sine qua numquam Ecclesia extitisset. Vanissimum est igitur commentum, Scripturæ iudicandæ potestatem esse penes Ecclesiam, ut ab huius nutu illius certitudo pendere intelligatur. Quare dum illam recipit, ac suffragio suo obsignat, non ex dubia, aut alioquin controversa authenticam reddit, sed quia veritatem esse cognoscit Dei sui, proprietatis officio nihil cunctando veneratur. Quod autem rogant, unde persuadebimur a Deo fluxisse, nisi ad Ecclesiæ decretum confugiamus? perinde est, ac si quis roget, unde discemus lucem discernere a tenebris, album a nigro, suave ab amaro? Non enim obscuriorem veritatis suæ sensum ultro Scriptura præsefert, quam colores sui res albæ, ac nigræ, saporis suaves, & amaræ.*

III.

III. Integrum Calvini systema rescribere volui, ne Protestantes lamententur nos illorum sensa truncata, & adulterata deridenda proponere. Hoc autem Calvini systema commune apud eos est, & iisdem verbis doctiores Ministri illud exscribunt, prædicant, amplificant, novisque mendaciis, & erroribus exornant. Rogo nunc Protestantes, ut saltem ad punctum temporis rationem, si fieri potest, induant, & quam eruditionem, penetrationem, & ratiocinii vim in aliis a religione controversiis præferent, eamdem in hanc perhibeant, ut Pseudopatriarchæ mendacia, & crassa sophismata deprehendant.

IV. Primum putidissimumque mendacium Calvini in medium veniat. *Invaluit perniciosissimus error, Scripturæ tantum inesse momenti, quantum illi Ecclesiæ suffragiis conceditur, ac si vero æterna, inviolabilisque Dei veritas hominum arbitrio niteretur*. Si Catholicorum unus id afferat, immo nisi Catholici Romani omnes id tamquam blasphemiam exsecrentur; victas Calvinianis dare manus volo. Si falsum igitur factum est, mendacissimus Calvinus, mendacissimi Calviniani omnes, qui tam invidiosam teterrimamque Catholicis Romanis calumniam imponunt. Uno ore tamquam fundamentalem articulum Catholici omnes confitentur, Scripturam sanctam, divinitus inspiratam, suam a Deo auctoritatem, suamque infallibilitatem habere. Testantur hominum iudicia fallacissima esse. Et quia fallaces homines sunt, inferimus necessitatem divinæ protectionis, qua ab errandi periculo Ecclesia custodiatur. Mentitur ergo impudentissime Calvinus, mentiuntur Calviniani, dum blaterant, nos Catholicos hominum iudicio Scripturam sanctam subiicere.

V. Ratiocinium Calvini sub examen veniat. *Quod autem rogant, unde persuadebimur a Deo fluxisse* (Scripturam sanctam) *nisi ad Ecclesiæ decretum confugiamus? perinde est ac si quis roget, unde discemus lucem discernere a tenebris, album a nigro, suave ab amaro?* Aures arrigite, o Lutherani, & Calviniani, ut ratiocinii vestri fatuitatem manifestissimam sentiatis. Ecce hic libros *Tobiæ*, *Iudith*, *Sapientiæ*, *Ecclesiastici*, *Machabæorum*, quos nos ut divinos admittimus, vos ut humanos reiicitis. Quænam vobis libros istos respuendi ratio? Quia non sunt in canone Iudæorum. Non ergo ad Scripturas, sed ad traditionem Iudaicam confugitis. Ergo fatui. Invicem a duobus sæculis disputatis, quo in sensu verba sequentia, quæ articulum fundamentalem constituunt, intelligenda sint? *Hoc est corpus meum*. In sensu obvio, & litterali, quo realis Christi præsentia significatur, clamant Lutherani. Falsum, reponunt Calvinistæ. Hæc verba solam produnt figuratam præsentiam. Quinam fatui, qui *amarum a dulci* non discernunt? Quinam cæci, qui *tenebras a luce* non distinguunt? Sit clara, sit perspicua Scriptura, nullamque præferat, uti reipsa præfert, obscurum sensum. Eadem ne mente, eodem ne affectu præditi homines sunt in ea intelligenda? Si homines ingenio, affectu, & propen-

sione docti contrarias in partes disputant, quisnam iudex? Scriptura? Muta hæc est. Si quemadmodum fatui sunt qui amarum a dulci, & cæci qui tenebras a luce distinguere ignorant, ita dementes dici debent, & cæci qui verum a falso Scripturæ sensum non percipiunt. fatui & cæci non modo hæretici omnes, sed & primores Ecclesiæ Doctores qui plura Scripturæ testimonia contrario in sensu interpretati sunt. Ergo tam evidens est Calvinum, & Calvinianos in hac caussa cæcitatis caligine obductos esse, quam evidens homines a Scriptura condita variis in sensibus illam exposuisse. Hæc pauca obiter dicta sint, ut Calvini mendacia in calumniando, & fatuitatem in ratiocinando patefacerem, caussæ conditione sic postulante. Ceterum ultro fateor, Calvinum magnum esse ingenium, Calvinianos, Lutheranosque plurimos eruditione, doctrina, & acumine pollere in ceteris a religione controversiis. Et hinc etiam colligo Catholicorum dogmata esse luculentissima, cum videam homines, alioquin acutos, doctos, eruditosque, nihil præter mendacia manifestissima, & sophismata futilissima contra eadem a duobus seculis obiicere.

VI. Antequam ultra provehor, lubet non *Plautino*, sed Tertullianico sale Protestantium aures paullisper defricare. Isti quippe, quemadmodum omnes illorum antecessores hæretici, sublatis divinis traditionibus, & omni iudice vivente ac loquente reiecto, ad solas divinas Scripturas lites appellant. Quo posito, nullus controversiarum finis, nulla vincendi spes, nullus succumbendi timor. Acutissimus Tertullianus, ut hanc hæreticorum astutiam, & fraudulentam audaciam reprimeret, illos utpote apostatas, & infames desertores ad disputandum de Scripturis non admittit. Quoniam, inquit, non Scripturæ divinæ Ecclesiam formarunt, sed Scripturas præcessit Ecclesia, tum ante, tum post Christi adventum. Ipsa Ecclesia nobis Scripturas dedit. Videndum ergo prius, cui competat Scripturarum possessio, ut inde colligamus, cui veritas doctrinæ faveat. Hoc ergo pacto Lutheranorum, & Calvinistarum protoparentes Tertullianus *Lib. de præscript. advers. hæres. cap.* XV. vellicat, & perfricat. *Sed & ipsi de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent . . . Scripturas obtendunt, & hac sua audacia statim quosdam movent. In ipso vero congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem. Sic hæ sunt vires eorum, uti ne eas habere possint. Dispici debet, cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eas cui nullo modo competit.*

Cap. XVI. *Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit, in primis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, novis vocibus aures accommodare, hæreticum post unam correptionem convenire, non post* (N.B.) *disputationem. Adeo interdixit disputatio-*

tationem, correptionem, designans caussam haeretici conveniendi: & hoc unam, scilicet quia non est Christianus ne more Christiani, semel & iterum, & sub duobus, aut tribus testibus castigandus videretur, cum ob hoc sit castigandus propter quod non sit cum illo disputandum.

Cap. XVII. *Deinde quoniam nihil proficiat congressio Scripturarum, nisi plane ut aut stomachi quis ineat eversionem, aut cerebri. Ista haeresis non recipit quasdam Scripturas.* (Non recipiunt Lutherani & Calviniani libros sacros Tobiae, Iudith, Ecclesiastici, Machabaeorum, Epistolam Iacobi.) *Et si quas recipit, non recipit integras, adiectionibus, & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit. Et si aliquatenus integras praestat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstrepit adulter sensus, quantum & corruptor stilus. Variae praesumptiones necessario nolunt agnoscere ea per quae revincuntur: his nituntur quae ex falso composuerunt, & quae de ambiguitate ceperunt. Quid promovebis exercitatissime Scripturarum, cum si quid defenderis, negetur, ex diverso, si quid negaveris, defendatur? Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentione: nihil consequeris, nisi bilem de blasphematione.*

Cap. XVIII. *Ille vero, si quis est, cuius caussa in congressum descendis Scripturarum, ut eum dubitantem confirmes ad veritatem, an magis ad haereses divertet? hoc ipso motus, quod te videat nihil promovisse aequo gradu negandi, & defendendi diversa parte statutum, certe de pari altercatione incertior discedet, nesciens quam haeresim iudicet.*

Cap. XIX hanc colligit conclusionem. *Ergo non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut parum certa. Nam etsi non ita evaderet conlatio Scripturarum, ut utramque partem sisteret, ordo rerum desiderabat illud prius proponi quod nunc solum disputandum est. Quibus competat fides ipsa? Cuius sint Scripturae? A quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina, qua fiunt Christiani? Ubi enim apparuerit esse veritatem disciplinae, & fidei christianae, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum christianarum.*

VII. Quid ad haec Lutherani, & Calviniani? Ubi baptisma, ubi fidei disciplinam acceperunt Lutherus, Bucerus, Calvinus, Ecolampadius, ceterique Reformatores? In Romana apostolica Ecclesia. Ab hac apostatarunt: huius Ecclesiae apostolicae fidem reiecerunt. Hereditatem ergo Scripturarum repudiarunt. Vos ergo sine fide, sine Scripturis, sine interprete. Quoniam ab illa Ecclesia, in cuius sinu Deus Scripturas genuit, & per cuius manus nobis Scripturas tradidit, & per cuius os nobis interpretatur, declaratque, miseri transfugae deseruistis. Sed iterum Tertullianus suo stili acumine aures vestras paullulum vellicet pungatque. Sic enim persequitur.

Cap xx. *Statim igitur Apostoli..... Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei, & semina doctrinæ, ceteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, ut Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ apostolicæ deputantur, ut soboles apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur necesse est. Itaque tot & tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis, prima, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes apostolicæ, dum unam omnes probant unitatem.*

Cap. xxi. Hinc colligit. *Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo suscepit: reliquam vero omnem doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.*

VIII. Instaurat argumentationem Tertullianus hoc pacto ibidem, nullo interposito verbo. *Superest ergo ut demonstremus, an hæc nostra doctrina, cujus regulam supra edidimus, de Apostolorum traditione censeatur. & ex hoc ipso, an ceteræ de mendacio veniant. Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulla doctrina diversa. Hoc est testimonium veritatis.*

IX. Antequam hoc veritatis testimonium confirmet, plura Marcionistarum, Valentinianorum sophismata, & mendacia refellit. Opponebant illi, non secus ac vos, o Lutherani, & Calviniani, Ecclesias posteriores defecisse in pluribus a matricibus, ab apostolicis. Ita ne vero? clamat Tertullianus. Defecit Romanensis Ecclesia, perperam tot sæculorum intervallo evangelizavit, perperam sacrificavit? Expectabat uxoratum Lutherum, rabidum Calvinum, per quos ab errore liberaretur? Sed loquatur Tertullianus ipse cap. xxix. *Aliquos Marcionistas, & Valentinianos* (aliquos Lutheranos, & Calvinianos) *liberanda veritas expectabat. Interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur. Tot millia millium perperam tincta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot sacerdotia, tot ministeria perperam functa, tot denique martyria perperam coronata.*

X. Ad hæreticos ipsos orationem convertit cap. xxx. *Ubi nunc Marcion, Ponticus Nauclerus Stoicæ studiosus? Ubi nunc Valentinus Platonicæ sectator? Nam constat illos neque adeo olim fuisse Antonini fere principatu, & in catholicam primo doctrinam credidisse* (sicuti crediderunt Lutherus, Bucerus, Calvinus, Zuinglius, Ecolampadius, Melanchthon, Brentius apud Ecclesiam Romanensem) *donec sub Episcopatu Eleutheri benedicti* (Leonis, & Pauli) *ob inquietam semper eorum curiositatem, qua fratres quoque vitiabant, semel & iterum fuerunt ejecti . . . Hos ut insigniores, & frequentiores adulteros veritatis nominamus.*

XI. Iactabant & isti insigniores veritatis adulteri, quemadmodum Lutherani, & Cal-

Calviniani, se reformare fidei doctrinam ad primævum Ecclesiæ apostolicæ Romanensis splendorem. Quæ mendacia vestra, o Lutherani, & Calviniani, sic labefactat, oraque vestra obstruit Tertullianus ibi cap. XXXII. *Ceterum si quæ audent inserere se ætati apostolicæ, ut ideo videantur ab Apostolis tradita, quia sub Apostolis fuerunt; edant ergo origines Ecclesiarum suarum. Evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis perseveraverit, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrnæorum Ecclesia Polycarpum ab Ioanne consecratum refert, sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit. Proinde utique & ceteræ exhibent quos ab Apostolis in episcopatum constitutos apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici. Quid enim illis post blasphemiam inlicitum est? Sed etsi confinxerint, nihil promovebunt. Ipsa enim doctrina eorum cum apostolica comparata, ex diversitate, & contrarietate sua pronunciabit, neque Apostoli alicuius auctoris esse, neque Apostolici: quia sicuti Apostoli non diversa inter se docuissent; ita & Apostolici non contraria Apostolis edidissent, nisi illi qui ab Apostolis desciverunt, & aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam provocabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis auctorem suum proferant, ut multo posteriores, quæ denique quotidie instituuntur, tamen in eadem fide conspirantes, non minus apostolicæ deputantur pro consanguinitate doctrinæ. Ita omnes hæreses ad utramque formam a nostris Ecclesiis provocatæ, probent se quaqua putant apostolicas. Sed adeo nec sunt, nec possunt probare quod non sunt: nec recipiuntur in pacem, & in communicationem ab Ecclesiis quoquomodo apostolicis: scilicet ob diversitatem sacramenti nullo modo apostolicæ.*

XII Huic argumentandi methodo insistendum contra hæreticos omnes docet Tertullianus. Quod, ut altius mentibus infigat, sic persequitur cap. XXXV. *His definitionibus provocatæ a nobis, & revictæ hæreses omnes, sive quæ posteræ* (ut Lutheranæ & Calvinianæ) *sive quæ coætaneæ Apostolorum, dummodo diversæ sive generaliter, sive specialiter notatæ ab eis, dummodo prædamnatæ, audeant respondere & ipsæ aliquas eiusmodi præscriptiones adversus nostram disciplinam. Si enim negant veritatem eius, debent probare illam quoque hæresim esse eadem forma revictam qua ipsæ revincuntur: & ostendere simul, ubinam quærenda sit veritas, quam apud illas non esse iam constat.*

XIII. Quæ omnia ut confirmet, iterum ad Ecclesiarum successionem Marcionitas, & Valentinianos, posterosque Lutheranos, & Calvinianos provocat, sic eos adoriens cap. XXXVI. *Age iam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ authenticæ litteræ eorum recitantur, sonantes vocem, & repræsentantes faciem uniuscuiusque. Proxima est tibi Achaia . . . Si au-*

 tem

tem Italiæ adiaces, habemus ROMAM, *unde nobis quoque auctoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: ubi Petrus passioni dominicæ adæquatur, ubi Paulus Ioannis exitu coronatur, ubi Apostolus Ioannes, postea quam in oleum igneum demersus nihil passus est, in Insulam relegatur. Videamus quid dixerit, quid docuerit, quid cum Africanis quoque Ecclesiis contesserarit .... Legem, & Prophetas cum evangelicis, & apostolicis litteris miscet, & inde potat fidem, eam aqua signat sancto Spiritu* (non privato Lutherico) *vestit, Eucharistia pascit, martyrio exhortatur, & ita adversus hanc institutionem neminem recipit. Hæc est institutio, non dico iam, quæ futuras hæreses prænuntiabat, sed de qua hæreses prodierunt. Sed non fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt* (erigite aures, o Lutherani & Calviniani) *adversus illam. Etiam de olivæ nucleo mitis, & optimæ, & necessariæ asper oleaster exoritur: etiam de papavere fici gratissimæ & suavissimæ ventosa & vana caprificus exurgit. Ita & hæreses de nostro fructificaverunt, non nostræ, degeneres veritatis grano, & mendacio silvestres.*

XIV. Cap. XXXVII. concludit tandem sermonem suum Tertullianus. *Si hæc ita se habent, ut veritas nobis adiudicetur, quicumque in ea regula incidimus qua Ecclesia ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit, constat ratio propositi nostri, definientis non esse admittendos hæreticos ad ineundam de Scripturis provocationem, quos sine Scripturis probamus, ad Scripturas non pertinere.* Poterat ne Tertullianus luculentius, validiusque Lutheranorum, & Calvinistarum effugia præcludere, eorumque labefactare commenta? Nec reponant Protestantes, se hæreticos non esse. Quoniam ex omnibus hæreticis nemo unus se hæreticum fassus est. Verum Tertullianus uno verbo Protestantes, sicut & ceteros omnes hæreticos evincit, *Secti* estis, o Protestantes, ab Ecclesia Petri, cui coniuncti eratis. Ergo hæretici. Audite Tertullianum sic ibi suam persequentem orationem. *Si enim hæretici sunt, Christiani esse non possunt, non a Christo habendo, quod de sua electione* SECTATI (SECTI) *hæreticorum nomine admittunt. Ita non Christiani nullum ius capiunt christianarum litterarum, ad quos merito dicendum est.* (N. B.) *Qui estis? quomodo, & unde venistis?* (o Protestantes.) *Quid in meo agitis non mei? Quo denique Marcion* (Luthere) *iure silvam meam cædis? Qua licentia Valentine* (Calvine) *fontes meos transvertis? Qua potestate Appelles* (Bucere) *limites meos commoves? Quid hic ceteri* (Protestantes) *ad voluntatem vestram seminatis, & pascitis? Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis auctoribus quorum fuit res. Ego sum heres Apostolorum. Sicut caverunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiuraverunt, ita teneo. Vos certe exheredaverunt semper, & abdicaverunt ut extraneos, ut inimicos. Unde autem extranei & inimici Apostolis hæretici, nisi ex diversitate doctrinæ, quam unusquisque* (spiritu privato Lutherico) *adversus Apostolos aut protulit, aut recepit?*

XV.

XV. Hactenus Tertullianus, cuius plurima alia brevitatis gratia omitto. Quo se nunc recipere Protestantes possint, sane non video. Illi ad Scripturas appellant. Tertullianus reponit Vos ab Ecclesia Romana apostolica, in qua baptisma, & fidei doctrinam suscepistis, *sectis*, exheredati tamquam filii concubinarum estis. Nostra est Scripturarum possessio, nostra illarum interpretatio. Unica patet Protestantibus latebra, videlicet quæ hucusque ex Tertulliano recitavi, sententiam esse Tertulliani propriam, quam flocci faciunt, improbantque. Hoc est unicum, quo se recipiant, asylum. Ut ex hoc etiam asylo eos eiiciam, ad factum omnibus evidentissimum caussam appello. Omnes ad unum Ecclesiæ Apostolico-Romanæ a primo ad hæc usque sæcula Patres, Irenæus, Origines, Cyprianus, Basilius, Chrysostomus, Augustinus, Ambrosius, Leo, Vincentius Lirinensis, Gregorius, Damascenus, Bernardus, Thomas, Bonaventura, omnes ad unum Theologi hanc Tertulliani doctrinam adoptarunt, confirmarunt. Eadem semper usi sunt adversus quosque hæreticos *sectos* a Petra apostolica. Nisi factum istud verum luculentumque sit, herbam porrigere, fascesque submittere Lutheranis, Calvinianisque sponte volo. Alterutrum ergo fateantur oportet. Aut omnes Ecclesiæ Patres sex priorum sæculorum, in quibus coruscasse Romanam fatentur, errarunt, dum controversias de religione non ad solam Scripturam, sed simul ad apostolicas traditiones, ad Ecclesiæ iudicium revocarunt, aut errant Protestantes statuentes sola Scriptura, excluso Ecclesiæ iudicio, reiectisque traditionibus, dirimendas esse tales quæstiones.

XVI. Plura adiicienda hic essent contra Calvinum, hominem sane mendacissimum, qui fide mala negat, Augustinum hanc, quam ex Tertulliano tradidimus, doctrinam propugnare. Verum nimis prolixa oratio evaderet, si omnia refellere Calvini debria vellem. Legantur Augustini *Lib. contra epist. Fundamenti cap.* v. & *Lib.* XXVIII. *cap.* II. & *Lib.* XXXIII. *cap.* VI. *contra Faustum*, & *Lib. de utilit. credendi* & *epist.* XLVIII. *ad Vincentium*, & *Lib.* III. *de Doctr. Christ. cap.* v. & innumera alia loca. Vel ipsi honesti Protestantes, qui laudata Augustini opera legerint, si partium studio renuntiare voluerint, fatebuntur iure me mendacii postulare Calvinum.

§. III.

Invictis argumentis ostenditur necessitas definitionis Ecclesiæ in fidei controversiis dirimendis.

I. PRimum omnium memoria repetendum est quod supra indicavi contra mendacia Protestantium, qui conculcata cuiusque honestatis, & sinceritatis regulis calumniantur, nos hominum iudicio divinas Scripturas subiicere. Catho-

tholici omnes suspiciunt Scripturam sanctam divinitus inspiratam, eiusque infallibilem veritatem a Deo esse, non ab Ecclesia. Scriptura sancta norma infallibilis est, iuxta quam Ecclesia fidei controversias dirimit. Ipsa subiecta est divinis Scripturis, sanctis, divinisque traditionibus, ad quarum amussim controversias dirimit. Illa utpote mater nobis panem porrigit, & testatur hunc panem, hoc verbum esse divinum, eiusque legitimum germanumque sensum, ne circumferamur omni doctrinæ vento, ne ab hæreticis, qui scorpionem pro pane tribuunt, seducamur. Ipsa nobis custodit sacrum Scripturarum depositum contra fures Protestantes, qui epistolam Iacobi, libros Iudith, Esther, Ecclesiastici, Machabæorum, rapere pertentant. Calumnia ergo impudentissima, viris Protestantibus digna, est, Ecclesiam catholicam sibi subiicere Scripturas. His calumniis, & fabellis illorum desperata caussa nititur. Ad rem.

II. Paucis nunc argumenta perstringam quibus iudicii Ecclesiæ necessitas in dirimendis fidei controversiis demonstratur. Et primum divina Scriptura duplicem sensum habet, literalem unum, spiritualem alterum. *Littera occidit, & spiritus vivificat*, inquit Paulus Apostolus. Littera occidit Iudæos, qui Scripturarum oracula de Christi adventu in litterali sensu acceperunt. Littera occidit omnes hæreticos. *Sabelliani* unam solam divinam personam admittebant, quam tribus nominibus Patrem, Filium, & Spiritum sanctum appellabant propter diversa officia. *Ariani* Christum non esse Deum, sed Deo inferiorem contendebant, secundum litteralem sensum explicantes illud Ioan. XIV. *Pater maior me est*. *Manichæi* vetus testamentum pugnare cum novo effutiebant. *Pelagiani* negabant peccatum originale, & Scripturarum testimonia, & argumenta adeo speciosa afferebant, quæ ipsi Augustino negotium facesserent. Omnes isti, & innumeri alii hæretici littera occisi perierunt. Scriptura ergo secundum externum litteralem sensum nequit esse seipsa iudex infallibilis propter litigantium diversa ingenia.

III. Sensus quoque Scripturæ sanctæ sæpe obscurus est, intellectuque difficilis, quem variis percipere modis homines possunt, & reipsa percipiunt, ut experientia constat. Ergo Scriptura ipsa elinguis, iudex inter homines litigantes esse nequit: iudex enim clara voce edicere debet hunc sensum esse verum, alterum falsum. Si hoc Protestantes negant, dementes sunt.

IV. Nec est quod opponant, sensum obscurum unius textus sancti declarari per alium Scripturæ textum perspicuum posse. Si ita res est, cur Calvinistæ, & Lutherani non declarant hæc verba, *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*, per alia Scripturarum loca? Cur finem suis gravissimis controversiis non imponunt post duo sæcula? Nullam mihi admirationem ingerunt dissidia Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque hæreticorum omnium super hoc aut illo textu Scripturæ. Immo, attenta humanæ mentis imbecillitate, sublato iudice vivo, necessario lites istæ æt-

ardent. Ecqui fieri potest ut vi horum verborum duntaxat, *Hoc est corpus meum*, Lutherani revincant Calvinistas, demonstrentque hæc verba significare præsentiam realem Christi simul cum panis substantia? Litigant Catholici, & Calvinistæ super hoc symboli articulo, *Descendit ad inferos*. Verum, & localem Christi descensum significare hæc verba defendunt Catholici: clarum hunc textum esse nos asserimus, negant Calvinistæ. Quis litem dirimet? Nonne omnes hæreses ex diversa Scripturarum intelligentia ortæ sunt? Nonne idem Scripturæ textus, qui uni litigantium parti est perspicuus, alteri est obscurus? Ergo delirat Calvinus, delirant Protestantes omnes, dum per solam Scripturam dirimere lites contendunt.

V. Ut dixi, & dicendum sæpius est, non miror Protestantes dissidere a Catholicis in articulis de reali Christi præsentia, de iustificatione, de cultu imaginum, de sacrificio, aliisque. Immo de horum aliquo vix cum illis disputationem inirem. Qui enim acumine, & eruditione præstant, possunt errores ipsos quibusdam fucis depingere. Verum in hac capitali controversia, ex qua unica ceteræ pendent, se mentis sanitate carere, & manifestos fatuos se produnt. Lutherani, & Calvinistæ una conveniunt, solam Scripturam esse iudicem controversiarum. Deinde mutuo disputant de reali præsentia Christi in Eucharistia, de baptismo parvulorum, de prædestinatione, de exorcismo. Si clara & luculenta super his punctis Scriptura est, cæci & pervicaces Lutherani, & Calviniani sunt, qui confundunt lucem cum tenebris, amarum cum dulci. Si obscura est Scriptura, ergo fatui sunt asserentes esse splendidissimam. Eorum mutua a duobus sæculis manifesta dissidia evidentissime evincunt delirantes illos esse, dum asserunt sola Scriptura dirimi controversias fidei posse.

VI. Edisserant Protestantes. Sequentes controversias quomodo ex Scriptura definient. I. Libri Canticorum, Iudith, Esther, Ecclesiastici, aliique divini sunt, aut apocriphi. II. Sacramenta novæ legis sunt septem, & non duo tantum. III. Ubinam Scriptura nomen *sacramenti* tribuit baptismo, & Eucharistiæ? & tamen de matrimonio dicitur in Scriptura *Sacramentum hoc magnum est*. Ephes. v. IV. Exorcismus, & aliæ cæremoniæ in baptismo a Catholicis, & Lutheranis adhibentur: eas reiiciunt Calvinistæ. V. Disputant mutuo Lutherani, accipiant ne infantes in baptismo, an in exorcismo fidem actualem? VI. An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi? VII. An baptismus una, vel trina immersione conferendus sit? VIII. An B. Maria virgo post partum manserit? Num sola Scriptura sancta dirimere has controversias valet?

VII. Quid quod ipsa Scriptura sancta ad iudicem, quem Deus designat, fidei controversias dirimendas deferri iubet, ut manifeste habetur Deuter. xvii. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram; & iudicum intra portas tuas videris*

ris verba variari: surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus. Venies que ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus; sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille. Non solum controversiæ legales, sed etiam fidei, definiri a judice, in hoc testimonio præcipitur. Nam non minus de fide quam de legalibus controversiæ identidem excitabantur. Idque patet tum ex pena mortis infligenda illi qui resisterret definitioni. *Moriatur homo ille*: tum ex alio textu Paralip. II. cap. XIX *Omnem causam quæ venerit ad vos fratrum vestrorum . . . ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de cæremoniis, de justificationibus, ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & non veniat ira super vos, & super fratres vestros. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his quæ Deum pertinent, præsidebit.* Controversiæ autem, fidei maxime, ad Deum pertinent. Controversia fidei potissima erat de adventu Messiæ Et hæc dirimenda ad Concilium deferebatur, ut narrat Matth. cap. II. *Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo & congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei. In Bethlehem Judæ sic enim scriptum est* &c. Sacerdotes, ut dubitationem definirent, Concilium convocarunt, Scripturas investigarunt, & ad normam infallibilem Scripturarum definierunt. Nonnulla opponere Protestantes solent, ut ostendant veteris testamenti Pontifices sæpe errasse, sed quia trita, & millies contrita sunt, ea prætereo.

VIII. Praxis apostolicæ successionis commenta Protestantium penitus labefactat. Controversiam de circumcisione definiere Apostoli, Concilio Hierosolymitano convocato, in quo liti finem imposuere hac decisione. *Visum est Spiritui sancto, & nobis nihil ultra imponere* &c. Sublatis morte Apostolis, semper Ecclesia definivit controversias ad fidem attinentes, ut manifestum est. Nonne ipsi Lutherani, & Calvinistæ ultro fatentur, Sabellium, Arium, Nestorium, Eutychem, Dioscorum, Macedonium, Pelagium, aliosque plures iure damnatos esse! Nisi Ecclesia sententiam in præfatos, aliosque hæreticos dixisset, hæretici illi in Ecclesia essent, & controversiæ indefinitæ etiamnum arderent. Continuo ac Ecclesia anathema in eosdem dixit, secti a successione apostolica, ut hæretici habiti semper fuere.

IX. Tandem exemplo quo lites civiles dirimuntur, systema protestanticum improbatur, tamquam humanæ societatis paci, & tranquillitati infestum. Conditæ sunt civiles leges. Perspicuæ plurimæ sunt. Hæc perspicuitas non impedit quominus homines easdem varios in sensus trahant, litesque acerrimas sibi mutuo inten-

tentent. Quis lites & controversias dirimet? Leges ipsæ, quantumvis perspicuæ? Nonne quælibet pars a se stare legis sensum, quemadmodum in controversiis fidei quælibet secta sibi favere Scripturam sanctam, contendit? Nonne tamdiu lites ardent, quamdiu iudex non definit pro hac, non pro illa parte legem stare? In hoc civili iudicio tribuit ne iudex legi auctoritatem? Sibi ne legem subiicit? An si iudex contra legem iudicaret, non appellaretur ad supremum tribunal, cui tandem obediendum esset? Quid ergo calumniantur Protestantes, nos hominum iudicio divinam Scripturam subiicere, cum dicimus Ecclesiam fidei controversias definire iuxta infallibilem Scripturæ divinæ normam? Quid blaterant, Ecclesiam auctoritatem Scripturæ tribuere, cum nihil de fide definire Ecclesia possit, nisi quod Scripturæ, aut divinæ traditioni consentaneum agnoscat? Supremæ potestates possunt temperare, mutare, minuere leges a se conditas. Nihil vero Ecclesia Scripturarum, divinarumque traditionum imminuere, augere, aut mutare valet, sed solum germanum earumdem sensum interpretari, declarare, & definire potest, Spiritus sancti lumine affulgente. In controversiis civilibus litigantes non astringuntur mente credere, iudicium latum in tribunali esse verum: quia eiusmodi iudicia res exteriores respiciunt. Fidei controversiæ, quid mente credendum sit, spectant. Nisi iudicia Ecclesiæ infallibilia essent, vana omnino forent. Idcirco Christus suam protectionem eidem, ne erret, promisit, ut supra ostensum est. Ergo quemadmodum portentosum esset, & sibilis excipiendum systema illud quod sublata de mundo iudicum potestate in finiendis civilibus controversiis, litigantes iudices constitueret, ita potiori iure fatuum, & chimæricum est systema Protestantium, qui solas divinas Scripturas, excluso Ecclesiæ iudicio, iudices constituunt in definiendis fidei controversiis.

§. IV.

Auctoritate Ioannis Lochii, *celebris apud Anglos Philosophi*, Protestantes *ridiculaţii*, *& communi sensu destituti in hac cum Catholicis controversia revincuntur.*

1. IOannes Lochius in suo opere inscripto, *Le Christianisme raisonnable*, unam conflat Ecclesiam ex *Catholicis Romanis*, *Arianis*, *Nestorianis*, *Socinianis*, *Lutheranis*, *Calvinianis*, *Anabaptistis*, *Arminianis*, *Remonstrantibus*, ceterisque omnibus, qui credunt Deum & Christum *Messiam Dominum & Regem*. Nullum alium articulum necessario credendum Christum in Evangelio præcepisse contendit. Ceteros omnes articulos, & sacramenta quisque credere, aut reiicere, prout ipse sincere existimaverit contineri, aut secus in Scriptura, iure valet. Nonne, inquit, continuo ac Gentilis, vel Iudæus credit Christum ut Messiam, Deumque

cæli

cæli & terræ conditorem, Christianus audit? Hi ergo duo articuli soli constituunt Christianum. Ceterum consulere postea Scripturas divinas debet sincero animo discendi quidquid in eisdem aut credendum, aut agendum præcipitur. Quæ existimat revelata esse a Christo in Evangelio, credere debet, quæ secus iudicat, reiicere, quæcumque illa sint, sive sacramenta, sive alia dogmata. Hinc infert, iniuste unam sectam aliam improbare, & in eamdem anathemata dicere: fatuos declarat Lutheranos, qui a propria communione excludunt Calvinianos, & dementes Calvinistas se a Lutheranis separantes. Solis Catholicis Romanis hoc excommunicandi ceteras sectas omnes privilegium adiudicandum foret, si, inquit, istorum hypothesis (infallibilitatis, quam Ecclesiæ tribuimus) vera esset. Hoc suum systema aut admittendum a Protestantibus ait, aut cum Catholicis Romanis confitendum, non Scripturam solam, sed Ecclesiam iudicem esse controversiarum.

II. Hoc itaque pacto *Lochius* alloquutur Protestantes in citato opere, cui adiecta dissertatio est, quæ universum systema complectitur. Pauca transcribam latine ex gallico idiomate versa. „ Quid? Clamabit (inquit pag. 368.) quisque *Protestantium* suæ sectæ zelo ardens, quique fidei articulum sibi constituit anathematizandi omnes qui suæ Ecclesiæ dogmata reiicit. *Fieri ne potest ut* (Protestantes) *admittant principium istud* (Lochii) *quo omnium hæresum genere Ecclesia christiana fœdatur?* Nihil iracundiæ, rogo vos. Passionis impetus nullam umquam litem composuit. Nonne verum est, *sanctam Scripturam unicam esse debere fidei christianæ regulam?* An non verum, *nullum nunc in terris reperiri Scripturæ sanctæ interpretem infallibilem?* Omnes Protestantes de his duobus principiis conveniunt. Porro si ea sincere probant, sicuti millies & millies eadem propugnarunt tum in eorum sermonibus, tum in confessionibus fidei, tum in libris editis adversum *Catholico-Romanos*: concedant necessum est, cuilibet Christianorum æquale ius seipso interpretandi Scripturam sanctam. Fateantur oportet, eamdem doctrinam respectu unius illam videntis in Scriptura, esse articulum fidei, secus respectu alterius, qui illam in Scripturis non esse existimat. Hinc necessario consequitur, nullum *Protestantibus* ius inesse diffamandi, excommunicandi, & hæresis notam inurendi illis qui post diligens Scripturarum studium, diversa prorsus vident ab iis quæ vident Protestantes. Esto exemplum. Vos protestantes invenitis in Scripturis *consubstantiationem*, *ubiquitatem Iesu Christi corporis*, *prædestinationem absolutam*. Hæc credenda vobis sunt. Huic fidei renuntiare haud valetis, quoniam Scripturam vos respicitis ut infallibilem fidei vestræ regulam. Verum si ego hæc ipsa dogmata reiiciam, quia in Scripturis illa non invenio; nego vos in me irruere iure posse, meque infamare, & ut detestandum, atque diabolo & eius angelis devotum hæreticum damnare. Hoc mihi paradoxon est. Nisi præsumatis ut pro æterna obtinenda salute ego credere

„ astrin-

„ astringar reipsa in Scriptura reperiri omnia illa dogmata quæ vos videtis, secus ego. Quod si hoc a me postulatis, cur iubetis ut ego Scripturam legam, *omniaque expendam, & id teneam quod bonum est*, quemadmodum S. Paulus luculenter præscribit? Cur potius catalogum mihi non porrigitis omnium dogmatum quæ vos contineri in Scripturis sanctis existimatis, *ut liber sim* ab illis credendis, ut faltè aiebat Comes de Grammont? Quid eiusmodi dogmata expiscari ego debeo in Scripturis, in quibus forsitan illa non inveniam, si mihi æque credenda illa sunt, sive inveniam, sive secus?

„ Rursus, quo fundamento exigitis ut ego credam aliquod in Scripturis reperiri dogma, si ego illud in eisdem non deprehendo? Forsitan auctoritate vestra nixus? Quia vos estis Doctores, Professores, Prædicantes, qui linguas Arabicam, Græcam, Hebræam, Latinam, Syriacam calletis, qui ingentia controversiarum theologicarum volumina edidistis? At numquid homines nihilosecius non estis errori obnoxii? Iure ergo destituti estis me astringendi, ut vi auctoritatis vestræ credam hæc & illa dogmata in Scripturis contineri, nisi ego ipse in eisdem illa videam. Ut ad id me cogatis, Dei, qui nec falli, nec fallere potest, auctoritate egetis. Clarius loquar. Ut iure me ad credendum cogatis consubstantiationem, ubiquitatem corporis Christi, prædestinationem absolutam, aliosque fidei articulos, quos tanto ardore defenditis, quosque ego in Scripturis non invenio, necessum est ut miraculis, iis similibus quæ Iesus Christus, eiusque Apostoli patrarunt, mihi ostendatis *interpretationem*, qua exponitis sanctos Scripturæ textus, in quibus vestros fidei articulos contineri existimatis, esse ita authenticam, ut sunt textus ipsi. Animadvertite, amabo vos, mihi animus haud est onus vobis imponendi, ut miracula patretis, quo iure amplectamini dogmata quæ in Scripturis repertis. Adeo longe ab hoc absum, ut contra asseram, vos obstrictos esse ad credenda illa dogmata quæ certo doceri existimatis a Iesu Christo, & suis Apostolis in Scripturis. Verum subdo, si ego hæc dogmata in Scriptura non deprehendo, nullum vobis inesse ius me obstringendi ut illa credam, nisi saltem mihi palam faciatis luculentissimis miraculis vos (Protestantes) a Deo missos esse, ut eius nomine annuntietis hominibus interpretationem qua exponitis hos aut illos textus, quibus dogmata vestra confirmatis. Quo in casu eo obsequio interpretationem vestram suscipere debeo quo ipsam Scripturam sanctam amplector.

„ At vos reponitis: *Cur sic ad incitas nos redigis? Quid est quod doctrinam nostram redigere ad quæstionem debeamus, quam infallibilem in nostris Scripturæ sanctæ interpretationibus credimus?* Illud certum est, vos *Protestantes* contendere haud posse ut vestræ interpretationes suscipiantur tamquam infallibiles. At vix ego recordabar, vos, ut mihi videtur, istius principii oblitos esse. Ut ut sit,

„ in

„ in præsens illud omnino conceditis, omni restrictione sublata . En quod mihi „ sat est, ut omnia iura mea resumam. Quoniam si verum habet, vos decipi in „ explicandis Scripturis sanctis posse ; hæreticus iam ego non sum, si reiiciam „ dogmata quæ vos, secus ego, in Scripturis videtis. Hinc necessario consequi- „ tur, vos iniuria summa me obstringere ut credam *consubstantiationem*, *ubiquita-* „ *tem corporis Iesu Christi*, *prædestinationem absolutam*, & cetera quæ vos in Scri- „ ptura videtis, quæque ego haud video &c.

„ Tandem, si verum est, Scripturam esse unicam regulam fidei christianæ, „ quemadmodum omnes Protestantes profitentur se credere ; quo iure possunt illi „ excommunicare, & ad inferni flammas damnare discipulum Iesu Christi, qui „ pro fidei articulo habet, ea credenda esse quæ ipse existimat in Scriptura san- „ cta contineri ? Hoc est quod non capio . Quamvis hæc doctrina opposita sit „ principiis *Lutheri*, & *Calvini*, aut definitionibus Concilii Niceni, aut Synodi „ Dordrechtanæ, aut Confessioni Augustanæ, nequeo non illam videre in Scri- „ pturis, quousque illam video, & nequeo non illam credere usquedum sincere „ convictus sum revelatam eam esse a Iesu Christo, aut a suis Apostolis : nisi „ tenear uno in sensu intelligere Scripturam, & in alio contrario illam credere : „ illam explicare , ut *Arminenses*, aut *Anabaptistæ*, eamque credere in sensu „ quem eidem affingunt *Lutherus* & *Calvinus* . . . Si fides mea e. g. non alio „ fundamento, quam auctoritate *Lutheri* niteretur ; si in illius verbo ego recipe- „ rem dogmata quæ ipse reperit in Scripturis, quin persuasus essem illa revelata „ esse a Iesu Christo, & a suis Apostolis, non evaderem discipulus *Iesu Christi*, „ sed discipulus Lutheri : & tum non *Iesu Christi* verbum, sed verbum Lutheri „ acciperem in regulam fidei meæ &c.

„ Plures Theologi opponent, me haud recte ratiocinari . Revera nemo Chri- „ stianorum, ut salvus fiat, tenetur credere ea omnia quæ credidere *Lutherus*, & „ *Calvinus*, quin opposita his *magnis viris* credere valet. At sunt certi fidei arti- „ culi ab omnibus Christianis credendi, certa *dogmata fundamentalia*, quorum pro- „ fessio unam ab altera communionem fecernit, quæque nemo revocare in discri- „ men potest, quin fiat *hæreticus*, & omnibus Ecclesiæ suæ censuris dignus. *Hæc* „ oppositio seipsa corruit. Si Scriptura est unica fidei nostræ regula, ut penes o- „ mnes *Protestantes* convenit, articuli isti propositi sint conceptis verbis in Scri- „ ptura necessum est. Quo in casu omnes qui credunt in Christum Iesum, illos „ susciperent . . . Si *Calvinianus* vellet in *articulos fundamentales* erigere in- „ terpretamenta quibus ipse exponit Scripturæ loca, *Lutherani*, & *Arminia-* „ *ni* eodem iure poterunt sua commenta, tamquam *dogmata fundamentalia*, „ tametsi opposita proponere, immo propinquiora Spiritui sancto : immo id „ præstare pro ingenio ceteri omnes poterunt, quoniam singulis propria dogma-

„ ta

„ ta conformiora, quam illa Arminiensium, Calvinistarum, sancto Spiritui appa-
„ rent.

„ Accedit actum esse de vulgi salute, si fides *dogmatum horum fundamentalium*
„ necessaria ad salutem sit; cum tamen non minus pro rudis populi, quam pro
„ Theologorum salute mortuus Christus sit. Quandoquidem si excommunicari, &
„ anathematizari illi debent ut hæretici qui hæc dogmata fundamentalia in sensu
„ a Theologis huius, aut illius societatis exposita non credunt; rudis populus,
„ qui eadem vix intelligit, nedum credit, in peiori reperitur statu quam illi qui
„ hæc dogmata reiiciunt, quia in Scripturis illa non reperiunt.

„ Aliis rationum momentis possem hanc de articulis fundamentalibus doctri-
„ nam, quam tanto strepitu Protestantium Societates iactant, labefactare. Sed
„ consultius mihi est te remittere ad secundam partem *Christianismi rationabilis*,
„ ubi invenies has rationes vi summa expositas.

„ Pag. 179. Protestantes testantur, se non esse infallibiles in Scriptura sancta
„ interpretanda. Ipsi te ad illius libri lectionem mittunt, ut tuæ fidei articulos
„ inde haurias. Et interim communiter absque misericordia te damnant, si ali-
„ quod suorum Theologorum dogma reiicias; quamvis eiusmodi doctrinas non ob
„ aliud respuas, nisi quod tibi pugnare videntur cum spiritu Auctoris Scripturæ
„ sanctæ, vel quia in hac invenire easdem nequis. Quo nihil *sane absurdius*, ut
„ iam demonstravi.

„ *Catholici Romani in ratiocinio sibi magis constant. Ecclesia Romana, inquiunt*
„ *illi, est infallibilis. Christus Iesus potestatem ei dedit regendi fidelium conscientias,*
„ *eosque imbuendi in omni veritate ad salutem necessaria. Veri igitur Christiani neces-*
„ *sario huius Ecclesiæ definitionibus se submittere astringuntur. Has illi reiicere ne-*
„ *queunt definitiones, quin sint rebelles ipsimet Christo Iesu, qui huius Ecclesiæ ore*
„ *loquitur. Iure ergo Ecclesia Romana illos excommunicat qui amplecti renuunt suam*
„ *doctrinam. Iuste illa in istos anathemata vibrat, & Satanæ devovet, ut hæreticos,*
„ *infideles, & apostatas, qui iugum Iesu Christi Domini & Magistri excusserunt.*
„ Consequentia est ineluctabilis. Nemo inficiari illam potest, semel admisso prin-
„ cipio unde necessario manat. Sed illud in quæstionem vertitur, sit ne Ecclesia
„ Romana infallibilis, & num Christus Dominus facultatem eidem tradiderit fi-
„ delium conscientias regendi, eosque instruendi in omni veritate ad salutem ne-
„ cessaria. Si id palam fieret, dubio procul infallibilitas Romanæ Ecclesiæ arti-
„ culus esset fundamentalis, quem necessario Christiani omnes admittere tene-
„ rentur."

III. Hactenus Ioannes Lochius, cuius rescribere argumentationes volui. Quor-
sum? Quod aliquid novi contineant? Quod efficacius propositæ sint quam a duo-
bus sæculis fuerunt a Catholicis Romanis Protestantibus obiectæ? Minime gen-

tium. Quorsum ergo? Ut videant, & confundantur Protestantes, audientes celebrem ex eorum societate Philosophum, & quidem acutum & doctum, & magnæ apud eos famæ, confirmare ut vera omnia prodigiosa absurda quæ evidentissime consequuntur illorum systema. Eos non latet, Lochium impium fuisse, tametsi incredulitatem suam abscondere satagat in hoc suo *Christianismo rationabili*. Sed protestantici systema is fatuitas, & absurda quæ illud comitantur, adeo sunt luculenta, ut vel ab ipsorum impiorum ore veritatis confessionem extorqueant. Alterutrum ergo, o Protestantes, deglutiendum vobis est, non modo Catholicorum omnium, sed vel ipsorum Lochii, Collins, aliorumque Deistarum voce. Aut in vestras Ecclesias recipere Nestorianos, Arianos, Eutychianos, Macedonianos, Pelagianos, Arminianos, Socinianos, Anabaptistas, omnesque christianas sectas schismaticas, & hæreticas debetis. aut reiiciendum est principium vestrum, a duobus sæculis propugnatum, videlicet *solam Scripturam sacram esse controversiarum fidei regulam & iudicem*. Nulla hic evadendi latebra. Quid hisce, o Lutherani? Non modo Calvinianos, quorum dogmata tanto zelo execrati estis, in vestram recipere communionem adstringimini; non modo, o Calviniani, fœdus cum Lutheranis in religionis negotio ineundum vobis est: sed vos omnes Protestantes admittere debetis Ecclesiam monstrosam conflatam ex omnibus sectis hæreticis, & schismaticis, quæ hactenus fuerunt, eruntque imposterum sub nomine christiano. Hæc portentosa absurda necessario consequuntur principium vestrum. Ergo aut tollendum de medio principium quod tam horrendos parit abortus, aut monstrosi abortus admittendi, & in sinu Ecclesiarum vestrarum nutriendi. Ex fructibus planta dignoscitur. Venefici sunt fructus, ergo venefica planta. Ergo aut admittendum systema Ecclesiæ Romanæ, aut probandum systema *Lochii*. Ergo aut Lochistæ fieri Lutherani, & Calviniani debent, aut Papistæ. Nulla hic ad effugium rima. Chimæricum inventum de *articulis fundamentalibus*, quam sit ridicularium, ex ipso Lochio, nedum ex Catholicis demonstratum est. Quæ Lochius contra principium infallibilitatis Romanæ Ecclesiæ cum ceteris Protestantibus obtrudit, mox profligabo.

§. V.

Diluuntur Protestantium vana sophismata.

I. PRimum potissimumque sophisma, quod Protestantes contra Catholicos totis lateribus exaggerant, eo pertinet, ut evincant, neque penes Catholicos ipsos convenire, ubinam Ecclesiæ infallibilitas sita sit. Ne sophismatis vim declinare videar, illud referam ipsis verbis, quibus proponitur a *Simone Episcopio*, viro sane acutissimo, & nitida scribendi ratione prædito. At quo acutior & eruditior, eo

ob

ob desperatam quam defendit caussam incredibiliora paradoxa promit. Hæc est ergo illius argutatio *Tom. I. de labiryntho seu circulo pontificio cap. iv.* cuius hæc est thesis *Pontificios non posse ostendere, quænam illa Ecclesia sit quæ errare non potest.* Probat vero hoc pacto. „ Impossibile ipsis est argumentum aliquod apody„ cticum, seu demonstrativum proferre, quo sibi, aut ulli alii homini a partium „ studio alieno persuadeant, non dico Romanam, sed Ecclesiam errare non „ posse."

II. Audistin'? Ex ungue leonem, ex procemio cetera collige. Nulla Christi Ecclesia, sive universalis, sive particularis, ab errore immunis est. Ergo universa Christi Ecclesia sentina est omnium errorum quibus omnes homines, cælesti lumine, divinoque præsidio destituti, obnoxii sunt. Audiamus probationes.

III. „ Hæc duo sic evinco. Quod ad primum membrum sic interrogo Pontifi„ cium. Cum dicis Ecclesiam, vel Romanam Ecclesiam errare non posse, quid „ tum intelligis per Ecclesiam? Num Christianos in genere, qui Iesum Christum „ habent pro Salvatore suo, & se sanctis eius præceptis subiiciunt, ut ne unus „ quidem eorum errare possit? Negabis dubio procul. Singuli enim eorum seor„ sim, immo omnes simul coniunctim considerati errare possunt. omnes enim „ sunt membra unius corporis, quod caput visibile habere debet, a quo omnes „ vitam spiritualem, sensus, & affectus sanctos accipere debent."

IV. Hoc tamquam firmum certumque principium a Catholicis concessum præmittit, omnem scilicet societatem apostolicam suo visibili capiti coniunctam errare posse. Heinc sic persequitur suam argutationem homo festivus. „ Fac ita esse, „ quid ergo? An Cardinales, Archiepiscopos, Presbyteros, & Doctores Ecclesiam „ esse arbitraris? Negabis denuo: quum omnes & singuli errare possint, eamdem „ ob caussam quam iam indicavimus. An ergo per Ecclesiam intelligis Concilium „ generale, constans ex omnibus Cardinalibus, Episcopis, & Doctoribus, vel to„ tam Christianorum multitudinem repræsentantibus, cuius istud Concilium ca„ put est? Affirmabis? Sed dato hoc, quamvis nulla nitatur ratione, quæram ego „ ulterius: An ergo credis istud Concilium, ut caput Ecclesiæ, errare non posse „ quomodocumque congregatum, & quidquid in eo decretum fuerit? Nequaquam, „ inquiet: legitime debet convocatum esse. Per quem? inquam ego. Per Ponti„ ficem Romanum, inquiet ille. Esto hoc, quamvis a ratione sit alienum, & si„ ne fundamento, immo contra priorum Conciliorum praxim statuatur. An i„ stud Concilium eo modo convocatum Ecclesia illa est quæ in decretis statutis„ que suis errare non potest? An ibi est caput illud Ecclesiæ, in quo nullus ca„ dit error? Hic nonnihil hærebit."

V. Eccur *hærebit*, mi homo? Quia, subdit, pergam quærere, si Concilium quidpiam decreverit absque consensu, immo contra dignitatem Papæ, an in eo

errare non poterit? Hic hæreat omnino necesse est. Notum enim est varia antiqua Concilia plura definivisse contra sententiam Romani Pontificis. In scenam revocat decretum Concilii Constantiensis, & aliorum Conciliorum.

VI. Hoc est sophisma quod uno ore obtrudunt Protestantes, illudque verbis *Episcopii* rescribere volui, utpote viri acutissimi, ut intelligant Protestantes sincere nos illorum paradoxa in medium producere, ut evidentius splendeat veritas nostra. Si enim vel ipse *Episcopius* in scribendi arte sane peritus, & acerrimo ingenio ornatus, in hac sua argutatione Sophistam levicalum, & rabulam loquacem se prodit; hoc non ex Scriptoris imperitia, sed ex argumenti futilitate proficiscitur.

VII. Sed, antequam levitatem Sophistæ *Episcopii* patefaciam, lubet pæanas, quos canit, & triumphos, quos post recensitam argutationem iactat, rescribere. Hæc quippe *loc. cit. cap.* v. subdit. „ Ecce quam intricato, atque inextricabili in „ labyrintho hæreat Papista, quod attinet ad primum, & præcipuum fundamen„ tum religionis suæ, quod nempe in hunc usque diem dicere nequeat, quænam „ sit ista Ecclesia, quæ errare non potest, aut quodnam sit caput illud Ecclesiæ „ errori non obnoxium, nisi multis, & variis Ecclesiis catholicis, & Doctoribus „ contradicat: nec ullam mens humana rationem excogitare potest, qua ex hoc „ errorum labyrintho in viam reducatur. Quis enim hoc sine errore statuet, aut „ decidet? . . . Fundi expers abyssus est, cui hactenus immersa fuit Ecclesia Ro„ mana, nec non omnes ii qui illam unicam Ecclesiam esse arbitrantur, in qua „ sola salus & potest, & debet obtineri. *Prodeat ex illis aliquis qui hunc cum ve„ ri specie, & solidis rationibus extricare se valeat.*

VIII. His lepidulis commentis, & puerorum crepitaculis triumphabundi adversarii nostri plebem excantant, hisque versutis præstigiis miseros populos fascinant. Neminem adhuc septentrionalium hæreticorum legi, qui imposturis & confictis mendaciis Catholicorum dogmata ad invidiam conflandam non adulteraverit. Catholicorum nemo hactenus exposuit, in quo sita sit apostolicæ successionis infallibilitas! In conspectu universæ Reipublicæ litterariæ tam perfricte mentiri non pudet *Episcopium*, & cum eo *Protestantes* omnes, qui similia impudentiæ portenta divulgant? Similia etiam Lochius, & alii omnes crepant.

IX. Tam evidens est Doctores catholicos basilice explicare, in quo sita sit Ecclesiæ infallibilitas, quam sunt manifesta illorum opera. An non omnes Theologi catholici ista docent? Cum Pastores Ecclesiæ suo visibili Capiti coniuncti definiunt aliquem articulum esse a Deo revelatum, eiusmodi definitio infallibilis est, cui fideles omnes subiici debent. Sive aliis verbis, definitio articuli fidei ab ipso Capite prolata, accedente unanimi Pastorum Ecclesiæ consensu, nemine Catholicorum refragante, infallibilis est. Exemplum istius infallibilitatis arcessimus ab ipso primo-

mo Ecclesiæ nostræ Concilio Hierosolymitano : *Visum est Spiritui sancto & nobis* : Act. xv. Expergiscimini, o Lutherani, Calviniani, Arminiani, Remonstrantes, & quotquot estis ab apostolica successione extorres, & cæcitatis velum tandem aliquando abrumpite. An negatis Hierosolymitani Concilii infallibilitatem? Porro idem Spiritus sanctus qui infallibiles illius Concilii decisiones constituit, efficit, efficietque usque ad mundi consummationem omnes posteriores Ecclesiæ nostræ definitiones, simili forma & ordine prolatas. Quid ergo nugaris, o Episcopi? Quid crocitamini, o Protestantes? Si Concilium Hierosolymitanum stetisset ex una parte, & Petrus ex altera, ubi tum fuisset infallibilitas? Nugæ protestanticæ hæ sunt, & chimæræ. Ille divinus Spiritus qui infallibilem reddit definitionem ecclesiastici cœtus, corda, mentesque Pastorum coniungit cum capite, ut idipsum sapiant omnes, cum necessitas interpretandi fidelibus omnibus divinam doctrinam occurrerit. En articulum infallibilitatis Ecclesiæ nostræ perspicue, & breviter expositum. Nullum, ad hoc quod attinet, inter Catholicos dissidium. Omnes unanimi consensu in hoc conveniunt. Quid ergo versuti vitilitigatores articulum, quem omnes Catholici profitentur, confundunt fide mala, & iniqua fraude cum ceteris controversiis quæ disputantur a quibusdam Catholicis, num Concilium sit supra Papam, num Papa solus, non accedente consensu Pastorum, sit infallibilis? Ubi hic bona fides? ubi honestas? ubi frons? Si postremum infallibilitatis exemplum petunt, oculos in Tridentinum Concilium intendant. Canones fidei, in hoc Concilio conditos adversus Protestantes, omnes Catholici, nemine discrepante, tamquam a Spiritu sancto dictatos suscipiunt. Quid ergo mentiuntur, neminem adhuc Catholicorum designasse, in quo sita sit Ecclesiæ nostræ infallibilitas? Alias controversias, quas Episcopius tumens, & superciliosus consarcinat, prætereo, utpote a caussa nostra alienas. Quid huc pertinet exauctoratio Pontificis Ioannis facta in Concilio Constantiensi? Dum lego Protestantes contra Catholicos disputantes, mihi audire videor Hebræos singulos more suo in synagoga canentes, quorum discordantes voces aures bene dispositas offendunt. Similiter, inquit Tertullianus (cuius verba mox dabo) singuli hæretici pro ingenio uno hiatu pugnantia eructant, & gentes invicem dissonas consociant.

X. Nos articulum infallibilitatis, qua Spiritu sancto afflante & protegente ornata est nostra Apostolico-Romana successio, breviter iuxta ac perspicue exposuimus. Quid, si nunc arma in castra protestantica convertamus, illos urgentes, ut paucis nobis exponant suam fidei unitatem, Ecclesiarum originem, successionem apostolicam? Inaudita & horrenda absurda, quæ illorum consequuntur systema, supra ex *Lochio* descripsi. Quoniam vero Simon Episcopius in scenam venit, lubet eiusdem verbis Babylonis protestanticæ & reformatæ turbas invicem pugnantes delineare. Nam ipse *Simon Episcopius*, inter Remonstrantes suos heros ce-

lebris, exemplum perhibet synagogarum reformatarum, & protestantium mutuo discordantium. Is in *responsione ad epistolam P. Vadingi Iesuitæ cap. v.* de Scripturarum interpretatione hæc scribit. *Veruntamen ut intelligas non habere nos damnatorum talem spiritum, eosque quos nos hallucinari, & errare credimus, protinus secludere ab amicitia Dei, & perpetuis ignibus adiudicare, nego consequentiam argumenti tui. Etenim primo fieri posse credo ut in interpretando Scripturæ sensu, quem ego necessarium ad salutem esse credo, ANTIQUA ECCLESIA, idest Patres antiqui erraverint . . . Tertio fieri posse credo ut quis in interpretando sequatur sensum non tantum falsum, inidoneum, & FUNDAMENTALEM aliquem sensum indirecte evertentem, sed etiam talem qui FUNDAMENTALEM VERITATEM DIRECTE EVERTIT, & tamen ut talis non statim amicus Dei esse desinat, aut perpetuæ mortis reus fiat. Exempli gratia, fieri potest ut quis in interpretatione SCRIPTURARUM sequatur sensum qui statuit OPERA BONA NON ESSE NECESSARIA ad salutem, qui certe sensus fundamentalem veritatem evertit. & tamen NIHIL DUBITO, quin talis salvari possit, & amicus Dei manere.*

XI. Animis nunc adeste, Calviniani, Remonstrantes, Arminiani, & Protestantes omnes. Sub apostasiæ vestræ sacrilegæ initium opera bona, ut ad iustificationem disponentia, negastis, at eadem necessaria ad salutem propugnastis. Tandem celebriores doctores, immo duces sectarum vestrarum hanc bonorum operum ad salutem necessitatem perfracte negant. Quid hisce ius? Errorem hunc *Episcopii*, & Remonstrantium improbamus. Ita ne vero? An non licet cuicumque, clamat *Episcopius*, interpretari Scripturam? An hæc sola, sublatis divinis traditionibus, & iudicio Ecclesiæ Papistarum, iudex non est controversiarum nostrarum? Iudex iste, inquit Episcopius, sententiam menti meæ denuntiat, opera bona ad salutem æternam haud esse necessaria. Vos alio in sensu iudicis istius sententiam intelligitis. Bene habet. Fausta vobis adprecamur, inquiunt Remonstrantes cum suo Episcopio. Opera bona edite, eleemosynas erogate, iuges preces fundite, ieiuniis carnem & concupiscentiam comprimite. Quoniam vox Scripturarum hæc vobis peragenda esse definit. Istius iudicis sententiam ea libertate, quam vosmetipsi mihi donatis, serio ipse expendens, non video illam talia opera mihi imponere. Facessant a me eleemosynæ, iuges preces, ieiunia, officia caritatis in Deum & proximum, opera misericordiæ, hospitalitatis, & cetera omnia, quæ a Christo præcipi vos iudicatis.

XII. Nulla ergo amplius in Ecclesia Christi schismata, nullæ hæreses. Erravit Apostolus inquiens. *Oportet hæreses esse*. Quoniam secundum Protestantes, cum quisque in suo sensu Scripturas interpretandi iure polleat, nemo damnari ut hæreticus potest, quocumque in sensu illas more suo interpretetur. Sponte ergo sequitur systema Lochianum, Ecclesiam nempe protestanticam esse monstrosam Babylo-

bylonem, conflatam ex Cerdonianis, Nestorianis, Arianis, Macedonianis, Marcionitis, Valentinianis, Pelagianis, Socinianis, omnibus præteritis, & futuris sectis. Prodeat, ut verbis utar *Episcopii*, ex Protestantibus *aliquis* qui hinc cum veri specie & solidis rationibus extricare se valeat. Fundi expers abyssus est Troja protestantica.

XIII. Quid plura? Protestantes in propriam Ecclesiam admittant necesse est omnes Iudæos Iesu Christi crucifixores. Evinco. Iudæi Christum Dominum damnarunt, quia iuxta Scripturam sanctam iudicarunt fuisse crucifigendum. An non licebat, licetque Hebræis interpretari divinas Scripturas, & id credere & operari quod post maturum examen vident, creduntque divinas Scripturas præcipere? Quid, si Pagani Scripturas expendendas susciperent, & quæ credenda, agendaque in eisdem reperiunt, ipsi iudicarent non esse ad salutem necessaria? Finge istos ad rationis lumen mores conformare suos. Eos ne damnabunt Protestantes? Eos certe damnare nequit Episcopius, atque adeo neque Protestantes. En miseros homines in abyssum fundi expertem Naturalismi, & tandem Atheismi exturbatos a proprio invento systemate.

XIV. Sed iubet sale Tertullianico sinciput Protestantium paullulum defricare. Paucis perstringam quæ verbis postea Tertulliani describam. Ecquid? An liberum Protestantibus non erit fabulari, & in dies nova dogmata comminisci? Licuit Luthero, licuit Calvino innovare dogmata; & non licebit Lutheranis, & Calvinianis alia cudere? Quælibet successio naturam sapit suæ originis. Hæretico adulterio Christi Ecclesiam constuprarunt Lutherus, & Calvinus, & vetitum erit discipulis, novis stupris, & scortationibus Sponsam Christi fœdare? Ab abyssu miseri quotidie in abyssum prolabuntur omnium schismatum, & hæresum; immo nulla illis hæresis, & schisma est. Sed ferulam sentiant Tertulliani, qui de *Præscript. cap.* xlii. in eos sic animadvertit. „ De verbi autem administratione quid dicam; cum „ hoc sit negotium illis, non Ethnicos convertendi, sed nostros evertendi? Hanc „ magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus elevationem operentur: quoniam & ipsum opus eorum, non de suo proprio ædificio venit „ sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, ut sua ædificent . . . Ita fit ut „ ruinas facilius operentur stantium ædificiorum, quam extructionem iacentium „ ruinarum. “

XV. An non verum testimonium hoc? An Ecclesiæ protestanticæ ex desertoribus & apostatis conflatæ non sunt? Eo conspirarunt missiones Lutheri, & Calvini, ut Catholicos a Sponsa Christi seiungerent. Sed pressius in rem nostram orationem suam persequatur Tertullianus, qui *ibidem* hæc adiicit. *Et hoc est quod schismata apud hæreticos fere non sunt, quia cum sint, non parent. Schisma est enim unitas ipsa. Mentior, si non etiam a regulis suis variant inter se, dum* UNUSQUIS-

QUE proinde SUO ARBITRIO modulatur quæ accepit, quemadmodum de SUO ARBITRIO ea composuit ille (Lutherus) *qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & ORIGINIS SUAE MOREM profectus res. Idem licuit Valentinianis quod Valentino* (Lutheranis quod Luthero) *Idem Marcionitis quod Marcioni* (Calvinianis quod Calvino) *de arbitrio suo fidem innovare. Denique penitus inspectæ hæreses omnes in multis cum auctoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine sede, orbi fide, extorres quasi Abis late vagantur.*

XVI. Meditamini, o Lutherani, & Calviniani, vestram germanam imaginem. Ab antiquorum hæreticorum vestigiis nec latum unguem receditis. Sicut veritas eadem recta semita semper incessit, sic error in eosdem anfractus, & abyssos fundi expertes præceps semper ruit. Disciplinam, & sacram Romanæ Ecclesiæ doctrinam deridetis, sicut antecessores vestri, subdit Tertullianus ibidem cap. xli. *Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ, cuius penes nos curam, lenocinium vocant, pacem quoque cum omnibus miscent. Nihil enim interest illis, licet diversa tractantibus, dum ad unius veritatis expugnationem conspirent. Omnes tument, omnes scientiam pollicentur. Ante sunt perfecti catechumeni quam docti. Ipsæ mulieres hæreticæ sunt procaces, quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere. Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes... Nam & laicis sacerdotalia munera iniungunt.*

XVII. Rursus *cap.* xlvii. Tertullianus iugulum vestrum petit suo acuto & formidando stilo, o Protestantes, qui vi systematis vestri neminem, sincere arbitrio suo Scripturas interpretantem, tamquam hæreticum damnare iure valetis. *Quid ergo dicent qui illam stupraverint adulterio hæretico virginem traditam a Christo? Adiicient præterea, multa de auctoritate cuiusque doctoris hæretici* (Lutheri, & Calvini) *illos maxime doctrinæ suæ fidem confirmasse, mortuos suscitasse, debiles reformasse, futura significasse, ut merito Apostoli crederentur, quasi nec hoc scriptum sit, venturos multos qui etiam virtutes maximas ederent ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis.* Attentius nunc audite, o Lutherani, & Calviniani, Tertullianum, qui, ut vos vellicet, introducit Christum Dominum corrigentem suum Evangelium, quo iubet cavendum ab hæreticis, & a falsis doctoribus, cum iuxta vos nulli hæretici, nulli falsi doctores, qui proprio arbitrio Scripturas sanctas interpretantur. *Praenuntiaveram* (dicit Dominus) *plane futuros fallaciæ magistros in meo nomine, & Prophetarum, & Apostolorum etiam, & discentibus meis eadem ad vos prædicare mandaveram. Semel Evangelium, & eiusdem regulæ doctrinam Apostolis meis delegaveram. Sed cum vos non crederetis* (o Lutherani, & Calvinistæ) *libuit mihi postea aliqua inde mutare... Prohibueram vos autem accommodare hæreticis, sed ERRAVI. Talia sapit opinari eos qui exorbitant, & fidei veritatis periculum non cavent.* In talia, vos, o Protestantes, detrudit extrema vestrum vanissimum

com-

commentum, quo iudices controversiarum fidei solas mutas Scripturas constituitis, iuxta cuiusque interpretationem explicatas. Unica eiusmodi declinandi extrema via est firma successioni apostolicæ adhæsio, reiectis quibusque sectis posterius exortis, concludit Tertullianus *Lib.* IV. *contr. Marc. cap.* v inquiens: *In summa si constat id verius quod prius, id prius quod est ab initio, ab initio quod est ab Apostolis, pariter utique constabit id esse ab Apostolis traditum quod apud Ecclesias Apostolorum* (N. B.) *fuerit sacrosanctum* . . *Habent* (& Protestantes) *Ecclesias, sed suas tam posteras, quam adulteras: quarum si sensum requiras, facilius apostaticum invenias quam apostolicum, Marcione* (Luthero) *scilicet conditore, vel aliquo de Marcionis* (Lutheri) *examine. Faciunt favos & vespæ faciunt Ecclesias & Marcionitæ.*

XVIII. Hactenus Tertullianus Protestantium aures sale revera acri defricavit. Nonnulla alia eorumdem sophismata brevissime diluam, missis pluribus, quæ alibi fusius, si otium fuerit, exponentur.

XIX. Opponunt 2. testimonium illud Ioannis cap. v. *Scrutamini Scripturas*. En, clamant hic Protestantes, ad Scripturas nos Christus remittit. Ecquis umquam Christianorum, nedum Catholicorum, inficias ivit scrutandas divinas esse Scripturas? Solum Calvinum, sua incredibili protervitate fretum, mentiri in conspectu totius humani generis non puduit, catholicam Ecclesiam, neglectis Scripturis, fidei controversias definire. Illius portentosum mendacium supra rescripsi: & quoniam illud impudentius repetit *Lib. IV. Instit. cap.* v. §. 13. rescribendum iterum est. Hoc igitur est discrimen. *Illi* (Catholici) *Ecclesiæ auctoritatem extra verbum Dei collocant, nos autem volumus verbo annexam, nec ab eo separari patimur*. Hæc rescribo in perpetuum dedecus Protestantium, seu Reformatorum, qui tam manifestum impostorem pro magistro habere non erubescunt. Non modo nos annexam verbo divino & scripto, & tradito Ecclesiam volumus, sed insuper dicimus in ipso Ecclesiæ sinu divinas genitas esse Scripturas, quas Deus per istius suæ Sponsæ manus discipulis suis tradidit. Hanc Sponsam suam visibilem vigilem custodem instituit Scripturarum sanctarum, ut easdem contra lupos rapaces Lutheranos, & Calvinianos, qui furari nobis tentarunt epistolam *Iacobi Apostoli*, & libros *Ecclesiastici*, *Esther*, *Iudith* &c. defendat, & protegat. Istius sancti Dei verbi cum scripti, tum traditi illam interpretem instituit, ut quoties super eiusdem intelligentia controversiæ oppositæ ardent, ipsa, cui, ne aberret, indesinenter assistit, definiat germanum sensum, litesque componat. Verbum istud divinum Ecclesia nostra a Christo accepit primum sola sibi voce traditum, post scriptis consignatum fuit ab ipsis Ecclesiæ nostræ Rectoribus Apostolis, qui testantur, non omnia Scripturæ commendasse, sed plura in solis cordis tabulis infixisse, ut supra demonstratum est.

XX. Opponunt 3. contra perennem apostolicam successionem, quam interruptam blaterant. Audiamus Calvinum ipsum, a quo alii & Reformati, & Protestantes omnia transcribunt. Crocitat autem Calvinus *Lib. IV. Instit. cap. 11. §. 2.* his verbis. *Commemorant, quanti hanc successionem fecerint Irenaeus, Tertullianus, Origenes, Augustinus, & alii. Quam frivola sint ista, & plane ludicra, faciam ut nullo negotio intelligant ii qui mecum ea paullulum expendere volent.* Hac urbanitate excipit antiquos Ecclesiæ Patres homo modestissimus, quos sic alloquitur. *Primum ab illis quæro, cur non Africam citent, Ægyptum, & totam Asiam... Sed quid, si Græciam illis regeram?* Uno verbo respondemus, successionem apostolicam non alligasse Deum huic aut illi nationi. Dicimus Deum tremenda illa vicissitudine quæ perterrefaciebat Apostolum Paulum, modo unam improbare ob sua scelera, modo alteram nationem inserere suæ apostolicæ successioni, quæ ad consummationem mundi usque duratura est. Ad Hebræorum asylum se recipit iterum *ibidem §. 3.* blaterans: *Ergo non aliud prætendunt Romanenses, quam Iudæos olim ostendisse apparet, quum cæcitatis, impietatis, idololatriæ a Prophetis Domini arguerentur. Nam ut illi templum, cæremonias, sacerdotia gloriose iactabant, quibus rebus Ecclesiam magno, ut sibi videbantur, argumento metiebantur... Quare neque alio argumento refutandi nobis sunt quam quo adversus stultam illam Iudæorum confidentiam pugnabat Ieremias, nempe ne glorientur in verbis mendacibus, dicentes, Templum Domini, Templum Domini.* Bene habet. Sed interim templum Domini habebant Iudæi tamquam splendidissimum electi populi monumentum. In hoc reprehensibiles erant quod illud sacrilegis flagitiis polluerent. Habemus & nos templum Domini vivum, successionem apostolicam perennem, indeficientem, extra quam salus nulla, Ecclesiæ nullæ, nisi adulteræ, & prostitutæ. Hoc vel ipse pertinacissimus homo nobis tandem ultro concedit, sed continuo obstrepit §. 4. *In hunc modum nos vexant Romanenses, ac imperitos terrefaciunt Ecclesiæ nomine, quum capitales sint Christi adversarii. Quamvis igitur templum, sacerdotium, & reliquas huiusmodi larvas obtendant, minime permovere nos debebit inanis hic fulgor, quo simplicium oculi perstringuntur, ut Ecclesiam recipiamus ubi verbum Dei non apparet.* Larvæ ergo sunt, mi homo, sacerdotium, ministerium, vivum templum Dei? Ita sane, nisi in eo appareat incorruptum Dei verbum, subdit ille, & elata voce confitentur Catholici omnes, clamantque, Calvinum, Reformatos, & Protestantes esse impudentissimos impostores, & mendaces contra ipsum Christum Dominum, qui huic vivo templo, huic visibili, & numquam intercisæ apostolicæ successioni protectionem spopondit, ne in custodiendo, & interpretando suo verbo sive scripto, sive oretenus tradito umquam deficiat. Plura Iudæorum scelera ibidem consarcinat Calvinus, schismata, hæreses. Duobus vinculis contineri asserit Ecclesiam, sanæ doctrinæ confessione, & fraterna caritate. Versutus sophista continentur

ter veritatem implicat, involvit, incrustat, ut lectorem decipiat. Quæstio est, ubinam reperiatur hæc sanæ doctrinæ confessio, hæc incorrupti verbi vera prædicatio. In visibili, legitima, & perpetua successione apostolica nos asserimus cum omnibus Ecclesiæ Patribus, & luculentissimis divini verbi tum scripti, tum traditi argumentis id demonstravimus. Hic obmutescat Calvinus necesse est. Nam omnes ad unum hæretici a se stare incorruptum Dei verbum clamarunt, non secus ac Protestantes. Quis iudex istius dissidii? Qua via ipsis primis sex Ecclesiæ sæculis unanimi consensu Patres hanc litem diremerunt? A qua parte stare incorruptum Dei verbum definiere? A perenni, & non interrupta successione apostolica. Ergo consensu unanimi Ecclesiæ catholicæ sex priorum, & consequenter posteriorum sæculorum Ecclesia apostolica Romana possidet incorruptum Dei verbum. In utramque latus se se torquet Calvinus, & cum mussitare aliud nequeat, scelera Catholicorum cum Iudæorum flagitiis comparat ibidem §. 9. *Age nunc, negent Papistæ, si possunt, ut sua vitia maxime extenuent, religionis statum ita apud se corruptum vitiatumque esse, ut fuit in regno Israelitico sub Ieroboam. Atqui idololatriam habent crassiorem, neque in doctrina guttula una sunt puriores: nisi forte in hac quoque ipsa magis sint impuri. Deus, immo quicumque mediocri iudicio præditi sunt, mihi erunt testes, & res etiam ipsa declarat, quam nihil hic amplificem.* Nihil ergo amplificationis! Tam exacta tibi est mensura doctrinæ Ecclesiæ Iudaicæ, & Catholico-Romanæ, ut definias hanc neque *unam guttulam* purioris doctrinæ præ illa possidere? O miserum circulatorem, qui suam desperatam caussam suis non amplificationibus, sed apertis mendaciis horrendiorem constituit. Morum scelera grassari in pluribus qui in Ecclesia catholica sunt ultro fatemur, & lugemus. Age porro. Quid hinc? An Christus ipse non prædixit, Ecclesiam suam agrum esse zizaniis, & grano plenum? Perpetuam protectionem Ecclesiæ suæ Christus promisit, ne erret in fidei, morumque doctrina, secus ne plura eius filii peccent contra legem.

XXI. Plures alias obiectiunculas, arcessitas ex una, aut altera tempestate quam passa Ecclesia est, prætereo. Fraudem Arianorum in Concilio Ariminensi catholicis Episcopis structam, Augustinus, Hieronymus, & mille alii perspicue declararunt ad perpetuam Protestantium ignominiam, qui illam obtrudunt, ut abruptam infallibilitatis apostolicæ successionem inferant. Alia quoque facta unius & alterius Concilii, Constantiensis, Basiliensis, & aliorum pleno in lumine collocarunt viri docti, quin aliquid inde emolumenti capere Protestantes valeant.

XXII. Opponunt 4. Synagoga erravit. Ergo & Christi Ecclesia errare potest. Antecedens patet. Nam Pontifices, & Pharisæi collegerunt Concilium, cuius sententia impia fuit, ut *Ioan.* 11. legitur. Principes enim Sacerdotum, & omne Concilium

cilium quærebant falsum testimonium adversus Iesum; & omnes Principes Sacerdotum, & seniores populi adversus Iesum consilium inierunt: *Matth. xxvii.* Ad hoc sophisma respondet Melchior Cano *Lib. V. cap. postremo num.* 2. „ Sacerdotum veterum acta quidem Christo adversa fuerunt, at sententia hominum alioquin pessimorum, non solum verissima, sed Reipublicæ etiam utilissima fuit. Quin divinum oraculum fuisse Evangelista testatur. Cum enim post longam variamque Concilii deliberationem Caiphas, qui ut summus Pontifex Concilio præsidebat, sententiam illam, cui omnes fere consenserunt, dixisset: *Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat:* mox Evangelista subiecit: *Hoc autem a semetipso non dixit; sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit.* Qua ex re fit ut & nostrorum Pontificum vita quidem & opera contraria forte sint Domino Iesu, sed eorum iudicia, quæ videlicet a summo Pontifice comprobata sint, & vera erunt, & Christianis utilia, ut quæ ad populi salutem sint divinitus instituta. Immo adeo a Spiritu sancto erunt, ob eam causam quam ab Evangelista didicimus, quia scilicet Ecclesiæ Christi Pontifices sunt. “

XXIII. Aliud & quidem solidius responsum præbet Cl. Bossuetus in *conf.* adversus M. Claudium Calvinistam. Inquit ergo, Christum Dominum in terris degentem seipso, non synagogæ voce fideles gubernasse. Organo sensibili Deus semper usus est in suorum fidelium regimine. Quando Filius Dei humana carne indutus propria voce prædicabat, instruebat, patrabat miracula, opus minime habebat organo synagogæ, sed ipse propria voce Ecclesiæ munus implebat. Si & in præsens de cælo descenderet, & nobiscum humano modo vitam ageret, sicuti tunc, ipsi, non Ecclesiæ, aures aperiendæ essent, & parendum. Insistit Calvinista. Synagoga, seu Ecclesia illius temporis definivit falsa fuisse Christi miracula, & dæmonis arte patrata. Esto. Quid inde? Iam dictum est, fideles tunc Messiam, non synagogam audire debuisse. Nam omnes Hebræi sciebant, credebantque Messiam venturum, & synagogam ad alium statum evehendam fore. Iure ergo ipsi Messiæ miracula luculentissima patranti, & voce exteriori prædicanti parebant, & non synagogæ. Contra Christiani firmiter credunt Ecclesiam Christi numquam defuturam, sed usque ad sæculorum consummationem duraturam. Iure ergo Catholici illis solis miraculis fidem adhibent quæ sunt iudicio Ecclesiæ confirmata, cum modo Christus nobiscum vitam non agat in terris, quemadmodum tunc. Urget Calvinista. Fideles ergo Iudæi conversi ad fidem Christi proprio, & privato iudicio iudicarunt contra synagogam, vera esse miracula Christi. Ergo Christi Ecclesia tua orsa duxit a privato & particulari iudicio ipsorum fidelium, ut docent Protestantes, non a iudicio Ecclesiæ, ut docent Catholici. Ineptissimum sophisma ex dictis seipso corruit. Nam tunc vox Christi vox Ecclesiæ erat. Eius miracula probata fue-

fuere voce ipsius, qui Ecclesiam instituit, & regit. Fideles itaque conversi non privato iudicio, ut arguatur Calvinista, sed iudicio, & auctoritate eiusdem Christi, qui seipso organum visibile agebat, & munus Ecclesiæ implebat, eius miraculis luculentissimis fidem adhibuere. Argumentum, quod a synagoga repetunt Calvinistæ, mirum in modum confirmat Catholicorum dogma, sive dicatur cum Cano, impium quidem fuisse, at verum tamen iudicium Pontificis Caiphæ, sive cum Bossueto, aliisque, synagogæ tum non fuisse parendum, quod Filius Dei seipso voce sensibili fideles imbuebat. Rex mediis ministris provincias gubernat. Parendum ministris est absente Rege. Numquid, si Rex ipse ad provincias se transferat, obediendum erit illius vicariis & ministris, secus Regi ipsi? Veritas ergo est constans, splendida, & evidentissima, Deum organo visibili & sensibili regere fideles suos in fidei unitate, morumque sanctitate. Tempore quo in terris conversatus est, ipse fideles suos imbuebat & lumine interiori, & voce extrinsecus sonante, post suum in cælos abitum suæ christianæ successionis, & societatis visibili capite dirigit, dirigetque usque ad mundi consummationem.

XXIV. Unum adiicere liceat. Protestantes, ut cavillari & dentibus rabidis arrodere quoquo modo valeant perpetuam illam infallibilis apostolicæ successionis hereditatem, a qua ipsi tamquam (ut verbis Tertulliani, & Augustini utar) filii concubinarum reiecti sunt, in longissimo XVII. sæculorum intervallo tres aut quatuor eventus expiscantur, ut tam perenni, & splendidissimæ luci nubeculam aliquam offundant. An non vident cæci Protestantes opus minime illis fuisse venari, & aucupari unum & alterum eventum in tanta sæculorum multitudine, ut evincerent Ecclesiam Romanam lapsam in errores esse, si, ut ipsi contendant, hæc cælesti lumine destituta esset? Societas hæc hominum est. Nihil homine mutabilius. Hominum ingenia in interpretandis sive divinis, sive humanis Scripturis, varia, in contrarias abeunt partes. Abyssus errorum hæc Ecclesia esset, & hodie diversa ab eo quod fuit heri, & nudius tertius, nisi columna & firmamentum esset veritatis. Ecclesiæ protestanticæ, quia tam adulteræ, quam posteræ, ineluctabile istius variationis fere quotidianæ perhibent argumentum, quod incredibili perspicuitate exposuit incomparabilis BOSSUETUS in sua *Variationum historia*. Non me latent innumeri errores quos invidi, & obstinati homines Romanæ Ecclesiæ affingunt. At veritates, quas loco errorum ipsi habent, ut Sanctorum cultum, Imaginum sacrarum usum, sacrificium, & cetera, a primis sæculis ad hæc usque tempora semper obtinuisse in hac apostolica successione compertum exploratumque manet. Ex quibus omnibus constat, fidem donum Dei esse, nihilque penes homines partium studio præventos, & cæcitatis velo obductos humana valere ratiocinia, nisi cordium duritiem gratia divina emolliat.

CAPUT VI.

Instinctus internus, quo Protestantes se divinæ Scripturæ sensum assequi iactant, ut manifestum commentum exploditur.

I. DIvinam Scripturam sæpe varios excipere sensus invictis rationum momentis ostensum supra est: unde necessario consequitur iudicem admittendum esse, qui verum a falso discernat, definiatque. Hunc iudicem in instinctu interiore situm contendunt Protestantes: idque demonstrare Scripturæ divinæ testimoniis contendunt. Inquit enim Christus Ioan. x. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ.* Cognoscunt, aiunt, delibuti unctione Spiritus sancti emollientis corda, & tenebras mentis expellentis, ut I. Ioan. cap. II. habetur. *Sed vos unctionem habetis a Spiritu sancto, & nostis omnia .... & vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, & non necesse habetis ut aliquis vos doceat, sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium.* Quicumque ergo sincero animo in suas manus sacra Biblia accipiunt, & a Deo qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, parvulisque intellectum præbet, veram Scripturæ intelligentiam postulant, continuo verum divini verbi sensum a falso discernent æque clare ac lucem a tenebris. Hæc sunt Protestantium ratiocinia. Sed edisserant principio nobis, Infidelis qui christianam amplecti religionem velit, quam divinam Scripturam in manibus præeliget? An Vulgatam Latinam Romanæ Ecclesiæ auctoritate probatam, quam ego illi porrigo? An aliam quam illi exhibent Lutherani? An aliam quam illi porrigunt Calviniani? Unde genuinam ab adulterata discernet? An ex colore? An ex odore librorum, per internum instinctum, ut canes & bruta, distinguet, & præeliget authentica Biblia? Verum ut intelligant Protestantes, quam sit vanum hoc illorum effugium ad internum hunc instinctum, audiant S. Augustinum, qui *tract.* III. *in Epist. I. Ioan.* hæc habet. *Quid ergo nos facimus, fratres, qui docemus vos? Si unctio eius docet vos de omnibus, quasi nos sine causa laboramus. Et ut quid clamamus? Dimittamus vos unctioni illius. Sed modo mihi facio quæstionem, & illi ipsi Apostolo facio: dignetur audire parvulum quærentem a se: ipsi Ioanni dico: unctionem habebant, quibus loquebaris. tu dixisti, quia unctio eius docet vos de omnibus. Quid talem epistolam fecisti? Quid illos tu docebas? Quid instruebas? Quid ædificabas?* Si ex simplici lectione interno instinctu adiuncta divinæ Scripturæ liqueret sensus, vana & otiosa esset instructio quælibet. Quid ergo Lutherus commentaria, quid Calvinus, quid Brentius, quid Melanchthonius, & ceteri Protestantes institutiones, & interpretationes Scripturæ sanctæ edidere? Quis mortalium umquam com-

commentarios edidit, quibus populum instrueret, ut lucem a tenebris secerneret? Sibi ergo mentiuntur Protestantes, & dum Scripturam sanctam, non secus ac Solem omnibus coruscare effutiunt, suis in Scripturam commentariis, & institutionibus atque catechesibus negant omnibus perviam esse intelligentiam. Si ad unctionem internam omnia revocant, desinant, clamat Augustinus, prædicare & scribere. Quæ omnia evincunt instinctum hunc Protestantium ad mahometanam barbariem tendere. Quoniam sicuti Mahometani, disputatione vetita, gladio omnia definiunt, sic isti cuncta instinctu decernunt, atque tuentur. De examine, quod alii, ut argumentationis vim declinent, adiiciunt, mox infra sermo redibit.

II. Interim hoc pacto pressius urgeo Protestantes. Aut hic internus instinctus certus est, & infallibilis, cui standum omnino sit, quidquid contra definierit Ecclesia, aut incertus, & subiiciendus Ecclesiæ, & Doctorum iudicio est. Si primum, Protestantes eam infallibilitatem liberalissime elargiuntur sutori, sartori, baiulo, ancillæ, & cuivis de trivio homini, quam Pontifici summo, quam Conciliis, quam universæ Ecclesiæ denegant. Quod absurdum, supra quam dici potest, monstrosum est. Si secundum asserunt, nihil incommodi eiusmodi adfert, nec aliquid occurrit cur improbetur. Nam talis instinctus incertus & fallibilis nequit esse regula religionis infallibilis. Sed eiusmodi regula erit Ecclesia, cuius iudicio & definitioni subiicitur eiusmodi instinctus. Sed, ut ad ultimas angustias Protestantes redigam, his propositionibus illos premo. Scriptura sancta, quæ religionis nostræ mysteria continet, plures excipit sensus veros, falsos & hæreticos, ut ex innumeris omnium sæculorum hæresibus evidenter constat. Neque enim hæresiarcha hactenus fuit qui non æque ac Lutherus, & Calvinus Scripturas pro sua hæresi non allegaverit. Propositio altera. Vera religio certa & infallibilis est. Ergo assignetur necessum est regula certa firma & falli nescia in quam assensus huiusce religionis revocetur. Designent nobis illam Protestantes. Scriptura divina variis sensibus, & quidem oppositis obnoxia est. Regula ergo assignari & quidem indefectibilis debet, qua genuinus sensus a falso discernatur. Porro hæc regula non est Scriptura ipsa, non Ecclesia, non instinctus internus. Quænam ergo? Nullam ne assignabunt? Fallibilis ergo est vera religio, atque adeo Deus, qui eius est auctor.

III. Respondent instinctum internum Spiritus sancti unctione perfusum infallibilem esse. Ita ne vero? Impium esse asserunt Protestantes subiicere verbum Dei scriptum iudicio Romani Pontificis: & postea illos non pudet hoc divinum verbum subiicere iudicandum ancillæ, sutoris, baiulive iudicio? Falleris, inquiunt. Non sutoris iudicio seu instinctui, sed unctioni Spiritus sancti divinam subiicimus Scripturam. Peregregie. Neque Catholici verbum Dei supponunt Pontificum, aut Conciliorum iudicio, sed unctioni, seu assistentiæ Spiritus sancti, qui Pontifices,

Con-

Concilia, & Ecclesiam dirigit, ne errent in dirimendis controversiis fidei, & morum. An dicturi sunt hanc unctionem, & instinctum interpretandi Scripturam sanctam absque errore habere omnes Protestantes, vel ipsas vetulas, & rusticos; secus Romanum Pontificem, Ecclesiam, & Catholicos? Numquid hæc Spiritus sancti assistentia ab errore præservat Protestantes sutores, & baiulos, secus Episcopos, & Pontifices summos? In has se coniiciunt angustias Protestantes.

IV. Reponunt. Nos, inquiunt, singulis tribuimus præfatum instinctum pro semetipsis, minime pro aliis. Lepide & venuste. Singulis inest eiusmodi instinctus internus pro seipsis, & non pro aliis? Cedo. Cuius est instinctus iste? Spiritus sancti ne, an carnis, vel dæmonis? Si Spiritus sancti est instinctus iste, omnium esse regula potest. Sicut enim divinam Scripturam, quæ Spiritu sancto dirigente edita est, ut omnium fidelium normam infallibilem omnes venerantur, ita instinctus, qui a Spiritu sancto infunditur, quo verum germanumque eiusdem Scripturæ sensum assequamur, omnium regula est. Veritas enim quæ a Spiritu sancto est, & singulos, & omnes sibi subiicit. Si vero instinctus iste sit carnis, aut dæmonis, nullius esse regula valet. Deinde si singulis adest instinctus hic divinus pro seipsis, potiore iure omnibus simul coniunctis adesse debet pro societatis regimine. Sed hoc est quod torquet Protestantes, qui in religionis negotio nulli visibili, & viva voce loquenti potestati subiecti esse volunt. Idcirco in vilissimis anicellis admittunt instinctum illum interpretandi mysteria fidei, quem denegant Conciliis, Pontificibus summis, universæque Ecclesiæ. Unde necessario consequitur quemquam sibi esse religionis suæ regulam, iugo cuiuscumque visibilis potestatis penitus excusso, atque adeo tot esse apud Protestantes, vi proprii systematis, religiones, quot sunt capita. Quam autem absurdum sit systema illud, nemo non videt. Nam via illa quæ natura sua, non ad pacem & concordiam, sed ad dissidia, schismata, & discordias ducit, via recta religionis, & Dei, qui nos ad unitatem fidei vocavit, unamque sanctam Ecclesiam excitavit, esse nullo modo potest. At via quærendi veritatem divinarum Scripturarum per instinctum nulli supremæ potestati subiectum, ad schismata, pugnas, & discordias natura sua impellit. Ergo ineptissimus, & vanus est instinctus iste hæreticus. Argumentationem hanc factum universo Orbi christiano compertissimum firmat. Nam apud Protestantes innumeræ sunt sectæ, religiones, & Ecclesiæ oppositæ. Quid plura? In eadem domo plures sunt religiones. Dissidet a filio pater, & nurus a socru, & famulus a domino, & unusquisque suæ sibi est religionis faber, & architectus. Et hæc sunt monstrosa absurda quæ illorum necessario consequuntur systema.

V. Respondebunt ne, non ita esse ineptos & delirantes, ut non videant instinctum internum subiiciendum Ecclesiæ esse? Quandoquidem si Spiritus sanctus unumquemque regit, & dirigit, iure longe potiori universæ Ecclesiæ coram gent.

Ve-

Verum hoc instinctu, & spiritu privato unusquisque, inquiunt, agnoscit quænam sit vera Ecclesia, cui auscultandum sit. Si responsum consisteret, universum illorum systema corrueret. Vera ergo Ecclesia infallibilis est in definiendo quænam sit vera religio, in decernendo quænam assensu firmo & infallibili credi mysteria debent. Præterquamquod instinctus iste privatus ineptissimus est ad veram Ecclesiam, religionemque discernendam. Nam hoc admisso superflua fuissent Apostolorum miracula, superflua signa, superflua prædicatio, superflua Concilia omnia hactenus in Ecclesia celebrata. Tandem Ecclesia animadvertere in apostatas non posset, quia per instinctum internum alibi veram Ecclesiam extare se agnoscere reponerent. Alia ergo via assignanda est, quæ ad veram Ecclesiam, veramque religionem dignoscendam ducat.

VI. Si denique reponant, non solo interno privatoque instinctu, & spiritu se discernere veram religionem, Ecclesiam, & Scripturarum sensum, sed adiecto examine animo tranquillo serioque earumdem Scripturarum peracto, in peiora incidunt absurda. Siquidem examen & investigatio rerum via sufficiens non est ad religionis controversias dirimendas in Theologia sive naturali, sive supernaturali. Et ut a naturali Theologia incipiam, ipsi Ethnici loco principii posuere humanam rationem imparem esse ad ea quæ Dei, & religionis sunt definienda, ut humanæ sapientiæ proceres Trismegistus, Pythagoras, Plato, Aristoteles animadvertunt. Et S. Thomas perspicue rem hanc evincit, & manifesta experientia confirmat Tullius *Lib. I. de Nat. deorum*, ubi inquit: *Cum multæ res in Philosophia nequaquam satis adhuc explicatæ sint, tum perdifficilis, Brute, quod tu minime ignoras, & perobscura quæstio est de natura deorum, quæ & ad agnitionem animi pulcherrima est, & ad moderandam religionem necessaria. De qua tam variæ sunt doctissimorum hominum, tamque discrepantes sententiæ, ut magno argumento esse debeant, causam, id est principium Philosophiæ esse inscientiam, prudenterque Academicos a rebus incertis assensionem cohibuisse.* Et relatis Philosophorum de diis, atque religione placitis omnino contrariis, subdit: *Quorum opiniones cum tam variæ sint, tamque inter se dissidentes, alterum fieri profecto potest ut earum nulla, alterum certe non potest ut plus una vera sit.* Quod si prima humanæ naturæ lumina tot sæculis cæcutierunt in investigatione veræ religionis, quid expectandum ab illis qui sunt veluti noctuæ in conspectu Solis?

VII. Hinc consequitur hoc examen articulorum, & Scripturarum in Theologia supernaturali insufficiens seipso esse ad veram religionem inveniendam. Nam sublata Ecclesiæ definitione, quot sunt de ipsa divina Scriptura sanctorum Patrum pugnantes sententiæ? Numquid Chrysostomus semper est cum Augustino, aut Hieronymus cum Ambrosio, aut Cyprianus cum Basilio, aut Sectarii cum Sectariis, aut Calvinus cum Luthero, aut Zuinglius cum Bucero? Quot discordias, &

ſcholas contrarias non peperit apud nos catholicos Theologos unius S. Thomæ mens, & auctoritas exponenda. Sicut ergo errare humana ratio in rerum, ita & in Scripturarum controverſiis poteſt. Ingenii hebetudo, graviſſimum originalis culpæ vulnus, & denſæ tenebræ, vitæ brevitas aſſequendæ veritati officiunt. Accedit quod res divinæ & æternæ difficiles, abſtruſæ, & profundæ nulla valeant ſtili claritate ita conſpicuæ & obviæ nobis reddi, quin ſint ſua altitudine variis ſenſibus expoſitæ. Unde luce meridiana clarius patent duo Proteſtantium deliria: unum, Scripturas divinas non ſecus ac Solem clareſcere, alterum, inſtinctu, & examine privatorum dirimi de Scripturarum arcanis controverſias poſſe. *Oportet enim & hæreſes eſſe*. Hæreſes autem eſſe ſine Scriptura nequeunt. Erratur ergo in Scripturarum examine, & ex erroribus hæreſes prodeunt, & ex hæreſibus tandem in Atheiſmum prolabantur vi proprii ſyſtematis Proteſtantes oportet. Nam Lutherus, & Calvinus homines & valde homines fuerunt. Aſſiſtentiam Spiritus ſancti, ne errarent, nec ipſi ſectarii ſui tribuere illis audent. Errare ergo potuerunt. Quo ſe recipient, ut errorem dignoſcant? Ad Eccleſiam luthericam, aut calvinicam? Ad antiquam, an modernam? Sed Eccleſia tum antiqua, tum iſtæ, quas ipſi reformarunt, errori obnoxiæ, ipſis fatentibus, ſunt. Ergo nulla apud eos religio, quæ intellectum in obſequium fidei captivet. Religio enim quæ non obligat, quæ non devincit, religio vera non eſt, ſed opinio. Siquidem veræ religionis auctor Deus eſt. Ergo ſicuti Deus, ita & eius religio immunis ab errore eſt. Alterutrum igitur fateantur oportet Proteſtantes: aut Deum fallere, & falli poſſe, quæ horrenda blaſphemia eſt: aut euſdem religionem infallibilem eſſe, & intellectum devincientem. Porro ſi Proteſtantium religiones ſunt veluti ſcholarum opiniones, omnis vera religio ab iiſdem abeſt. Quamobrem reipſa illorum plures, & quidem doctiores, ut hinc quoquomodo exirent, in hanc ſtultitiam prolapſi ſunt, ut doceant ad ſalutem ſufficere hoc unum, credere ſcilicet in Chriſtum, in quo omnes Chriſtiani conveniunt, & reliqua eſſe ſcholarum diſputationes. Alii ſibi confingunt articulos fundamentales, quos pro ingenio definiunt. Omnia denique apud ipſos libera & arbitraria. Ergo apud eos religio nulla.

CAPUT VII.

Auctoritati Ecclesiæ, non modo in fidei, verum etiam in morum controversiis firmo sinceroque animo inhærendum. Secessio ab auctoritate Ecclesiæ in errores tum fidei, tum morum conjicit. Probabilismum ab omnibus fere Theologis sustineri Probabilistæ docent. Argumenta quæ IURIEU' *Calvinista hinc colligit, ut Ecclesiæ auctoritatem elevet, expenduntur. Plurium Casuistarum in accommodandis Ecclesiæ decretis suis laxis opinionibus nimia libertas castigatur. Scandalum quod hæreticis inferunt, ob oculos exponitur.*

I. QUid tam prolixa oratione in opere formandis moribus destinato adversus Protestantes disputatum est? inquient non pauci. A suscepto instituto sermo nimium aberravit. Ita ne vero? Non multis opus est ut eos qui hoc opponunt, crasso detineri errore patefaciam. Portenta errorum contra fidem, in quos lapsi hæretici sunt, continuo ac a sensu, in quo sancta mater Ecclesia divinas Scripturas interpretatur, dum fidei dirimit controversias, descivere, exempla sunt errorum contra mores in quos incidunt Casuistæ illi qui, neglectis regulis quas eadem Ecclesia pro morum quæstionibus componendis præscribit, proprio sensui indulgent. Non minus obnoxius errori intellectus humanus est, dum sanctas interpretatur Scripturas in fidei quam in morum controversiis. Quamobrem non minus in moralibus quam in polemicis litibus componendis Ecclesiæ judicium necessarium est. Vidimus hæreticos de abysso in abyssum, de anfractu in anfractum perpetuo rotatu circumvolvi: vidimus illorum systema, quo singuli Christiani supremi Scripturarum efficiuntur arbitri, horrendam atque monstrosam Ecclesiam ex Hebræis, Cerdonianis, Nestorianis, Socinianis, & omnibus quæ extiterunt, aut futuræ sunt hæreticis sectis conflatam. Perhorrescimus omnes, dum hanc deformem Megæram, & truculentam Hydram tot cornibus redimitam in sponsam Christi a Protestantibus exaltari conspicimus.

II. Oculos nunc Christiani lectores convertant in systema illud novum quod pro morum controversiis dirimendis a duobus fere sæculis invectum est. Quodnam istud? Novus ille opinandi modus, quo quisque pro conscientiæ suæ norma illam amplecti opinionem valet quam videt vel ab uno Casuista doctissimo, vel a quatuor, aut sex mediocriter doctis contra communem aliorum Doctorum sententiam

propugnari. Nec refert opinionem hanc tibi minus probabilem esse, & directe falsam. Quoniam hanc sive maiorem probabilitatem, sive directam falsitatem exulare a mente cogis media reflexione, qua consideras oppositam opinionem ab uno doctissimo, aut a quatuor doctis defendi ut regulam moralis honestatis tutam. Hoc est novum opinandi in morum controversiis systema, quod Ecclesia Romano-Catholica voce Alexandri VII. declaravit a simplicitate evangelica, & Patrum sanctorum traditione alienum, flagitiorum, corruptelarum, & absurdorum omnium fontem. Systema istud probabilisticum perniciosum morum sanctitati reputant Protestantes docti omnes. Nos hæresum monstra fidei opposita, quæ illorum consequuntur principia, patefecimus. Et illi errorum scelerumque absurda, quæ ex probabilistico opinandi modo necessario proficiscuntur, in theatrum adducunt, & universo humano generi detestanda repræsentant. Clamant, magis cum recta ratione, communique sensu pugnare, Christianum in morum controversiis quæ in utramque disputantur partem, sequi opinionem licite posse quæ sibi minus in oppositæ probabilioris conspectu probabilis videtur, quam pugnet systema protestanticum, quo in controversiis fidei statuitur, quemquam illum Scripturæ divinæ sensum amplecti debere quem post sincerum, sedulumque examen iudicat Spiritui sancto propinquiorem.

III. Age porro, clamant Protestantes, exemplis caussam agamus, & absurda incredibilia quæ hunc opinandi modum consequuntur, in medium veniant. Et primum nonne Casuistæ Ecclesiæ Romanæ constitutiones pro moribus formandis, quas obsequio summo se suscipere, & amplecti voce testantur, pro arbitrio in proprios sensus, suis præiudicatis sententiis accommodatos, reipsa exponunt, quemadmodum nos verbum Dei singuli interpretamur? Negatur? Et quorsum pertinent diuturna illa acerrimaque interpretamenta in pontificias constitutiones adversus sacrilegam variorum cultuum superstitionem, adversus usuras, simoniam, amphibologica mendacia, adversus ieiuniorum abusus, sacramenti pœnitentiæ nimis properam facilemque administrationem, & plurimas alias pro reformanda ecclesiastica disciplina conditas a Romana Sede regulas? Hoc solum discrimen est vestrum inter & nostrum systema, quod nos ea quæ accedere propinquius Dei verbo existimamus, amplectimur, vos quæ minus probabilia, seu quæ minus conformiora legi cognoscitis, in regulam conscientiarum vestrarum asciscitis. Nec mirum. Quoniam inquit Augustinus Lib. III. contra Iulian. cap. III. *Si Dei legem, non sicut se habet, sed sicut vobis placet, intelligitis, quid mirum, si & de lege Imperatoris hoc facitis?*

IV. Porro in quæ absurda sensa, pergunt Protestantes, detortas non videmus fundamentales christianæ religionis leges? Nonne contra ipsum primum Decalogi mandatum Atheistam in cælum evehit Caramuel vester, inter Probabilistas facile

prin-

princeps? Hæc sunt illius verba. „ Nascitur Petrus : baptizatur : antequam loqui „ sciat, capitur a barbaris, in silvam inducitur, & ATHEISMUM positive doce„ tur. Ad usum rationis pervenit. *Posse invincibiliter nescire Deum Theologi nobi„ liores affirmant*. Moriatur itaque, antequam ignoret vincibiliter Deum, & per „ consequens aliquod committat mortale, licet gravia multa contra lumen ratio„ nis committat. Quo puerum D. Fagnanus mittit? Non ad infernum : quia o„ riginali ille & actuali mortifero caret. *Ad cælum ergo*." Leve ne istud absurdum est etiam in conspectu Ecclesiæ nostræ ex variis sectis conflatæ? Quid de monstro illo *peccati philosophici*, quod est hydræ probabilisticæ primum veluti cornu, dicendum? Nec minus absurdæ sunt opiniones contra theologicas virtutes, a quarum exercitio *per se* solutos, aut per quinquennium, aut etiam per totam vitam declarant Christianos. Quid de iuramentis amphibologicis, & dolosis? Quid de furtis, de homicidiis ineptissimis tegumentis, filo probabilistico textis, honestate donatis? Quid, si recensere omnia probabilisticarum opinionum monstra vellemus?

V. Ubinam ergo obsequium illud? Ubinam prompta illa obedientia sanctæ Sedi debita? Quonam ergo iure isti clamitant contra nos, quod nolimus Romanæ Sedis definitionibus, sed sanctarum Scripturarum sensui sincere a nobis expenso, & intellecto fasces submittere? Nec reponant, se Romanæ Sedis perspicuis sanctionibus sive in fidei, sive in morum controversiis exactam præstare obedientiam; leges vero variis sensibus obnoxias pro arbitrio, rationeque præeunte interpretari. Nam nihil tam perspicuum, nihil tam luculentum, quod vi probabilistici systematis revocari in disputationem non valeat. Quid? Primum potissimumque mandatum amandi Deum ex toto corde Probabilismus in nihilum redigit. Opiniones laxissimas, legi naturali, communique sensui adversantes, Probabilismus honestat; & sibi religioni vertet, leges pontificias, tametsi luculentissimas, pro ingenio inflectere?

VI. Hæc Protestantes passim exaggerant, ut ex eorumdem libris compertum est. Si istorum redargutiones ex una parte falsæ sunt; ex altera id evincunt quod ego proposui, illos nempe qui ab Ecclesiæ auctoritate recedunt in exponendis sive fidei, sive morum regulis, præcipites in errorum abyssum ruere. Una est veritas fidei, una est veritas morum, quæ ad cælum nos ducit. Non minus pereunt qui in fide quam qui in moribus errant. Et qui, Ecclesiæ auctoritate neglecta, propriis interpretamentis indulgent, tum a fidei, tum a morum regulis longissime aberrant. Catholici omnes eamdem dogmatum unitatem profitentur, idipsum sapiant omnes : quia omnes humili obsequio vocem Ecclesiæ tamquam Dei vocem audiunt. Sciunt enim Ecclesiam organum esse Spiritus sancti, cuius ore Deus loquitur. Tot vero volumina contrariis opinionibus plenissima prodierunt, quod ho-

 mi-

mines plus iusto, proprio indulserunt ingenio, & nimis libere Ecclesiæ canones interpretari sunt. Protestantium redargutiones sophismate laborant. Opiniones quæ inter nos utramque in partem disputantur, ab Ecclesia definitæ non sunt: & utraque pars fide bona credit, nihil se contra Ecclesiæ definitiones docere. Et illud argumento esse Protestantibus debet, quod tot theses Probabilistarum, a S. Sede anathemate confixas, Catholici omnes religioso obsequio improbant, & detestantur. Id dumtaxat evidenter concludunt eorumdem argumentationes, nempe controversiarum dissidia, verborum pugnas, aberrationes, & errores grassari, usque dum homines sive dogmata, sive præcepta divina proprio metiri ingenio audent. Concludunt ineluctabilem necessitatem supremi iudicis, qui divino lumine illustratus viva voce dirimat definiatque tam fidei quam morum controversias.

VII. Erumpit in medium Minister IURIEU' Calvinista suo libro inscripto, *Preiugez legitimes contre l'Eglise Romaine*, seu *Præiudicia legitima adversus Ecclesiam Romanam*, & armis ex Probabilismo arreptis hoc pacto belligerat. Illa vera Ecclesia esse nequit quæ falsam doctrinam probat. Ecclesia Romana falsam doctrinam probabilisticam adprobat. Ergo vera Ecclesia esse non potest.

VIII. Evincit minorem propositionem hoc pacto. Illa doctrina in aliqua Ecclesia probata, & confirmata asseritur quæ universalis in ea Ecclesia dicitur. Atqui doctrina *Probabilismi* universalis dicitur in Romana Ecclesia. Ergo ab eadem adprobata, & confirmata est. Secundam propositionem plurium Probabilistarum testimoniis evincit P. *Antonius Terillus* Probabilismi reflexi facile princeps in suo tractatu de *regul. morum* in ipsa ad lectorem præfatione hæc scribit. *Ante annum huius sæculi 1638. OMNES Auctores, OMNESQUE ECCLESIAE DOCTORES unanimiter asserebant, cuique licitum esse in praxi sequi opinionem probabilem, quamvis illa esset minus tuta, & probabilis quam opposita, maxime si operans opinionem illam absoluto iudicio veram esse existimaret. Hoc evidenter constat ex INNUMERABILIUM Auctorum scriptis ante annum illum editis, qui omnes in hoc puncto UNANIMITER conveniunt. Neque enim vel unum a centum & amplius annis invenire erat qui post quæstionem examinatam id expressis terminis non tradiderit. Sed & antiquiores Theologi facem prætulerant, in eamdem doctrinam antea conspiraverant, ut palam evinco quæst. XXII. &c. Hoc adeo certum est, ut nec ipsa invidia ullum Auctorem ante dictum annum hactenus citare potuerit, qui veritatem hanc in dubium revocaverit. Porro veritas hæc, & unanimis conspiratio Auctorum eousque progressa est, ut OMNES uno etiam ore docerent, licitum hominibus esse in praxi sequi opinionem QUAMCUMQUE etiam minus tutam, modo illa motivo probabili confirmaretur, etsi opinio contraria & tutior esset, & probabilior. In hoc etiam AUCTORES OMNES conveniebant, unum si dempseris Paulum Comitolum vi-*

rum

rum ex Societate nostra, sed ob doctrinæ præstantis famam in mundo litterario parum celebrem . . . . Hic erat status controversiæ præsentis usque ad annum Domini 1638. in quo mortuus est Cornelius Jansenius Episcopus Iprensis. Nam post eius obitum Liber ipsius, dictus Augustinus, *editus est. Interea autem dum ederetur, Libertus Fromondus incepit usum probabilitatum condemnare. Audiatur Caramuel in Apologemate, qui eo tempore præsens Lovanii erat, & narrat quæ ibidem gesta sunt &c.*

Hic habes originem doctrinæ & opinationis novæ, quæ asserit, nimirum licitum esse sequi partem minus tutam, quamvis probabile sit (N.B.) *illam non esse prohibitam. Certum enim est talem doctrinam antea a scholis ut falsam exulasse. Itaque hæc adversariorum sententia una cum Iansenio nata est: immo aliam matrem non agnoscit quam hæresim Iansenianam . . . . Proinde recte dictum est hanc sententiam aliam matrem non habere quam hæresim Iansenianam.* Hactenus Antonius Terillus. Si plura cupis, & magis horridula, lege *præfationem citatam ad regulas morum.* Similia docet P. Bartholomæus Fibo in sua *Apologia pro consc. cap.* 11. §. 1. ubi asserit, se hactenus vix *unicum* reperiisse Auctorem contrarium Probabilismo. *Si lectori*, inquit, *sit curiositas penitus cognoscendi, qui, & quales viri gravissimi præter Societatis TOTIUS Doctores teneantur doctrinam probabilistam, consulat Terillum.* P. Claudius La-Croix *Lib. I. cap.* 11. *num.* 269. testatur *Auctores fere omnes e Societate Iesu* defendere Probabilismum. Angelos Bossius in *Append. ad Tom. Mor. var.* inquit. *Non solum hodierni temporis Scriptores Theologi Summistæ, Canonistæ, Iurisperiti, & omnes publici Professores Theologiæ moralis præfatam sententiam docent, sed etiam apud omnes Confessarios sæculares, & regulares, apud quoscumque doctos, & simul probos in toto orbe christiano nihil magis decantatum, quam licitum esse in operando sequi opinionem probabilem*, relicta probabiliore. Idipsum testantur Caramuel, Bonacina, & communiter Probabilistæ.

IX. Ex quibus sic instaurat suam argumentationem IURIEU. Illa doctrina est alicuius Ecclesiæ quam omnes Doctores eiusdem Ecclesiæ docent. Iuxta Terillum, aliosque Probabilistas, omnes Ecclesiæ Romanæ Doctores docent Probabilismum. Ergo Ecclesia Romana adoptavit Probabilismum. Alia ex parte Ecclesia Gallicana universa an. 1700. Probabilismum proscripsit, tamquam doctrinam omnium corruptelarum malorumque seminarm. Variationi ergo doctrinæ obnoxia est Ecclesia Romana.

X. Quam arrepturi viam sint Probabilistæ, ut huic argumentationi verum solidumque responsum præbeant, penitus ignoro. Difficile enim eo adduci ipsos posse video, ut asserant, Terillum, La-Croix, Caramuelem, Bonacinam, aliosque Probabilistas basilice errasse, scribentes, *omnes Ecclesiæ Doctores* Probabilismum docere. Verum quid sint ipsi responsuri Iurieü, Bodeo, Basnagio, & innumeris aliis Protestantibus, qui præfata adversus nos argumentatione utuntur, & inter ceteros abusus, & corruptelas, quas Romanæ Ecclesiæ exprobrant, Probabi-

lismo non ultimum locum tribuunt, ipsi viderint. Eorum sane est responsionem, & quidem perspicuam exhibere. Ego interim secundum principia antiprobabilistica, & luculentissima præfatam Novatorum argutationem penitus labefacto tamquam manifestam falsitatem, & vanissimum sophisma.

XI. Ecclesiæ Romanæ doctrina illa dicitur quam aut summus Pontifex, aut Concilia generalia, & consensus Episcoporum, quos Deus constituit regere Ecclesiam suam, definiunt, probant, confirmant. Ecclesiæ consensus non ex fidelium plurimorum vitiosis moribus, non ex Casuistarum opinionibus, non ex hac aut illa consuetudine, sed ex voce Episcoporum loquentium in suis Synodis est eruendus. Provoco Protestantes omnes, ut producant, non dico aut unum Pontificem, aut unum Concilium generale vel provinciale, sed vel unicum solum Episcopum, qui in aliqua diœcesana Synodo doctrinam probabilisticam fidelibus sequendam proposuerit. Nos contra, & Pontifices summos, & Concilia generalia, præsertim Viennense, & Synodos plurimas, & universam Ecclesiam Gallicanam, & Doctores sanctissimos allegamus, qui Probabilismum semper ad hæc usque tempora, tamquam omnium laxitatum fontem, execrati sunt. Turpiter erravit Terillus, scribens, *omnes Doctores Ecclesiæ* Probabilismum defensitare. Qui sunt hi Ecclesiæ Doctores? Medina, Lopez, Vasquez, Sanchez, Caramuel, Terillus, Diana, Tamburinus, Escobarius, La Cruz, Zanardus, ceterique Probabilistæ, quorum plurimas laxas opiniones probabilisticas damnavit Ecclesia. Errarunt *Fibus*, *La-Croix*, & alii, scribentes, Doctores totius Societatis pro doctrina probabilistica pugnare. Nam doctrina Societatis, & cuiusque instituti ab eiusdem legibus haurienda est. Porro constitutiones S. I. tutiorem, & securiorem in controversis opinionibus doctrinam amplectendam decernunt. Et hanc securiorem doctrinam celebratissimi Societatis Theologi strenue propugnant. Summa igitur iniuria Iurieù, Budeus, & ceteri Protestantes blaterant, Probabilismum doctrinam esse Ecclesiæ Romanæ. Immo Ecclesia Romana voce Alexandri VII. & Innocentii XI. diris devovit Probabilismum in pluribus præcipue gravioribus controversiis, ut alibi ostensum est.

XII. Nec est quod insistant Protestantes, quæ hactenus reposui, minime tollere quin laxæ opiniones probabilisticæ cæmento benignitatis humanæ incrustatæ latius grassentur in Ecclesia Romana. ESTO. Minister IURIEU', qui fuso calamo hæc, & similia elatis cothurnis buccinans amplificat, inculcatque, & cum eodem ceteri Protestantes, se non Christi Ecclesiæ characteres modo, sed ipsum etiam Evangelium ignorare ostendunt. Nam Christus, ut alias dictum est, & sagenæ missæ in mare ex omni piscium genere congreganti, & agro frumento & loliis pleno, & areæ habenti grana paleis occultata comparat Ecclesiam suam. Hæc paleas, zizania, malasque herbas tolerat usque ad ventilationis tempus; numquam tamen vel errores, vel vitia probat, sed permittit Ecclesia Romana, Christo obediens,

diens, qui usque ad sæculi consummationem durare illa disposuit. An non prædixit Christus Dominus? Matth. xxiv. *Videte ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo dicentes, Ego sum Christus; & multos seducent . . . & multi Pseudoprophetæ surgent, & seducent multos . . . Surgent Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia; ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ecce prædixi vobis.* Utique istorum aliqua ultima designant tempora; sed ibidem præmittit Christus: *Audituri enim estis prælia, & opiniones præliorum. Videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis.* Nonne Evangelista Ioannes *epist. I. cap. II.* clamat: *Novissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt scimus quia novissima hora facta est.* S. Petrus Epist. II *Venient in novissimis diebus in deceptione illusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes.*

XIII. Aures arrigant Protestantes. Pseudoprophetarum nota est dulcia & blanda polliceri, ad salivam loqui, pulvillos cervicibus subiicere molles, appetitionibus indulgere, plausum populi captare, prima ambire subsellia, tumere, & ceteris præstare, atque prævalere: hæc insignia sunt, & characteres Pseudoprophetarum, inquiunt Patres omnes. An aliis præstigiis, nisi istis, Lutherus, Calvinus, Bucerus, ceterique Pseudo-Christi perverterunt ingentem Septentrionis partem? Monachis, & Episcopis uxores dedere: a ieiuniis, a confessione auriculari, a sacra quadragesima miseros populos solverunt. Suffragia mortuorum, cultum Sanctorum, sacrarum imaginum venerationem de medio sustulere, chimericæ idololatriæ ad invidiam conflandam excogitatæ obtentu. Quid ergo laxones, & blaterones Catholicis probabilistis blandientium opinionum fascinia exprobrant, cum ipsi, legibus sanctissimis conculcatis, & pessumdatis quamdam Epicureismi speciem invenerint?

XIV. Sciant tandem Protestantes nostri, nihil novi se improperare catholicæ Ecclesiæ. Quemadmodum *Solones* isti septentrionales a suis progenitoribus hæreticis leges & doctrinam hæreticam mutuati sunt; ita quoque maledicta, exprobrationes, calumniasque, iamdudum ab illis contra Ecclesiam catholicam evomitas, adoptarunt. Eadem ipsa quæ opponunt Protestantes, improperabant Manichæi, ut refert S. Augustinus de *morib. Eccl. Lib. I. cap.* xxxiv. ubi inquit: „ Nolite mihi colligere professores nominis christiani, nec professionis suæ vim aut scientes, aut exhibentes. Nolite consectari turbas imperitorum, qui vel in ipsa religione superstitiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, ut obliti sint quid promiserint Deo. Novi multos esse sepulcrorum, & picturarum adoratores. Novi multos esse qui luxuriosissime super mortuos bibant, epulas cadaveribus exhibentes, super sepultos seipsos sepeliant, & voracitates, ebrietatesque suas deputant religioni. Novi multos esse qui renuntiaverunt verbis huic sæculo, & se omnibus huius

„ sæ-

„ sæculi molibus opprimi velint, oppressique lætentur. Nec mirum est in tanta „ copia populorum, quod non vobis desint, quorum vita vituperata decipiatis in„ cautos, & a catholica salute avertatis. "

XV. En accusationes & criminationes vestras, o Protestantes, iam pridem in Ecclesiam catholicam iaculatas. Audite quod ibidem continuo reponit Doctor sanctus. *Nunc vos illud admoneo, ut aliquando Ecclesiæ catholicæ maledicere desinatis, vituperando mores hominum, quos & ipsa condemnat, & quos quotidie tamquam malos filios corrigere studet*. Eadem opponebant & Donatistæ, quibus hæc reponit S. Augustinus *Lib. I.* contr. Petil cap. XIII. *Iam tandem sentiant, quemadmodum veris suorum sceleribus impleantur qui in fratres suos falsa confingunt: qui etiam si vera dixissent, iam tandem sentire deberent, quanta sint pro pace toleranda, & pro pace Christi redire ad Ecclesiam*. Hæc meditentur Protestantes, & silentes confundantur.

XVI. Satis, ut mihi videtur, *Iurieu*, & aliorum Protestantium sophismata contrita sunt. Excusso Ecclesiæ iugo, invexerunt illi conscientiæ libertatem ea credendi quæ sibi contineri in Scripturis sanctis videntur. Videndum nunc, providendumque ne novus in morum controversiis dirimendis opinandi modus scandalum iisdem ingerat, & in errore magis illos confirmet. Porro hoc auferri scandalum nequit, nisi Romanæ Ecclesiæ æque morum, ac fidei diplomata humili mentis obsequio suscipiantur. Qui captiosis interpretamentis constitutiones pontificias deludunt, qui easdem in sensus humanis appetitionibus accommodatos detorquent, qui novis opinunculis earumdem vim elevare, extenuare, & frustraneas efficere sibi licitum constituunt, & hæreticis scandalo, & Catholicis exitio sunt. Grassantur enim vero corruptissimi plurimorum mores hodie ad æternam animarum perniciem in Ecclesia. At, quod amarioribus deplorandum lacrymis est, penes non paucos consensere iura peccatis, & licitum esse cœpit apud plures quod publicum est. Vitiorum multitudo pene obsedit humanam mentem, ut opiniones excogitaret, quæ vitiis ipsis velum honestatis prætenderent. Cuiusdam illudentis benignitatis spiritus viam excogitavit, quæ nec arcta Christi, & Sanctorum, nec lata & spatiosa hæreticorum, & improborum sit; sed tertia media, dulcis & suavis, simul & honesta. Hoc benignitatis seducentis lenocinio obtectæ laxæ opiniones liberius incedunt, sibique multitudinem, ad dulcia, & humanæ concupiscentiæ suavia commenta propensam, conciliant: divinas, & humanas leges pro ingenio, non ad Ecclesiæ præscriptum interpretantur. Magna, inquit Augustinus, tentatio est multitudinis consensus, tametsi cognoscatur legibus oppositus. Hoc & Cyprianus advertit. Ut itaque & nobis, & proximis nostris ab errandi, & æternum pereundi periculo caveamus, firmiter adhærendum est in hac scopulis plena navigatione Ecclesiæ anchoræ. illius iudicia, constitutiones, decreta obsequenti obedien-

dientia suscipienda. Facessant humanæ cogitatiunculæ, pugnæque verborum, quibus in partes varias trahuntur Ecclesiæ canones. In eadem Protestantium familia conscientiæ libertas oppositas invexit hæreses: & libertas opinandi contrarie minus & magis probabiliter in partes duas, Theologiam moralem unius domi contrariam effecit Theologiæ alterius domi. Alterutra autem falsa sit oportet, cum plus una vera esse nequeat. Sola veritatis via, sive fidei, sive morum, ad Deum, qui veritas est, pergimus. Contra falsitas tum fidei, tum morum natura sua ad infernum detrudit. Qui declinare serio vult, uti debet, errandi tum in fidei, tum in moribus, & damnationis æternæ pericula, constanter firmiterque sanctæ matris Ecclesiæ iudicio adhæreat.

CAPUT VIII.

De Conciliorum auctoritate.

I. FUsius quam fortasse par erat, de tribus primis Christianæ Theologiæ locis disputatum est. Id in caussa fuit quod inde plura collegimus quæ nostro instituto, nempe formandis moribus, opportuna erant. Cetera quæ sequuntur, theologica loca paucis perstringam: tum ne opus nimium excrescat; tum quia non sunt, quemadmodum tria priora, argumento nostro adeo necessaria, & adeo utilia. Idcirco pauca dumtaxat delibabo, iis missis quæ uberrime, & ampla eruditione communiter a ceteris Theologis disputantur.

§ I.

Quid & quotuplex sit Concilium. Unde illorum origo. Ad quem attineat eorumdem convocatio, & qui iure ad ipsum vocandi sint.

I. COmmunis Concilii finitio hæc est: *Congregatio Prælatorum Ecclesiæ ad fides, morumque controversias definiendas, a legitimo Superiore convocata.* Congregatio hæc *Sanhedrin*, seu *Synedrion* Iudæis, *Synodus* Græcis, Latinis *Concilium* est.

II. Concilium aliud generale, nationale aliud, provinciale tertium, quartum diœcesanum. Concilium generale illud est ad quod Episcopi universi christiani orbis convocantur. Nationale illud est quo conveniunt Archiepiscopi, & Episcopi unius regni, vel nationis, in quo Primas, aut Patriarcha præsidet. Provinciale coalescit ex Episcopis quibus Archiepiscopus, sive Metropolitanus præest. Concilium diœcesanum con-

constat Presbyteris, seu Parochis unius dioecesis, Episcopo praesidente. Hoc non est Concilium proprie dictum, cum solus Episcopus ius suffragii habeat.

III. Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. in suo celebri *de Synodo dioecesi. Oper. Lib. I. cap. 1. num. 6.* erudite animadvertit, Synodum episcopalem, seu dioecesanam frequenter ab antiquis appellari *Presbyterium*, interdum etiam *Concilium civile*, quod congregetur ab Episcopo in sua civitate solis Presbyteris suae dioecesis convocatis. De utilitate, frequentia, & dotibus Synodi dioecesanae uberrima eruditione disputat Pontifex sanctissimus.

IV. Concilia nationalia quandoque generalia appellantur respectu talis regni, vel nationis, tametsi absolute respectu universae Ecclesiae talia non sint. S. Augustinus *epist.* CCXV alias XLVII. Synodum Africanam secundam an. 418. celebratam vocat *plenariam*: & Synodus Toletana III. se appellat universalem: nempe, ut advertit Natalis Alexander *hist. Eccles. ad saecul. III. diss.* XXIV. Africana Synodus plenaria est respectu totius Africae, & Toletana respectu illius regni. Concilium absolute generale appellatur etiam *Oecumenicum*. Reperiuntur Concilia generalia, ut *Mediolanense* an. 354. celebratum, & *Ariminense* an. 359. & alia plura, quae generalia, secus oecumenica sunt, quia ab Ecclesia reprobata. Ut itaque Concilia generalia oecumenica dicantur, requiritur primum, ut sint reipsa generalia, & insuper ut ab Ecclesia approbentur tamquam oecumenica. Concilium quippe generale non receptum ab Ecclesia illegitimum est, & Pseudoconcilium. Illa omnia Concilia generalia quae probata, & recepta ab Ecclesia sunt, oecumenica appellantur.

V. Conciliorum origo a iure divino proficiscitur. Negat de more Lutherus in suo *de Conciliis libro*, ubi contendit superflua esse Concilia, ut excludat iudicem a quo damnetur. Verum errorem Lutheri, & Protestantium omnium damnat ipse Christus Dominus, qui Conciliorum imaginem nobis praebuit in illa discipulorum convocatione, quibus hanc proposuit quaestionem *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Cui Petrus respondit: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Quae Petri prompta confessio meruit a Christo audire: *Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est.* Matth. XVI. Sed luculentius ipsemet Christus Dominus *Matth. cap.* XVIII. & Concilii institutionem, & suam eidem protectionem spondet. *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quid quod pro optimo synagogae regimine Conciliorum praxim Deus praescripsit? Id habetur Deut. cap. XVII. *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris . . . venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaeresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem.* Et rursus Num. cap. XI. *Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint, ac magistri: & duces eos ad ostium Tabernaculi*

culi fœderis, faciesque ibi stare tecum; ut descendam, & loquar tibi. Judæorum synagogæ *Synedria* seu Concilia convocanda pro recto ejusdem gubernio Deus præscripsit. Minus ne Deus christianæ Ecclesiæ regimen curat? Si expedientem indicavit synagogæ regendæ Synedriorum usum; multo magis Conciliorum praxim Ecclesiæ suæ commendasse dicamus oportet. Possunt utique emergentes dirimi controversiæ ab ipso summo Pontifice universalis Ecclesiæ capite, & sæpe reipsa definitæ olim fuere, & in dies definiuntur. At in iis quæ juris positivi sunt, factum præcipue & consuetudo spectanda est. Porro Apostoli ipsi post abitum Christi Domini in cælum, tametsi possent singuli ortas definire controversias, nihilominus a Christo Domino eruditi, Hierosolymis Concilium convocarunt, ut legalium controversiam definirent, quemadmodum habetur Act. cap. xv. *Convenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc*.

VI. Conciliorum generalium convocationem Imperatoribus adjudicant Lutherus, Calvinus, & Protestantes. Et inde generale Concilium dici contendunt, quod ab Imperatore universali omnium domino indicatur. Sed turpiter, ut in ceteris cum Catholicis controversiis, aberrant Protestantes. Quandoquidem, ut Concilium sit legitimum & œcumenicum, ab Ecclesiæ consensu recipi, & probari debet, & ut legitima convocatio dicatur, ab Ecclesiæ capite, quod est Romanus Pontifex, convocetur necessum est. Nomine quippe Christi convocandum Concilium est. Porro Christus Petro, & Petri successoribus hanc concessit auctoritatem, secus Imperatoribus. Petro, minime Imperatoribus, Christus dixit: *Pasce oves meas*. Petri ergo, ejusque successorum est oves regere, dirigere, eaque præscribere & ordinare quæ sunt optimo regimini necessaria. Numquid Imperatores sunt animarum Pastores? Quo ergo jure in hoc regimen extendere auctoritatem suam valent? Nonne Pontifices confinia suæ potestatis transilirent, si Comitia imperii pro civili subditorum regimine indicerent? Eadem ratione limites suæ potestatis Imperatores prætergrederentur, si absque Pontificis consensu, vel eo inconsulto, Concilia convocarent.

VII. Qua vero ratione convocare Concilium ad Romanum Pontificem attinet, eadem quoque Concilio convocato præsidere aut per se, aut per suos Legatos Romani Pontificis est. Pastoris enim est gregi suo præsidere. Quæ omnia perenni Ecclesiæ traditione manifesta sunt. Petrus præfuit primo Hierosolymitano Concilio, in quo electus fuit Mathias in Apostolum, & secundo convocato pro legalium cessatione. Similiter Petri successores Conciliis posterioribus tum orientalibus, tum occidentalibus præfuere aut seipsis, aut per Legatos suos. Nicæno præfuit S. Silvester per *Osium*, *Vitum*, & *Vincentium*. Constantinopolitano primo præfuit *Nectarius* Patriarcha Constantinopolitanus, aut, ut alii contendunt, *Timotheus* Alexandrinus nomine Papæ *Damasi*. Multi volunt Concilium istud non fuisse

se generale, nisi ex post facto, seu accedente postea consensu Concilii occidentalis, quod Romæ eodem tempore habitum fuit. Cælestinus I. Pontifex Romanus præfuit Ephesino I. œcumenico per *Cyrillum Alexandrinum*, post per *Arcadium*, & *Projectum* Episcopos, & *Philippum* Presbyterum. S. Leo suos Legatos instituit *Paschasinum*, & *Lucentium* Episcopos, *Bonifacium*, & *Basilium* Presbyteros, qui præessent Chalcedonensi Concilio. Concilii Constantinopolitani II. & quinti generalis Patres rogarunt *Vigilium* Papam tunc Constantinopoli degentem, ut præesse Concilio vellet, qui tamen præesse noluit, ratus sat sibi esse ut Concilii Patres ius, quod sibi præsidendi competebat, agnovissent. Alii contendunt præfuisse per *Eutychium* Patriarcham Constantinopolitanum. Sexto generali Concilio nempe Constantinopolitano III. præfuisse *Agathonem* Pontificem Romanum per *Petrum*, & *Georgium* Presbyteros, atque *Ioannem* Diaconum, patet ex actionibus eiusdem Concilii. Concilio septimo, seu Nicæno II. præfuit *Adrianus I.* per *Petrum* Archipresbyterum Romanæ Ecclesiæ, & *Petrum* Monachum Abbatem S. Sabæ. *Adrianus II.* præfuit Concilio octavo, seu Constantinopolitano IV. per *Donatum* & *Stephanum* Episcopos, & *Marinum* Diaconum. Occidentalibus Conciliis omnibus præfuerunt Pontifices summi per se ipsos, excepto Tridentino, cui nomine Pauli III. tres Cardinales *Moronus*, *Marcellus*, *Reginaldus Polo* : nomine Iulii III. Cardinalis *Crescentius*, Sebastianus *Pighinus*, & Aloysius *Lippomanus* : & tandem nomine Pii IV. *Herculis* de Mantua, *Hieronymus Seripandus*, *Stanislaus Hosius*, & *Ludovicus Simonetta* præsedere.

VIII. Plura obiici solent, quæ convocationem Conciliorum orientalium tribuunt Imperatoribus. Si discutere singula vellem, nimis prolixa oratio foret. Paucis rem perstringo. Utique Imperatores ipsi Concilia orientalia convocarunt, sed semper annuente & consentiente Romano Pontifice pro tempore regnante. Tum Concilia non Ecclesiæ, sed Imperatorum sumptibus celebrabantur, & ab Imperatore concedebatur civitas, in qua Concilia habenda erant. Idcirco summi Pontifices hanc exteriorem negotiorum directionem Imperatoribus libenter permittebant.

IX. Iure soli Episcopi ad Concilium vocandi sunt. Ex consuetudine vocantur Cardinales, ex privilegio Generales sacrorum Ordinum, & Abbates. Hæc omnia manifeste patent. Episcopos Deus posuit regere Ecclesiam suam, istis gregis sui curam demandavit. Istorum ergo est suffragia ferre, quoties decernenda ea sunt quæ gregis regimen spectant. Cardinales sunt Pontifices collaterales, habentque in suis titulis iurisdictionem episcopalem. Quamobrem aut sunt Episcopi, & tum iure vocantur; aut secus, & tum ex probata consuetudine Concilio adsistunt. Generales Ordinum, & Abbates sunt superiores Religiosorum, qui iurisdictioni Episcoporum non subiacent. Ergo cum Concilium œcumenicum universalem repræsentet Ecclesiam, sicut ad illud vocandi iure sunt Episcopi, qui suos fideles

re-

repræsentent, ita vocandi ex rationabili consuetudine Generales, & Abbates, qui suos ab iurisdictione Episcoporum exemptos subditos referant. Quare si ex privilegio isti ab Episcoporum subiectione subducti fuerunt, ex privilegio quoque ad Concilium vocantur.

X. Opponunt, Concilio generali Apostolorum pro dirimenda legalium controversia omnes interfuisse. *Convenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.* Seniorum nomine Presbyteri veniunt, curam animarum habentes. Quid quod ipsi laici præfato Concilio interfuere? Id colligitur ex *cit. cap. xv. Act. Apost.* ubi dicitur: *Tum placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia.* Nomine seniorum æque Episcopi veniunt, ac Presbyteri. Sermo noster est de iis qui ut iudices suffragia ferunt in Concilio, non de ceteris adstantibus. In præfato Concilio Apostoli iudicarunt. *Propter hoc ego iudico* &c. Seniores Presbyteri adfuerunt, ut consulerent, & disquirerent. *Cum magna disquisitio fieret* &c. Laici, ut audirent silentes, & obedientiam præstarent. *Et tacuit omnis multitudo.* Consuetudo est optimus legis interpres. Cetera omnia Concilia tum proxima apostolicis, tum posteriora hanc semper servarunt formam, ut Episcopi sederent tamquam iudices, docti Presbyteri ut consultores, laici vel ut adiutores in exterioribus curis, vel ut spectatores. Et hæc agendi forma observatur in quolibet etiam politico regimine. Numquid ad Comitia omnis populus vocatur? Numquid in militia ipsa corporali milites omnes adsunt consiliis pro victoria obtinenda haberi solitis? Protestantes, sicuti monstrosam conflarunt Ecclesiam, ita ordine perturbato regere eamdem contendunt.

§. II.

Quæ sit Conciliorum generalium auctoritas in fidei, & morum caussis. Calvini commenta refelluntur.

I. Concilia generalia, quæ nec a Romano Pontifice confirmata sunt, nec ab Ecclesiæ consensu recepta, nulla potiuntur auctoritate. Errori enim eiusmodi Concilia obnoxia sunt, sicuti reipsa erravit Concilium Ariminense in caussa Arii, & Ephesinum in caussa Dioscori.

II. Concilia generalia, Romani Pontificis auctoritate, & accedente Ecclesiæ consensu firmata & recepta, iuxta omnes Catholicos infallibilis sunt auctoritatis in fidei & morum definitionibus. Hæc enim Concilia sunt ipsa Ecclesia congregata; sed Ecclesiam dono infallibilitatis a Deo ornatam esse, supra ostensum est: ergo & Concilia hoc fruuntur privilegio. Quare omnia præfata Concilia ad exem-

exemplum primi Concilii, quod est ceterorum forma, & exemplar, pronuntiare iure valent: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*.

III. Hæc veritas, quam perfracte inficiantur Lutherus *Lib. de Conciliis*, & *de captiv. Babylon.* Calvinus *Lib. IV. Inst. cap.* IX. luculenter confirmatur omnium sæculorum perenni consuetudine. Nam omnes ii qui in fidei morumque definitionibus generalium Conciliorum auctoritati pertinaciter restiterunt, pro hæreticis habiti sunt. Tamquam hæreticos execrata Ecclesia semper est & Arianos post Concilium Nicænum, & Macedonianos post Constantinopolitanum, & Nestorianos post Ephesinum, & Eutychianos post Chalcedonense; & omissis ceteris Lutheranos, ac Calvinianos post ultimum Tridentinum.

IV. Hæc omnia unanimi consensu testantur sancti Patres. S. Athanasius *epist. ad Epictetum* inquit: *Qua audacia fit ut post tanti Concilii* (Nicæni) *auctoritatem disceptationes, aut quæstiones instituant?* S. Leo Magnus *epist.* LXV. ad Theodoretum narrat irretractabili assensu Concilii Chalcedonensis decreta firmata esse. *Gloriamur in Domino cum Propheta canentes*: Adiutorium nostrum in nomine Domini . . . . *qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quæ nostro prius ministerio definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu, ut vere a se prodiisse ostenderet quod prius, prima omnium sede formatum, totius christiani Orbis iudicium recepisset*. S. Ambrosius *epist.* XXXII. inquit: *Sequor tractatum Nicæni Concilii, a quo me nec mors, nec gladius poterit separare*. Et reipsa Hilarius in exilium actus fuit ob fidem Nicæni Concilii. Quare Hieronymus *Lib. adversus Luciferianos* scribit pro Athanasio, Hilario, Eusebio, & aliis Nicænæ fidei strenuis defensoribus: *Quomodo poterant adversum Synodum Nicænam facere, propter quam exilia sustinuerunt?* Quid, si referre S. Augustini testimonia vellem ex *Lib. I. & II.* adversus Donatistas? Manifesta igitur traditione constat, generalia œcumenica Concilia in controversiis fidei & morum finiendis errare minime posse.

V. Hæc Conciliorum infallibilitas, non ab Episcoporum multitudine derivatur, cum singuli & fallere, & falli valeant, sed a Spiritus sancti assistentia, quam, ut supra demonstratum est, Christus Ecclesiæ suæ conceptis verbis spopondit. Conciliis autem istis, cum Ecclesiam repræsentent, Spiritus sanctus adsistit, non ut novas aut fidei, aut morum veritates revelent, aut condant, sed ne errent in definiendis fidei, morumque articulis a Deo iam olim revelatis verbo aut scripto, aut tradito. Arrigant ergo aures surdi Protestantes, ut tandem Catholicorum audiant doctrinam. Scripturas sanctas non subiicimus Ecclesiæ, seu Conciliorum iudicio, ut hinc auctoritatem, & infallibilitatem accipiant: hanc enim a Deo, a quo dictatæ sunt Scriptoribus sanctis, auctoritatem habent. Iudicio Ecclesiæ, & Conciliorum subiicimus controversias quæ de fide, & moribus inter homines exci-

citantur; ut Concilium definiat, num articulus in discrimen adductus contineatur nec ne in verbo divinitus aut scripto, aut tradito. Ecclesia, & Concilia subiecta sunt Scripturis sanctis, divinisque traditionibus, quia nihil de fide definire valent, nisi ea quæ post diligens, & maturum examen cognoverint in Scriptura, aut traditione divinitus revelata contineri. Subiiciunt ne Lutherani, & Calviniani hominum iudicio Scripturas divinas, propterea quod examinandas ab hominibus docent, ut singuli id credant quod in eisdem contineri iudicant? Quæro ab illis, in hoc iudicio falli ne singuli valent? Si negent; ergo infallibilitatem, quam nos Concilio œcumenico tribuimus, illi singulis semellis adscribunt. Si affirment; ergo fallax est & commentitia eorum fides. Sed hæc obiter. Definitiones ergo Conciliorum infallibiles asserimus, quia ex Scripturis sanctis certo scimus Spiritum divinum assistere Ecclesiæ, seu Conciliis, ne errent in definiendo, talem articulum aut contineri in Scripturis, aut eisdem repugnare. Concilia hominum controversias dirimunt, suamque auctoritatem a Deo acceptam non in Scripturas sanctas, sed in homines exercent, ut sua particularia iudicia submittant iudicio Ecclesiæ; eaque credant in Scripturis sanctis contineri quæ ipsa lumine sibi divinitus infuso definit reipsa revelata a Deo esse. Definitiones Conciliorum non sunt novæ revelationes, sed divinarum revelationum legitimæ interpretationes. Quare calumniantur impudentissime Protestantes, nos eodem loco habere definitiones Conciliorum, ac ipsas Scripturas sanctas. Millies enim hanc calumniam profligarunt catholici Theologi: millies dictum est, Ecclesiam, seu Concilia nullam posse fidei controversiam definire nisi ad infallibilem verbi Dei regulam; nihil constituere de fide posse, nisi quod iudicat a Deo revelatum in Scripturis sanctis, divinisque traditionibus.

VI. Calvinus *Lib. IV. Instit. cap.* IX. *§.7.* hæc obtrudit, ut Conciliorum infallibilitatem elevet. *Sed unum exemplum, quod est præ aliis memorabile, pro omnibus sufficiat. In eo Concilio quod collegerunt Pontifices, & Pharisæi Hierosolymis adversus Christum, quid desideres quod quidem ad externam speciem attinet? Nisi enim tunc fuisset Hierosolymis Ecclesia, numquam sacrificiis, aliisque cæremoniis communicasset Christus. Fit solemnis convocatio: præsidet summus Pontifex: totus ordo sacerdotalis assidebat: damnatur tamen illic Christus, & eius doctrina e medio profligatur. Hæc factio documento est, inclusam minime fuisse in illo Concilio Ecclesiam. At non est periculum, ne quid tale nobis eveniat. Quis nobis fidem fecit?*

VII. Quis nobis fidem fecit? Tibi hæretico, & Protestantibus hæreticis, ab hereditate filiorum, & ad filios concubinarum Ecclesiarum eiectis, nemo. Nobis ab apostolica successione proficiscentibus fidem fecit Christus. *Euntes docete omnes gentes . . . , Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem*

seculi. En nostrum fideiussorem & sponsorem divinum, o Calviniani, Lutheranique. Sophisma istud futile est, & Calvini obstinatione dignum. Perpetua ne Ecclesia iudaica? An non prædixerunt Prophetæ tempore adventus Messiæ destruendam fore! Erravit Concilium istud. Sed quo tempore? Eo tempore quo erraturum prædictum erat. Infallibilitas Ecclesiæ tempore quo in terris Christus vitam degit, non penes Concilium, sed in ipso Christo erat. Ille ipse, ut caput visibile, Ecclesiæ suæ præsidebat. Si etiam modo nobiscum vitam duceret, quemadmodum tunc, non Pontifex, non Concilium, sed ipse controversias definiret, ipse solus iudex, fallere, & falli nescius, Ecclesiam suam regeret. Aliud etiam supra ex Cano responsum datum est.

VIII. Sed audiamus iterum Calvinum, qui *ibidem §. 8.* hæc subdit. *Quid ergo? inquies. Nulla ne erit in definiendo Conciliorum auctoritas? Immo vero: neque enim hic omnia Concilia damnanda, aut omnium acta rescindenda, &, quod dicitur, una litura esse inducenda disputo. At cogis tamen, inquies, omnia in ordinem; ut cuilibet in medio positum sit recipere, vel repudiare quod statuerint Concilia. Minime vero. Sed enim quoties Concilii alicuius decretum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum sit, qua de causa habitum, & quo consilio, quales homines interfuerint deinde illud ipsum de quo agitur, ad Scripturæ amussim examinari: idque in eum modum, ut Concilii definitio pondus suum habeat, sitque instar præiudicii, neque tamen examen, quod dixi, impediat. Utinam cum omnes servarent quem præscribit Augustinus Libro adversus Maximinum tertio. Nam quum hunc hæreticum de Synodorum decretis litigantem breviter vult compescere: Nec ego (inquit) Nicænam Synodum tibi, nec tu mihi Ariminensem debes tamquam præiudicaturus obiicere. Nec ego huius auctoritate, nec tu illius detineris . . . Sic priscas illas Synodos, ut Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonensem, ac similes, quæ confutandis erroribus habitæ sunt, libenter amplectimur, reveremurque ut sacrosanctas, quantum attinet ad fidei dogmata. Nihil enim continent quam puram & nativam Scripturæ interpretationem, quam sancti Patres spirituali prudentia ad frangendos religionis hostes, qui tunc emerserant, accommodarunt. In posterioribus quoque nonnullis videmus elucere verum pietatis studium, notas ad hæc ingenii doctrinæ non obscuras. Sed quemadmodum solent res in deterius fere prolabi, ex recentioribus Conciliis videre est, quantum subinde Ecclesia a puritate illius aurei seculi degeneraverit. Nec dubito quin istis quoque corruptioribus seculis habuerint Concilia suos melioris notæ Episcopos. Sed in his accidit quod in Romanis Senatus-consultis non recte fieri olim conquerebantur ipsi Senatores. Dum enim numerantur, non appenduntur sententiæ, meliorem partem a maiori vinci necesse fuit. Certe multas impias sententias protulerunt.*

IX.

IX. Hæc ex Calvino, licet prolixa, rescribere volui, ut illius turpissimam fraudem, & ineptissima ratiocinia Calvinianis exprobrarem. Et ad primum quod attinet, textum obtrudit S. Augustini, insigni fraude in erroneum sensum detortum. S. Doctor, ut ad incitas redigeret Maximinum Arianum, reiicientem Concilium Nicænum, & opponentem Ariminense, hæc scribit *Lib. III. cap.* XIV. contra eumdem. *Sed nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense tamquam præiudicaturus proferre Concilium. Nec ego huius auctoritate, nec tu illius teneris. Scripturarum auctoritatibus, non quorumcumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet.* Germanus rescripti Augustiniani testimonii sensus eiusmodi est. Quoniam nec Maximinus deferebat Nicæno, nec Augustinus Ariminensi Synodo, ad Scripturarum, & rationum momenta utrisque communia caussam appellavit. Quemadmodum si ego sacrarum imaginum usum propugnans adversus Calvinum dicerem: Quoniam nec ego Concilii Constantinopolitani sub Leone Imperatore celebrati, nec tu Nicæni secundi detineris auctoritate, ad principia utrisque communia disputationem revocemus. Hinc ne inferre quisquam posset, præter unum fraudulentum Calvinum, me reiicere auctoritatem secundi Nicæni Concilii? Si disputationem cum Hebræo initurus prætermitterem Evangelia, quoniam ille ea non admittit, ut ex solo veteri testamento utrisque communi controversiam ageremus; hinc inferret Calvinus, sua exquisita dialectica, me reiicere Evangelia. Et tamen adeo impudens Calvinus est, ut hoc idem testimonium Augustini repetat in *præfat. ad Antidotum Concil. Trident.*

X. Sed illius modo manifestæ antilogiæ, & ineptissima ratiocinia in examen veniant. Oecumenici Concilii definitiones ita hominum iudicio, Calvine, subiicis, ut cuilibet in medio *positum sit illas recipere, vel repudiare? Minime vero,* respondes. Minime? Eisdem ergo, ut supremi iudicis sententiis, pares? Nequaquam. Quid igitur mi homo? Neque reiicienda, neque repudianda Concilia sunt, clausis oculis, quin saltem legantur, & examinentur, nonne? Huc ergo recidit quod, Calvine, tribuis Conciliis obsequium, & obedientiam? Ita sane, subdit ille, inquiens: *Quoties Concilii alicuius decretum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum sit, qua de causa* &c. Quisque igitur vel de trivio homo, qui Scripturas divinas legere sciat, Calvino teste, & suffragantibus Calvinianis, & Lutheranis omnibus, erigere tribunal valet, & ultimum in definitiones ipsas Concilii iudicium ferre, & decidere, sint nec ne ad amussim Scripturarum? Quam sit hæc Calvini doctrina portentosa, nemo non videt, nisi calvinianæ cæcitatis velo obductus sit. Synodos Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonensem *libenter*, inquit Calvinus, *amplectimur, reveremurque ut sacrosanctas, quantum attinet ad fidei dogmata.*

Nihil enim continent quam puram & nativam Scripturæ interpretationem. At clamant Ariani, Macedoniani, Nestoriani, Eutychiani, Concilia præfata contra Scripturam sanctam nova dogmata condidisse. Hæretici isti & linguarum peritia, & ingenii acumine, eruditioneque in Scripturis interpretandis Calvino, & Luthero præstabant: & tanta erant astutia instructi, ut potuerint vel doctioribus Catholicis ad momentum in Concilio Ariminensi fucum facere. In fronte dumtaxat impudentissima Luthero, & Calvino cedebant. Repudiarunt illi præfata Concilia; at sanctos illos Patres, non *asinos*, non *cornutas bestias*, quemadmodum Calvinus in *Antidoto* Tridentinos Patres, compellarunt. Iniuria ergo summa Calvinus cum suis, ut hæreticos, execrantur Arianos, Nestorianos, Macedonianos, Eutychianos, si illi reiecerunt dicta Concilia, quemadmodum Protestantes repudiant Tridentinum. Redit dilemma supra factum. Aut admittendi sunt omnes hæretici in Ecclesiam protestanticam: aut parendum Conciliorum definitionibus, examine sublato. Posterioribus sæculis ab aurea illa prima ætate degeneravit Ecclesia? Non ergo idem Deus nunc & tunc Ecclesiæ suæ assistit? Quid hic Dei protectionem communisceris? clamitat Calvinus. In Ecclesia accidit quod in Romanis Senatus-consultis non recte fieri olim conquerebantur ipsi Senatores, quia numerantur, non appenduntur sententiæ. Ethnicorum ergo Senatui Christi Ecclesiam assimilat leviculus rabula? Merito quidem Ecclesias luthericas, & calvinicas latronum, & piratarum turbis comparant: quoniam non modo Paganos, sed vel ipsos Atheistas excipere in sinum suarum Ecclesiarum coguntur. Si enim Atheista testetur, se post severum Scripturarum examen non reperire Deum illum quem Calviniani, & Lutherani adorant, quo iure illum damnabunt? Hæc pauca adversus Calvini absurda paradoxa obiter dixisse sufficiat, ut nova dedecoris, & funestissimæ cæcitatis monimenta habeant Lutherani, & Calviniani.

XI. Plura alia quæ obiici Concilia solent, nempe Ephesinum II. Ariminense, Constantinopolitanum III. Nicænum II. Francofordiense, & cetera, ut errori obnoxia, prætereo, quod sint a Cano *Lib. V.* a Bellarmino *Lib. II. cap.* VIII. & innumeris aliis Theologis a Lutheranorum, & Calvinistarum imposturis plenissime vindicata, reiectis iis quæ reiici iure debent, & veritate in tuto locata.

§. III.

§. III.

Synodi diœcesanæ, provincialis, nationalis auctoritas, licet absolute infallibilis non sit, tamen in morum potissimum regulis constituendis prævalet ingenti Probabilistarum multitudini.

I. Concilia non generalia, nec summi Pontificis, aut Ecclesiæ universalis consensu confirmata, errori absolute subiecta sunt. Hanc assertionem confirmat Synodus Carthaginensis nationalis sub Cypriano, quæ in errorem de hæreticis rebaptizandis lapsa est. Quare Synodus Romana V. sub Symmacho relata cap. *Concilia*, dist. xvii. hæc decernit. *Concilia Sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia præsentiam Papæ non habent, valetudinem perdiderunt.*

II. Verum, tametsi Synodus sive diœcesana, sive provincialis, sive nationalis, infallibilis non sit; tamen tantæ est auctoritatis, ut gravissimæ temeritatis reus esset qui eiusdem canonibus non acquiesceret. In gradu tamen auctoritatis nationalis præstat provinciali, & provincialis diœcesanæ, ut constat. Nam quo maior est Episcoporum congregatio, eo etiam, absolute re spectata, maior eruditio, sapientia, & cetera quæ ad maturam prudentemque definitionem formandam conducunt, præsumi debent. Quamquam enim falli absolute queant particularia Concilia, rarissime tamen reipsa falluntur. Vix unum, præter Africanum iam dictum, Concilium sive provinciale, sive nationale, sive diœcesanum occurrit, quod in fidei dogmate erraverit. Si duobus aut tribus in Dei nomine congregatis, in medio eorum se futurum Deus promisit; quanto magis assistet tot Episcopis, tot Sacerdotibus pro bono gregis sibi a Deo commissi unitis? Si Patres aliqui in unam conveniant sententiam, valde eam probabilem efficiunt: ad maiorem sane probabilitatem illam efferunt plures Episcopi una convenientes, qui invocato Spiritus sancti auxilio, eamdem definiunt veritatem. Episcopis, qui Ecclesiis gubernandis præfecti sunt, Deus suum præcipue lumen spopondit. Quamobrem Synodus VII. generalis hæc de diœcesanis Synodis statuit *act.* iii. in litteris synodicis Theodori Patriarchæ Hierosolymitani. *Locales autem Synodos non aversamur, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiam divinitus inspiratas canonicas constitutiones, correctiones, & utiles earum legislationes summa observantia colimus.*

III. Quæ hoc in capite de Conciliis dicta sunt, huc tandem recidunt, ut palam fiat Casuistas, & Theologos non in fidei modo, verum etiam in morum re-

regulis consulere sacras Synodos potissimum debere. Quis deplorare satis valet non paucos Moralistas, qui, cum sibi opponi Synodorum decreta audiunt, continuo reponunt, Synodos esse dioecesanas, infallibilitatis privilegio destitutas? *Sed* ab illis percontamur, num infallibilitatis dono prædiri sint Caramuel, Bonacina, Zanardus, Machadus, Escobarius, Castropalaus, Tamburinus, & sexcenti alii? Pluris illi faciunt censum quemdam etiam non numerosum Casuistarum, quam unius dioecesanæ, & etiam provincialis Synodi decretum. Cedo, quos posuit Spiritus sanctus christianam Ecclesiam dirigere? Casuistas? Minime gentium, sed Episcopos. Nulla in Synodis laxa opinio. Vix duas a tot sæculis reperire Synodos licet, errorem aliquem continentes. Casuistarum plurium volumina laxitatibus, & erroribus scatent. Episcopi, & Parochi Pastores sunt populi christiani, secus Casuistæ. Pastorum voces audire oves debent. Quot Casuistæ scripserunt, ut scriberent, ut disputarent, ut præiudicatas opiniones, & domestica systemata propugnarent? Certo scimus Synodos sacras spiritualem fidelium utilitatem, & morum sanctitatem inculcare, regulas honestatis & pietatis præscribere, missis disputationibus, & sophisticis argutationibus.

IV. Hinc colliges, quam hallucinentur Confessarii, qui legentes Gennetum, Pontasium, Natalem Alexandrum, Merbesium, aliosque similes, qui morales controversias Synodorum decretis resolvunt, floccı faciunt, & quorumdam Casuistarum ratiunculas, ac sophisticas argutationes venerantur, perdiscunt, memoriæ commendant. Quid ad nos, inquiunt, Synodi Gallicæ, Hispanicæ, Italicæ, illius, aut alterius dioecesis? Rationum momenta afferenda sunt. Synodi non decidunt casus practicos, ut nostri Moralistæ. His præstigiis non pauci fascinati tenentur. Adeo mos prævaluit, & consuetudo inveterata hominum mentes infecit, ut sperare vix liceat in semitam veritatis revocandos aberrantes fore. Hæc scribimus pro iis qui a præiudicatis novi opinandi modi sententiis præventi non sunt. Hos ad Scripturarum, ad sacrarum traditionum studium hortamur, neglectis Casuistis illis qui disputare, & argutari, non sancte vivere docent. Absit, ut tot recentiorum opera, doctrina sane, & eruditione sacra concinnata, improbem. Absit ut condemnare illos velim qui acquiescere meis consiliis nolunt. Quisque in suo abundet sensu.

CAPUT IX.

De summorum Pontificum, sanctorumque Patrum auctoritate.

DE auctoritate & infallibilitate summi Pontificis agendum hic esset. Verum cum locum illum tanta eruditionis copia, tanta argumentorum firmitudine,

ne, & tanta perspicuitate in suo celeberrimo opere adversus Illustrissimum BOSSUETUM illustraverit Reverendissimus Ioseph Augustinus ORSI, ut ceteris omnibus, mea quidem sententia, palmam præripuerit, de illo penitus silere decrevi. Animo destinaveram plura adversus Ioannem *Dalæum* de *usu Patrum*, Franciscum *Budæum* de *Theologia Patristica*, *Barbeyracum* de *Morali Patrum* scribere. At duo a præconcepto consilio dimoverant. Unum est longum, quod mihi conficiendum iter superest. Alterum obstinatio est Protestantium, qui, cum ipsas Scripturas proprio cuiusque iudicio subiiciant, audacius sanctorum Patrum authoritatem aut flocci faciunt, aut cavillantur. Nulla cum istis ineunda disputatio est: quia principia omnia negant, unde eruendæ conclusiones sunt, quibus ad incitas redigantur. In solo articulo de Ecclesia, & de iudice controversiarum fidei illorum fatuitas splendidissime coruscat. In hac sola controversia, unde ceteræ omnes pendent, manus cum ipsis conserendæ. Hic castra fige, & certam obtinebis victoriam. Doctores Protestantium, & Reformatorum in hac controversia se communi sensu destitutos, ut vidimus, produnt. Aliarum controversiarum capita explicanda, non cum spe, ut illos in ordinem redigas, sed ut veritas lectoribus præiudiciorum vacuis splendeat. Hoc est potissimum momentum cur a sanctorum Patrum vindiciis adversus Protestantes concinnandis abstineam. *Tom. VI. Theol. Christ.* aliquorum Patrum doctrinam ab imposturis audaculi Barbeyraci assero. In præsens capita præcipua quæ auctoritatem SS. Patrum spectant, brevissime delibabo.

§ I.

Quinam in SS. Patrum censum perscribendi.

I. IAM inde usque a sua institutione Doctores Ecclesia habuit, habebitque usque ad mundi consummationem, ut S. Paulus testatur ad Ephes. cap. IV. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei.* Verum primum omnium distinguendi sunt Ecclesiæ Doctores a Doctoribus qui sunt in Ecclesia. Probabilistæ, & Casuistæ se se mutuo Doctoris titulo appellant. Ut quis Doctor in Ecclesia dicatur, sat est ut communicet cum Ecclesia, & in aliqua universitate Doctoris lauream obtineat. Doctores, seu Patres Ecclesiæ ii solum nuncupantur quos ob eminentem doctrinam, & insignem sanctitatem ad mortem usque morum integritate testatam ipsa Ecclesia ut tales veneratur & colit. Tres ergo sunt Patrum sanctorum dotes. Doctrina eminens, sanctitas insignis, Ecclesiæ testimonium. Sal ter-

 ræ,

ræ, & mundi lux Doctores Ecclesiæ in Evangelio *Matth. cap. v.* appellantur. *Vos estis sal terræ . . . . vos estis lux mundi*. Et rursus: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona . . . . Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum*. Doctoris itaque Ecclesiæ est doctrinæ fulgore errorum tenebras dissipare, & morum sanctitate clarere coram hominibus. Sapientia mentes illustrat, & morum sanctitas alios ad virtutis studium inflammat.

II. Porro quemadmodum Doctor in Ecclesia non habetur, quantumvis doctrinæ, eruditione, & morum integritate præditus refulgeat, nisi reipsa alicuius Universitatis testimonio, vel privilegio donatus sit; similiter nemo Doctoris Ecclesiæ gradu fruitur nisi testimonio aut expresso, aut tacito eiusdem Ecclesiæ.

III. Quinam reipsa sunt Ecclesiæ Patres? Primum omnium eminent Apostoli, Evangelistæ, & Discipuli Domini, qui non tam Patres, quam Patres Patrum dici possunt; ut S. Augustinus animadvertit, explicans versiculum illum Psalm. xliv. *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii*, idest, inquit Doctor sanctus, *Patres missi sunt Apostoli. Pro Apostolis filii nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi*. Gradus episcopalis singularis prærogativa est, quæ doctrinæ & sanctitati unita præstantiorem efficit Ecclesiæ Patrem. Quandoquidem Episcopatus est traditionis præcipuus canalis, per quem incorrupta Apostolorum doctrina ad nos pervenit.

IV. In ætates tres distingui Patres solent. Prima ætas tria prima sæcula, secunda tria sequentia comprehendit, tertia ab initio septimi usque ad tertium decimum sæculum extenditur. Primæ ætatis Patres eo maiori digni veneratione sunt, quo propinquiores fuerunt primævæ apostolicarum traditionum origini & fonti. Non propterea tamen ætatis secundæ Patres minori auctoritate fulgent, si copiosius & doctrinarum, & virtutum splendore Ecclesiam illustrarunt. Tertiæ ætatis Patres tametsi antiquitate, eloquentia, & eruditione antecessoribus inferiores sint; nihilominus, cum eadem nobis tradant quæ docuerunt primi, summo & ipsi in pretio habendi sunt. Posteriores Doctores appellantur veluti pædagogi, si cum primis conferantur, ut advertit S. Thomas in *cap. iv. Epist. I. ad Cor. lect. iii.* ubi in illa Apostoli verba: *Etsi decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres: nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui*: hæc habet. *Dicit ergo Apostolus se patrem eorum in Christo, quia eis primo Evangelium prædicavit. Unde assignans rationem eius quod dixerat, subdit: Nam in Christo Iesu per Evangelium ego vos genui*. Pater enim ille est qui primo generat, pædagogus vero qui iam natos filios nutrit, & erudit. Apostoli post Christum Dominum fideles genuerunt. Successores genitos fideles educarunt, propagaruntque ge-

generationem. Isti filii sunt Apostolorum, & patres posteriorum. Porro ipsa paternitas, cum prior filio sit, antiquitatem prodit. Hæc dos antiquitatis Ecclesiæ Patribus competit. Ipsi enim aut genenarunt, aut formarunt Ecclesiam & doctrinæ splendore, & operum sanctitate.

V. Latinorum Patrum præcipui sunt *Cyprianus*, *Ambrosius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Leo Magnus*, *Prosper*, *Fulgentius*, *Gregorius Magnus*. Græcorum celebriores sunt *Clemens Papa*, *Ignatius*, *Justinus*, *Irenæus*, *Basilius*, *Gregorius Nazianzenus*, *Gregorius Nyssenus*, *Epiphanius*, *Chrysostomus*, *Dionysius Areopagita*, *Cyrillus Hierosolymitanus*, *Cyrillus Alexandrinus*, *Theodoretus*, *Damascenus*, *Theophilactus*.

VI. *S. Bernardus*, *S. Thomas*, *S. Bonaventura* Doctores, & Patres Ecclesiæ sunt, tametsi iis antiquitas desit. Quamquam nec istis nunc antiquitas deest. Nam S. Bernardus ab ann. 1153 S. Thomas & S. Bonaventura a 1274 antiquitatem possident. Et licet respectu antiquorum iuniores appellari valeant; relate tamen ad nos antiquitate fruuntur. Duabus aliis prærogativis, nempe doctrinæ luce, & morum sanctitate, mirum in modum præfulgent. S. Bernardus contra *Petrum Abailardum*, contra *Gilbertum Porretanum* in Conciliis Senonensi, & Remensi pugnavit, & ab eorum erroribus Ecclesiam defendit, disciplinam monasticam ad primævum splendorem revocavit S. Thomas antiquorum Patrum doctrinam illustravit, & in ordinem digessit. Recentiorum hæreticorum malleus dicitur, & arma adversus omnes posteriores hæreses validissima præparavit: & in Concilio Tridentino tanto in pretio eiusdem doctrina habita fuit, ut in non paucis punctis ex eadem compacta decreta fuerint. S. Pius V. Pontifex Maximus hæc de S. Thoma pronuntiavit: *Factum est omnipotentis Dei providentia, ut Angelici Doctoris vi, & veritate doctrinæ, qua apostolicam Ecclesiam, infinitis confutatis erroribus, illustravit, ex eo tempore quo cælestibus civibus adscriptus fuit, multæ quæ deinceps exortæ sunt hæreses, confusæ & convictæ dissiparentur*. Et Paulus V. inquit: *Splendidissimi catholicæ fidei Athletæ beati Thomæ Aquinatis, cuius scriptorum clypeo militans Ecclesia hæreticorum tela feliciter eludit, honorem, & venerationem in dies magis magisque augeri plurimum in Domino gaudemus*. Similia elogia panxit Sixtus V. Doctori Seraphico S. Bonaventuræ.

VII. Antiquis Ecclesiæ Patribus non accensui Tertullianum, Origenem, Eusebium Cæsariensem, Ruffinum: quoniam, inquit Ildephonsus Baptista O. P. in sua pro Patrum auctoritate apologia pag. 89. *doctissimus fuit Tertullianus, sapientissimus Origenes, eruditissimus Eusebius Cæsariensis; & tamen Ecclesia numquam Doctores suos appellavit eos, nec aliquis umquam ausus est eos tali titulo nuncupare, quod multis aliis contigit, non solum doctrina, sed etiam sanctitate præstantibus*. A pluribus tamen præfatos Doctores Patribus Ecclesiæ annumerantur.

tur. Verum dissidium istud nullius momenti est. Nam omnes fatentur eruditione summa & profunda doctrina istos eminere in iis quæ cum Ecclesia catholica docent. Verum quia ab Ecclesia catholica in multis, & gravis momenti articulis descivere, ideo caute legendos esse ipsa Ecclesia admonet.

§. II.

De SS. Patrum auctoritate in divinis Scripturis interpretandis, & controversiis fidei definiendis.

I. MElchior CANO præ ceteris *Lib. VII. de locis theolog.* rem hanc dispexit, & regulas optimas tradidit. Paucis ego argumentum istud, quod ceteroquin amplam exhibet disputandi materiam, perstringo. Convenit penes omnes, Patres in philosophicis disciplinis non plus auctoritatis habere quam quod præferunt illorum rationum momenta. Similiter in ceteris aliis quæ nec fidem, nec mores spectant, tantum eorum auctoritas ponderis habet, quantum valet ratio ab ipsis producta. Quandoquidem in his non sunt traditionis custodes, sed homines errori obnoxii, non secus ac alii. Si tamen etiam in his quæstionibus unanimi consensu in aliquam concederent sententiam, hæc summo probabilitatis gradu frueretur. Quo loco autem habenda sit auctoritas SS. Patrum in iis quæ fidem, & bonos mores spectant, sequentibus regulis declarabo.

II. *Regula I.* In Theologia aliqua disputantur quæ ad doctrinam neque fidei, neque morum utilia sunt, idcirco neque revelata, neque tradita. Patrum auctoritatem in his quæstiunculis amplecti necessario non astringimur. Hanc regulam præscribit Vincentius Lirinensis *Comm. cap.* XXXII his verbis. *Antiqua sanctorum Patrum consensio non in omnibus divinæ legis quæstiunculis, sed solum in fidei regula, nobis certo est sequenda, atque in his præcipue quæstionibus, quibus catholici dogmatis fundamenta nituntur.*

III. *Regula II.* In controversiis quæ Scripturas sanctas, vel fidem spectant, unius aut alterius, immo etiam plurium Patrum auctoritas, si alii dissentiant, non efficit articulum de fide, sed tantum sententiam probabilem. Hæc regula certa est. Siquidem non unus aut alter, sed plures Patres doctrinam aliquam docuerunt ut ad disciplinam attinentem, quæ postea ab unanimi Patrum, seu Ecclesiæ consensu definita de fide est. Id patet in S. Cypriano, & pluribus aliis de hæreticis rebaptizandis. Hanc regulam confirmant ipsi SS. Patres. S. Hieronymus *epist.* IV. ad Ctesifontem adversus Pelagianos. *Si quid in meo ingeniolo vitii repererint, proferant in medium: aut enim bona erunt, & contradicam eorum calumniæ, aut reprehensibilia, & confitebor errorem, malens emendari quam perseverare in pravitate sententiæ.* Similiter S. Augustinus *Lib. III. de Trinit.* sub ini-

initium haec scribit. *Sane cum in omnibus litteris meis non solum pium lectorem, sed etiam liberum correctorem desiderem, multo maxime in his ubi ipsa magnitudo quaestionis utinam tam multos inventores habere posset, quam multos contradictores habet. Verumtamen sicut lectorem meum nolo mihi esse deditum, ita correctorem nolo sibi. Ille me non amet amplius quam catholicam fidem, iste se non amet amplius quam catholicam veritatem. Sicut illi dico, noli meis litteris quasi Scripturis canonicis inservire, sed in illis & quod non credebas, cum inveneris, incunctanter crede, in istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmiter retinere: ita illi dico, noli meas litteras ex tua opinione, vel contentione, sed ex divina lectione, vel inconcussa ratione corrigere. Si quid in eis veri comprehenderis, existendo non est meum; at intelligendo, & amando & tuum sit, & meum. si quid autem falsi convinceris, errando fuerit meum, sed jam cavendo nec tuum sit, nec meum.* Rursus Lib. de don. persever. cap. XXI. *Neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis in quibus me non errare perspexerit: nam propterea nunc facio libros in quibus opuscula mea retractanda suscepi.*

IV. *Regula III.* In iis quae ad fidem, & mores attinent, unanimis SS. Patrum consensus sententiam reddit certissimam, & ineluctabilem, quae in disputationem revocari a Catholicis nequit. Si enim omnes Ecclesiae Patres unanimi consensu in aliquem consentirent errorem fidei, aut morum, jam Ecclesia ipsa erraret. Hoc autem fieri non posse, ut supra demonstratum est, Christus ipse nobis promisit. Hanc regulam confirmant ipsimet sancti Patres omnes. Origenes ipse hoc testatur Lib. I. Periarch. in praefat. *Cum multi sint qui se putent sentire quae Christi sunt, & nonnulli eorum diversa a prioribus sentiant, servetur ecclesiastica praedicatio per successionis ordinem ab Apostolis tradita, & usque ad praesens in Ecclesiis permanens: illa sola credenda est veritas quae in nullo ab ecclesiastica discordat traditione.*

V. S. Irenaeus *Lib. IV. cap.* LIII. Clemens Alexandrinus *Stromatum Lib. VIII.* Tertullianus *Lib. de cor. milit. cap.* IV. & *Lib. de praescript.* ex quo nonnulla supra rescripsi, hujus veritatis testes sunt. S. Augustinus *Lib. II. cont. Julian. cap.* IX. auctoritate Irenaei, Cypriani, Hilarii, Gregorii, Ambrosii, Innocentii, Basilii, & aliorum, Pelagianorum errores profligat. Vincentius Lirinensis in *Comment. I. cap.* XXVIII. inquit: *Beatorum Patrum sanctum catholicumque consensum ne quis sibi temere contemnendum forte arbitretur, ait in I. ad Corinthios Apostolus:* Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos (*quorum ipse unus erat*) secundo Prophetas (*qualem in Actibus Apostolorum legimus Agabum*) tertio Doctores, *qui Tractatores nunc appellantur, quos hic idem Apostolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eo quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora, & loca dispensatos, quisquis in sensu catholici dogmatis*

unum

unum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum: Plurima alia, quæ ibidem habet, prætereo. Rationem dumtaxat quam assignat, transcribo. *Cum Scripturam sacram pro sui & altitudine, & obscuritate, non uno eodemque sensu omnes accipiant, sed aliter atque aliter alius atque alius interpretetur, ut pene quot homines, tot illinc sententiæ erui posse videantur* (*aliter namque illam Novatus, aliter Sabellius, aliter Arius, aliter Donatus*; (arrigant aures Calviniani, & Lutherani) *necesse fuit ut propheticæ, & apostolicæ interpretationis lineæ propter tam varii erroris anfractus secundum normam aliquam dirigerentur. Ob id ergo post Prophetas, Apostolos, & Evangelistas, sanctos quoque Doctores accepimus, quo eorum catholicam, hoc est universalem, intelligentiam, tamquam Ecclesiæ regulam a Deo præscriptam, sequeremur*. Integrum legatur Commonitorium ab iis qui plura desiderant.

VI. Eamdem regulam confirmant Concilia. In Concilio Chalcedonensi *III. Part. cap.* 1. hæc habentur. *Sequimur autem SS. Patres, & Doctores sanctæ Dei Ecclesiæ, idest Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Theophilum, Ioannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Augustinum, Proclum, Leonem, & omnia quæ ab his de fide recta, & ad condemnationem hæreticorum conscripta & exposita sunt, suscipimus*. Et ut præteream Concilia Ephesinum, Trullanum, Lateranense, & alia plura, ultimum œcumenicum Tridentinum *sess*. IV. hæc habet. *Præterea ad coercenda petulantia ingenia decernit ut nemo suæ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit, & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat; etiamsi nullo umquam tempore in lucem edendæ forent*.

VII. *Regula IV*. Quando SS. Patrum in iis quæ fidei sunt, pauci dissident a reliquis, id tenendum est quod omnes uno eodemque consensu aperte docuisse dignoscitur. Hanc regulam docet Vincentius Lirinensis *Comment. I. cap.* IV. ubi inquit: *Quid, si in ipsa vetustate duorum aut trium error deprehendatur? Curabimus omnino ut paucorum inscitiæ universalis Concilii decreta præponantur. Quæ si desint, collatas inter se maiorum sententias lector consulat eorum, qui diversis licet temporibus, & locis, in unius tamen Ecclesiæ catholicæ communione ac fide permanentes, Magistri probabiles extiterunt: & quod non unus, aut duo tantum, sed omnes pariter uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter, tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit; id sibi quoque intelligat absque ulla dubitatione credendum*.

VIII. *Regula V*. Quando SS. Patres non docent, quid credendum, sed testantur, quid suo tempore in Ecclesia catholica observabatur, & credebatur; affirmantque ta-

talem fidem in Ecclesia catholica per totum terrarum orbem viguisse; tunc non est necesse ut omnes citentur, & consulantur, sed pauci interdum sufficere possunt, ut certo colligatur, qualis fuerit Ecclesiæ fides, vel disciplina.

IX. *Regula VI.* Auctoritas unius aut alterius, aut paucorum Patrum, tanto est solidior, & altiori in loco habenda, quanto magis constat unum aut alterum, aut paucos in hac aut illa controversia, qua de agitur, a Deo datos esse ad sanam in tali controversia doctrinam propagandam, & defendendam; & præterea ingenio, eruditione, & sanctitate excelluerunt. His dotibus inter antiquos refulget, ut mihi videtur, S. Augustinus, qui a Deo excitatus fuit ad doctrinam de gratia, & prædestinatione propugnandam, ad profligandos Pelagianos, Semipelagianos, & ceteros qui inde proficiscuntur errores, non modo contra gratiam, & prædestinationem gratuitam, verum etiam contra castissimæ sanctissimæque veritatis candorem, & sinceritatem, ut sunt mendacia, & restrictiones mentales, & cetera ejusmodi. Inter postremos vero Ecclesiæ Doctores præfatis prærogativis excellere S. Thomam Aquinatem testantur Pontifices plurimi, cujus doctrinam contra hæreticos & hæreses antidotum saluberrimum, clypeum validissimum appellant.

§. III.

Nonnulla hæreticorum Lutheri, Calvini, Dallæi, Budæi, Pfaffii, *aliorumque sophismata, & putidissima mendacia refelluntur.*

I. HAEresiarchæ fere omnes astutia, hypocrisi, acumine, audacia, & temeritate incredibili instructi fuere. Hypocrisis & adultera fallentis pietatis species necessaria est ad plebem excantandam: astutia & acumen ad fallendos sciolos: audacia & temeritas ad obsistendum doctis, & legitimis potestatibus. Ad prodigium stolidi, & prorsus dementes fuissent Lutherus, & Calvinus, si vexillum adversum Ecclesiam Apostolico-Romanam erigentes, bellum non indixissent omnibus istius apostolicæ successionis Patribus. Antiquorum omnium, & posteriorum Patrum doctrinam improbandam suscipiunt. Numquid simul illorum judicio superbas demittent cervices? Fatui hac in hypothesi, non hæresiarchæ fuissent.

II. Martinus Lutherus, qui sicuti hæresum pluralitate omnibus hæresiarchis fecundissimus fuit, ita protervia summa ceteris omnibus anteivit, hæc in Patrum contemptionem *Lib. adversus Regem Angliæ* scribit. *Ita fit ut ego clamem: Evangelium, Evangelium Christus, Christus: ipsi respondent: Patres, Patres: usus, usus: statuta statuta. Ubi vero dico Patres, usum, statuta sæpius errasse, oportere ejusmodi firmiore & certiore auctoritate munire, Christum vero non posse errare, hi piscibus magis muti . . . ut Scriptura dicit, sicut aspides surdæ obturant aures, ne audiant* vo-

vocem incantantis. Utinam Septentrion magna in parte aures obturavisset, nec audisset vocem circulatoris impudentissimi, & scurræ audacissimi Lutheri, qui sic pergit. *Aut hoc denuo, quod semper in summa natat saliva, mihi reddunt. Ambrosius sic dicit. Tu ne doctior Ambrosio*: Ecquid ni? respondet insignis sycophanta. Doctior profecto Ambrosio, Augustino, Platone, Aristotele, Tullio, & cunctis omnium sæculorum sapientibus Lutherus, qui libertatem humanam de medio tollere, abolère leges, constuprare virgines, æquare solo sanctuaria, honestare polygamiam, & innumera flagitiorum monstra virtutis splendore illustrare minime erubuit.

III. Calvinus Luthero, quem Spiritus sancti tubam appellat, versipellior, & fraudulentior, effrenatam eiusdem licentiam versute temperare aliquantisper, sicut in hæresi contra libertatem, ita in hæretica Patrum contemptione subdole studuit. Is in *præfat. Instit.* ad Regem Galliæ directa hæc scribit. *Præterea calumniose nobis Patres opponunt . . . ac si eos haberent suæ impietatis suffragatores: quorum auctoritate, si dirimendum certamen esset, melior victoriæ pars (ut modestissime loquar) ad nos inclinaret. Verum, cum multa præclare, ac sapienter ab illis Patribus scripta sint, in quibusdam vero iis acciderit quod hominibus: isti pii scilicet filii, qua sunt & ingenii, & iudicii, & animi dexteritate, eorum tantum lapsus & errores adorant: quæ bene dicta sunt, vel non observant, vel dissimulant, vel corrumpunt, ut dicas prorsus illis curæ fuisse in auro legere stercora. Tum improbis clamoribus nos obruunt, ceu Patrum contemptores, & adversarios. Nos vero adeo illos non contemnimus, ut si id præsentis instituti esset, nullo negotio mihi liceat meliorem eorum partem, quæ hodie a nobis dicuntur, ipsorum suffragiis comprobare. Sic tamen in eorum scriptis versamur, ut semper meminerimus omnia nostra esse, quæ nobis serviant, non dominentur; nos autem unius Christi, cui per omnia sine exceptione parendum sit.*

IV. Si rem spectes, quemadmodum Lutherus, sic & Calvinus ad Christum appellat, Patribus contemptis. Ad modum quod attinet, Lutherus germanicæ nationis quamdam sinceritatis speciem retinens, internam Patrum contemptionem theutonico stilo aperte profert. Calvinus e contrario hanc manifestam contemptionem sua vafra & fraudulenta elegantia tegere, delinire, & fucare studet, ut sibi ab invidia caveat. SS. Patres Apostolico-Romanæ Ecclesiæ dogmata confirmantes lapsi in errores sunt, erravunt utpote homines. Catholici exquisita dexteritate hos Patrum errores adorant, in auro stercora legunt. Aliæ Patrum doctrinæ quæ sunt contra Arianos, Nestorianos, Eutychianos, Macedonianos, Sabellianos, quos æque Protestantes ac Catholici improbant, suscipiantur & a Luthero, & a Calvino. Mirum duo [illegible] has non definivisse tot Patres pronuntiasse errores, quot dicta, & omnia Patrum [illegible] scripta solos continere errores. Et quoniam hoc non di-

dixit Calvinus, ideo Patrum veneratorem apud Regem Galliæ, piosque homines se haberi contendit. Sed quid pressius bacchantium hominum insaniam urgeo?

V. Ioannes Dallæus tractatum edidit *de usu Patrum*, quem feminæ inscripsit. Calvini vestigia premit, & sophisticis distinctiunculis rem implicat, Patrumque auctoritatem in nihilum redigere infelici conatu pertentat. *Scrivenere* Dallæi opusculum confutavit. Natalis ab Alexandro *dissert.* XVI. *in hist. eccl. saculi* II omnia Dallæi sophismata paucis perstringit, & refellit. Quia nimium ab instituto meo digrederer, si istius Calvinistæ paradoxa refellere vellem, idcirco illa negligo, cum sint ab aliis Catholicis penitus labefactata.

VI. Franciscus Buddeus, novissimus inter Lutheranos scriptor, opus edidit inscriptum *Isagoge historico-theologica ad Theologiam universam singulasque partes*. Porro *Lib. posterior. cap.* III. agit de *Theologia Patristica*, & plura consarcinat tum pro, tum contra Patrum auctoritatem. Et primum sincere fatetur, *Patristicam Theologiam* in controversiis fidei traditione niti, Patresque posteriores in more habuisse antiquiorum allegare testimonia, ut gliscentes errores compescerent. Hæc quippe scribit *loc. cit. ad §.* 8. „ Veteris Ecclesiæ Doctoribus iam in more positum fuisse „ ut ad pondus aliquod a se dictis conciliandum, vel Ecclesiæ cum sua sententia „ consensum demonstrandum, subinde ad illos qui ante suam ætatem vixerunt, „ provocarent, nemo forte, nisi qui illorum numquam inspexit monumenta, du- „ bitaverit. Horum cum deinceps iterum alii imitarentur exemplum, novaque in „ dies Patrum auctoritas incrementa sumeret, tandemque existerent qui ex dictis, „ effatisque Patrum integra Theologiæ systemata colligerent, ortam inde *Theolo-* „ *giam*, quam vocamus *Patristicam*, nemo non perspicit. Quæ licet in aprico „ posita sint, confirmare tamen paucis, ac illustrare iuvabit, ut ortum, atque „ progressum Theologiæ huius eo planiorem faciamus. Scripsit IRENAEUS inter „ alia epistolam ad *Florinum* &c. In ea *Irenaeus*, ut *Florinum* refutaret . . . ad „ Presbyteros, qui ante se vixerant, & Apostolorum discipuli extiterant, hoc est „ Patres, provocat. Inquit . . . *Hæc dogmata hi qui ante nos vixere Presbyteri, qui* „ *etiam Apostolorum discipuli extiterant, nequaquam tibi tradiderunt*. Opponit dein- „ de *Florino* auctoritatem *Polycarpi*, quippe quem adhuc vidisset, ac audisset, di- „ citque, & in conspectu Dei beatum illum & apostolicum Presbyterum, si quid „ eiusmodi umquam audiisset, exclamaturum continuo, & obturatis auribus suis „ dicturum fuisse, prout ipsi in more erat: Deus bone, quæ me in tempora re- „ servasti, ut talia sustinerem? . . . . Ut vero in aliis, ita cum primis in con- „ troversiis cum Arianis patuit, quam solemne fuerit ad Patrum provocare au- „ ctoritatem . . . . Sic & Basilius Magnus, dum contra Sabellianos pariter, ac „ Arium, & Anomæos disputat, ad Patres non minus ac Scripturam, quamvis „ ad hanc præcipue, eos ablegat. *Hortamur autem vos*, inquit, *ne quovis modo*,

„ *quod*

„ *quod nobis probetur, aut nobis audire quaeratis, sed quod Domino placeat, & cum*
„ *sensum sit Scripturis, nec Patribus contrarium sit .... Absterreat te dominica*
„ *traditio. Dominus ita docuit. Apostoli praedicarunt: Patres observarunt: Mar-*
„ *tyres confirmarunt: satis tibi sit ut dicas quemadmodum edoctus es* .... Inter
„ Latinæ Ecclesiæ Doctores *Augustinus* cum primis occurrit, qui, etsi præcipue
„ Scripturæ sacræ auctoritate Pelagianos compesceret, Patrum tamen testimonia
„ non negligenda censuit, ne nova, quod illi iactitabant, quæ propugnabat, dog-
„ mata esse viderentur ... Sufficere hæc possunt, inde ut constet iam in veteri
„ Ecclesia ad Patrum interdum provocatum fuisse auctoritatem. Plura autem si
„ quis desideret, MELCHIOREM CANUM adeat de *locis theologicis Lib.VII.cap*
„ III. ubi, dum probare nititur *Sanctos simul omnes in fidei dogmate errare non*
„ *posse*, varia quæ huc faciunt, adfert cum primis pag. 221. Adeo vero hac de re
„ dubitari nequit, ut potius iam ea ætate interdum plus quam decebat Patrum au-
„ ctoritati tributum videatur. Magis tamen sequenti id factum tempore, exem-
„ plum luculentissimum præbente VINCENTIO LIRINENSI. Ipsi enim Scriptu-
„ ræ sacræ, Ecclesiæ catholicæ traditionem, quæ Patrum maxime testimoniis ni-
„ titur, adiungit, utraque fidei integritatem conservari adserens in *Commentorio*
„ *I. cap.* 1. &c. Nos isthæc eum in finem attulimus, ut, quanta iam ea ætate Pa-
„ trum in rebus ad doctrinæ veritatem spectantibus fuerit auctoritas, inde intelli-
„ geretur. Hinc nemo mirabitur extitisse sequenti ætate, qui Patrum effata colli-
„ gendo, & in certum ordinem disponendo, velut systemata quædam theologica
„ conderent, & certæ Theologiæ systematicæ occasionem darent, quod sæculo sexto
„ *Isidorum* Hispalensem, & *Leontium* Cyprium, sæculo septimo *Taionem* sive *Ta-*
„ *ium* Episcopum Cæsaraugustanum fecisse ad cap. I. . . . observavimus. Imitati
„ deinceps sunt hoc institutum primi Theologiæ scholasticæ conditores, inter quos
„ Petrus Lombardus eminet."

VII. Prima hæc quatuor sæculorum ætas, fatentibus Protestantibus, aurea fuit; incorrupta fides, ab erroribus immaculata Ecclesia. Hanc istius ætatis methodum semper servavit, servatque in præsens Romana Ecclesia, ut exploratum est: nec ipse Budæus negat, negareve potest. Cur ergo Budæus cum suis Lutheranis huic methodo non adhæret? Cur traditiones divino-apostolicas, quæ sanctorum Patrum ore, & scriptis ad nos, non intercisa temporum serie, pervenerunt, non suscipiunt Lutherani? An evidentissime non constat, teste ipso Francisco Budæo, Protestantes in finiendis de religione controversiis normam illam reiecisse quam servavit Ecclesia *ætate aurea*, quando? Quando fatentibus omnibus communiter Protestantibus pura ab erroribus fides, intaminata a superstitione Ecclesia, integra omnia erant. Ergo Protestantes seipsos damnant. Protestantes pugnantia de more loquuntur, seque cæcitatis velo obductos luculentissime patefaciunt.

VIII.

VIII. In rescribendo *Francisci Budæi* testimonio, mirabar optimam Germani hominis indolem & candorem , quo ignorantiæ , & fatuitatis eos damnat qui negant quatuor primis Ecclesiæ sæculis sacrarum traditionum usum obtinuisse in finiendis de fide controversiis. Verum enimvero lectionem *Budæi* persequens, inveni Lutheranum impostorem, circulatorem, & calumniatorem impudentissimum, quem non pudet Catholicos traducere, tamquam operum sanctorum Patrum corruptores fraudulentissimos. In religionis negotio Patrum opera, & quidem in controversiis fidei cum Lutheranis adulterare, corrumpere, & machæra, ut verbo Tertulliani, utar, mutilare? Alterutrum ergo. Aut periit Catholicorum fides : aut mendaciis, imposturis, & calumniis consistit lutherana religio. Quis fidem Romanæ Ecclesiæ adhiberet, si hac illam uti fraude in suis dogmatis propugnandis sciret? Porro qui præ nobis facti hoiusce meliores testes? Non minus nobis constat, Protestantes impudentissime mentiri, & perfracte calumniari hac in caussa, quam constet nos vivere, & Solem in meridie lucere. Cedo. Catholicus, qui Patrum opera in iis quæ dogmata spectant, corrumperet, adulteraret, mutilaret, religionem ne sanctorum Patrum profiteretur? Minime. Neque ergo Romanam : neque luthericam. Nullam ergo. Alterutrum ergo : aut Athei Catholici sunt , aut corruptores Patrum non sunt. Primum neque Lutherani honesti adfirmabunt . Negent ergo secundum necessum est.

IX. Ne autem imponere *Lutherano Budæo* videar, en quæ *loc. cit. pag.* 589. scribit. „ Dum Romanenses committunt quod in hæreticis damnant, sententiam contra se ipsimet ferunt. Librorum enim variorum, *speciatim* ecclesiasticorum, „ seu a Patribus profectorum corruptionem iure meritoque iis exprobrari, passim „ viri docti ostenderunt, & *luculenter comprobarunt*, & quidem ex instituto Thomas Iamesius *tract. de sacr. Scriptur.* Guil. Caveus *Prolegom. hist. litt. sec.* v. §. 5. „ Gaspar Loescherus (Lutheranus) in *Dissert. de latrociniis quæ in Scriptores publicos, Patres præcipue, solent committere hæretici*, Io. Christophorus VVendlerus in *schediasmate de libris a Pontificiis, aliisque hæreticis in præiudicium doctrinæ purioris, nostra & superiori ætate suppressis & corruptis*. Nonnulla etiam „ huc spectantia monet Christophorus Matthæus Pfaffius in *introduct. ad Hist. Theolog. litter. prolegom.* § 2.

X. Videamus nunc quæ Reverendissimus Pfaffius *loc. cit. pag.* 7. scribat. *Constat Romanensibus hanc dicam scribi, quod opera Patrum corruperint : immo Pontifices ipsosmet & suis aliquando, & Protestantibus hanc dicam scribere . . . Refert hic Iamesius, qui magnam corruptionum eiusmodi farraginem conglomerat, se ex nobili quodam Anglo audivisse, Romæ quod alantur a Pontifice non pauci pingendi artifices, quorum sit, Conciliorum acta, & antiquorum Patrum opera exscribere, & quidem litteris vetustissimos codices, quantum fieri possit, imitantibus. Quæ res magnam*

im-

impostura suspicionem praebet. Audistin' Ecclesiae Tubingensis Praepositum Reverendissimum? Quod Romani Pontifices alant peritissimos scriptores, qui vetustissimos codices, ne pereant, transcribant, qui iacturae subtrahant, qui tineis blattisque surripiant, *magnam imposturae suspicionem* praebet Lutherano viro, caritate, quae mala non cogitat, ardenti. Ecqui fieri potest ut cum hoc Reverendissimo Pfaffio, qui, ut audio, apud suos eminet, & cum ceteris Lutheranis Scriptoribus ea honesta, gravis, & moderata scribendi ratio servetur quae viros ratione, nedum christiana religione praeditos, decet? Praeclarissimi Catholicorum eruditi viri a duobus saeculis, & potissimum aetate nostra doctissimi, inter ceteros Benedictini, omnia Patrum opera pulcherrimis typis ediderunt in lucem, consultis non Romanis modo, sed celebrioribus universae Europae codicibus, & expensis critice severissima. Eadem prolegomenis, praefationibus, notis, dissertationibus eruditione, & doctrina refertissimis illustrarunt. Genuina a spuriis, & supposititiis secrevere. Haec omnia universo Orbi constant. Quid plura! Si quis ad Romanae Sedis tribunal reus corruptorum codicum SS. PP. in iis quae fidem, moresque spectant, convictus foret, ultimum supplicium, & quidem illo severius quo puniri monetarum adulteratores solent, non evaderet. Haec omnia tam certa sunt, quam certum est nos vivere. Ergo Iamesius, Caveus, Loescherus, VVendlerus, Budaeus, Pfaffius, & similes omnes Protestantes, & Reformati (ad hoc quod attinet: nec enim unius criminis reus, continuo alterius sceleris accusari debet) mendaces, calumniatores, & impostores effrenatissimi sunt. Quod in hoc aut illo dogmate errent Lutherani & Calviniani, commiseratione digni sunt; sicut omnes sumus, dum, fraude, & malitia sublata, in errorem labimur. Verum Lutherani, & Calviniani passim contra Catholicos mendaciis & calumniis caussam suam orant. Sed, quod illos hoc in certamine dementes evincit, ea adhibent mendacia quae nullo vel apparenti fuco obtegere valent. Mentiuntur, dum effutiunt, nos imagines, & Sanctos ut deos colere, iustificationem viribus arbitrii tribuere, divinam Scripturam hominum iudicio submittere, & alia similia: mentiuntur, inquam, & quidem manifestissime, at aliqua saltem, licet crassa, cavillatione possunt mendacia obvolvere. Verum cum scribunt Romanenses, seu Catholicos germanos SS. PP. codices data opera adulterare, mendacia & calumnias evulgant contra factum universae Europae luculentissimum, quod nulla obscurari arte aut vafritie potest. Hinc Lutherani se pudorem, honestatem, frontem, & vel ipsam rationalitatem amisisse ipsi patefaciunt, & deridendos, immo detestandos universae humanae societati se proponant. Luthero tantum mendacium non venit in mentem, idcirco Patres contempsit. Lutheri filiis haec aperta Patrum contemptio negotium facessit. Propterea Budaeus Lutherum *loc. cit. §. 9.* auctoritate Hieronymi VVelleri excusare a Patrum contemptione infelicissime nititur. Budaeus se & critices peritum, & Theo-

Theologum eruditum iactat. Quid ergo VVellerum obtrudit? Testimonia beati Lutheri in apricum adducenda sunt. Sed hæc cum non extent, captanda effugia sunt, quadrata miscenda rotundis. Leprosi parentes leprosos generant filios. Mendacissimus parens Lutherus mendaces genuit filios, qui veluti ex asse heredes illius protervíæ, & impudentiæ, cum a vera filiorum Dei hereditate eiecti sint, quotidie novas effingunt calumnias contra Catholicos.

XI Hæc præter morem, & repugnante animo, adversus incredibilem corruptorum a Catholicis Patrum codicum calumniam scripsi. Si interdum divinum oraculum, *Responde stulto iuxta stultitiam suam &c.* locum habere debet, numquam opportunius adhibetur quam adversus istos Luthericos, & Calvinicos blaterones, qui, fractis omnibus honestatis, & pudoris aggeribus, ut suas adulteras, & monstrosas Ecclesias defendant, mentiri, malignari, & calumniari non cessant. Servent vel in suorum errorum defensione modum, honestamque disputandi rationem, & tum, tametsi transfugæ, desertores, & hæretici, benigna commiseratione tractabuntur a nobis. Hinc collige lector, quam sit obfirmata hæreticorum protestantium cæcitas, quam tremenda divina iudicia. Qui ergo stat, videat ne cadat. Funesta Protestantium exempla urgere nos debent ad reformandos mores nostros, fidemque confirmandam. Plura alia quæ obtrudere Protestantes solent contra Patrum auctoritatem, prætereo, cum sint a nostris Theologis penitus profligata.

CAPUT X.

SS. Patres Christi IESU imitatores præcipuè morum doctrinam tradiderunt. Quam turpiter aberrent illi Theologi morales qui a Patribus fidei dogmata, morum vero documenta a recentioribus accipienda effutiunt. Quas exceptiones nonnulli Casuistæ dant Patribus in quæstionibus morum, easdem opponunt Protestantes in controversiis fidei. Pfaffii, Budæi, *& aliorum in Casuistas, & Probabilismum obiurgationes.*

I. QUemadmodum Apostoli, ita Patres sancti Apostolorum successores, ad Christum IESUM scripta & gesta conformare sua curarunt. Christi Evangelia, ut alias animadverti, ea quæ ad formandos hominum mores necessaria sunt, & opportuna, proponunt, explicant, inculcant. Pauca dogmata, & presse in iisdem exposita occurrunt. Fere omnia virtutum officia, morum integritatem,

vitæ sanctitatem prædicant. Severæ, & repetitæ adversus scelera, fraudes, vitiaque omnia increpationes. Sermones illi divini Christi Domini, & parabolæ omnes quo pertinent, nisi ut peccatores ad pœnitentiam, iustos ad perseverandum, ad proficiendum, ad virtutum incrementum, segnes, torpidosque ad vigilantiam, ad laborem, omnes denique ad prœliandum contra hostes nostros tum extraneos, tum domesticos inflamment? Huc similiter pertinent veteris Testamenti & prophetales, & sapientiales libri. Apostoli sancti, ut ex eorum epistolis, & actibus constat, toti fuere in morum doctrina fidelium mentibus imprimenda. Hunc clavum continenter tundebant. *Insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina*: II. ad Timoth. iv.

II. Sancti Ecclesiæ Patres magistrum divinum Christum, eiusque Apostolos imitati sunt. De fidei dogmatibus vix umquam, nisi necessitate extrinsecus urgente, disputarunt. Hæreticis sacrum fidei depositum invadentibus, SS. Ecclesiæ Patres eruperunt in medium, armato stilo, ut dogmata Christi ab istorum erroribus assererent, depositumque divinum sartum tectum custodirent. S. Ignatius Simonem Magum, Menandrum, Ebionem repressit, Irenæus Valentinum, Tertullianus Marcionem, Cyprianus Novatianos, Athanasius, Hilarius, Ambrosius Arianos profligarunt, Basilius, & Gregorius Nazianzenus Eunomianos, Cyrillus Alexandrinus Nestorianos, Hieronymus Origenem, Iovinianum, Helvidium, Vigilantium, & Pelagium, Optatus Donatistas, Augustinus Manichæos, Pelagianos, Donatistas, Iovinianistas, Leo Eutychianos, & Priscillianistas, Prosper Semipelagianos, Sophronius Monothelitas, Ioannes Damascenus Iconomachos. His dumtaxat occasionibus refellendarum hæresum libros polemicos Patres scripsere. Ceterum illorum ingentia volumina eo quasi unice pertinent, ut morum Theologiam hominum mentibus imprimant. Huc illorum eloquentia, studia, catecheses, homiliæ, sermones divinis testimoniis refertissimi. huc ampli illi tractatus adversus usuras, furta, libidinem, pompas, theatra, ebrietatem, crapulam, fraudes, dolos, iniustitias. huc tot illæ instructiones, quibus populum imbuunt in lege mandatorum Dei. Christus Apostolos, eorumque successores docens, argumenta tractanda & explicanda fidelibus, mandatorum doctrinam interpretandam imponit. *Docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*. Matth. xxviii. Pauci fidei articuli non valde incommodant humanis appetitionibus. Quæ mentis confinia non transiliunt, facillime homines amplectuntur. Verum mandatorum observantia ea est quæ fortissimos hostes, & perduelles audacissimos obsistentes experitur. Sagacissimus humani generis hostis non contra fidei articulum, sed contra præcepti observantiam primos aggressus protoparentes est. Raræ adversus fidei tentationes; continui, & validissimi conflictus, pugnæ, rebelliones, & prælia opinionum contra legem, & mandata. Et hoc fuit in caussa cur sancti Ecclesiæ Patres solum

oc-

occasione data vindicandi fidem Polemicos egerint; contra vero ex instituto moralem Theologiam docuerunt, pravas hominum opiniones, praetextus, excusationes, artificia labefactarunt. Hac Theologia plena atque referta sunt illorum ingentia volumina. Constat hoc universo mundo.

III. Quae cum ita se habeant, quis ferat illorum Probabilistarum insipientiam quos scribere non pudet, excultam a Patribus morum Theologiam non esse? Qui in fidei difficultatibus consulendos Patres, in morum disputationibus recentiores docent? *Quae circa fidem* (inquit P. Reginaldus in Procem. Oper.) *emergunt difficultates, a veteribus haurienda: doctrina morum a RECENTIORIBUS sumenda*. Caramuel pressius rem perhibet. *Tota Theologia nostra nova est*. Vin' rationes audire? Quae sequuntur, expende. *Quaerunt casus temporum Doctores temporum. Bellus erit ille Criticus, si ex sancti Augustini doctrina dissolvere possit emergentes nodos circa simoniam, irregularitates &c. omnesque contractus ex Gregorii Nysseni, & Nazianzeni placitis componere.*

IV. Festiva haec sunt, & lepidissima. Morum ergo difficultates dissolvere nescierunt Ecclesiae Patres? Ignorantes ne moralis Theologiae Doctores Ecclesiae? Duodecim saeculis Christiani absque morum magistris? An tum Christiani non exercebant contractus, mercaturam, emptiones, venditiones, commercia, ludos? An matrimonia non inibant, sacramenta non recipiebant, templa non adibant? An non & ipsi sagaces, astuti, acuti in excogitandis opinionibus, praetextibus, cavillationibus, ut suas honestarent usuras, pompas, choreas, comoedias, luxum, divitiarum cumulationem, opipara convivia? Ortum ne aliquod vitium novum est quod Patres non damnaverint? Cur ergo haurienda a Patribus non est morum Theologia? Cur illorum doctrina dirimi morum quaestiones non debent, aut non queunt?

V. Quoniam, reponunt Moralistae nostri non pauci, hodiernas quaestiones nostras non dispexere Patres. Hoc idem asserunt Lutherani, & Calviniani de controversiis quae illos inter & nos Catholicos agitantur. Et ne asserere hoc gratis videar, rescribo ipsius Ioannis *Dallaei* verba, qui *de usu Patrum cap.* 11. haec scribit. *Quae supersunt e tribus prioribus saeculis scripta, maximam partem agunt de rebus alienissimis ab iis quae hodie circa religionem in controversiam vocantur . . . Haec omnia perperam ad controversias nostras faciunt, quas isti numquam fere, nisi casu, atque obiter, & aliud agentes, attingunt; cum nihil minus quam nos, nostraque in animo haberent. Occurrunt quidem hinc inde quaedam apud illos in quibus utique sibi videntur sententiam suam clare expressam videre; sed ut plurimum frustra.*

VI. Virilitigat, & de more cavillatur Dallaeus. Utique priorum saeculorum Patres errorum portenta, quae commenti Lutherus, Calvinus, & ceteri tum antiquiores, tum posteriores haeretici sunt, in disputationem non vocarunt: quia haec tum

e tenebris septentrionalibus non emerserant. Integros tractatus de Eucharistia, de confessione, de purgatorio, de indulgentiis, & aliis ejusmodi non edidere: quia opus minime erat. Sed cum validissimas pro christiana religione apologias ediderunt, simul christianas synaxes, & quæ in eisdem agebantur, descripsere: libros quos de pœnitentia, de martyrio, & martyribus honore debito composuerunt, habemus. Supersunt eorum in Scripturam sanctam doctissimi commentarii. Porro in his doctrina luculentissima habetur, qua hæreses Protestantium profligantur, nedum Arianorum, & aliorum hæreticorum. Numquid controversiæ fidei in sacra Scriptura discutiuntur? Et tamen ex uno aut altero verbo eruere sua dogmata contendunt. Cur ergo ex Patrum doctrina, qua pauci fidei articuli exponuntur, & controversiarum capita prima explicantur, deduci non possunt definitiones contra hæreses, quamvis ex instituto non sint ab illis discussæ difficultates?

VII. Habent ne Casuistæ citati aliud quod præbeant Dallæo, & Protestantibus responsum? Eodem ergo utantur in caussa propria, si a deceptione, qua detinentur, emergere velint. Aperiant tandem oculos, ut in hac de usu Patrum controversia se vel nolentes lapsos esse agnoscant in illa ipsa absurda in caussa morum in quæ prolapsi sunt Protestantes in controversiis fidei. Negant Protestantes in Patribus reperiri controversias quæ nos inter & illos ardent discussas, & heinc inferunt nullam esse posse in eisdem definiendis Patrum auctoritatem. Negant Casuistæ plures opiniones casuisticas esse a Patribus discussas. Ergo concludunt, Patrum auctoritate definiri controversias casuisticas minime posse. Ergo Casuistæ non pauci nullum esse Patrum usum in caussa morum affirmant, quemadmodum nullum esse Patrum usum in caussa fidei contendunt hæretici. Sed turpiter hæretici aberrant fide mala. Ergo turpiter hallucinantur plures Casuistæ fide bona, qui credunt non reperiri in Patribus regulas pro dirimendis morum controversiis. Absit ut Casuistarum aliquem hæreticis comparem; sed solum hallucinationem, qua isti præventi sunt in negligenda Patrum doctrina pro moribus formandis, excutere studeo. Quemadmodum hæresum monstra postea invecta contra fidem ab hæreticis non occurrunt in Patribus antiquioribus, sic laxarum opinionum portenta quæ excogitarunt Moralistarum nonnulli, expresse non profligarunt Patres: quia non eo laxitatis prolapsi tum homines erant, ut talia propugnare paradoxa auderent. Verum sicut in Patribus reperiuntur doctrinæ quibus prodigiosa hæreticorum deliria adversus catholica dogmata conteruntur, ita sancti Ecclesiæ Patres documenta splendidissima, & regulas sanctissimas nobis porrigunt, quibus laxarum opinionum commenta, & novum opinandi modum omnium malorum fontem labefactemus.

VIII. Opponunt secundo Casuistæ non pauci, Patres sanctos Rhetores egisse, stilo

stilo declamatorio usos, non *praecise* locutos; sed Concionatorum instar morum regulas aequo severius exaggerasse, & nimium generatim, indefinite, & universe morum argumenta interpretatos esse. Nullo ergo modo dirimi ex Patrum doctrina quaestiones nostrae, & casus morales valent, quas docti iuniores versant. Hanc quoque oppositionem instatis genis obtrudunt Protestantes, & Calviniani omnes, quos inter Ioannes Dallaeus *de usu Patrum* integro *cap.* v. eam amplificat. Pauca transcribo. „ Ex his enim qui in litteris, & disciplinis humanioribus versati erant, „ quique ab ineunte aetate in eloquentia, & sapientia Graecorum erant instituti, „ semper eum colorem servavere quo semel imbuti fuerant... Quid stromatibus, & „ aliis Clementis Presbyteri Alexandrini operibus variegatum, & ornatum ma„ gis? ... Quid dicam de Tertulliano? &c. ... Nostratem Hilarium rerum, & „ elocutionis maiestate sublimem, cothurnumque illum Gallicum ..... prudens „ mitto ... Satis iam vides, lector, quantis veterum libros tenebris Rhetoricae „ humanae schemata, & artes involverint: dum enim frequentius, & liberius pig„ mentis istis oratoriis indulgent, factum est, magno nostro malo, ut res ipsae, „ genuinique ipsorum sensus nos fugerent. Quis idonee cavebit non fuisse adhi„ bitas easdem artes in Eucharistiae negotio, ut divinorum mysteriorum tum di„ gnitatem, tum reverentiam auctum iret?... An est probabile, ipsos pigmentis, „ coloribus, umbris, & luminibus suis pepercisse in iis argumentis quibus ista „ tanto poterant esse usui? "

IX. Quid ad haec citati Casuistae, doctique iuniores non pauci? Quid responsi adversus Dallaeum exhibent? Paucis dabo ego tum Dallaeo, tum Casuistis. Nugatur Dallaeus, delirant Protestantes omnes. Si nihil certi ad fidei controversias finiendas erui ex Patrum SS. doctrina valet, quod isti figuris, tropis, metaphoris, ceterisque eloquentiae praesidiis scripta sua respergant, ornent, muniant, nullum ex Scriptura sancta definiri dogma potest, quod Evangelia, quod Prophetae, & cetera divina scripta figuris, parabolis, metaphoris, & idiotismis hebraicis plena sint. Alterutrum ergo confiteantur Protestantes necessum est: aut haec omnia quae obtrudunt, non impedire quominus communem SS. Patrum doctrinam adhibeamus in finiendis fidei controversiis, aut haec obsistere ne Scriptura sancta utamur in eiusmodi litibus dirimendis. Omnis hic ad effugium praeclusus aditus est. Fatemur SS. Patrum aliquem errasse, non quod oratoriae facultatis subsidiis usus sit, sed quod homo fuerit. Quaedam Patrum loca ambigua, obscura, implicata nemo inficiatur, quaeque in speciem & seiunctim accepta favere prima facie Protestantibus valent. At obvia sunt testimonia alia perspicua, luculentissima, quae illorum iugulum petunt. Prudentis lectoris est, ambigua & obscura Patrum testimonia cum aliis manifestis & perspicuis conferre, ut inde germanus sensus eruatur. Regulas plures in interpretatione Scripturae sanctae servandas praescribit S. Augustinus in li-

bris de christiana doctrina. Opportune in rem nostram Facundus Hermianensis *Lib. IX. cap. v.* scribit. *Quemadmodum calumniantium hæreticorum est ex dubiis & obscuris, quæ certa & manifesta sunt, male interpretari, ita solitum est prudentiæ ac pietatis catholicæ, ex indubitatis atque evidentibus & firmare ambigua, & latentia declarare.* Si plura adversus Dallæum & Protestantes cupis, lege Natalem ab Alexandro *Dissert. xvi. in sæcul. xi.*

X. Nunc ad Casuistas nonnullos, doctosque iuniores, quorum supra recitavimus testimonia, orationem converto. Et primum dico, pudere, erubescere, & quidem summopere, istos debere, iisdem armis ac hæreticos abuti, quamquam animo diverso, ut novum opinandi modum, & laxarum opinionum commenta defendant. Uberrima eloquentiæ vi, figuris, metaphoris, ceterisque dicendi artis instrumentis opportune, & spectata auditorum indole usi sunt PP. sancti, ut scelerum horrorem ingererent, ut fidelium corda emollirent. Divinarum virtutum splendorem, prærogativas, & dotes amplificarunt, ut populos ad earumdem officia exercenda inducerent, inflammarentque. Verum non propterea negligunt & genuinas virtutum notiones perspicue tradere, & regulas cum fidei, tum morum precise & perspicue manifestare, & divina mandata sincere, fucis missis, exponere. Ineptissimas quæstiunculas, quas non pauci Casuistæ excitarunt, non versant Patres quia reipsa tum temporis tot laxitatis clades passa non erat christiana Theologia. Luxuriantium ingeniorum libertas eo adhuc habenas non laxaverat, ut vel ipsum primum divini amoris mandatum de medio fere tolleret. Una tum erat in templorum suggestibus, & in gymnasiorum cathedris Theologia. Latuit Patres sanctos *nova hæc Theologia*, conflata fere tota ex opiniunculis, distinctionibus, & humanis inventis, quam cum aliis pluribus Probabilista Caramuel iactat. Contra similem Theologiam, seu verius battologiam, Christus clamat: *Sine causa colunt me, docentes doctrinas hominum.* Latuit illos innumera laxarum opinionum paradoxa quæ in nonnullis mollioris Ethices Casuistis damnavit Ecclesia, verum enimvero regulas morum luculentissimas tradidere, legem Dei explicantes, quorum usu, & applicatione possumus omnes laxas refellere opiniones. Moralium morborum omnium futurorum sigillatim non meminere Patres, sed antidota efficacissima contra omnia laxioris doctrinæ veneficia, & præstigias nobis in scriptis suis reliquerunt. Ne multa. Illi dumtaxat qui SS. Patrum aurea volumina numquam revolvunt, effutire possunt, in iisdem non occurrere opportunam pro moralium casuum resolutionibus doctrinam. Legant, & continuo in iisdem offendent hodiernis plurium Moralistarum opinionibus repugnantem doctrinam. Legant, & repente se divini amoris igne, & christianarum virtutum ardore succensos sentient. Fieri enim nequit ut tantæ doctrinæ lux tenebras non dissipet, tantæ eloquentiæ vis, tanti zeli fervor corda aloquin bene disposita & parata non accendat. Neglectis

ho-

hominum cogitatiunculis, Patres sanctos diurna nocturnaque manu volvant, ut divinarum Scripturarum doctrinam ab ipsis expositam puram, & immaculatam comparare sibi valeant.

XI. Confirmare, quæ dixi, lubet auctoritate doctissimi P. Michaelis Elizalde, qui *Part. II. Lib. VI. quæst. xiv. §. 1.* hæc habet. *Mallem ego, ut fatear ingenue, fur esse, vel latro, quam simili corde spirituque erga Sanctos esse affectus. Nam est spiritus revera hæreticus, contemptivus sanctorum Patrum, & LUTHERANIZAT corde quisquis ita desipit. Iam hoc posito, nihil ex illis iure conficitur adversus hæreses, & Ecclesia, Theologique omnes nugati sunt, Sanctorum auctoritate hæreticos profligantes. Nam hæreticus nostro nos ore confundet, & dicet, Sanctos neutiquam extitisse Theologos scholasticos, neque pressam, exactamque, quam schola docet, dictionum agnovisse, ac tumultuarie, pinguique, ut aiunt, minerva, alia per exaggerationem, plurima concionatorio modo locutos fuisse. Quid fine superest quam quod cum Luthero blateremus, & dicamus: Plus valet unus Scholasticus, quam mille Augustini, vel Cypriani? Sancta plane quæque hic tumor evertit. Silere sancti Apostoli debebunt, silere Prophetæ, Evangelia, Concilia, quæ sermone scholastico haud utuntur. Mallem, fateor iterum, fur esse, aut latro, & incantator, quam hoc spiritu obcæcari.* Plura paucis perstringo. Tot dissidia, tot mutuo pugnantes opiniones fervent super intelligentia Scripturarum, sanctorumque Patrum, & Ecclesiæ Doctorum. Contra vero nulla pugna, bellum litterarium nullum in interpretandis Casuistis, & scholasticis Theologis? Isti ne omnes perspicui, clari, omnibus pervii, & manifesti? Numquid isti præstantiores, & eloquentiores sunt Prophetis, Scriptoribus divinis, Evangelistis, Apostolis, & Ecclesiæ Doctoribus in suis exprimendis sensibus? Nemo, nisi demens, hoc dixerit. Cur ergo in istis exponendis dissidium nullum, & in illis interpretandis tot contrariæ opiniones? En luculentum responsum. Nihil ad te, nihil ad me refert, quid dicat *Caietanus*, quid *Vasquez*, quid *Tertillus*, quid *Tamburinus*, quid *Medina*, quid *Bannez*, quid *Castropalaus*, quid *Leander*, quid *La-Croix*, quid *Viva*, quid *Diana*. Quoniam si istorum placita nobis non arrident, illa reiicimus, & si opus fuerit, deridenda propinamus. Verum si aliquod Scripturarum, sanctorum Patrum, Conciliorum, Pontificum testimonium nobis incommodat, illud respuere non audemus, vitioque nobis vertimus & sceleri eidem aperte repugnare. Idcirco quisque pro suo genio, & utilitate illud ad se trahere, inflectere, & detorquere miro artificio, & toto virium conatu nititur. Audias velim iterum P. Elizalde, qui ibidem sic persequitur. „ De Scholasticorum „ sensu nullæ sunt lites, & quæstiones, de mente vero Sanctorum, & legum cuncta in lite sunt. Respondeo, quia parum nostra interest, quid hic Theologus, „ aut ille senserit, & si alii contradicunt, alii consentiunt. Nec eorum auctoritas „ est *probativa*. Et sic dicemus; *Hi Theologi* hoc docent, ergo ita est: transeat

„ ali-

„ antecedens, & nego consequentiam. At sanctorum Patrum, & legum auctoritas „ est *probativa*: & scelus censetur saltem in publico, & palam eis contradice- „ re: quod ne fateamur, tot lites de eorum sensu movemus, & irridemur..... „ Atque ex his denuo argumentor. Si sancti Patres v. g. in caussis morum, reli- „ quisque proprie theologicis intelligi non possunt .... etiam in caussis fidei & „ religionis tales erunt .... Sed in caussis fidei & religionis tales non fuerunt. „ Alioquin a Conciliis, & a controversiis adversus hæreticos relegandus veniret „ locus ab auctoritate Patrum, quod esset insania. Ergo neque in caussis mo- „ rum ..... tales fuerunt. Idem argumentum efficitur de Scripturis Dei, quæ „ vel in caussis fidei intelligi nequibunt, vel in caussis morum etiam poterunt. si- „ quidem non solum ut recte credere possimus, sed etiam ut recte vivere scia- „ mus, consignatæ illæ sunt. "

XII. Recentiores igitur Moralistas omnes ad sanctorum Patrum assiduam lectionem hortor: tum ut inde, veluti ex limpidissimis fontibus, incorruptas morum sententias hauriant, tum ut hæreticorum Protestantium ora obstruant, ne calumnias in Catholicorum moralem doctrinam regerere umquam valeant. Clamitant continenter Protestantes, se ex morali Catholicorum laxa doctrina, ex Probabilismo, & plurimis aliis opinionibus scandalum perferre maximum. In medium adducunt plurimarum opinionum portenta, ut id quod scribunt, confirment.

XIII. Et ne aliquis suspicandi ansam arripiat, me hæc pro arbitrio fingere, en quæ habet *Christophorus Matthæus Pfaffius* Ecclesiæ Tubingensis Præpositus auctor novissimus, & inter Lutheranos valde celebris in *introduct. ad Hist. Theol. Lib. II. pag.* 274. „ Nota est apud Gallos distinctio inter eos qui sectantur *la Morale rigi-* „ *de, & la Morale relachée*: quam posteriorem & nostri Casuistæ damnant, queis „ PROBABILISMUS, peccatum philosophicum, *attritionis sufficientia*, reservatio- „ nes mentales, directio intentionis, qua factum in se malum excusatur, *summo* „ *scandalo* .... Inter eos qui principia laxiora in doctrina morali christiana se- „ ctantur, & tradidere, eminet maxime quoad recentiores *Balthassar Francolinus* „ S. I. cuius est liber: *Clericus Romanus contra nimium rigorem munitus duplici* „ *libro, quorum uno veteris Ecclesiæ severitatem, altero præsentis Ecclesiæ benigni-* „ *tatem a rigidorum quorumdam Scriptorum calumniis vindicat Balthassar Franco-* „ *linus S. I. Theologus* Romæ 1705. 8. 2. vol. Edidit ille, & postea hunc libellum. „ *Balthassar Francolinus S. I. Theologus Clerici Romani Institutor ab Anonymi Scri-* „ *ptoris accusationibus vindicatus, Auctore eodem, qui accusatur & vindicatur.* „ *Romæ* 1707. 12. " Hactenus Pfaffius non adeo, ut ceteri Protestantes, efferatis in scribendo animis adversus Catholicos. Advertendum, doctum Lutheranum non improbare honestatem & bonitatem attritionis servilis, quemadmodum Lutherus & antiqui Lutherani; sed dumtaxat *sufficientiam* eiusdem. Opiniones Francolini laxas obii-

obiicere Catholicis nequit Pfaffius, cum easdem doctiores Catholici iam prius improbaverint.

XIV. Franciscus Budæus, similiter Lutheranus, plurium voluminum Auctor, passim evomendi adversus Catholicos bilem ansam arripit. *In Isagoge Histor. Theolog. Lib. poster. cap.* IV. §. VI. *pag.* 670. ubi fuse de morali Theologia scribens immensam farraginem agglomerat, & Catholicis his verbis insultat. *Iansenistarum nimirum, ex quorum numero Nicolius fuit, laus haecce propria est, quod doctrinam moralem restituerint velut, & a Iesuitarum corruptelis vindicaverint . . . Licet autem in hisce, & aliis eiusdem generis Romanensium scriptis quaedam minime contemnenda occurrant, quorum etiam in vita usus esse potest, fatendum tamen, si errores, quos fovent, dogmatice considerentur, nonnullos ita comparatos esse, ut aut genuinae doctrinae moralis fundamenta labefactent, aut naevos etiam graviores eidem adspergant, quibus mirum in modum deformatur, usuque, quem ceteroquin habere poterat, invertitur.*

XV. Plura hic mendacia obtrudit Budæus. Et primum iniuria summa indefinite Iesuitis corruptæ Moralis dicam adscribit. Nam, ut in loco palam faciam, sapientiores Iesuitæ, Bellarminus, Comitolus, Blanchi, Elizalde, Gonzalez, Muniessa, Camargo, Antoine, & plures alii, Probabilismo totius corruptionis fonti bellum implacabile indicunt. Quod plures Iesuitæ, sicut & aliarum quarumcumque Religionum plures Casuistæ, laxas docuerint opiniones, non ideo homo honestus, & verax universum coetum, integram communitatem traducere sine mendacio valet, tamquam laxatæ Moralis caussam. Errores dogmatici, quos Catholicis affingit Budæus, unde labefactari infert Theologiæ moralis fundamenta, sunt mera Protestantium hæreticorum deliria. Nec vacat diutius tempus terere in iis refellendis quæ sponte sua corruunt.

XVI. Ex his omnibus constat, quam inconsiderate PP. Terillus, Fibo, La-Croix, & alii Probabilismum, atque adeo molliorem Ethicen, universis fere Iesuitis tribuant. Ut igitur & scandalum Protestantium, & calumniandi occasio auferatur, improbato Probabilismo, & laxis opinionibus sublatis, eo dirigenda studia sunt, ut sanior doctrina ad suum primævum splendorem, & antiquam maiestatem revocetur. Hoc autem ut fiat, neglectis non paucis Casuistis, sancti Ecclesiæ Patres consulendi sunt, & ab ipsis non tantum pro fidei litibus componendis, ut contendunt Caramuel, Celotius, Reginaldus, & alii, verum etiam pro morum quæstionibus dirimendis regulæ, & documenta accipienda sunt. Nihil tam absonum, nihil tam absurdum, quam Patres sanctos revereri ut magistros in iis quæ ad fidem, secus in iis quæ ad mores pertinent, quæstionibus. Absoluti sunt, non limitati, Ecclesiæ Doctores. In omnibus ergo controversiis, ad æternæ salutis negotium attinentibus, consulere sanctos Ecclesiæ Patres debemus.

CA-

CAPUT XI.

De Theologia scholastica, & de Scholasticorum auctoritate.

I. PLura de Theologia scholastica dicenda forent, quæ silentio præterire, tamquam instituto meo minus opportuna, iuvat. Quædam præcipua cursim delibabo. Melchior Cano *Lib. VIII. cap.* 1. falso Lutheranos scholasticæ Theologiæ contemptores deftricat. VVicleffus, eiusque discipulus Lutherus hanc scholasticam Theologiam nihil aliud esse contendunt quam inanem fallaciam, & veritatis ignorantiam. Neglectis Scholasticis, Patres, & Concilia in contemptionem adduxerunt. Nulla est controversia, in qua Lutherani adversus Catholicos certantes communi sensui non renuntient. Abusus artis, & hominum vitia in artem ipsam regerunt. Si Lutherani calamum acuissent in plurium Scholasticorum futilissimas disputationes, & inanes verborum pugnas, quæ maxime tempore apostasiæ Lutheranæ fervebant, nullius censuram incurrissent. At quod facultatem ipsam recta via & ratione disputandi, omnibus ad vivum resecatis, & singula ad rectam methodum redigendi, ordinateque digerendi aggressi sint, semetipsos deridendos propinarunt. Siquidem scholasticen illam, quæ, neglectis Scripturis sanctis, Conciliorum decretis, & antiquorum testimoniis, in rebus nihili occupatur, solisque hominum argutationibus, & opinatiunculis constat, catholici Theologi efficacius quam Lutherani insectati sunt, & tamquam corruptelam a divina Theologia exterminare pro virili non cessant. Verum sicut nulla scientia quam homines tractant, vitiis hominum caret, ita neque Theologia scholastica ab hoc malo immunis est.

II. Plura hic dicenda adversus Lutheranos occurrerent, quæ brevitatis studio prætereo. Burckerus, Budæus, Pfaffius, & ceteri Protestantes omnes sycophantam & apostatam Lutherum, quem *Beatum Reformatorem castissimæ christianæ Theologiæ* appellare haudquaquam illos pudet, miris præconiis extollunt, quod in scholasticen facultatem furenter debacchatus sit. Audi quæ Reverendissimus Ecclesiæ Tubingensis Præpositus Pfaffius scribit in *Introduct. ad Hist. Theol. Lib. II. §. 3.* „ His vero tenebris & quisquiliis scholasticis cum Orbis christianus, & „ litteratus premeretur, & sub densa hac præiudiciorum nocte acerbissimas la„ crymas funderet, divino prorsus beneficio accidit ut *Martinus Lutherus*, Mo„ nachus olim Augustinianus, postea Theologus Vitembergensis excellentissimus, „ inspecta Theologiæ scabie, antiqua præiudicia mirabili animi fortitudine, men„ tisque divinitus illuminatæ acie perrumperet, & alii cum ipso *novam viam* „ hic inirent, ut vel vestigia ipsius penitus calcarent, vel saltem cum ipso a

„ re-

„ *receptis Ecclesiæ Romanæ articulis* abirent &c. *De operibus beati nostri Refor-* „ *matoris pauca hic adponemus* &c. " Intellexistin'? Novam viam Lutherus inivit. Et hoc testimonium verum est. Liberum arbitrium de medio sustulit, legum observationem impossibilem effutiit, & potissimum castitatem Deo sacratam, quam ut sacrilega libidine fœdaret, virginem Christo desponsatam constupravit. Quod horrendum scelus cum Vestalibus perpetratum vel ipsi Ethnici pœna capitis, immo incendio puniebant. Theologiæ scholasticæ scabiem abstersit, ut *a receptis Ecclesiæ Romanæ articulis abiret*. Huc adversus Scholasticen Lutheri conatus pertinent. Hæc tamen Lutheri via nova non est, cum illam calcaverint hæresiarchæ omnes, qui, ut suis erroribus velum prætenderent, & vulgus excantarent, Ecclesiæ catholicæ abusus maledicentissima arte semper exaggerarant: non quod eorumdem abolitionem cuperent, sed ut hac hypocrisis fraude viam sibi ad hæreses propugnandas aperirent. Nemo inficiatur & Theologiæ scholasticæ abusus, &, quod peius est, plures in Ecclesia catholica corruptelas & olim, & nunc grassari. Quid inde? Abolenda ne propterea aut vera Theologia, aut vera catholica Ecclesia? Hoc pertentavit Lutherus. Dignus laude evasisset, si contra abusus Scholasticorum, morumque corruptelam sua collineasset molimina. Sed versutus hypocrita, sanctissimæ Religionis, quam ritu solemni professus erat, excussit iugum, & a vera Christi Ecclesia, in qua regenitus fuerat, aliorum hæresiarcharum more, impudentissime descivit. Tantum porro abest ut scholasticæ Theologiæ abusus ipse correxerit, quin illos in immensum auxerit, accumularitque. Cuius rei testes sunt eiusdem opera, in quibus omnia confusa, perturbata, strigosissima. Nec tamen inficior, plura in Luthero, quemadmodum in ceteris hæreticis omnibus, reperiri commendanda; illumque Catholicis occasioni fuisse ut Theologiam scholasticam a vitiis purgarent, aliosque graviores abusus exterminarent. In hunc quippe finem Deus hæreses permittit, ut alias ex S. Augustino supra demonstravi. Non est itaque quod Pfaffius, quod Budæus, quod ceteri Protestantes pæanas canant, suoque infelicissimo hæresiarchæ plaudant, quasi scholasticam Theologiam reformaverit; sed est unde flendi, & resipiscendi argumenta hauriant, si in semitam regredi veritatis aveant. At hoc Dei donum est, a quo iugi oratione implorandum.

III. In scholastico certamine argumentum in primis de quo disputatur, spectare debemus. Si istud neque ad fidem attinet, neque ad bonos mores; libere in utramque partem disputare de eo Theologi valent. Et quamquam ab una parte plurimi starent, non ob id vetitum est viris doctis aliter sentire: quoniam non numero, sed rationum pondere similes dirimuntur quæstiones. Hinc arguendi, immo sibilis excipiendi illi sunt quos censuris Theologos catholicos inurere minime pudet, quoties propriæ scholæ præiudicatis sententiis adversantur.

IV.

IV. Argumentum seu materies Theologiæ scholasticæ, teste S. Thoma *I. Part. quæst.* 1. *art.* 7. est Deus, & ea quæ ad Deum cognoscendum, amandumque conducunt. Istius scientiæ principia sunt ea quæ in sacris literis revelata, aut divinitus tradita habentur. Scientia isthæc ex Scriptura sancta, traditionibus, Conciliis, & SS. PP. suas deducit conclusiones. Rem totam paucis exponit S. Thomas *I Part. quæst.* 1. *art.* 8. *ad* 2. his verbis. *Argumentum ex auctoritate est maxime proprium hujus doctrinæ, eo quod principia hujus doctrinæ per revelationem habentur: & sic oportet quod credatur auctoritati eorum quibus revelatio facta est. Utitur tamen sacra doctrina etiam ratione humana, non quidem ad probandam fidem . . . sed ad manifestandum aliqua alia quæ traduntur in hac doctrina . . . Auctoritatibus autem canonicæ Scripturæ utitur proprie, & ex necessitate arguendo. Auctoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiæ, quasi argumentando ex propriis, sed probabiliter.*

V. Theologiæ scholasticæ officium est doctrinam per Scripturas, per Concilia, per decreta Pontificum, sanctosque Patres dispersam in unum colligere, & collectam in tractatus distribuere, & distributam via, rectaque ratione & methodo explicare. Quæ abscondita in Scripturis sunt, & in traditionibus abdita, e tenebris in lucem deducere. Fidei, morumque dogmata rationum momentis firmare: & sophismata dissolvere tum adversus hæreticos, tum contra quoscumque alios. Finis istius divinæ scientiæ est fidei morumque præceptiones tradere, quibus imbuti homines ad cognoscendum amandumque Deum & Iesum Christum inflammentur, ut habetur Ioan. cap. XVII. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Cetera quæ Theologia scholastica tradit, quæ in hunc finem non conferunt, extra Theologiam scholasticam sunt, & ad eam proprie non pertinent.

VI. Numquam religio ab Apostolorum tempore sine aliqua Theologia scholastica fuit, ut ex iis quæ diximus, satis constat. Nam sicut condita lege continuo oriuntur vitia, sic promulgata religione christiana eruperunt hæreses, quas sancti Ecclesiæ Patres ratiociniis, & demonstrationibus ex Scripturis sanctis, & traditionibus erutis labefactarunt. Quid autem hoc est, nisi Scholasticum agere? Hoc autem præstitere SS. Patres, occasione dumtaxat data, ut supra indicatum est, & modo hanc, modo illam controversiam versarunt. Idcirco omnia dogmata in unum corpus digesta non composuerunt, sed tractatus varii, & dispersi in eorum operibus occurrunt.

VII. Primus omnium dispersam Theologiam in unum corpus coegit, ordinateque digessit *S. Ioannes Damascenus* natione Græcus. Is sæculo octavo ex divinis Scripturis sanctisque Patribus Libros quatuor *orthodoxæ fidei* composuit. Primus continet tractatus *de Deo, de divina essentia, & de divinis attributis.* Secundus

de creatione mundi, & *de prædestinatione*. Alii duo, tertius, & quartus, *de mysteriis SS. Trinitatis*, & *Incarnationis*, *de resurrectione mortuorum*. Tribus quoque libris Parallelorum plures alias controversias in ordinem redegit. Alios tractatus omisit.

VIII. Sæculo XI. in occidente *S. Anselmus* corpus Theologiæ scholasticæ edidit. Damasceni, & Anselmi vestigia pressit sæculo XII. Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, *Magister sententiarum* nuncupatus, qui ex Scriptura sancta, Conciliis, & Patribus, præcipue ex Augustino, potissimos Theologiæ scholasticæ tractatus collegit, digessitque in ordinem. Tantam sibi existimationis famam comparavit, ut posteriores Auctores suos in hoc opus commentarios edere honori sibi verterint. Censura quam Melchior Cano *Lib. XII. cap.* III. in Magistrum sententiarum tulit, hæc est. „ Ceteri scholæ Auctores perturbatione rationis, atque ordinis multum omnino peccaverunt, *Magistrum* videlicet secuti, in cuius quatuor sententiarum libris multa quidem lectio Sanctorum apparet, & pro tempore illo haud mediocris sane eruditio. Sed præter *distinctionum* vocabula, in quas libri illi divisi sunt, nihil distinctum fere videas, rectèque, & ordine distributum. Testimoniorum congeriem dicas potius quam dispositionem, & rationem disciplinæ. De Trinitate prima est illi disputatio. Ita prius relata quam absoluta persequitur. Nam de iustitia, & misericordia Dei in *IV. Sent.* quasi præteriens disputavit. De virtutibus in III. De vitiis quibusdam item in IV. Innumera sunt eiusmodi confuse ab illo perturbateque tractata. Quamobrem Scholasticis, qui huius vestigiis inhæserunt, confusa etiam fere ac perturbata sunt omnia. Nec Magistrum ego volo fraudare suo veteri nomine, magnum utique, ut ætate illa, virum, & quem illum coluerint posteri. Nec Scholasticorum laudi, quam multorum sæculorum firmavit opinio, detrahere quicquam volo. Sed ingenue ac libere dico quid in illis desideretur, quidque illi præstarent homines ingenio, doctrinaque præstantes, nisi disserendi artem neglexissent. “

IX. Sæculo XIII. inter omnes *Magistri* Commentatores eminet S. Thomas, qui non modo eiusdem Magistri libros præclaris commentariis illustravit, verum etiam *Summam* edidit *Theologicam*, quæ aliorum ipsius librorum veluti epitome est. Tantum in hac ingenii acumen, tanta Scripturarum sanctarum, Patrum, Conciliorum, & naturalis Philosophiæ eruditio, & doctrina elucent, ut post S. Augustinum par ingenium non appareat. In ea Summa, subdit ibidem *Melchior Cano*, „ mirabilis est contextus rerum, summus quæstionum, & articulorum ordo, & compositio disciplinæ incredibilis. Adeo respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus. Nam de argumentorum copia quid attinet dicere? Cum de infinitis prope quæstionibus in utramque partem disserendi

„ tan-

„ tanta illi facilitas, & abundantia fuerit, ut non contra omnia semper, sicut „ Archesilas, disputarit; & tamen in omnibus rebus, quidquid ex utraque „ parte dici posset, expresserit. "

X. Summam aliam S. Thomas edidit contra Gentes, quæ, quam fuerit illius ingenium prodigiosum, luculenter prodit. Cum Gentiles Philosophi magno suo tempore in pretio Philosophiam Aristotelæam, nulloque in loco Scripturas sanctas, Patres, & Concilia haberent, sola Aristotelis Philosophia religionis nostræ dogmata adversus illos confirmare aggressus felici conatu est. In hoc præstantissimum opus hæc scribit Cardinalis Pallavicinus *Lib. VII. cap.* XIV. *in Hist. Concil. Trident.* „ Philosophiæ lumen triplici de causa maxime Theologiæ „ servit. Primo quia aliarum sectarum errores impugnat, qui per ipsum revin- „ cuntur. Deinde quia sophismata diluit christianæ fidei objecta, quasi absurda „ mysteria complectenti. Tertio quia aliarum cognitionum opulentiam compa- „ rat, quæ tamquam consecutiones deducuntur & ex fidei dogmatis, & ex na- „ turæ notionibus simul coniunctis.

„ Ad hæc tria commoda illis mirifice usus est laudatus S. Thomas, præsertim „ in *Summa contra Gentes*. Quod si ad hæc emolumenta consequenda, sibi, fuis- „ que ceu ducem selegit Aristotelem, tam putide, tam inique deluditur a Sua- „ vi, ut in eo potius incomparabilis ille Doctor de Ecclesia optime meritus ha- „ bendus sit.

„ Etenim par est animadvertere, postquam Deus fidem constituit per homines „ debiles, & vulgares, sed ab eo sapientia ac virtute divinitus corroboratos, quo „ in opere auctoris divinitas clarius elucerет: post ea, inquam, tempora voluisse „ ut doctrinæ præstantia in Ecclesia sua, tamquam in sede perpetua, conside- „ ret: idcirco per cunctas ætates viri scientia præclarissimi, iidem sacri Docto- „ res fuere. Iam vero contigit ut sub duodecimum circiter salutis nostræ sæcu- „ lum Arabum secta magnam sibi doctrinæ laudem adepta fuerit, qui Bæticæ „ præcipue imperantes, Cordubam in Athenas prope converterant, atque per A- „ verrois solertiam Aristotelis Philosophia caput erexerat, quæ diutius saltem in „ Occidentis provinciis vel sopita, vel sepulta iacuerat. Eam vero & ordinate „ & subtiliter explicantes, peripateticis rationibus refellebant, irridebantque fi- „ dei nostræ mysteria, quasi falsitatis convicta, eorumque asseclas, quasi cre- „ dulos ex inscientia.

„ His in Ecclesiam aggressionibus opposuit divina providentia S. Thomam, qui „ optime gnarus in quacumque regione dominari eam religionem quæ a viris „ sapientia supra ceteros conspicuis traditur, nullamque inter humanas doctrinas „ nactus, seu maiori habitam in honore, seu dignam, ut haberetur, quam Ari- „ stotelicam, in eam impensissimo studio operam dedit, atque illius Philosophi

„ li-

„ libros longe luculentius explicavit quam quicumque Arabum, atque Græco-
„ rum. Quapropter magna illius Philosophiæ notitia, nec minori sibi existima-
„ tione comparata, vividi ingenii vi, atque acumine in iisdem Aristotelis princi-
„ piis solutionem deduxit argumentorum, quæ non ab aliis modo, sed ab ipso
„ excusa fuerant, rectæ fidei dogmatis reluctantia. "

XI. Hinc colligas velim, quam vanissimi sint saperdæ non pauci, quod vitio S. Doctori vertant Philosophiæ rationes, & principia frequenter suis immiscuisse articulis. Quid, inquiunt, commercii inter religionis nostræ dogmata, & aristotelea theoremata? Quæ coniunctio lucis cum caligine, doctrinæ christianæ cum ethnica? Plures ipse sic delirantes audivi, & continuo versa alea e contrario argutare. Quid Patrum testimonia, quid Scripturarum oracula ingeris, ut usuras, ut contractus istos feneb*r*es, ut plurima alia vetita evincas? Expendendum, quid principia iuris naturæ dictent, quid ratio præscribat. Neque enim trunci homines sunt & statuæ. Sic in transversum aguntur, & secum pugnant scioli vani. Usum Philosophiæ in disciplinis theologicis tradendis modo damnant, modo probant, prout illorum interest; varioque humore exagitantur. Mirabilem rationis & fidei concordiam angelica perspicuitate patefacit S. Thomas. Et, quod ad eiusdem gloriam, & Ecclesiæ utilitatem magis conducit, id præstitit, dum temporis ratio postulabat. Superflua fortasse nunc forent plura in Aristotelis Philosophiam commentaria, at necessaria erant sæculo XIII. quo illa S. Thomas edidit. Rationum vero momenta a Metaphysica arcessita, quibus frequenter Angelicus suos aspergit articulos, opportuna semper sunt, utpote illa quæ foedus & harmoniam fidei cum recta ratione demonstrant. An non omnes qui recte sapiunt, unum luculentissimum fidei nostræ credibilitatis argumentum collocant in conformitate dogmatum nostrorum cum ratione? Et quia argumentum istud in universa S. Thomæ Theologia mirum in modum coruscat, lectorumque oculis continenter occurrit, idcirco censuris inuritur AQUINATIS Theologia? Immo hinc maiorem promeretur laudem, & splendidius eminet. Conticescant ergo, magnoque suffundantur pudore imperitissimi rabulæ, qui aliunde falsæ eruditionis fumum captare sibi nequeunt, quam ab ineptissimis censuris, quibus arrodere sapientum opera pertentant, & in Sole ipso *Aquinatis* maculas comminisci.

XII. Confirmat hæc omnia Melchior Cano *Lib. XII cap.* XII. „ D. Thomas ad-
„ versus Gentes Theologiæ negotium conficere ratione debuit: quia Scripturæ te-
„ stimonia apud eas vel secundo, vel nullo etiam loco sunt. At apud nos, qui
„ christianos discipulos instituimus, primas partes auctoritas habet, secundas ra-
„ tio. Quin & hunc disserendi ordinem tamquam naturæ nostræ consentaneum
„ magis Augustinus probat de mor. Eccl. cath. cap. II. quamvis Manichæis se se

„ attemperans, id agat interdum quod in disputando fatetur esse vitiosum. *Na-* „ *turæ*, inquit, *ordo ita se habet, ut cum aliquid discimus, rationem præcedat au-* „ *ctoritas: sed quoniam cum iis nobis res est qui omnia contra ordinem & sen-* „ *tiunt, & loquuntur, nihilque aliud maxime dicunt, nisi rationem prius esse* „ *reddendam, morem illis geram, & quod fateor in disputando vitiosum esse,* „ *suscipiam*: de ver. relig. cap. xxxiv. Quo exemplo Thomas ad eumdem mo- „ dum se gentibus accommodavit. nam in Summa Theologiæ auctoritas fere „ rationi præparat hominem; ratio deinceps ad intellectum cognitionemque per- „ ducit."

XIII. Aridum etiam stilum, incultamque dictionem Angelico Doctori barbatuli quidam, & delicatuli obiectant, qui illam ipsam optimæ dictionis formam, quam iactant, penitus ignorant. Dictio quippe, & stilus argumento quod illustratur, non argumentum, seu materies stilo inservire debet. Porro si argumenta & sublimia, & innumera, quæ S. Doctor tractat, prudens expenderit, non modo argumentationis robur, sed orationis quoque perspicuitatem admirabitur. Nullibi fere in tanta voluminum multitudine vel vox superflua. Si aliquem verborum delectum, & scholæ phrases excipias, atticus quidam nitor, & brevitas, quæ plurima complectitur, ubique emicant. Una veluti oculorum acie & veritatem quam inquiris, & quæ opponere contra eamdem sophistæ & fabulæ possunt, statim tenes. Hæc obiter in Principis Scholasticorum obsequium.

XIV. Theologia scholastica vera summopere utilis, & tantum non necessaria. Nam Theologia scholastica doctrinam divinam per sacras litteras, per Concilia, per Patrum volumina, per Pontificum decreta dispersam colligit, & collectam ordinate distribuit. Quis autem hic magnam non videt utilitatem a scholastica Theologia invectam? Pauci quippe sunt qui tanto & ingenio, & otio abundent, quo possint marte suo eamdem ex tot locis colligere, & distribuere. Si vero consideretur Scholastica, quatenus ex sacris litteris, traditionibus, Conciliis, & Patribus suas colligit conclusiones ad iusti ratiocinii normam, atque vi & ratione suas assertiones demonstrat, non utilis modo, verum etiam quodammodo necessaria dici potest.

XV. Auctoritas plurium Scholasticorum obruere, inquit Melchior Cano *Lib. VIII. cap. iv.* Theologum non debet; sed, si paucos viros graves secum habeat, aut evidentem rationem, poterit sane adversus plures stare. Si omnes Theologi aliquam gravis momenti doctrinam doceant, nemo absque summa temeritatis nota sustinere oppositum valet. Concordi vero omnium Scholasticorum sententiæ in fidei morumque materia obsistere, si hæresis non est, hæresi proximum est, inquit Melchior Cano. quem, si plura hoc de argumento cupis, consule.

C A-

CAPUT XII

De Theologia scholastico-casuistica. Utriusque abusus, & corruptelæ.

I. NON aliud inter Theologos scholasticos & casuistas discrimen est, nisi quod illi primam Theologiæ partem, in qua de Deo, ejusque attributis, de Trinitate, de Angelis, ceterisque christianæ religionis mysteriis agitur, illustrant, isti secundam Theologiæ partem exornant, in qua de vitiis, & virtutibus, de iure naturali, & positivo, de divinæ, & ecclesiasticæ legis mandatis disputatur. Istius secundæ partis digna tractatio longe difficilior priore est. Illa principia certa habet, & a contingentibus circumstantiis seiunctas conclusiones deducit. Hæc posterior principia similiter certa habet, sed eadem casibus contingentibus applicat. Utriusque partis Professores abusus plurimos in sacram scientiam invexerunt. Prioris partis corruptelas describit Melchior Cano *Lib. IX. cap. VII.* ubi hæc habet. „ Præclare cum eo agetur cui præceptor contigerit &
„ eruditus, & pius: qui cum certa ab incertis separet, tum variis quæstionibus
„ declinatis, utiles, ac necessarias seligat, doceatque discipulos esse quamdam
„ doctam, ut ita dicam, ignorantiam, sapientiusque esse quædam nescire quam
„ scire. Alterum enim est vitium, quod quidam nimis magnum studium, mul-
„ tamque operam in res obscuras atque difficiles conferant, easdemque non ne-
„ cessarias. Quo in genere multos etiam e nostris peccasse video, ut eas quo-
„ que quæstiones latissime persequerentur, quibus Porphyrius abstinuit, homo
„ impius, sed in hac re prudens tamen, ut Platonis, Aristotelisque discipulum
„ possis agnoscere, qui nec quicquam nisi opportunis & loco & tempore tra-
„ ctavere, nec quæstiones ullas persecuti sunt quæ juvenum ingenia obruerent,
„ non juvarent. Nostri autem Theologi, importunis vel locis, longa de his
„ oratione disserunt quæ non juvenes portare possunt, nec senes ferre. Quis
„ enim ferre possit disputationes illas *de universalibus, de nominum analogia, de*
„ *primo cognito, de principio individuationis* (sic enim inscribunt) *de distinctione*
„ *quantitatis a re quanta, de maximo & minimo, de infinito, de intensione & re-*
„ *missione, de proportionibus, & gradibus*, deque aliis hujusmodi sexcentis, quæ
„ ego etiam, cum nec essem ingenio nimis tardo, nec his intelligendis parum
„ temporis & diligentiæ adhibuissem, animo vel informare non poteram. Pude-
„ ret me dicere non intelligere, si ipsi intelligerent qui hæc tractarunt. Quid
„ vero illas nunc quæstiones referamus? *Num Deus materiam possit facere sine*
„ *forma, num plures Angelos ejusdem speciei condere, num continuum in omnes*
„ *suas partes dividere, num relationem a subiecto separare*, aliaque multo va-

„ niores, quas scribere hic nec libet, nec decet, ne qui in hunc forte locum in-
„ ciderint, ex quorumdam ingenio omnes scholæ Auctores æstiment.“

II. Si Melchior Cano vanissimas quæstiones, quas prioris generis *Scholastici* ad hominum ingenia torquenda commenti sunt, vellicavit: mea nunc interest opinionum portenta, & distinctiuncularum chimæras quas *Scholastico-casuistæ* fabricarunt, in medium promere. Verborum pugnæ, opinionum prælia sunt plurimæ disputationes quas *Scholastici speculativi* in primam Theologiæ partem magna animorum contentione hactenus invexerunt. At animarum prælia sunt paradoxa moralia quæ *Scholastici casuistæ* excogitarunt. Prioris generis futiles quæstiones mentem dumtaxat torquent: secundæ classis opiniunculæ corda corrumpunt, mores inquinant, animas in orcum detrudunt. Aliquod & nos distinctionum specimen exhibeamus *Scholæ casuisticæ*. Et primum sola *planta probabilistica* tot est distinctionum, & subdistinctionum multitudine circumsepta, ut vix eam recta aggredi valeamus. Paucas delibo. *Probabile*, *magis probabile*, *minus probabile*, *æque probabile*, *Probabilius*, *Probabilissimum*. *Probabilitas intrinseca*, *extrinseca*, *formalis*, *objectiva*: *in excessu modico*, *in excessu notabili*, *aut defectu modico*, *vel notabili probabilitatis*. *Probabilitas simultatis*, *simultas probabilitatis*. *Probabilitas vel ex ratione urgenti*, *forti*, *graviter*, *leviter*, *tenui*, *movente*; *vel ex auctoritate modernorum classicorum*, *vulgarium*. *Probabilitas immediata ex ratione mediata ex alia probabilitate*. *Probabilitas putativa*, *apparens*, *evidens*. *Probabilitas directa*, *reflexa*, *magis accedens*, *minus recedens a veritate*. *Speculativa*, *practica*, *practico-practica*. *Probabiliter probabilis*, *dubie probabilis*, *certo probabilis*. *Certe practice probabile*, *non certe practice probabile*, *præsumptive probabile*. *Generatim probabile*, *specificative*, *pro tali casu probabile*. *Certitudo probabilitatis*, *probabilitas certitudinis*. *Probabilitas directa ab ignorantia vincibili*, *invincibili*, *leviter*, *graviter culpabili*. *Probabilitas rigida*, *benigna*, *favens libertati contra legem*, *legi contra libertatem*. *Tuta sine culpa vel formali*, *vel materiali*, *cum periculo*, *sine periculo culpæ*, *immo cum merito*. *Hæc præcipienda*, *illa consulenda*, *hæc permittenda*.

III. Solus *Probabilismus* ejusmodi distinctionum satellitibus stipatus incedit. Hac se defendit militia contra hostes falsitatis latitantis sub talium involucro distinctionum. Hæc distinctionum caterva eludit omnes ferme damnatas ab Ecclesia theses, eludit luculentissima Scripturarum testimonia, ut in hoc Theologiæ cursu palam fiet. Quid, si opinionum portenta referrem quæ in qualibet Theologiæ moralis parte ediderunt? In solo tractatu de magno matrimonii sacramento tot absurdas excogitarunt opiniones circa modos, & corporum posituras, ut tam lutulentas, spurcas, nefandasque castæ aures non ferant. Monstrum dumtaxat pandam illud quod sub recensita distinctiuncularum turba ex insidiis erum-

erumpit, & universam morum integritatem pessumdat. Monstrum istud peccatum est philosophicum, quod, licet anathemate confixum ab Ecclesia sit, distinctionum beneficio adhuc consistit, serpit, grassatur. Nemo peccat, inquiunt Probabilistæ, nisi qui cognoscit esse peccatum. Quoniam nihil volitum, quin præcognitum. Necessaria itaque est advertentia actualis malitiæ, ut peccetur. Ecclesia damnavit dumtaxat, si quis asserat, actu de Deo non cogitantem peccare non posse: quia Dei ignoratio invincibilis non est. Minime autem proscriptum est docere, illum non peccare qui aut actu de hoc aut illo præcepto naturalis divinæque legis non cogitat, aut opinione probabili imbutus in concursu etiam probabilioris iudicat se non peccare. Siquidem *qui sequitur opinionem probabilem, nempe gravi aliqua ratione, vel auctoritate nixam, agit prudenter. Sed qui agit prudenter, non peccat. Ergo qui sequitur opinionem probabilem, non peccat*. Monstrum istud, suis recensitis distinctiunculis armatum, universam evertit morum Theologiam. Nam humanum ingenium in hoc lapsæ naturæ statu erroribus crassissimis & turpissimis obnoxium est. Nihil illi facilius quam probabilitatis reflexæ, aut directæ velo omnia quæ sibi placent, obtegere, dummodo in disputationem semel adducta sint. Vidimus Caramuelem, contra Fagnanum *probabilizantem*, atheistam in paradisum extollere. Et atheistas, sin *positivos*, saltem *negativos*, paradiso aptos fateantur oportet omnes illi qui ignorantiam Dei invincibilem defendunt.

IV. *Scholastici speculatores*, priorem Theologiæ partem excolentes, veluti in ublimiori arce constituti, de alto, & non absque supercilio respectant *Scholasticos Casuistas* secundæ Theologiæ parti dantes operam, veluti in humiliore loco positos. *Casuistas* illos vocant, velati vulgus Theologorum, homines scilicet retusi ingenii, & tenui suppellectili ornatos. Verum si *Scholastico-casuisticam* cum *Scholastico-speculatrice* conferamus, non minus acutulos se produnt illi quam isti. Alteram distinctionem capitalem *Scholastico-casuistæ* præ manibus continenter habent, qua peccatum in *mortale*, & *veniale* tribuunt. Ex Probabilismi armamentario bilances accipiunt, quibus malitiam ponderant. Ecquænam sunt bilances istæ? Probabilisticæ opiniones. Differentiam *mortale* inter & *veniale* crimen in hominum existimatione non raro collocant. Existimasti, te mortale perpetrasse flagitium: mortale est. Putasti, illud veniale fuisse: veniale est, aiunt & sæpe & plurimi. Verum sicuti regula honestatis non opinio humana, sed prima æterna Dei lex est, applicata per rectam rationem, ita regula distinctionis peccati mortalis a veniali non hominum opinio, sed maior aut minor dissonantia a recta ratione, & conformitate ad primam regulam. Verum de hac difficillima distinctione plura in loco.

V. Nunc cum Melchiore Cano videndum, cuius naturæ sit hæc sive *scholasti-*

co-speculativa, sive *scholastico-casuistica* facultas. Num theologica, an battologica, num Theologi, an Sophistæ & rabulæ nuncupandi utriusque classis tractatores? Ut mihi, quoad fieri potest, ab invidia caveam, verbis utar eiusdem Melchioris Cano *Lib. XII. cap.* v. ubi hæc habet. „ Quæstio igitur theologica, quoniam circa eam omnis Theologi versatur labor, quid sit, & quæ illius partes, in primis explicabimus . . . Ne vero quempiam fallat huius nominis ambiguitas, intelligendum est, quæstionem theologicam aliquando appellari pronuntiatum omne quod a Theologo quovis forte etiam & temere fuerit addubitatum. At si adeo late Theologiæ materiam, quæstionemque tendamus, quæstio theologica non iam ex natura huius facultatis, sed *ex hominum vel stultorum arbitrio* æstimabitur. Ita fiet ut in Theologiæ quæstionibus illas ponamus: *Num si forma aquæ per divinam potestatem a materia separetur, in materia, vel forma seorsum baptismus conficiatur? Num asinus baptismum possit bibere? Ceterasque his similes*, *quas studio brevitatis omitto*, ne fastidium stomacho lectoris faciam. Mihi profecto non est cordi stultas, & sine disciplina quæstiones, quas vitare Apostolus præcipit, in Theologiæ finibus comprehendere . . . . *Futilissimæ* scilicet *istæ quæstiones theologicæ* vocari nec debent, nec vero possunt, ut quæ ex principiis Theologiæ finiri nequeant, & solvi; atque adeo ne conclusiones quidem esse doctrinæ eius, sed indoctorum hominum commentitiæ chimæræ. Quam ergo intelligimus theologicam quæstionem? Opinor eam quæ plane ad rem facit, hoc est ad Theologiam spectat. Non autem spectant vanæ, ineptæ, noxiæ, sed solidæ, aptæ, commodæ. *Ego*, inquit, *sum Deus tuus docens te utilia*: Isa. XLVIII. Theologia ergo, quæ Dei nimirum doctrina est, nullo modo inutilia colligit. Quin super fidei fundamentum, quod ab Apostolis est positum, aurum, argentum, lapides pretiosos superædificat. Nam qui ligna, fenum, & stipulam, ii non hoc ex Theologia, sed ex errore faciunt. Maneat igitur, eam esse proprie theologicam conclusionem quæ ex Theologiæ principiis, ut effecta e causis suis, orietur. Unde illud consectarium est, nullam Theologiæ quæstionem existimandam quæ non possit ad eiusmodi initia referri, exque iis apte & congruenter argumentando definiri. Quamquam sint quæstiones quasi appendices, quas, quoniam gratia explicandi illas quæ vere & proprie theologicæ sunt, apposite, & graviter adiunguntur, iure quodam vel similitudinis, vel propinquitatis, vel etiam ordinis, theologicas itidem haud absurde appellaveris. “

VI. Heinc habes a Theologorum censu eiectos tum *Scholastico-speculativos*, qui primam Theologiæ partem futilissimarum quæstionum farragine onerant, tum illos *Scholastico-casuistas* qui in christianam morum doctrinam quæstiones ingerunt non modo vanas, & inutiles, ut primi, verum etiam perniciosas, & morum inte-

te-

tegritati exitiales. A Theologorum cathalogo utriusque classis, illos reiice qui Academicorum more in utramque partem disputant, & contrarias opiniones æque honestas defendunt, vanas multiplicant quæstiones, & per vias directe oppositas vi commentitiæ probabilitatis te in cælum ducere fallacissime contendunt. Non est ergo quod Scholastici sibi *Theologi* nomen usurpent supra Casuistas, dum iuxta illi, ac isti, non Dei doctrinam, quæ aut in fide, aut in moribus homines imbuat, sed commentitias hominum opiniones in christianam Theologiam damno summo intrudunt.

CAPUT XIII.

Qui nomine Casuistarum veniant. Omnes ne reiiciendi? Qui præferri ceteris debeant.

Quoniam frequenter hoc in opere Casuistarum mentio occurrit, operæ pretium existimavi explicare qui inter Casuistas collocandi, quinam præferendi. Sed antequam, quid ipse sentiam, patefacio, lubet aliorum referre placita, præsertim P. Francolini, & P. Zaccaria, qui opera P. *La-Croix* commentatoris *Busembau* amplificavit.

§. I.

Nobilis Casuistarum natio, quam ex Abelly *perbibet* P. Francolinus.

I. P. Balthassar Francolinus *Lib. III. de pænit. discipl. cap.* VII. *§.* 25. hæc ex Abelly scribit *num.* 5. „ Ostendit facultatem moralem esse antiquissi„mam, & primum Casuistam fuisse *Moysem*. Casuistas in lege nova fuisse *Apo„stolos*, deinde qui ipsis successere, Episcopos, solitos aliquando ad conservan„dam unitatem, & ad conciliandam suis sententiis auctoritatem consulere sum„mum Pontificem: aucto vero fidelium numero demandatum ab Episcopis fuis„se id munus expediendi casus conscientiæ Presbyteris doctoribus suarum Ec„clesiarum Pœnitentiariis . . . observat, & monet, a prædictis censoribus, qui „redarguunt Casuistas, redargui multos viros sanctos, in album Divorum ab „Ecclesia relatos, qui fuere Casuistæ, nimirum D. Thomam . . . S. Bonaventu„ram . . . S. Antoninum . . . S. Raymundum &c.

„ Hic observare (subdit ipse Francolinus) mihi liceat, hos quos recenset Au„ctor, aliosque plures, quos recensere poterat viros sanctissimos, eosdemque Ca„suistas, aut homines privatos fuisse, aut casus conscientiæ resolvisse, antequam „ad infulas eveherentur, aut essent declarati Doctores Ecclesiæ, aut a Pontifi-

„ cibus huic muneri destinati. Non igitur dedecet privatos Doctores, ut inscite „ garriunt aliqui, quæstionibus dubiisque moralibus respondere.“

II. Acutus Caramuel, ut adverti *Tom. I. hist. Probabilismi & Rigorismi diss. 1. cap. 11.* in suo *Apologem.* originem Probabilismi repetit a mundi creatione, & inter Angelos in cælo natum Probabilismum contendit. Terillus Hierosolymis tempore Christi Domini prodiisse Probabilismum docet. Quid ergo mirum, si *Abelly*, & Francolinus Casuistas efficiant *Moysem*, *Apostolos*, & successores Episcopos, ac tandem S. Thomam, S. Bonaventuram, S. Raymundum, S. Antoninum, atque adeo omnes Ecclesiæ Doctores, quorum discipuli fuere illi? Si casuisticæ facultatis nomine usum cogitandi, discurrendi aut modo scientifico, aut probabili intelligis, non modo Moyses, sed Adam ipse cum omnibus posteris Casuista fuit: semper enim homines ab orbe condito per regulas aut certas, aut probabiles, & suas, & aliorum conscientias direxerunt. Hoc igitur in sensu omnes homines Casuistæ fuere. Verum Casuistarum nomine peculiarem classem Theologi intelligunt.

III. P. Franciscus Antonius Zaccaria in suo Supplemento ad P. La-Croix *pag. 4.* Casuistas tribuit in partes duas his verbis. „ Ac primum *aio*, Casuistas veluti „ in classes dispertiendos esse: quarum altera grandium voluminum Scriptores „ complectitur, *Suarios*, *Vasquios*, *Laymanos*, *Bonacinas*, *Dianas*, *Sporerios*: Sum„ mistas altera, & compendiorum auctores, quos inter Busembaum .... Quod „ autem ad primos illos Casuistas spectat qui pluribus voluminibus Theologiam „ moralem complexi sunt .... oculis careat oportet qui Patres ab illis negle„ ctos queratur. *In his enim frequentius nihil quam aut Patrum testimonia de„ scribere, aut locos indicare, ubi de hac, illave re loquantur Patres. Et ve„ ro si* (Suarez, Vasquez, Valentia, Becanus excipiuntur) *Gobatus*, *Fagundius*, „ *Sanchez* singulis locis, ubi Patres consulendos monent, eorumque libros ad„ notant, horum testimonia verbatim addidissent, futurum censeo ut longe ex„ plicatior in istorum voluminibus Patrum auctoritas prodiret quam in *Natalis* „ *Alexandri*, Gennetti, Pontasii, Besombii, & ceterorum libris. Illud etiam for„ tassis pateret, quanti horum interfuerit Casuistas ludibrio exponere, *ne scilicet* „ *turpes plagiarios se se omnium obtutibus proderent. Nimirum Casuistarum scri„ nia compilasse magnos istos Theologiæ e Patribus ductæ prædicatores, atque ma„ gistros, tam certum est quam quod maxime.*“

IV. Si dixerimus hæc non ab eruditis Theologis omnibus modo, sed vel ab ipsis inferioris classis Moralistis improbari, a vero ne aberrabimus? Plura simul disparata infarcit Auctor. Iniuria summa detrudit e primo Theologorum subsellio in infimam Casuistarum classem doctissimos PP. Suarez, Vasquez, Valentiam, Becanum. Hos fuisse in Patribus versatissimos, demens foret, si quis negaret.

Pa-

Patrum doctrinam allegarunt isti larga manu ad confirmanda dogmata catholica adversus heterodoxos, & ad controversias theologicas dirimendas, quæ in scholis inter Theologos, non Casuistas, agitantur. Cum primus eorum scopus non fuerit Casuistas agere: ideo nec isti adeo frequenter e Patrum doctrina casuum conscientiæ resolutiones derivant. Vasquez præsertim in Patribus se versatum prodit; sed ab ipsorum quoque doctrina interdum recedere religioni sibi non vertit. Hos ego Theologos doctissimos, a P. Zaccaria detrusos in postremam Casuistarum aciem, erectos volo in primam Theologorum classem, in qua semper refulsere. Distinctionem Theologos inter & Casuistas infra dabo.

V. Ad Casuistas ergo venio *grandium voluminum*, *Laymanos*, *Bonacinas*, *Dianas*, *Sporerios*, *Gobatos*, *Sanchezios*, citatos a P. Zaccaria, atque adeo ad *Caramueles*, *Castropalaos*, *Escobarios*, *Tamburinos*, *Leandros*, ceterosque *grandium voluminum* parentes. In istorum voluminibus, inquit P. Zaccaria, Patrum auctoritas explicatior prodiret, si verbatim testimonia Patrum quos citant, transcripta essent, quam in Natalis Alexandri, Genetti, Pontasii, & ceterorum libris. Subdit Natalem Alexandrum, Genettum, Pontasium, atque adeo Merbesium, ceterosque sanioris christianæ Moralis assertores *ludibrio exponere Casuistas, ne scilicet turpes plagiarios se se omnium obtutibus proderent. Nimirum Casuistarum scriptis compilasse magnos istos Theologiæ e Patribus ductæ prædicatores atque Magistros, tam certum est quam quod maxime.* Hæc rescripsi, non ut refellerem, sed ut lectorum obtutibus illa exhiberem. Nos enim mitissimos esse oportet pro veritate pugnantes, illo ipso tempore quo adversarii, pro laxiore Ethices decertantes, eruditis, & supra fortunæ ictum constitutis Theologis, & quidem magni nominis, liberrime insultant.

VI. Quid, si in vivis esset supremus ille, ut cum Cardinali Pallavicino loquar, elapsi sæculi Theologus P. Michael Elizalde Soc. Iesu? Ipse toties clamat, præsertim, ut alias adnotavi, *III. Part. Lib. VIII. quæst.* VIII. *§. 8. pag.* 190. „ Hæc „ sit nostra brevissima & æquissima responsio, cum his scilicet libris (Casuista„ rum) id faciendum esse quod per ipsos, eorumque Auctores cum sanctis Pa„ tribus, Doctoribusque Ecclesiæ factum est: quod item factum est cum Pro„ phetis, cum Evangelio, cum Apostolis . . . . Iacuit diu *Augustinus* in foro „ conscientiarum regendarum . . . . tantumdem saltem iaceat *Diana*, & ad fo„ rum eius loco redeat Augustinus. Si vel Ambrosium, vel Caramuelem vive„ re oportet, quis non Ambrosium præhabeat? Si populi vel ex Chrysostomo, „ & Gregorio, vel ex *Tamburino*, & *Escobario* regendi sint, si vita fidelibus „ ex alterutris instituenda, quis eos non præferat quos Doctores vitæ nostræ „ Ecclesia sancta mater & magistra nostra nobis porrexit? *Hæc clara sunt, nul„ li iniuriam facimus: & si persecutionem propter iustitiam patimur, beati* „ *Do-*

„ *Domine habebimur.* " Plura huc pertinentia alibi ex sapientissimo isto Iesuita transcripsi.

VII. Quid ad hæc eruditus La-Croixii Commentator? Elizalda cum Ven. Bellarmino, Gonzalez, Muniessa, Comitolo, Camargo, fuit Tutiorista, inquiet cum P. Sanvitali. Ita ne vero? P. Antonius Terillus non est forte inter primores Probabilistas, immo princeps Probabilismi reflexi? Porro iste P. Antonius Terillus *in præfat. ad tract. de consc. probab.* hæc inter plurima suo loco referenda scribit. *Innumerabiles sunt qui a 30. annis, summis casuum, rerumque moralium tractatibus bibliothecas impleverunt. Quid autem facerent, ut ad famam, quam aucupabantur, pervenirent? Non satis illis visum est, si ab aliis dicta, novo ordine, novaque methodo, & ad legentium captum faciliori digesta (quod tamen laude dignum fuisset) vulgarent. Ergo ad nova promenda animosiores effecti in opiniones laxiores oculos animumque coniecerunt, gnari eas præ omnibus rudiori legentium vulgo mirum placituras. Verum ne propter apertam ab UNANIMI ANTIQUORUM opinione defectionem temeritatis arguerentur, coeperunt rationes aliquas excogitare quibus & suum a maiorum doctrina recessum honestarent, & apud imperitum vulgus de suæ sententiæ veritate plausum aliquem obtinerent . . . Immo incredibile non est eos subtili SATANAE INSINUATIONE deceptos, sub humanitatis cuiusdam lenocinio, mutuique honoris specie, quibusvis aliorum dictis probabilitatem ideo attribuisse, ut quam ipsi prærogativam prioribus ultro dedissent, eam ipsis posteriores non inviderent.*

VIII. Oro eruditum P. Zaccaria ut unum ex Antiprobabilistis designet qui tam severa ferula exceperit, & tam immani ludibrio exposuerit Casuistas, & quidem *innumerabiles*. Ausim dicere, vix Paschalem adeo aperte maledixisse Casuistis. Edisserat, quinam sint isti innumerabiles qui laxius scripsere. Sed quæro, an inter ceteros laxius non scripserint Dianæ, Bonacinæ, Caramueles, Escobarii, Tamburini, Sanctii, & Sanchezii? Ad hæc quæsita perspicuum responsum optarem ab erudito Commentatore. Plura alia huiusce Auctoris venusta placita, quæ habet non modo in hoc Supplemento *P. La-Croix*, sed etiam in aliis opusculis, alibi ad æquissimas critices leges expendam.

§ II.

Qui sint inter Casuistas collocandi: num omnes reiiciendi: qui præferendi.

I. THeologos tribui in classes duas, Scholasticorum, & Casuistarum, (ut nunc omittam Dogmaticos, & Polemicos) vel penes ipsum vulgus notum est. In omnibus sacris Ordinibus, Universitatibus, Academiis, alii sunt Lectores Theo-

lo-

logiæ scholasticæ, dogmaticæ, & casuisticæ. Legendæ Theologiæ morali communiter destinantur, ut toties lamentatur P. Elizalde, qui docendæ Logicæ Aristoteleæ vix idonei reputantur. Quid frequentius in Theologorum libris occurrit, cum de re morali disputandum est, quam similia: *Sed hæc ad Casuistas*? Hinc patet, quam contra communem existimationem scripserint Abelly, Francolinus, & Zaccaria, qui inter Casuistas collocarunt Moysem, Apostolos, Patres, SS. Thomam, Bonaventuram, Suarez, Vasquez, Becanum &c.

II. Qui ergo inter Casuistas numerandi? Illi quorum opera inscribuntur, *Theologia moralis*, *Tractatus moralis*, *Summa moralis*, *Casus morales* &c. *Alphabetarium morale*, *Dictionarium morale* &c. Illos ego inter Casuistas recenseo qui post infelicem Probabilismi ortum ex instituto de Theologia morum scripserunt, ut sunt inter ceteros Lopez, Sanchez, Castropalaus, Filliucius, Bonacina, Diana, Caramuel, Escobar, Leander, Tamburinus, Sporer, La-Cruz, Reginaldus, Baunius, Salmanticenses morales, Antonius a Spiritu sancto, VVigandt, La-Croix, Viva, & mille alii, quos brevitatis studio prætereo.

III. Numquid omnes reiiciendi? Absit. Immo nemo unus. Illi ipsi qui laxiores, & damnatas opiniones docuerunt, plura utilia habere possunt. Illud solum addo, caute & attente legendos esse, videndumque, utrum doctrinam doceant Scripturis sanctis, Patribus, & Conciliis consentaneam, ut alibi fusius explicatum est. Summa vigilantia legendi potissimum sunt qui Theologiam moralem docent iuxta novum opinandi modum, ab Alexandro VII. declaratum alienum a simplicitate evangelica, & a doctrina Patrum, atque a Conventu Cleri Gallicani damnatum.

IV. Quinam ergo præferendi? Paulus Comitolus, Gabriel Antoine, Merbesius, Gennetus, Pontasius, Besombes, Natalis Alexander. Alii dicent Viva, La-Croix, Busembau, Tamburinum. Quisque abundet in suo sensu. Una est via, & quidem arcta & angusta, quæ ducit ad vitam. Lata & spatiosa ad perditionem. Priores, quos nunc indicavi, ducunt Christianos per viam arctam, posteriores per contrariam. Nam quod duæ istæ Theologorum classes doceant oppositas doctrinas, nemo vel in dubium revocat. Veritas autem manifesta est, inter duas vias *arctam*, & *latam* a Christo indicatas, non dari mediam ab humana mente confictam. Et ad hoc quod attinet, plusquam satis.

CAPUT XIV.

De iuris canonici necessitate, & auctoritate.

I. MOrum Theologia adiunctam necessario habet iuris canonici peritiam. Vide quæ de iuris istius origine, progressu, & auctoritate scribo *Tom. VI. Theo-*

Theolog Christ. Pauca hic delibabo. Melchior Cano *Lib. VIII. cap.* vi. inquit. Si a Theologis animarum cura non est aliena, sed potius animas regere eorum quasi peculiare munus est, proculdubio canonici iuris scientia illis est necessaria. Porro animas regere, fideles in doctrina sana exhortari nequaquam possumus, iuris canonici scientia destituti. Siquidem non modo divinas leges in Scriptura sancta contentas, verum etiam ecclesiasticas docere populum Theologi debent. Quomodo autem, si has illi ignorant leges, easdem exponere populo valent? Atqui scire eiusmodi leges nequeunt, si canones ignorant. Ergo canonum scientia Theologis, seu morum magistris necessaria est. Quamobrem Cardinalis Turrecremata in proœmio Decreti, ut Cano advertit, docet, morum doctrinam in specie secundum gradus singulos, & ordines officiorum Ecclesiæ sine iuris ecclesiastici cognitione haberi non posse. Morales autem sermones absoluti esse nequeunt, si generatim, & non speciatim habeantur, ut subdit idem Cano, auctoritate ipsius Aristotelis in Ethicis allegata. Hoc ipsum confirmat Concilium Lateranense sub Innocentio III. in cap. *Quia Nonnullis* de Magistris, ubi præcipit ut Theologus in Ecclesia cathedrali ad docendum constitutus Sacerdotes doceat in sacra pagina, & in his præsertim informet quæ ad animarum curam spectare noscuntur. In canonibus autem plurima sunt instituta quæ ad curam animarum attinent. Nequit igitur canones Theologus ignorare.

II. Accedit quod Theologorum præcipue moralium munus est confessiones sacramentales audire, pœnitentias iniungere. Sed eiusmodi præstare nequeunt iuris peritia destituti. Necessaria ergo iisdem est canonum scientia. Melchior Cano iure reprehendit Caietanum, tot alioquin titulis suspiciendum, quod in Sum. verb. *Confessoris necessaria* &c. doceat, pœnitentes excommunicationibus, suspensionibus, irregularitatibus, aliisque pœnis gravatos, remittendos ad Iurisperitos, ne Confessor ipse alterius facultatis onere prægravetur. Fieri quippe hoc sine magnis incommodis minime potest. Nam feminæ interdum in eiusmodi pœnas incurrunt, quas pro conscientiæ remedio Iurisperitorum domos adire absurdum est, & muliebri verecundiæ valde indecorum. Deinde, inquit Cano, cum Iurisperiti scientiam & verba locare soleant, ad confessionis sacramentum non erit accessus, nisi prius pecunia data. Quid quod homines vel ipsi Sacerdoti crimina sua detegere non parum erubescunt & verentur? Si vero ad Iurisperitos quoque remittantur, sacramenti istius onus gravius efficietur quam ut ferri ab infirmis possit. Præterea nullæ caussæ frequentius ad Theologum & Confessorem referuntur quam matrimoniales. Dirimere istas ille nequit, canonibus ignoratis. Innumera sunt alia incommoda & absurda quæ canonum ignorationem consequuntur. Necessaria igitur Theologis est, & magno usui futura canonum scientia. Utinam Confessores, missis tot Casuistarum voluminibus, librum Decretalium revolverent, in quo agitur de

de baptismo, de sacra unctione, de pœnitentia, de celebratione Missarum, de matrimonio, de ordinibus, & de ceteris sacramentis, de irregularitate, suspensione, excommunicatione, interdicto, pœnisque similibus, de simonia, periurio, aliisque criminibus. Quæ si Theologus ignoret, suo erit officio ineptus.

III. Ad auctoritatem iuris canonici quod attinet, paucis rem expediam. In his quæ fidem spectant, Theologus Canonistarum suffragiis non eget, sed his in controversiis Canonistæ Theologos consulunt. Similiter in iis quæ ad mores pertinent per iura divina, aut naturalia regendos, Theologorum auctoritas prævalet Canonistarum placitis. Ius enim naturale, & divinum Theologorum est interpretari, & exponere. Duo quippe iura ista in Scriptura sancta continentur. Ad Theologos autem pertinet divinas exponere Scripturas, legesque in eisdem contentas. Canonistæ autem potissimum in iure humano ecclesiastico occupantur. Quapropter in controversiis de ecclesiasticis legibus auctoritas Canonistarum præferenda est Theologorum sententiæ. Res seipsa patet. In quaibet facultate eiusdem periti consulendi sunt. Sed quæ ecclesiasticis legibus præscribuntur, in iure canonico continentur. Ergo istius iuris professores ceteris omnibus qui hanc facultatem non profitentur, anteponendi sunt. Si plura alia de iure canonico cupis, lege *cit. Tom. VI. Theol. Christ.*

CAPUT XV.

De tribus reliquis Theologiæ christianæ locis, nempe de Historia, Philosophia, & ratione naturali.

I. HOc uno capite tria postrema loca comprehendo. Quam sit Theologo historia sacra utilis, colligere quisque inde valet quod Ecclesia per plura annorum millia non aliter fere quam per traditionem gubernata fuerit. Nam ab orbe condito usque ad Moysen absque scriptura, per solam rerum divinitus gestarum oralem narrationem instruebantur fideles. Quæ historia, cum litteris consignata non fuerit, traditio nuncupatur, qua parentes suis filiis, & isti successoribus narrabant legem & mirabilia Dei, quæ aut suis oculis viderant, aut a parentibus audierant. Adam, quæ doctus a Deo fuit, tradidit immensæ gentium multitudini, quæ terram repleverat. Noe filios suos imbuit, idemque præstitit Abraham. Moyses, Deo inspirante, traditiones, a Patriarchis sanctis ore acceptas, collectas litteris Dei iussu prodidit. Et sicut ab Adamo usque ad Moysen, ita a Moyse usque ad Christum per traditiones, & sacras historias scripto exaratas religio divina conservata est. Postremo quid aliud fuit Apostolorum prædicatio quam eorum quæ a Christo audierant, enarratio? quæ postea & dicta, & gesta in novum testamentum redacta sunt. In hoc describitur Christi Iesu conceptio, nativitas, vita,

ta, sermones, prodigia, miracula, mors, resurrectio, ascensio in cælum, Apostolorum prædicatio, Gentilium conversio, & Christi regni constitutio per universum orbem.

II. Quamvis plurima quæ ad religionem attinent, ostendi ratiocinio possint, nempe Deum esse mundi creatorem, providum, gubernatorem, & unicum supremumque omnium moderatorem, animam esse spiritualem, atque adeo immortalem: tamen non omnes ratiocinii vim, qua hæc demonstrantur, tenere idonei sunt. Quamobrem Deus, qui humanam novit imbecillitatem, iis usus est in suæ religionis doctrina suadenda argumentis quæ omnium intelligentiæ, & sensibus exposita reperiuntur. Ejusmodi sunt mundi creatio, peccatum primi hominis, diluvium, prodigia, & portenta tum in Aegypto, tum ex Aegypto regressu in promissionis terram per mare Rubrum, & desertum, Christi nativitas, miracula, prædicatio Apostolorum, Gentiles fidem suscipientes, Crucis exaltatio, ejusque adoratio ab illis præstita qui prius illam loco infamiæ habebant. Et ne hæc stupenda miracula in dubii suspicionem revocare quis posset, novis miraculis antiqua confirmata sunt. Nonne hodiedum per historiam vera, & apostolica Ecclesia dignoscitur, & secernitur a spuriis & adulteris? Et reipsa SS. Ecclesiæ Patres methodum historicam in rudium instructione servarunt. Legas velim S. Augustini librum de *catechizandis rudibus*, ubi sub tractatus finem totius religionis nostræ epitomen, variis observationibus intermixtam, invenies. Verum de hoc jam egimus supra, dum necessitatem sacrarum traditionum ostendimus.

III. Nihil, ut mea minima præfert opinio, secundum Scripturas sanctas, validius ad formandam Ethices christianæ nativam imaginem conducit quam Sanctorum acta; quoniam, inquit *Lib. de mendac. cap.* XV S. Augustinus, si quid obscurum, si quid ambiguum in Scripturis sanctis occurrit, luculentissimis sanctorum hominum exemplis manifestatur. *Divinæ Scripturæ non solum præcepta continent, sed etiam vitam, moresque Sanctorum, ut si forte occultum est, quemadmodum accipiendum sit quod præcipitur, vel consulitur, in factis justorum intelligatur*. Tritum illud proverbium, exempla magis quam verba movere, hic præcipue locum habet. Siquidem cum sublimem divinamque doctrinam & præceptiones, quas in Evangelio suo Christus Dominus pro morum reformatione, & institutione nobis dedit, serio meditamur, tremit & contremiscit imbecillitas humana. Impares vires nostras ad tantum ferendum jugum reputamus. Verum enimvero, cum homines cujusque ætatis, senes & juvenes, cum infirmioris sexus mulierculas, & virgunculas mores suos ad hanc excelsam evangelicæ moralis amussim conformasse spectamus, tum ignaviæ & socordiæ nostræ pudore tacti animum erigimus, & ad illorum premenda vestigia accendimur, & veluti adjectis calcaribus incitamur, atque urgemur.

IV. Seligenda dumtaxat sincera Sanctorum acta sunt a probatis Auctoribus scri-

ptis

ptis consignata. Recordari enim opportune existimo monitum Melchioris CANO *Lib. II. de loc. theolog. cap.* VI. ubi hæc habet. *Dolenter hoc dico potius quam contumeliose, multo a Laertio severius vitas Philosophorum scriptas quam a Christianis vitas Sanctorum; longeque incorruptius, & integrius Suetonium res Cæsarum exposuisse quam exposuerint Catholici, non res dico Imperatorum, sed Martyrum, Virginum, & Confessorum. Illi enim in probis aut Philosophis, aut Principibus nec vitia, nec suspiciones vitiorum tacent, in improbis vero etiam colores virtutum produnt. Nostri autem plerique vel affectibus inserviunt, vel de industria quoque ita multa confingunt, ut eorum me nimirum non solum pudeat, sed etiam tædeat.*

V. Hæc *Cani* censura cautiores effecit posteriores Scriptores qui Sanctorum gesta describunt. Unam ego præ ceteris legendam propono lectoribus meis ecclesiasticam historiam Reverendissimi P. Augustini ORSI sacri Palatii Magistri, qui septem iam volumina in lucem emisit tanto eruditorum plausu suscepta, ut quadriennio tertium iam edita sint. Missis huiusce aurei operis dotibus, quæ criticæ, & chronologiæ leges ad amussim servatas, eruditionisque selectam copiam spectant, unam tantum in transcursu patefaciam. Hæc autem est orationis maiestas, quæ rerum granditati respondet, uberrima eloquentiæ vis, quæ animos legentium penetrat, allicit, movet, suaviter illabitur, & pro rerum diversitate irruit, atque secum abripit lectores. Quæ ipse expertus sum, & in dies experior, sincere fateor. Cum sanctorum Martyrum utriusque sexus heroica gesta vividis nativisque coloribus depicta a celeberrimo Historico contemplor, talia mecum ipse reputo. Ecce. Qui heri dæmonia ut numina colebant, qui saxis, & brutis thus adolebant, qui in omnium vitiorum cœno volutabantur, christianæ fidei luce perfusi continuo illecebras mundi, idololatriæ præstigia, pravas cum lacte haustas consuetudines execrati sunt: carnem sensusque exagitant, divitiarum privationem, uxorum separationem, bonorum omnium proscriptionem, exilia, carceres invicto sustinent animo, tyrannos adeunt, fidem Christi profitentes eculea ascendunt, carnifices derident, & atrociora quæ excogitare potuit sæva hominum crudelitas tormenta libentissimo animo exultabundi patiuntur. Quis Christianorum talia legens non sibimetipsi improperat? Quid? Ego fidei christianæ lacte innutritus, quotidiano sacramentorum epulo cælesti altus, & saginatus, tot divini verbi prædicationibus, adhortationibusque excitatus adeo languidum in evangelicæ legis observantia, adeo inconstantem, & veluti fluctuantem animum sentio, adeo mundi illecebris addictus, tam vehementer amore deliciarum, voluptatum, divitiarum, honorum, dignitatum accendor? Quid, dum Confessorum, Virginumque martyria ieiuniorum, patientiæ, penuriæ, afflictionum lego, illorumque heroica universæ vitæ officia, & gesta meditor! Lege igitur, christiane lector, quam tibi ecclesiasticam propono historiam, lege & alias Martyrum, & Confessorum, meditare

San-

Sanctorum acta, in quibus Moralis christiana executionis penicillo expressa resplendet. Hinc doctrina evangelica ex una parte; illinc ex altera Sanctorum gesta ita obsident cor humanum, ita permovent, & urgent, ut celerem te strenuumque efficiant in via mandatorum Domini. In ecclesiastica historia, cujuscumque conditionis, ætatis, & status, sanctos viros, Clericos, & laicos, Episcopos, Monachos, Eremitas, Reges, mercatores, opifices, agricolas, milites imitandos invenies, & Moralem evangelicam quæ tuum statum spectat, operibus depictam intueberis. Plura dicenda forent, nisi præstituta brevitas impediret.

VI. Paucis nunc explicare convenit historiæ humanæ commodum, & utilitatem in Theologia tradenda. Melchior Cano *Lib. XI. cap.* 11. testatur, omnes viros doctos in hoc consentire, rudes omnes esse Theologos illos in quorum lucubrationibus muta historia est. Multa enim e thesauris suis historia suppeditat, quibus si careamus, & in Theologia, & in quacumque ferme alia facultate inopes sæpenumero, & indocti reperiemur, inquit totidem verbis Melchior Cano. Historiæ autem humanæ nomine non Ecclesiasticam modo intelligimus, verum etiam profanam. Errores manifestos, in quos lapsi sunt Scriptores, alioqui graves, ob historiæ profanæ ignorationem, ob oculos Cano perhibet. Sat sit transcribere quæ S. Augustinus *Lib. II. de doctr. christ. cap.* XXVIII. observat. *Quidquid igitur de ordine temporum transactorum indicat ea quæ appellatur historia, plurimum nos adjuvat ad sanctos libros intelligendos, etiamsi præter Ecclesiam puerili eruditione discatur. Nam & per Olimpiades, & per Consulum nomina multa sæpe quæruntur a nobis, & ignorantia Consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, nonnullos coegit errare, ut putarent quadraginta sex annorum ætate passum esse Dominum, quia per tot annos ædificatum esse templum dictum est a Judæis, quod imaginem dominici corporis habebat . . . De utilitate autem historiæ, ut omittam Græcos, quantam noster Ambrosius quæstionem solvit, calumniantibus Platonis lectoribus, & dilectoribus, qui dicere ausi sunt, omnes Domini nostri Iesu Christi sententias, quas mirari, & prædicare coguntur, de Platonis libris eum didicisse, quando longe ante humanum adventum Domini Platonem fuisse negari non potest. Nonne memoratus Episcopus, considerata historia gentium, cum Platonem reperisset Hieremiæ Prophetæ temporibus profectum fuisse in Aegyptum, ubi tunc ille Propheta erat, probabilius esse ostendit quod Plato potius nostris litteris per Hieremiam fuerit imbutus, ut illa posset docere, vel scribere quæ jure laudantur? Ante litteras enim gentis Hebræorum, in qua unius Dei cultus emicuit, ex qua secundum carnem venit Dominus noster, nec ipse quidem Pythagoras fuit, a cujus posteris Platonem Theologiam didicisse isti asserunt. Ita consideratis temporibus fit multo credibilius, istos potius de litteris nostris habuisse quæcumque bona, & vera dixerunt, quam de Platonis Dominum nostrum Jesum Christum; quod dementissimum est credere.*

VII.

VII. Iam vero regulas quasdam indicemus quas in legenda Historia servandas assignant docti eruditique viri. *Regula* I. in historiarum delectu. Spectanda in primis est Scriptoris integritas, & Honestas. Animadvertendum, quo tempore Historicus vixerit, num ea narret quæ ipse oculis vidit, aut suo tempore contigerunt. Si enim viri probi narrent, aut quæ ipsi suis viderunt oculis, aut quæ ab illis qui reipsa viderunt, audiere, nemo prudens iisdem denegare fidem iure valet. Immo vel ipsi ethnici Historici mendacii accusari nequeunt, nisi argumenta, quibus mendaces probentur, occurrant. Plura scribunt Iulius Cæsar, Salustius, Svetonius, Tacitus, Plutarchus quæ aut ipsi spectarunt, aut ab oculatis testibus acceperunt. Si quis pro ingenio fidem istis adhibere recusaret, dementiæ notam non evaderet. Quam regulam confirmat Melchior Cano *Lib. XI. cap.* VI. „ Quæ omnino res locum habet, cum „ quæ narrant Historici, ea vel ipsi se vidisse testantur, vel ab his qui viderunt, „ accepisse. Qualia sunt pleraque in epistolis Cypriani, Ambrosii, Hieronymi, „ Augustini, in libris quoque huius de *Civitate Dei*, in Dialogis Gregorii, bre„ viter in omnibus fere Doctorum Ecclesiæ probatissimorum scriptis, in quibus „ mendacium suspicari, quod ad memoriam sempiternam transferre illi scribendo „ voluerint, piaculum est. “

VIII. *Regula* II. Historiæ quæ certo Auctore carent, aut Auctorem præferunt obscurum, ut suspectæ habendæ sunt. Immo licet Auctorem certum, & praeclarum prodant, non continuo, critice nulla adhibita, tali Auctori adiudicandæ sunt. Quo in errore, inquit Cano *loc. cit.* olim non vulgus solum, sed Gratianus etiam versatus est, ut librorum deceptus indicibus, crederet omnia quæ Hieronymi, & Augustini nominibus scripta erant, Hieronymi, & Augustini vere etiam esse. Sic librum qui de vitis Patrum inscriptus est, Hieronymi nomine vulgus circumferebat; cum paucissimas tamen Patrum vitas ille scripserit. Has vitas ipse Gelasius Papa Hieronymo abiudicat.

IX. *Regula* III. Historiæ non propterea reiiciendæ absolute sunt, quod aliquam falsam narrationem contineant; sed *quod bonum est tenete*. Si enim, inquit ibidem Cano, ex quibusdam fictis falsisque narrationibus historias gentium æstimemus; nulla omnino erit quam non similiter reiiciamus. Neque enim doctrinas veras alicuius Scriptoris reiicimus, propterea quod aliqui errores sint eisdem immixti.

X. *Regula* IV. Historici qui affectui in gestorum narratione indulgent, parvæ sunt auctoritatis. Hoc in genere peccarunt nonnulli acta describentes Sanctorum, de quibus iure queritur Melchior Cano, cuius verba iam retuli *num.* 4. Quare ex ipsa historia prudens lector colligere facile potest, qua iudicii severitate, qua prudentia, iudicioque instructus Historicus fuerit, ut eiusdem auctoritati deferat. Expendendus quoque est finis historiæ scribendæ, examinandæ circumstantiæ loci, temporis, & cetera eiusmodi, quæ eumdem ad scribendum impulere. Quare illi

qui a Principibus stipendia accipiunt, ut eorumdem facinora & gesta posteritati scripto consignent, non absque severa critice legendi sunt. Si plura hoc de argumento cupis, consule laudatum Melchiorem Cano.

XI. Locus nonus, unde Theologus eruere argumenta valet, est Philosophorum auctoritas, quæ interdum utilis est ad ipsos Philosophos aut edocendos veritatem, aut dedocendos falsitatem. Clemens Alexandrinus in libris Stromatum Philosophiæ usu religionem christianam Philosophis ipsis suadere studuit. Similiter S. Thomas, ut supra dictum est, ipsorum Philosophorum principiis Philosophos sui temporis revicit. Utilis insuper est Philosophiæ doctrina tum ad refellendos sophistas, qui cavillatoriis ratiunculis obscurare catholica dogmata adnituntur, tum ad disputandi artem melius tenendam. Cavendum tamen ne in rebus fidei, morumque plus justo Ethnicis istis tribuatur. „ Sunt enim (inquit Melchior Cano *Lib. IX.* cap. ix.) „ quibus Averroes Paulus est, Aphrodisæus Petrus, Aristoteles Christus, Plato non „ divinus, sed Deus: cujusmodi nos ipsi, præsertim in Italia, vidimus multos, „ qui Scriptura sacra neglecta, ad horum Philosophorum doctrinas tamquam ad „ Syrenum scopulos adhærebant, postque galeros etiam, & infulas, non Prophe- „ tas, non Apostolos, non Evangelistas, sed Cicerones, Platones, Aristoteles per- „ sonabant. “

XII. Decimus locus, ex quo Theologus argumenta repetit, est naturalis rationis usus. Non modo utilis, sed necessaria est Theologo naturalis ratio; immo, hac sublata, ceteri loci inutiles sunt. Quoniam si rationem demas, quid inter hominem & pecudem interest? Plura de rationis naturalis usu & abusu in Theologia dixi supra. Et hæc pauca de locis theologicis, unde tum pro fidei, tum pro morum regulis explicandis haurire suas doctrinas Theologi morales debent, dicta sufficiant.

FINIS TOMI PRIMI APPARATUS.

INDEX

RERUM, ET VERBORUM

Quæ in hoc Tomo continentur.

A

B

(*a*) [illegible]

C

Con-

D

 Ɖctri-

no-

V

FINIS